OROṪ

LUCES

OROṪ אורות

LUCES

RABINO
ABRAHAM YITSHAQ HAKOHEN KUK

TOMO 2

YiṠRaEL UṪḤIYaṪO
(Israel y su resurrección)

Traducido, interpretado y comentado por:
Guy Gavriel Tal **Rafael Encaoua**

Copyright © de la traducción, interpretación, comentarios y títulos:
Guy Gavriel Tal y Rafael Encaoua

orot.luces.1@gmail.com

Se puede comprar la colección
de libros de OROT traducidos y
comentados en el siguiente link:

ניתן להשיג את סדרת ספרי
אורות מתורגמים לספרדית עם
פירוש והערות בקישור הבא:

https://amzn.to/3MELXM4

Todos los derechos reservados. Queda prohibida, sin la autorización de los titulares del Copyright, bajo las sanciones que establezca la ley, la reproducción parcial o total de esta obra por cualquier medio, incluidos la reprografía y el tratamiento informático, así como la distribución de ejemplos mediante alquiler o préstamo público.

Traducción, interpretación y comentarios:
Guy Gavriel Tal, Rafael Encauoa

Vocalización y revisión del texto hebraico: Shamai berko

Revisión del texto castellano: Néstor Luis Garrido

Diseño: David Hillel, Reshimu.com

ISBN: 978-965-7646-24-3

״ורב שלום בנייך, אל תקרי בנייך אלא בונייך״

ספר זה מוקדש לעילוי נשמת סבי וסבתי היקרים

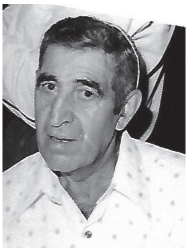

יהודה בן יוסף טרפ ע״ה

ריטה רבקה בת יואל טרפ
לבית פרוידנברגר ע״ה

מבניה בוניה של ארץ חמדה, שנמלטו מבעוד מועד מגיא ההריגה
והשתתפו בעשר אצבעותיהם ובכל ליבם ומאודם בתחיית האומה
בארצה, בהקמת מושב הזורעים שבנחלת שבט נפתלי

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים

ולע״נ

חמי **אניו בן אליאס** ע״ה

סבי מורי החכם השלם **גבריאל טוויטו** ע״ה

סבתי מורתי **מסעודה** בת **יהודה טוויטו** ע״ה

דודי החייל **דניאל לוויתן טוויטו** ע״ה

דודי **שלמה** ורעייתו **רוזה טוויטו** ע״ה היקרים והנעימים

קופל בן יידל ינובסקי ז״ל

יידל בן קופל ינובסקי ז״ל

שרה רבקה בת וולף ינובסקי ז״ל

אפרים בן מאיר וויסר ז״ל

ת.נ.צ.ב.ה.

הוקדש על-ידי **אדריאן ינובסקי** הי״ו

לעילוי נשמת

מר זקני מו"ר וע"ר
בנם של קדושים
הדיין המצוין ראב"ד בעיר
טאנג'יר יע"א
כה"ר **מרדכי אנקאווא** זצ"ל
נתבש"מ ט"ז תשרי ה'תשל"ט

ומרת אשתו זקנתי היקרה
כבודה בת מלך פנימה
ממשבצות זהב לבושה
ריינה בן עטר ז"ל
שנלב"ע ח' אדר ב' ה'תשד"ם

ומרת בתו דודתי היקרה
בדיברה החמישית ידה גברה
לדיסיה אנקאווא ז"ל
שנלב"ע כ"ד טבת ה'תשס"ג

מר אבי היקר החכם ונבון
אוהב התורה ולומדיה
כה"ר **יוסף אנקאווא** ז"ל
שנלב"ע ג' תמוז התשס"ה

מרת אמי היקרה
עטרת ביתה אם הבנים שמחה
מארי צרפתי ז"ל
שנלב"ע י"א אב רחמן ה'תשס"ז

ומסטרא דאימא מר זקני היקר
החכם ונבון רודף צדקה וחסד
כה"ר **שלמה צרפתי** ז"ל
שנלב"ע ח' כסליו התשל"א

ומרת אשתו זקנתי היקרה
חכמות נשים בנתה ביתה
זהרה צרפתי ז"ל
שנלב"ע י"ח תשרי התש"ל

Índice

Introducción **2**

La referencia a la herejía 4

El contenido 4

La estructura del libro 6

La traducción 8

Agradecimientos 10

YiṠRaEL UṪḤIYaṪO
ISRAEL Y SU RESURRECCIÓN

Sección I
El destino de *YiṠRaEL* y su característica es el relato de la alabanza de D-ios en el mundo 14

Sección II
El entendimiento causal y el entendimiento ético 32

Sección III
La función de los juicios y el ordenamiento rabínico en *YiṠRaEL* 54

Sección IV
El veneno de la herejía desea borrar el nombre de *YiṠRaEL* y reemplazar su ética 68

Sección V
La redención del mundo depende de la revelación de la luz de *YiṠRaEL* 78

Sección VI
La desconexión entre la práctica y el espíritu en la herejía 94

Sección VII
La preservación de *YiṠRaEL* contra la influencia de la herejía 102

Sección VIII
El conocimiento de la fortaleza del Eterno grabado en *YiṠRaEL* redime toda la existencia 110

תוכן העניינים

הקדמה 3
היחס למינות 5
תוכן הספר 5
מבנה הספר 7
התרגום 9
תודות 11

יִשְׂרָאֵל וּתְחִיָּתוֹ

פרק א
גורל ישראל ותכונתו הוא סיפור תהילת ד׳ בעולם 15

פרק ב
ההבנה הסיבתית וההבנה המוסרית 33

פרק ג
תפקיד הדינים והסמיכה בישראל 55

פרק ד
ארס המינות מבקש למחוק את שם ישראל ולהחליף את מוסריותו 69

פרק ה
גאולת העולם תלויה בגילוי אור ישראל 79

פרק ו
הניתוק בין העולם המעשי והרוחני שבמינות 95

פרק ז
השתמרות עם ישראל מהשפעת המינות 103

פרק ח
הכרת גבורת ד׳ הטבועה בישראל גואלת את המציאות כולה 111

Sección IX
La visión unitaria de *YiŚRaEL* versus la dualista de la herejía .. 128

Sección X
El deseo de *YiŚRaEL* es la reparación del mundo desde la raíz del pecado 142

Sección XI
El fortalecimiento de este mundo por medio del fortalecimiento del mundo venidero 152

Sección XII
La visión que percibe el poder Divino en toda la existencia ... 160

Sección XIII
La mano del Eterno en la naturaleza que se revela en los tiempos cercanos a la Redención 194

Sección XIV
La fuerza oculta del *MaSHYaḤ* mueve el mundo hacia la Redención 232

Sección XV
Una pretensión de santidad sin esfuerzo de perfeccionamiento interior 250

Sección XVI
La rectificación del hombre y todas sus fuerzas 282

Sección XVII
La acción del poder de la imaginación en el transcurso de la historia (I) 292

Sección XVIII
La acción del poder de la imaginación en el transcurso de la historia (II) 304

Sección XIX
La voluntad y la orientación de la razón 324

Sección XX
La unión a los grandes ideales que conducen a la Redención 342

Sección XXI
La influencia del conocimiento supremo en *YiŚRaEL* 380

פרק ט
ההשקפה האחדותית של ישראל לעומת ההשקפה הפרודית של המינות 129

פרק י
שאיפת כנסת ישראל לתקון עולם משורש החטא 143

פרק יא
חיזוק העולם הזה על ידי חיזוק העולם הבא 153

פרק יב
הסקירה הרואה את הכוח האלוהי בתוך כל היש 161

פרק יג
יד ד' שבטבע שמתגלה בתקופה הקרובה לגאולה 195

פרק יד
כוחו הגנוז של המשיח דוחף את העולם לקראת הגאולה 233

פרק טו
התיימרות לקדושה ללא מאמץ לתיקון פנימי 251

פרק טז
הישרת האדם וכל כוחותיו 283

פרק יז
פעולתו של כוח הדמיון במהלך ההיסטוריה (א) 293

פרק יח
פעולתו של כח הדמיון במהלך ההיסטוריה (ב) 305

פרק יט
הרצון והדרכת השכל 325

פרק כ
החיבור אל האידיאלים הגדולים המובילים אל הגאולה 343

פרק כא
השפעת הדעה העליונה על ישראל 381

Sección XXII
La influencia del estudio de la *QaBaLaH* y la *HaLaJaH* sobre el espíritu de la nación 392

Sección XXIII
El estudio general y particular de la *ṪORaH* 404

Sección XXIV
La vía tempestuosa y su adaptación a la tradición 412

Sección XXV
El anhelo de acercarse al Eterno 426

Sección XXVI
La lealtad familiar como base de la confianza general 440

Sección XXVII
El olvido de la partición en tribus como base de la unión de la nación 456

Sección XXVIII
La redención de Egipto y la última redención 472

Sección XXIX
La luz de la *ṪORaH* y la santidad de la naturaleza israelita .. 476

Sección XXX
El despertar de todas las fuerzas de la nación en el proceso de la Redención 482

Sección XXXI
Cómo manejar la lucha por los valores del nacionalismo y la religiosidad 494

Sección XXXII
El clamor interior a la elevación 510

Fuentes 520

Anexo: Glosario de términos hebraicos 529

פרק כב
השפעת לימוד הקבלה וההלכה על רוח האומה 393

פרק כג
לימוד התורה הכללי והפרטי 405

פרק כד
הדרך הסוערת והשתלבותה בדרך המסורתית 413

פרק כה
השאיפה לקרבת ד׳ 427

פרק כו
האמון המשפחתי כיסוד האמון הכללי 441

פרק כז
שכחת החלוקה לשבטים כבסיס לאחדות האומה 457

פרק כח
גאולת מצרים והגאולה האחרונה 473

פרק כט
אור התורה וקדושת הטבע הישראלי 477

פרק ל
התעוררות כל כוחות האומה בתהליך הגאולה 483

פרק לא
דרך המאבק למען ערכי הלאומיות והדתיות 495

פרק לב
התביעה הפנימית להתעלות 511

מראי מקומות 520

נספח: מילון למלים עבריות 529

Introducción

Con un profundo agradecimiento al Todopoderoso, que da fuerza al que está cansado y al débil fortaleza, presentamos al lector la parte de *Israel y su resurrección* traducida y comentada.

El libro *OROṪ* fue publicado por primera vez en el mes de *AB* del año 5680 (agosto 1920), editado por el *RaB TSeBI YeHUDaH,* hijo del *RaB Kuk*, y estaba compuesto de dos partes.

La primera parte, *Luces desde la oscuridad,* fue escrita durante la Primera Guerra Mundial (de ahí su nombre: *Luces* de una reflexión rabínica dentro de la oscuridad de la guerra) y comprendía tres ensayos: *EReTS YiṠRaEL*, La guerra, *YiṠRaEL* y su resurrección.

La segunda parte es denominada *Luces de la resurrección*.

En ediciones posteriores se añadieron nuevos capítulos.

En esta forma, con esta publicación completamos la parte de *Luces de la oscuridad*, pues nuestro libro anterior incluía los dos primeros ensayos.

Este escrito contiene 32 capítulos y es considerado como una de las piezas más profunda y difícil de la obra. El tema principal es la explicación de la esencia del pueblo israelita y el proceso de su redención y la del mundo que va avanzado en las últimas generaciones con el retorno a su tierra y la reconstrucción de su nación.

Igual que en todos los escritos del *RaB* Kuk, nos encontramos frecuentemente con conceptos cabalísticos escondidos, que, sin embargo, en algunas ocasiones, resaltan particularmente en los lugares que tienen un carácter más esotérico. Así por ejemplo en la sección 14, el precepto de liberar a la madre ave cuando se toma su nido es explicado de acuerdo con el *ZOHaR* y los *TIQUNIM.* En general, el *RaB* «traduce» estos términos a un idioma entendible poniéndolo al alcance del profano en la materia.

הקדמה

בשבח והודיה לנותן ליעף כוח ולאין אונים עוצמה ירבה אנו מגישים בפני הקורא את חלק "ישראל ותחייתו" מתוך ספר אורות מתורגם לספרדית עם הערות, באור ומראי מקומות.

ספר אורות יצא בפעם הראשונה בחודש אב של שנת תר"פ (אוגוסט 1920) בעריכת הרב צבי יהודה, בנו של הרב קוק, וכלל שני חלקים:

החלק הראשון, אורות מאופל, נכתב בזמן מלחמת העולם הראשונה (ומכאן שמו – אורות של התבוננות תורנית מתוך האופל של המלחמה) והכיל שלושה מאמרים: ארץ ישראל, המלחמה, ישראל ותחייתו.

החלק השני נקרא אורות התחייה.

במהדורות הבאות נוספו מאמרים נוספים.

אם כן, בהוצאת החלק הזה אנו משלימים את חלק אורות מאופל לאחר שהספר הראשון כלל את שני חלקיו הראשונים.

מאמר ישראל ותחייתו כולל ל"ב (32) פרקים והוא נחשב לאחד החלקים העמוקים והקשים בספר. עניינו העיקרי הוא ביאור מהותו של עם ישראל ותהליך גאולתו וגאולת העולם שהולכת ומתקדמת בדורות האחרונים עם תחיית האומה, חזרתה לארצה ובניית מדינתה.

גם בספר זה, כמו כל כתביו של הרב קוק, רעיונות ומושגים קבליים נמצאים ברקע כל העת, אך לעיתים הם מתפרצים בפסקאות בעלות אופי יותר קבלי. כך לדוגמא בפסקה יד מצוות שילוח הקן מקבלת פירוש קבלי על פי המבואר בזוהר ובתיקונים. אך ככלל, כמו בכל כתביו, הרב "מתרגם" רעיונות קבליים לשפה "נגלית", וגם אנשים שאינם בקיאים בתורת הקבלה יכולים ללמוד ולהבין את הנאמר לאחר העיון.

La referencia a la herejía

Una materia central en el libro es la referencia al cristianismo que se denomina «la herejía» (principalmente de las secciones 3 hasta la 9 y de nuevo en la 15).

El *RaB* trata dos argumentos: 1. La anulación de la elección de Israel. 2. La abolición de los preceptos prácticos (paso drástico en la separación de los primeros cristianos del pueblo israelita). Estas dos posiciones conducen a una especie de desconexión entre este mundo y el venidero y expresan una renuncia a la posibilidad de reparar el mundo material y de hacer presente en él la santidad.

El *RaB* aborda este tema no para polemizar, sino con el objetivo de esclarecer ideas mediante un procedimiento de comparación y contraste que permite definir concretamente al pueblo de Israel, su esencia y fe, marcando la diferencia con el cristianismo. Está claro que el argumento de los opuestos es una herramienta eficaz en el aprendizaje, como dice el *MaHaRaL* en el primer capítulo del libro *La eternidad de Israel*: «Igual que se conoce en forma verdadera el bien a partir de su contrario, así es también en todas las cosas, porque del conocimiento de lo negro se puede deducir de lo blanco, que es su opuesto, y de esa misma manera en todos los contrarios, a partir de uno se entiende el otro. Y es aceptado que el conocimiento de los opuestos es uno».

Además, es importante enfatizar, en este momento cuando nos proponemos publicar esta obra en un idioma cuya mayoría de parlantes practican la fe cristiana en sus diversos matices, que su objetivo, como tampoco el nuestro como traductores, no es agraviar ni ofender a nadie. Si alguna persona se siente molesta con las palabras del rabino o nuestra explicación, le pedimos disculpas de antemano. El punto principal de esta conmovedora e intensa claridad es la «guerra de ideas» y el estudio espiritual filosófico de las diferencias entre las creencias y de ninguna manera se relaciona con las cualidades personales de una persona que sostiene una creencia u otra.

El contenido

El libro comienza analizando la esencia y la característica autentica del pueblo de Israel, su dimensión divina y su propósito en el mundo (Sección

היחס למינות

נושא מרכזי בספר הוא היחס לנצרות המכונה בספר "המינות" (בעיקר פסקאות ג עד ט ושוב בפסקה טו).

הרב מתמודד עם שתי טענות של הנצרות: א. ביטול הבחירה בעם ישראל. ב. ביטול המצוות המעשיות (צעד שהיה חלק מהותי בהיפרדות של כת הנוצרים הקדומים מעם ישראל). שתי הטענות מובילות בעצם לסוג של ניתוק העולם הזה מהעולם הבא ומביעות ייאוש מהיכולת לתקן את העולם החומרי ומהופעת הקדושה בו.

העיסוק הנרחב בנצרות אין עניינו להתנגח או להתווכח עמה אלא מהווה תהליך ברור שכלי על דרך השלילה שעל ידו ניתן להבין ולהגדיר בצורה בהירה יותר מהו עם ישראל, מהותו ואמונתו על ידי כך שנגדיר מה ההבדל בין השקפת הנצרות להשקפת ישראל. ברור על דרך השלילה הוא כלי יעיל בלימוד, כדברי המהר"ל בפרק ראשון בספר נצח ישראל: "כאשר הדבר הטוב נודע מהפכו ידיעה אמיתית, וכן כל הדברים נקנה הידיעה בהם מן ההפך, כי מן מראה השחור יכול לדעת מראה הלבן שהוא הפכו, וכן כל ההפכים, מן האחד נקנה הידיעה בהפך שלו. ומוסכם הוא כי ידיעת ההפכים הוא אחד".

יחד עם זאת, חשוב להדגיש, במיוחד בספר היוצא בשפה שרבים מדובריה אוחזים באמונה הנוצרית על גווניה השונים, שאין עניינו של הספר או מטרתנו כמתרגמים ומפרשים להעליב או לפגוע חלילה באיש. אם מישהו מוצא עצמו נפגע מדברי הרב או מהסברנו אנו מתנצלים מראש. עיקר עניינו של הברור הנוקב והחריף הזה הוא "מלחמת הדעות" והלימוד הרוחני פילוסופי של ההבדלים בין האמונות ולא מתייחס לתכונות אישיות של אדם האוחז באמונה כזו או אחרת.

תוכן הספר

הספר מתחיל בברור מהותו ותכונתו העצמית של עם ישראל, הממד האלוקי שבתוכו ומטרתו בעולם (פסקה א). לאחר מכן הרב מבאר את הדרכים השונות בהן

I). El *RaB* explica luego las diversas formas en que Di-os dirige y maneja la historia para llegar a la resurrección de Israel (Sección II) de forma tal que los dos puntos básicos del libro *Israel* y *su resurrección* se van aclarando.

En las secciones de la III a la IX el *RaB* aborda la esencia del pueblo de Israel desde diferentes enfoques, comparándolo y contrastándolo con la herejía. En estos pasajes se describe la concepción unificadora del pueblo de Israel que une lo santo y lo profano, este mundo y el venidero, y el milagro y la naturaleza. Esto sirve de introducción a las secciones X-XIV en las que se describe el poder Divino que mora en el Universo y anhela a su reparación a través de la *ṪORaH* e Israel.

En la sección XV, el rabino vuelve a criticar la doctrina de la herejía que pretende la trascendencia sin una corrección práctica y la compara con los errores de *QaIN* y *QORaḤ*.

En las secciones siguientes, el *RaB* profundiza en las facultades del hombre. El perfeccionamiento general de todos sus poderes (Sección XVI), la imaginación (XVII- XVIII), la voluntad (XIX) y los distintos aspectos del entendimiento y estudio de la *ṪORaH* (XX – XXV).

Después del mejoramiento de todos los aspectos personales del hombre se explaya en una reflexión acerca de la familia (XXVI) para luego analizar el ámbito amplificado de la división tribal (XXVII).

Finalmente, el *RaB* se concentra en el tema de la redención futura. Compara *MoSHeH* el primer redentor con *ELiYaHU* el último (XXVIII-XXIX) y analiza el despertar de los poderes de la nación para la Redención y la forma correcta de su desarrollo y culminación (XXX-XXXII). De esta manera transita por el análisis de la esencia del pueblo de Israel para culminar con su resurrección: *YiṠRaEL UṪḤIYaṪO*

La estructura del libro

Igual que en el libro anterior, además de la traducción al castellano hemos agregado:

1. Un título al principio de cada sección con un breve resumen de la misma.
2. La división de cada sección en párrafos, con un breve resumen de estos.

האל מנווט ומנהל את העולם לאורך ההיסטוריה עד לתחיית ישראל (פסקה ב) ובכך מתבררות שתי הנקודות הבסיסיות של הספר – "ישראל" ו"תחייתו".

בפסקאות הבאות (ג – ט) הרב מברר את מהותו של עם ישראל מבחינות שונות תוך השוואתו והנגדתו עם אמונת המינות. בפסקאות אלו מתבררת התפיסה האחדותית של עם ישראל שמאחדת קודש וחול, עולם הזה ועולם הבא ונס וטבע. מתוך כך מתבאר בפסקאות הבאות (י – יד) הכוח האלוקי שבהוויה השואף לתיקון העולם הטבעי דרך התורה וישראל. בפסקה הבאה (טו) חוזר הרב לבקר את תפיסת המינות השואפת להתעלות מבלי תיקון מעשי ומשווה אותה לטעויותיהם של הדמויות התנכיות קין וקורח.

בפסקאות הבאות הרב מתעמק בכוחות האדם. תיקון מוסרי כללי של כל הכוחות (טז), הדמיון (יז–יח), הרצון (יט) ובחינות שונות של השכל ולימוד התורה (יט – כה).

מתוך תיקון הבחינות השונות של האדם אנו מתרחבים להתבוננות בתיקון המשפחתי (כו) ולאחר מכן למעגל הרחב יותר של החלוקה לשבטים (כז).

לבסוף, הרב מתמקד בנושא הגאולה העתידה. תחילה בהשוואה בין משה הגואל הראשון לאליהו הגואל האחרון (כח – כט) ולאחר מכן בהתעוררות כל כוחות האומה לקראת הגאולה והדרך הנכונה לפיתוחה והשלמתה (ל – לב). כך אנו מתחילים בדיון במהות עם ישראל ומסיימים בתחייתו – "ישראל ותחייתו".

מבנה הספר

כמעשינו בספר הראשון, כך גם בשני. מלבד התרגום לספרדית הוספנו:

1. כותרת וסיכום קצר לפני כל פסקה.

2. חלוקה לפסקאות משנה עם סיכום קצר בצידן.

3. Explicaciones y comentarios que aparecen abajo del texto original.
4. Las fuentes de los versículos y los dichos rabínicos.

Al final del libro hemos añadido un glosario de términos hebraicos y los criterios de transliteración.

El objetivo que hemos perseguido con todos estos puntos es tratar de poner la obra al alcance del lector.

La traducción

Los criterios de la traducción fueron diferentes en este libro. Mientras que en el anterior insistimos en permanecer atados al texto hebraico, esta vez por el contrario tratamos de acercarnos más a las reglas de sintaxis del castellano evitando repeticiones con la finalidad de hacer más fluida y placentera la lectura. Esto nos obligó a efectuar algunos cambios en el vocabulario del *RaB*. Sin embargo, mayormente la traducción sigue siendo fiel y muy cercana al original.

Por el contrario, en el comentario nos hemos permitido una mayor libertad. Es posible encontrar algunas diferencias con el texto hebraico en el estilo y la estructura de la oración, pero la idea sigue siendo siempre la misma.

En este trabajo hicimos también nuestro mejor intento por explicar las palabras del *RaB*. Consultamos múltiples escritos, especialmente los libros del *RaB ABINeR* (El comentario al libro *OROṪ* y *ŚIḤOṪ HaRaB TSeBI YeHUDaH*), Melamed y Soltanobitz. A pesar de todo no pretendemos haber acertado siempre con la explicación más correcta.

Asumimos la responsabilidad por cualquier error atribuyéndolo a nuestras propias limitaciones. Invitamos al lector ilustrado a que nos ilumine y nos haga llegar cualquier observación que considere pertinente.

3. פירוש וביאור המופיע מתחת לגוף הפסקה.

4. מראי מקומות של הפסוקים ומאמרי חז״ל ושאר מקורות.

בסוף הספר הוספנו נספח ובו הסברים של כל המילים שהשארנו בתעתיק עברי בתרגום הספרדי וכן הסברים על כללי התעתיק של המילים העבריות לפונטיקה הספרדית, כל זאת על מנת להקל ולסייע בהבנת הספר.

התרגום

בדרך עבודתנו על התרגום והפרוש חלו שינויים. אם בספר הראשון הקפדנו בתרגום הקפדה יתירה על נאמנות מילולית למקור, הפעם השתדלנו יותר לשמור על כללי הכתיבה הנכונים לפי כללי התחביר הספרדיים, ובעיקר על הכלל שלא לחזור על אותן מילים, על מנת לשפר את נוחות ורצף הקריאה, מה שחייב אותנו לשנות מעט ממילותיו של הרב. אמנם על פי רוב התרגום נאמן וקרוב מאד למקור.

בפרוש, לעומת זאת, הרשנו לעצמנו יותר חופש ולעיתים ישנם הבדלים ניכרים בין הפרוש בעברית לתרגומו לספרדית בסגנון ובמבנה המשפט, אך הרעיון המובע בהם אחד הוא.

גם בחלק זה עשינו כמיטב יכולתנו לפרש את דברי הרב בצורה ברורה ובהירה. נעזרנו בכמה ספרי פירושים, במיוחד ספריו של הרב אבינר (פרוש על ספר אורות ושיחות הרצ״י) הרב מלמד והרב סולטנוביץ. למרות כל המאמצים איננו מתיימרים לומר שתמיד עלה בידינו הפרוש האמיתי והנכון.

כל טעות שתימצא היא מחמת קוצר הבנתנו ובאחריותנו. אנו מעודדים את הקורא הנבון לאלפנו דעת, ובאם ימצא טעות או דבר הטעון תיקון שלא יהסס להאיר את עינינו.

Agradecimientos

Después de alabar y glorificar al Creador que nos ayudó a terminar este trabajo, pues todo le pertenece y no hacemos más que compartir lo que recibimos de sus manos, queremos expresar nuestros agradecimientos a nuestras amadas esposas y a nuestros queridos familiares.

A nuestros maestros que nos encaminaron en el sendero de la curiosidad intelectual.

A nuestros compañeros con quien compartimos horas de estudio. «Mucho aprendí de mis maestros, pero más de mis amigos».

Al licenciado Néstor Luis Garrido por sus correcciones al texto en castellano y la transliteración de los términos hebraicos.

A nuestros lectores fieles que nos estimularon a continuar el trabajo.

Finalmente invocamos la ayuda del Creador para la realización de todos nuestros demás proyectos en forma exitosa. «Muchos se moverán de un lado a otro y el conocimiento se multiplicará» hasta la llegada del redentor, pronto en nuestros días.

Tishri 5782

Guy Gavriel Tal.

Rafael Encaoua.

תודות

לאחר השבח והתהילה לבורא עולם שסייע בידינו לאורך כל הדרך, שממנו הכל ומידו נתנו לו, אנו רוצים להודות גם לנשותינו היקרות על הסיוע התמיכה וההבנה ולשאר בני משפחתינו.

לרבותינו שלימדונו חכמה ודעת.

לחברינו שלמדו איתנו "הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מהם".

למר נסטרו לואיס גארידו על ההגהה של הנוסח הספרדי

לקוראים הנאמנים של החלק הראשון שעודדנו להמשיך במלאכה.

נסיים בתפילה לבורא עולם שכשם שעזרנו לסיים חלק זה יעזרנו להתחיל ולסיים את שאר החלקים ישוטטו הרבים ותרבה הדעת עד בוא גואל בב"א

תשרי תשפב

גיא טל
רפאל אנקאווא

יִשְׂרָאֵל וּתְחִיָתוֹ

YiṠRaEL UṪḤIYaṪO

ISRAEL Y SU RESURRECCIÓN

Sección I

El destino de *YiŚRaEL* y su característica es el relato de la alabanza de D-ios en el mundo

La misión del pueblo de *YiŚRaEL* y su característica particular son atestiguar en el mundo la existencia de D-ios y la grandeza de Sus obras por medio de su conocimiento. Este relato se hace con su historia extraordinaria, con todas sus obras y los diferentes aspectos de la vida de la colectividad y del individuo. El conocimiento de D-ios que llegará al mundo mediante él traerá la reparación de todos los daños, en un proceso histórico largo y gradual en cuyo final se revelará la fuerza de D-ios con la redención de *YiŚRaEL*.

El destino de *YiŚRaEL* y su vocación es el relato de la alabanza de D-ios en el mundo.

YiŚRaEL cuenta la alabanza del Eterno, el poder de la fortaleza suprema, en la plenitud de la gloria de Su obra en todos los lugares de Su dominio, desde siempre y hasta siempre, y

[1] ***YiŚRaEL* cuenta la alabanza del Eterno...** Esta oración es una introducción a toda la sección (y a todo la parte de «*YiŚRaEL* y su resurrección»), en ella explica el *RaB* la misión histórica del pueblo de *YiŚRaEL*. La humanidad se mueve entre dos extremos: por un lado, el olvido de D-ios y el hundimiento en la materialidad y, por el otro, acercarse a Él. La misión del pueblo de *YiŚRaEL* es aprender y enseñar a toda la humanidad la existencia y grandeza del Creador, de tal forma que pueda ordenar su vida en forma correcta para unirse a Él. Esto lo realiza por el desarrollo de su vida extraordinaria, su herencia histórica, su *ṪORaH*, su cultura y sus obras.

Esta idea se fundamenta sobre el versículo: «Este pueblo que creé para Mí mi alabanza contará», del que se deduce que el pueblo de *YiŚRaEL* fue creado especialmente para contar la alabanza del Eterno. Pero, no se trata de un relato verbal, sino por medio de su misma existencia.

(Esta sección tiene una lectura mística que se denota por el uso de términos de gran significado cabalístico como *GueBURAH, ṪiFEReṪ o KeṪeR;* sin embargo, nos hemos limitado a una interpretación sencilla del texto).

[2] **el poder de la fortaleza suprema, en la plenitud de la gloria de Su obra.** La obra de D-ios en la creación del mundo, su renovación cotidiana y su dirección (ver sección VIII de esta parte sobre *GueBURAH*. Ver *MIiLON HaREiYaH*).

[3] **en todos los lugares (...) hasta siempre.** En referencia al espacio y tiempo: en todos los lugares y todos los tiempos.

פרק א

גורל ישראל ותכונתו הוא סיפור תהילת ד׳ בעולם

תפקידו של עם ישראל ותכונתו המיוחדת הוא לספר ולהעיד בעולם על מציאות ד׳ וגדולת מעשיו מתוך היכרותו את ד׳. סיפור זה נעשה בעצם קיומו הפלאי של עם ישראל ובכל פעולותיו והבחינות השונות של חיי הכלל והפרט. ידיעת ד׳ שתגיע לעולם על ידי ישראל תביא לתיקון כל הקלקולים בתהליך היסטורי ארוך והדרגתי שבסופו מתגלית גבורתו של ד׳ על כל העולם דרך גאולת ישראל.

גורל ישראל וייעודו הוא סיפור תהילת ד׳ בעולם.

יִשְׂרָאֵל מְסַפְּרִים תְּהִלַּת ד׳, כֹּחַ גְּבוּרָה הָעֶלְיוֹנָה, בִּמְלֹא תִּפְאֶרֶת מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ, מֵעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה

[1] **יִשְׂרָאֵל מְסַפְּרִים תְּהִלַּת ד׳...** משפט זה הוא מעין הקדמה לכל הפסקה (ולכל חלק ״ישראל ותחייתו״) ובו מבאר הרב את התפקיד ההיסטורי של עם ישראל. האנושות נעה ביון שני צדדים: בין שכחת אלוהים ושקיעה בחומריות לבין קשר וחיבור לאלוהות. תפקידו של עם ישראל הוא להודיע לעצמו ולאנושות כולה את קיומו וגדולתו של ד׳, כך שהיא תוכל לחיות את חייה בצורה נכונה ומתוך קשר אליו. דבר זה נעשה על ידי עצם קיומו הפלאי של עם ישראל, מורשתו וההיסטוריה שלו, וכן על ידי תורתו ותרבותו ומעשיו בעולם.

הרעיון מבוסס על הפסוק ״עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו״ שממנו ניתן להבין שעם ישראל נוצר על מנת לספר את תהילת ד׳ בעולם. אין הכוונה לסיפור מילולי אלא שבעצם חייו הוא מספר את תהילת ד׳.

[הערה: בפסקה זו ישנו שימוש במילים בעלי משמעות קבלית כגון גבורה, תפארת, כתר. בפרוש זה הסברנו רק לפי הפשט אך ודאי שיש גם משמעות קבלית לשימוש בביטויים אלו].

[2] **כֹּחַ גְּבוּרָה הָעֶלְיוֹנָה, בִּמְלֹא תִּפְאֶרֶת מַעֲשָׂיו.** מעשיו של ד׳ בבריאת העולם, חידושו בכל יום והנהגתו (עיין עוד בעניין הגבורה בפסקה ח של חלק זה. להרחבה בביאור המושגים גבורה ותפארת עיין מילון הראי״ה ערך ״גבורה״ עמ׳ שכה וערך ״תפארת״ עמוד שפב).

[3] **בְּכָל מְקוֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ, מֵעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם.** בחינת המקום והזמן: בכל היקום ובכל הזמנים.

elevado por encima de toda bendición y alabanza: este es el destino de *YiŚRaEL*.

El pueblo de *YiŚRaEL* conoce a D-ios, es testigo de Su Existencia y cuenta el poder de sus obras con su propia vida. Esta situación influye en todo su ser.

YiŚRaEL sabe del poder de las obras de D-ios, *YiŚRaEL* conoce y declara el testimonio del Eterno, Poderoso, Creador único de todo, «Y vosotros sois mis testigos dicho del Eterno y Yo soy D-ios». *YiŚRaEL* está colmado de la luz de la fortaleza y de la gloria suprema, cuyo conocimiento está lleno de una vida de sabiduría eterna, benevolencia y amor a todas las criaturas, de esplendor a partir de los santos.

[4] **elevado por encima de toda bendición y alabanza...** El relato que hace el pueblo de *YiŚRaEL* del elogio de D-ios, Su fortaleza y Su gloria, con su propia existencia es más elevado que cualquier alabanza o bendición que pueda ser recitada.

[5] ***YiŚRaEL* sabe del poder de las obras de D-ios.** Está la posibilidad de contemplar el mundo y no reconocer la obra del Creador, vinculando todo a la naturaleza y a la casualidad. Este no es el caso de *YiŚRaEL* que por su característica nacional tiene la capacidad de reconocer en forma innata la mano del Eterno. Esta consideración no es siempre consciente ni se encuentra en todos, ya que muchos pueden negar su identidad o no saber de ella; a pesar de esto, el conocimiento del poder de D-ios permanece como una cualidad general de esta nación. (En numerosas oportunidades, el *RaB* habla de ideas o cualidades que pertenecen a la nación israelita y que no son verificables en cada uno de sus individuos. El *RaB* se refiere al pensamiento global de la nación).

[6] ***YiŚRaEL* conoce y declara el testimonio del Eterno, Poderoso, Creador único de todo.** Mediante el entendimiento está también el testimonio. Es decir, además del conocimiento del Eterno y Su grandeza que está dirigido hacia él mismo, está el testimonio hacia las otras naciones.

[7] **Y vosotros sois Mis testigos dicho del Eterno y Yo soy D-ios.** El versículo subordina la deidad del Eterno al testimonio de *YiŚRaEL*. En este orden de ideas el *MiDRaSH* afirma: «Cuando vosotros sois Mis testigos, Yo soy D-ios. Y si no, no lo soy».

[8] ***YiŚRaEL* está colmado de la luz de la fortaleza y de la gloria suprema.** *YiŚRaEL* no solo conoce la fortaleza y la gloria del Eterno, sino que llenan todos sus sentimientos, pensamientos y forma de vida.

[9] **cuyo conocimiento está lleno de una vida de sabiduría eterna (...) de esplendor a partir de los santos.** El conocimiento de la fortaleza y gloria suprema no es un mero valor teórico, sino que, por el contrario, llena la vida y tiene una gran influencia sobre ella. Hace que esté colmada de sabiduría, benevolencia y amor, conduciéndola a la santidad.

וּתְהִלָּה, זֶהוּ גּוֹרַל יִשְׂרָאֵל.

עם ישראל מכיר את ד׳, מעיד על קיומו ומספר על כוח מעשיו בעצם חייו, ודבר זה משפיע על כל הוויתו.

יִשְׂרָאֵל מַכִּיר הוּא אֶת כֹּחַ מַעֲשֵׂי ד׳, יִשְׂרָאֵל מַכִּיר וּמֵעִיד עֵדוּת אֵל גִּבּוֹר יוֹצֵר כֹּל לְבַדּוֹ, "וְאַתֶּם עֵדַי נְאֻם ד׳ וַאֲנִי אֵל". מָלֵא הוּא יִשְׂרָאֵל מֵאוֹר הַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהַכָּרָתָן מְלֵאָה חַיֵּי חָכְמַת עוֹלָמִים, חַיֵּי חֶסֶד וְאַהֲבַת כָּל הַבְּרִיּוֹת, חַיֵּי פְּאֵר מִקְדּוֹשִׁים.

[4] **וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה.** מה שעם ישראל מספר תהילת ד׳, גבורתו ותפארתו **בעצם חייו** הוא מרומם יותר מכל ברכה ותהילה שיכולות להאמר.

[5] **יִשְׂרָאֵל מַכִּיר הוּא אֶת כֹּחַ מַעֲשֵׂי ד׳.** ישנה אפשרות להתבונן בעולם ולא להכיר את מעשי ד׳ ולייחס הכל לדרכי הטבע או ליד המקרה. בתכונתו הלאומית האופיינית עם ישראל מכיר שאין זה כך אלא הכל הוא מעשי ד׳. הכרה זו איננה תמיד מודעת, ולא אצל כל אחד ואחד מישראל, שכן אחדים יכולים להתכחש למהותם או לא להיות מודעים לה, אך כתכונה כללית קיימת בתודעה הלאומית הישראלית ההכרה בכח מעשי ד׳ בעולם. (פעמים רבות הרב מדבר על תודעה או הכרה ישראלית ולכאורה כשבוחנים את פרטי עם ישראל אין הדבר נכון תמיד אצל כל אחד ואחד זאת משום שהרב מדבר על התודעה הלאומית הכללית).

[6] **יִשְׂרָאֵל מַכִּיר וּמֵעִיד עֵדוּת אֵל גִּבּוֹר יוֹצֵר כֹּל לְבַדּוֹ.** מתוך ההכרה הפנימית ישנה גם עדות. כלומר, מלבד ההכרה של ישראל במציאות ד׳ ובגדולתו, שהיא כלפי עם ישראל עצמו, ישראל מעיד על כך גם כלפי חוץ.

[7] **וְאַתֶּם עֵדַי נְאֻם ד׳ וַאֲנִי אֵל.** הפסוק מתאר את עם ישראל כעדיו של ד׳ ומקשר את זה לעובדת היותו אל. והרי אלהותו לא תלויה בעדותם של ישראל? אלא שהיא הופכת את ד׳ לאל בעולם באופן גלוי. וכן במדרש (פסיקתא דרב כהנא יב, ו): "כשאתם עדי – אני אל. וכשאין אתם עדי איני אל".

[8] **מָלֵא הוּא יִשְׂרָאֵל מֵאוֹר הַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת הָעֶלְיוֹנָה.** ישראל לא רק מכיר את הגבורה והתפארת העליונה, אלא מלא מהם, היינו בכל רגשותיו, מחשבותיו ודרך חייו.

[9] **שֶׁהַכָּרָתָן מְלֵאָה... חַיֵּי פְּאֵר מִקְדּוֹשִׁים.** הכרתן של הגבורה והתפארת העליונה אינה רק בתודעה אלא היא ממלאת את החיים ומשפיעה עליהם. היא גורמת להם להיות מלאים בחכמה, חסד אהבה וכו׳ והופכת אותם לקדושים.

YiŚRaEL se coloca en este rayo de luz con su espíritu, con la vida de toda alma en particular y la de la nación entera, con su edificación, sus generaciones, el anhelo de la exaltación de la gloria y el brillo del esplendor del establecimiento de su reinado, el santo palacio de su santuario, el fervor del fuego de la vida de su juventud, «que nuestros hijos son como plantas crecidas en su juventud, nuestras hijas como esquinas entalladas al estilo de un palacio» y el deseo de su posesión y de su riqueza, «nuestros graneros están llenos, desbordando de toda suerte de alimentos, nuestros rebaños se multiplican por millares creciendo por decenas de miles en nuestros campos. Nuestro ganado cargado, sin ruptura y sin aborto, ni clamor alguno en nuestras calles. ¡Bienaventurado el pueblo que tal suerte tiene! ¡Bienaventurado el pueblo para el que *A-DoNaY* es su D-ios!».

[10] **este rayo de luz.** El rayo de luz del conocimiento del poderío de la obra del Eterno y el relato de su alabanza en el mundo.

[11] **el establecimiento...** Esta observación no tiene sentido en la traducción la mencionamos para no perder el orden de la enumeración.

[12] **con su espíritu (...) Bienaventurado el pueblo para el que *A-DoNaY* es su D-ios.** Esta misión especial influye en todos los aspectos de la nación y de sus individuos: **Su espíritu** – cultura, creación y valores–; **su edificación** –física y espiritual–; **sus generaciones** –su historia–; **el anhelo de la exaltación de la gloria y el brillo del esplendor del establecimiento de su reinado** –los anhelos políticos concretos de crear una nación fuerte y exitosa–; **el santo palacio de su santuario** –las aspiraciones religiosas de construir el Templo–; **el fervor del fuego de la vida de su juventud** –el deseo de crear, vivir, sentir, el entusiasmo y el idealismo que caracterizan a los jóvenes– y **el deseo de su posesión y de su riqueza** –las ambiciones materiales, la prosperidad y riqueza–. En *YiŚRaEL*, todas estas cosas forman parte del gran objetivo de mostrar y relatar la alabanza del Eterno.

[13] **que nuestros hijos son como plantas (...) para el que *A-DoNaY* es**

יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד הוּא בְּקֶרֶן אוֹרָה זוֹ בְּרוּחוֹ, בְּחַיֵּי כָּל נְשָׁמָה בִּפְרָטִיּוּת וּבְחַיֵּי הָאֻמָּה כֻּלָּהּ, בְּבִנְיָנָהּ, בְּדוֹרוֹתֶיהָ, בִּשְׁאִיפַת שִׂגּוּב פְּאֵר זִיו הֲדַר כּוֹנְנִיּוּת מַלְכוּתָהּ, בְּהֵיכַל קֹדֶשׁ מְקֻדָּשָׁהּ, בְּלַהַט אֵשׁ חַיֵּי נְעוּרֶיהָ, "אֲשֶׁר בָּנֵינוּ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם, בְּנוֹתֵינוּ כְזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל", וְחֵפֶץ רְכוּשָׁהּ וְעָשְׁרָהּ "מְזָוֵינוּ מְלֵאִים מְפִיקִים מִזַּן אֶל זַן, צֹאונֵנוּ מַאֲלִיפוֹת מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ, אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים, אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁד' אֱלֹהָיו".

[10] **בְּקֶרֶן אוֹרָה זוֹ.** קרן אורה של הכרת כוח מעשי ד' ועדות על קיומו וגדולתו בעולם.

[11] **כּוֹנְנִיּוּת.** בספר אורות הנדפס מופיע: כוננניות.

[12] **בְּרוּחוֹ...אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁד' אֱלֹהָיו.** תפקיד מיוחד זה משפיע על כל עניינה של האומה ושל היחידים המרכיבים אותה: על **רוח האומה** – תרבותה, יצירה, ערכיה. **בניינה** – הפיזי והרוחני. **דורותיה** – ההיסטוריה שלה. **שאיפת שיגוב פאר זיו הדר כונניות מלכותה** – השאיפות הפוליטיות הממשיות של האומה, לייסד ממלכה שתהיה חזקה ומצליחה. **בהיכל קודש מקדשה** – השאיפות הדתיות לבניית בית המקדש. **בלהט אש חיי נעוריה** – התשוקה ליצור, לחיות ולחוות והלהט והאידיאליזם המאפיינים את חיי הנעורים. **חפץ רכושה ועושרה** – השאיפות הגשמיות באומה הישראלית, רדיפת ההצלחה והעושר החומרי. כל הנ"ל מופיעים בישראל כחלק ממימוש תפקידם להודיע ולספר תהילת ד'.

[13] **אֲשֶׁר בָּנֵינוּ כִּנְטִעִים... שֶׁד' אֱלֹהָיו.** מפסוק זה רואים שגם יופי הנעורים והשפע החומרי הם חלק מתכונותיו של העם שתכונתו העיקרית היא שה' אלוהיו, כלומר הם מסייעים בפיתוח ההכרה והעדות של עם ד'.

Y el pueblo para el que *A-DoNaY* es su D-ios sabe relatar el poderío de las obras del Eterno, sabe contar que el D-ios de *YiŚRaEL* es el del Universo, Creador del cielo y la tierra, y que todo hizo para Su gloria, y Su gloria es la de todos los universos, la vida de todos los universos y la indagación de Su gloria es una gloria.

El talento del pueblo de *YiŚRaEL* y su esencia es relatar la obra del Eterno y Su existencia.

Y este talento suyo constituye la característica de su espíritu, la heredad de sus padres y su conocimiento interno; penetra en él en todo corazón y alma, fijada, atada y pegada, en la dulzura de su fe –una fe verdadera– en el esclarecimiento de su historia, de sus victorias por encima de todo, en la singularidad de su existencia y permanencia frente a sus múltiples enemigos, que tropezaron y se derrumbaron,

su D-ios. De este versículo se desprende que tanto la fortaleza y la hermosura de la juventud, como también la riqueza material, son partes de las cualidades del pueblo que se destaca porque *A-DoNaY* es su D-ios. Es decir, que estas propiedades contribuyen al desarrollo del conocimiento y el testimonio del pueblo del Eterno.

[14] **sabe relatar que el D-ios de *YiŚRaEL* es el del Universo.** El D-ios de *YiŚRaEL*, nacional y particular, es en realidad el único que gobierna todo el Universo y el desarrollo de la historia.

[15] **y Su gloria es la de todos los universos, la vida de todos los universos.** La existencia de D-ios da significado y vida a todo el Universo.

[16] **y la indagación de Su gloria es una gloria.** El estudio y la profundización del conocimiento de D-ios y sus manifestaciones en el mundo otorga gloria y valor al que se dedica a ello.

[17] **Y este talento suyo constituye la característica de su espíritu.** El conocimiento del Eterno y la habilidad de relatar su alabanza constituyen la característica nacional del pueblo de *YiŚRaEL*.

[18] **en el esclarecimiento de su historia.** El entendimiento de la historia de *YiŚRaEL* depende de esta cualidad.

[19] **de sus victorias por encima de todo (...) y permanencia frente a sus múltiples enemigos.** Su supervivencia extraordinaria en contra de toda lógica histórica, frente a todos sus enemigos, mucho más numerosos y poderosos que él, y al exilio lejos de su tierra, dispersos y

וְהָעָם אֲשֶׁר ד׳ אֱלֹהָיו יוֹדֵעַ לְסַפֵּר כֹּחַ מַעֲשֵׂי ד׳, יוֹדֵעַ לְסַפֵּר, שֶׁאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי עוֹלָם הוּא, בּוֹרֵא שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְשֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ, וּכְבוֹדוֹ כְּבוֹד כָּל עוֹלָמִים, חַיֵּי כָּל עוֹלָמִים, וְחֵקֶר כְּבוֹדוֹ כָּבוֹד.

ידיעתו של עם ישראל להעיד ולספר על קיום ד׳ היא תכונתו העצמית המיוחדת.

וִידִיעָתוֹ זֹאת הִיא תְּכוּנַת רוּחוֹ, מוֹרֶשֶׁת אֲבוֹתָיו וְהַכָּרָתוֹ הַפְּנִימִית, חוֹדֶרֶת בּוֹ בְּכָל לֵב וּבְכָל נְשָׁמָה, אֲחוּזָה, קְשׁוּרָה וּדְבוּקָה, בִּנְעִימַת אֱמוּנָתוֹ, אֱמוּנַת־אֹמֶן, בְּבֵרוּר תּוֹלַדְתּוֹ, בְּנִצְחוֹנוֹתָיו עַל כֹּל, בִּסְגֻלַּת קִיּוּמוֹ וְעֶמְדָּתוֹ נֶגֶד צָרָיו הָרַבִּים, אֲשֶׁר הֵמָּה

[14] **יוֹדֵעַ לְסַפֵּר, שֶׁאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי עוֹלָם הוּא.** שאלוהי ישראל, היינו האל הלאומי ייחודי של עם ישראל הוא בעצם היחידי השולט בכל העולם ובכל מהלך ההיסטוריה.

[15] **וּכְבוֹדוֹ כְּבוֹד כָּל עוֹלָמִים, חַיֵּי כָּל עוֹלָמִים.** מציאות ד׳ נותנת משמעות לכל היש ומחיה אותו.

[16] **וְחֵקֶר כְּבוֹדוֹ כָּבוֹד.** החקירה וההתעמקות בהכרת הבורא ובגדולתו והופעתו בעולם היא בעצמה נותנת כבוד וערך למי שעוסק בכך.

[17] **וִידִיעָתוֹ זֹאת הִיא תְּכוּנַת רוּחוֹ.** ידיעת ד׳ וסיפור תהילתו היא המעצבת את האופי הלאומי של ישראל.

[18] **בְּבֵרוּר תּוֹלַדְתּוֹ.** הבנת ההיסטוריה של עם ישראל תלויה בתכונה זו.

[19] **בְּנִצְחוֹנוֹתָיו עַל כֹּל, בִּסְגֻלַּת קִיּוּמוֹ וְעֶמְדָּתוֹ נֶגֶד צָרָיו הָרַבִּים.** סוד שרידותו המופלאה של עם ישראל מול אויביו הרבים והחזקים ממנו, ולנוכח הנסיבות ההיסטוריות של עם שגלה מארצו והוא מפוזר ומפורד בין כל העמים, ואף על פי כן הוא ממשיך לשרוד בניגוד להיגיון ההיסטורי, סוד זה נובע מתפקידו ההיסטורי הנ״ל.

y él se levantó y fortaleció. Más que nada este conocimiento santo y eterno está grabado en su alma interior, en la exigencia de su espíritu, esplendor de su poesía, desenvolvimiento de su vida, que coincide con la característica de su moral, el programa de su política y que es el fundamento de todas sus aspiraciones.

El relato de la obra de D-ios por medio de *YiŚRaEL* repara y perfecciona toda la creación.

Y esta verdad suprema impulsa todo el Universo; todo ser creado de ella vive; todo se perfeccionará por su poder; todos los caídos se levantarán por medio de ella; todos los débiles, los oprimidos por la justicia, volverán y resplandecerán por su brillo; todos los que están hundidos en

separados entre las naciones, este misterio es el resultado de su talento.

[20] **que tropezaron y se derrumbaron, y él se levantó y fortaleció.** Esos enemigos que parecían invencibles cayeron y desaparecieron de la tribuna de la historia, y el pueblo de *YiŚRaEL* sobrevivió y volvió a levantarse.

[21] **Y más que nada este conocimiento santo y eterno está grabado en su alma interior.** Más que cualquier otro atributo, lo que caracteriza al pueblo de *YiŚRaEL* es este conocimiento Divino.

[22] **desenvolvimiento de su vida.** La forma práctica como vive.

[23] **que coincide...** Este talento coincide con la característica de su moral, el programa de su política y es el fundamento de todas sus aspiraciones.

[24] **el programa de su política.** Sus planes políticos de crear un país independiente.

[25] **Y esta verdad suprema.** Aquella que cuenta *YiŚRaEL* con su vida misma, sobre la existencia de D-ios como Creador del Universo y su Rector, que todo lo existente depende de Él y proviene de Su poder.

[26] **impulsa todo lo existente...** Esta verdad, además de dar vida a toda la existencia, impulsa también su restauración. El *RaB* cita varios temas que se perfeccionarán por medio del conocimiento del Eterno que se producirá mediante el pueblo de *YiŚRaEL*, entre ellos están las siguientes: las aflicciones materiales (los débiles), las injusticias sociales (los oprimidos por la justicia), las personas perdidas por causa de pasiones o por estar alejadas de D-ios (los hundidos en el *SHEOL*) o por errores espirituales (los impurificados por cualquier imagen perniciosa).

כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ וְהוּא קָם וְהִתְעוֹדָד. וְיוֹתֵר מִכֹּל חֲרוּתָה יְדִיעַת קֹדֶשׁ־עוֹלְמֵי־עוֹלָמִים זוֹ בְּנִשְׁמָתוֹ הַפְּנִימִית, בְּתְבִיעַת רוּחוֹ, בְּזֹהַר שִׁירָתוֹ, בְּהִתְגַּלְּמוּת חַיָּיו, מֻתְאֶמֶת לְאָפְיִ מוּסָרוֹ, לְתָכְנִית מְדִינִיּוּתוֹ, וְהִיא יְסוֹד כָּל שְׁאִיפוֹתָיו.

סיפור מעשי ד׳ על ידי ישראל מתקן ומשלים את הבריאה כולה.

וְהָאֱמֶת הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּאת הִיא מְקוֹמֶמֶת אֶת כָּל הַיְקוּם, כָּל יְצִיר נִבְרָא מִמֶּנָּה חַי, הַכֹּל מִכֹּחָהּ יְשְׁתַּלֵּם, כָּל הַנּוֹפְלִים יָקוּמוּ עַל יָדָהּ, כָּל עֲשׁוּקֵי כֹחַ, כָּל רְצוּצֵי מִשְׁפָּט יָשׁוּבוּ וְיִנְהֲרוּ מִזִּיוָהּ, כָּל

[20] **אֲשֶׁר הֵמָּה כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ וְהוּא קָם וְהִתְעוֹדָד.** אותם אויבים שהיו נראים בלתי מנוצחים נפלו ונעלמו מעל במת ההיסטוריה ועם ישראל שרד וקם מחדש.

[21] **וְיוֹתֵר מִכֹּל חֲרוּתָה יְדִיעַת קֹדֶשׁ־עוֹלְמֵי־עוֹלָמִים זוֹ בְּנִשְׁמָתוֹ הַפְּנִימִית.** יותר מכל תכונה אחרת, הדבר המאפיין את עם ישראל הוא ידיעתו זו את ד׳.

[22] **בְּהִתְגַּלְּמוּת חַיָּיו.** באופן המעשי בו חי עם ישראל.

[23] **מֻתְאֶמֶת...** ידיעה זו מותאמת וכו׳ והיא עצמה יסוד וכו׳.

[24] **לְתָכְנִית מְדִינִיּוּתוֹ.** תכניותיו הפוליטיות להקמת מדינה עצמאית.

[25] **וְהָאֱמֶת הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּאת.** האמת הזו שמספר ישראל בעצם חייו על קיומו של ד׳ ושהוא בורא העולם ומנהיגו וכל היש קשור אליו ובא מכוחו.

[26] **הִיא מְקוֹמֶמֶת אֶת כָּל הַיְקוּם...** אמת זו מלבד מה שהיא נותנת חיים לכל היש, מקוממת את העולם ומביאה לתיקונו. הרב הולך ומונה דוגמאות שונות של דברים שיבואו לידי תיקונם על ידי אמת זו. ביניהם: ייסורים גשמיים (עשוקי כוח), עיוותים חברתיים (רצוצי משפט), אנשים אבודים מחמת תאוות או ריחוק מד׳ (טבועי שאול), או מטעויות רוחניות (זהומי כל תמונה סוררה).

el *SHEOL*, con su valor, subirán y se pondrán de pie en holgura; todos los contaminados por cualquier imagen perniciosa; todos los ensombrecidos por cualquier estupidez y abominación, por medio de esta luz de universos infinitos, observarán y se alumbrarán.

El surgimiento de la luz de *YiŚRaEL* es progresivo. Con la elevación de la nación crece la manifestación de la fortaleza del Eterno. Este objetivo no lo puede cumplir ningún otro pueblo.

La luz de *YiŚRaEL* irradia y va iluminando, bate en el interior de su alma la percusión de su redención. «Ha dado a conocer el poder de Sus obras a Su pueblo, para darle la herencia de las naciones. Las obras de Sus manos son ciertas y justas; todos Sus mandatos son fidedignos. Hallan apoyo para siempre, hasta el fin del tiempo, establecidos en la verdad y la rectitud. A Su pueblo le envió redención. Su pacto ha

[27] **hundidos en el *SHEOL*.** Se trata del infierno, *GueHINOM*. Se pueden incluir también los que están en un infierno espiritual, en este mundo, por estar alejadas de D-ios.

[28] **con su valor.** Con el poder y el valor de esa verdad.

[29] **contaminados por cualquier imagen perniciosa.** Los que se impurificaron con imágenes falsas. En el original *Las ocho antologías* está escrito «deseos perniciosos», es decir aquellos que se impurificaron con deseos y pecados.

[30] **todos los ensombrecidos por cualquier estupidez y abominación.** Oscurecidos por no contar con la luz Divina y se encuentran aislados del Eterno por dos motivos: el primero, la estupidez, es decir, aquellos errores de entendimiento que los alejan de la fe y, el segundo, la abominación, que son aquellos pecados que producen el debilitamiento de la luz Divina que brilla en la persona.

[31] **La luz de *YiŚRaEL* irradia y va iluminando.** La iluminación del mundo por *YiŚRaEL* con esta verdad suprema es un proceso lento y gradual; pero, avanza y se desarrolla en forma continua e ininterrumpida.

[32] **bate en el interior de su alma el latido de su redención.** Expresión poética que establece una analogía entre los latidos del corazón del individuo y la luz de *YiŚRaEL* que bate dentro del alma de la nación impulsando la Redención.

[33] **Sus mandatos son fidedignos.** Después de la palabra «fidedignos» tiene que haber un punto indicando el final de la oración.

טְבוּעֵי שְׁאוֹל בְּחֵילָהּ יַעֲלוּ וְיַעַמְדוּ בַּמֶּרְחָב, כָּל זְהוּמֵי כָּל תְּמוּנָה סוֹרֵרָה, כָּל הַחֲשׁוּכִים עַל יְדֵי כָּל סִכְלוּת וְכָל תִּעוּב, – עַל־יְדֵי אוֹר עוֹלְמֵי אֵין קֵץ זֶה יַבִּיטוּ וְיִנְהָרוּ.

הופעת אורם של ישראל היא הדרגתית, ועם התרוממות קרנה של האומה גבורת ד׳ הולכת ומתגלה יותר. אין עם אחר שיכול למלא משימה זו.

אוֹר יִשְׂרָאֵל זוֹרֵחַ וְהוֹלֵךְ וָאוֹר, מִפַּעַם בְּקֶרֶב נִשְׁמָתוֹ אֶת הַלְמוּת גְּאֻלָּתוֹ. "כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ, לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם. מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט, נֶאֱמָנִים כָּל פִּקּוּדָיו סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם, עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר. פְּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ, צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, קָדוֹשׁ

[27] **טְבוּעֵי שְׁאוֹל.** שאול הוא גיהינום ניתן להבין גם אלו שנמצאים בגיהינום רוחני בעולם הזה מפאת ריחוקם מד׳.

[28] **בְּחֵילָהּ.** בעזרת החיל (כוח) שלה.

[29] **זְהוּמֵי כָּל תְּמוּנָה סוֹרֵרָה.** אלו שהזדהמו מדמיונות שווא. במקור בשמונה קבצים כתוב: "תאווה סוררה", דהיינו אותם שנזדהמו מתאוות וחטאים.

[30] **כָּל הַחֲשׁוּכִים עַל יְדֵי כָּל סִכְלוּת וְכָל תִּעוּב.** חשוכים מהאור האלוהי, כלומר מרוחקים מד׳. ריחוק זה נובע משתי סיבות: מסכלות (טיפשות), דהיינו טעויות שכליות המרחיקות מהאמונה, ותיעוב היינו חטאים מתועבים שגורמים להשכחת האור האלוהי המאיר באדם.

[31] **אוֹר יִשְׂרָאֵל זוֹרֵחַ וְהוֹלֵךְ וָאוֹר.** הארת ישראל את העולם עם האמת העליונה הזו היא תהליך איטי והדרגתי אך הוא מתקדם ומתפתח כל הזמן.

[32] **מִפַּעַם בְּקֶרֶב נִשְׁמָתוֹ אֶת הַלְמוּת גְּאֻלָּתוֹ.** ביטוי שירי שמדמה את הלמות פעימות הלב בתוך גוף האדם לכך שאור ישראל, אותה הכרה באמת העליונה, מכה בתוך נשמת עם ישראל והם הולכים ומתעוררים לכך, הולכים ונגאלים.

[33] **פִּקּוּדָיו.** לאחר מילה זו צריכה לבוא נקודה.

ordenado para siempre; santo y temible es Su nombre».

Y la fortaleza del D-ios del mundo, D-ios de *YiŚRaEL*, Señor de todos los mundos, se bendice y vigoriza en sus múltiples expresiones con la elevación de la majestad de *YiŚRaEL*, en el fundamento de la nación brilla y se manifiesta, en el deseo de su redención vive y se despierta, –el D-ios, el Hacedor, el Creador, el que convoca a todo lo existente a partir de la nada, el que extiende el norte sobre el abismo, en cuya mano están las profundidades de la tierra y las alturas de las montañas son Suyas, morada es el D-ios de los tiempos antiguos, «Tú has sido un refugio para nosotros en cada generación. Antes de que las montañas nacieran, antes que Tú crearas la tierra y el mundo; por siempre jamás Tú eres D-ios».

[34] **Ha dado a conocer el poder de Sus obras a Su pueblo (...) santo y temible es Su Nombre.** De estos versículos se desprende que *YiŚRaEL* conoce la obra del Eterno y como consecuencia «a Su pueblo envió redención».

[35] **Y la fortaleza del D-ios del mundo (...) con la elevación de la majestad de *YiŚRaEL*.** Mientras más *YiŚRaEL* crece a los ojos de todos, más se multiplica la manifestación del poder de D-ios.

[36] **brilla y se manifiesta.** La fortaleza del D-ios en el mundo.

[37] **en el deseo de su redención vive y se despierta.** En el deseo de redención de la nación, la fortaleza del Eterno vive y se despierta.

[38] **el que convoca a todo lo existente a partir de la nada.** Se trata del Creador que creo por medio de la palabra «convoca» todo lo que existe a partir de la nada absoluta.

[39] **Tú has sido un refugio (...) por siempre jamás Tú eres D-ios.** De este versículo se aprende que la manifestación de D-ios por medio del pueblo de *YiŚRaEL* (un refugio para nosotros) es un proceso histórico que envuelve el mundo desde su inicio (antes de que las montañas nacieran) hasta su final y a lo largo de todas las generaciones (en cada generación... por siempre jamás). En todo este proceso el

וְנוֹרָא שְׁמוֹ״.

וּגְבוּרַת אֱלֹהֵי עוֹלָם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲדוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, מִתְבָּרֶכֶת וּמִתְגַּבֶּרֶת בְּתוֹעֲפוֹת הוֹפָעוֹתֶיהָ בְּרוֹמְמוּת קַרְנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בִּיסוֹד הָאֻמָּה הִיא זוֹרַחַת וּמוֹפִיעָה, בְּתַאֲוַת גְּאֻלָּתָהּ הִיא חַיָּה וּמִתְעוֹרֶרֶת, – הָאֵל, הַבּוֹרֵא הַיּוֹצֵר, הַקּוֹרֵא כֹּל יֵשׁ מֵאַיִן, הַנּוֹטֶה צָפוֹן עַל תֹּהוּ, אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי אֶרֶץ וְתוֹעֲפֹת הָרִים לוֹ, מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם. ״מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר, בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל״.

[34] **כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ... קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ.** מפסוקים אלו עולה שעם ישראל יודע את כוחו של ד׳ – ״כוח מעשיו הגיד לעמו״ וכתוצאה מכך בסופו של דבר צומחת הגאולה ״פדות שלח לעמו״.

[35] **וּגְבוּרַת אֱלֹהֵי עוֹלָם... בְּרוֹמְמוּת קַרְנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.** ככל שישראל גדלים ומתחזקים לעיני כולם כך מופיעה בעולם יותר גבורת ד׳.

[36] **הִיא.** גבורת אלוהי עולם.

[37] **בְּתַאֲוַת גְּאֻלָּתָהּ הִיא חַיָּה וּמִתְעוֹרֶרֶת.** בתאוות גאולתה של האומה, היא, גבורת אלוהי עולם, חיה ומתעוררת.

[38] **הַקּוֹרֵא כֹּל יֵשׁ מֵאַיִן.** הבורא שברא בעזרת הדיבור (הקורא) את כל הדברים (כל יש) מחוסר קיום מוחלט (מאין).

[39] **מָעוֹן אַתָּה... אַתָּה אֵל.** מפסוק זה לומדים שהופעת ד׳ דרך ישראל (מעון – בית – היית לנו) היא תהליך היסטורי המקיף את כל ההיסטוריה (בדור ודור) עוד מלפני הקמת העולם (בטרם הרים יולדו – לפני לידתם של ההרים) ועד סוף כל הדורות (מעולם ועד עולם). בכל התהליך הזה ד׳ הוא מעון לנו, והוא המוביל ומנהיג (אתה אל).

Y esta gloria del Eterno, corona del reino del D-ios vivo, habita en *YiŚRaEL*. No existe un pueblo ni una nación en el mundo que pueda meditar con su espíritu esta verdad que penetra el Universo y su contenido. ¡Hasta cuándo estará Tu vigor en cautiverio y Tu gloria en mano de enemigo! ¡Haz despertar Tu fortaleza, Todopoderoso D-ios Supremo! «Delante de *EFRaYiM*, y *BiNYaMIN* y *MeNaSHeH*, haz despertar Tu fortaleza y ve a salvarnos». Salva a Tu pueblo y redime una nación y su D-ios, y has de salvar, pues, eres Redentor poderoso. «Ya que en todos los sabios de las naciones y en todos sus reinados no hay nadie como Tú». «No hay nadie como Tú –¡oh, Eterno!– eres grande y Tu nombre es grande en fortaleza». «¡Quién es Poderoso como Tú, D-ios! Tu fidelidad Te rodea. Tú dominas la braveza del mar: cuando sus olas se elevan, Tú las aquietas. Tú abatiste al presuntuoso como un cadáver; con el brazo de Tu poder dispersaste a Tus enemigos. Tuyos son los cielos, también

Eterno es el que conduce y dirige (Tú eres D-ios).

[40] **Y esta gloria del Eterno, corona del Reino del D-ios vivo habita en *YiŚRaEL*.** La belleza del Eterno (gloria –*ṪiFEReṪ*), Creador del Universo, quien lo regenta y gobierna todos sus detalles a lo largo de la historia (corona del Reino –*KeṪeR MaLJUT*, ver *MILON HaREiYaH*), y Su reino se manifiesta en el mundo por medio de *YiŚRaEL*.

[41] **Hasta cuándo estará Tu vigor en cautiverio y Tu gloria en mano de enemigo.** Mientras que el pueblo de *YiŚRaEL* está en cautiverio, la fortaleza y la gloria del Eterno lo están también, ya que en esas circunstancias el pueblo de *YiŚRaEL* no puede realizar su misión de dar a conocer y atestiguar la grandeza de D-ios.

[42] **Presuntuoso –*RaHaV*.** En el texto bíblico es con *HEI* y no con *ḤEIṪ* como aparece erróneamente en el libro *OROṪ* impreso.

וְתִפְאֶרֶת אֵל זֹאת, כֶּתֶר מַלְכוּת אֱלֹהִים חַיִּים, בְּיִשְׂרָאֵל הִיא שְׁרוּיָה. אֵין עַם וְלָשׁוֹן בָּעוֹלָם שֶׁיּוּכַל לַהֲגוֹת בְּרוּחוֹ אֱמֶת חוֹדֶרֶת־תֵּבֵל־וּמְלֹאָהּ זֹאת. עַד מָתַי עֻזְּךָ בַּשְּׁבִי וְתִפְאַרְתְּךָ בְּיַד צָר. עוֹרְרָה גְבוּרָתְךָ אֵל אֱלֹהִים עֶלְיוֹן. "לִפְנֵי אֶפְרַיִם וּבִנְיָמִן וּמְנַשֶּׁה עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ וּלְכָה לִישֻׁעָתָה לָּנוּ". הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ וּפְדֵה גוֹי וֵאלֹהָיו, וּפָדֹה תִפְדֶּה, כִּי גוֹאֵל חָזָק אָתָּה. "כִּי בְכָל חַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאֵין כָּמוֹךָ", "מֵאֵין כָּמוֹךָ ד' גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל שִׁמְךָ בִּגְבוּרָה". "מִי כָמוֹךָ חֲסִין יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ. אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגֵאוּת הַיָּם, בְּשׂוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם. אַתָּה דִכִּאתָ כֶחָלָל רָהַב, בִּזְרוֹעַ עֻזְּךָ פִּזַּרְתָּ אוֹיְבֶיךָ. לְךָ שָׁמַיִם אַף לְךָ אָרֶץ, תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ אַתָּה יְסַדְתָּם. צָפוֹן וְיָמִין אַתָּה בְרָאתָם, תָּבוֹר וְחֶרְמוֹן בְּשִׁמְךָ יְרַנֵּנוּ". "כִּי לַד' מָגִנֵּנוּ,

[40] וְתִפְאֶרֶת אֵל זֹאת, כֶּתֶר מַלְכוּת אֱלֹהִים חַיִּים, בְּיִשְׂרָאֵל הִיא שְׁרוּיָה. היופי האלוהי (תפארת), היותו בורא העולם ומנהיגו ששולט כל פרט ופרט לכל אורך ההיסטוריה ("כתר מלכות" – עיין מילון הראי"ה עמוד שמ"ז), מתגלה בעולם דווקא דרך ישראל.

[41] עַד מָתַי עֻזְּךָ בַּשְּׁבִי וְתִפְאַרְתְּךָ בְּיַד צָר. בזמן שעם ישראל בגלות גם עוזו ותפארתו של ד' בגלות, שכן העם שזה תפקידו אינו יכול להודיע ולהעיד על גדולתו של ד'.

[42] רָהַב. באורות הנדפס כתוב רחב והוא טעות דפוס.

Tuya es la tierra, el Universo y su plenitud, Tú los fundaste. El norte y el sur, Tú los creaste; *TaBOR* y *HeRMON* cantarán en Tu Nombre». «Pues nuestro escudo es del Eterno, del Santo de *YiŚRaEL* nuestro rey». «Porque todos los dioses de las naciones son ídolos, mas el Eterno hizo los cielos».

[43] **del Santo.** En el texto bíblico está escrito: «Y del Santo».

[44] **Haz despertar Tu fortaleza (...) más el Eterno hizo los cielos.** Algunos de estos versículos tienen el propósito de demostrar que la revelación del Eterno en el mundo se produce mediante la redención de *YiŚRaEL* y otros tienen un carácter de oración. Por ejemplo: «Delante de *EFRaYiM*, y *BiNYaMIN* y *MeNaSHeH*, haz despertar Tu fortaleza y ve a salvarnos»: se pide que el Eterno anime Su fortaleza junto con la redención de *YiŚRaEL*.

לִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מַלְכֵּנוּ", "כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַד' שָׁמַיִם עָשָׂה".

[43] **לִקְדוֹשׁ.** צ"ל וְלִקְדוֹשׁ.

[44] **עוֹרְרָה גְבוּרָתְךָ... וַד' שָׁמַיִם עָשָׂה.** חלק מפסוקים אלו מתאר את התעוררות הופעת גבורת ד' שנעשית דרך גאולת ישראל, וחלקם מבקש שדבר זה יקרה. לדוגמא: "לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה גבורתך, ולכה לישעתה לנו" – המשורר מבקש שד' יעיר את גבורתו יחד עם ישועת ישראל.

Sección II

El entendimiento causal y el entendimiento ético

Existen dos formas de entender la realidad y la *ṪORaH*. La científica (causal) que asocia a cada evento una causa racional, relacionada con las leyes de la naturaleza, y una ética, en la que las buenas acciones acarrean la recompensa respectiva, y las malas, el castigo. El entendimiento causal crea una perturbación; el ético libera al hombre de la arbitrariedad de las leyes de la naturaleza y lo colma de energía y vida. Desde un examen profundo se puede percibir la relación entre estas dos visiones, siendo el entendimiento ético el alma de la causal natural. Esta unión se ilustra en la historia del pueblo de *YiŚRaEL* que, cuando cumple los preceptos de la *ṪORaH*, se fortalece y crece, y, cuando los abandona, se debilita y es exiliado. De acuerdo con el entendimiento causal, la *ṪORaH* concuerda con el alma de la nación por lo que su cumplimiento fortalece su espíritu y cuerpo, y la lleva al éxito. El ético considera que este comportamiento es correcto y bueno, por lo que tiene que traer consecuencias positivas. A partir de un análisis profundo se desprende que estas dos percepciones son correctas y contribuyen a la redención de la nación.

Existen dos entendimientos de la realidad y de la *ṪORaH*: el causal en el que se oculta el ético.

Existen dos formas generales de entendimiento, que engloban toda la realidad y la *ṪORaH*, todas las percepciones en sus diversos caminos: el entendimiento ético y el causal. Dentro del

[1] **Existen dos formas generales de entendimiento.** Hay dos formas de percibir el desarrollo de los eventos de acuerdo con el principio de causa efecto.

[2] **que engloban toda la realidad y la *ṪORaH*.** Estas dos perspectivas se aplican tanto a los eventos que ocurren en la realidad, como a los que describe el Pentateuco.

[3] **el entendimiento ético.** La perspectiva que revela un motivo ético para los eventos. Por ejemplo, la lluvia se puede explicar porque *YiŚRaEL* tiene un comportamiento satisfactorio a los ojos de D-ios; por el contrario, una derrota ante el enemigo puede ser la consecuencia de un comportamiento inapropiado.

[4] **el causal.** Esos mismos fenómenos pueden ser explicados de acuerdo con ciertas leyes naturales: en ciertas condiciones atmosféricas se produce la lluvia y una derrota es el producto de la preparación militar deficiente de la nación.

פרק ב

ההבנה הסיבתית וההבנה המוסרית

ישנן שתי דרכים שבהן ניתן להבין את המציאות והתורה. הדרך המדעית (סיבתית) שבה לכל דבר ישנה סיבה טבעית רציונלית הקשורה לחוקי הטבע, והדרך המוסרית לפיה עשיית הטוב מביאה לשכר ועשיית הרע גוררת עונש. ההבנה הסיבתית יוצרת תחושה של אי נוחות מוסרית. ההבנה המוסרית משחררת את האדם מן השרירותיות של חוקי הטבע וממלאת אותו כוח וחיים. בהסתכלות עמוקה ניתן לראות כי שתי הדרכים קשורות זו בזו, כאשר ההבנה המוסרית היא נשמתה של ההבנה הסיבתית. ניתן לראות את שתי הדרכים הנ״ל על ידי ההיסטוריה של עם ישראל, שכאשר עם ישראל קיים את התורה הוא הצליח ונאחז בארץ ולהיפך. לפי ההבנה הסיבתית התורה מתאימה לרוח האומה ולכן קיום התורה מחזק את הרוח והגוף ומביא להצלחה ולהיפך. לפי ההבנה המוסרית קיום התורה הוא הדבר הנכון והטוב ולכן גורר הצלחה ולהיפך. בהתבוננות עמוקה רואים ששתי ההבנות נכונות ושתיהן דוחפות את האומה אל גאולתה.

ישנן שתי הבנות של המציאות והתורה: סיבתית, ובתוכה נסתרת ההבנה המוסרית.

שְׁתֵּי הֲבָנוֹת כְּלָלִיּוֹת הֵן, הַמַּקִּיפוֹת אֶת הַהֲוָיָה וְאֶת הַתּוֹרָה, אֶת כָּל הַהִסְתַּכְּלוּת בְּכָל שִׁנּוּיֵי דְּרָכֶיהָ: הַהֲבָנָה הַמּוּסָרִית וְהַהֲבָנָה הַסִּבָּתִית. בְּתוֹךְ הַהֲבָנָה

[1] **שְׁתֵּי הֲבָנוֹת כְּלָלִיּוֹת הֵן.** ישנן שתי דרכים שבהן אפשר להבין את השתלשלות האירועים על פי העיקרון של סיבה ותוצאה.

[2] **הַמַּקִּיפוֹת אֶת הַהֲוָיָה וְאֶת הַתּוֹרָה.** ההבנות הללו נכונות הן ביחס לאירועים שקורים במציאות העולמית והן ביחס לאירועים המתוארים בתורה.

[3] **הַהֲבָנָה הַמּוּסָרִית.** ההתבוננות המגלה סיבות מוסריות לאירועים. כשאנו מנסים להבין מדוע מתרחשת תופעה מסוימת בעולם כגון ירידת גשמים, או מדוע אדם מסוים נופל למשכב אנו יכולים לגלות סיבות מוסריות. לדוגמא, יורד גשם כיוון שישראל מקיימים רצונו של מקום, או לחלופין תבוסה במלחמה מגיעה כעונש על חטאים.

[4] **וְהַהֲבָנָה הַסִּבָּתִית.** אותן תופעות יכולות להיות מוסברות על ידי חוקי הטבע. בתנאים

entendimiento causal, que es anterior cronológicamente en el espíritu del hombre, está incluido, como un alma superior que le da vida, el entendimiento ético.

El hombre puede entender explicaciones científicas de cómo los fenómenos se producen; sin embargo, no es capaz de explicar el «porqué» y esto le produce una opresión ética.

El entendimiento causal propone leyes ligadas unas a otras sobre toda la extensión de la existencia. Empieza en el mundo material y sus fuerzas, y va rodeando, trepando y subiendo hasta la altura de los mundos espirituales y analiza sus detalles, de acuerdo con la gran riqueza del espíritu del hombre, cuya porción de grandiosidad se eleva y sobresale cuando está atado a la libertad de su imaginación, a

[5] **anterior cronológicamente en el espíritu del hombre.** La perspectiva causal es anterior desde el punto de vista histórico y de desarrollo. Para un niño la relación causa-efecto natural es evidente; también históricamente esta correspondencia fue asimilada en la humanidad primero y en forma más clara que el entendimiento ético.

[6] **Dentro del entendimiento causal (...) el entendimiento ético.** Detrás de lo que parece un mundo regido por leyes naturales arbitrarias, realmente se esconde un sistema ético.

[7] **El entendimiento causal propone leyes ligadas unas a otras sobre toda la extensión de la existencia.** El entendimiento que ciertas causas producen efectos específicos se aplica a toda la existencia tanto la física como la espiritual.

[8] **Empieza en el mundo material (...) los mundos espirituales.** En el mundo material la causalidad natural es clara, toda acción genera una reacción. La novedad aquí es su existencia en los mundos espirituales superiores. Un ejemplo de esta norma es comprender cómo el cuerpo afecta el alma y viceversa. Además, la *QaBaLaH* explica que las acciones del hombre pueden influir en los mundos superiores. (El *RaMHaL* escribió en su libro *DeReJ HaSHeM* (Parte I, Capítulo V Sección 4): «...un movimiento de cierta fuerza material estimula la superior que se encuentra por encima de ella...»).

[9] **de acuerdo con la gran riqueza del espíritu del hombre.** El hombre, con la riqueza de su espíritu y el poder de su mente tiene la aptitud de investigar y entender las causas físicas de muchos fenómenos, hasta los lejanos y complejos como movimientos de astros o procesos microscópicos.

[10] **cuya porción de grandiosidad se eleva y sobresale cuando está atado a la libertad de su imaginación.** Cuando el hombre utiliza el poder de la imaginación y el análisis lógico en forma libre,

הַסִּבָּתִית, הַקְּדוּמָה בִּזְמַן לְגַבֵּי רוּחַ הָאָדָם, כְּלוּלָה הִיא, בְּתוֹר נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה הַמְחַיָּה אוֹתָהּ, הַהֲבָנָה הַמּוּסָרִית.

הַהֲבָנָה הַסִּבָּתִית מַצִּיעָה חֻקִּים אֲחוּזִים זֶה בָּזֶה עַל כָּל מֶרְחַב הַיֵּשׁ. מַתְחִיל בָּעוֹלָם הַחָמְרִי וְכֹחוֹתָיו וְהוֹלֵךְ וּמַקִּיף, מְטַפֵּס וְעוֹלֶה עַד רוֹמְמוּת הָעוֹלָמִים הָרוּחָנִיִּים וּמְנַתֵּחַ אֶת סְעִיפֵיהֶם, כְּפִי עֹשֶׁר הָרוּחַ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לָאָדָם, שֶׁצַּד גַּדְלוּתוֹ מִתְעַלֶּה וּמִתְבַּלֵּט בִּהְיוֹתוֹ אָחוּז בְּחֹפֶשׁ צִיּוּרוֹ, עִם כָּל קָטְנוֹ

האדם מסוגל להבין הסברים מדעיים לתופעות בעולם אך לא מסוגל להבין את ה״למה״ של התופעות וזה מעיק עליו מבחינה מוסרית.

מסוימים נוצרים עננים באטמוספירה ויורד גשם, והפסד במלחמה הוא תוצאה של הכנה צבאית לקויה של האומה.

[5] **הַקְּדוּמָה בִּזְמַן לְגַבֵּי רוּחַ הָאָדָם.** האדם קלט יותר מוקדם מבחינה היסטורית וכן מבחינה התפתחותית את הקשר הסיבתי הטבעי בין הדברים. כך לדוגמא, כבר מגיל קטן ילד יכול להבין קשר טבעי בין סיבה ותוצאה, וכן מבחינה היסטורית התודעה הסיבתית נטמעה באנושות בצורה ברורה יותר ומוקדמת יותר מאשר ההבנה המוסרית.

[6] **בְּתוֹךְ הַהֲבָנָה הַסִּבָּתִית... הַהֲבָנָה הַמּוּסָרִית.** בתוך מה שנראה כעולם המופעל באופן שרירותי על פי חוקי הטבע יש בעצם גם סיבתיות מוסרית.

[7] **הַהֲבָנָה הַסִּבָּתִית מַצִּיעָה חֻקִּים אֲחוּזִים זֶה בָּזֶה עַל כָּל מֶרְחַב הַיֵּשׁ.** ההבנה שגורמים מסוימים מביאים לתוצאות מסוימות שייכת לכל היש, הן הגשמי והן הרוחני.

[8] **מַתְחִיל בָּעוֹלָם הַחָמְרִי... הָעוֹלָמִים הָרוּחָנִיִּים.** בעולם החומרי הסיבתיות הטבעית ברורה – לכל פעולה יש תוצאה טבעית. החידוש פה הוא שיש גם סיבתיות בעולמות הרוחניים העליונים. דוגמאות להבנה הסיבתית בעניינים רוחניים אפשר לראות בכך שלמעשים בגוף יש השפעה על הנפש (ולהיפך). כמו כן, לפי הקבלה למעשים בעולם התחתון יש השפעות בעולמות העליונים (כך לדוגמא כתב הרמח״ל בדרך ה׳ (חלק א, פרק ה סעיף ד): ״...בהתנועע הגשמי יגיע בהמשך ההתפעלות אל הכח העליון שעליו...״).

[9] **כְּפִי עֹשֶׁר הָרוּחַ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לָאָדָם.** האדם, בעושר רוחו ובכוח שכלו מסוגל לחקור ולהגיע להבנה מהם הגורמים הטבעיים של תופעות רבות, אפילו דברים מרוחקים ומורכבים כגון תנועת גרמי השמים או תהליכים מיקרוסקופיים.

[10] **שֶׁצַּד גַּדְלוּתוֹ מִתְעַלֶּה וּמִתְבַּלֵּט בִּהְיוֹתוֹ אָחוּז בְּחֹפֶשׁ צִיּוּרוֹ.** כאשר האדם משתמש בכוח הדמיון והניתוח השכלי באופן חופשי

pesar de toda su pequeñez para decidir una cosa cierta en lo que ocurre fuera del círculo de su interioridad.

En la cadena de la causalidad está colocada cierta opresión general, un impedimento que frena las leyes y su contenido para que no vayan por vías distintas, sino solamente por aquellos caminos a los que este lazo los ata. Esta limitación por sí misma es un enigma oculto y, de todas formas, con toda la imposibilidad que existe por parte de la capacidad de nuestro intelecto de penetrar en la profundidad de este misterio eterno, esto no nos obstruye el camino para la ramificación

es capaz de obtener resultados científicos extraordinarios, que desarrollan su grandeza.

[11] **a pesar de toda su pequeñez para decidir una cosa cierta en lo que ocurre fuera del círculo de su interioridad.** A pesar de los grandes logros científicos, el hombre es pequeño en cuanto a sus limitaciones de llegar a conclusiones absolutamente certeras. Así la ciencia se ha renovado en el tiempo y lo que en una época era considerado como verdadero se fue invalidando y sustituyendo. Lo único que el hombre puede alcanzar a entender con seguridad es su interioridad. Es decir, él conoce sus pensamientos y sentimientos, aunque no puede saber si reflejan la realidad exterior.

(Es posible que el *RaB* aquí se refiera al axioma de Descartes: «Pienso, por lo tanto, soy». Es decir, que de lo único que puedo tener seguridad es de mi propia existencia, por la sensación que poseo de mi ser. De esta misma forma, el *RaB* afirma que el hombre no puede alcanzar ninguna verdad en forma científica de todo lo que está fuera del círculo de su interioridad).

[12] **En la cadena de la causalidad está colocada cierta opresión general.** La causalidad está supeditada a las leyes de la naturaleza sin la posibilidad de romperlas ni entender su significado. La opresión se produce por la imposibilidad de comprender en forma ética las aparentes injusticias que se derivan de las también aparentes arbitrariedades e injusticias de esas leyes.

[13] **que frena (...) los ata.** El entendimiento causal implica necesariamente un determinismo, ya que no permite una excepción a la norma por motivos éticos.

[14] **Esta limitación por sí misma es un enigma oculto.** El entendimiento de la causalidad es un misterio oculto. Tenemos la facultad de investigar la causa y detectarla; pero, no comprendemos su significado. Podemos comprender cómo se produce un fenómeno, mas no por qué es justo y conveniente.

לְהַחְלִיט דָּבָר וַדָּאִי בְּמַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה מִחוּצָה לְחוּג פְּנִימִיּוּתוֹ.

בַּשַּׁלְשֶׁלֶת הַסִּבָּתִית מֻנָּחָה אֵיזוֹ הָעָקָה כְּלָלִית, אֵיזוֹ מְנִיעָה, הַמְעַצֶּרֶת אֶת הַחֻקִּים וְתָכְנָם שֶׁלֹּא יֵלְכוּ בִּדְרָכִים אֲחֵרִים כִּי־אִם בְּאוֹתָם הַדְּרָכִים שֶׁהַשַּׁלְשֶׁלֶת הַסִּבָּתִית מְקַשֶּׁרֶת אוֹתָם לָהֶם. הָעָקָה זוֹ עַצְמָהּ חִידָה נַעֲלָמָה הִיא, וּמִכָּל־מָקוֹם, עִם כָּל הַמְּנִיעָה שֶׁיֵּשׁ בִּתְכוּנַת שִׂכְלֵנוּ מִלַּחֲדֹר לַעֲמָקֶיהָ שֶׁל חִידַת־עוֹלָם זוֹ, אֵין זֶה חוֹסֵם לְפָנֵינוּ אֶת דֶּרֶךְ הַהִסְתָּעֲפוּת הַשִּׂכְלִית לְכָל אוֹתוֹ הַבִּנְיָן הַגָּדוֹל שֶׁל

הוא מסוגל להגיע להישגים מדעיים כבירים, שמפתחים את גדלותו של האדם.

[11] **עִם כָּל קָטְנוֹ לְהַחְלִיט דָּבָר וַדָּאִי בְּמַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה מִחוּצָה לְחוּג פְּנִימִיּוּתוֹ.** על אף ההישגים המדעיים המופלאים של המין האנושי עדיין הוא "קטן" בכך שהוא מוגבל ביכולת להגיע למסקנות ודאיות במאה אחוז על ידי חקירה שכלית. כך הרבה תיאוריות מדעיות שנחשבו בעבר לאמת מוחלטת התגלו במשך ההיסטוריה כלא מדויקות או מוטעות. הדבר היחידי שלאדם יש וודאות כלפיו נמצא ביחס למה שבפנימיותו של האדם, כלומר הוא יודע מה הוא חושב ומרגיש, אבל לא יודע אם מחשבות ורגשות אלו הם נכונים בעולם האמיתי שמחוצה לו.

[ייתכן שהרב רומז לאמירה המפורסמת של הפילוסוף דקארט: "אני חושב משמע אני קיים". כלומר הדבר היחידי שיש לי ודאות כלפיו הוא עצם קיומי מתוך תחושתי העצמית. באופן דומה הרב אומר פה שאין יכולת להגיע לידיעה ודאית באופן מדעי בכל נושא שנמצא מחוץ לחוג פנימיותו של האדם].

[12] **בַּשַּׁלְשֶׁלֶת הַסִּבָּתִית מֻנָּחָה אֵיזוֹ הָעָקָה כְּלָלִית, אֵיזוֹ מְנִיעָה.** הסיבתיות משועבדת לחוקי הטבע בלי יכולת לפרוץ אותם ולהבין את משמעותם. "העקה כללית" היינו חוסר הנוחות המוסרית מהשרירותיות וממה שנראה כאי צדק בהתנהלות הטבעית של העולם.

[13] **הַמְעַצֶּרֶת... מְקַשֶּׁרֶת אוֹתָם לָהֶם.** ההבנה הסיבתית מחייבת דטרמיניזם שלא מאפשר סטייה מהחוקים מסיבות מוסריות.

[14] **הָעָקָה זוֹ עַצְמָהּ חִידָה נַעֲלָמָה הִיא.** הבנת הסיבתיות היא חידה נעלמה. אנו מסוגלים לחקור את הסיבתיות ולגלות אותה אך לא מסוגלים להבין את משמעותה. אנו יכולים להבין איך דבר מסוים מוביל לדבר אחר, אך איננו מסוגלים להבין מדוע זה צודק וראוי שכך יהיה.

racional de toda esa gran edificación del entendimiento causal.

El entendimiento moral eleva el pensamiento por encima de la sumisión a las leyes naturales arbitrarias y encuentra las causas éticas de los eventos aclarando también el entendimiento causal.

Sin embargo, cuando nos elevamos a un nivel superior de libertad suprema, entonces nos liberamos de toda esa opresión causal y toda la edificación de las leyes se delinea frente a nosotros como ataduras éticas concatenadas, cuya adhesión y solidez no son menos fuertes ni concretas, y más aún es mejor tallada que el contenido del entendimiento causal, y su valor general es más excelso y elevado que él, en forma inconmensurable. Entonces, nos encontramos en un sistema de libertad: cuando

[15] **no nos obstruye (...) del entendimiento causal.** Nuestra ignorancia del «porqué» no impide explicar el «cómo». Es decir, la investigación científica de las leyes que rigen la naturaleza es independiente de sus principios éticos y debe continuar para el desarrollo y el avance del hombre.

[16] **Sin embargo, cuando nos elevamos a un nivel superior de libertad suprema.** El entendimiento ético exige una elevación y una profundización que van más allá de las relaciones reveladas de los eventos. Esas causas éticas son más fuertes y poderosas que las naturales. Esta comprensión se denomina «libertad suprema», ya que no está subordinada a leyes arbitrarias, sino a los conceptos de lo correcto y lo adecuado. (Ver más adelante observación 20 sobre el concepto de libertad).

[17] **nos liberamos de toda esa opresión causal.** El entendimiento del «porqué» permite identificarse y comprender la causa verdadera de los diferentes acontecimientos, aunque parezcan injustos a primera vista. Esto nos libera de la incomodidad ética que acompaña el entendimiento causal.

[18] **y toda la edificación de las leyes se delinea frente a nosotros como ataduras éticas concatenadas.** Lo que anteriormente se explicaba científicamente (la edificación de las leyes) en forma exclusiva, ahora también lo entendemos éticamente.

[19] **cuya adhesión y solidez (...) en forma inconmensurable.** La relación entre la causa y el efecto es más fuerte y directa en el entendimiento ético que en el causal, y «mejor tallada», es decir, mejor estructurada, lo que permite comprender en forma más correcta los acontecimientos.

[20] **Entonces, nos encontramos en un sistema de libertad.** La libertad está conectada a la facultad de actuar convenientemente sin ninguna presión exterior. Por ejemplo, un hombre libre no se

הַהֲבָנָה הַחֻקִּית.

אֲבָל בְּעֵת אֲשֶׁר אָנוּ עוֹלִים לְמַעְלָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה שֶׁל חֵרוּת נִשְׂגָּבָה, אָז אֲנַחְנוּ מִשְׁתַּחְרְרִים מִכָּל אוֹתָהּ הַמּוּעָקָה הַסִּבָּתִית, וְכָל הַבִּנְיָן הַחֻקִּי מִצְטַיֵּר לְפָנֵינוּ בְּתוֹר קְשָׁרִים מוּסָרִיִּים אֲחוּזִים זֶה בָּזֶה, שֶׁהַהִדּוּק וְהָאֹמֶץ שֶׁבָּהֶם הוּא לֹא פָּחוֹת חָזָק וְאַמִּיץ, וְעוֹד יוֹתֵר מְחֻטָּב, מֵאוֹתוֹ שֶׁל הַתֹּכֶן אֲשֶׁר לַהֲבָנָה הַסִּבָּתִית, וְעֶרְכּוֹ הַכְּלָלִי הוּא נִשְׂגָּב וְנַעֲלֶה מִמֶּנּוּ בְּאֵין עֲרֹךְ. אָז אָנוּ עוֹמְדִים בְּעוֹלָם שֶׁל חֹפֶשׁ: כְּשֶׁהָעוֹלָם הַמּוּסָרִי מִתְגַּלֶּה לְפָנֵינוּ מְרוֹמֵם הוּא אֶת

ההבנה המוסרית מרוממת את המחשבה מעבר לשעבוד לחוקי טבע שרירותיים ומוצאת את הסיבות המוסריות לאירועים, ומתוך כך מאירה גם את ההבנה הסיבתית.

[15] **אֵין זֶה חוֹסֵם... הַהֲבָנָה הַחֻקִּית.** העובדה שאיננו מבינים את ה״מדוע״ לא מונע מאיתנו להבין את ה״איך״. כלומר, החקירה המדעית של חוקי הטבע איננה תלויה בעקרונות המוסריים, ועלינו להמשיכה למען התקדמות והתפתחות האנושות.

[16] **אֲבָל בְּעֵת אֲשֶׁר אָנוּ עוֹלִים לְמַעְלָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה שֶׁל חֵרוּת נִשְׂגָּבָה.** ההבנה המוסרית דורשת התעלות וההעמקה מעבר להקשרים הגלויים של המאורעות. אותם קשרים מוסריים חזקים לא פחות, ואף יותר, מהקשרים הסיבתיים הטבעיים. מעלה זו נקראת ״חרות נשגבה״, כיון שהיא אינה משועבדת לחוקים שרירותיים אלא למושגים של נכון וראוי (ע״ע הערה 20 על המושג חרות).

[17] **מִשְׁתַּחְרְרִים מִכָּל אוֹתָהּ הַמּוּעָקָה הַסִּבָּתִית.** ההבנה של ה״למה״, מאפשרת הזדהות והבנה של הסיבה האמיתית של המאורעות, אע״פ שבמבט ראשון הם נראים לנו לא צודקים, ואז אנו נפטרים מאי הנוחות המוסרית שליוותה את ההבנה הסיבתית.

[18] **וְכָל הַבִּנְיָן הַחֻקִּי מִצְטַיֵּר לְפָנֵינוּ בְּתוֹר קְשָׁרִים מוּסָרִיִּים אֲחוּזִים זֶה בָּזֶה.** מה שלפני כן הובן באופן מדעי סיבתי בלבד (הבניין החוקי), מוסבר עכשיו גם באופן מוסרי.

[19] **שֶׁהַהִדּוּק וְהָאֹמֶץ שֶׁבָּהֶם... בְּאֵין עֲרֹךְ.** הקשר בין גורם ותוצאה בהבנה המוסרית הוא ישיר וחזק לא פחות מהקשרים שיוצרת ההבנה הסיבתית. הוא אפילו ״יותר מחוטב״, כלומר בנוי נכון יותר ומסביר בצורה טובה ומקיפה יותר את המאורעות.

[20] **אָז אָנוּ עוֹמְדִים בְּעוֹלָם שֶׁל חֹפֶשׁ.** המושג ״חרות״ או ״חופש״ קשור לעשיית הדבר המתאים בלי שיעבוד לגורמים חיצוניים. לדוגמא, אדם חופשי לא עושה את מה שיצריו מכתיבים לו אלא את מה שפנימיותו מכתיבה לו. החרות היא השעבוד לנכון והראוי, כדברי

el mundo ético se revela ante nosotros, él eleva todo el sistema de leyes causales y lo atrae hacia él, influye sobre él con su luz y resulta que está todo sumergido en ese mar de luz de vida de las leyes éticas que son mucho más elevadas y excelsas que las causales.

Cuando profundizamos en el análisis, encontramos también todos los detalles del mundo causal: todos, en su misma estructura perfecta se encuentran en el mundo ético lleno de brillo, que se eleva por encima de ellos.

Hay una relación entre el cumplimiento de los preceptos y el éxito de la nación israelí en su tierra.

Cuando observamos la conexión de la *ṪORaH* con la nación, hay un pacto sellado con la tierra y el pueblo; cuando están unidos con el Eterno, su D-ios, tienen éxito, se elevan y desarrollan, se arraigan en su tierra y prosperan; cuando se prostituyen con los dioses extraños, se empobrecen y sucumben; se produce la destrucción

deja dominar por sus instintos y actúa de acuerdo con su esencia. En las palabras del poeta R. *YeHUDaH HaLeVI*: «Los siervos de lo temporal sirven a esclavos; solo el servidor del Eterno es ciertamente libre».

Cuando nos elevamos al entendimiento ético, nos situamos en un sistema de libertad donde todo tiene una causa correcta.

[21] **cuando el mundo ético (...) las leyes éticas.** El entendimiento ético es mucho más amplio, profundo y global: un mar infinito en el que la causalidad aparece como una cosa ínfima que carece de significado que se hunde es ese océano de luz, de entendimiento y significado.

[22] **Cuando profundizamos en el análisis (...) que se eleva por encima de ellos.** Con una reflexión más profunda se puede concluir que el entendimiento ético no anula realmente la causalidad (como una cosa ínfima en un océano inmenso), sino que, por el contrario, la eleva y le da profundidad, mostrando que cada evento tiene su justificación ética que hace que las leyes naturales que antes nos parecían arbitrarias y carentes de significado se llenen de luz.

הָעוֹלָם הַחֻקִּי הַסִּבָּתִי כֻּלּוֹ וּמוֹשְׁכוֹ אֵלָיו, מַשְׁפִּיעַ עָלָיו מֵאוֹרוֹ וְנִמְצָא שֶׁהוּא כֻּלּוֹ טָבוּעַ בְּיָם שֶׁל אוֹר חַיִּים זֶה שֶׁל הַחֻקִּים הַמּוּסָרִיִּים שֶׁהֵם הַרְבֵּה עֶלְיוֹנִים וְנִשְׂגָּבִים מֵהַחֻקִּים הַסִּבָּתִיִּים.

וּכְשֶׁאָנוּ מַעֲמִיקִים בַּדָּבָר הֲרֵינוּ מוֹצְאִים אַחַר־כָּךְ גַּם אֶת כָּל הַפְּרָטִים שֶׁל הָעוֹלָם הַסִּבָּתִי, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּתַבְנִיתָם הַמְעֻלָּה בָּעוֹלָם הַמּוּסָרִי הַמָּלֵא זִיו, הַמִּתְנַשֵּׂא מִמַּעַל לָהֶם.

ישנו קשר בין רמת קיום התורה של עם ישראל לבין מידת הצלחתו בארצו.

– כְּשֶׁאָנוּ מִסְתַּכְּלִים בְּקֶשֶׁר הַתּוֹרָה עִם הָאֻמָּה, בְּרִית כְּרוּתָה לָאָרֶץ וְלָעָם, כְּשֶׁדְּבֵקִים בַּד׳ אֱלֹהֵיהֶם הֲרֵי הֵם מַצְלִיחִים, עוֹלִים וּמִתְפַּתְּחִים, מִשְׁתָּרְשִׁים בְּאַרְצָם וְעוֹשִׂים חַיִל, כְּשֶׁזּוֹנִים אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֵכַר הָאָרֶץ הֲרֵי הֵם מִתְדַּלְדְּלִים וְנוֹפְלִים,

ריה״ל: ״עבדי הזמן עבדי עבדים הם, עבד ד׳ הוא לבד חופשי״.

כאשר אנו מתעלים להבנה המוסרית אנו בעולם של חופש שבו הכל פועל לפי הנכון והראוי.

[21] **כְּשֶׁהָעוֹלָם הַמּוּסָרִי... מֵהַחֻקִּים הַסִּבָּתִיִּים.** ההבנה המוסרית היא הרבה יותר רחבה עמוקה וכוללת, כך שההבנה הסיבתית נראית בתוכה כמו משהו קטן וחסר משמעות שטובע בים גדול. הטביעה היא בתוך ים של אור – של הבנה ושל משמעות.

[22] **וּכְשֶׁאָנוּ מַעֲמִיקִים... הַמִּתְנַשֵּׂא מִמַּעַל לָהֶם.** מתוך התבוננות עמוקה עוד יותר, נוכל למצוא, שההבנה המוסרית לא באמת מבטלת את הסיבתית (כמו פרט קטן בתוך ים אינסופי) אלא מעלה ומעמיקה אותה, שכן לגבי כל פרט ופרט במציאות, שנראה כאילו ארע מחמת חוק טבע שרירותי כלשהו, על ידי העמקה בעולם ההבנה המוסרית נוכל לראות, שבאמת הוא נעשה גם מסיבה מוסרית נכונה וראויה, ומתוך כך גם חוקי הטבע מאירים ומוסריים בעינינו.

de la nación y de la tierra, y van aconteciendo padecimientos y devastaciones.

La razón para esta conexión es la correspondencia entre el espíritu de *YiŚRaEL* y la *ṪORaH*. Su cumplimiento fortalece el espíritu y, de por sí, el cuerpo se alimenta; lo contrario lo debilita.

Cuando buscamos la solución en el mundo causal encontramos que el espíritu de *YiŚRaEL* está ligado en una fuerte cadena orgánica. Sus opiniones, los desenvolvimientos de su existencia, su meta en el vuelo de su espíritu general, la verdad suprema que se revela en él y por él, el rasgo de su tierra y sus bendiciones, el fortalecimiento de las almas únicas, la influencia de sus bendiciones, la savia de sus vidas, la gracia que se extiende sobre el colectivo y el individuo, los consejos y las tendencias que construyen la

[23] **Cuando observamos (...) van sucediendo padecimientos y devastaciones.** A la luz de estos dos entendimientos, el *RaB* analiza los eventos de la historia de *YiŚRaEL*, relatados en los libros de *SHOFeTIM* y *MeLaJIM*, relacionando el éxito con el cumplimiento de los preceptos y al fracaso, a la ruina y al exilio con el comportamiento contrario.

[24] **en una fuerte cadena orgánica.** Igual que en un cuerpo orgánico existe un nexo y una interdependencia entre sus partes, en esa misma manera hay una relación y una interinfluencia entre la parte física y la espiritual de la nación.

[25] **Cuando buscamos (...) en una fuerte cadena orgánica.** La explicación causal para relacionar lo antes mencionado es que el poderío de *YiŚRaEL* depende de que su comportamiento refleje su esencia cumpliendo con las *MiTSVOṪ*, que corresponden a su carácter. En tal caso su espíritu se fortalece y como consecuencia se robustece su fortaleza física. En el caso contrario su poderío material se derrumba produciendo la destrucción de la nación y el exilio.

De acuerdo con esta explicación, no se trata de un castigo ético, sino más bien de la consecuencia natural del debilitamiento del espíritu nacional como resultado del alejamiento de su esencia.

[26] **su meta en el vuelo de su espíritu general.** La meta general del pueblo de *YiŚRaEL* a la que anhela su espíritu.

[27] **el fortalecimiento de las almas únicas.** Cuando la nación se comporta de acuerdo con la *ṪORaH*, esto influye positivamente en los justos que pueden alcanzar niveles superiores de elevación.

[28] **la influencia de sus bendiciones, la savia de sus vidas.** Se refiere a «las almas únicas» de los justos, que, al elevarse, recíprocamente otorgan bendición y vida a la colectividad.

חֻרְבַּן הָאֻמָּה וְהָאָרֶץ בָּא וְצָרוֹת וְכִלְיוֹנוֹת הוֹלְכוֹת וּבָאוֹת.

הסיבה לקשר הזה היא ההתאמה בין רוח ישראל לבין התורה. קיום התורה מחזק את הרוח וממילא את הגוף וכן להיפך חלילה.

כְּשֶׁאָנוּ מְחַפְּשִׂים אֶת הַפִּתְרוֹן בָּעוֹלָם הַסִּבָּתִי הֲרֵינוּ מוֹצְאִים, שֶׁרוּחַ יִשְׂרָאֵל אָחוּז הוּא בְּשַׁלְשֶׁלֶת אוֹרְגָנִית חֲזָקָה. דֵּעוֹתָיו, מַהַלְכֵי־חַיָּיו, מְגַמַּת פָּנָיו בִּתְעוּפַת רוּחוֹ הַכְּלָלִית, הָאֱמֶת הָעֶלְיוֹנָה הַמִּתְגַּלָּה בּוֹ וְעַל יָדוֹ, תְּכוּנַת אַרְצוֹ וּבִרְכוֹתֶיהָ, הִתְאַמְּצוּת הַנְּשָׁמוֹת הַיְחִידִיּוֹת, הַמְשָׁכַת בִּרְכוֹתֵיהֶן, לְשַׁדֵּי חַיֵּיהֶן, הַחֵן הַמָּשׁוּךְ עַל הַכְּלָל וְעַל הַפְּרָט, הָעֵצוֹת

[23] **כְּשֶׁאָנוּ מִסְתַּכְּלִים... הוֹלְכוֹת וּבָאוֹת.** לאור שתי ההבנות, הרב מנתח את התופעה המתוארת בתנ״ך, שישנו קשר בין הצלחת האומה לבין קיום המצוות. כך, כפי שמתואר לאורך ספר שופטים, מלכים ועוד, כאשר עם ישראל דבוק בתורה הרי הוא מצליח בארצו, וכאשר הוא חוטא חלילה הרי הוא נכשל ונופל עד לכדי גלות מארצו.

[24] **בְּשַׁלְשֶׁלֶת אוֹרְגָנִית חֲזָקָה.** שלשלת אורגנית היינו קשר טבעי של חיים, כמו גוף אורגני שיש קשר והשפעה הדדית בין חלקיו השונים. כך יש קשר בין החומריות והרוחניות של האומה והשפעה הדדית של שני הדברים.

[25] **כְּשֶׁאָנוּ מְחַפְּשִׂים... אוֹרְגָנִית חֲזָקָה.** ההסבר הסיבתי לקשר הנ״ל הוא שעוצמתו של ישראל נעוצה בכך שהתנהגותו תשקף את מהותו על ידי קיום התורה והמצות המתאימות לאופיו. כאשר הוא מקיים את המצוות מתחזקת רוחו וממילא גם עוצמתו החומרית. במקרה ההפוך, עוצמתו הגשמית נהרסת ומתוך כך הוא מגיע לחורבן וגלות.

לפי הבנה זו אין כאן עונש מוסרי על אי קיום המצות אלא תוצאה טבעית של הידלדלות הרוח הלאומית כתוצאה מהתרחקות ממהותה.

[26] **מְגַמַּת פָּנָיו בִּתְעוּפַת רוּחוֹ הַכְּלָלִית.** המטרה הכללית של עם ישראל שאליו חותרת רוחו.

[27] **הִתְאַמְּצוּת הַנְּשָׁמוֹת הַיְחִידִיּוֹת.** התחזקות והתעלות של אנשים יחידים מתוך האומה. כלומר, כאשר האומה חיה את חייה לפי התורה, גם הצדיקים היחידים מתעלים יותר בזכות זה.

[28] **הַמְשָׁכַת בִּרְכוֹתֵיהֶן, לְשַׁדֵּי חַיֵּיהֶן.** של הנשמות היחידות, שמתוך התעלותם האישית הן חוזרות ומשרות ברכה וחיים על הכלל.

edificación general y sus manantiales, la claridad de los análisis, la tranquilidad interior, la consolidación del espíritu y la paz de la vida: todo está en relación de una cosa con la otra. En esa misma expresión del alma de la adhesión con el Eterno su D-ios, el D-ios de sus patriarcas, que lo saca de la tierra de Egipto, de casa de esclavos, que lo conduce a la tierra del pacto y juramento, que le enseña caminos de vida y senderos de eternidad, están las conexiones ligadas unas con otras; ella vierte en su interior todo el tesoro de la vida y de la producción.

[29] **los consejos y las tendencias que construyen la edificación general.** Los distintos movimientos políticos y corrientes ideológicas que componen el pueblo de *YiŚRaEL*.

[30] **la claridad de los análisis.** En la medida que el estudio y la reflexión es diáfana y comprensible.

[31] **todo está relacionado una cosa con la otra.** Igual que el estado espiritual de la persona influye en su cuerpo, en su salud, en su capacidad intelectual, lo mismo ocurre con la nación israelita, todo lo antes mencionado –sus opiniones, los desenvolvimientos de su existencia... la paz de la vida– está concatenado y hay una interacción de los unos sobre los otros.

[32] **expresión del alma.** La forma como un anhelo interno se realiza en el mundo real.

[33] **En esa misma expresión del alma (...) senderos de eternidad.** La expresión del alma de apego al Eterno y al pacto histórico con Él («que lo saca...») se concreta mediante el cumplimiento de la *ṪORaH*.

[34] **están las conexiones ligadas unas con otras.** Todo lo arriba mencionado –sus opiniones, los desenvolvimientos de su existencia, etc.– está ligado a esta expresión del alma, que es el cumplimiento de la *ṪORaH* y de las *MiTSVOṪ*.

[35] **unas con otras.** En el libro de *OROṪ* impreso aparecen dos puntos después de esta palabra. Parece más correcto colocar un punto y coma.

[36] **y ella.** La expresión del alma de apego al Eterno.

וְהַנְּטִיּוֹת הַבּוֹנוֹת אֶת הַבִּנְיָן הַכְּלָלִי, וּמַבּוּעֵיהֶן, בְּהִירוּת הַסְּקִירוֹת, הַמְּנוּחָה הַפְּנִימִית, חִזּוּק הָרוּחַ וְשַׁלְוַת הַחַיִּים, – הַכֹּל אָחוּז זֶה בָּזֶה. בְּאוֹתָהּ הַהַבְטָאָה הַנַּפְשִׁית שֶׁל הַדְּבֵקוּת בַּד׳ אֱלֹהָיו, אֱלֹהֵי אֲבוֹתָיו הָרִאשׁוֹנִים הַמַּעֲלֶה אוֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים, הַמְּבִיאֵהוּ אֶל אֶרֶץ הַבְּרִית וְהַשְּׁבוּעָה, הַמּוֹרֵהוּ דַּרְכֵי חַיִּים וּנְתִיבוֹת עוֹלָמִים, אֲחוּזִים הֵם זֶה בָּזֶה הַקְּשׁוּרִים; וְהִיא מַשְׁאֶבֶת אֶל תּוֹכוֹ אֶת כָּל אוֹצַר הַחַיִּים וְהַתְּנוּבָה.

[29] **הָעֵצוֹת וְהַנְּטִיּוֹת הַבּוֹנוֹת אֶת הַבִּנְיָן הַכְּלָלִי.** הזרמים והתנועות הפוליטיות והאידיאולוגיות השונות המרכיבות את עם ישראל.

[30] **בְּהִירוּת הַסְּקִירוֹת.** עד כמה הלימוד וההתבוננות בהירים ומובנים.

[31] **הַכֹּל אָחוּז זֶה בָּזֶה.** כל הדברים הנ״ל (דעותיו, מהלכי חייו, מגמת פניו... חיזוק הרוח ושלוות החיים) קשורים זה בזה בקשר סיבתי טבעי אורגני. כמו שמצב רוחו של האדם משפיע על מצב גופו, וכן מצב בריאותו על יכולתו השכלית ומצבו הרוחני, כך גם באומה הישראלית כל הדברים הנ״ל קשורים אחד בשני ומשפיעים זה על זה.

[32] **הַהַבְטָאָה הַנַּפְשִׁית.** האופן בו שאיפה פנימית באה לידי ביטוי בעולם הממשי.

[33] **בְּאוֹתָהּ הַהַבְטָאָה הַנַּפְשִׁית... וּנְתִיבוֹת עוֹלָמִים.** הביטוי הנפשי של הדבקות בד׳ ובברית ההיסטורית איתו (״המעלה אותו מארץ מצרים...״) הוא קיום התורה.

[34] **אֲחוּזִים הֵם זֶה בָּזֶה הַקְּשׁוּרִים.** כל הדברים הכתובים לעיל: דעותיו, מהלכי חייו וכו׳ הכל קשור לאותה הבטאה נפשית של קיום התורה והמצוות.

[35] **הַקְּשׁוּרִים.** בספר אורות הנדפס מופיעות נקודתיים אחר מילה זו. נראה יותר שיש לשים נקודה פסיק.

[36] **וְהִיא.** ההבטאה הנפשית של הדבקות בד׳

Al separarse del manantial de su vida, el espíritu se estremece. La abundancia de la vida general, que está atada al lazo del pueblo y la tierra, la herencia y el santuario, la moral y la fe, se debilita. Un espíritu extranjero viene y se bate, y es una planta que no producirá harina ni se absorberá, ni hará crecer. Así observamos que la maldición se acerca y hace desolaciones, hasta que el pueblo retorne hacia el D-ios de su vida, al manantial de su salvación, regrese hacia él su espíritu, se una con la solidez del corazón y con la fuerza del entendimiento al Nombre del Eterno, D-ios de *YiŚRaEL*, y del fluido de los efluentes de la idea general, la profunda y fuerte, que está adaptada al espíritu de la Eternidad y a la forma particular de *YiŚRaEL*, la salvación vuelve y se alumbra. Todo esto es

[37] **Al separarse del manantial de su vida, el espíritu se estremece.** La fuente de vida del pueblo de *YiŚRaEL* es la *ṪORaH* y los preceptos. Cuando el pueblo de *YiŚRaEL* se separa y desvincula de ellos su espíritu se debilita.

[38] **La abundancia de la vida general (...) se debilita.** La vida general de la nación está conectada con el estado del pueblo, la tierra, su herencia, etc. Cuando el espíritu se debilita, ella desfallece como consecuencia de la separación de su fuente: la *ṪORaH*.

[39] **Un espíritu extranjero viene y se bate (...) ni se absorberá ni hará crecer.** Cuando la nación reniega de su esencia, adopta un espíritu extranjero que no se corresponde con su carácter, que la debilita en vez de fortalecerla y no puede dar frutos. Igualmente, su mismo cuerpo y el nexo con la tierra desfallecen.

[40] **y del fluido de los efluentes de la idea general**. De la idea general, del apego al Eterno y a la *ṪORaH*.

[41] **que está adaptada al espíritu de la Eternidad y a la forma particular de *YiŚRaEL***. Esta idea general se corresponde con el carácter particular de la nación.

[42] **del fluido de los efluentes de la idea general (...) la salvación vuelve y se alumbra.** De la unión a la idea general, que corresponde a la esencia y al carácter del pueblo de *YiŚRaEL* vuelven las fuerzas a la nación y la Redención se despierta.

וּבְהִפָּרְדוֹ מִמְּקוֹר חַיָּיו, הָרוּחַ מִתְחַלְחֵל. שִׁפְעַת הַחַיִּים הַכְּלָלִיִּים, הָאֲחוּזִים בְּרַתּוּקוֹת הַגּוֹי וְהָאָרֶץ, הַמּוֹרָשָׁה וְהַמִּקְדָּשׁ, הַמּוּסָר וְהָאֱמוּנָה, מִתְחַלֶּשֶׁת. רוּחַ זָר בָּא וּמְפַעֵם, וְהוּא צֶמַח לֹא יַעֲשֶׂה קֶמַח, לֹא יִקָּלֵט וְלֹא יַצְמִיחַ. וְהִנְנוּ רוֹאִים אֶת הַמְּאֵרָה בָּאָה וְעוֹשָׂה שַׁמּוֹת, עַד אֲשֶׁר יָשׁוּב הָעָם אֶל אֵל־חַיָּיו, אֶל מְקוֹר יִשְׁעוֹ, יָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, יִקָּשֵׁר בְּאֹמֶץ לֵבָב וּבְרוּחַ־בִּינָה אֶל שֵׁם ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִנְּזִלֵי פְּלָגָיו שֶׁל הָרַעְיוֹן הַכְּלָלִי, הֶעָמֹק וְהֶחָסֹן, הַמֻּתְאָם לְרוּחַ עוֹלָמִים וְלַחֲטִיבִיּוּת הַמְיֻחָדָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, יְשׁוּעָה חוֹזֶרֶת וּמוּאָרָה. – כָּל זֹאת הִיא

[37] **וּבְהִפָּרְדוֹ מִמְּקוֹר חַיָּיו, הָרוּחַ מִתְחַלְחֵל.** מקור חייו של העם הוא התורה והמצוות. כאשר עם ישראל נפרד ומתנתק מהם רוחו נחלשת.

[38] **שִׁפְעַת הַחַיִּים הַכְּלָלִיִּים... מִתְחַלֶּשֶׁת.** החיים הכלליים, חיי האומה, קשורים למצב האומה, הארץ, המורשה (התורה) וכו׳ והם נחלשים בהיחלשות הרוח כתוצאה מההיפרדות ממקור החיים – התורה.

[39] **רוּחַ זָר בָּא וּמְפַעֵם... לֹא יִקָּלֵט וְלֹא יַצְמִיחַ.** כאשר האומה מתכחשת לעצמיותה באה רוח זרה של תרבויות אחרות ומפעמת באומה. הרוח הזרה לא מתאימה לאופי האומה ולכן היא לא מחזקת אותה ולא נושאת פירות חיוביים, וגם גוף האומה וקישורה לארצה נחלשים.

[40] **וּמִנְּזִלֵי פְּלָגָיו שֶׁל הָרַעְיוֹן הַכְּלָלִי.** מתוך הרעיון הכללי של הדבקות בד׳ ובתורה.

[41] **הַמֻּתְאָם לְרוּחַ עוֹלָמִים וְלַחֲטִיבִיּוּת הַמְיֻחָדָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.** הרעיון הכללי הזה מתאים לאופי המיוחד של האומה הישראלית.

[42] **וּמִנְּזִלֵי פְּלָגָיו שֶׁל הָרַעְיוֹן הַכְּלָלִי ... יְשׁוּעָה חוֹזֶרֶת וּמוּאָרָה.** מתוך ההתחברות לרעיון הכללי, המתאים למהותו ולאופיו של עם ישראל חוזרים הכוחות לאומה ומתעוררת הגאולה.

un entendimiento revelado; un reconocimiento práctico que da vida y reanima.

El entendimiento ético muestra que el nexo entre el éxito de la nación y el cumplimiento de los preceptos es una relación correcta y apropiada éticamente.

Pero, inmediatamente nos elevamos con un discernimiento más profundo, que (considera que) por encima de todo este entramado legal, está dispuesto uno ético. En la moralidad fresca, que da vida a este gran encadenamiento causal, está ahí colocado todo el coraje, todo el brillo de esta

[43] **Todo esto es un entendimiento revelado, un reconocimiento práctico.** No es cuestión de una visión mística, sino que se trata solo de una observación y un análisis lógico de la realidad. *BINaH* se refiere al poder de deducción. Cuando estudiamos la historia de la nación y la analizamos racionalmente, se llega a esta conclusión.

[44] **que da vida y reanima**. Este conocimiento práctico nos da vitalidad y nos devuelve el aliento, porque nos estimula al cumplimiento de la *ṪORaH* y los preceptos.

[45] **un discernimiento más profundo.** El entendimiento que explica la causa ética de los fenómenos no se origina en la lógica racional revelada, sino en un pensamiento interno oculto.

[46] **por encima de todo este entramado legal, está dispuesto uno ético.** Un entramado es la unión de elementos separados (diferentes hilos) para formar una sola cosa (una tela tejida). El pensamiento del hombre toma eventos separados y los teje para entrelazarlos. También en el discernimiento profundo se puede entender que las conexiones entre los eventos resultan de causas éticas (entramado ético) que están por encima de las visibles (entramado legal).

[47] **está ahí colocado todo el coraje.** En la ética fresca está depositado todo el arrojo.

[48] **En la moralidad fresca (...) coraje.** El entendimiento ético nos estimula y nos da la fuerza para seguir las enseñanzas de la *ṪORaH*, ya que no se trata de «leyes naturales arbitrarias» que hay que obedecer en forma mecánica, sino que es lo correcto, moral y justo.

Un ejemplo para ilustrar estos dos entendimientos de los eventos históricos es la relación entre la idolatría y la destrucción del Templo descrita en los libros de los Profetas, los Reyes (*MeLaJIM*) y las Crónicas (*DiBRĖ HaYaMIM*). Este nexo se puede comprender naturalmente porque la idolatría es opuesta al espíritu de la nación y, cuando se descarrila tras ella, lo daña y, por ende, su cuerpo también se debilita. Se producen divisiones y luchas internas, se hunde en deseos materiales y su poderío físico decae, lo que causa su derrota en la guerra. Pero, la explicación ética de este vínculo afirma que la idolatría es una transgresión grave de la *ṪORaH* que nos aleja de D-ios y, por lo tanto, nos hace merecedores de la derrota frente a

בִּינָה גְּלוּיָה, הַכָּרָה מַעֲשִׂית הַמְחַיָּה וּמְשִׁיבָה רוּחַ.

אֲבָל מִיָּד אָנוּ בָּאִים לְהִתְרוֹמֵם בַּחֲדִירָה יוֹתֵר פְּנִימִית, שֶׁמִּמַּעַל לְכָל הָאֶרֶג הַחֻקִּיִּי הַזֶּה אֶרֶג מוּסָרִי נָתוּן. בַּמּוּסָרִיּוּת הָרַעֲנַנָּה, הַמְחַיָּה אֶת הַשַּׁלְשֶׁלֶת הַסִּבָּתִית הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, שָׁם שָׁם מֻנָּח כָּל הָאֹמֶץ, כָּל הַזִּיו שֶׁל הַחַיִּים הָאֵלֶּה הַמִּתְגַּלִּים בְּהוֹפָעוֹתֵיהֶם בְּעַזִּיזוּת כָּל־כָּךְ גְּדוֹלָה, בְּדַיְקָנוּת

ההבנה המוסרית מגלה שהקשר בין הצלחת האומה לבין קיום המצוות הוא ראוי ונכון מבחינה מוסרית.

[43] **כָּל זֹאת הִיא בִּינָה גְּלוּיָה, הַכָּרָה מַעֲשִׂית.** ההסתכלות הזאת איננה הבנה מיסטית אלא הסתכלות ריאלית וניתוח שכלי של המציאות. בינה היינו הבנת דבר מתוך דבר. כאשר מתבוננים בהיסטוריה של האומה ומנתחים אותם בצורה שכלית פשוטה מגיעים למסקנה הזו.

[44] **הַמְחַיָּה וּמְשִׁיבָה רוּחַ.** ההכרה המעשית הזו מחיה אותנו ומשיבה את רוחנו כי היא מעודדת אותנו לשוב ולקיים תורה ומצוות.

[45] **בַּחֲדִירָה יוֹתֵר פְּנִימִית.** הסתכלות הנותנת סיבה מוסרית למאורעות איננה נובעת רק מלוגיקה רציונלית גלויה אלא מחשיבה פנימית נסתרת.

[46] **שֶׁמִּמַּעַל לְכָל הָאֶרֶג הַחֻקִּיִּי הַזֶּה אֶרֶג מוּסָרִי נָתוּן.** ארג הוא חיבור של דברים נפרדים (חוטים) לדבר אחד (בד ארוג). החשיבה האנושית לוקחת אירועים שונים ואורגת אותם לרצף אחד. כך בחדירה פנימית אנו מבינים שהקישורים בין האירועים נובעים מסיבות מוסריות (ארג מוסרי) שנמצא מעל הקישורים הגלויים הנראים לעין (ארג חקיי).

[47] **שָׁם שָׁם מֻנָּח כָּל הָאֹמֶץ.** במוסריות מונח כל האומץ.

[48] **בַּמּוּסָרִיּוּת הָרַעֲנַנָּה... הָאֹמֶץ.** ההבנה המוסרית ממריצה אותנו ונותנת לנו יותר כוח וגבורה ללכת בדרך התורה, כיוון שזה לא רק "חוקי טבע שרירותיים" שצריכים לקיים באופן מכני, אלא זה נכון, מוסרי וצודק.

דוגמא לשימוש בשתי ההבנות כדי להבין אירועים היסטוריים היא הקשר בין זניית עם ישראל אחר עבודה זרה וחורבן בית המקדש המתואר בנביאים השונים ובספרי מלכים ודברי הימים. את הקשר הזה ניתן להבין באופן טבעי בכך שעבודה זרה מנוגדת לרוח האומה ומחלישה אותה. העם מגיע לפירודים ומחלוקות שוקע בתאוות גשמיות וכך עוצמתו הפיזית נעלמת, מה שגרם להפסד במלחמה וחורבן בית המקדש.

אמנם את הקשר הזה ניתן להבין גם בצורה מוסרית. העיסוק בעבודה זרה נוגד לתורה ולמוסר ומביא לריחוק מד', כתוצאה מכך עם ישראל נענש בהפסד וחורבן.

כך אנו מבינים שהגלות והחורבן כמו גם הבניין והגאולה אינן רק תוצאה טבעית של מצב רוחה

vida que se revela en sus manifestaciones con una fuerza tan intensa, con una precisión tan extraordinaria. La manifestación moral revela en nosotros una especie de afirmación, «que así debe ser», «así tiene que ser», no solo «así es» o «así fue hecho».

Los dos entendimientos están conectados y ambos empujan la nación hacia su salvación.

Desde el conocimiento que «así debe ser» al revelarse el entendimiento moral volvemos después a conocer el encadenamiento legal-moral en todos sus detalles, en toda su profundidad y altura, en su extensión y alcance, en su interioridad y exterioridad. Una elevación doble, viva y fresca, se despierta entonces en lo recóndito de nuestro interior, y manantiales de consejo y sabiduría, aspectos vivos y artificios rectos, se van revelando dentro de todos los riñones y el corazón. El espíritu de la nación renace a la resurrección, y en los escondrijos de la vida una

Babilonia y la consecuente destrucción del Templo.

Así entendemos que el exilio y la destrucción, al igual que la Redención y la edificación, no son solo las consecuencias naturales del estado de ánimo de la nación, sino el producto apropiado de sus acciones.

[49] **Y desde el conocimiento (...) el entendimiento moral.** Cuando se revela el entendimiento moral nos concientizamos de que «así debe ser», es decir, las consecuencias son justas.

[50] **el encadenamiento legal-moral.** Queda claro que los nexos entre los eventos pertenecen a dos sistemas que realmente son uno solo: el causal y el ético.

[51] **Una elevación doble** que surge del doble entendimiento: el causal racional y el ético.

[52] **Una elevación doble (...) de todos los riñones y el corazón.** Este entendimiento doble asegura un conocimiento más profundo y exacto de la realidad, que permite que la nación transite por caminos correctos y ciertos para la realización de su vida y su desarrollo (manantiales de consejo y sabiduría...).

כָּל־כָּךְ אַדִּירָה. הַהוֹפָעָה הַמּוּסָרִית מְגַלָּה בָּנוּ צִבְיוֹן שֶׁל אִמְרָה, "שֶׁכָּךְ רָאוּי לִהְיוֹת", "כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת", לֹא רַק "כָּךְ הוּא" וְ"כָכָה נִהְיָה".

שתי ההבנות קשורות זו בזו ושתיהן דוחפות את האומה לגאולתה.

וּמֵהַהַכָּרָה שֶׁ"כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת" בְּהִתְגַּלּוּתָהּ שֶׁל הַבִּינָה הַמּוּסָרִית אָנוּ חוֹזְרִים אַחַר־כָּךְ לְהַכִּיר אֶת הַשַּׁלְשֶׁלֶת הַחֻקִּית־הַמּוּסָרִית בְּכָל פְּרָטֶיהָ, בְּכָל עָמְקָהּ וְגָבְהָהּ, רָחְבָּהּ וְהֶקֵּפָהּ, פְּנִימִיּוּתָהּ וְחִיצוֹנִיּוּתָהּ. הִשְׁתַּגְּבוּת כְּפוּלָה, חַיָּה וְרַעֲנָנָה, מִתְעוֹרֶרֶת אָז בְּקִרְבֵּנוּ פְּנִימָה, וּמַעְיָנוֹת שֶׁל עֵצָה וּתְבוּנָה, צִבְיוֹנִים חַיִּים וְתַחְבּוּלוֹת יְשָׁרוֹת, הוֹלְכִים וּמִתְגַּלִּים בְּקֶרֶב כָּל כְּלָיוֹת וָלֵב. רוּחַ הָאֻמָּה מִתְעוֹרֵר לִתְחִיָּה, וּבְמַחֲבֵא הַחַיִּים אוֹר קְדֻשָּׁה

של האומה אלא תוצאה ראויה ומוסרית של מעשיה.

[49] **וּמֵהַכָּרָה... שֶׁל הַבִּינָה הַמּוּסָרִית.** כאשר מתגלית ההבנה המוסרית אנו מגיעים להכרה ש"כך צריך להיות", כלומר שהתוצאות מוצדקות.

[50] **הַשַּׁלְשֶׁלֶת הַחֻקִּית־הַמּוּסָרִית.** כאשר בינה זו מתגלית מתברר שהקישורים בין התופעות שייכים לשתי המערכות שהן אחת, גם חוקית סיבתית וגם מוסרית.

[51] **הִשְׁתַּגְּבוּת כְּפוּלָה.** התעלות כפולה שנובעת משתי ההבנות הסיבתית והמוסרית.

[52] **הִשְׁתַּגְּבוּת כְּפוּלָה... כָּל כְּלָיוֹת וָלֵב.** ההתבוננות הכפולה הזאת מביאה את האומה להכרה עמוקה ומדויקת יותר של המציאות ומתוך כך היא יכולה לגלות דרכים נכונות למהלך חייה והתפתחותה (מעינות של עצה ותבונה...).

luz de santidad y pureza resplandece: la luz del *MaSHYaḤ*.

[53] **El espíritu de la nación (...) la luz del *MaSHYaḤ*.** La capacidad de elevarse con los dos entendimientos estimula a un retorno a la *ṪORaH* y a la tierra, y de ahí provocar el surgimiento de la luz del *MaSHYaḤ*, que brilla en forma oculta, y es la fuerza que mueve el mundo hacia la Redención, ya que estos dos sistemas nos enseñan que nuestro éxito depende de robustecer el espíritu nacional por medio de la *ṪORaH*.

וְטָהֳרָה זוֹרֵחַ, – אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ.

[53] **רוּחַ הָאֻמָּה... אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ.** היכולת להתעלות לשני סוגי ההבנות מעורר את רוח האומה לחזור לתורתה ולארצה ומתוך כך להביא הופעת אורו של משיח הזורח בסתר, שהוא הכוח הפנימי הדוחף לגאולת האומה והעולם, שכן שתי ההבנות מלמדות שהצלחתנו תלויה בחיזוק הרוח הלאומית דרך התורה.

Sección III

La función de los juicios y el ordenamiento rabínico en *YiŚRaEL*

El centro de la vida de *YiŚRaEL* se encuentra en la santidad y todas las partes de su vida emanan de ahí. Por ello, cualquier detalle posee un significado, incluyendo las cosas que aparentan ser materiales y despreciables. En particular esto se expresa en el sistema judicial de la *ṪORaH*, que analiza los detalles de la realidad mundana y nos enseña cómo surge lo sagrado en los juicios civiles. De aquí la gran importancia de la *SeMIJaH*, el ordenamiento rabínico, en cuya defensa los grandes de *YiŚRaEL* expusieron sus vidas, ya que permite la actuación del sistema judicial en conexión directa con la fuente de la santidad en el Sinaí, razón por la cual *MoSHeH* insiste en juzgar personalmente al inicio de su establecimiento. Uno de los errores de la herejía fue anular el valor de la justicia rigurosa sustituyéndola por una supuesta misericordia falsa, que siembra destrucción en el mundo moral. Esperamos al *MaSHYaḤ*, que restablecerá la justicia mundial.

Todas las aspiraciones de la vida de *YiŚRaEL*, aun las que parecen materiales, surgen de la fuente de la santidad. Esto se expresa en las leyes monetarias.

El centro de la vida del alma de *YiŚRaEL* se encuentra en la fuente de la santidad. En el

[1] ***SeMIJaH.*** El ordenamiento rabínico consiste en investir a una persona con la autoridad para juzgar de acuerdo con las leyes de *YiŚRaEL*. *MoSHeH RaBeiNU* la recibió directamente del Eterno y se fue transmitiendo de maestro a alumno hasta que fue cancelada aproximadamente en el siglo V de la era común.

[2] **la herejía.** En general en este libro el *RaB* se refiere con este término al cristianismo y lo ataca con expresiones muy duras. Se trata de una batalla de ideas y pensamientos, y en ningún caso hay una alusión personal a individuos de este credo, cuyo comportamiento puede ser intachable.

[3] **se encuentra.** Esta observación no tiene sentido en la traducción; la mencionamos para conservar el orden numérico.

[4] **El centro de la vida del alma de *YiŚRaEL* se encuentra en la fuente de la santidad.** Toda nación se distingue con algunas cualidades particulares, *YiŚRaEL* lo hace con la santidad, este es su centro de vida y su especialidad (ver la sección I de esta parte del libro *OROṪ*), por este motivo todas sus actividades colectivas giran en torno a este núcleo y están atadas a él, en sus mínimos detalles por medio de los preceptos de la *ṪORaH* (aunque a nivel individual hay tendencias diferentes).

פרק ג

תפקיד הדינים והסמיכה בישראל

מרכז החיים של ישראל הוא בקודש וכל חלקי חייו נובעים ממנו, ולכן יש משמעות לכל פרט כולל דברים הנראים גשמיים ובזויים. במיוחד בא הדבר לידי ביטוי במערכת המשפט התורנית שיורדת לפרטי הפרטים של המציאות הארצית ומלמדת אותנו איך מופיע הקודש אף דרך הדינים. מכאן החשיבות הרבה של הסמיכה שגדולי ישראל מסרו את נפשם עליה, כיון שהיא מאפשרת למערכת המשפט לפעול מתוך חיבור ישיר למקור הקודש בסיני, לכן משה מתעקש לשפוט בעצמו בתחילת ייסודה. זוהי אחת מטעויותיה של המינות שביטלה את ערכה של מידת הדין הדייקנית וייסדה את תפיסתה על מדת רחמים מזויפת הזורעת הרס בעולם המוסרי. אנו מצפים למשיח שישיב את הצדק העולמי.

כל שאיפות חייו של ישראל, אף הנראות גשמיות, נובעות ממקור הקודש. דבר זה מתבטא בדיני ממונות.

מֶרְכַּז הַחַיִּים שֶׁל נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל בִּמְקוֹר הַקֹּדֶשׁ הִיא. דֶּרֶךְ אֱמֶת וֶאֱמוּנָה נוֹלַדְנוּ וּבָהּ אֲנַחְנוּ

[1] **הסמיכה.** הסמיכה היא הענקת הסמכות לשפוט לפי דיני ישראל. משה רבינו קיבל את הסמכות הזאת מד׳, ומאז היא הועברה מרב לתלמיד עד שבוטלה בערך במאה החמישית לספירה.

[2] **המינות.** המושג ״מינות״ בכל מקום בספר זה מתייחס לנצרות.

[הערה כללית לגבי הביטויים הקשים ביחס לנצרות בספר זה: הרב מתייחס לאידיאולוגיה הנוצרית במסגרת מאבק הדעות וההשקפות בין היהדות לנצרות. אין כאן התייחסות לאנשים פרטיים שמחזיקים באידיאולוגיה נוצרית שיכולים להיות ישרים וטובים].

[3] **הִיא.** נראה שצ״ל: הוא (מתייחס למילה ״מרכז״).

[4] **מֶרְכַּז הַחַיִּים שֶׁל נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל בִּמְקוֹר הַקֹּדֶשׁ הִיא.** לכל אומה ישנן כישרונות ונטיות לאומיות שגורמות לה להצטיין בדברים שונים. מרכז החיים של האומה הישראלית בכללה ועיקר כישרונה הוא בקודש (ועיין בהרחבה בפסקה א׳ מחלק זה של אורות). כיוון שכך, כל חלקי החיים של האומה הישראלית נובעים מהכישרון המרכזי הזה וקשורים אליו, ולכן

camino de la verdad y la fe nacimos, y en él nos engrandecemos. No hay en nosotros valores separados; la unidad mora en nosotros y la luz del D-ios Único vive en nuestro interior. Los juicios, los de la *ṪORaH* del D-ios vivo, nos distinguen de todo pueblo e idioma. La santidad actúa en lo profundo de nuestro interior y hacia ella se dirigen las aspiraciones generales de nuestra vida. Hay goteos de santidad en todo pueblo e idioma, pero los valores de la vida en su totalidad no surgen de esto. No es así en *YiŚRaEL*. «En todos tus caminos haz de

[5] **En el camino de la verdad y la fe nacimos, y en él nos engrandecemos.** Este camino se refiere al que procede de «la fuente de la santidad». Este fundamento se encuentra en nosotros desde el momento de nuestro nacimiento como nación y nos acompaña en todo el proceso de nuestro desarrollo.

[6] **No hay en nosotros valores separados, la unidad mora en nosotros, y la luz del D-ios Único vive en nuestro interior.** Separar entre los valores, considerando algunos como sagrados por pertenecer al dominio de lo Divino y otros profanos por estar colocados en la actividad diaria y rutinaria del ser humano, es contrario a la visión de *YiŚRaEL* que los percibe ambos, alumbrados por la luz de D-ios, como dos expresiones de una sola entidad.

[7] **nos distinguen.** Esta observación no tiene sentido en la traducción; la mencionamos para conservar el orden numérico.

[8] **Los juicios, los de la *ṪORaH* del D-ios vivo, nos distinguen de todo pueblo e idioma.** Esta idea se expresa enfáticamente en el código civil judío. Se podría suponer que las leyes que rigen el comportamiento del hombre con su prójimo forman parte de un marco social que se aparta de lo sagrado. Sin embargo, ellas constituyen un tema central en la *ṪORaH* escrita y son el objeto de varios tratados talmúdicos. Esta consideración distingue a la nación israelita.

[9] **La santidad actúa en lo profundo de nuestro interior y hacia ella se dirigen las aspiraciones generales de nuestra vida.** Lo sagrado es el motor interior que mueve nuestras vidas y constituye meta central de nuestros anhelos como nación.

[10] **Hay goteos de santidad en todo pueblo e idioma, pero los valores de la vida en su totalidad no surgen de esto. No es así en *YiŚRaEL*.** Goteos son manifestaciones de santidad que existen en todas las naciones e influyen en ciertos aspectos de la vida; pero, no constituyen el núcleo central que determina todas sus actividades.

מִתְגַּדְּלִים. אֵין בָּנוּ עֲרָכִים פְּרוּדִים, הָאַחְדוּת שׁוֹכֶנֶת בָּנוּ וְאוֹר ד׳ אֶחָד חַי בְּקִרְבֵּנוּ. הַדִּינִים, דִּינֵי תּוֹרַת אֱלֹהִים חַיִּים מְצַיְּנִים אוֹתָנוּ מִכָּל עַם וְלָשׁוֹן. הַקֹּדֶשׁ הוּא פּוֹעֵל בְּקִרְבֵּנוּ פְּנִימָה, שְׁאִיפוֹת חַיֵּינוּ הַכְּלָלִיּוֹת אֵלָיו הֵן הוֹלְכוֹת. יֵשׁ נְטִיפוֹת שֶׁל קֹדֶשׁ בְּכָל עַם וְלָשׁוֹן, אֲבָל עֶרְכֵי הַחַיִּים כֻּלָּם אֵינָם צוֹמְחִים מִזֶּה. לֹא כֵן בְּיִשְׂרָאֵל. ״בְּכָל

התורה מתפשטת ויורדת לפרטי הפרטים של כל תחומי החיים כדי לקשר את כל הקצוות אל מרכז החיים (אם כי ישנם הרבה יחידים עם נטיות שונות).

[5] **דֶּרֶךְ אֱמֶת וֶאֱמוּנָה נוֹלַדְנוּ וּבָהּ אֲנַחְנוּ מִתְגַּדְּלִים.** דרך אמת ואמונה היא הדרך הנובעת ממקור הקודש. היסוד הזה קיים בנו מרגע לידתנו כאומה והוא מלווה אותנו בכל תהליך התפתחותנו.

[6] **אֵין בָּנוּ עֲרָכִים פְּרוּדִים, הָאַחְדוּת שׁוֹכֶנֶת בָּנוּ וְאוֹר ד׳ אֶחָד חַי בְּקִרְבֵּנוּ.** ערכים פרודים היינו הפרדה בין קודש לחול, כאילו הקודש שייך לאלוהים והחול לא. אור ד׳ שחי בקרבנו מאיר את שניהם כשני ביטויים של דבר אחד.

[7] **מְצַיְּנִים.** מיוחדים ושונים לטובה מכל העמים.

[8] **הַדִּינִים, דִּינֵי תּוֹרַת אֱלֹהִים חַיִּים מְצַיְּנִים אוֹתָנוּ מִכָּל עַם וְלָשׁוֹן.** רעיון זה בא לידי ביטוי במיוחד בדיני התורה לניהול מערכת המשפט בין אדם לחברו. היה ניתן לחשוב שנושא זה כלול במסגרת הסדרי החיים החברתיים ואין לו שייכות אל הקודש. אמנם אנו רואים שהדינים תופסים מקום נרחב בתורה שבכתב ומסכתות שלמות וחיבורים ארוכים בתורה שבעל פה. עם ישראל מיוחד בזה מכל עם ולשון.

[9] **הַקֹּדֶשׁ הוּא פּוֹעֵל בְּקִרְבֵּנוּ פְּנִימָה, שְׁאִיפוֹת חַיֵּינוּ הַכְּלָלִיּוֹת אֵלָיו הֵן הוֹלְכוֹת.** הקדש הוא המנוע הפנימי שלנו שדוחף אותנו בכל מהלך חיינו ומהווה את המטרה המרכזית אליה אנו שואפים כאומה.

[10] **יֵשׁ נְטִיפוֹת שֶׁל קֹדֶשׁ בְּכָל עַם וְלָשׁוֹן, אֲבָל עֶרְכֵי הַחַיִּים כֻּלָּם אֵינָם צוֹמְחִים מִזֶּה. לֹא כֵן בְּיִשְׂרָאֵל.** יש הופעות מסוימות של קודש, נטיפות, בכל העמים שמשפיעות על בחינות מסוימות של החיים, אבל הוא לא המרכז המשפיע על הכל כמו בישראל.

conocerlo»: esta pequeña oración, que incluye todos los principios de la *ṪORaH*, que se realiza por algunos pocos elegidos, ciertamente es la heredad de la colectividad. Toda la aspiración de la vida y todo su anhelo, la propiedad y sus ansias, la riqueza y el honor, el poder y la expansión en *YiŚRaEL* proceden de la fuente de la santidad.

La justicia y el ordenamiento rabínico expresan el anhelo de santidad de la nación y de aquí su importancia.

Por eso los juicios constituyen el sanctasanctórum en *YiŚRaEL* y, por eso, la *SeMIJaH*, que carga sobre ella el Nombre de *ELOqIM*, es tan necesaria para nosotros, tan típica del

[11] **«En todos tus caminos haz de conocerlo» (...) es la heredad de la colectividad.** La enseñanza que se desprende de este versículo es que todas las actividades, incluyendo las más corporales, como comer y dormir, tienen que estar dirigidas hacia el servicio al Creador (Ver Introducción al tratado de *ABOṪ* «Ocho Capítulos» de *HaRaMBaM*, Capítulo V y *HiLJOṪ De'OṪ*, capítulo 3:2-3). Esta instrucción es extremadamente difícil; solo individuos excepcionales la pueden ejecutar. Sin embargo, en lo colectivo se puede lograr y está acuñado en el carácter de la nación israelita.

[12] **Toda la aspiración de la vida (...) proceden de la fuente de la santidad.** En la nación israelita, aun las aspiraciones que parecen absolutamente materiales, como riqueza y honor, surgen en realidad de la fuente de la santidad. (ver sección I de esta parte el comentario a «*YiŚRaEL* conoce»)

[13] **Por eso los juicios constituyen el sanctasanctórum en *YiŚRaEL*.** El concepto *QODeSH HaQODaSHIM* (santo entre los santos) se refiere al santo supremo que incluye lo sagrado y lo profano (Ver *MILON HaREiYaH*), por este motivo los juicios que se ocupan de las cosas mundanas como daños e indemnizaciones, pérdidas, hurtos, etc., representan el sanctasanctórum haciendo brillar la parte sagrada de lo profano.

[14] **carga sobre ella el Nombre de *ELOqIM*.** Los jueces son llamados *ELOqIM* en varios lugares de la *ṪORaH*. Ver, por ejemplo: «Ante los jueces (*HaELOqIM*) se presentarán los argumentos de los dos» (*SHeMOṪ* 22, 8). «No maldecirás a los jueces (*ELOqIM*)» (*SHeMOṪ* 22, 27) y otros.

[15] **y por eso la *SeMIJaH*, que carga sobre ella el Nombre de *ELOqIM*, es tan necesaria para nosotros.** Únicamente en las leyes monetarias, contrariamente a otros preceptos como *SHaBaṪ* y *KaSHRUṪ*, es necesaria la *SeMIJaH* que vincula las generaciones hasta *MoSHeH RaBeiNU*, porque solo en el *QODeSH HaQODaSHIM*

דְּרָכֶיךָ דָעֵהוּ", שֶׁהִיא פָּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל גּוּפֵי תוֹרָה, שֶׁיּוֹצֵאת אֶל הַפֹּעַל בִּיחִידֵי סְגֻלָּה, נַחֲלַת הַכְּלָל הִיא בֶּאֱמֶת. כָּל שְׁאִיפַת הַחַיִּים וְכָל חֵפֶץ הַחַיִּים, הַקִּנְיָן וּתְשׁוּקוֹתָיו, הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד, הַמֶּמְשָׁלָה וְהַהִתְרַחֲבוּת בְּיִשְׂרָאֵל, מִמְּקוֹר הַקֹּדֶשׁ הֵם נוֹבְעִים.

הסמיכה והמשפט מבטאים את שאיפת הקדש של האומה ומכאן חשיבותם.

עַל כֵּן הַמִּשְׁפָּטִים הֵם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בְּיִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן הַסְּמִיכָה, שֶׁהִיא נוֹשֵׂאת שֵׁם אֱלֹהִים עָלֶיהָ, הִיא כָּל כָּךְ נְחוּצָה לָנוּ, הִיא כָּל כָּךְ אָפְיִית לְתֹכֶן

[11] **"בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָעֵהוּ"... נַחֲלַת הַכְּלָל הִיא בֶּאֱמֶת.** חז"ל מסבירים שההנחיה העולה מהפסוק "בכל דרכיך דעהו" היא שכל מעשיו של האדם, כולל הגשמיים, יהיו מכוונים לתכלית של עבודת הבורא. כגון שיאכל וישתה על מנת שיהיה לו כוח לעבודת ד' וכו' (עיין שמונה פרקים לרמב"ם פרק חמישי, והלכות דעות פרק ג הלכה ב־ג). הדרכה זו היא קשה ביותר ורק אנשים בודדים מסוגלים להגיע לרמה שבה כל פעולותיהם מכוונות באמת אך ורק לצורך עבודת הבורא, אך ברמת הכלל הדבר ייתכן ומוטבע באופי האומה הישראלי.

[12] **כָּל שְׁאִיפַת הַחַיִּים... מִמְּקוֹר הַקֹּדֶשׁ הֵם נוֹבְעִים.** גם שאיפות שנראות חומריות לחלוטין כגון עושר או כבוד נובעות בישראל ממקור הקודש (עיין פסקה א' הערה 12 ד"ה ישראל מכיר).

[13] **עַל כֵּן הַמִּשְׁפָּטִים הֵם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בְּיִשְׂרָאֵל.** קודש קודשים הוא קודש עליון שכולל קודש וחול (עיין מילון הראי"ה עמוד קיג), לכן המשפטים, שעוסקים בעניינים "חוליים" כמו נזקים, אבדות, גניבות וכדו', ומאירים גם במצבים אלו את הקודש שקיים בהם, הם קודש קודשים בישראל.

[14] **שֶׁהִיא נוֹשֵׂאת שֵׁם אֱלֹהִים עָלֶיהָ.** בכמה מקומות בתורה מצאנו שדיינים נקראים בשם אלוהים. כגון: "עד האלוהים יבוא דבר שניהם" (שמות כב, ח) או "אלוהים לא תקלל" (שמות כב, כז) ועוד.

[15] **וְעַל כֵּן הַסְּמִיכָה, שֶׁהִיא נוֹשֵׂאת שֵׁם אֱלֹהִים עָלֶיהָ, הִיא כָּל כָּךְ נְחוּצָה לָנוּ. דווקא** בדיני ממונות , שלא כמו במצוות אחרות כמו שבת או כשרות, יש צורך בסמיכה מדור לדור עד משה רבינו, כי דווקא בקודש הקודשים העליון הכולל את כל החול, יש צורך בקישור ישיר אל מקור הקודש (עיין הערה 1).

contenido de nuestra nación. La perversidad helénica asiria vislumbró con su instinto ciego el valor de esta gran virtud y prohibió la *SeMIJaH*, y rabí *YeHUDaH BeN BaBA* entregó su vida por ella. Este acto de sacrificio perduró, porque profundizó el contenido de la vida característica especial de *YiŚRaEL* (que es) cosa santa para el Eterno. *MoSHeH RaBeiNU*, paz sobre él, cuando tomó para sí mismo el poder judicial, al inicio de su establecimiento en la nación, elevó todos sus valores hasta el final de las generaciones hacia ese contenido Divino, al cual se dirigen las legislaciones de *YiŚRaEL* y la búsqueda de D-ios

supremo, que incluye también lo profano, se necesita el nexo directo con la fuente de la santidad (ver comentario 1).

[16] **tan típica del contenido de nuestra nación.** Que corresponde al carácter del pueblo israelita, cuyo centro de vida es la santidad que se expande a todos los lados de su vida.

[17] **la perversidad helénica asiria.** Se refiere al reinado helénico de Antíoco Epífanes, situado en Siria, derrotado por los *ḤaSHMONAYiM*; uno de sus decretos fue prohibir la santificación del novilunio que se realizaba por medio del *SaNHeDRIN* (jueces), atacando así todo el sistema judicial israelita y la continuidad del ordenamiento rabínico.

[18] **vislumbró con su instinto ciego el valor de esta gran virtud y prohibió la *SeMIJaH*.** El imperio griego prohibió la *SeMIJaH* sin conocer ni entender su importancia, con un instinto ciego de perversidad determinaron que en ese punto se concentraba el poder de la nación israelita.

[19] ***rabí YeHUDaH BeN BaBA* entregó su vida por ella.** En la época romana, siglo II, fue decretada la prohibición de la *SeMIJaH* y *rabí YeHUDaH BeN BaBA* sacrificó su vida con el propósito de ordenar a cinco de sus alumnos.

[20] **Este acto de sacrificio (...) para el Eterno.** Si bien finalmente el ordenamiento rabínico desapareció, la entrega de *R. YeHUDaH BeN BaBA* dejó su huella en el alma de la nación y profundizó su carácter particular, cuyo centro es la santidad. Así bien, el poder de la *SeMIJaH*, el nexo que une las generaciones hasta el Sinaí, sigue vivo en el interior de la vida de la nación.

[21] ***MoSHeH RaBeiNU* (...) al cual se dirigen las legislaciones de *YiŚRaEL*.** En el momento de la entrega de los juicios, la *ṪORaH* nos relata que *MoSHeH* insiste en juzgar personalmente al pueblo, hasta que *YiTRO* viendo el peso insostenible de tal responsabilidad le aconseja designar

לְאֻמֵּנוּ. וְהָרִשְׁעָה הַיְּוָנִית הַסּוּרִית הִרְגִּישָׁה בַּחוּשׁ הָעִוֵּר שֶׁלָּהּ אֶת עֵרֶךְ הַסְּגֻלָּה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְגָזְרָה עַל הַסְּמִיכָה, וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ עָלֶיהָ. וּפְעֻלַּת מְסִירַת־הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת נִשְׁאֲרָה, כִּי הֶעֱמִיקָה אֶת תֹּכֶן הַחַיִּים הָאָפְיִיִּים הַמְיֻחָדִים שֶׁל קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַד'. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּתָפְסוֹ אִתּוֹ אֶת כֹּחַ הַמִּשְׁפָּט, בִּתְחִלַּת יְסוֹדוֹ בָּאֻמָּה, הֶעֱלָה אֶת כָּל עֶרְכֵי הַמִּשְׁפָּט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת לְאוֹתוֹ הַתֹּכֶן הָאֱלֹהִי שֶׁמִּשְׁפְּטֵי יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֵלָיו, וּדְרִישַׁת אֱלֹהִים בָּאָה יַחְדָּו

[16] **הִיא כָּל כָּךְ אָפְיִית לְתֹכֶן לְאֻמֵּנוּ.** מתאימה לאופי של האומה שמרכז חייה הוא הקודש שמתפשט על כל צדדי החיים.

[17] **וְהָרִשְׁעָה הַיְּוָנִית הַסּוּרִית.** היינו מלכות אנטיוכוס אפפינס שמרכזה היה בסוריה ותרבותה הלניסטית (יוונית מזרחית), והם אותם יוונים שאנו חוגגים את ניצחוננו עליהם בחנוכה. אחת מגזירות אנטיוכוס לפי המסורת הייתה שלא לקדש החודש על ידי הסנהדרין הסמוכים. גזירה זו מכוונת כנגד מערכת המשפט והסמיכה בישראל.

[18] **הִרְגִּישָׁה בַּחוּשׁ הָעִוֵּר שֶׁלָּהּ אֶת עֵרֶךְ הַסְּגֻלָּה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְגָזְרָה עַל הַסְּמִיכָה.** מלכות יוון גזרה על הסמיכה לא מתוך הכרה והבנה של חשיבותה הרוחנית, אלא מתוך אינסטינקט עיוור של רשעה, שממנו הבינו היוונים שבנקודה זו מונח חוזקה של האומה הישראלית.

[19] **וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ עָלֶיהָ.** בתקופת הרומאים (במאה השניה לספירה) נגזרה גזירה שלא לסמוך ור' יהודה בן בבא מסר את נפשו על מנת לסמוך חמישה מתלמידיו.

[20] **וּפְעֻלַּת מְסִירַת־הַנֶּפֶשׁ... קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַד'.** אע"פ שבפועל בוטלה לבסוף הסמיכה, מסירות הנפש של ר' יהודה בן בבא השאירה את רישומה בנפש האומה והעמיקה את האופי המיוחד שלה שמרכזו הקודש, וכוח הסמיכה, שהיא הקישור מדור לדור עד למקור הקודש בסיני, ממשיך להתקיים בפועל בפנימיות חיי האומה.

[21] **מֹשֶׁה רַבֵּנוּ... בָּאִים אֵלָיו.** התורה מספרת שמשה מתעקש לשפוט בעצמו את העם לאחר מתן הדינים, ועל כך באה עצתו של יתרו שמשה לא יעמוד בכך ועליו למנות שופטים נוספים (שמות יח, יג – כו). הרב מסביר שאין הדבר נובע מ"טעות" של משה שלא הבין שלא יוכל לבדו לשפוט את כל העם, אלא בכוונה תחילה הוא התעקש על כך בהתחלה

llega junto con el juicio israelita: «Cuando el pueblo acude a mí para buscar a D-ios, cuando tiene algún problema viene a mí y juzgo entre un hombre y su compañero, y les doy a conocer las leyes de D-ios y sus enseñanzas». La búsqueda de D-ios de la justicia se perpetuó como una cualidad israelita, que se manifiesta en el carácter Divino que incluye los mundos eternos y resplandece en la tierra de *YiŚRaEL*, porción de su heredad, el lugar de la luz del atributo de la santidad.

La herejía anuló el origen Divino de la justicia, produciendo la destrucción moral del individuo y de la colectividad. Esperamos por el *MaSHYaḤ* para el restablecimiento de estos valores.

La herejía abandonó la justicia, se afincó en la cualidad de la misericordia y la bondad falsa, que toma el fundamento del mundo y lo destruye.

un cuerpo de legisladores para aliviar su carga (*SHeMOṪ* 18, 13). Según la explicación del *RaB*, la actitud de *MoSHeH* no fue consecuencia de un «error», sino la decisión deliberada de cumplir él solo con esta función, en su establecimiento, con el propósito de ser él mismo, en persona, el eslabón entre los juicios y la entrega de la *ṪORaH,* uniendo el sistema judicial al contenido Divino.

[22] **y la búsqueda de D-ios (…) y sus enseñanzas.** Cuando el pueblo acude para buscar a D-ios, se trata de la exigencia sagrada de la revelación del Eterno en el mundo que late en el corazón de la nación israelita y lo hace principalmente buscando la palabra Divina en el juicio «entre el hombre y su prójimo». Así pues, recibe la respuesta por medio del sistema judicial que revela cómo la luz Divina aparece en el mundo en todos los detalles de la realidad física. Esta acción puede realizarse en sus inicios solo por *MoSHeH RaBeiNU,* quien es el enlace directo a la fuente de la santidad del Sinaí.

[23] **La búsqueda de D-ios en la justicia se perpetuó como una cualidad israelita.** Que la demanda de justicia no sea solamente la disposición de las relaciones sociales, sino la verdadera búsqueda de D-ios, lo cual constituye una facultad judía.

[24] **y resplandece en la tierra de *YiŚRaEL*, porción de su heredad, el lugar de la luz del atributo de la santidad.** La *SeMIJaH* puede realizarse únicamente en la tierra de *YiŚRaEL*, porque solo ahí se revela el carácter original de la nación israelita y se puede desarrollar una vida santa plena en todos los aspectos.

[25] **La herejía abandonó la justicia.** No hay en las creencias heterodoxas un ordenamiento civil, ya que consideran que esto está fuera del dominio de la religión.

[26] **se afincó en la cualidad de la misericordia y la bondad falsa.** La justicia

עִם הַמִּשְׁפָּט הַיִּשְׂרְאֵלִי. "כִּי יָבֹא אֵלַי הָעָם לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים, כִּי יִהְיֶה לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי וְשָׁפַטְתִּי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ. וְהוֹדַעְתִּי אֶת חֻקֵּי הָאֱלֹהִים וְאֶת תּוֹרֹתָיו". וּדְרִישַׁת־אֱלֹהִים שֶׁל הַמִּשְׁפָּט נִשְׁאֲרָה סְגֻלָּה יִשְׂרְאֵלִית, שֶׁהִיא מִתְגַּלָּה בָּאֹפִי הָאֱלֹהִי הַכּוֹלֵל עוֹלְמֵי עַד וְזוֹרֵחַ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּאֶרֶץ חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, מְקוֹם הָאוֹרָה שֶׁל סְגֻלַּת הַקֹּדֶשׁ.

הַמִּינוּת הִפְקִירָה אֶת הַמִּשְׁפָּט, תָּקְעָה עַצְמָהּ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים וְהַחֶסֶד הַמְדֻמֶּה הַנּוֹטֶלֶת אֶת יְסוֹד

המינות ביטלה את המקור האלוהי של המשפט ובכך הביאה להרס המוסר ליחיד ולכלל, ואנו מצפים למשיח שיחזיר את הצדק והמוסר.

כי הוא הבין שתחילת מסירת המשפט והדינים בישראל חייבת להיות מחוברת למתן התורה כדי לתת להם תוכן אלוהי, והיא החוליה המקשרת ביניהם.

[22] **וּדְרִישַׁת אֱלֹהִים... וְאֶת תּוֹרֹתָיו.** כשבא העם לדרוש אלוהים, היינו חיפוש הקשר לאלוהים וגילויו בעולם הפועם בלב האומה הישראלית, הוא דורש זאת גם ובעיקר על ידי דרישת המשפט האלוהי "בין איש ובין רעהו". הוא נענה על ידי מערכת המשפט שבה מתגלה איך האור האלוהי מופיע בעולם בכל פרטי הפרטים של המציאות הגשמית. פעולה זו יכולה להיעשות בתחילתה רק על ידי משה רבינו שהוא הקישור הישיר למקור הקודש בסיני.

[23] **וּדְרִישַׁת־אֱלֹהִים שֶׁל הַמִּשְׁפָּט נִשְׁאֲרָה סְגֻלָּה יִשְׂרְאֵלִית.** העובדה שמערכת המשפט היא לא רק סידור היחסים החברתיים אלא דרישת אלוהים ממש – זוהי תכונה ישראלית.

[24] **וְזוֹרֵחַ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּאֶרֶץ חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, מְקוֹם הָאוֹרָה שֶׁל סְגֻלַּת הַקֹּדֶשׁ.** הסמיכה יכולה להיעשות רק בארץ ישראל, שכן רק בה יכול להתגלות האופי המקורי של האומה הישראלית, ורק בה ניתן לחיות חיי קודש מלאים הכוללים את כל רבדי החיים.

[25] **הַמִּינוּת הִפְקִירָה אֶת הַמִּשְׁפָּט.** אין בדת המינות מערכת חוקים שעל פיהם צריכים השופטים לדון כיון שלהשקפתם אין זה עניינה של הדת אלא של מערכת משפטית אזרחית.

[26] **תָּקְעָה עַצְמָהּ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים וְהַחֶסֶד הַמְדֻמֶּה.** לא רק שאין הדינים חלק מדת המינות אלא שהדת אף דוחה את ההתעקשות על הדין ומעודדת ויתור, שכן לפי המינות המידות העיקריות אליהן יש לשאוף הן חסד ורחמים. לכן אם אדם עשק אותך או היכה אותך עליך לסלוח לו ו"להושיט את הלחי השנייה". מערכת ערכים זו משחיתה את המוסר הפרטי ומתוך כך את המוסר הלאומי ומביאה לרשעות ושפיכות דמים.

Al arrancar el fundamento de la justicia de su contenido Divino, es tomada por la perversidad más material y viene con suciedad a penetrar en el juicio particular de la personalidad individual y va introduciéndose con una gran propagación en las mentes de los pueblos; de esta forma se establece el principio del odio entre las naciones y el mal profundo de la impureza del derramamiento de sangre, sin quitar el yugo de la nuca del hombre. Sin embargo, los ojos de todos han

no solo no forma parte de la religión, sino que se rechaza su fiel cumplimiento y se fomenta su renuncia, ya que la herejía enseñó que los principales atributos deben ser la misericordia y la bondad. De ahí que, si una persona te ofende o te golpea, debes perdonarla y «poner la otra mejilla». Este sistema de valores corrompe la moral del individuo y la nación, y conduce a la perversión y derramamiento de sangre.

[27] **que toma el fundamento del mundo y lo destruye.** De acuerdo con el tratado de *ABOṪ* (1, 18) uno de los fundamentos del mundo es la justicia; al despreciarla, lo destruye.

[28] **es tomada.** La herejía es tomada. Sin embargo, de acuerdo con la gramática de la versión original (*SHeMONaH QeBaTSIM*), el sujeto de la oración es la justicia, que es tomada por la perversidad, etc.

[29] **Al arrancar el fundamento de la justicia de su contenido Divino, es tomada por la perversidad más material.** Al considerar que la justicia no tiene un carácter Divino, sino que es producto de un arreglo social, se llena (la herejía o la justicia) de la perversidad inherente a las ambiciones e instintos del hombre.

[30] **y viene con suciedad a penetrar en la justicia particular de la personalidad individual.** Al llenarse la justicia de maldad e iniquidad, el individuo recibe una mala influencia y se va pervirtiendo.

[31] **y va introduciéndose con una gran propagación en las mentes de los pueblos.** La vileza se va contagiando de una persona a otra hasta convertirse en la característica de toda una nación.

[32] **y de esta forma se establece el principio del odio entre las naciones y el mal profundo de la impureza del derramamiento de sangre**. Cuando la iniquidad se establece en una nación, deja de ser solo un comportamiento interno y se extiende en las relaciones internacionales, imponiéndose la razón del más fuerte. Los intereses nacionales justifican la perversidad y el dominio sobre los demás pueblos, el odio entre estos se va sembrando, haciendo que estallen guerras y se incrementen los hechos sangrientos.

[33] **sin quitar el yugo de la nuca del hombre.** Sin acomodar en forma verdadera la estructura del alma del hombre, que está todavía llena de impureza y crueldad.

הָעוֹלָם וְהוֹרַסְתּוֹ. וּמִתּוֹךְ עֲקִירַת יְסוֹד הַמִּשְׁפָּט מִתָּכְנוֹ הָאֱלֹהִי תּוֹפֶסֶת אוֹתָהּ הָרִשְׁעָה הַיּוֹתֵר מְגֻשֶּׁמֶת, וּבָאָה בְּזֻהֲמָא לַחֲדֹר בַּמִּשְׁפָּט הַפְּרָטִי שֶׁל הָאִישִׁיּוּת הַיְחִידִית וְחוֹדֶרֶת הִיא בְּהִתְפַּשְּׁטוּת גְּדוֹלָה לְנַפְשׁוֹת הָעַמִּים, וּבָזֶה מִתְיַסֵּד יְסוֹד שִׂנְאַת לְאֻמִּים וְעֹמֶק־רָעָה שֶׁל טֻמְאַת שְׁפִיכַת דָּמִים, מִבְּלִי לְהָמִישׁ אֶת הָעֹל מֵעַל צַוַּאר הָאָדָם. אָמְנָם

[27] **הַנּוֹטֶלֶת אֶת יְסוֹד הָעוֹלָם וְהוֹרַסְתּוֹ.** על פי המשנה אחד מעמודי העולם הוא הדין. בכך שהמינות נוטלת את יסוד עולם זה ומגנה אותו היא הורסת את העולם.

[28] **אוֹתָהּ.** את המינות. אמנם הגירסה בשמונה קבצים היא "אותו", ולפי זה הפסקה מתייחסת למשפט עצמו שנלקח על ידי הרשעות וכו'.

[29] **עֲקִירַת יְסוֹד הַמִּשְׁפָּט מִתָּכְנוֹ הָאֱלֹהִי תּוֹפֶסֶת אוֹתָהּ הָרִשְׁעָה הַיּוֹתֵר מְגֻשֶּׁמֶת.** מתוך כך שהמשפט איננו דבר אלוהי ממקור הקודש אלא סידור חברתי אנושי המינות (או המשפט) מתמלאת ברשעה הנובעת מנטיות יצריות אנושיות.

[30] **וּבָאָה בְּזֻהֲמָא לַחֲדֹר בַּמִּשְׁפָּט הַפְּרָטִי שֶׁל הָאִישִׁיּוּת הַיְחִידִית.** אף האדם הפרטי מושפע מכך ומתקלקל.

[31] **וְחוֹדֶרֶת הִיא בְּהִתְפַּשְּׁטוּת גְּדוֹלָה לְנַפְשׁוֹת הָעַמִּים.** מתוך ההשפעה על הרבה אנשים פרטיים הקלקול מגיע לאופי הלאומי.

[32] **וּבָזֶה מִתְיַסֵּד יְסוֹד שִׂנְאַת לְאֻמִּים וְעֹמֶק־רָעָה שֶׁל טֻמְאַת שְׁפִיכַת דָּמִים.** מתוך ההשחתה הלאומית האומה מתחילה לנהוג באי צדק גם ביחסים הבינלאומיים בהם כל דאלים גבר, והאינטרס הלאומי מתיר רשעה והשתעבדות בעמים אחרים, השנאה בין עם לעם מתגברת ופורצות מלחמות, ושפיכות דמים מתרבה בעולם.

[33] **מִבְּלִי לְהָמִישׁ אֶת הָעֹל מֵעַל צַוַּאר הָאָדָם.** מבלי לתקן באמת את המבנה הנפשי של האדם המלא עדיין טומאה ואכזריות.

de alzarse hacia la luz del mundo, la Luz del Eterno, que se revelará por medio del *MaSHYaḤ* del D-ios de *Ya'AQoB*: «Y Él juzgará el Universo con justicia; sentenciará a las naciones con rectitud».

[34] **que se revelará por el *MaSHYaḤ* del D-ios de *Ya'AQoB*: «Y Él juzgará el Universo con justicia, hará juicios a las naciones con rectitud».** Una de las funciones principales del *MaSHYaḤ* es hacer justicia: la individual, social e internacional.

[35] El tema de la importancia de la justicia y su conexión con el *MaSHYaḤ* es tratado por el *RaB* también en *OROṪ EReTS YiŚRaEL* Sección VII y *OROṪ HaṪeSHUBaH* capítulo 13, Sección V.

עֵינֵי כֹל מְכֻוָּנוֹת לִהְיוֹת נְשׂוּאוֹת לְאוֹר עוֹלָם אוֹר ד', אֲשֶׁר יִגָּלֶה עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב "וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים".

[34] **אֲשֶׁר יִגָּלֶה עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב "וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים"**. אחד מתפקידיו העיקריים של המשיח הוא עשיית המשפט והצדק במישור הפרטי והחברתי ואף בין האומות.

[35] עוד בעניין חשיבות המשפט וקישורו לאורו של משיח ומניעת שפיכות דמים עיין אורות ארץ ישראל פסקה ז, וכן אורות התשובה יג פסקה ה.

Sección IV

El veneno de la herejía desea borrar el nombre de *YiŚRaEL* y reemplazar su ética

Existe una vida sagrada que está alumbrada por la luz Divina en todos sus aspectos, tanto en la práctica como en la fe, y las naciones no están todavía capacitadas para captarla. En la herejía hay un veneno espiritual que desea debilitar el contenido israelita particular, presentar una ideología que usa en forma tergiversada la ética judía, negando la elección Divina de *YiŚRaEL* y anulando los preceptos prácticos. Estos valores son adecuados para muchos pueblos; pero, son débiles y llenos de perversidad e idolatría, y terminarán desapareciendo con la redención de *YiŚRaEL*.

El veneno espiritual de la herejía.

Hay una especie de veneno espiritual cuya naturaleza es atenuar el contenido israelita particular, que es la luz de la santidad más penetrante del mundo.

[1] El *RaB* se refiere en esta sección, como en otras de esta parte de *OROṪ*, a diferentes argumentos de la herejía, entre los que se destacan: la caducidad de la elección de *YiŚRaEL* y de los preceptos de la *ṪORaH*. Estas suposiciones están conectadas tanto en forma histórica –en los primeros años del cristianismo, para facilitar la conversión a esta nueva religión, liberándola de las dificultades que imponen las leyes del judaísmo como el *BeRIṪ MILaH* y *KaSHRUṪ*– como en forma ideológica pues considera la materia como una barrera para la elevación del espíritu, que no se puede santificar mediante las acciones prácticas del hombre ni de un pueblo específico.

[2] **veneno espiritual.** Igual a aquel que aparenta ser un alimento, pero que en verdad intoxica, existen ideas que pretenden ser morales; mas, causan daño a la humanidad. La anulación de la elección de *YiŚRaEL* puede parecer como una teoría justa que presenta a todos los hombres en un plano de igualdad; sin embargo, es un veneno dañino que hace olvidar el Nombre de D-ios en el mundo e impide que *YiŚRaEL* cumpla su misión.

[3] **atenuar el contenido israelita particular.** El veneno consiste en desconocer la singularidad de *YiŚRaEL* y pretender que es igual a las demás naciones.

[4] **que es.** El contenido israelita particular.

[5] **la luz de la santidad más penetrante del mundo.** En todas las naciones hay manifestaciones de santidad; pero, no son profundas en el sentido que no se introducen en todas las áreas de la vida.

פרק ד

ארס המינות מבקש למחוק את שם ישראל ולהחליף את מוסריותו

ישנם חיים קדושים שהאור האלוהי מאיר בהם את כל תחומי החיים המעשיים והאמוניים, והאומות לא מסוגלות לקלוט עדיין. במינות יש ארס רוחני שרוצה לטשטש את התכן הישראלי המיוחד, להציג אידיאולוגיה שמשתמשת באופן מדולדל בערכים מתוך המוסר היהודי תוך הכחשת הבחירה האלוהית בישראל וביטול המצוות המעשיות. מוסר זה מתאים לעמים רבים אך הוא רפוי ומלא רשעות ואליליות, וסופו להעלם עם גאולת ישראל.

הארס הרוחני של המינות.

יֵשׁ מִין אֶרֶס רוּחָנִי כָּזֶה, שֶׁבְּטִבְעוֹ הוּא לְטַשְׁטֵשׁ אֶת הַתֹּכֶן הַיִּשְׂרְאֵלִי הַמְיֻחָד, שֶׁהוּא אוֹר הַקֹּדֶשׁ הַיּוֹתֵר מְעֻמָּק שֶׁבָּעוֹלָם.

[1] פסקה זו, כמו אחרות בחלק זה מתייחסת לטענות שונות של דת המינות. ישנן שתי טעויות קשות באידיאולוגיה של המינות הקשורות זו בזו מבחינה היסטורית ומבחינה רעיונית: א. ביטול הבחירה האלוהית בעם ישראל. ב. ביטול המצוות המעשיות.

הן קשורות מבחינה היסטורית שכן בנצרות הקדומה ביטלו את המצוות המעשיות מתוך רצון להקל על המצטרפים לדת החדשה שהתקשו עם מצוות כגון ברית מילה או כשרות. הן קשורות מבחינה רעיונית שכן הן נובעות מהטענה שאין קדושה בחומר אלא רק בעולם הרוח וממילא אין קדושה במעשים קונקרטיים כמו המצוות או בעם מסוים.

[2] **יֵשׁ מִין אֶרֶס רוּחָנִי כָּזֶה.** כמו רעל שיכול להראות כאוכל ובעצם הוא מזיק לגוף, כך ישנן דעות שנראות מוסריות אך גורמות נזק לאנושות. כך ביטול בחירת עם ישראל כפי שמתברר בהמשך המשפט, יכול להראות כדעה מוסרית שטוענת שכל בני האדם נולדו שווים, אך היא רעל מזיק שגורם להשכחת שם ד׳ מהעולם ומונע מישראל למלא את תפקידם.

[3] **לְטַשְׁטֵשׁ אֶת הַתֹּכֶן הַיִּשְׂרְאֵלִי הַמְיֻחָד.** הארס הוא להתכחש לייחודיות שבעם ישראל ולטעון שהוא ככל העמים.

[4] **שֶׁהוּא.** התוכן הישראלי המיוחד.

[5] **אוֹר הַקֹּדֶשׁ הַיּוֹתֵר מְעֻמָּק שֶׁבָּעוֹלָם.** בכל העמים יש הופעות מסוימות של קודש אך הוא

Existe una vida santa en la fe y en la práctica, que en *YiŚRaEL* surge en forma natural, y las naciones no pueden todavía asimilar.

La vida santa, que fluye desde lo más interno del esplendor de la luz del D-ios verdadero y se dirige por un sendero recto hacia la congregación de *YiŚRaEL* y al desarrollo de su alma, atada a la savia de la vida de la santidad de su fe pura de nivel altísimo, que solo el mundo que será renovado en el futuro en lo más alto de la pureza de su santidad podrá absorber y alumbrar con ella las circunstancias de la vida. Este espíritu superior determina con su poder, en la vida práctica de *YiŚRaEL*, por un lado, y en la de fe y contenido de la emanación del corazón, y la derivación del espíritu por el otro, la exigencia

El contenido israelita particular es que su luz de santidad penetra con profundidad y engloba todos los aspectos de la existencia. En contra de esta teoría se despliega el veneno de la herejía.

[6] **La vida santa.** La vida práctica en este mundo que expresa santidad.

[7] **que fluye desde lo más interno del esplendor de la luz del D-ios verdadero.** Esta vida fluye de la parte interna Divina del mundo y de ahí sale hacia afuera y tiene un impacto.

[8] **se dirige por un sendero recto hacia la congregación de *YiŚRaEL*.** Este tipo de vida puede surgir hoy en día en forma natural solo en la nación israelita, pues se corresponde con su carácter.

[9] **atada a la savia de la vida de la santidad de su fe pura de nivel altísimo.** La vida pura está atada a la savia de la vida de la fe de la nación. Es decir, no se trata de una filosofía teórica y fría, sino de una fe que está unida a la realidad de la vida y la impacta.

[10] **podrá absorberla (...) con ella.** Se refiere a «la luz del D-ios verdadero» o a «la savia de la fe». De igual manera el significado de la oración es que el mundo en su situación actual no está preparado para una vida de santidad.

[11] **que solo el mundo (...) alumbrar con ella las circunstancias de la vida.** El mundo en su estado espiritual presente no está preparado para captar el concepto de «vida sagrada», es decir, la santidad en la vida. En el futuro el hombre se elevará, interiorizará esta idea y organizará su vida a partir de ella.

[12] **Este espíritu superior.** La vida santa que hay en el pueblo de *YiŚRaEL*.

[13] **la vida práctica de *YiŚRaEL* por un lado (...) la de fe (...) por el otro.** Dos partes de la vida: por un lado, las acciones físicas que incluyen la práctica de los preceptos y el crecimiento de las actividades materiales; por el otro, la vida espiritual que incluye la fe, los sentimientos

ישנם חיים קדושים באמונה ובמעשה שמופיעים בישראל בצורה טבעית, והאומות לא מוכנות להם עדיין.

הַחַיִּים הַקְּדוֹשִׁים, הַשּׁוֹפְעִים בִּפְנִימֵי פְּנִימִיּוּת הַהַבְהָקָה שֶׁל אוֹר אֱלֹהֵי אֱמֶת וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּפִתּוּחַ נִשְׁמָתָהּ, אֲחוּזִים בִּלְשַׁד הַחַיִּים שֶׁל קְדֻשַּׁת אֱמוּנָתָהּ הַטְּהוֹרָה בְּטֹהַר עֶלְיוֹן, שֶׁרַק הָעוֹלָם הֶעָתִיד לְהִתְחַדֵּשׁ בְּרוּם טָהֳרַת קָדְשׁוֹ יוּכַל לְסָפְגוֹ וּלְהָאִיר אֶת עֲלִילוֹת הַחַיִּים עַל יָדוֹ. רוּחַ עֶלְיוֹן זֶה קוֹבֵעַ בְּכֹחוֹ, בַּחַיִּים הַמַּעֲשִׂיִּים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מֵעֵבֶר מִזֶּה וּבְחַיֵּי הָאֱמוּנָה וְתֹכֶן שִׁפְעַת הַלֵּב וְהִסְתַּעֲפוּת הָרוּחַ מֵעֵבֶר מִזֶּה, אֶת תְּבִיעָתָהּ

אינו עמוק במובן זה שאינו חודר לכל תחומי החיים. התוכן הישראלי המיוחד הוא שאור הקודש חודר ומעמיק וכולל את כל תחומי החיים. נגד תפיסה זו יוצא הארס של המינות.

[6] **הַחַיִּים הַקְּדוֹשִׁים.** חיים מעשיים בעולם המבטאים קדושה.

[7] **הַשּׁוֹפְעִים בִּפְנִימֵי פְּנִימִיּוּת הַהַבְהָקָה שֶׁל אוֹר אֱלֹהֵי אֱמֶת.** (במקור כתוב: מפנימי פנימיות) חיים אלו נובעים מהחלק הפנימי האלוהי ויוצאים ומשפיעים.

[8] **וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.** חיים אלו יכולים להופיע כיום בדרך ישרה וטבעית באומה הישראלית בלבד, שכן הם מתאימים לאופייה.

[9] **אֲחוּזִים בִּלְשַׁד הַחַיִּים שֶׁל קְדֻשַּׁת אֱמוּנָתָהּ הַטְּהוֹרָה בְּטֹהַר עֶלְיוֹן.** החיים הקדושים אחוזים בלשד החיים של אמונתה של האומה. כלומר, האמונה איננה פילוסופיה מנותקת וקרה אלא קשורה לחיים ומשפיעה עליהם, ואותם חיים אלוהים מופיעים דרך האמונה הזו.

[10] **לְסָפְגוֹ... עַל יָדוֹ.** מתייחס למילים "אור אלוהי אמת" או "לשד החיים". ובכל מקרה הכוונה שהעולם כיום עדיין לא מסוגל לחיות חיים של קדושה.

[11] **שֶׁרַק הָעוֹלָם... עַל יָדוֹ.** העולם במצבו הרוחני הנוכחי איננו מסוגל לתפוס את המושג "חיים קדושים" – קדושה בתוך החיים. לעתיד לבוא העולם יתעלה ויוכל להפנים תפיסה זו ולחיות על פיה.

[12] **רוּחַ עֶלְיוֹן זֶה.** החיים הקדושים שבעם ישראל.

[13] **בַּחַיִּים הַמַּעֲשִׂיִּים... וּבְחַיֵּי הָאֱמוּנָה... מֵעֵבֶר מִזֶּה.** שני חלקי החיים: א. החיים המעשיים הכוללים מצוות וחיי יצירה ומעשה בעולם הזה. ב. החיים הרוחניים הכוללים אמונה, רגשות (תוכן שפעת הלב) וחיי יצירה רוחניים (הסתעפות הרוח).

interior de la nación, la fortaleza de su posición y el deseo de vencer, el vigor de la seguridad de su esperanza y la luz de su futuro.

El veneno de la herejía daña el fundamento de la unidad israelita y presenta en su lugar una ilusión de moralidad.

Contrariamente a esto, aquel veneno llega con su toxina hasta la interioridad de la sangre de la vida de la pureza de la fe –la cima de la fuerza de la santidad– y debilita la base de la posición unitaria fuerte de la nación, arranca del mundo el brillo de la vida interna de la pureza Divina y pone en su lugar un esplendor exterior, que no

(la emanación del corazón) y el desarrollo espiritual (la derivación del espíritu).

La explicación de esta oración es que este espíritu superior es el que determina en las dos partes de la vida las cosas siguientes, que el RaB detalla en lo que sigue.

[14] **la exigencia interna de la nación.** La intensa exigencia interior de la nación por el bien y la rectitud en el mundo práctico y espiritual es impulsada por esa fuerza suprema.

[15] **la fortaleza de su posición.** La capacidad de la nación de conservar y de cuidar sus ideales frente a las vicisitudes y dificultades.

[16] **el deseo de vencer.** Además del sentido literal, el verbo *LeNaTSeaḤ*, «vencer», incluye el significado de eternidad, *NeTSaḤ*, es decir, perdurar.

[17] **el vigor de la seguridad de su esperanza y la luz de su futuro**. La certeza interior y seguridad de la redención total.

[18] **Contrariamente a esto.** El veneno de la herejía actúa en contra de todo lo antes descrito: la vida sagrada; el espíritu superior que influye en los dos aspectos de la vida.

[19] **la interioridad de la sangre de la vida de la pureza de la fe.** Este veneno logra contaminar la base principal, la idea de pueblo elegido y su conexión con D-ios.

[20] **debilita.** Esta observación no tiene sentido en la traducción. La señalamos para conservar el orden numérico del texto hebraico.

[21] **la posición unitaria fuerte de la nación.** El fundamento unitario de la nación que ata en su existencia lo sagrado y lo profano, lo espiritual y lo material.

[22] **arranca del mundo el brillo de la vida interna de la pureza Divina y pone en su lugar un esplendor exterior.** La palabra *NOGaH* –«esplendor»– es un reflejo lejano de la luz verdadera que no ilumina. De igual manera, la ética de la herejía es un esplendor débil y exterior de la de la *ṪORaH*, por lo que no alumbra la existencia y solo crea una ilusión de moralidad.

הַפְּנִימִית שֶׁל הָאֻמָּה, גְּבוּרַת עֶמְדָּתָהּ וְחֵשֶׁק נִצְחוֹנָהּ, מָעוֹז בִּטְחַת תִּקְוָתָהּ וְאוֹר עֲתִידָהּ.

אֶרֶס הַמִּינוּת פוגם ביסוד האחדות הישראלי ומייצר אשליה של מוסריות.

נֶגֶד־זֶה, אוֹתוֹ הָאֶרֶס מַגִּיעַ בְּפִגְמוֹ אֶל תּוֹכִיּוּת דַּם הַחַיִּים שֶׁל טֹהַר הָאֱמוּנָה, פִּסְגַּת עֹז הַקֹּדֶשׁ, וּמְרַפֵּף אֶת יְסוֹד הַמַּעֲמָד הָאַחְדּוּתִי הָאֵיתָן שֶׁל הָאֻמָּה, נוֹטֵל מִן הָעוֹלָם אֶת זִיו הַחַיִּים הַפְּנִימִיִּים שֶׁל הַטֹּהַר הָאֱלֹהִי וְנוֹתֵן בִּמְקוֹמוֹ נֹגַהּ חִיצוֹנִי, שֶׁאֵין בּוֹ כְּלוּם

פרוש המשפט: רוח עליון זה, הוא שקובע בשני תחומי החיים הנ״ל את הדברים הבאים:

[14] **תְּבִיעָתָהּ הַפְּנִימִית שֶׁל הָאֻמָּה.** התביעה הפנימית החזקה של האומה הישראלית לטוב וישר בעולם המעשי ובעולם הרוחני נדחפת מאותה רוח עליונה.

[15] **גְּבוּרַת עֶמְדָּתָהּ.** היכולת של האומה להחזיק מעמד ולשמור על עקרונותיה מול הצרות והקשיים.

[16] **וְחֵשֶׁק נִצְחוֹנָהּ.** הרצון להאבק ולנצח (לנצח גם מלשון נצחיות – להישאר לנצח).

[17] **מָעוֹז בִּטְחַת תִּקְוָתָהּ וְאוֹר עֲתִידָהּ.** הוודאות הפנימית והביטחון בגאולה השלמה המקווה לעתיד לבוא.

[18] **נֶגֶד־זֶה.** הארס של המינות פועל נגד כל המתואר לעיל: החיים הקדושים שמשפיעים על כל חיי המעשה מצד אחד והאמונה מצד שני.

[19] **תּוֹכִיּוּת דַּם הַחַיִּים שֶׁל טֹהַר הָאֱמוּנָה.** הארס הזה מצליח לפגום בדבר הבסיסי ביותר, באמונה בבחירת ישראל ובקשר של עם ישראל עם ד׳.

[20] **וּמְרַפֵּף.** מחליש. מלשון רפוי.

[21] **הַמַּעֲמָד הָאַחְדּוּתִי הָאֵיתָן שֶׁל הָאֻמָּה.** היסוד האחדותי של האומה שמאחדת בחייה את הקודש והחול, הרוחני והגשמי.

[22] **נוֹטֵל מִן הָעוֹלָם אֶת זִיו הַחַיִּים הַפְּנִימִיִּים שֶׁל הַטֹּהַר הָאֱלֹהִי וְנוֹתֵן בִּמְקוֹמוֹ נֹגַהּ חִיצוֹנִי.** הנגה הוא אור קלוש שהוא כמו השתקפות רחוקה של האור האמיתי. כך המוסר של המינות הוא השתקפות קלושה וחיצונית של המוסר התורני ולכן הוא אינו מאיר את המציאות אלא רק יוצר אשליה של מוסריות.

tiene nada de esa penetración, exactitud, victoria, seguridad ni luz de la verdad que vence todo para siempre.

La alternativa que pretende presentar la herejía se alimentó de la ética israelita y es adecuada para muchas naciones; pero, es pobre y está destinada a la desaparición con la redención de *YiŚRaEL*.

Este veneno se alimenta de la abundancia de fluido del espíritu de fe y ética, se extiende sobre innumerables pueblos y es muy adecuado a las naciones del mundo en forma amplia. Se sustenta sobre la base de un conocimiento empobrecido del carácter de la ética y del sabor de la fe, y del apego al Eterno, expresada en la vida de la nación israelita con toda fuerza y pureza. Devora como lo hace el toro, golpea como el demonio una puerta, desea tragar la interioridad de la vida, borrar el nombre de *YiŚRaEL*

[23] **esa penetración.** Penetración a la verdad interior.

[24] **exactitud.** En la práctica de la *HaLaJaH*, que alcanza cada detalle de la existencia y refleja en ella la luz Divina.

[25] **victoria.** Sobre el mal.

[26] **la abundancia de fluido del espíritu de fe y ética.** Los principios de la ética de la herejía que se basan en bondad, amor, imagen Divina de cada individuo, etc., fueron extraídas del judaísmo, maquilladas y deformadas en forma errónea.

[27] **se extiende sobre innumerables pueblos y es muy adecuado a las naciones del mundo en forma amplia.** Esta ética con su belleza exterior derivada de una espiritualidad aparente y una santidad desconectada de este mundo se extendió en forma amplia y conquistó naciones completas en una gran parte del mundo, por corresponder a su naturaleza.

[28] **Se sustenta (...) con toda fuerza y pureza.** La misma moral que aparece en la nación israelita de una manera poderosa y pura a partir de la abundancia de vida y las *MiTSVOṪ* prácticas, se manifiesta en la herejía en forma empobrecida por la abstinencia de una vida reducida y la falta de guía para la reparación del mundo.

[29] **Devora como lo hace el toro, golpea como el demonio a una puerta.** Así como el buey arranca toda la hierba del campo y lo deja arrasado, y un demonio llamado «*SHeIYaH*» destruye las casas abandonadas, la moralidad de la herejía desea tomar toda la riqueza ética del judaísmo y dejarlo desolado. La *GueMaRaH* y el *ZOHaR* explican que existe una conexión entre estos dos versículos, comparando el buey al *ŚaTaN* o al demonio que actúa con maldad en el mundo (ver en las fuentes las referencias en la *GueMaRaH* y el *ZOHaR*).

מֵאוֹתוֹ הַחִדּוּר, הַדִּיּוּק, הַנִּצָּחוֹן, הַבִּטְחָה וְאוֹר הָאֱמֶת הַמְנַצַּחַת כֹּל עֲדֵי עַד.

האלטרנטיבה המוסרית שמנסה להציג המינות יונקת מהמוסר הישראלי ומתאימה לעמים רבים, אך היא מדולדלת ועתידה להיעלם עם גאולת ישראל.

יוֹנֵק הוּא אֶרֶס זֶה מִשִּׁפְעַת הַלֵּחַ שֶׁל רוּחַ הָאֱמוּנָה וְהַמּוּסָר, מִתְפַּשֵּׁט הוּא עַל הֲמוֹן עַמִּים רַבִּים וְנָאוֹת הוּא מְאֹד לִלְאֻמֵּי הַתֵּבֵל בְּחוּג רָחָב. עוֹמֵד הוּא עַל בָּסִיס שֶׁל הַכָּרָה מִתְדַּלְדֶּלֶת בְּאָפְיֵי הַמּוּסָר וְהַטַּעַם שֶׁל הָאֱמוּנָה וְהַדְּבֵקוּת הָאֱלֹהִית, הַמֻּבָּעָה בְּחַיֵּי הָאֻמָּה הַיִּשְׂרְאֵלִית בְּכָל חֹסֶן וָטֹהַר. לוֹחֵךְ הוּא כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר, מַכֶּה כִּשְׁאִיָּה שַׁעַר, חוֹשֵׁק הוּא לִבְלֹעַ אֶת פְּנֵי הַחַיִּים, שׁוֹקֵק לִמְחוֹת אֶת

[23] **הַחִדּוּר.** חדירה לאמת הפנימית.

[24] **הַדִּיּוּק.** הדיוק המצוותי ההלכתי, שחודר לכל פרט מפרטי המציאות ומצבי החיים השונים ומאיר בהם את האור האלוהי.

[25] **הַנִּצָּחוֹן.** על הרוע.

[26] **מִשִּׁפְעַת הַלֵּחַ שֶׁל רוּחַ הָאֱמוּנָה וְהַמּוּסָר.** עקרונות המוסר של המינות, שמבוססים על חסד ואהבה וצלם אלוהים שבכל אדם לקוחים מהיהדות, אך התעוותו וקיבלו צורה מוטעית.

[27] **מִתְפַּשֵּׁט הוּא עַל הֲמוֹן עַמִּים רַבִּים וְנָאוֹת הוּא מְאֹד לִלְאֻמֵּי הַתֵּבֵל בְּחוּג רָחָב.** המוסר הזה, ביופי החיצוני המושך של רוחניות מדומה וקדושה מנותקת מהעולם, התפשט בצורה רחבה וכבש אומות שלמות בחלקים גדולים של העולם, מפני שהוא מתאים לטבען.

[28] **עוֹמֵד הוּא... חֹסֶן וָטֹהַר.** המוסר המופיע באומה הישראלית באופן חזק וטהור מתוך שפע של חיים ומצוות מעשיות, מופיע במינות באופן מדולדל מתוך התנזרות, מיעוט חיים וחוסר הדרכה מעשית בתיקון העולם.

[29] **לוֹחֵךְ הוּא כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר, מַכֶּה כִּשְׁאִיָּה שַׁעַר.** שני פסוקים המתבארים באופן דומה. כשם שהשור לוחך את עשב השדה ומשאיר אותו בשממונו, וכשם ששד ששמו שאיה (ע"פ הגמרא) מותיר את הבתים הנטושים חרבים, כך מוסר המינות רוצה לקחת את הטוב שבמוסר היהודי ולהשאיר את היהדות עצמה שוממת. בגמרא ובזוהר מבואר שיש קשר בין שני הפסוקים הללו, כשהשור מסמל את השטן או את השד הפועל רע בעולם (עיין במראי המקומות המקורות לכך בגמרא ובזוהר).

de la faz de la tierra, eliminar el brillo interior del mundo y establecer un contenido exterior material, engloba con una generalidad débil y tapizado en su interior con necedad y perversión de idolatría. Su supremacía llega hasta la hora que venga la Palabra de D-ios a revelarse y la salvación de *YiṠRaEL* se manifieste de la profundidad del alma del Vivo Eterno, entonces las sombras desaparecerán y una nueva luz sobre *TSION* brillará.

[30] **borrar el nombre de *YiṠRaEL* de la faz de la tierra.** Con la «doctrina del reemplazo», la herejía pretende eliminar la noción del pueblo elegido y sustituirlo por el «*YiṠRaEL* espiritual» afirmando que cada individuo puede ser el «*YiṠRaEL* verdadero» por su propia elección.

[31] **engloba con una generalidad débil.** Habla de moralidad y valores en general, sin entrar en los detalles de las situaciones ni en la forma práctica de realizarlos.

[32] **tapizado en su interior con necedad y perversión de idolatría.** En el interior de la ideología de la herejía se ocultan el mal y la idolatría. Una perversidad que trajo devastación y muerte al mundo más que cualquier otra creencia, e idolatría que se expresa en costumbres en el culto pagano y en atribuciones de carácter Divino a un ser humano.

[33] **su supremacía llega (...) brillará.** La dominación de este veneno continuará hasta la restauración de la nación israelita y su redención, que es el momento en que desaparecerán todas las ideas erróneas.

שֵׁם יִשְׂרָאֵל מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, לְאַבֵּד אֶת הַזֹּהַר הַפְּנִימִי שֶׁל הָעוֹלָם וְלִקְבֹּעַ תֹּכֶן חִיצוֹנִי מְגֻשָּׁם, מַקִּיף בְּהַכְלָלָה רְפוּיָה וּמְרֻפָּד בְּתוֹכִיּוּתוֹ בֶּאֱוִילִיּוּת וְרִשְׁעָה שֶׁל אֱלִילִיּוּת. וּשְׁלִיטָתוֹ מַגַּעַת עַד עֵת בֹּא דְּבַר ד' לְהִגָּלוֹת וִישׁוּעַת יִשְׂרָאֵל מֵעֹמֶק נִשְׁמַת חַי הָעוֹלָמִים לְהוֹפִיעַ, אָז יָנוּסוּ הַצְּלָלִים וְאוֹר חָדָשׁ עַל צִיּוֹן יִזְרַח.

[30] **שׁוֹקֵק לִמְחוֹת אֶת שֵׁם יִשְׂרָאֵל מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.** שיטת המינות המכונה "תורת החילוף" טוענת שאין עוד עם נבחר אלא כל אדם יכול להיות "ישראל שברוח" על פי בחירתו.

[31] **מַקִּיף בְּהַכְלָלָה רְפוּיָה.** המוסר של המינות מדבר על ערכים כלליים מבלי לרדת לפרטי המצבים ולדרך מעשית להביא אותם לידי ביטוי.

[32] **וּמְרֻפָּד בְּתוֹכִיּוּתוֹ בֶּאֱוִילִיּוּת וְרִשְׁעָה שֶׁל אֱלִילִיּוּת.** בתוכיות האידיאלוגיה של המינות מסתתרות רשעות ואליליות. רשעות שהביאה לעולם הרג ומוות יותר מכל האמונות, וכן אליליות שבאה לידי ביטוי בפולחן ובהתייחסות לבן אנוש כאלוה.

[33] **וּשְׁלִיטָתוֹ מַגַּעַת... יִזְרַח.** שליטת הארס הזה נמשכת עד לתקומת האומה הישראלית וגאולתה, שאז ינוצחו ויעלמו הדעות השגויות.

Sección V

La redención del mundo depende de la revelación de la luz de *YiŚRaEL*

El mundo anhela su reparación total en todos sus niveles que se producirá mediante la luz de *YiŚRaEL*. Las naciones todavía no están preparadas para asimilar esta ideología suprema. Por este motivo, la herejía despreció los preceptos prácticos y se concentró en los valores del espíritu, creando una falsa dicotomía entre cuerpo y alma, y renunciando a la salvación de la materia, provocando así una sensación de miseria. Finalmente, la verdad se extenderá y los conceptos errados serán corregidos.

El mundo espera la luz de *YiŚRaEL* heredada de *ABRaHaM*, que predica una santidad que eleva toda la existencia.

El mundo entero espera la luz de *YiŚRaEL*, una luz suprema de la claridad de la alabanza del Nombre de D-ios, de este pueblo que el Eterno creó para Él, para contar Su elogio, el conocimiento

[1] **El mundo entero espera la luz de *YiŚRaEL*.** Luz significa entendimiento. A continuación de la oración se explica que la luz de *YiŚRaEL* es «la luz suprema de la claridad de la alabanza del Nombre de D-ios». Es decir, existen concepciones erradas de la deidad y de sus manifestaciones en el mundo, como por ejemplo la necesidad de alejarse de lo material para unirse a lo Divino, etc. El mundo espera un conocimiento supremo, que divulgará *YiŚRaEL* y que afirmará que la Divinidad lo incluye todo y no está limitada al aspecto espiritual de la vida. Esto constituye una mayor alabanza del Nombre Divino.

[2] **Espera.** No se trata de una espera consciente, sino de la expectativa por algo distinto: grande, que alumbre, dé vida, ético, dentro de la vida misma y no contrario a ella. Esto se expresa en la búsqueda continua de la humanidad por la verdad y lo bueno. Esta inquietud recibirá una respuesta con el surgimiento de la luz de *YiŚRaEL*. Por este motivo, sin saberlo, la humanidad la espera.

[3] **este pueblo que el Eterno creó para Él, para contar Su elogio**. Ver *YiŚRaEL* y su resurgimiento Sección I y observación 1.

[4] **el conocimiento (...) sino por el contrario la elevación de todo (...) los siete días.** El resumen de esta oración es el siguiente: el conocimiento que heredó el pueblo de *YiŚRaEL* de *ABRaHaM* enseña que la reparación del mundo no puede ser parcial (ética humana o el abandono del mundo como se especifica en la oración), sino la elevación de todo en forma integral. A continuación, explicaremos los detalles.

פרק ה

גאולת העולם תלויה בגילוי אור ישראל

יש בעולם צפייה לתיקון שהיא בעצם צפייה לאור ישראל השואף לתיקון כל המדרגות, כולל הגשמיות. האומות אינן מסוגלות לקלוט את האור העליון הזה בימינו, ומתוך כך התפתחה המינות שבעטה במצוות המעשיות והתרכזה רק בערכים רוחניים, ומתוך כך היא מפרידה בין גוף לחומר ומיואשת מתיקון העולם החומרי. עולם המתנהל לפי אידיאולוגיה כזו הוא אומלל, אמנם בעתיד אותו האור יתפשט בעולם ויגאל אותו מרעיונות מוטעים.

העולם מחכה לאור ישראל המונחל לעם ישראל לבדו מאברהם, לפיו הקדושה מרוממת את כל היש.

הָעוֹלָם וּמְלֹאוֹ לְאוֹר יִשְׂרָאֵל מְחַכִּים, לְאוֹר עֶלְיוֹן שֶׁל בְּהִירוּת תְּהִלַּת שֵׁם ד׳, שֶׁל עַם זוּ יָצַר לוֹ אֵל לְסַפֵּר תְּהִלָּתוֹ, הַיְדִיעָה הַמְנֻחֶלֶת

[1] **הָעוֹלָם וּמְלֹאוֹ לְאוֹר יִשְׂרָאֵל מְחַכִּים.** אור הוא הבנה. מבואר בהמשך המשפט שאור ישראל הוא: "אור עליון של בהירות תהילת שם ד'". כלומר, יש תפיסות לא נכונות של האלוהות ושל דרכי הופעתה בעולם, כגון שעל מנת להתחבר להופעת האלוהות יש להתרחק מהחומר וכדו׳. העולם מחכה לתפיסה עליונה יותר, שמגיעה על ידי ישראל, שהאלוהות כוללת כל ולא מוגבלת לצד הרוחני של החיים, שהבנה זו יותר מהללת את שם ד׳.

[2] **מְחַכִּים.** אין זו ציפייה מודעת אלא שישנה מין שאיפה פנימית למשהו אחר: גדול, מאיר, מחיה, מוסרי, בתוך החיים עצמם ולא בניגוד להם. ציפייה זו באה לידי ביטוי בחיפוש מתמיד של האנושות אחר האמת והטוב. החיפוש הזה יקבל מענה עם הופעת אור ישראל. לכן, מבלי לדעת, האנושות מחכה להופעת האור הזה.

[3] **עַם זוּ יָצַר לוֹ אֵל לְסַפֵּר תְּהִלָּתוֹ.** עיין ישראל ותחייתו פסקה א והערה 1.

[4] **הַיְדִיעָה... כִּי־אִם רוֹמְמוּת הַכֹּל... שִׁבְעַת הַיָּמִים.** קיצור המשפט: הידיעה המונחלת מאברהם לעם ישראל היא שתיקון העולם איננו דבר חלקי (מוסר אנושי או עזיבת העולם כפי שמפורט במשפט) אלא רוממות הכל. ועתה נבאר את פרטי המשפט:

heredado de la bendición de *ABRaHaM*, el bendito del D-ios Supremo poseedor del Cielo y la Tierra, al pueblo que habita solitario y que no es contado en las naciones, al que D-ios solo guiará y junto con él no hay deidad extranjera, al que purifica al mundo entero de su impureza y de toda su oscuridad, al pueblo que heredó una

[5] **heredado.** Esta teoría es el patrimonio de *ABRaHaM*. El método israelita de elogiar al Eterno en el mundo se inicia con ese patriarca.

[6] **de la bendición de *ABRaHaM*.** La expresión «bendición de *ABRaHaM*» surge en la *ṪORaH* en la segunda vez que *YiTSḤaQ* bendice a *Ya'AQoB* antes de enviarlo a *ARaM NaHaRaYIM*, señalándolo como el seguidor de la ruta de sus progenitores (*RaSHI*: que esas bendiciones sean dichas acerca de ti, de ti surja esa nación y esa descendencia).

RaSHI explica que se trata de las dos promesas que fueron dadas a *ABRaHaM*, cuando D-ios le ordena abandonar su tierra y la casa de su padre: «Haré de ti una nación grande» y «Se bendecirán en ti». La primera significa la creación de una nación única y la segunda trata de su influencia en el mundo.

El R. *'OBaDIaH BeN Ya'AQoB Sforno* explica en forma similar «la bendición de *ABRaHaM*»: «Es lo que le dijo "serás una bendición", al impartir conocimiento a sus semejantes». Es decir, que se trata de la influencia intelectual (la luz de *YiŚRaEL*) que tendrá la descendencia de *ABRaHaM* al transmitir el conocimiento del Eterno al mundo. Este es posible solo por medio de su aislamiento y alejamiento del resto de las naciones.

[7] **el bendito del D-ios Supremo poseedor del Cielo y la Tierra.** Estas son las palabras de *MaLKITSeDeQ,* rey de *SHaLeM,* a *ABRaHaM*, en la que pone énfasis en la superioridad del Eterno (D-ios Altísimo), poseedor del Cielo y la Tierra, y no solo del Cielo. El conocimiento de ese D-ios Supremo es una primicia que *ABRaHaM* difunde y la deja en herencia a su descendencia.

[8] **no es contado.** El pueblo que no es computado en el conjunto de las naciones. Según la tradición hebrea existen 70 naciones. Aparte –fuera de esta suma– como algo totalmente separado y aislado está el pueblo de *YiŚRaEL*.

[9] **al pueblo que habita solitario y que no es contado en las naciones.** Este conocimiento es transmitido solo a esta nación solitaria y esta es la única forma de lograr su difusión global, que es realmente el objetivo final.

[10] **al que purifica al mundo entero de su impureza y de toda su oscuridad.** En un largo proceso el pueblo de *YiŚRaEL* influye en toda la humanidad, las religiones, las filosofías, los credos y los valores, para purificarlos de sus partes negativas.

מִבִּרְכַּת אַבְרָהָם, הַבָּרוּךְ לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, לְעָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב, לְעַם אֲשֶׁר ד׳ בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר, הָעָם הַמְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מִטֻּמְאָתוֹ וּמִכָּל מַחֲשַׁכָּיו, הָעָם אֲשֶׁר נָחַל חֶמְדָּה גְּנוּזָה, כְּלִי חֶמְדָּה, שֶׁבָּהּ

[5] **הַמְנֻחֶלֶת.** שהגיעה בנחלה – בירושה – מאברהם. השיטה הישראלית לסיפור תהילת ד׳ בעולם מתחילה מאברהם אבינו.

[6] **מִבִּרְכַּת אַבְרָהָם.** הביטוי ״ברכת אברהם״ מופיע בתורה בברכה השניה שברך יצחק את יעקב לפני ששלחו לארם נהריים, כאשר יצחק מסמן את יעקב כממשיך דרכם של אברהם ויצחק (רש״י: יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך, ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע).

רש״י מבאר במקום שברכת אברהם היא דברי ד׳ ״ואעשך לגוי גדול״ ״והתברכו בזרעך״ שנאמרו לו כשיצא לארץ ישראל. הביטוי הראשון מלמד על יצירת עם ייחודי, והשני מלמד על ההשפעה הכלל עולמית שמגיעה דרך עם זה.

מעין זה מבאר הספורנו, שברכת אברהם היא: ״כאומרו והיה ברכה – בלמדו דעת את העם״. כלומר, ההשפעה ההכרתית (אור ישראל) בהכרת ד׳ שתהיה לזרעו של אברהם על העולם היא ברכת אברהם. הידע איך להביא את אותה ברכה לעולם הונחלה לישראל ודווקא על ידי בידודם והיפרדם מהאומות.

[7] **הַבָּרוּךְ לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.** זוהי הברכה שברך מלכיצדק מלך שלם את אברהם, ובה הוא מדגיש את עליונותו של ד׳ (אל עליון) בכך שהוא קונה ״שמים וארץ״ ולא רק קונה השמים. הכרה של אותו אל עליון באה על ידי אברהם דווקא, וזו הבשורה שהוא מביא לעולם ומנחיל לזרעו.

[8] **יִתְחַשָּׁב.** מלשון חשבון – העם שלא נספר בחשבון העמים. ישנן שבעים אומות, ומחוץ לחשבון זה, כדבר שונה ונפרד לחלוטין ישנו עם ישראל.

[9] **לְעָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב.** אותה ידיעה מועברת דווקא לעם הנפרד מעמים אחרים. אף על פי שברכת אברהם עתידה להתפשט על כל העולם וזה ייעודה, הדרך להגיע לייעוד זה חייבת לעבור דרך יצירת עם שהוא לבדד ולא חלק מהעמים האחרים.

[10] **הָעָם הַמְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מִטֻּמְאָתוֹ וּמִכָּל מַחֲשַׁכָּיו.** בתהליך ארוך עם ישראל פועל על כל האנושות, על הדתות, הפילוסופיות, האמונות והערכים, ובסופו של דבר מטהר אותם מהצדדים השליליים שבהם.

joya atesorada, un instrumento ansiado con el que fueron creados el Cielo y la Tierra; ni visiones del corazón ni una ética humana, ni solo un deseo correcto y una imagen buena, ni el abandono del mundo material con todos sus valores; ni el del cuerpo sobre la base de su prepucio y su impureza, ni el de la vida y la sociedad, el poder y el gobierno en la bajeza de su inmundicia, ni el del mundo y sus fuerzas naturales que cayeron

[11] **Una joya atesorada, un instrumento ansiado**. Son adjetivos que designan la *ṪORaH*.

[12] **con el que...** Se refiere «al instrumento ansiado», es decir, la *ṪORaH*.

[13] **al pueblo que heredó una joya atesorada, un instrumento ansiado con el que fueron creados el Cielo y la Tierra.** En concordancia con la *ṪORaH* el Cielo y la Tierra fueron creados como parte del programa interior de la Creación y, de acuerdo con su contenido, se sustenta y se perfecciona. El *MaHRaL* afirma en numerosas ocasiones: «La *ṪORaH* es el orden (modelo) del mundo». (Ver por ejemplo *GueBUROṪ HaSHeM* Capítulo 16)

[14] **Ni...** El conocimiento heredado de *ABRaHaM* conduce a la reparación y perfección del mundo. El *RaB* explica la forma de lograrlo y empieza por indicar las formas incorrectas que hay que descartar: «Ni visiones...».

[15] **Ni visiones del corazón.** Imaginaciones sobre la manera de reparar el mundo.

[16] **ni una ética humana.** Diversas teorías éticas desarrolladas por pensadores que pretenden corregir el mundo y elevar la humanidad.

[17] **ni solo un deseo correcto y una imagen buena.** Una buena voluntad y grandes visiones de un futuro perfecto no son suficientes para señalar el camino para la reparación del mundo.

[18] **sobre la base de su prepucio.** Aquí hay una alusión clara al precepto de circuncisión que la herejía anuló al principio de su historia.

[19] **ni el abandono del mundo material con todos sus valores, ni el del cuerpo sobre la base de su prepucio y su impureza.** Algunas ideologías (especialmente la herejía) se concentraron en el mundo espiritual y se alejaron del mundo material y su reparación por pensar que era impermeable a lo sagrado. De tal forma que el cuerpo fue abandonado a su impureza sin esforzarse por rehabilitarlo.

[20] **ni el de la vida y la sociedad, el poder y el gobierno en la bajeza de su inmundicia.** Por esa renuncia a la posibilidad de crear una sociedad justa que se desarrolle basada en los principios de santidad y rectitud; se abdica también a la posibilidad de crear una nación y un gobierno santo, y son entregados a

נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ; לֹא חֶזְיוֹנוֹת לֵב, לֹא מוּסַר אֱנוֹשׁ, לֹא רַק חֵפֶץ הָגוּן וְצִיּוּר טוֹב, לֹא הֶפְקֵרוּת הָעוֹלָם הַחָמְרִי בְּכָל עֲרָכָיו, לֹא עֲזוּבַת הַגּוּף בִּיסוֹד עָרְלָתוֹ וְטֻמְאָתוֹ וַעֲזוּבַת הַחַיִּים וְהַחֶבְרָה, הַמַּמְלָכָה וְהַמִּשְׁטָר, בְּשִׁפְלוּת זֻהֲמָתָם, וְלֹא עֲזִיבַת הָעוֹלָם וְכֹחוֹתָיו הַטִּבְעִיִּים אֲשֶׁר נָפְלוּ יַחַד עִם חַטַּאת

[11] **חֶמְדָּה גְּנוּזָה, כְּלִי חֶמְדָּה.** כינויים לתורה.

[12] **שֶׁבָּהּ.** בחמדה הגנוזה, כלומר בתורה (וייתכן שצריך לומר "שבו" ומתייחס ל"כלי חמדה", ומכל מקום מתייחס לתורה).

[13] **הָעָם אֲשֶׁר נָחַל חֶמְדָּה גְּנוּזָה, כְּלִי חֶמְדָּה, שֶׁבָּהּ נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ.** על פי התורה נבראו שמים וארץ. התורה היא מעין התוכנית הפנימית שעל פיה נברא העולם ועל פיה הוא מתקיים ומיתקן. (לשון המהר"ל במקומות רבים: "התורה היא סדר העולם". עיין לדוגמא ספר גבורות ד' פרק טז).

[14] **לֹא...** אותה הידיעה המונחלת מאברהם היא שתיקון העולם נעשה באופן המפורט להלן, ותחילה מבאר הרב מהי אינה הדרך הנכונה: לא על ידי חזיונות לב...

[15] **לֹא חֶזְיוֹנוֹת לֵב.** דמיונות אנושיים על הדרך הנכונה לתיקון העולם.

[16] **לֹא מוּסַר אֱנוֹשׁ.** שיטות מוסריות אנושיות שפיתחו הוגי דעות שונים שהאמינו שיביאו לתיקון העולם והתעלות האדם.

[17] **לֹא רַק חֵפֶץ הָגוּן וְצִיּוּר טוֹב.** אף על פי שיש רצון טוב ודמיונות על עתיד טוב ושלם אין זה מספיק כדי להורות את הדרך המעשית לתיקון העולם.

[18] **בִּיסוֹד עָרְלָתוֹ.** הרב רומז לביטול מצוות המילה על ידי המינות בתחילת דרכה.

[19] **לֹא הֶפְקֵרוּת הָעוֹלָם הַחָמְרִי בְּכָל עֲרָכָיו, לֹא עֲזוּבַת הַגּוּף בִּיסוֹד עָרְלָתוֹ וְטֻמְאָתוֹ.** שיטות מסוימות (בראשן המינות) מתמקדות בעולם הרוחני ומפקירות את תיקון העולם הגשמי מתוך ייאוש מאפשרות חדירת הקודש אליו. כתוצאה מגישה זו הגוף נעזב בטומאתו ואין ניסיון לתקנו.

[20] **וַעֲזוּבַת הַחַיִּים וְהַחֶבְרָה, הַמַּמְלָכָה וְהַמִּשְׁטָר, בְּשִׁפְלוּת זֻהֲמָתָם.** מתוך אותו יסוד – היאוש מן היכולת ליצור חברת צדק החיה על פי עקרונות של קדושה ויושר – מגיע גם היאוש מהאפשרות ליצור מדינת קודש ומשטר קודש, והם נעזבים להישלט על ידי אינטרסים פוליטיים ושאיפות כוח שפלות.

con los pecados viles del hombre, sino la elevación de todo «La luz de la luna será como la del sol y la luz del sol se multiplicará por siete, como la de los siete días».

En la actualidad las naciones no son capaces de entender el concepto de la elevación global; pero, al final podremos vencer esas tinieblas.

El intelecto y los corazones, el alma y el espíritu de todo pueblo y nación no pueden todavía adaptarse a la santidad eterna, a la alegría del orgullo de D-ios, que gobierna la Creación desde la hondura de su inicio hasta la de su final, que está enteramente abrazada por la unidad

intereses políticos y aspiraciones bajas de poder.

[21] **ni el del mundo y sus fuerzas naturales que cayeron con los pecados viles del hombre.** El abandono del mundo y sus fuerzas naturales que por el pecado del ser humano se degeneraron.

ADaM arrastró con su caída al mundo entero, produciendo una separación entre lo sagrado y lo profano, el espíritu y la materia. Las teorías antes mencionadas argumentan que por este motivo es necesario abandonar el mundo a su materialidad y envilecimiento, y alejarse de él en la medida de lo posible.

[22] **sino la elevación de todo.** Por el contrario, el conocimiento que *ABRaHaM* entregó a *YiŚRaEL* enseña que el objetivo es la elevación de todo: materia y espíritu, sociedad y gobierno, y vida sagrada y profana, ya que la santidad Divina mora en todo y debe ser elevado a su origen, siguiendo las directrices de la *ṪORaH*.

[23] **La luz de la luna será como la del sol y la luz del sol se multiplicará por siete, como la de los siete días.** Este versículo anuncia el incremento de la luz de la luna para alcanzar la del sol y esta a su vez igualará la de la Creación. Se trata de una elevación global de todos los niveles, desde los más bajos (la luz de la luna) hasta los más altos (la luz del sol); todo alcanzará la santidad suprema (la luz de los siete días).

[24] **El intelecto y los corazones, el alma y el espíritu de todo pueblo e idioma no han podido todavía adaptarse a la santidad eterna**. En la actualidad todavía no existe la preparación para recibir el contenido integral de la orientación de la *ṪORaH* para la reparación del mundo, que incluye todos los niveles. Ni desde el punto intelectual (el raciocinio), ni del emocional (los corazones), ni en los distintos niveles del alma (el alma y el espíritu).

[25] **que gobierna la Creación desde la hondura de su inicio hasta la de su final**. No pueden entender que toda la Creación y todo el desarrollo histórico son gobernados por el Eterno y todo se realiza de acuerdo con Su voluntad.

[26] **está enteramente abrazada.** La Creación.

הָאָדָם בְּשִׁפְלוּתָם, כִּי־אִם רוֹמְמוּת הַכֹּל "אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים".

אֵין מֹחָם וְלִבָּם, אֵין נַפְשָׁם וְרוּחָם שֶׁל כָּל עַם וְלָשׁוֹן יְכוֹלִים עֲדַיִן לְהִסְתַּגֵּל לְקַדֵּשַׁת עוֹלָמִים, לְחֶדְוַת גֵּאוּת ד', שְׁלִיטַת הַיְצִירָה מֵעֹמֶק רֵאשִׁיתָהּ עַד עֹמֶק סוֹפָהּ, הַחֲבוּקָה כֻּלָּהּ בָּאַחְדוּת הָאֱלֹהִית

כיום, אין אומות העולם מסוגלות לקלוט את רעיון רוממות הכל, אך אנו עתידים לנצח את המחשכים האלה.

[21] **וְלֹא עֲזִיבַת הָעוֹלָם וְכֹחוֹתָיו הַטִּבְעִיִּים אֲשֶׁר נָפְלוּ יַחַד עִם חַטֹּאת הָאָדָם בְּשִׁפְלוּתָם.** ביאור המשפט: עזיבת העולם וכוחותיו הטבעיים, אשר אותם כוחות טבעיים נפלו בשפלותם בעקבות חטאות האדם.

כלומר, יחד עם חטא האדם הראשון נפל העולם כולו, ומאז מצבו הוא שיש הפרדה כביכול בין החול לקודש, בין הרוח לחומר. אותן תיאוריות שהזכרנו לעיל גורסות שלכן יש לעזוב את העולם בחומריותו ובשפלותו ומתוך כך להתנתק ממנו ככל האפשר.

[22] **כִּי־אִם רוֹמְמוּת הַכֹּל.** לעומת כל זאת, הידיעה המונחלת מאברהם לעם ישראל היא שהמטרה היא רוממות הכל: החומר והרוח, החברה והמשטר, חיי הקודש וחיי החול – בכל שוכן הקודש האלוהי והכל צריך להתרומם אל מקורו בהדרכת התורה.

[23] **אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים.** פסוק זה צופה שאור הלבנה יתעלה ויהיה כאור החמה, ואור החמה כאור שבעת הימים (של בריאת העולם). כלומר יש עילוי כולל של כל המדרגות, החל מהנמוכות והחומריות ביותר (המיוצגות על ידי הלבנה) ועד העליונות (החמה) – הכל יתעלה אל הקודש העליון (אור שבעת הימים).

[24] **אֵין מֹחָם וְלִבָּם, אֵין נַפְשָׁם וְרוּחָם שֶׁל כָּל עַם וְלָשׁוֹן יְכוֹלִים עֲדַיִן לְהִסְתַּגֵּל לְקַדֵּשַׁת עוֹלָמִים.** כיום עדיין אין מוכנות בקרב האומות לקבל את מלא היקפה של הדרכת התורה לתיקון העולם, שכוללת את כל העולמות ואת כל המדרגות. לא מבחינה אינטלקטואלית (מוחם), לא מבחינה רגשית (לבם) ולא במדרגות השונות של הנפש (נפשם ורוחם).

[25] **שְׁלִיטַת הַיְצִירָה מֵעֹמֶק רֵאשִׁיתָהּ עַד עֹמֶק סוֹפָהּ.** לכך שכל היצירה וכל התפתחות ההיסטוריה נשלטים על ידי ד'.

[26] **כֻּלָּהּ.** כל היצירה.

de D-ios, con la profundidad de su bondad, el estruendo de su fortaleza, su pureza y su brillo. Nosotros conocemos las diferentes influencias de todas las orientaciones del conjunto de las naciones, sus diferentes niveles de acuerdo con sus valores, la luz que está dentro de la oscuridad en todas sus dimensiones y la profundidad de las tinieblas en todas sus categorías y aspiraciones: Hemos derrotado las nubes espesas y turbias de los reinos de la idolatría y, ahora, vamos venciendo también las de la oscuridad que son más livianas.

La herejía adoptó algunos valores de la santidad; pero, anuló la práctica de los preceptos por renunciar a la salvación del mundo material; esto resulta de la falta de capacidad de alcanzar la verdadera fe unitaria.

La anulación de los preceptos prácticos que surgió de la herejía y sus lados paganos, junto con su esfuerzo por captar de nuestra religión

[27] **con la profundidad de su bondad, el estruendo de su fortaleza, su pureza y su brillo**. Se refiere a la unidad de D-ios.

[28] **Nosotros conocemos (...) en todas sus dimensiones.** Nosotros sabemos que en todas las creencias y los valores de las naciones se ocultan luces: partes de verdad y virtud que están mezcladas en la oscuridad y el vicio.

[29] **y la profundidad de las tinieblas en todas sus categorías y aspiraciones.** También sabemos de las oscuridades y los errores que hay en esas ideologías y creencias.

[30] **Hemos vencido (...) que son más livianas.** Las falsas ideologías con las que el judaísmo se tiene que enfrentar en la actualidad son más débiles que las del pasado, en donde predominaba una verdadera idolatría, primitiva, cruel e instintiva. Hoy existe una mezcla de luz y oscuridad, y un conocimiento parcial y limitado de la Divinidad. Igual como el judaísmo venció anteriormente las opacas nubes de la idolatría, en la actualidad sigue su lucha por liberar al mundo de los errores del presente, que son menos graves.

[31] **La anulación de los preceptos prácticos que surgió de la herejía.** Los primeros cristianos conformaban una secta dentro del judaísmo que se fue separando. El punto crucial está señalado por la anulación de los preceptos prácticos, argumentando que ya no eran relevantes y que se podían interpretar en forma alegórica, pues lo esencial es el espíritu y no las acciones.

[32] **y sus lados paganos.** En la herejía hay remanentes de idolatría como la divinización de un hombre.

בְּעֹמֶק טוּבָהּ, בְּרַעַם גְּבוּרָתָהּ, בְּטָהֳרָתָהּ וְצִחְצוּחָהּ. וְאָנוּ מַכִּירִים אֶת כָּל הַשְׁפָּעוֹתֵיהֶן הַשּׁוֹנוֹת שֶׁל כָּל הַהַדְרָכוֹת שֶׁל הָאֻמּוֹת כֻּלָּן, אֶת דַּרְגּוֹתֵיהֶן לְפִי עֶרְכָּם, אֶת הָאוֹר שֶׁבְּתוֹךְ הַחשֶׁךְ לְכָל מִדּוֹתָיו וְאֶת עֹמֶק הַמַּחֲשַׁכִּים לְכָל מִינֵיהֶם וּשְׁאִיפוֹתֵיהֶם: נִצַּחְנוּ אֶת הָעֲנָנִים הַכְּבֵדִים וְהַמְּגֹאָלִים אֲשֶׁר לְמַמְלְכוּת הָאֱלִיל, וְהִנְנוּ הוֹלְכִים וּמְנַצְּחִים גַּם אֶת עַנְנֵי הַחשֶׁךְ הַקַּלִּים מֵהֶם.

בִּטּוּל הַמִּצְווֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת אֲשֶׁר יָצָא מֵהַמִּינוּת וּצְדָדֵי אֱלִילִיּוּתָהּ, יַחַד עִם הִתְגַּבְּרוּתָהּ לִקְלֹט לָהּ

המינות אימצה ערכים מהקודש, אך ביטלה את המצוות המעשיות מתוך ייאושה מעולם החומר, זה נובע מחוסר היכולת של הגויים להגיע לאמונת האחדות האמיתית.

[27] **בְּעֹמֶק טוּבָהּ, בְּרַעַם גְּבוּרָתָהּ, בְּטָהֳרָתָהּ וְצִחְצוּחָהּ.** של האחדות האלוהית.

[28] **וְאָנוּ מַכִּירִים... לְכָל מִדּוֹתָיו.** אנו מכירים שבתוך כל האמונות והערכים של העמים השונים מסתתרים אורות, חלקים של אמת וטוב, אלא שהם מעורבבים בחושך ושלילה.

[29] **וְאֶת עֹמֶק הַמַּחֲשַׁכִּים לְכָל מִינֵיהֶם וּשְׁאִיפוֹתֵיהֶם.** אנו מכירים גם את כל המחשכים וההטעיות שבאותן אידיאולוגיות ואמונות.

[30] **נִצַּחְנוּ... הַקַּלִּים מֵהֶם.** האידיאולוגיות השקריות איתן מתמודדת היהדות בימינו הן חלשות ביחס לאותן של העבר. בעבר הייתה קיימת אלילות ממש; פרמיטיבית, אכזרית, יצרית. כיום ישנו עירבוב של אור וחושך, של הכרה חלקית ומצומצמת באלוהות. כשם שהיהדות ניצחה בעבר את ההשקפות האליליות הכבדות כך היא הולכת ומנצחת ומשחררת את העולם מן הטעויות והמחשכים הקלים יותר שבאמונות החדשות.

[31] **בִּטּוּל הַמִּצְווֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת אֲשֶׁר יָצָא מֵהַמִּינוּת.** תחילה הייתה הנצרות כת בתוך היהדות ולאט לאט התנתקה ממנה. צעד מכריע בהתנתקות היה ההחלטה על ביטול המצוות המעשיות. הטענה הייתה שמצוות אלו אינו רלוונטיות עוד, וכן שניתן להבין אותם באופן אלגורי, כיון שהעיקר הוא הרוח ולא המעשים.

[32] **וּצְדָדֵי אֱלִילִיּוּתָהּ.** במינות יש צדדים של אלילות כגון האלהת אדם.

algunos valores de fe y ética con una boca que habla grandezas, diciendo mucho y no haciendo ni siquiera un poco, –están atadas estas tenebrosidades con aquella torpeza de las naciones, que no puede contener en el corazón incircunciso el punto de vista Divino supremo en todo su esplendor, que une el Cielo y la Tierra, el cuerpo y el alma, la fe y la acción, imagen y hechos, individualidad y sociedad, este mundo y el venidero, la existencia de los mundos en su inicio y su destino en su momento final, una altura eterna, la alegría del Cielo y la Tierra, y todos sus componentes, con la eliminación del nombre, la huella y toda sombra pagana, con la purificación del nivel más bajo de los mundos

[33] **junto con su esfuerzo por captar de nuestra religión algunos valores de fe y ética.** Al mismo tiempo que anula los preceptos prácticos, la herejía acepta la santidad de los textos bíblicos y adopta algunas de nuestras creencias e ideologías.

[34] **con una boca que habla grandezas.** Predica grandes valores como la bondad, el amor y la fe.

[35] **diciendo mucho y no haciendo ni siquiera un poco.** Palabras excelsas sobre la espiritualidad y valores que no se expresan en hechos, tanto por la anulación de los preceptos prácticos como por el comportamiento que exigen tales ideas. De tal forma que esa religión que tanto predicó la bondad y el amor derramó más sangre que ninguna otra civilización.

[36] **estas tenebrosidades.** Se refiere a la anulación de los preceptos, los lados paganos y la falta de voluntad y capacidad para reparar el mundo de la acción, hablar mucho y hacer poco.

[37] **aquella torpeza de las naciones.** Que nos les permite un entendimiento profundo de la santidad que incluye la reparación de la materia.

[38] **el punto de vista Divino supremo en todo su esplendor.** Que argumenta que lo sagrado debe y puede reparar todos los niveles de la existencia, incluyendo los más materiales.

[39] **que…** Esta visión suprema es la que une el cielo y la tierra.

[40] **imagen y hechos.** Ideas imaginarias y visiones teóricas con acciones prácticas.

[41] **la existencia de los mundos en su inicio y su destino en su momento final, una altura eterna.** Se trata de la creación del mundo y su conducción a lo largo de la historia hasta su destino en el

מְדָתֵנוּ עֶרְכֵי אֱמוּנָה וּמוּסָר בְּפוּם מְמַלֵּל רַבְרְבָן, לֵאמֹר הַרְבֵּה וְשֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת גַּם מְעַט, – מְקֻשָּׁרִים הֵם הַמַּאַפְלִים הַלָּלוּ עִם אוֹתָהּ הַהִתְטַמְטְמוּת הַגּוֹיִית, שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהָכִיל בַּלֵּב הֶעָרֵל אֶת הַשְׁקָפַת־הָעוֹלָם הָאֱלֹהִית הָעֶלְיוֹנָה בְּכָל זָהֳרָהּ, שֶׁהִיא קוֹשֶׁרֶת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, גּוּף וּנְשָׁמָה, אֱמוּנָה וּמַעֲשֶׂה, צִיּוּר וּמִפְעָלִים, אִישִׁיּוּת וְחֶבְרָה, עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא, הֲוָיַת הָעוֹלָמִים בְּרֵאשִׁיתָם וְגוֹרָלָם בְּאַחֲרִיתָם, רוֹמְמוּת עוֹלְמֵי עַד, שִׂמְחַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם, בִּמְחִיַּת שֵׁם וּשְׁאָר וְכָל צֵל אֱלִילִי, בְּהִטַּהֵר גַּם שֵׁפֶל דַּרְגַּת הָעוֹלָמִים

[33] **יַחַד עִם הִתְגַּבְּרוּתָהּ לִקְלֹט לָהּ מְדָתֵנוּ עֶרְכֵי אֱמוּנָה וּמוּסָר.** יחד עם נטישת המצוות המעשיות, המינות מקבלת את ספרי המקרא כקדושים ולוקחת מהם אמונות ודעות מסוימות.

[34] **בְּפוּם מְמַלֵּל רַבְרְבָן.** ארמית: בפה מדבר גדולות. כלומר, הצהרה על ערכים נעלים כחסד אהבה ואמונה.

[35] **לֵאמֹר הַרְבֵּה וְשֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת גַּם מְעַט.** דיבורים נעלים על רוחניות וערכים שלא באים לידי ביטוי במעשים. גם מצד ביטול המצוות המעשיות כאמור לעיל, וגם מצד התנהגות מוסרית המתחייבת מאותם ערכים. כך למשל, אותה דת שדיברה כל כך הרבה על חסד ואהבה הביאה למלחמות ושפיכות דמים חסרות תקדים.

[36] **הַמַּאַפְלִים הַלָּלוּ.** ביטול המצוות המעשיות, צדדי האלילות וחוסר הרצון והיכולת לתקן את העולם המעשי, לדבר הרבה ולעשות מעט.

[37] **הַהִתְטַמְטְמוּת הַגּוֹיִית.** התטמטמות משמעותה אטימות, חוסר היכולת לקלוט את ההבנה העמוקה של הקודש הכוללת את תיקון החומר.

[38] **אֶת הַשְׁקָפַת־הָעוֹלָם הָאֱלֹהִית הָעֶלְיוֹנָה בְּכָל זָהֳרָהּ.** הטוענת שהקודש צריך ויכול לתקן את כל מדרגות המציאות, כולל החומריות ביותר.

[39] **שֶׁהִיא...** אותה השקפת עולם עליונה, היא שקושרת שמים וארץ וכו׳.

[40] **צִיּוּר וּמִפְעָלִים.** רעיונות דמיוניים וחזיונות תיאורטיים עם מפעלים מעשיים.

[41] **הֲוָיַת הָעוֹלָמִים בְּרֵאשִׁיתָם וְגוֹרָלָם בְּאַחֲרִיתָם, רוֹמְמוּת עוֹלְמֵי עַד.** כלומר בריאת העולם והנהגת העולם לאורך ההיסטוריה עד

de sus impurezas, con la rectificación de la torcedura más doblada y enrollada junto con la más pequeña y liviana desviación, y la luz brillará para los rectos. El mundo gentil es así: híbrido, dividido, no hay unidad del cuerpo con el alma, no hay unión ni combinación interna entre la espiritualidad del mundo y su materialidad, no hay una atadura interna entre las acciones y los movimientos del alma. El *SHiṪUF* es para ellos, por ahora, la máxima elevación, antes de que brille la luz de *YiŚRaEL*.

El mundo que se rige por la ideología que renuncia a la materia es miserable y los valores de santidad que hay en él son torcidos, pero serán rescatados.

Pero ¡cuán miserable es el mundo, en el que esta perversidad y oscuridad levanta cabeza, y pretende ser lo más selecto de sus aspiraciones! ¡Cuántos depósitos de perversidad están insertados en esa mentira atemorizadora y amenazadora, que posee pezuñas de cochino

final de los días, con la reparación eterna y total de la materia y el espíritu, todo de acuerdo con el proyecto inicial del Creador.

[42] **con la eliminación del nombre, la huella y toda sombra pagana (...) y la luz brillará para los rectos.** En el proceso de la reparación se borrarán todos los lados negativos de las diferentes ideologías, desde los errores más grave hasta las pequeñas distorsiones.

[43] **El *SHiṪUF* (...) la luz de *YiŚRaEL*.** El *SHiṪUF* es la forma como la *HaLaJaH* denomina a la herejía que asocia a D-ios con creencias paganas. El *RaB* explica que esa fe parcial, en la que se entremezclan bien y mal, por el momento es el nivel máximo al que pueden aspirar las naciones, antes de que surja la luz de *YiŚRaEL* y, entonces, todos se elevarán a la creencia en la unicidad verdadera.

[44] **que esta perversidad y oscuridad.** La anulación de los preceptos prácticos que expresa la renuncia a la reparación del mundo.

[45] **en el...** Esta observación no tiene sentido en la traducción; la señalamos para conservar el orden numérico del texto hebraico.

[46] **pretende ser lo más selecto de sus aspiraciones.** Aquella ideología pretende ser la cima de los anhelos del hombre y, al renunciar a la reparación del mundo material, desarrolla un modelo de espiritualidad que asume el aislamiento, transformando en esta forma al hombre

מִזֻּהֲמוֹתָיו, בְּהִתְיַשֵּׁר גַּם הָעַקְמוּמִיּוֹת הַיּוֹתֵר מְעֻוָּתָה וּמְלַפֶּפֶת יַחַד עִם כָּל סִלּוּף גַּם הַיּוֹתֵר קָטָן וְקַל, וְאוֹר יִזְרַח לַיְשָׁרִים. – וְהָעוֹלָם הַגּוֹיִי כָּכָה הוּא, מֻרְכָּב, מְחֻלָּק, אֵין אַחְדוּת לַגּוּף עִם הַנְּשָׁמָה, אֵין חִבּוּר וְהִתְמַזְּגוּת פְּנִימִית לְרוּחָנִיּוּת הָעוֹלָם וְגַשְׁמוּתוֹ, אֵין קֶשֶׁר פְּנִימִי בֵּין הַמַּעֲשִׂים וְרַחֲשֵׁי הַנֶּפֶשׁ. הַשִּׁתּוּף הוּא לָהֶם לְעֵת־עַתָּה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה, לִפְנֵי זְרִיחַת אוֹרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

עולם המתנהל לפי האידיאולוגיה המתייאשת מן החומר הוא אומלל וגם הרעיונות הקדושים שבו מעוותים והם עתידים להיגאל.

אֲבָל כַּמָּה אֻמְלָל הוּא הָעוֹלָם, שֶׁהָרִשְׁעָה וְהַחֲשֵׁכָה הַזֹּאת מְרִימָה בָּהּ רֹאשׁ וְהִיא מִתְאַמֶּרֶת לְמִבְחַר מַאֲוַיָּיו. כַּמָּה אוֹצְרוֹת רֶשַׁע כְּלוּלִים תַּחַת שֶׁקֶר נוֹרָא וְאָיֹם זֶה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ טַלְפֵי חֲזִיר הַמִּתְפַּשְּׁטוֹת

לגורלו באחרית הימים של תיקון עולם שלם של חומר ורוח באופן נצחי (רוממות עולמי עד), הכל במחשבה תחילה של הבורא.

[42] **בִּמְחִיַּת שֵׁם וּשְׁאָר וְכָל צֵל אֱלִילִי... וְאוֹר יִזְרַח לַיְשָׁרִים.** בתהליך התיקון ימחקו כל הצדדים השליליים שבהשקפות השונות, מהעיוותים הגדולים ביותר ועד הסילופים הכי קלים.

[43] **הַשִּׁתּוּף... שֶׁל יִשְׂרָאֵל.** השיתוף הוא הכינוי ההלכתי לאמונת המינות, שכן היא משתפת את האמונה באל יחד עם אמונה אלילית. הרב מסביר שהאמונה החלקית הזאת שמעורבב בה רע וטוב היא לעת עתה המקסימום אליו יכולים להגיע האומות לפני שיזרח אורן של ישראל שאז כולם יתעלו לאמונת האחדות האמיתית.

[44] **שֶׁהָרִשְׁעָה וְהַחֲשֵׁכָה הַזֹּאת.** ביטול המצוות המעשיות המבטא ייאוש מתיקון העולם.

[45] **בָּהּ**.נראה שצ"ל בו (היינו בו – בעולם).

[46] **מִתְאַמֶּרֶת לְמִבְחַר מַאֲוַיָּיו.** אותה אידיאולוגיה מתיימרת להיות פסגת השאיפות האנושיות, שכן כפועל יוצא מהיאוש מתיקון העולם החומרי מתפתח במינות הדגם של הרוחניות שכולל התנזרות מהעולם והתרחקות ממנו.

אידאולוגיה זו הופכת את העולם והאנושות החיה בו לאומללה, שכן היא מחייבת לבחור בין אידיאל נשגב ולא מושג לבין הנטיות הטבעיות האנושיות.

expuestas a la vista de todos diciendo: vean que soy puro! ¡Y cuán desafortunadas son las ideas que fluyen del mundo puro y verdadero hacia el torrente turbio de esta inmundicia! ¡Cuánta luz hay que acrecentar para redimir las luces caídas en las tinieblas! Ellas serán rescatadas, con una salvación eterna, con la redención de un pueblo santo.

en un ser infeliz que tiene que elegir entre un ideal elevado e inalcanzable, y sus tendencias naturalmente humanas.

[47] **que posee pezuñas (...) vean que soy puro.** El cerdo tiene una señal exterior de pureza, la pezuña hendida que continuamente expone, y una interior de impureza, la condición de no ser rumiante, que oculta. El *MiDRaSH* interpreta este fenómeno como si el animal anduviera proclamando su virtud y escondiendo su defecto. El *RaB* proyecta esta idea sobre la herejía, que trata de exhibir su pureza con palabras excelsas de amor, bondad y fe, cuando realmente está llena de impurezas provocadas por la renuncia al mundo material.

[48] **¡Y cuán desafortunadas (...) hacia el torrente turbio de esta inmundicia!** Aquellas ideas de origen judío que fueron adoptadas y distorsionadas por la herejía son desafortunadas por haber sido mezcladas con elementos impuros.

[49] **para redimir las luces caídas en las tinieblas.** Los *MiDRaSHIM* y libros de *QaBaLaH* hablan de ángeles que cayeron del cielo (ver por ejemplo *PiRQĖ DeRiBI ELI'EZeR* Capítulo 7, *ZOHaR BeRESHIṪ* 98, 1). El *RaB* explica que se trata de luces (ideas, ideologías, valores) que cayeron a la oscuridad (falsas creencias), que hay que redimir para que regresen a su origen.

[50] **ellas serán rescatadas, con una salvación eterna, con la redención de un pueblo santo.** Aquellas ideas que fueron adoptadas en forma distorsionada por la herejía serán rescatadas conjuntamente con la redención de *YiŚRaEL*.

לְעֵין כָּל עוֹבֵר לֵאמֹר: רְאוּ שֶׁאֲנִי טָהוֹר. וְכַמָּה אֻמְלָלִים הֵם הָרַעְיוֹנוֹת הַשּׁוֹטְפִים מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הַטָּהוֹר וְהָאֲמִתִּי אֶל שֶׁפֶךְ זֻהֲמָא עֲכוּרָה זוֹ. כַּמָּה אוֹר צְרִיכִים לְהַרְבּוֹת לִגְאֹל אֶת הָאוֹרוֹת נְפִילֵי־הַמַּחֲשָׁבִים! – וְהֵם יִגָּאֲלוּ, גְּאֻלַּת עוֹלָמִים, בִּגְאֻלַּת גּוֹי קָדוֹשׁ.

[47] **שֶׁיֵּשׁ לוֹ... שֶׁאֲנִי טָהוֹר.** לחזיר יש סימן טהרה אחד – מפריס פרסה, וסימן טומאה אחד – שאינו מעלה גרה. סימן הטהרה הוא חיצוני והטומאה פנימי. דרך החזיר לרבוץ על צידו כשטלפיו מגולים כלפי כל. המדרש מפרש תנוחה זו כאילו החזיר מכריז שהוא טהור ופורש את סימן הטהרה החיצוני לעיני כל ומנסה בכך להסתיר את טומאתו הפנימית. הרב משליך מדרש זו על המינות, שהיא מנסה להראות כלפי חוץ את טהרתה על ידי דיבורים נעלים על אהבה, חסד ואמונה כשבתוכיותה היא מלאה טומאה שנובעת מהייאוש מן העולם החומרי.

[48] **וְכַמָּה אֻמְלָלִים... זֻהֲמָא עֲכוּרָה זוֹ.** אותם רעיונות, שמקורם ביהדות ואומצו בצורה מעוותת במינות, הם אומללים כביכול מפני העיוות שלהם והעירבוב שלהם עם רעיונות טמאים.

[49] **לִגְאֹל אֶת הָאוֹרוֹת נְפִילֵי־הַמַּחֲשַׁכִּים.** במדרשים ובספרי הקבלה מדובר על "מלאכים שנפלו מהשמים" (עיין לדוגמא פרקי דרבי אליעזר פרק ז, זוהר פרשת בראשית דף נח עמוד א) הרב מבאר שמדובר באורות (רעיונות, אידיאלים, ערכים) שנפלו אל החושך (אמונת המינות או אמונות אחרות) ויש לגאול אותם ולהשיבם אל מקורם.

[50] **וְהֵם יִגָּאֲלוּ, גְּאֻלַּת עוֹלָמִים, בִּגְאֻלַּת גּוֹי קָדוֹשׁ.** אותם רעיונות קדושים שאומצו בצורה מעוותת על ידי המינות יגאלו יחד עם גאולתם של ישראל.

Sección VI

La desconexión entre la práctica y el espíritu en la herejía

El abandono del mundo real como si lo sagrado no lo pudiera corregir les perjudica a él mismo y a la santidad. *YiŚRaEL* aspira a reparar todas las dimensiones. La herejía reúne algunas ideas y prácticas que tienen un origen santo, les dan un brillo exterior atractivo; pero, no pueden mejorar el mundo. En el futuro todas esas luces usurpadas han de volver al judaísmo y ella –la herejía– quedará sin contenido.

El abandono del mundo práctico limita la difusión de la luz Divina y la hace desdeñable. *YiŚRaEL*, por el contrario, desea la redención de D-ios en todos los niveles.

El abandono del mundo de la acción, originado por la irrupción al mundo espiritual sin orden ni reparación de santidad, al igual que impide la difusión de la luz santa a lo ancho de la existencia, así también rebaja su valor y oscurece su esplendor en su nivel supremo, y se queda

[1] **El abandono del mundo de la acción.** Una forma de vida en la que no se procura la reparación del mundo material por medio de lo sagrado, ya que se supone que este atañe solo a los mundos superiores. Esta renuncia surge de la idea que en la vida misma no hay santidad y que, para lograrla, es necesario el alejamiento del mundo real, conduciendo esta actitud a la anulación de los preceptos, tal como hizo la herejía.

[2] **la irrupción al mundo espiritual.** El intento de alcanzar la espiritualidad superior en forma inmediata sin un proceso gradual, pensando que se puede conseguir todo lo sagrado sin la necesaria reparación del cuerpo y del mundo.

[3] **sin orden ni reparación de santidad.** La santidad nos guía a una elevación gradual en los niveles espirituales, en un proceso de reparación largo del hombre y del mundo, hasta que lo sagrado pueda permear en todos los detalles de la existencia. Este orden y corrección se expresan por medio de los preceptos prácticos.

[4] **al igual que (...) así también...** Esta situación, que impide el perfeccionamiento del mundo real, causa dos grandes caos que se detallan a continuación.

[5] **impide la difusión de la luz santa a lo ancho de la existencia.** El primer daño es que lo sagrado no penetra en el mundo práctico y no lo corrige de forma tal que permanece en su deterioro e impureza.

[6] **rebaja su valor y oscurece su esplendor en su nivel supremo.** El segundo daño es en los aspectos

פרק ו

הניתוק בין העולם המעשי והרוחני שבמינות

הפקרת העולם המעשי, כאילו הקודש לא יכול לתקן אותו, פוגמת בשניהם. ישראל שואף לתקן את כל המדרגות. במינות ישנה התקבצות של רעיונות ומעשים שמקורם בקודש והם נותנים לה ברק מושך אך הם אינם אינם יכולים לתקן את העולם. לעתיד לבוא עתידים אותם אורות גנובים לחזור אל היהדות והמינות תשאר ללא תוכן.

הזנחת עולם המעשה מונעת מהאור האלוהי להתפשט בעולם ומותירה אור זה מושפל, לעומת ישראל ששואפים לגאולת ד׳ בכל המדרגות.

הַהֶפְקֵר שֶׁל הָעוֹלָם הַמַּעֲשִׂי, הַבָּא מִתּוֹךְ הַהִתְפָּרְצוּת אֶל הָעוֹלָם הָרוּחָנִי בְּלֹא סֵדֶר וְתִקּוּן שֶׁל קֹדֶשׁ, כְּשֵׁם שֶׁהוּא מוֹנֵעַ אֶת אוֹר הַקֹּדֶשׁ מֵהִתְפַּשְּׁטוּתוֹ בְּמֶרְחַב הַהֲוָיָה, כָּךְ הוּא מוֹרִיד אֶת עֶרְכּוֹ וּמַחְשִׁיךְ אֶת יִפְעָתוֹ בְּרוּם עֶלְיוֹן, וְנִשְׁאָר

[1] **הַהֶפְקֵר שֶׁל הָעוֹלָם הַמַּעֲשִׂי.** דרך החיים לפיה לא פועלים לתיקון העולם החומרי על ידי הקודש, אלא מניחים שהקודש נוגע רק לעולמות העליונים. הפקר זה נובע מהמחשבה שבחיים עצמם אין קדושה ולכן רק בריחה מהחיים יכולה להביא קדושה. הפקר זה בא לידי ביטוי בביטול המצוות המעשיות שבמינות.

[2] **הַהִתְפָּרְצוּת אֶל הָעוֹלָם הָרוּחָנִי.** ניסיון להגיע לרוחניות עליונה בבת אחת ללא הדרגתיות, במחשבה שניתן להשיג את הקודש ללא תיקון אמיתי של הגוף והעולם.

[3] **בְּלֹא סֵדֶר וְתִקּוּן שֶׁל קֹדֶשׁ.** הקודש מדריך אותנו לעליה הדרגתית במעלות הרוחניות תוך כדי תהליך תיקון ארוך של האדם והעולם עד שהוא חודר לכל פרטי ההוויה. סדר ותיקון זה בא לידי ביטוי במצוות המעשיות.

[4] **כְּשֵׁם... כָּךְ...** מצב זה של הימנעות מתיקון העולם המעשי גורם לשני פגמים גדולים:

[5] **מוֹנֵעַ אֶת אוֹר הַקֹּדֶשׁ מֵהִתְפַּשְּׁטוּתוֹ בְּמֶרְחַב הַהֲוָיָה.** הנזק הראשון הוא שהקודש לא חודר לעולם המעשי ולא מתקן אותו וכך הוא נשאר בקלקולו ובטומאתו.

[6] **מוֹרִיד אֶת עֶרְכּוֹ וּמַחְשִׁיךְ אֶת יִפְעָתוֹ בְּרוּם עֶלְיוֹן.** הנזק השני הוא בבחינות העליונות של הקודש עצמו, שכן גישה זו מחלישה אותו וממעיטה בערכו, כביכול הוא חלש ומוגבל מכדי לתקן את העולם המעשי. אך באמת כוחו

la imagen Divina –cuya sublimidad no tiene límite ni final, principio ni fin– débil y desdeñable. «Un enemigo que maldijo a *A-DoNaY* y un pueblo insensato profanó Tu Nombre».

«El deseo de los humildes» es la redención del Eterno, la luz de *YiṠRaEL* anuncia el Nombre de D-ios en las alturas y las honduras, y toda la profundidad del descenso de la *HaSHGaḤaH* y

superiores de la santidad misma, ya que esta perspectiva debilita lo sagrado y disminuye su valor, limitando su capacidad de perfeccionar el mundo de la acción, cuando en realidad su poder es infinito y no hay barreras que impidan la penetración de su luz, aun en los niveles más bajos de la Creación.

[7] **la imagen Divina.** La forma como la Divinidad es percibida por el hombre. (Evidentemente no se trata de la Divinidad misma, que es inalterable).

[8] **y se queda la imagen Divina (...) débil y humillada.** La percepción de la Divinidad se degrada a los ojos del hombre, ya que limita Su poder de perfeccionar el mundo material.

[9] **un enemigo que maldijo a *A-DoNaY* y un pueblo insensato profanó Tu Nombre.** Aquellos que sustentan tales teorías son enemigos del Eterno y blasfeman en contra de Su Nombre, es decir, Lo irrespetan y reducen Su valor, pretendiendo que Él es incapaz de perfeccionar el mundo material.

[10] **«El deseo de los humildes» es la redención del Eterno.** Los humildes se refiere a *YiṠRaEL*. El *RaB* usa aquí el concepto de humildad de acuerdo con el postulado talmúdico, «en todos los lugares donde encuentras el poderío del Eterno hallas su humildad» (*MeGuILAH* 31A). En el texto original del *RaB* está escrito: «El deseo de los humildes es la grandeza del Eterno» conforme con ese pasaje talmúdico).

Esto significa que, a pesar de Su magnificencia infinita, D-ios no desprecia a los seres pequeños como el hombre o el mundo. La humildad en este contexto es la cualidad de valorar correctamente a cada criatura, pequeña o grande, como producto de la obra Divina.

La Santidad se encuentra en exilio mientras exista un lugar en donde no esté presente. La misión de *YiṠRaEL* es su redención, es decir, que lo sagrado repare la globalidad del mundo.

[11] **La luz de *YiṠRaEL* anuncia el Nombre de D-ios en las alturas y en las honduras.** La ideología de *YiṠRaEL* alumbra los mundos superiores elevados; pero, también las tinieblas del mundo de la acción.

הַצִּיּוּר הָאֱלֹהִי, שֶׁאֵין קֵץ וָסוֹף, רֵאשִׁית וְאַחֲרִית לְרוּמוֹ, מָךְ וְנִשְׁפָּל. "אוֹיֵב חֵרֵף ד' וְעַם נָבָל נִאֲצוּ שְׁמֶךָ".

"תַּאֲוַת עֲנָוִים" הִיא גְּאֻלַּת ד', אוֹרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹדִיעַ שֵׁם ד' בַּמְּרוֹמִים וּבַמַּעֲמַקִּים, וְכָל עֹמֶק

של הקודש הוא אינסופי ואינו מוגבל גם כלפי מטה. כלומר, יש ביכולתו לתקן ולהאיר כל דבר אפילו במדרגות הנמוכות ביותר של העולם המעשי. הגבלתו זו של הקודש משפילה אותו ומשאירה אותו כביכול חלש וחסר.

[7] **הַצִּיּוּר הָאֱלֹהִי.** האלוהות כפי שהיא נתפסת בעיני האדם (וכמובן לא האלוהות עצמה שאינה משופעת כלל מדבר).

[8] **וְנִשְׁאָר הַצִּיּוּר הָאֱלֹהִי... מָךְ וְנִשְׁפָּל.** פרוש המשפט: הציור האלוהי (שבאמת: אין קץ וכו') נשאר מך ונשפל. כלומר, האלוהות נתפסת בעיני האדם כדבר שפל ומוגבל, כיון שהיא כביכול, אינה יכולה לתקן את העולם החומרי.

[9] **אוֹיֵב חֵרֵף ד' וְעַם נָבָל נִאֲצוּ שְׁמֶךָ.** אותם האוחזים בשיטות אלה הם אויבי ד' ומחרפים את שמו, היינו מזלזלים בו ומקטינים את ערכו, כביכול הוא אינו יכול לתקן את העולם חלילה.

[10] **תַּאֲוַת עֲנָוִים הִיא גְּאֻלַּת ד'.** הענווים הם ישראל. השימוש במושג "ענווה" כאן הוא על פי הגמרא ש"בכל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנותו (מגילה לא עמוד א. בפסקה המקורית בשמונה קבצים נכתב: תאוות ענוים היא גדולת ד' ע"פ הגמרא הנ"ל).

היינו שעל אף גדולתו האינסופית של ד' הוא אינו מואס בדברים הקטנים כמו העולם או אפילו האדם הפרטי או הדברים שלמטה ממנו. הענווה אם כן, אינה להמעיט בערכם של דברים, אלא לתת את הערך המתאים לכל דבר קטן או גדול, ולהבין שערכו נובע מד'.

כל עוד הקודש לא חודר ומתקן כל פינה בעולם ד' כביכול נמצא בגלות וצריך גאולה. תאוותם של ישראל היא גאולת ד', היינו לראות איך הקודש מתקן את כל היקום ובזה תתגלה גדולתו של ד'.

[11] **אוֹרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹדִיעַ שֵׁם ד' בַּמְּרוֹמִים וּבַמַּעֲמַקִּים.** האידיאולוגיה של עם ישראל ותורתו מאירים את העולם במרומים, היינו העולמות העליונים והמרוממים, אבל גם במעמקים ובמחשכים של העולם המעשי.

el control, la existencia y la Creación, conduce a una elevación de la visión y exaltación infinita.

A veces, la herejía logra usurpar algunos poderes de la santidad, que le dan un brillo exterior que seduce, pero que han de retornar a ella.

Sin embargo, puede ocurrir que la perversidad reúna una fuerza dispersa en toda la expansión del mundo exterior, en toda la categoría de la acción y de la realización, y agregue un resplandor al encendido espiritual imaginario; aunque es un encanto falso y engañoso que carece de base; de todas maneras, fue tomado del brillo de la santidad en forma de hurto. La santidad

[12] **toda la profundidad del descenso de la *HaSHGaḤaH* y el control.** (*HaSHGaḤaH,* «providencia», ver glosario de términos hebraicos).

D-ios desciende su mirada para velar y supervisar todo lo que ocurre en el mundo.

[13] **la existencia y la Creación.** El Eterno forma y crea los detalles más ínfimos de este mundo.

[14] **conduce a una elevación de la visión y exaltación infinita.** En principio, hay una degradación cuando se le asigna al Eterno una injerencia en los detalles insignificantes de este mundo; pero, en realidad esto «conduce a una elevación de la visión y exaltación infinita», ya que, por su mismo carácter infinito, la santidad puede contener todos los niveles y elevar los detalles más pequeños. La facultad de percibir y sentir la omnipresencia Divina y de poder elevar el mundo y todo su contenido, conduce a una visión suprema y trascendente del hombre.

[15] **Sin embargo, puede ocurrir que la perversidad reúna una fuerza dispersa en toda la expansión del mundo exterior.** Algunas ideas hermosas y normas éticas dispersas en el mundo, igual que ciertos sentimientos e imaginaciones de origen santo fueron absorbidos por la herejía.

[16] **en toda la categoría de la acción y de la realización.** Se refiere a algunas acciones, como los ritos religiosos.

[17] **al encendido espiritual imaginario.** El encendido significa atracción y entusiasmo. El rito e ideología de la herejía causan un entusiasmo espiritual imaginario.

[18] **y agregue un resplandor al encendido espiritual imaginario**. Por medio de la práctica añade un brillo o belleza especial a aquellas ideas espirituales que reunió, el cual atrae el corazón.

[19] **y aunque es un encanto falso y engañoso que carece de base.** Esa fuerza y relampagueo exterior es una ilusión, ya que carece del poder de reparar la vida en el mundo real.

[20] **de todas maneras, fue tomado del brillo de la santidad en forma de hurto.** Ese poder de atracción tiene una base concreta, debido a que fue sustraído

הַשְׁפָּלַת הַהַשְׁגָּחָה וְהַשְּׁלִיטָה, הַהֲוָיָה וְהַיְצִירָה, מְבִיאָה רוֹמְמוּת הַשְׁקָפָה וְהִתְעַלּוּת־אֵין־סוֹף.

לעיתים הרשעה מצליחה לאמץ בגניבה כוחות מן הקודש שנותנים ברק חיצוני מושך לדרכה, והוא עתיד לקחת אותם בחזרה.

אָמְנָם יֵשׁ אֲשֶׁר הָרִשְׁעָה מְקַבֶּצֶת כֹּחַ מְפֻזָּר בְּכָל מֶרְחֲבֵי הָעוֹלָם הַחִיצוֹנִי, בְּכָל חוּג הַמַּעֲשֶׂה וְהַמִּפְעָל, וּמוֹסִיפָה בָּרָק לְהַהַדְלָקָה הָרוּחָנִית הַצִּיּוּרִית, וְאַף שֶׁהוּא מִקְסַם כָּזָב וְשֶׁקֶר שֶׁאֵין לוֹ רַגְלַיִם מִכָּל־מָקוֹם הֲרֵי הוּא נִטָּל מִזִּיו הַקֹּדֶשׁ בִּגְנֵבָה.

[12] **עֹמֶק הַשְׁפָּלַת הַהַשְׁגָּחָה וְהַשְּׁלִיטָה.** שד׳ כביכול משפיל את מבטו להשגיח על ענייני העולם הזה ושולט בכל ענייניו.

[13] **הַהֲוָיָה וְהַיְצִירָה.** שד׳ מהווה ויוצר את פרטי הפרטים של העולם.

[14] **מְבִיאָה רוֹמְמוּת הַשְׁקָפָה וְהִתְעַלּוּת־אֵין־סוֹף.** יש לכאורה השפלה בכך שאנו מייחסים לד׳ התייחסות לעניינים קטנים וחסרי משמעות ביחס לאינסופיותו, אבל באמת זה מביא ל״רוממות השקפה והתעלות אין סוף״, שכן מפאת אינסופיותו הוא יכול להכיל את כל המדרגות וביכולתו לרומם את כל פרטי הפרטים של המציאות. היכולת לראות ולחוש את העובדה שד׳ נמצא בכל פרט בהוויה ושהקודש יכול לרומם כל פינה במציאות מביאה להשקפה עליונה ולהתעלות של האדם שמאמץ אותה.

[15] **אָמְנָם יֵשׁ אֲשֶׁר הָרִשְׁעָה מְקַבֶּצֶת כֹּחַ מְפֻזָּר בְּכָל מֶרְחֲבֵי הָעוֹלָם הַחִיצוֹנִי.** ישנם רעיונות יפים ומוסריים ברחבי העולם וכן רגשות או דמיונות שמקורם בקודש, והמינות מקבצת אותם אליה.

[16] **בְּכָל חוּג הַמַּעֲשֶׂה וְהַמִּפְעָל.** היא מקבצת אליה גם מעשים מסוימים כגון מעשי פולחן וכדו׳.

[17] **לְהַהַדְלָקָה הָרוּחָנִית הַצִּיּוּרִית.** הדלקה היא משיכה והתלהבות. ציור הוא הדמיון. אותו פולחן ואידיאולוגיה של המינות גורם להתלהבות רוחנית דימיונית.

[18] **וּמוֹסִיפָה בָּרָק לְהַהַדְלָקָה הָרוּחָנִית הַצִּיּוּרִית.** על ידי הצד המעשי היא מוסיפה ברק, יופי מיוחד, המושך את הלב לאותם רעיונות רוחניים שהיא קיבצה אליה.

[19] **וְאַף שֶׁהוּא מִקְסַם כָּזָב וְשֶׁקֶר שֶׁאֵין לוֹ רַגְלַיִם.** אותו כוח וברק חיצוני הוא אשליה שכן אין בו כוח לתיקון החיים עצמם בעולם הממשי.

[20] **מִכָּל־מָקוֹם הֲרֵי הוּא נִטָּל מִזִּיו הַקֹּדֶשׁ בִּגְנֵבָה.** אותו כוח מושך חיצוני יש בו ממשות מסוימת כי הוא נלקח בגנבה מהקודש, ומכאן כוחו ויכולתו להתקיים.

recupera todas estas luces robadas y las profundidades de la fe imaginaria y la descripción de los ideales de la ética se engrandecen y fortalecen más y más, mediante la captura por el enemigo y la devolución de toda alma y propiedad que tomó, dejándola como red sin peces y silo sin grano.

de la santidad; ella lo alimenta y le da la capacidad de subsistir.

[21] **La santidad recupera todas estas luces robadas.** Así bien, todos aquellos poderes y chispas que fueron usurpados del judaísmo y dispersados en distintos credos, especialmente en la herejía, y fueron distorsionados y maltratados, recuperarán su pureza en el pensamiento israelita.

[22] **las profundidades de la fe imaginaria y la descripción de los ideales de la ética.** Aquellos principios de fe que se corrompieron por el cautiverio de los herejes y la descripción de los ideales de ética que recibió un relampagueo exterior, pero que perdió su verdadero sentido, son entendidos nuevamente en toda su profundidad.

[23] **toda alma y propiedad.** El «alma» se refiere a los judíos que se convirtieron a la herejía y la «propiedad» a las chispas de santidad, es decir, los conceptos y las obras que fueron hurtados.

[24] **se engrandecen y fortalecen más y más, mediante la captura por el enemigo y la devolución de toda alma y propiedad que tomó.** El proceso mismo de cautiverio y retorno de los conceptos y las ideas al judaísmo los fortalece, ya que su tratamiento por la herejía les dio un nuevo brillo en algunos puntos, y la devolución a la santidad en forma correcta con las acentuaciones adecuadas les agrega luz y entendimiento.

[25] **dejándole.** Se refiere al enemigo.

[26] **como red sin peces y silo sin grano.** Después de que la fe, los conceptos y los ideales retornen a su origen en el judaísmo, la herejía quedará vacía de todo contenido.

וְהַקְּדֻשָּׁה לוֹקַחַת בַּחֲזָרָה אֶת כָּל הָאוֹרוֹת הַגְּנוּבִים הַלָּלוּ, וּמַעֲמַקֵּי הָאֱמוּנָה הַצִּיּוּרִית וְהַתְאָרַת אִידֵאָלֵי הַמּוּסָר מִתְגַּדְּלִים וּמִתְאַמְּצִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַל־יְדֵי שִׁבְיַת הָאוֹיֵב וְהַחְזָרַת כָּל הַנֶּפֶשׁ וְהָרְכוּשׁ אֲשֶׁר לָקַח, בְּהֵעָשׂוֹתוֹ כִּמְצוּלָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים וְכִמְצוּדָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן.

[21] **וְהַקְּדֻשָּׁה לוֹקַחַת בַּחֲזָרָה אֶת כָּל הָאוֹרוֹת הַגְּנוּבִים הַלָּלוּ.** כל אותם הכוחות והניצוצות שנלקחו מהיהדות והתפזרו בין האמונות והדתות השנות, ובמיוחד במינות, והתעוותו והתקלקלו, עתידים לחזור לטהרתם במחשבה היהודית.

[22] **וּמַעֲמַקֵּי הָאֱמוּנָה הַצִּיּוּרִית וְהַתְאָרַת אִידֵאָלֵי הַמּוּסָר.** אותם הרעיונות האמוניים שנפגמו על ידי שבייתם על ידי המינות, והתיאור של האידאלים המוסריים שקיבל ברק חיצוני ואיבד מפנימיותו, חוזרים להיות מובנים לפי עומקם האמתי.

[23] **הַנֶּפֶשׁ וְהָרְכוּשׁ.** "הנפש" היינו היהודים שהמירו דתם למינות. "הרכוש" היינו ניצוצות הקודש, הרעיונות והמעשים שנשבו על ידי המינות.

[24] **מִתְגַּדְּלִים וּמִתְאַמְּצִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַל־יְדֵי שִׁבְיַת הָאוֹיֵב וְהַחְזָרַת כָּל הַנֶּפֶשׁ וְהָרְכוּשׁ אֲשֶׁר לָקַח.** דווקא תהליך שבייתם של הרעיונות וחזרתם אל היהדות מחזק אותם, שכן העיסוק של הרשעה בהם האיר בהם נקודות מסוימות, והחזרתם אל הקודש בצורתם הנכונה ובדגשים הנכונים מוסיפה הארה והבנה לאותם מושגים ורעיונות.

[25] **בְּהֵעָשׂוֹתוֹ.** בהעשות האויב.

[26] **כִּמְצוּלָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים וְכִמְצוּדָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן.** לאחר שהאמונה, הרעיונות והאידאלים חוזרים למקורם ביהדות, הרי שהמינות נשארת ריקה מכל תוכן.

Sección VII

La preservación de *YiṠRaEL* contra la influencia de la herejía

Todo organismo tiene condiciones de vida especiales sin las cuales no puede desarrollarse adecuadamente y, en casos extremos, no puede subsistir; espiritualmente también hay situaciones que se ajustan a cada ser y a cada nación. Cuando una persona se tropieza con una idea, esta le afecta en forma positiva o negativa, en la medida que penetra en su ser y se ajusta a su carácter. Por tal motivo, hay que cuidarse de conceptos negativos. La herejía, a pesar de su poder de seducción, contiene ideas que se oponen al espíritu de *YiṠRaEL*; pero, este está preparado para protegerse gracias a su pensamiento, normas y carácter valiente.

El que desarrolla su vida en oposición a sus condiciones materiales o espirituales se perjudica a sí mismo.

Al igual que se conocen sistemas climáticos propios para ciertos tipos de animales y plantas y más aún condiciones diferenciadas por categorías: el mar y la tierra, el vuelo en el aire y el caminar, y aquel que está capacitado para una de ellas, si cambiase su desenvolvimiento en lo ajeno, dañaría su existencia. De esta misma manera son los cambios espirituales con respecto a la interioridad de sus valores de vida. En

[1] **Al igual que se conocen sistemas climáticos, propios para ciertos tipos de animales y plantas.** A cada organismo viviente le corresponde un ecosistema en el que puede desarrollarse de la mejor manera.

[2] **condiciones diferenciadas por categorías el mar y la tierra, el vuelo en el aire y el caminar.** Además de las condiciones climáticas, existen otras circunstancias naturales básicas e indispensables para la supervivencia. Por ejemplo, los animales acuáticos generalmente no pueden vivir fuera del agua, las aves necesitan volar y los animales de tierra firme no pueden mantenerse en el mar.

[3] **y aquel que está capacitado (...) dañaría su existencia.** A un animal que está adaptado a un clima o a unas condiciones de vida especiales, si se las cambiase, se le causaría un daño que podría ser irreversible.

[4] **de esta misma manera son los cambios espirituales, con respecto a**

פרק ז

השתמרות עם ישראל מהשפעת המינות

לכל יצור חי ישנם תנאי חיים מיוחדים שבלעדיהם לא יוכל להתפתח כראוי, ולעיתים לא יוכל להתקיים כלל, גם מבחינה רוחנית ישנם תנאים שמתאימים לכל אדם ולכל אומה. כאשר אדם נפגש עם רעיון הוא משפיע עליו לפי מידת חדירתו לאישיותו, ואז לפי מידת שייכותו לאופי הפנימי הוא יוצר אצלו נזק או תועלת. לכן יש להישמר מרעיונות מזיקים. המינות מכילה רעיונות הנוגדים את האופי הישראלי אך היא מפתה מאד וחודרת בקלות לאישיות. עם ישראל יודע להישמר מהשפעה זו בעזרת הגות מחשבתית והלכתית ואופיו העז.

ישנם תנאי מחיה גשמיים או רוחניים שהחי בניגוד להם עושה נזק לעצמו.

כְּשֵׁם שֶׁמַּכִּירִים תְּנָאִים אַקְלִימִיִּים, מְסֻגָּלִים לְבַעֲלֵי־חַיִּים וְלִצְמָחִים שׁוֹנִים, וְיוֹתֵר מִזֶּה תְּנָאִים מֻבְדָּלִים לְסוּגִים: הַיָּם וְהַיַּבָּשָׁה, הָעֲפִיפָה־בָּאֲוִיר וְהַהֲלִיכָה, וּמִי שֶׁמְּסֻגָּל לְאֶחָד מֵהֶם אִם יַחֲלִיף אֶת תַּפְקִידוֹ בְּמַה שֶּׁמּוּזָר לוֹ אֶת נַפְשׁוֹ הוּא חוֹבֵל – כָּכָה הֵם גַּם הַחִלּוּפִים הָרוּחָנִיִּים, מִצַּד פְּנִימִיּוּת עֶרְכֵּי־הַחַיִּים שֶׁלָּהֶם. בְּכָל סְפִירָה רוּחָנִית יֵשׁ צִבְיוֹנֵי חַיִּים

[1] **כְּשֵׁם שֶׁמַּכִּירִים תְּנָאִים אַקְלִימִיִּים, מְסֻגָּלִים לְבַעֲלֵי־חַיִּים וְלִצְמָחִים שׁוֹנִים.** לכל יצור חי מתאימים תנאים אקלימיים מסוימים שבהם הוא מתפתח בצורה הטובה ביותר.

[2] **תְּנָאִים מֻבְדָּלִים לְסוּגִים: הַיָּם וְהַיַּבָּשָׁה, הָעֲפִיפָה־בָּאֲוִיר וְהַהֲלִיכָה.** מלבד התנאים האקלימיים ישנם תנאי חיים בסיסיים יותר שבדרך כלל הינם הכרחיים. לדוגמא בעלי חיים ימיים בדרך כלל לא יוכלו לחיות ביבשה ולהיפך, ציפורים על פי רוב לא יוכלו לחיות לאורך זמן על היבשה ובעלי חיים יבשתיים לא יוכלו לחיות באויר וכו׳.

[3] **וּמִי שֶׁמְּסֻגָּל... נַפְשׁוֹ הוּא חוֹבֵל.** בעל חיים שמותאם לאקלים מסוים או לתנאי חיים מסוימים אם יחליפם באחרים יגרום לעצמו נזק ולעיתים לא יוכל לשרוד כלל.

[4] **כָּכָה הֵם גַּם הַחִלּוּפִים הָרוּחָנִיִּים, מִצַּד פְּנִימִיּוּת עֶרְכֵּי־הַחַיִּים שֶׁלָּהֶם.** באותו אופן

cada esfera espiritual hay características de vida particulares.

El efecto de las ideas en una persona empieza en el intelecto, aumenta cuando alcanza los sentimientos y finalmente llega a una identificación en la fe, causando daño o beneficio según el nivel penetración y afinidad con el individuo.

Mientras el contacto es solo intelectual, la influencia no penetra tanto en la profundidad de la vida; pero, cuando es emocional, queda ya mayormente afectada de acuerdo con sus condiciones particulares; y si alcanza el ámbito de fe y devoción, entonces la existencia se marca con su sello particular y, si es apta para esa habilidad, se

la interioridad de sus valores de vida. Así mismo existe un «sistema espiritual» o «condiciones de vida» que son idóneos para el desenvolvimiento de ciertos individuos o pueblos, según su esencia, que, si se alteran, los perjudican. Específicamente *YiŚRaEL* tiene un método de vida de acuerdo con las normas de la *ṪORaH* en la tierra de *YiŚRaEL*, que crean las circunstancias idóneas para su desarrollo y traer bendición al mundo entero; por el contrario, en caso de cambiarse, resultarían perjudiciales.

[5] **En cada esfera espiritual hay características de vida particulares.** Hay distintas esferas espirituales, es decir, tipos diferentes de caracteres y atributos. Cada una posee múltiples aspectos vitales, o sea, formas de vida que se derivan de su personalidad. Así pueden existir distintas maneras de estudio de la *ṪORaH*, de la práctica de la bondad, brindando a cada persona la oportunidad de conseguir el mejor camino de servir al Eterno y de practicar las *MiTSVOṪ*, enfatizando los aspectos que más le satisfagan. En forma semejante, cada nación tiene su camino espiritual para conectarse con el Creador.

[6] **Mientras el contacto...** El alcance de la influencia de los conceptos e ideales en la persona depende de cuánto se han imbuido en su personalidad, como se explica a continuación.

[7] **Mientras el contacto es solo intelectual, la influencia no penetra tanto en la profundidad de la vida.** El primer encuentro con ideas e ideologías es en el ámbito intelectual. Sin embargo, en este nivel su influencia es relativamente débil.

[8] **pero, cuando es emocional, queda ya mayormente afectada de acuerdo con sus condiciones particulares.** Entonces, si la relación entre la idea y la persona se desarrolla surge un nexo emocional: un sentimiento de identificación y conexión con efecto directo sobre la vida a nivel práctico.

[9] **y si alcanza el ámbito de fe y devoción, entonces la existencia se marca con su sello particular.** El tercer nivel de conexión entre la idea y la persona es la fe y la devoción. No se trata solo de una relación intelectual o emocional, sino de una identificación absoluta y compenetración, hasta el punto de convertirse en parte de su esencia y entregarse a ella por completo.

מְיֻחָדִים.

כָּל זְמַן שֶׁהַדְּבָרִים בָּאִים רַק לְמַגָּע שֶׁל הַכָּרָה אֵין הַדָּבָר חוֹדֵר כָּל־כָּךְ עַד עֹמֶק הַחַיִּים, אָמְנָם כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ לִידֵי הַרְגָּשָׁה, כְּבָר הַחַיִּים מִתְרַשְּׁמִים בּוֹ בְּיוֹתֵר עַל־פִּי תְּנָאֵיהֶם הַמְיֻחָדִים. וּכְשֶׁבָּא עַד לִידֵי אֱמוּנָה וּדְבֵקוּת אָז הַחַיִּים מֻטְבָּעִים בְּמַטְבַּעְתָּם הַמְיֻחָדָה, וְאִם הֵם נְאוֹתִים לְאוֹתוֹ הַמִּקְצוֹעַ אָז הֵם

השפעת רעיונות על האדם מתחילה בשכל, מתגברת כאשר היא מגיעה לרגש ולבסוף משיגה הזדהות באמונה, והם גורמים נזק או תועלת לפי מידת חדירתם והתאמתם לאופי האדם.

ישנו "אקלים רוחני" או "תנאי חיים רוחניים" שמתאימים לאדם מסוים או לעם לפי "ערכי החיים" שלו, כלומר האופי הנשמתי, שאם יחליפום יזיקו לעצמם. במיוחד לאומה הישראלית ישנם תנאי חיים רוחניים שהם החיים על פי התורה והמצוות בארץ ישראל, שבתנאים אלו הוא יתפתח בצורה המיטבית ויביא ברכה לעצמו ולעולם, ואם יחליפם באחרים יגרום נזק.

[5] **בְּכָל סְפִירָה רוּחָנִית יֵשׁ צִבְיוֹנֵי חַיִּים מְיֻחָדִים.** ישנן ספירות רוחניות שונות, כלומר סוגים שונים של אופי ותכונות. לכל ספירה ישנה צורת חיים (צביוני חיים) שמתאימה לה. כך ישנם אופנים שונים ללימוד תורה, לעשיית חסד, וכן כל אדם מתחבר לתורה בצורה שונה ושם דגש על מצווה כזו או אחרת, וכן כל עם מפתח תרבות שונה לפי אופיו ולפיה צריכה להתעצב עבודת ד' שלו.

[6] **כָּל זְמַן...** מידת ההשפעה של רעיונות ואידאלים על האדם תלויה במידת חדירתם אל אישיותו כמו שמתבאר והולך:

[7] **שֶׁהַדְּבָרִים בָּאִים רַק לְמַגָּע שֶׁל הַכָּרָה אֵין הַדָּבָר חוֹדֵר כָּל־כָּךְ עַד עֹמֶק הַחַיִּים.** המפגש הראשון עם רעיונות או אידאולוגיות הוא במישור השכלי הכרתי. הרעיון שהכיר האדם משפיע עליו, אמנם כל עוד הקשר הוא שכלי בלבד ההשפעה היא חלשה יחסית.

[8] **אָמְנָם כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ לִידֵי הַרְגָּשָׁה, כְּבָר הַחַיִּים מִתְרַשְּׁמִים בּוֹ בְּיוֹתֵר עַל־פִּי תְּנָאֵיהֶם הַמְיֻחָדִים.** לאחר מכן, אם הקשר בין הרעיון לבין האדם מתפתח, מגיעה התחברות רגשית: הזדהות וחיבור עם הרעיון ומתוך כך מתחילה השפעה על החיים עצמם ברמה המעשית.

[9] **וּכְשֶׁבָּא עַד לִידֵי אֱמוּנָה וּדְבֵקוּת אָז הַחַיִּים מֻטְבָּעִים בְּמַטְבַּעְתָּם הַמְיֻחָדָה.** הרמה השלישית של הקשר בין הרעיון לאדם היא אמונה ודבקות. לא רק הכרה של הרעיון או פיתוח של רגש מסוים, אלא הזדהות מוחלטת והפנמה טוטלית עד שהרעיון הופך להיות חלק מהגדרת הזהות של האדם והוא נהיה מסור לחלוטין אליו.

beneficia y fortalece; pero, si le es inapropiada, en la medida de su distanciamiento y oposición, y en proporción a su penetración y fijación, así será su capacidad de destrucción y pérdida.

Esta es la cualidad profunda de protegerse contra una mujer extraña en el sentido espiritual, para la que «los caminos del abismo son su hogar» y «sus pies descienden hacia la muerte». ¡Cuán fuerte es el poder de atracción para los débiles de corazón y pequeños de mente! «De repente está yendo tras ella como el toro que va al matadero y como el veneno que hace sufrir al necio».

El pueblo de *YiŚRaEL* sabe cuidarse del fuerte poder de seducción de la herejía.

La Casa de *YiŚRaEL* sabe, con su sentido profundo de santidad, cómo cuidarse de las trampas de los cazadores y con claridad proteger la posición de su

[10] **sí es apta (...) será su capacidad de destrucción y pérdida.** Todo el proceso de conexión entre la idea y la persona puede realizarse tanto cuando los conceptos son propios como cuando son inadecuados para la esencia del individuo. Si la ideología pertenece a la «esfera espiritual» de esa persona, de su carácter y raíz de su alma, entonces la unión traerá una gran bendición y un crecimiento; pero, si la idea no encaja con su naturaleza interior, en la medida del contraste y la fijación será el daño.

[11] **Esta es la cualidad profunda de protegerse contra una mujer extraña en el sentido espiritual.** El capítulo VII del libro de *MiSHLĖ* (Proverbios) advierte de los riesgos de una mujer extraña y la forma como seduce a un joven necio para caer en el pecado. El *RaB* interpreta este texto en forma alegórica, aplicándolo a ideologías extrañas que cautivan y atrapan a la persona hasta lograr su derrumbe espiritual.

[12] **¡Cuán fuerte es el poder de atracción para los débiles de corazón y pequeños de mente!** Las ideas pueden tener un poder de atracción enorme y un brillo exterior seductor, aunque no sean afines a la persona. Y si el individuo es débil e ignorante es más fácil persuadirlo para que apoye y empatice con ideas que no son propias para su carácter.

[13] **La Casa de *YiŚRaEL* sabe, con su sentido profundo de santidad, cómo cuidarse de las trampas de los cazadores.** También desde el punto de vista nacionalista existen conceptos que son extraños al carácter espiritual del pueblo israelita y, por eso, tiene la obligación de cuidarse de ellas. Para este fin está dotado con un sentido interior de santidad que le alerta y previene de estos peligros.

מִתְבָּרְכִים וּמִתְאַדְּרִים, וְאִם אֵינָם נְאוֹתִים לוֹ, אָז כְּפִי מִדַּת רִחוּקָם וְנִגּוּדָם, וּלְפִי מִדַּת שִׁקּוּעָם בְּתוֹכוֹ וְהַשְׁרָשָׁתָם, כָּכָה תְּהִי מִדַּת חֻרְבָּנָם וְאִבּוּדָם.

זֹאת הִיא הַתְּכוּנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁל הַהִשְׁתַּמְּרוּת מֵאִשָּׁה זָרָה בַּמּוּבָן הָרוּחָנִי, אֲשֶׁר "דַּרְכֵי שְׁאוֹל בֵּיתָהּ" וְ"רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת"; וְכַמָּה גְּדוֹלָה הִיא מִדַּת הַהַמְשָׁכָה לְרַכֵּי לֵב וּקְטַנֵּי דַּעַת, "הוֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ פִּתְאֹם כְּשׁוֹר אֶל טֶבַח יָבֹא וּכְעֶכֶס אֶל מוּסַר אֱוִיל".

עם ישראל יודע להישמר מכוח הפיתוי החזק של המינות.

בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ בְּחוּשׁ־קֹדֶשׁ הָעָמֹק שֶׁלּוֹ אֵיךְ לְהִשָּׁמֵר מִפַּח יוֹקְשִׁים, וְיוֹדֵעַ הוּא בִּבְהִירוּת לְהָגֵן

[10] **וְאִם הֵם נְאוֹתִים... כָּכָה תְּהִי מִדַּת חֻרְבָּנָם וְאִבּוּדָם.** כל התהליך הנ"ל של התחברות האדם לרעיון יכול להיות ברעיונות המתאימים לאופיו הפנימי או לכאלה שחלילה אינם מתאימים לו. אם אותה אידיאולוגיה שייכת "לספירה רוחנית" של אותו אדם, לאופיו ולשורש נשמתו, הרי שהתחברותם תביא ברכה וגדילה לאדם. אם חלילה הרעיון אינו מתאים לאופיו הפנימי, ככל שתגדל ההזדהות וככל שהניגוד בין האידיאולוגיה לבין אופיו של האדם גדול יותר כך יגרם יותר נזק.

[11] **זֹאת הִיא הַתְּכוּנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁל הַהִשְׁתַּמְּרוּת מֵאִשָּׁה זָרָה בַּמּוּבָן הָרוּחָנִי.** פרק ז של ספר משלי מזהיר מאשה זרה שמפתה נער אוויל שנמשך אחריה עד נפילתו בחטא. הרב מבאר את הפרק באופן סימבולי, שהאישה היא בעצם תכונה או אידיאולוגיה שזרות לאופיו של האדם, שמפתות אותו להיקשר אליהן, והוא הולך ומזדהה איתן עד שהן גורמות לנפילתו.

[12] **וְכַמָּה גְּדוֹלָה הִיא מִדַּת הַהַמְשָׁכָה לְרַכֵּי לֵב וּקְטַנֵּי דַּעַת.** לרעיונות יכולים להיות כוחות משיכה עצומים, וברק חיצוני מושך, גם אם הם אינם מתאימים לאדם. וככל שהאדם רך לבב וקטן דעת, קל יותר לשכנע אותו לתמוך ולהזדהות ברעיונות שאינם מתאימים לאופיו.

[13] **בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ בְּחוּשׁ־קֹדֶשׁ הָעָמֹק שֶׁלּוֹ אֵיךְ לְהִשָּׁמֵר מִפַּח יוֹקְשִׁים.** גם מבחינה לאומית ישנן רעיונות שזרים לתכונתו הרוחנית של עם ישראל ומוטלת עליו החובה להישמר מהם. לעם ישראל יש חוש פנימי של קודש שמזהיר אותו ומרחיק אותו מאותם רעיונות.

fuerte existencia espiritual, incluyendo esa fuerza de atracción de lo alienígeno, que fue extraída de las entrañas de su madre, después de que se distanció y adquirió una cualidad ajena. Así bien los detalles de lo foráneo, el modo de protección y la profundidad destructora que contienen, y todas las formas de relación con ellos, ella los analiza y están en su literatura en las leyes de la *ṪORaH* y los conocimientos de la fe, con un discernimiento bien formado y un espíritu fuerte, como corresponde a un pueblo valiente, cuya fortaleza está en el Eterno, para siempre.

[14] **con claridad proteger (…) y adquirió una cualidad ajena.** El pueblo de *YiŚRaEL* sabe cuidarse de la herejía que se derivó de él (fue extraída de las entrañas de su madre), pero que adquirió atributos que son ajenos a su espíritu, a pesar de su extremo poder de seducción, que permitió que se extendiera en todo el mundo y atrajera a millones de devotos.

[15] **Y los detalles de lo foráneo.** Con los que la herejía se separó y se diferenció del judaísmo.

[16] **el modo de protección.** Las leyes de cómo y cuánto hay que cuidarse de la herejía.

[17] **todas las formas de relación con ellos, ella los analiza.** La casa de *YiŚRaEL* analiza y estudia los detalles de cómo alejarse de la herejía.

[18] **y están en su literatura en las leyes de la *ṪORaH* y los conocimientos de la fe, con un discernimiento bien formado y un espíritu fuerte**. En hebreo el término *SiFRaṪO* tiene un doble sentido, se puede derivar de *MiSPaR* número, tal y como aparece en el versículo de *ṪeHILIM* (56, 9) «deposita mis lágrimas en Tu odre. ¿No están en (*SiFRaṪeJa*) Tu registro?», o sea, que el Eterno lleva la cuenta de las lágrimas vertidas por el pueblo de *YiŚRaEL*; pero, también tiene la raíz de *SeFeR* o *SiFRUṪ*, o sea, que esas leyes de conservación se encuentran en la literatura rabínica, los detalles de la *HaLaJaH* y los principios del pensamiento judío, que le permiten protegerse de la mujer extraña, la herejía.

[19] **como corresponde a un pueblo valiente, cuya fortaleza está en el Eterno, para siempre.** El *ṪaLMUD* afirma que el pueblo judío es un pueblo valiente entre las naciones; aunque en algunos períodos históricos se muestra débil, posee una fuerza interior que le permite superar las seducciones por un lado y los suplicios por el otro, y cuidarse de influencias foráneas, incluyendo la herejía y su inmenso poder. El origen de esta fuerza está en su conexión con D-ios, «cuya fortaleza está en el Eterno, para siempre».

עַל עֶמְדַּת קִיּוּמוֹ הָרוּחָנִי הָאֵיתָן, גַּם נֶגֶד אוֹתוֹ כֹּחַ־הַמּוֹשֵׁךְ שֶׁל הַזָּרוּת, אֲשֶׁר נָגוֹזָה מִבֶּטֶן אִמּוֹ אַחֲרֵי שֶׁנִּתְנַכְּרָה וְקָנְתָה לָהּ תְּכוּנָה זָרָה. וְאֶת פְּרָטֵי הַזָּרִיּוּת, אֵיכוּת הַהִשְׁתַּמְּרוּת וְעָמְקֵי הָאֲבַדּוֹן שֶׁבָּהֶם, וְכָל הֲלִיכוֹת הַיַּחַשׁ עִמָּהֶם הוּא סוֹקֵר, וְהֵם בְּסִפְרָתוֹ בְּדִינֵי תּוֹרָה וְהַכָּרוֹת־אֱמוּנָה בְּדֵעָה מְבֻסֶּסֶת וְרוּחַ אַמִּיץ, כָּרָאוּי לְעַם עַז, אֲשֶׁר עֹז לוֹ בֵּאלֹהִים סֶלָה.

[14] **וְיוֹדֵעַ הוּא בִּבְהִירוּת... וְקָנְתָה לָהּ תְּכוּנָה זָרָה.** עם ישראל יודע להישמר גם מהמינות. המינות יצאה מעם ישראל (נגוזה מבטן אימו) אך היא זרה באופיה לרוחו של עם ישראל, אף על פי שיש בה כוח מושך חזק ,שהרי היא התפשטה בחלקים נרחבים של העולם, ומשכה אחריה מיליארדי אנשים.

[15] **וְאֶת פְּרָטֵי הַזָּרִיּוּת.** הפרטים בהם המינות שונה, זרה, מהיהדות.

[16] **אֵיכוּת הַהִשְׁתַּמְּרוּת.** פרטי הדינים כיצד ועד כמה להישמר ולהתרחק מהמינות.

[17] **הוּא סוֹקֵר.** הוא, עם ישראל, סוקר ולומד את פרטי ההתרחקות מהמינות.

[18] **וְהֵם בְּסִפְרָתוֹ בְּדִינֵי תּוֹרָה וְהַכָּרוֹת־אֱמוּנָה בְּדֵעָה מְבֻסֶּסֶת וְרוּחַ אַמִּיץ.** משחק מילים על הפסוק בתהילים "שמת דמעתי בנאדך הלא בספרתך", שם במשמעות של ספירה (ד' סופר את דמעותיהם של ישראל). פה במשמעות של ספרות. פרטי הדינים והעקרונות המחשבתיים נמצאים בספריו ההלכתיים והמחשבתיים של עם ישראל, ועל פיהם הוא יודע להישמר מאותה אישה זרה שהיא המינות.

[19] **כָּרָאוּי לְעַם עַז, אֲשֶׁר עֹז לוֹ בֵּאלֹהִים סֶלָה.** הגמרא אומרת שישראל הם עזים שבאומות. אף על פי שבתקופות מסוימות אנו יכולים להראות חלשים, יש בנו עוצמה פנימית שמאפשרת לעמוד בפני פיתויים מצד אחד וייסורים מצד שני ולהישמר מההשפעות החיצוניות, אפילו של המינות וכוחה החזק. אותה עזות מגיעה לעם ישראל מהקשר שלו לד' – עז לו באלוהים סלה.

Sección VIII

El conocimiento de la fortaleza del Eterno grabado en *YiṠRaEL* redime toda la existencia

En el alma de *YiṠRaEL* está grabado el poder del Eterno. La misma fuerza que creó el mundo y lo sigue sosteniendo es aquella que entregó la *ṪORaH*. Todos los diferentes aspectos de la vida –el material y el espiritual, el bien y el mal– son la creación del Eterno y cada cosa tiene una meta y una misión en el programa Divino. Los opuestos y los enfrentamientos son los que contribuyen al desarrollo del mundo. Este conocimiento es la base del pueblo de *YiṠRaEL* y de él brotará su redención y la del mundo. Los primeros intentos de renovar la nación no se sustentan en este conocimiento, por lo cual las naciones los rechazan y se debilitan; pero, de la frustración se aclarará nuevamente esta idea que traerá la redención al mundo.

El poder del Eterno en la creación del mundo y su sostenimiento están grabados en el alma de *YiṠRaEL* y su espíritu y se manifiestan por medio de él.

D-ios de los ejércitos es *A-DoNaY*, el D-ios de *YiṠRaEL*, y los ejércitos de *YiṠRaEL* son los de Él. En nuestro espíritu y en la esencia de nuestra alma están grabados, con la escritura del Eterno, el poder y la fortaleza del Creador del Universo. El mundo y su contenido de la

[1] **D-ios de los ejércitos es *A-DoNaY*, el D-ios de *YiṠRaEL*, y los ejércitos de *YiṠRaEL* son los de Él.** Existen múltiples nombres de D-ios, cada uno con un significado determinado. *A-DoNaY TSeBAOṪ*, D-ios de los ejércitos, (aparece por primera vez en el libro de *SHeMUEL*) significa el D-ios de *YiṠRaEL*. Efectivamente, en la salida de Egipto el pueblo de *YiṠRaEL* es denominado el ejército del Eterno (*SHeMOṪ* 12, 41), para significar que su misión nacional es servir al Eterno como Sus soldados y difundir Su Nombre.

[2] **En nuestro espíritu y en la esencia de nuestra alma están grabados, con la escritura del Eterno, el poder y la fortaleza del Creador del Universo**. La fortaleza del Eterno está grabada en el mundo espiritual de *YiṠRaEL* (su cultura, sus creaciones en todos los aspectos de la actividad humana) y en la esencia de su alma (en la forma como está internamente constituido). Todo esto está marcado con la «escritura Divina», es decir, que el pueblo de *YiṠRaEL* fue creado de forma tal que desde sus inicios en su espíritu y su alma está grabado el atributo del «poder Divino». Por este motivo, este se manifiesta en el mundo solo por medio de él y esto le concede el apelativo de *TSiBeOṪ HaSHeM* (ejércitos Divinos).

פרק ח

הכרת גבורת ד׳ הטבועה בישראל גואלת את המציאות כולה

בנשמתם של ישראל חרותה גבורתו של ד׳, אותה גבורה שבראה את העולם, ממשיכה לקיימו, שהיא אותה גבורה שנתנה את התורה, כיון שכל הבחינות השונות של העולם החומרי והרוחני, הטוב והרע וכו׳, הכל הוא יצירתו של ד׳, ולכל דבר מטרה ותפקיד בתוכנית האלוהית. דווקא הניגודים ביניהם תורמים לפיתוח העולם. הכרה זו היא שעומדת ביסוד עם ישראל וממנה תצמח גאולתו. הניסיונות הראשונים להחיות את האומה לא מבוססים על הכרה זו, ומתוך כך האומות דוחים אותם והם נחלשים, אמנם מתוך הכישלון תתברר מחדש הכרה זו ותביא את העולם לגאולתו.

גבורתו של ד׳ בבריאה ובהמשך קיומה חרותים בנשמת ישראל וברוחו ומופיעים דרכו.

ד׳ צְבָאוֹת הוּא ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְצִבְאוֹת יִשְׂרָאֵל צִבְאוֹת ד׳ הֵם. בְּרוּחֵנוּ וְעַצְמוּת נִשְׁמָתֵנוּ חֲרוּתִים בְּמִכְתַּב אֱלֹהִים כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית.

[1] **ד׳ צְבָאוֹת הוּא ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְצִבְאוֹת יִשְׂרָאֵל צִבְאוֹת ד׳ הֵם.** ישנם שמות שונים לד׳ ולכל אחד משמעות שונה. כאשר מופיע שם ״ד׳ צבאות״ (לראשונה בתחילת ספר שמואל) משמעותו האל המיוחד של ישראל, שכן ישראל הם צבאותיו (ישראל מכונים צבאותיו של ד׳ ביציאת מצרים (שמות יב, מא)). כלומר, התפקיד הלאומי של ישראל הוא לשמש כחיילים של ד׳ ולהפיץ את שמו.

[2] **בְּרוּחֵנוּ וְעַצְמוּת נִשְׁמָתֵנוּ חֲרוּתִים בְּמִכְתַּב אֱלֹהִים כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית.** גבורתו של ד׳ חרותה בעולם הרוח של ישראל (תרבותו ויצירתו) וכן בעצם נשמתו (בצורה בה הוא בנוי מבחינה פנימית). כל זה חרות ב״מכתב אלוהים״ כלומר ד׳ ברא את עם ישראל בצורה כזאת לכתחילה שברוחו ונשמתו טבועה התכונה הזו של גבורת ד׳, ולכן היא הולכת ומתגלה בעולם דרכו והוא נקרא צבאות ד׳.

mano de D-ios fueron creados, se hicieron y se establecieron, se hacen y establecen, viven y se sostienen, se desarrollan y consolidan. Nuestra transformación en nación en la herencia de D-ios está conectada a la realización del acto del Génesis, «el poder de Sus acciones relató a Su pueblo, para darles la herencia de las naciones».

La fortaleza Divina se manifiesta tanto en la Creación como en la entrega de la *ṪORaH*.

La fortaleza Divina que reside en el mundo, que lo renovó y lo renueva a diario, es la misma de cuya voz escuchamos la *ṪORaH*. De la boca de la

[3] **El mundo y su contenido (...) y se fortalecen.** D-ios creó todo el Universo, lo sostiene, le da vida y lo dirige en cada instante.

[4] **Nuestra transformación en nación en la herencia de D-ios.** En un pueblo que está ligado a una herencia particular: la tierra de *YiŚRaEL*.

[5] **está conectada a la realización del acto del Génesis.** Desde el instante de la Creación, antes de su surgimiento en la historia, ya el Eterno había planificado el nacimiento de *YiŚRaEL* como un pueblo elegido conectado a Él, con la misión especial de revelar Su manifestación en el mundo y, además, ya había determinado que la tierra de *YiŚRaEL* sería su patrimonio.

[6] **el poder de Sus acciones relató a Su pueblo para darle la herencia de las naciones.** El *MiDRaSH* (mencionado por *RaSHI* al inicio de su comentario a la *ṪORaH*, *BeRESHIṪ* 1, 1) explica que el relato de la Creación del mundo fue transcrito en la *ṪORaH* con el único propósito de darle un argumento a *YiŚRaEL* frente a las naciones y justificar su derecho de conquistar la tierra, pues el Eterno como Creador del mundo tiene la potestad de distribuirla de acuerdo con Su voluntad.

Así se explica el versículo: «el poder de Sus acciones [es decir, la Creación] relató a Su pueblo», con el fin de justificar el derecho a otorgarle la tierra de *YiŚRaEL* que otrora era «la herencia de las naciones». De aquí que la relación del pueblo de *YiŚRaEL* con su tierra fue fijada en el mismo momento del Génesis, como también lo fue nuestra transformación en nación, para servir como el «ejército del Eterno».

[7] **es la misma.** La Fortaleza que creó los Cielos y la Tierra es la misma que nos entregó la *ṪORaH*.

[8] **La fortaleza Divina (...) a toda la *ṪORaH*.** Fortaleza en el sentido literal se refiere a fuerza y poderío. La fuerza física del Eterno se expresa en la creación del mundo y la espiritual en la entrega de la *ṪORaH*. La expresión *GueBURaH* (Fortaleza) aparece en los textos sagrados en referencia a la Creación. Citamos (*ṪeHILIM* 65, 7): «Forma las montañas con Su poder, se ciñe con fortaleza», y los rabinos la usan para referirse a la palabra del Eterno escrita en la *ṪORaH*, así por ejemplo el *MiDRaSH* usa este término para relatar el

הָעוֹלָם וּמְלֹאוֹ מִיַּד ד׳ נוֹצְרוּ, נִתְהַווּ וְקָמוּ, מִתְהַוִּים וְקָמִים, חַיִּים וּמִתְקַיְּמִים, מִתְפַּתְּחִים וּמִתְאַזְּרִים. הַלְאֻמָּתֵנוּ בְּנַחֲלַת ד׳ קְשׁוּרָה הִיא בִּיצִירַת מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. "כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם".

הגבורה האלוהית מתגלה בבריאת העולם ובנתינת התורה.

הַגְּבוּרָה הָאֱלֹהִית הַשְּׁרוּיָה בָּעוֹלָם, שֶׁחִדְּשָׁה אֶת הָעוֹלָם וּמְחַדַּשְׁתּוֹ בְּכָל יוֹם, הִיא הִיא שֶׁמִּפִּיהָ שָׁמַעְנוּ אֶת הַתּוֹרָה. מִפִּי הַגְּבוּרָה שָׁמַעְנוּ "אָנֹכִי" וְ"לֹא יִהְיֶה לְךָ", וְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ קִבֵּל מֹשֶׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

[3] **הָעוֹלָם וּמְלֹאוֹ... וּמִתְאַזְּרִים.** ד׳ ברא את כל היש, וכל הבריאה ממשיכה להתקיים ולהתהוות על ידי ד׳ בכל רגע.

[4] **הַלְאֻמָּתֵנוּ בְּנַחֲלַת ד׳.** מלשון לאומיות. הפיכתנו לעם הקשור לנחלה מיוחדת שהיא ארץ ישראל.

[5] **קְשׁוּרָה הִיא בִּיצִירַת מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.** מרגע בריאת העולם, עוד לפני הופעתו בפועל של עם ישראל על במת ההיסטוריה, כבר הייתה מתוכננת על ידי הבורא יצירתו של עם ישראל כעם נבחר, המשמש בתפקיד מיוחד להופעת ד׳ בעולם, וכן שייכותה של ארץ ישראל לעם זה ולמשימה זו.

[6] **כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם.** במדרש (מובא ברש"י על בראשית א, א) מבואר שסיפור בריאת העולם נכתב בתורה כדי שעם ישראל יוכל לענות על הטענה שהוא כבש את ארץ ישראל מיד הגויים. התשובה תהיה שד׳ ברא את העולם, ולכן יכול למסור כל חלק ממנו למי שהוא רוצה. לפי זה מתבאר הפסוק כך: כח מעשיו, היינו כוחו של ד׳ בבריאת העולם, הגיד לעמו, היינו לעם ישראל על ידי כתיבתו בתורה, לתת להם נחלת גויים, כדי שיוכל לתת להם את הנחלה שהייתה לפנים של הגויים. רואים מכאן שהקשר בין עם ישראל לארץ ישראל נקבע כבר בזמן בריאת העולם, ולכן הלאמתנו – הפיכתנו לעם, וקישורנו לנחלת ד׳ שהיא ארץ ישראל, נובעת כבר מרגע בריאת העולם. כמו כן לומדים מכאן, שעם ישראל נוצר מראש, עוד מרגע הבריאה, לתפקידו כ"צבאות ד׳".

[7] **הִיא הִיא.** אותה הגבורה שבראה שמים וארץ היא עצמה הגבורה שמפיה שמענו את התורה.

[8] **הַגְּבוּרָה הָאֱלֹהִית... מִפִּי הַגְּבוּרָה.** גבורה בפשטות מתייחס לכח ועוצמה. ישנה גבורה שבאה לידי ביטוי במישור הפיזי בבריאת העולם וגבורה רוחנית שקשורה בנתינת התורה.

Fortaleza hemos oído «Yo soy…», y «No tendrás para ti…», y de ahí mismo *MoSHeH* recibió toda la *ṪORaH*.

Todos los aspectos del mundo, aun los que parecen materiales o perversos, son el fruto de la fortaleza del Creador, por este motivo la nuestra también es refinada y contribuye a la edificación y perfección, y no a la destrucción.

El cuerpo no lo abandonamos –ni el individual ni el nacional–; tan solo lo vencemos. Nosotros sabemos que tanto el instinto del mal como el del bien son una misma creación hecha por las manos del D-ios del Universo, como también este mundo y el venidero, el mundo social, gubernamental y espiritual, teórico, ético, ideal y real, todo es una sola unidad y todo se eleva en grados de santidad y está sometido a la voluntad del Altísimo; todo es «he dicho y se realizó Mi voluntad». Nuestra fortaleza es refinada, no

hecho de que el pueblo de *YiŚRaEL* oyó los dos primeros mandamientos directamente de la boca del Eterno (mientras que el resto de la *ṪORaH,* de la boca de *MoSHeH*). *GueBURaH,* Fortaleza, es por lo tanto uno de los atributos de D-ios que se refiere a Su fuerza y poderío, y que fue usado tanto en la creación del mundo como en la entrega de la *ṪORaH*.

[9] **El cuerpo no lo abandonamos (…) tan solo lo vencemos.** De todo lo afirmado anteriormente se puede concluir que la relación correcta con el mundo material es de elevación y no de combate, ya que él también fue creado por la fortaleza Divina. No hay necesidad de abandonar la corporalidad, sino que tenemos que vencerla, es decir, administrar sus fuerzas y utilizarlas en forma correcta como parte de la relación global con la vida, de acuerdo con las directrices de la *ṪORaH*.

[10] **ni el individual ni el nacional.** Esto se refiere tanto a las necesidades corporales individuales tales como la alimentación, la vida familiar, etc., como a las nacionales: economía, seguridad, defensa, etc.

[11] **el instinto del mal como el del bien son una misma creación hecha por las manos del D-ios del Universo.** No es una fuerza independiente que se enfrenta al Creador (tal y como se describe en las religiones dualistas), sino que más bien es Su propia obra, que forma parte de Su programa en la creación y dirección del mundo.

[12] **el teórico.** El mundo de las ideas.

[13] **como también este mundo y el venidero (…) todo es «he dicho y se realizó Mi voluntad».** Todos estos aspectos y diversos mundos forman parte de un sistema unitario creado por el Eterno y dirigido por Él.

כל הבחינות השונות בעולם, אף הנראות חומריות או רעות, הן פרי גבורתו של הבורא, לכן גבורתנו היא גבורה עדינה של בניין ותיקון ולא של הרס.

אֶת הַגּוּף אֵין אֲנַחְנוּ עוֹזְבִים, לֹא אֶת הַגּוּף הַפְּרָטִי וְלֹא אֶת הַגְּוִיָּה הַלְאֻמִּית, כִּי־אִם אֲנַחְנוּ מְנַצְּחִים אוֹתוֹ. יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ, שֶׁהַיֵּצֶר־הָרַע וְהַיֵּצֶר־הַטּוֹב יְצִירָה אַחַת הִיא מִידֵי אֵל עוֹלָם, וּכְמוֹ כֵן עוֹלָם־הַזֶּה וְעוֹלָם־הַבָּא, הָעוֹלָם הַחֶבְרָתִי, הַמִּשְׁטָרִי וְהָרוּחָנִי, הַתֵּאוֹרִי, הַמּוּסָרִי, הָאִידֵאָלִי וְהַמַּמָּשִׁי, הַכֹּל חֲטִיבָה אַחַת הִיא וְהַכֹּל עוֹלֶה בְּמַעֲלוֹת הַקֹּדֶשׁ וּמְשֻׁעְבָּד לְרָצוֹן גָּבוֹהַּ, הַכֹּל הוּא "אָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי". גְּבוּרָתֵנוּ עֲדִינָה הִיא, אִי־אֶפְשָׁר

הביטוי גבורה מופיעה בכתובים ביחס לבריאת העולם. לדוגמא: מכין הרים בכוחו נאזר בגבורה – (תהילים סה, ז), וכן הביטוי "מפי הגבורה" מופיע בדברי חז"ל ביחס לדברי ד' שבתורה, כגון במדרש שמובא בפסקה שם נאמר שאת שתי הדיברות הראשונות עם ישראל שומע ישירות מפי הגבורה (ואת שאר התורה מפי משה), וכן בעוד מקומות (ראה מגילה לא עמוד ב). אם כן "גבורה" הוא אחד מכינויו של ד' שמתייחס לכוחו ועוצמתו, ואותה הגבורה שחידשה את העולם ומחדשתו היא עצמה הגבורה שמפיה שמענו את התורה.

[9] **אֶת הַגּוּף אֵין אֲנַחְנוּ עוֹזְבִים... כִּי־אִם אֲנַחְנוּ מְנַצְּחִים אוֹתוֹ.** המסקנה העולה מכל זה היא שהיחס הנכון לעולם החומר הוא העלאתו ולא מלחמה בו, שכן אף הוא נברא בגבורתו של ד'. אין צורך לעזוב ולהתרחק מהגופניות אלא "לנצח" אותה, במובן של לסדר את כוחותיה ולהשתמש בה באופן הנכון כחלק מהיחס הכולל לחיים לפי הדרכת התורה.

[10] **לֹא אֶת הַגּוּף הַפְּרָטִי וְלֹא אֶת הַגְּוִיָּה הַלְאֻמִּית.** הדבר נכון הן ביחס לענייני הגוף של האדם הפרטי כגון אכילה, חיי משפחה וכו', והן ביחס לצרכים של "הגוף הלאומי" כגון כלכלה, בטחון וכו'.

[11] **שֶׁהַיֵּצֶר־הָרַע וְהַיֵּצֶר־הַטּוֹב יְצִירָה אַחַת הִיא מִידֵי אֵל עוֹלָם.** אין היצר הרע כח עצמאי שנאבק בבורא (כפי שנטען בדתות דואליות), אלא ההיפך, הוא יציר כפיו של הבורא ופועל בשליחותו.

[12] **הַתֵּאוֹרִי.** מלשון תיאוריה. כלומר העולם התיאורטי של הרעיונות.

[13] **וּכְמוֹ כֵן עוֹלָם־הַזֶּה וְעוֹלָם־הַבָּא... הַכֹּל הוּא "אָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי".** כל הבחינות והעולמות השונים הם חלק ממערכה אחדותית אחת שנבראה ומנוהלת על ידי הבורא.

puede ser de ruina ni exterminación. La fortaleza Divina en el Universo no se encuentra con lo que está fuera de su existencia ni mucho menos fuera de su control; por lo tanto, ella, en todas sus estrategias, está llena de profunda misericordia. La existencia de los opuestos amplía las fronteras de la realidad. El bien distingue el mal y el mal profundiza el bien, lo marca y lo fortalece.

Este entendimiento está inmerso en el pueblo judío y su *TORaH*, lo sostiene y le otorga su fortaleza.

Esta absorción general del conocimiento

[14] **Nuestra fortaleza es refinada, no puede ser de ruina ni exterminación.** La fortaleza es generalmente asociada con guerra, ruina y destrucción. Sin embargo, la fortaleza de *YiŚRaEL* es una fuerza refinada de desarrollo y progreso, pues ella refleja la fortaleza Divina en la Creación, donde todo es el producto de Su obra y sirve para el bien.

[15] **La fortaleza Divina (...) profunda misericordia.** Una fuerza destructora es el producto del enfrentamiento con un ente externo, al que se quiere someter o destruir. En relación con la fortaleza Divina esto no puede suceder, puesto que no existe nada fuera de Su obra y Su supervisión, y lo que parece un comportamiento riguroso en el fondo es realmente misericordioso y tiene como objetivo promover el bien. En ocasiones, el atributo Divino de misericordia profunda utiliza algunos «estratagemas», es decir, conductas simuladas que aparentan ser desastrosas, pero que realmente son vías para atraer el bien.

[16] **La existencia de los opuestos.** Tal como el bien y el mal, lo material y lo espiritual, la bondad y la justicia...

[17] **La existencia de los opuestos amplía las fronteras de la realidad.** De todo lo dicho anteriormente surge la pregunta siguiente: si tanto el bien como el mal, lo material como lo espiritual, son la obra del Creador, que está lleno de misericordia sobre todo lo que existe, ¿cuál es el objetivo de tales creaciones y cómo contribuyen al bien general?

La respuesta es que la existencia de los opuestos diversifica y amplía la realidad, y mediante el enfrentamiento cada lado se desarrolla y fortalece, surgiendo con mayor vigor.

[18] **El bien distingue el mal.** El conocimiento del bien permite diferenciar al mal con mayor detalle y al contrario. (*MaHRaL, NeTSaḤ YiŚRaEL* Cap. I)

[19] **el mal profundiza el bien, lo marca y lo fortalece.** La existencia del mal obliga al bien a profundizar en el significado de su existencia y a esforzarse para vencerlo, de tal forma que por su sola existencia contribuye al engrandecimiento del bien.

[20] **Esta absorción.** Esto es, el entendimiento, la interiorización.

שֶׁתִּהְיֶה גְּבוּרַת חֻרְבָּן וְכִלָּיוֹן. הַגְּבוּרָה הָאֱלֹהִית בָּעוֹלָם אֵינָהּ נִפְגֶּשֶׁת בְּמַה שֶּׁחוּץ לְהַמְצָאָתָהּ, וְקַל וָחֹמֶר שֶׁחוּץ לְשִׁלְטוֹנָהּ, אִם־כֵּן הִיא בְּכָל תַּכְסִיסֶיהָ מְלֵאָה עֹמֶק רַחֲמִים. הַמְצָאַת הַנִּגּוּדִים מַרְחִיבָה אֶת גְּבוּל הַיֵּשׁ. הַטּוֹב מַבְחִין אֶת הָרַע וְהָרַע מַעֲמִיק אֶת הַטּוֹב, מְרַשֵּׁם וּמְאַלֵּם אוֹתוֹ.

ההבנה הזו ספוגה בעם ישראל ותורתו מקיימת אותו וממנה גבורתו.

סְפִיגָה כְּלָלִית זוֹ בְּהַכָּרָה עוֹלָמִית אֱלֹהִית,

[14] **גְּבוּרָתֵנוּ עֲדִינָה הִיא, אִי־אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה גְּבוּרַת חֻרְבָּן וְכִלָּיוֹן.** לעיתים קרובות גבורה מקושרת עם הרס וחורבן, כגון במלחמות. אמנם כיון שגבורת עם ישראל משקפת את הגבורה האלוהית שבבריאה וכולה משמשת לטוב, ממילא גבורתנו היא "עדינה", דהיינו גבורה של בריאה ויצירה ולא של הרס.

[15] **הַגְּבוּרָה הָאֱלֹהִית... עֹמֶק רַחֲמִים.** גבורה של הרס נובעת מהתנגשות בינה לבין דבר חיצוני לה שמביא אותה להתגברות עליו והריסתו. אמנם ביחס לגבורה האלוהית אין הדבר כך, כיון שאין דבר שהוא מחוץ ליצירה האלוהית, ולכן אין היא חפצה להשמיד ולכלות דבר. מכאן, שגם הנהגת הדין והגבורה שייכת בעומקה לרחמים, לרצון להיטיב לכל. לעיתים מידת רחמים עמוקה זו משתמשת ב"תכסיסים", כלומר הנהגות שעלולות להראות כגזרות קשות, אבל באמת תכליתן להביא את הטוב והרחמים לכול.

[16] **הַמְצָאַת הַנִּגּוּדִים.** המצאה מלשון הימצאות. העובדה שקיימים ניגודים בעולם כגון טוב ורע, חומרי ורוחני, חסד ודין וכדו׳.

[17] **הַמְצָאַת הַנִּגּוּדִים מַרְחִיבָה אֶת גְּבוּל הַיֵּשׁ.** מן האמור לעיל עולה השאלה, אם אכן הרע והחומריות הם יצירי כפיו של הבורא, ואכן הוא מלא רחמים על הכל, לשם מה נבראו ואיך הם תורמים לקיום הטוב בעולם? התשובה היא שהימצאות הניגודים מגוונת ומרחיבה את הקיים, ודרך המאבק בין הניגודים כל אחד מהצדדים מתפתח ומתגבר ומופיע ביתר עוצמה.

[18] **הַטּוֹב מַבְחִין אֶת הָרַע.** על ידי הטוב ניתן להכיר את הרע בצורה מעמיקה יותר ולהיפך (עיין נצח ישראל למהר"ל פרק א).

[19] **וְהָרַע מַעֲמִיק אֶת הַטּוֹב, מְרַשֵּׁם וּמְאַלֵּם אוֹתוֹ.** מציאות הרע מכריחה את הטוב להתאמץ ולהתעמק במשמעות קיומו וכן לפעול ביתר עוצמה כדי להתגבר על הרע, כך עצם מציאות הרע מעמיק את הטוב ("מרשם" מלשון להשאיר רושם) ומחזק ("מאלם") אותו.

[20] **סְפִיגָה.** הבנה, הפנמה.

universal Divino, insertado hasta el abismo del alma, integrado en la profundidad de la historia nacional, atado a todos los mundos, que abraza con amor a todo y se eleva con fortaleza sobre todo, lleno de humildad con todo y deseoso de misericordia sobre todo, es el fundamento de la gloria de *YiŚRaEL*, que se

[21] **conocimiento universal Divino.** Se refiere a la idea que todo lo que existe en el Universo es de origen Divino y está regido por Él.

[22] **Insertado (...) integrado (...) atado (...) abraza (...) se eleva (...) llena de humildad (...) deseoso de misericordia...** Toda esta oración se refiere al «conocimiento universal Divino» que enseña que todo emana de la Divinidad. Esta idea está insertada **(...)** integrada **(...)** atada **(...),** etc.

[23] **insertado hasta el abismo del alma.** Este conocimiento está profundamente grabado en la fe de *YiŚRaEL* y en su visión del mundo.

[24] **(historia.** En la época del *RaB* todavía no existía una ortografía reglamentada para los extranjerismos, es decir las palabras extranjeras adaptadas al hebreo, el *RaB* escribía *HISṪORIaH* con la letra hebraica *ṪAV* y no con *ṪĖṪ* tal como hoy en día es común hacerlo. Cuando el *RaB TSeBI YeHUDaH* seleccionó y transcribió los manuscritos conservó la escritura original de su padre, ya que él comentaba el término *HISṪORIaH* (sic) como *HeSṪeR YaH,* es decir que el Eterno se oculta en ella y es regida por Él).

[25] **integrado en la profundidad de la historia nacional.** La historia de *YiŚRaEL***,** cuando se analiza en profundidad, muestra cómo los eventos que aparentan ser perversos no son más que la estrategia de «la fortaleza Divina llena de profunda misericordia». En esta forma vemos, por ejemplo, que por la esclavitud de Egipto surgió el pueblo de *YiŚRaEL*, el exilio sirve para «la recolección de las chispas» y divulgar en el mundo la palabra del Eterno, etc.

[26] **atado a todos los mundos.** Es decir, este conocimiento está conectado a la idea de que todos los detalles de la existencia de los mundos espirituales y el material están regidos por D-ios.

[27] **abraza con amor a todo.** Ve con buen ojo y ama todo lo que existe, debido a que, por ser parte de la creación Divina, cada detalle tiene su valor.

[28] **llena de humildad con todo.** Aunque este conocimiento se eleva sobre la totalidad, desciende hasta los más ínfimos detalles de la existencia y los valoriza.

[29] **deseoso de misericordia.** Llena de deseo de misericordia por todo lo que existe.

[30] **es...** Se refiere al conocimiento que está insertado hasta el abismo del alma, integrado en la profundidad de la historia.

[31] **el fundamento de la gloria de *YiŚRaEL*.** Este conocimiento constituye la base de la *ṪORaH* de *YiŚRaEL*. En el

חֲדוּרָה עַד תְּהוֹם הַנְּשָׁמָה מְשֻׁלֶּבָה בְּמַעֲמַקֵּי הַהִיסְתּוֹרְיָה הַלְאֻמִּית, אֲחוּזָה בִּמְלֹא עוֹלָמִים, חוֹבֶקֶת בְּאַהֲבָה אֶת כָּל וּמִתְנַשֵּׂאת בִּגְבוּרָה עַל כֹּל, מְלֵאָה עֲנָוָה עִם כֹּל וַחֲשׁוּקַת רַחֲמִים עַל כֹּל, הִיא יְסוֹד תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל, הַמֻּבָּעָה בֶּאֱמֶת

[21] **סְפִיגָה כְּלָלִית זוֹ בְּהַכָּרָה עוֹלָמִית אֱלֹהִית.** הבנה והפנמה של השקפת העולם הנ״ל שהכל נובע מהאלוהות ומנוהל על ידה.

[22] **חֲדוּרָה... מְשֻׁלֶּבָה... אֲחוּזָה... חוֹבֶקֶת... וּמִתְנַשֵּׂאת... מְלֵאָה... וַחֲשׁוּקַת...** כל המשך המשפט מתייחס ל״הכרה זו״. היינו, ההכרה שהכל נובע מהאלוהות היא חדורה.. משולבה וכו׳.

[23] **חֲדוּרָה עַד תְּהוֹם הַנְּשָׁמָה.** ההכרה הזאת חרותה עמוק באמונה הישראלית וצורת ההסתכלות שלו על העולם.

[24] **[הַהִיסְתּוֹרְיָה. היום מקובל לכתוב מילה זו עם האות ט – היסטוריה.** בתקופתו של הרב עדיין לא נתקבעו כל כך כללי הכתיבה של מילים לועזיות ורבים היו משתמשים בצורה זו: היסתוריה. כאשר הרב צבי יהודה זצ״ל ערך את כתבי היד הוא השאיר את צורת הכתיבה המקורית של הרב מפני שהיה דורש בה: ״הסתר יה״, כלומר שבמהלך ההיסתוריה מסתתר ד׳ והיא מונהגת על ידו באופן נסתר].

[25] **מְשֻׁלֶּבָה בְּמַעֲמַקֵּי הַהִיסְתּוֹרְיָה הַלְאֻמִּית.** כאשר מנתחים את ״מעמקי ההיסטוריה הישראלית״ רואים שישנם אירועים רעים כביכול אבל הם בעצם תכסיסי הנהגה ״המלאים עומק רחמים״. כך לדוגמא, שעבוד מצרים שדרכו נוצר והתגבש עם ישראל, היציאה לגלות שנועדה ״לאסוף ניצוצות״ ולהפיץ את דבר ד׳ בעולם וכדו׳.

[26] **אֲחוּזָה בִּמְלֹא עוֹלָמִים.** הכרה זו שהשגחת ד׳ אחוזה בכל פרטי המציאות של העולם החומרי והעולמות הרוחניים.

[27] **חוֹבֶקֶת בְּאַהֲבָה אֶת כָּל.** רואה בעין טובה ואוהבת את כל הקיים, כיון שלכל הנברא יש ערך כחלק מהיצירה האלוהית.

[28] **מְלֵאָה עֲנָוָה עִם כֹּל.** ענוה במובן של ירידה לפרטי הפרטים של המציאות. כלומר, אף על פי שההכרה ״מתנשאת על כל״, בכל זאת היא יורדת לפרטי הפרטים של המציאות ומכירה בערכם.

[29] **וַחֲשׁוּקַת רַחֲמִים עַל כֹּל.** חשק מלשון רצון. כלומר היא מלאה חשק לרחם על הכל.

[30] **הִיא... המשך המשפט:** אותה הכרה שהיא חדורה עד תהום הנשמה, משולבה במעמקי ההיסטוריה וכו׳ – היא עצמה היא יסוד וכו׳.

[31] **יְסוֹד תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל.** הכרה זו היא היסוד של תורת ישראל [על פי המדרש: תפארת – זו מתן תורה (ברכות נח עמוד א). באופן מילולי ניתן להבין: הכרה זו היא היסוד של היופי המיוחד שבישראל].

expresa en la verdad de *Ya'AQoB*, en la meta del trono Divino en el mundo, que nunca será interrumpida; él nos sostiene y nos da vida. Ni en carruaje ni en caballos está el fundamento de nuestra fortaleza, tan solo «el Nombre del Eterno nuestro D-ios mencionaremos, ellos se arrodillaron y cayeron y nosotros nos levantamos y nos alentamos».

La falta de un autoconocimiento causa que las naciones nos malinterpreten y por este motivo fracasaron los primeros intentos de edificar la nación.

Ahora bien, si somero es nuestro conocimiento de nosotros mismos, superficial es el reconocimiento del mundo de nuestro valor, deficiente es el entendimiento de las naciones de nuestra pasión y del vuelo Divino que está en la vida de

sentido literal esta idea constituye el fundamento de la hermosura de *YiŚRaEL*, pero la gloria de *YiŚRaEL* se puede interpretar como haciendo referencia a la *ṪORaH* de acuerdo con las palabras del *MiDRaSH*, «*ṪiFEReṪ* se refiere a la entrega de la *ṪORaH*» (*BeRaJOṪ* 58a).

[32] **se expresa en la verdad de *Ya'AQoB*.** Este conocimiento se expresa por la verdad que le fue dada a *Ya'AQoB*, es decir la *ṪORaH* (de acuerdo con el versículo: «Le darás verdad a *Ya'AQoB*»).

[33] **en la meta del Trono Divino en el mundo.** El trono Divino simboliza Su reinado. La meta de la *ṪORaH* es la edificación del trono Divino, es decir Su gobierno en el mundo. (Ver *MOReH NeBUJIM* I, 9).

[34] **que nunca será interrumpida.** El objetivo de hacer reinar a D-ios en la tierra no será interrumpido.

[35] **él.** este conocimiento.

[36] **Ni en carruaje (...) y nosotros nos levantamos y nos vigorizamos.** El origen de nuestra fortaleza, incluyendo la física, está en nuestro conocimiento unitario y la gran fe en el Rector del mundo (el Nombre del Eterno, Nuestro D-ios, mencionaremos).

[37] **Y si somero (...) nuestro valor.** Si no conocemos nuestro carácter, nuestra misión en el mundo y reducimos nuestra importancia, tampoco las naciones aprecian nuestro valor particular.

[38] **deficiente es el entendimiento de las naciones de nuestra pasión.** El resultado del desconocimiento de nuestro valor se reflejará en la interpretación incorrecta que harán las naciones de nuestra pasión y anhelos. Las aspiraciones nacionales, por ejemplo, se pueden considerar un mero nacionalismo; la pretensión de ser el pueblo elegido y la batalla en contra de la asimilación, un racismo despectivo.

לְיַעֲקֹב, בִּמְטָּרַת כִּסֵּא ד' בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא תִּפָּסֵק לָעַד, הִיא מְקַיֶּמֶת וּמְחַיָּה אוֹתָנוּ. לֹא בָּרֶכֶב וְלֹא בַּסּוּסִים הוּא יְסוֹד גְּבוּרָתֵנוּ כִּי־אִם "בְּשֵׁם ד' אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר, הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד".

וְאִם שְׁטוּחָה הִיא הַכָּרָתֵנוּ אֶת עַצְמֵנוּ, שְׁטוּחָה הִיא הַכָּרַת הָעוֹלָם אֶת עֶרְכֵּנוּ, לְקוּיָה הִיא הֲבָנַת

כיון שאיננו מכירים את עצמנו לעומק, גם העמים לא מבינים אותנו, ומתוך כך הניסיונות הראשונים לבנות את האומה לא הצליחו.

[32] **הַמֻּבָּעָה בֶּאֱמֶת לְיַעֲקֹב.** ההכרה הזו מובעת באמת שניתנה ליעקב, היינו התורה (על פי הפסוק: "תתן אמת ליעקב").

[33] **בִּמְטָּרַת כִּסֵּא ד' בָּעוֹלָם.** כסא ד' מסמל את מלכותו. מטרת התורה היא בניית כסא ד', מלכותו, בעולם (עיין מורה נבוכים חלק א פרק ט).

[34] **שֶׁלֹּא תִּפָּסֵק לָעַד.** המטרה של המלכת ד' בעולם לא תיפסק לעד.

[35] **הִיא.** הכרה זו.

[36] **לֹא בָּרֶכֶב... וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד.** מקור גבורתנו, גם הפיזית, אינו במישור החומרי אלא במה שיש בנו את ההכרה האחדותית והאמונה החזקה במנהיג העולם ("בשם אלוהינו נזכיר").

[37] **וְאִם שְׁטוּחָה... אֶת עֶרְכֵּנוּ.** אם איננו מכירים את עצמנו, את תפקידנו בעולם, ואנו ממעיטים מערכנו, גם העמים לא יכירו בערכנו המיוחד.

[38] **לְקוּיָה הִיא הֲבָנַת הָעַמִּים אֶת חִשְׁקֵנוּ.** כתוצאה מכך, הם יפרשו בצורה לא נכונה את חשקנו – השאיפות שלנו. לדוגמא: השאיפות הלאומיות של ישראל עלולות להיתפס כשאיפות רגילות של כל עם ואולי אף כלאומנות. הטענה להיותנו עם סגולה ומתוך כך השאיפה לשמור על טוהר האומה (מאבק בהתבוללות) עלול להיתפס כגזענות וכדו' – כל זה מחוסר הבנת ערכנו ותפקידנו בעולם.

nuestra alma. Por eso, se debilitan nuestros primeros intentos, que se levantaron sin profundizar en el fundamento, sin descubrir la fuente de la vida.

El dolor por el fracaso traerá la renovación del conocimiento en *YiŚRaEL* y en las naciones, y así florecerá la Redención.

Esta debilidad –esta gran putrefacción y dolor profundo– renovará el mundo, un nuevo espíritu circulará en las naciones, un conocimiento penetrante e interno en *YiŚRaEL*: fuerza y fortaleza, pasión y valentía, fe y victoria heroica, transformación de la profundidad de la desesperación en fuente de salvación y florecimiento de vida, elevación de lo sagrado como en los años de antaño. Todo alumbra la aparición de

[39] **del vuelo Divino que está en la vida de nuestra alma.** Las naciones no entienden la Divinidad oculta en la vida de *YiŚRaEL* y lo consideran como un pueblo común.

[40] **se debilitan.** Pierden su poder y desaparecen con el tiempo.

[41] **por eso se debilitan nuestros primeros intentos (...) la fuente de la vida.** Los primeros intentos de fundamentar la nación israelita en su tierra que no se sustentaron en la creencia y conocimiento de su valor Divino se debilitan poco a poco, ya que se levantaron sin profundizar este fundamento, sin descubrir la fuente de vida de *YiŚRaEL*, que es la *ṪORaH* y la ideología que está en su base: la fortaleza Divina que gobierna todos los procesos históricos.

[42] **Esta debilidad (...) surgirá un nuevo mundo.** El fracaso de los primeros intentos causa dolor, sufrimientos y complicaciones; sin embargo, por medio de ellos nace un esclarecimiento que producirá un conocimiento renovado y un nuevo espíritu, que acercará el mundo a su redención.

[43] **un nuevo espíritu circulará en las naciones, un conocimiento penetrante e interno en *YiŚRaEL*.** Ya hemos explicado la fuerte conexión entre estas dos ideas. De su propio conocimiento aprenderán las naciones a valorar a *YiŚRaEL* y se inspirarán de un nuevo espíritu.

[44] **Valentía...** esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico.

[45] **transformación de la profundidad de la desesperación en fuente de salvación y florecimiento de vida.** La misma profunda desesperación, producto de los primeros fracasos, será la fuente para la germinación de la salvación y el florecimiento de la vida.

[46] **como en los años de antaño**. Como en el pasado.

הָעַמִּים אֶת חִשְׁקֵנוּ וְאֶת הַמָּעוֹף הָאֱלֹהִי שֶׁבְּחַיֵּי נִשְׁמָתֵנוּ, עַל כֵּן מִתְמַזְמְזִים הַנִּסְיוֹנוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁלָּנוּ, שֶׁקָּמוּ בְּלֹא הַעֲמָקַת הַיְסוֹד, בְּלֹא חֲשִׂיפַת מַעְיַן־הַחַיִּים.

הכאב על חוסר ההצלחה יביא לחידוש ההכרה בישראל ובעמים ומתוך כך תצמח הגאולה.

וּמִזְמוּז זֶה, רָקָב נוֹרָא וּכְאֵב חוֹדֵר זֶה, עוֹלָם חָדָשׁ יְחַדֵּשׁ, רוּחַ חָדָשׁ יָבֹא בָּעַמִּים, הַכָּרָה חוֹדֶרֶת וּפְנִימִית בְּיִשְׂרָאֵל. עֹז וּגְבוּרָה, חֵשֶׁק וְאַבִּירוּת, אֱמוּנָה וְנִצְחוֹן־עֹז, הִתְהַפְּכוּת עֹמֶק הַיֵּאוּשׁ לִמְקוֹר

[39] **וְאֶת הַמָּעוֹף הָאֱלֹהִי שֶׁבְּחַיֵּי נִשְׁמָתֵנוּ.** העמים לא מבינים את האלוהיות הטמונה בחיי העם, ומתייחסים אל ישראל ככל העמים.

[40] **מִתְמַזְמְזִים.** מתפוררים. מאבדים מכוחם

[41] **עַל כֵּן מִתְמַזְמְזִים... מַעְיַן־הַחַיִּים.** הניסיונות הראשונים להחיות את האומה הישראלית בארצה, שאינם מבוססים על אמונה והכרת ערכה האלוהי של האומה, איבדו מכוחם לאט לאט, כיון שקמו בלא העמקת היסוד הזה, ללא מעיין החיים של ישראל, שהוא התורה והאידיאולוגיה שביסודה – הגבורה האלוהית השולטת בכל מהלכי ההיסתוריה.

[42] **וּמִזְמוּז זֶה... עוֹלָם חָדָשׁ יְחַדֵּשׁ.** כישלון הניסיונות הראשונים גורם לכאב, ייסורים וסיבוכים, ומתוך הסיבוכים האלו יבוא ברור שיצמיח הכרה מחודשת ורוח חדשה בעולם לקראת גאולתו.

[43] **רוּחַ חָדָשׁ יָבֹא בָּעַמִּים, הַכָּרָה חוֹדֶרֶת וּפְנִימִית בְּיִשְׂרָאֵל.** שני הדברים האלו – רוח העמים והכרה בישראל – תלויים זה בזה. מתוך הכרה שמכיר ישראל את עצמו ילמדו גם העמים להכירו ולהעריכו ורוח חדשה תבוא בהם.

[44] **וְאַבִּירוּת.** תקיפות וחוזק (עיין בראשית מט, כד: "אביר יעקב", ובאונקלוס: "תקיפא דיעקב").

[45] **הִתְהַפְּכוּת עֹמֶק הַיֵּאוּשׁ לִמְקוֹר יְשׁוּעָה וּפְרִיחַת חַיִּים.** עומק הייאוש, שנובע מהתמזמזות הניסיונות הראשונים, יתהפך לישועה ויהיה הוא בעצמו המקור לצמיחתה.

[46] **כִּימֵי עוֹלָם.** כמו בעבר.

la Redención: la sabiduría, el brillo de la crítica, la organización social y la profundidad de la fe, la renovación de las almas y el humedecimiento de los cuerpos, con salto y ordenamiento, de la fuente del conocimiento de la verdad de la grandeza del Nombre del Eterno, D-ios de *YiŚRaEL*, D-ios de todos los mundos, Creador de todos los mundos y del espíritu del hombre en su interior, que del manantial de vida que está con Él

[47] **Todo alumbra la aparición de la Redención...** Todos los fenómenos que se describen a continuación son señales claras que marcan la aparición de la Redención.

La estructura de esta oración es la siguiente:

«Todo alumbra la aparición de la Redención: el entendimiento, el brillo, etc... [ya que surgen] de la fuente del conocimiento de la verdad de la grandeza del Nombre del Eterno, D-ios de *YiŚRaEL*, [que es] el D-ios de todos los mundos, etc., puesto que del manantial de vida que está con Él vive *YiŚRaEL* desde siempre y para siempre».

[48] **el brillo de la crítica.** La crítica surge de una situación imperfecta y da brillo, es decir, marca las necesidades y la meta que hay que alcanzar.

[49] **la organización social.** De acuerdo con los principios de moral y ética.

[50] **la renovación de las almas.** La tradición afirma que en las generaciones de la Redención surgirán almas nuevas. Esto puede significar que no pasaron el proceso de la reencarnación o que son almas grandes con poderes nuevos que no existían en las generaciones anteriores.

[51] **el humedecimiento de los cuerpos.** El cuerpo sin espíritu es considerado seco y carente de vida. La expresión «humedecimiento del cuerpo» es metafórica y expresa la necesidad de inyectarle vida y energía.

[52] **con salto y ordenamiento.** A veces el avance es ordenado y gradual, y otras es repentino, con saltos que permiten subir varios peldaños en un solo movimiento. Estas oscilaciones forman parte de las señales de la Redención.

[53] **de la fuente del conocimiento de la verdad (...) del espíritu del hombre en su interior.** Todas estas señales de Redención –el entendimiento, el brillo de la crítica, la organización social y la profundidad de la fe, la renovación de las almas y el humedecimiento de los cuerpos– todo empieza por el reconocimiento de la grandeza del Eterno, Creador de todo: todos los mundos y el espíritu del hombre, y Él los sostiene y los rige.

יְשׁוּעָה וּפְרִיחַת חַיִּים, רוֹמְמוּת־קֹדֶשׁ כִּימֵי עוֹלָם, וְהַכֹּל נוֹהֵר הוֹפָעַת גְּאֻלָּה: הַתְּבוּנָה, הַבְרָקַת הַבִּקֹּרֶת, הַהַסְדָּרָה הַחֶבְרָתִית וְעֹמֶק הָאֱמוּנָה, חִדּוּשׁ הַנְּשָׁמוֹת וְהַרְטָבַת הַגְּוִיּוֹת, בִּדְלִיגָה וּבְסִדּוּר, מִמְּקוֹר הַכָּרַת הָאֱמֶת שֶׁל גְּדֻלַּת שֵׁם ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֱלֹהֵי כָּל עוֹלָמִים יוֹצֵר כָּל הָעוֹלָמִים

[47] **וְהַכֹּל נוֹהֵר הוֹפָעַת גְּאֻלָּה...** כל התופעות שיפורטו להלן הם סימנים מאירים להופעת הגאולה.

מבנה המשפט בקיצור: הכל נוהר הופעת גאולה: עז וגבורה וכו׳ (כי הם באים:) ממקור הכרת האמת של גדולת שם ד׳ אלוהי ישראל (שהוא) אלוהי כל העמים וכו׳, וממקור חיים אשר עמו (עם ד׳) חי ישראל מעולם וכו׳.

[48] **הַבְרָקַת הַבִּקֹּרֶת.** הביקורת, הנובעת ממצב לא שלם, ״מבריקה״, כלומר מאירה, את הטעון תיקון.

[49] **הַהַסְדָּרָה הַחֶבְרָתִית.** סידור חיי החברה לפי עקרונות המוסר והצדק.

[50] **חִדּוּשׁ הַנְּשָׁמוֹת.** מקובל שבדורות הגאולה יופיעו נשמות חדשות. ניתן להבין במשמעות של נשמות שלא עברו עדיין גלגולים קודמים, וניתן להבין נשמות גדולות עם כוחות חדשים שלא היו בדורות הקודמים.

[51] **וְהַרְטָבַת הַגְּוִיּוֹת.** גוף ללא רוח נחשב יבש וחסר חיים. הביטוי ״הרטבת הגוויות״ הוא ביטוי מטאפורי שכוונתו שהגוף יהיה מלא חיים ואנרגיה.

[52] **בִּדְלִיגָה וּבְסִדּוּר.** לעיתים ההתפתחות היא מסודרת והדרגתית ולעיתים יש ״דילוגים״, כלומר התפתחות פתאומית ומהירה שקופצת כמה מדרגות בבת אחת. שני הסוגים האלו הם מסימני הגאולה.

[53] **מִמְּקוֹר הַכָּרַת הָאֱמֶת... רוּחַ הָאָדָם בְּקִרְבּוֹ.** כל הופעות הגאולה האלו: התבונה, הברקת הבקורת וכו׳ – הכל נבנה מההכרה בגדולתו של ד׳ שהוא אלוהי כל העולמים וכו׳, כלומר בורא הכל ומנהיג הכל.

vive *YiŚRaEL* desde siempre y para siempre. «Y me engrandeceré y me santificaré, y me daré a conocer a los ojos de muchas naciones, y sabrán que Yo Soy el Eterno». «Porque te extenderás a la derecha y a la izquierda, y tu descendencia heredará naciones, y ciudades desoladas se habitarán. No temas, pues no serás avergonzada ni te sientas humillada, pues no serás agraviada, sino que te olvidarás de la vergüenza de tu juventud y el oprobio de tu viudez no recordarás más, pues tu esposo es tu Hacedor, el D-ios de los ejércitos es su Nombre y tu Redentor, el Santo de *YiŚRaEL*, el D-ios de toda la tierra será llamado».

[54] **que del manantial de vida que está con Él vive *YiŚRaEL* desde siempre y para siempre.** El Eterno, D-ios de *YiŚRaEL* es también el Creador de todos los mundos, fuente de vida, Creador del espíritu del hombre, Generador de la vida de *YiŚRaEL* a lo largo de toda la historia.

La fe en el principio del origen unitario de todas las partes de la Creación, y que se manifiesta mediante *YiŚRaEL*, es el conocimiento que se difundirá en el mundo y dará vida a todo.

[55] **«Y me engrandeceré y me santificaré (...) y ciudades desoladas se habitarán».** El primer versículo relata cómo en el futuro el Eterno será reconocido por numerosas naciones. Para explicar este acontecimiento el *RaB* agrega el siguiente versículo «Porque te extenderás...». Es decir, que todo esto se producirá mediante el renacimiento de *YiŚRaEL* en su tierra.

[56] **«No temas (...) el D-ios de toda la tierra será llamado».** El versículo sigue alentando al pueblo de *YiŚRaEL*, prometiendo que el agravio del exilio se terminará y el Eterno será nombrado sobre ellos, y cuando esto ocurra «el Redentor, el Santo de *YiŚRaEL*» se llamará «el D-ios de toda la tierra», porque todas las naciones lo reconocerán.

וְיוֹצֵר רוּחַ הָאָדָם בְּקִרְבּוֹ, אֲשֶׁר מִמְּקוֹר חַיִּים אֲשֶׁר עִמּוֹ חַי יִשְׂרָאֵל מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלְמֵי עַד. "וְהִתְגַּדִּלְתִּי וְהִתְקַדִּשְׁתִּי, וְנוֹדַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי ד'", "כִּי יָמִין וּשְׂמֹאול תִּפְרֹצִי וְזַרְעֵךְ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשַׁמּוֹת יוֹשִׁיבוּ. אַל תִּירְאִי כִּי לֹא תֵבוֹשִׁי וְאַל תִּכָּלְמִי כִּי לֹא תַחְפִּירִי, כִּי בֹשֶׁת עֲלוּמַיִךְ תִּשְׁכָּחִי וְחֶרְפַּת אַלְמְנוּתַיִךְ לֹא תִזְכְּרִי עוֹד, כִּי בֹעֲלַיִךְ עֹשַׂיִךְ ד' צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקָּרֵא".

[54] **אֲשֶׁר מִמְּקוֹר חַיִּים אֲשֶׁר עִמּוֹ חַי יִשְׂרָאֵל מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלְמֵי עַד.** עמו – עם יוצר רוח האדם. כלומר: ד',

פרוש המשפט: ד', שהוא אלוהי ישראל, הוא גם יוצר כל העולמים והוא מקור כל החיים ויוצר רוח האדם, ומכוח זה חי ישראל לאורך כל ההיסטוריה. ההכרה באמת הזו, שיש מקור אחדותי לכל החלקים בבריאה, ושאותו מקור חיים מופיע דרך עם ישראל, היא ההכרה שתתפשט בעולם ותחיה את הכל.

[55] **"וְהִתְגַּדִּלְתִּי וְהִתְקַדִּשְׁתִּי... וְעָרִים נְשַׁמּוֹת יוֹשִׁיבוּ.** הפסוק הראשון, "והתגדלתי" וכו' מדבר על כך שלעתיד לבוא ד' יתגלה ויוכר על ידי עמים רבים. כדי להסביר כיצד יקרה הדבר הרב מחבר את הפסוק הבא "ימין ושמאל תפרוצי... וערים נשמות יושיבו" וכו', כלומר על ידי תקומת ישראל ותחייתו בארצו ד' יתגדל בעיני העמים.

[56] **אַל תִּירְאִי... כָּל הָאָרֶץ יִקָּרֵא.** ממשיך הפסוק ופונה לעם ישראל ומעודד אותו שלא יפחד, כיוון שבושת הגלות הארוכה מסתיים ושם ד' יקרא עליו, וכאשר זה יקרה אותו קדוש ישראל שהוא גואלו יקרא אלוהי כל הארץ (ולא רק אלוהי ישראל), כיון שכל העמים יכירו בו.

Sección IX

La visión unitaria de *YiṠRaEL* versus la dualista de la herejía

La herejía niega la elección de *YiṠRaEL*, rebajando el honor de D-ios, afirmando que cambió de opinión en contra de Su voluntad por causa de los pecados de *YiṠRaEL*. Este error parte de la falsa suposición de la existencia de elementos que escapan al control Divino, tal como el mal. La perspectiva de la nación israelita es unitaria y afirma que todo es producto de la voluntad de D-ios. Este es un principio fundamental de nuestra fe de la que ningún poder nos apartará y nuestra misión es revelar la luz del *MaSHYaḤ* en todos los aspectos de la vida.

La herejía salió de la colectividad de *YiṠRaEL* y blasfema en forma oculta.

Al salir la herejía fuera del campamento, está pues separada; ultraja y blasfema; dice: «a quién tengo en el cielo», aunque por su boca hable [cosas de] alturas y sus palabras sean más suaves que la mantequilla.

[1] **Al salir la herejía fuera del campamento.** La herejía se desarrolló como una secta dentro del judaísmo (igual que otras en la época del Segundo Templo, tal como los saduceos, los esenios y demás); posteriormente se separó de la colectividad israelita y cuestionó su elección Divina.

[2] **está pues separada.** Varias sectas se desarrollaron dentro del judaísmo e impugnaron algunos fundamentos de la fe y de la *ṪORaH*; sin embargo, no por ello fueron rechazados y a pesar de todo, siguieron dentro de la colectividad, tal es el caso de los saduceos y los caraítas (los problemas de unirse con ellos en matrimonio se derivaron de las leyes de *MaMZeRUṪ*, mas no por cuestiones de pertenencia). Sin embargo, la herejía fue erradicada de la colectividad de *YiṠRaEL* y no se considera como una parte del pueblo judío.

[3] **ultraja y blasfema.** La negación de la elección de *YiṠRaEL* es, de hecho, un ultraje y una blasfemia, ya que esto conduce al error de atribuir un cambio de opinión o un arrepentimiento en la Divinidad, reduciendo Su grandeza y Su sabiduría.

[4] **dice: «a quién tengo en el cielo».** Esta afirmación es el verdadero contenido del mensaje de la herejía, ya que niega la inteligencia infinita del Creador, aunque hacia afuera se cubra con un idioma religioso, como se explica más adelante.

[5] **Aunque por su boca hable [cosas de] alturas y sus palabras sean más suaves que la mantequilla.** Esta

פרק ט

ההשקפה האחדותית של ישראל לעומת ההשקפה הפרודית של המינות

המינות כופרת בבחירת ישראל ובכך משפילה כבוד שמים שכביכול ד׳ שינה דעתו מחמת חטאי ישראל. טעות זו נובעת מהטעות הכללית של הפרדת רשויות, כביכול העולם החומרי נמצא מחוץ לשליטתו של ד׳. ההשקפה הישראלית היא אחדותית וטוענת שהכל נובע מרצון ד׳. שום כוח לא ינתק את האומה מאמונתה זו ואנו קרואים לחיות לפיה ולגלות את אורו של משיח בכל נסיבות החיים.

המינות יצאה ממחנה ישראל והיא כופרת בסתר.

הַמִּינוּת מִתּוֹךְ שֶׁיָּצְאָה מֵהַמַּחֲנֶה אֶל הַחוּץ הֲרֵי הִיא נִפְרֶדֶת, מְחָרֶפֶת וּמְגַדֶּפֶת, אוֹמֶרֶת: מִי לִי בַשָּׁמָיִם, אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּפִיהָ תְּדַבֵּר רָמוֹת וּדְבָרֶיהָ חָלְקוּ מַחְמָאוֹת.

[1] **הַמִּינוּת מִתּוֹךְ שֶׁיָּצְאָה מֵהַמַּחֲנֶה אֶל הַחוּץ.** המינות התפתחה בתוך עם ישראל ככת (כמו כתות אחרות בתקופת בית שני ולאחריו כגון הצדוקים והאיסיים ועוד), אך בהמשך יצאה מכלל ישראל לדת נפרדת, ואף טענה לביטול הבחירה האלוהית בו.

[2] **הֲרֵי הִיא נִפְרֶדֶת.** ישנן כתות שהתפתחו בעם ישראל וסתרו עקרונות מסוימים מאמונתו ותורתו, אף על פי כן מאמיניהם לא איבדו את קישורם לעם ישראל והמשיכו להיחשב כחלק ממנו כגון צדוקים וקראים (אע״פ שנוצרו בעיות חיתון עימם הן נבעו מבעיית ממזרות ולא מספק יהדות). אך המינות ומאמיניה יצאו מכלל ישראל ואינם נחשבים עוד כזרם או כת יהודית אלא נפרדים לגמרי.

[3] **מְחָרֶפֶת וּמְגַדֶּפֶת.** בעצם הכפירה בבחירת עם ישראל ישנו חירוף וגידוף כלפי מעלה, שכן בתוך אמירה זו מסתתרת הטענה שיש ״טעות״ אלוהית חלילה, שתחילה בחר בישראל ואחר כך התחרט כביכול, ומתוך כך יש המעטה בגדולתו ובחכמתו.

[4] **אוֹמֶרֶת: מִי לִי בַשָּׁמָיִם.** אמירה זו היא תוכן דבריה האמיתי של המינות, שכן היא כופרת בחכמתו האינסופית של הבורא אף על פי שכלפי חוץ זה נעטף בשפה ״דתית״ כדלקמן.

[5] **אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּפִיהָ תְּדַבֵּר רָמוֹת וּדְבָרֶיהָ חָלְקוּ מַחְמָאוֹת.** ״חלקו מחמאות״ – יותר חלק מאשר חמאה. משמעות הביטוי היא שהאדם

El argumento de la herejía que cuestiona la elección de *YiŚRaEL* surge de la división de los dominios, excluyendo este mundo del control Divino y pretendiendo que el hombre con su actuación puede anular Su voluntad.

La debilidad de la seguridad de *YiŚRaEL*, que la herejía se esfuerza en agrandar, después de todas las promesas y los juramentos del Altísimo, y de ser los sujetos de la elección Divina eterna para ser el tesoro de todas las naciones, es un componente de la degeneración de la vid extranjera, de la división de la autoridad del Altísimo, la misma perversidad que pretende anular el pacto carnal y el pacto de la tierra al

expresión significa que la persona habla en forma suave e hipócrita. En este contexto: aunque por sus labios salgan conceptos de altura, mencionando valores supremos de amor, adhesión a la Divinidad, en sus palabras reside la perversidad de la negación del Eterno por haber desconocido la elección de *YiŚRaEL*.

[6] **La debilidad de la seguridad de *YiŚRaEL*, que la herejía se esfuerza en agrandar.** La herejía viene a refutar y debilitar el principio de la elección de *YiŚRaEL,* y se esfuerza en ampliar el círculo de los que lo cuestionan. (Se puede también interpretar que la herejía engrandece la debilidad interna que tiene el pueblo de *YiŚRaEL* en su propia elección).

[7] **todas las promesas (...) todas las naciones.** Frecuentemente en el *ṪaNaJ* se menciona la promesa Divina de la elección de *YiŚRaEL* y la inmutabilidad de esta. Estas promesas se realizaron en algunas ocasiones en forma de juramento. Véase, por ejemplo: *SHeMOṪ* 19, 5; *VaYiQRA* 26, 42-45; *DeBaRIM* 10, 15; *MeLaJIM I* 6, 13; *YeSH'AYaHU* 54, 9-10; *YeRMiYaHU* 31, 34-36; *YeḤeZQuEL* 20, 32-33 y muchos otros.

[8] **un componente de la degeneración de la vid extranjera.** Una vid extranjera es aquella que crece en los bosques (ver *RaSHI*, *YeRMiYaHU* 2, 21). La degeneración de la vid describe las ramas dañadas que se podan. Se refiere con esta parábola a la debilidad de la fe en la elección de *YiŚRaEL*, que es un apéndice de un error mayor, la división de la autoridad Divina, como se explica en la nota siguiente.

[9] **la división de la autoridad del Altísimo.** El argumento de la supuesta existencia de diferentes autoridades: D-ios gobierna el cielo, pero no la tierra o que su dominio es limitado y puede ser anulado por otros poderes que están fuera de su alcance. Con este principio, la herejía afirma que el Eterno eligió a *YiŚRaEL*; pero, como consecuencia de sus malas acciones, fue «obligado» a cambiar su decisión y los abandonó. Evidentemente que esta tesis implica la negación del poder absoluto del Creador.

[10] **pretende anular el pacto carnal.** La anulación de la circuncisión, que fue uno de los motivos que provocaron la separación de la herejía del judaísmo, representa la anulación del pacto entre el Eterno y el pueblo de *YiŚRaEL*.

טענת המינות לביטול בחירת ישראל נובעת מהפרדת הרשויות כאילו אין לאל שליטה בעולם הזה ולכן האדם בבחירתו יכול לבטל את הרצון האלוהי.

רִפְיוֹן בִּטְחוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְאַמֶּצֶת הַמִּינוּת לְהַרְחִיב, אַחֲרֵי כָּל הַהַבְטָחוֹת וּשְׁבוּעוֹת עֶלְיוֹן וּבְחִירָה אֱלֹהִית נִצְחִית בָּהֶם לִהְיוֹת סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים, הֲרֵי הוּא סָעִיף מִסּוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה שֶׁל הַפְרָדַת רָשׁוּת הַגָּבוֹהַּ, אוֹתָהּ הָרִשְׁעָה הַחוֹשֶׁבֶת לְהָפֵר בְּרִית בָּשָׂר וּבְרִית הָאָרֶץ

מדבר בצורה חלקלקה וצבועה. ובהקשר זה: אף על פי שהמינות "תדבר רמות" על ערכים נעלים של אמונה ואהבה, בתוך דבריה שוכנת רשעה של כפירה באל דרך כפירה בבחירת ישראל.

[6] **רִפְיוֹן בִּטְחוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְאַמֶּצֶת הַמִּינוּת לְהַרְחִיב.** המינות באה לערער את הביטחון בטענה שישראל הוא העם הנבחר, והיא מתאמצת להרחיב את הרפיון הזה ולהנחיל את הדעה הכפרנית.

[ניתן גם לפרש רפיון בטחונם של ישראל עצמם בבחירה האלוהית הוא שהתרופף ונחלש, ורפיון זה מנסה המינות להרחיב].

[7] **אַחֲרֵי כָּל... מִכָּל הָעַמִּים.** במקומות רבים בתנ"ך מוזכרת ההבטחה האלוהית לישראל שהם נבחרו מכל העמים ושבחירה זו לא תשתנה לעולם. הבטחות אלו אף נאמרות לעיתים בלשון שבועה. עיין בין השאר: שמות יט, ה. ויקרא כו, מב – מה. דברים י, טו. מלכים א, ו, יג. ישעיה נד, ט־י. ירמיה לא, לד – לו. יחזקאל כ, לב־לג ועוד רבים.

[8] **הֲרֵי הוּא סָעִיף מִסּוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה.** גפן נכריה היא "הצומחת ביערים" (רש"י על ירמיה ב, כא), סורי הגפן הם הענפים הרעים שמסירים אותם מאותה גפן נוכריה. הכוונה במשל זה היא שהטענה לביטול בחירת ישראל הוא סעיף שנובע מכשל מחשבתי גדול יותר שהוא "הפרדת הרשויות" שיתבאר בהערה הבאה.

[9] **הַפְרָדַת רָשׁוּת הַגָּבוֹהַּ.** הטענה שיש רשויות נפרדות: העולם הרוחני והעולם הגשמי. האל והרוחניות שייכים לשמים אך לא לארץ חלילה, לכן האל אינו שולט בארץ או שליטתו בארץ היא מוגבלת וניתנת לביטול על ידי כוחות אחרים שאינם תחת שליטתו. כתוצאה מהשקפה זו יכולה המינות לטעון כי האלוה בחר בישראל ורצה בהם, אבל הם במעשיהם הרעים "הכריחו" אותו לבטל את בחירתו ולכן הוא נטש אותם. כאמור, טענה זו היא כפירה בבורא ובכך שהוא כל יכול ושליט בעולמו.

[10] **הַחוֹשֶׁבֶת לְהָפֵר בְּרִית בָּשָׂר.** ברית מילה. אחד הצעדים המכריעים בהיפרדות המינות מדת ישראל היה ביטול ברית המילה שמסמל את ביטול הברית בין ישראל לד'.

mismo tiempo que presume en su debilidad interior que el cuerpo y sus poderes, y el mundo material y sus manifestaciones, el libre albedrío del hombre y su voluntad en todos sus valores, son cosas separadas, capaces de degradar el consejo superior del Eterno y, de acuerdo con esto, podría ser anulado el pacto eterno por causas secundarias como los pecados de *YiŚRaEL* y el fortalecimiento de la perversidad material en el mundo.

[11] **el pacto de la tierra al mismo tiempo.** La herejía también anuló la santidad especial de la tierra de *YiŚRaEL* y su valor religioso, por lo que otorgaron un valor igual a todos los lugares para servir al Creador.

La eliminación de estos dos pactos, dándoles un carácter simbólico, implica que lo esencial es la fe y el espíritu, pero no las acciones reales en la tierra, el cuerpo y la materia. Esto significa la separación de la autoridad Divina del mundo material, alejando de él Su presencia y colocándolo fuera de Su alcance.

En la *ṪORaH* estos dos pactos están relacionados, ya que *ABRaHaM* recibió junto al precepto de la *MILaH* la confirmación de la promesa de la tierra, así lo afirma el versículo: «Sostendré Mi pacto contigo y con tu posteridad en las generaciones, un pacto eterno, para ser *ELOqIM* para ti y tu posteridad. A ti y a tu descendencia les entregué la tierra donde habitas: toda la tierra de *KeNa'AN*, como posesión eterna. Y seré *ELOqIM* para ellos (...) Este es Mi pacto que deberéis conservar, entre vosotros, Yo y tu posteridad: todo varón entre vosotros deberá estar circuncidado» (*BeRESHIṪ* 17, 7-10).

[12] **el cuerpo y sus poderes (...) son cosas separadas.** Independientes, como si no estuvieran bajo el dominio del Creador, por lo que podrían frustrar o cambiar sus intenciones, y el pueblo de *YiŚRaEL* con sus pecados anular la elección Divina.

[13] **el pacto eterno.** El pacto entre D-ios y el pueblo de *YiŚRaEL*, que es inmutable, podría ser anulado, de acuerdo con la interpretación errada de la herejía.

[14] **podría ser anulado el pacto eterno (...) y el fortalecimiento de la perversidad material en el mundo.** De acuerdo con la herejía, los pecados de *YiŚRaEL* causaron la anulación del pacto entre ellos y el Eterno.

Aun cuando en verdad los pecados y el incremento de la maldad son temas importantes y relevantes; pero, en comparación a la planificación Divina de la historia, son marginales. Si el Eterno diseñó el mundo pensando en un pueblo elegido que tiene una misión, causas secundarias como sus pecados por inclinaciones materiales no pueden frustrar dicho programa, porque desde el inicio ya fueron tomadas en cuenta. La materia, el libre albedrío y

גַּם יַחַד, הַמְדַמָּה בְּחֻלְשָׁתָהּ הַפְּנִימִית כִּי הַגּוּף וְכֹחוֹתָיו וְהָעוֹלָם הַחָמְרִי וְהוֹפָעוֹתָיו, בְּחִירַת הָאָדָם וּרְצוֹנוֹ בְּכָל עֲרָכָיו, הִנָּם דְּבָרִים מֻפְרָדִים, שֶׁיְּכוֹלִים לְסַכֵּל אֶת עֲצַת ד׳ הָעֶלְיוֹנָה, וְתוּכַל לְפִי זֶה בְּרִית עוֹלָמִים לִהְיוֹת מוּפֶרֶת עַל־יְדֵי סִבּוֹת צְדָדִיּוֹת כְּחַטָּאוֹת יִשְׂרָאֵל וְהִתְגַּבְּרוּת הָרִשְׁעָה הַחָמְרִית בָּעוֹלָם.

[11] **וּבְרִית הָאָרֶץ גַּם יַחַד.** המינות ביטלה את קדושתה המיוחדת של ארץ ישראל, שכן, לשיטתה, כל מקום ראוי בשווה לעבודת הבורא.

ביטול שתי הבריתות האלה והעברתם לרמה הסימבולית, כביכול החשוב הוא רק האמונה והרוח ולא המעשים הממשיים בגוף ובחומר הוא חלק מהפרדת רשות גבוה, כביכול עולם החומר הוא מחוץ לשליטתו של ד׳ ולכן חסר חשיבות.

בתורה שתי הבריתות קשורות אחת לשנייה, שכן כשאברהם מצטווה על ברית המילה הוא מקבל שוב את הבטחת הארץ: "והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם ברית עולם, להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך, ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגוריך את כל ארץ כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלוהים... זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר..." (בראשית יז, ז – י). את שתי הבריתות האלו גם יחד באה המינות לבטל.

[12] **כִּי הַגּוּף... הִנָּם דְּבָרִים מֻפְרָדִים.** עצמאיים – מופרדים כביכול מהבורא ושליטתו. כך לדוגמא האדם בבחירתו יכול לסכל ולשנות את כוונותיו של הבורא, ועם ישראל בחטאיו יכול לבטל את הבחירה האלוהית.

[13] **בְּרִית עוֹלָמִים.** הברית בין הבורא לישראל, שנועדה להיות לעולמים, תוכל להיות מופרת לפי טענת המינות.

[14] **וְתוּכַל... הָרִשְׁעָה הַחָמְרִית בָּעוֹלָם.** לפי טענת המינות, חטאות ישראל גרמו להפרת הברית ביניהם לבין ד׳.

אמנם החטאים והתגברות הרשעה הם נושאים חשובים ומרכזיים, אך בהשוואה לתוכנית האלוהית ההיסטורית הם "צדדיים". אם ד׳ תכנן את העולם באופן שיש עם נבחר שצריך למלא את ייעודו, סיבות צדדיות כמו חטאיו של אותו עם בעקבות התגברות הנטיות החומריות, כבר נלקחו בחשבון על ידי הבורא יודע־כל מראש, ואין בכוחם לסכל את התוכנית האלוהית, כי גם החומר ובחירת האדם והתפתחות ההיסטוריה הם תחת שלטון הבורא.

La fe de *YiŚRaEL* es que todo es el producto de la voluntad Divina, incluyendo lo que aparenta ser malo. El alma de *YiŚRaEL* recibe su poder de esta creencia y nada la puede anular.

No saben y no entienden –en la oscuridad caminan–, que el D-ios del mundo, el Eterno, hace paz y crea calamidad, y todos son Sus siervos, «Y no como estos es la porción de *Ya'AQoB*, porque Él es Creador de todo, e *YiŚRaEL* es la tribu de Su posesión. El Eterno de los Ejércitos es Su Nombre». El mundo material con toda la profundidad de la perversidad que anida en la carne, todo está atado a las condiciones con las que estableció la Roca Eterna Su mundo, que es el dominio privado del Único del mundo, no hay nada además de Él, «incluso las acciones de magos que impugnan la corte de Arriba».

el desarrollo de la historia están bajo la dirección del Creador.

[15] **No saben y no entienden –en la oscuridad caminan–.** La visión de la herejía es errática.

[16] **que el D-ios del mundo, el Eterno, hace paz y crea calamidad, y todos son sus siervos.** Estos versículos aclaran la postura de la *TORaH*, que el Eterno es también el D-ios de este mundo y no solo de los mundos superiores, y aun lo que aparenta ser malo fue creado por Él y todos son sus siervos: los mismos poderes del mal cumplen con Su Voluntad como parte de la planificación Divina de traer el bien.

[17] **Y no.** La conjunción «y» no existe en el versículo bíblico.

[18] **Y no es como estos (...) Su Nombre.** La visión de *YiŚRaEL* es distinta porque entiende que el Eterno es el Creador de todo.

[19] **con toda la profundidad de la perversidad que anida en la carne.** Aunque las inclinaciones del mal y los deseos carnales son las causas del pecado, ellos también son parte de la obra Divina y Su voluntad.

[20] **todo está atado a las condiciones con las que estableció la Roca Eterna Su mundo.** El Eterno creó ciertas normas («condiciones») con las que rige el mundo y permiten su desarrollo como la existencia de la materia y la maldad que cooperan en el *TIQUN 'OLaM*, la reparación del mundo. Así, por ejemplo, la existencia del instinto del mal es una condición *sine qua non* para el libre albedrío que permite el perfeccionamiento del mundo.

[21] **que es el dominio privado del Único del mundo.** Todo el mundo está bajo el poder exclusivo del Creador, porque Él solo gobierna este mundo.

[22] **incluso las acciones de magos que impugnan la corte de Arriba.** La *GueMaRaH* pregunta por qué las acciones de los magos se llaman *KeSHaFIM* y aprovechando la cercanía entre los

אמונת ישראל היא שהכל מגיע מכוחו של ד׳ גם הנראה כרע, נשמת ישראל מקבלת את כוחה מאמונה זו, ושום דבר לא יכול לבטלה.

וְלֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ, כִּי אֱלֹהֵי עוֹלָם ד׳ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע וְהַכֹּל עֲבָדָיו, "וְלֹא כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא וְיִשְׂרָאֵל שֵׁבֶט נַחֲלָתוֹ ד׳ צְבָאוֹת שְׁמוֹ", וְהָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי עִם כָּל עֹמֶק הָרִשְׁעָה הַמְקַנֶּנֶת בַּבָּשָׂר, הַכֹּל קָשׁוּר בַּתְּנָאִים שֶׁחָקַק בָּהֶם צוּר־עוֹלָמִים בְּעוֹלָמוֹ, שֶׁהוּא רְשׁוּת הַיָּחִיד שֶׁל יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ, "אֲפִלּוּ מַעֲשֵׂה כְשָׁפִים שֶׁמַּכְחִישִׁים פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה".

[15] **וְלֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ.** השקפת המינות היא טעות.

[16] **כִּי אֱלֹהֵי עוֹלָם ד׳ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע וְהַכֹּל עֲבָדָיו.** פסוקים אלו מבהירים את עמדת התורה, שד׳ הוא אלוהי העולם כולו, גם הארצי, ולא רק העולמות העליונים, וגם מה שנראה כביכול רע נברא על ידי הבורא האחד, והכל עבדיו – גם כוחות הרוע הם שליחיו של ד׳.

[17] **" וְלֹא...** בפסוק לא מופיעה האות ו׳.

[18] **וְלֹא כְאֵלֶּה... שְׁמוֹ.** השקפתו של ישראל שונה משלהם, כי הם מבינים שד׳ הוא "יוצר הכל".

[19] **עִם כָּל עֹמֶק הָרִשְׁעָה הַמְקַנֶּנֶת בַּבָּשָׂר.** אף על פי שבגוף (בשר) יש נטיות של רשעה שגורמות לאדם לחטוא, גם זה חלק ממעשיו של הבורא ורצונו.

[20] **הַכֹּל קָשׁוּר בַּתְּנָאִים שֶׁחָקַק בָּהֶם צוּר־עוֹלָמִים בְּעוֹלָמוֹ.** ד׳ ברא את העולם עם חוקים מסוימים ("תנאים") שעל פיהם הוא מתנהל ומתקדם כגון קיומו של החומר והרשעה שהם חלק מתיקון העולם. לדוגמא, קיום היצר הרע הוא תנאי לקיום הבחירה החופשית שהיא המאפשרת את התקדמות העולם.

[21] **שֶׁהוּא רְשׁוּת הַיָּחִיד שֶׁל יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם.** כל העולם הוא רשותו, היינו נמצא תחת שלטונו הבלעדי של ד׳.

[22] **אֲפִלּוּ מַעֲשֵׂה כְשָׁפִים שֶׁמַּכְחִישִׁים פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה.** הגמרא שואלת למה נקרא שמם כשפים? ומתרצת מפני שמכחישים פמליא של מעלה. כלומר, הכשפים, כביכול, יש בכוחם להחליש את כוחו של הבורא בעולם. מסביר רש"י: שעל מי שנגזר לחיות ממיתין.

מהגמרא ומדברי רש"י משמע שכביכול יש כוח עצמאי בעולם הזה, הכשפים, שיכול להחליש את כוחו של הבורא. אמנם הרב מסביר שברובד יותר עמוק של המציאות גם החלשה זו מתרחשת מכוחו וברצונו של הבורא ולא בניגוד לו.

Pues bien, el alma de *YiŚRaEL* está sumergida en esta luz superior; de la fuente de esta vida suprema recibe la riqueza de su vida, por eso su *ṪORaH* es una ley eterna, un pacto perpetuo que no será olvidado ni podrá ningún esfuerzo externo ni espiritual interno transgredir el mandato de D-ios y desviarse de Sus leyes, que son estatutos imperecederos y el origen de la fortaleza y el vigor, aun aquel que se manifiesta

vocablos, *KeSHaFIM* y *MaJHISHIM* (los que atenúan) contesta porque impugnan la corte de Arriba, como si tuvieran la facultad de debilitar el poder del Creador. Explica *RaSHI*, que pueden matar a aquel al que se le decretó vida.

Se podría entender del texto de la *GueMaRaH* que existen fuerzas independientes que pueden debilitar el poder del Creador y Su influencia para producir eventos en contra de Su voluntad. Sin embargo, el *RaB* explica que en un nivel más profundo hay que entender que absolutamente todo lo que ocurre, aun esos poderes maléficos, son el resultado de la voluntad del Creador y no a pesar de ella.

[23] **esta luz superior.** Se refiere a la luz de la fe en la unicidad.

[24] **el alma de *YiŚRaEL* (...) la riqueza de su vida.** Las acciones de la nación israelita y su poder emanan de su fe en la unicidad.

[25] **su *ṪORaH*.** El adjetivo posesivo «su» se puede entender como referido a *YiŚRaEL* o al pueblo de *YiŚRaEL*.

[26] **una ley eterna.** Inalterable, ya que todo está bajo el dominio del Eterno y Su voluntad. Cuando entregó la *ṪORaH* al pueblo de *YiŚRaEL* ya estaba proyectada de acuerdo con todos los advenimientos de la historia, por eso no caben en ella mutaciones y nunca será anulada o cambiada, porque desde un principio fue diseñada tomando en cuenta todas estas situaciones.

[27] **un pacto perpetuo que no será olvidado.** Por este mismo pacto entre el pueblo de *YiŚRaEL* y el Eterno es invariable e inolvidable, y no existe ni podrá existir un «nuevo testamento» que la pueda sustituir.

[28] **no podrá ningún esfuerzo.** El fortalecimiento de cualquier poder.

[29] **no podrá (...) estatutos imperecederos.** No existe fuerza alguna ni el poder del instinto del mal, ni las presiones de naciones extranjeras ni argumentos filosóficos que puedan debilitar la unión entre la nación con su D-ios y su fe. Se trata de un pacto eterno que forma parte de las leyes que sustentan el mundo.

[30] **aun aquel (...) es tomada.** Se refiere al vigor. En el original está escrito aquella refiriéndose a la fortaleza. Si se usa el vocablo «aquel» en el principio de la oración se debería terminarla conjugado el verbo en masculino.

וְנִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹר עֶלְיוֹן זֶה הִיא שְׁרוּיָה מִמְּקוֹר חַיִּים עֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ הִיא מְקַבֶּלֶת אֶת שִׁפְעַת חַיֶּיהָ, עַל־כֵּן תּוֹרָתוֹ תּוֹרַת עוֹלָמִים, בְּרִית עוֹלָם לֹא תִשָּׁכַח, וְלֹא תוּכַל שׁוּם הַגְבָּרָה חִיצוֹנִית אוֹ רוּחָנִית פְּנִימִית לַעֲבֹר אֶת פִּי ד׳ וְלָסוּר מֵחֻקּוֹתָיו חֻקּוֹת עוֹלָמִים, וּמְקוֹר הַגְּבוּרָה וְהָעֹז, גַּם זֶה שֶׁמִּתְגַּלֶּה

[23] **בְּאוֹר עֶלְיוֹן זֶה.** אור עליון של אמונת האחדות.

[24] **וְנִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל... אֶת שִׁפְעַת חַיֶּיהָ.** מעשיה של האומה הישראלית וכוח חיותה נובעים מאמונה אחדותית זו.

[25] **תּוֹרָתוֹ.** של ישראל. וייתכן – של ד׳.

[26] **תּוֹרַת עוֹלָמִים.** נצחית ולא משתנה. כיון שהכל תחת שליטת ד׳ ותכנונו, כאשר הוא נתן תורה לישראל הוא כבר לקח בחשבון את כל שעתיד להתרחש, והתורה כוללת את כל ההתפתחויות הללו, לכן אין בה שינויים והיא לא תתבטל או תוחלף כפי שטוענת המינות.

[27] **בְּרִית עוֹלָם לֹא תִשָּׁכַח.** מאותה סיבה הברית בין ד׳ לבין ישראל לא תשתנה ולא תישכח ולא תהיה חלילה ״ברית חדשה״ במקומה.

[28] **הַגְבָּרָה.** התגברות של כוח מסוים.

[29] **וְלֹא תוּכַל... חֻקּוֹת עוֹלָמִים.** שום התגברות של שום כוח לא תוכל לנתק את הקשר שבין האומה לאלוהיה ולאמונתה, לא התגברות של יצר הרע ולא כפיה חיצונית של אומה אחרת או שכנוע פילוסופי – דבר אינו חזק מספיק כדי להתגבר על קשר זה שנוצר על פי רצון ד׳ והוא נצחי כחלק מהחוקים שעומדים ביסודו של עולם.

[30] **זֶה... הִיא לְקוּחָה.** המילה ״זה״ מתייחסת למילה ״העוז״ או ״מקור הגבורה והעוז״. ובמקור (שמונה קבצים) נכתב ״זו״, וייתכן שהכוונה לגבורה. ולפי זה יש לכתוב גם בהמשך המשפט בזכר או בנקבה. אם נכתוב ״זה״ יש לומר: ״הוא לקוח״. ואם נכתוב ״זו״ יש לומר ״היא לקוחה״.

en el sometimiento de la vida, es tomada del arsenal de la fortaleza de D-ios, el Eterno formador de los mundos.

Estamos convocados a materializar en nuestra vida esa ideología y ayudar a traer la luz del *MaSHYaḤ* que brilla desde todos los aspectos de la vida.

Para materializar y descubrir en la vida y en la acción la consecuencia de esta ideología suprema, estamos convocados a la luz del *MaSHYaḤ*, que brillará desde todos lados, desde todas las circunstancias de la vida, las elecciones, los consejos, las reglas de la naturaleza, los conocimientos y las santidades, los milagros y las maravillas. Así pues, aquel humilde que cabalga sobre el asno, él mismo viene con las nubes de

[31] **el sometimiento de la vida.** A veces el hombre tiene que subyugar sus fuerzas vitales, sus instintos, por medio del atributo de fortaleza.

[32] **el origen (...) fortaleza de D-ios.** El origen de la fortaleza, aun la que se expresa en el dominio de los poderes materiales y el sometimiento de los instintos, tiene su origen en la fortaleza de D-ios, aquella con la que fue creado el mundo (ver el análisis de la fortaleza del Eterno sección VIII de esta parte).

[33] **esta ideología suprema.** La que unifica toda la existencia bajo el poder del Creador.

[34] **la luz del *MaSHYaḤ*.** Esa visión unitaria es la luz del *MaSHYaḤ* que viene para redimir al mundo de todas las tinieblas que hacen que algunos elementos parezcan escapar a la autoridad Divina. (ver en *MILON HaREiYaH* el término *ORO SHeL MaSHYaḤ* página 27 y *OROṪ HaQODeSH* Parte II pág. 457).

[35] **estamos convocados a luz del *MaSHYaḤ*.** Estamos llamados a realizar en forma práctica esta ley suprema y realizar nuestra vida de acuerdo con sus enseñanzas.

[36] **que brillará de todos lados...** De todos los distintos aspectos y eventos que existen en el mundo que se describen a continuación, aún los más perversos, se revela la luz del *MaSHYaḤ*.

[37] **de todas las elecciones.** También de la opción por el mal, que es errada y perversa, en forma oculta, se edifica la Redención y se revela la luz del *MaSHYaḤ*.

[38] **todas las reglas de la naturaleza.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la dejamos para conservar el orden de la enumeración de las observaciones.

[39] **aquel humilde que cabalga sobre el asno.** Este versículo se refiere al *MaSHYaḤ*. «He aquí que tu rey viene a ti (...) humilde y cabalga en un asno, en un pollino hijo de asna» *ZeJaRYaH* 9, 9.

בִּכְבִישַׁת הַחַיִּים, מִתּוֹךְ אוֹצַר גְּבוּרַת אֵל ד׳ יוֹצֵר עוֹלָמִים הִיא לְקוּחָה.

אנו קרואים להגשים בחיינו את האידיאל הזה ולסייע בהבאת אורו של משיח המתנוצץ בכל תחומי החיים.

וּלְהַגְשִׁים וּלְגַלּוֹת בַּחַיִּים וּבְמַעֲשֶׂה תּוֹצְאַת תּוֹרָה עֶלְיוֹנָה זוֹ, קְרוּאִים אָנוּ לְאוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁיִּתְנוֹצֵץ מִכָּל הָעֲבָרִים, מִכָּל מְסִבּוֹת הַחַיִּים, מִכָּל הַבְּחִירוֹת, מִכָּל הָעֵצוֹת, מִכָּל מִשְׁטְרֵי הַטֶּבַע, מִכָּל הַהַשְׂכָּלוֹת וּמִכָּל הַקְּדֻשּׁוֹת, מִכָּל הַנִּסִּים וּמִכָּל הַנִּפְלָאוֹת, וְהֶעָנִי הָרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר

[31] **בִּכְבִישַׁת הַחַיִּים.** האדם נדרש לעיתים לכבוש את כוחות החיים שלו כגון היצרים והדחפים על ידי מידת הגבורה.

[32] **וּמְקוֹר הַגְּבוּרָה... הִיא לְקוּחָה.** המקור של הגבורה והעוז, גם אלו שבאים לידי ביטוי דווקא בכבישת הכוחות הגשמיים והתגברות על היצרים – הוא מגבורת ד׳ שעל ידה ברא את העולם (עוד בעניין גבורת ד׳ עיין פסקה ח בחלק זה).

[33] **תּוֹרָה עֶלְיוֹנָה זוֹ.** התורה העליונה המאחדת את כל היש תחת שלטון ד׳.

[34] **לְאוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ.** אותה השקפה אחדותית היא אורו של משיח שבא לגאול את העולם מכל המחשכים, שמחמתם נראה שיש דברים שאינם תחת שליטתו של הבורא (עיין מילון הראי״ה ערך ״אורו של משיח״ עמוד כז וספר אורות הקודש חלק ב׳ עמוד תנז).

[35] **וּלְהַגְשִׁים... לְאוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ.** אנו קרואים להגשים באופן מעשי את התורה העליונה הזו ולחיות לפיה.

[36] **שֶׁיִּתְנוֹצֵץ מִכָּל הָעֲבָרִים...** אורו של משיח יתנוצץ מכל העברים מכל מסיבות החיים וכו׳, כלומר מכל הבחינות השונות המופיעות בהמשך המשפט, גם כאלו הנראות כשייכות לרע.

[37] **מִכָּל הַבְּחִירוֹת.** גם מהבחירה ברע שהיא מצד עצמה מוטעית, באופן נסתר נבנית הגאולה ומתנוצץ אורו של משיח.

[38] **מִשְׁטְרֵי הַטֶּבַע.** חוקי הטבע.

[39] **וְהֶעָנִי הָרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר.** פסוק המתייחס למשיח: ״הנה מלכך יבוא לך... עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות״.

los cielos, como un hijo de hombre.

[40] **con las nubes de los cielos, como un hijo de hombre.** También este versículo se refiere al *MaSHYaḤ*.

[41] **aquel humilde que cabalga sobre el asno, él mismo viene con las nubes de los cielos, como un hijo de hombre.** La *GueMaRaH* pregunta: «¿Cómo se puede explicar la contradicción sobre la descripción de la llegada del *MaSHYaḤ*, si por un lado está escrito que vendrá sobre las nubes del cielo, es decir, con rapidez y en forma milagrosa, y por el otro, humilde cabalgando sobre un asno, que significa en forma pausada y natural?». Responde: «Si poseen méritos, será sobre las nubes del cielo, y si no, humilde y cabalgando sobre un burro».

El *RaB* explica que las dos posibilidades son correctas e interdependientes, la manifestación sobrenatural del *MaSHYaḤ* llega en forma natural, pausada y material.

בְּעַצְמוֹ עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר־אֱנָשׁ אָתֵה.

[40] **עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר־אֱנָשׁ אָתֵה.** תרגום: "עם ענני שמים כבן אנוש בא". אף פסוק זה מדבר על המשיח.

[41] **וְהֶעָנִי הָרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר בְּעַצְמוֹ עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר־אֱנָשׁ אָתֵה.** הגמרא מקשה שפסוק אחד אומר שהמשיח יבוא עם העננים, כלומר במהירות ובצורה עליונה וניסית, ופסוק אחר אומר שהוא יבוא כעני ורוכב על חמור, כלומר לאט ובצורה גשמית וחומרית. מתרצת הגמרא: זכו: עם ענני השמים, לא זכו: עני ורוכב על חמור.

הרב מבאר פה שבעצם שתי הבחינות נכונות ותלויות אחת בשנייה. ההופעה הניסית העליונה של המשיח מגיעה דרך התנהלות טבעית הדרגתית וחומרית.

Sección X

El deseo de *YiṠRaEL* es la reparación del mundo desde la raíz del pecado

En la esencia de la Creación está oculta una falla que surge de la distancia entre los ideales Divinos y la realidad material, que es la causa de la muerte y la imperfección. La congregación de *YiṠRaEL* anhela perfeccionar el mundo desde su base y no solo el arreglo de tal o cual error. Sus aspiraciones nacionales son la expresión de este deseo.

La congregación de *YiṠRaEL* anhela una reparación global del origen de los pecados que es el antagonismo entre el ideal Divino y la realidad del mundo.

La congregación de *YiṠRaEL* anhela la reparación del mundo con todo su contenido, un perdón original purificador, que viene no solo de la salvación del alma del ser humano y el mejoramiento de su voluntad por él mismo, –que para ello hay que encontrarse con una renuncia y un atributo de benevolencia particular, sin

[1] **La congregación de *YiṠRaEL*.** *KeNeSeṪ YiṠRaEL,* este es un concepto que exige un comentario amplio, que se hará en la parte de *OROṪ YiṠRaEL*, para efecto de esta sección nos limitaremos a decir que la congregación de *YiṠRaEL* es el alma de la nación, la esencia interior de todo el pueblo, individuos y nación, en el presente, pasado y futuro.

[2] **La congregación de *YiṠRaEL* anhela la reparación del mundo con todo su contenido, un perdón original purificador.** En el alma de Israel existe el deseo de la reparación total y completa de todo el mundo de su estado actual de deterioro. Esto se hará mediante la purificación del mundo desde su raíz, eliminando la causa misma del pecado, como se explica en el resto de esta sección, y no mediante el enfrentamiento individual con algún pecado.

[3] **no solo de la salvación del alma del ser humano y el mejoramiento de su voluntad por él mismo.** No se trata de un proceso de *ṪeSHUBaH* de un individuo en particular ni el perdón de sus errores, la salvación de su alma y su mejoramiento.

[4] **con una renuncia y un atributo de benevolencia particular.** El perdón particular incluye una renuncia Divina al castigo y una benevolencia particular que posibilita la *ṪeSHUBaH*. La benevolencia consiste en considerar el cambio de voluntad (pues se arrepintió de su deseo de pecar) como un cambio de la realidad (como si el pecado jamás se hubiera ejecutado). «El perdón se otorga a los pecadores con una benevolencia total, ya que

פרק י

שאיפת כנסת ישראל לתקון עולם משורש החטא

בעצם הבריאה טמון חטא הנובע מהפער בין האידיאלים האלוהיים למציאות הגשמית, וזהו הגורם למוות ולחסרונות. כנסת ישראל שואפת לתקן את העולם מן היסוד ולא רק תיקון פרטי של חטא כזה או אחר. השאיפות הלאומיות של האומה הן ביטוי לשאיפה הכללית הזו.

כנסת ישראל שואפת לתיקון כולל לסיבת החטאים שהיא הפער המובנה בין האידיאל האלוהי למציאות העולמית.

כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל שׁוֹאֶפֶת לְתִקּוּן הָעוֹלָם בְּכָל מִלּוּאוֹ, לִסְלִיחָה מְקוֹרִית מְטַהֶרֶת, שֶׁבָּאָה לֹא רַק מִישׁוּעַת נֶפֶשׁ הָאָדָם וַהֲטָבַת רְצוֹנוֹ מִצַּד עַצְמוֹ, – שֶׁבָּזֶה צְרִיכִים לְהִפָּגֵשׁ בְּוִתּוּר וּמִדַּת־חֶסֶד מְיֻחָדָה,

[1] **כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל.** המושג "כנסת ישראל" דורש ביאור רחב ויתברר בעזרת ד' בחלק "אורות ישראל". לצורך פסקה זו נסתפק בהסבר שכנסת ישראל היא נשמת האומה שהיא המהות הפנימית המשותפת של כל עם ישראל כיחידים וכאומה, בהווה, בעבר ובעתיד.

[2] **כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל שׁוֹאֶפֶת לְתִקּוּן הָעוֹלָם בְּכָל מִלּוּאוֹ, לִסְלִיחָה מְקוֹרִית מְטַהֶרֶת.** בנשמת ישראל קיימת שאיפה לתיקון מלא ושלם של כל העולם ממצבו הנוכחי המקולקל. תיקון זה יבוא על ידי טיהור החטא העולמי משורשו באופן שיסלק את סיבת החטאים, כפי שמתבאר בהמשך הפסקה, ולא מהתמודדות פרטית עם חטא מסוים.

[3] **לֹא רַק מִישׁוּעַת נֶפֶשׁ הָאָדָם וַהֲטָבַת רְצוֹנוֹ מִצַּד עַצְמוֹ.** אין מדובר פה בתשובה וסליחה פרטית שנוגעת לאדם כזה או אחר שעשה תשובה, נסלחו חטאיו והוא נושע באופן פרטי מהחטא.

[4] **בְּוִתּוּר וּמִדַּת־חֶסֶד מְיֻחָדָה.** הסליחה הפרטית כוללת ויתור אלוהי על העונש, וכן מידת חסד מיוחדת שמאפשרת את התשובה. החסד הוא ששינוי רצון החוטא (שמתחרט על רצונו בשעת החטא) נחשב כשינוי המציאות (כאילו מעולם לא נעשה החטא). (עיין ספר מסילת ישרים פרק ד: "... ושהתשובה תינתן לחוטאים בחסד גמור, שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה... וזה חסד ודאי שאינה משורת הדין...).

inclusión de todas las demás cualidades ni consideración de una fuerza justa y ley–, sino una reparación general para la causa de los pecados.

El decreto de la purificación, la anulación del espíritu de la impureza por medio del nombre del *MaSHYaḤ* que precedió al mundo, «la vaca bermeja expía», y ella purifica la impureza del

se considera la eliminación de la voluntad como la eliminación del pecado (...) de seguro que este es un acto de benevolencia que no está en el rigor de la ley» (*MeSILaṪ YeSHaRIM* Cap. 4).

[5] **sin inclusión de todas las demás cualidades ni consideración de una fuerza justa y ley.** El proceso de la *ṪeSHUBaH* particular incluye la renuncia a una parte de los atributos como justicia y equidad, que existen y exigen su lugar. La reparación total del mundo no puede entonces excluirlos.

[6] **una reparación general para la causa de los pecados.** La reparación que anhela la congregación de *YiŚRaEL* no es un remedio particular, sino la corrección de **la causa de los pecados,** de forma tal que todas las faltas particulares y las imperfecciones se desvanezcan.

[7] **El decreto de la purificación.** Las leyes de la vaca bermeja que purifica la impureza producida por un muerto se denominan en la *ṪORaH, ḤOQ,* decreto, como afirma el versículo: «Este es el decreto de la *ṪORaH*» *(BeMiDBaR* 19, 2*)*. Existe aquí la alusión a un decreto oculto en la Creación que permite la reparación y purificación del mundo desde su base.

[8] **la anulación del espíritu de la impureza.** La existencia de la muerte es una consecuencia de la caída del mundo en el momento de su creación. En un mundo perfecto ella no debería existir. Toda reducción de vida y falta de manifestación de un potencial existente se considera como muerte y genera impureza, siendo esta última su consecuencia halájica. Como parte de la reparación general, el espíritu de impureza será anulado y la muerte será vencida y desaparecerá, tal como lo afirma el profeta: «se eliminará la muerte para siempre» (*YeSH'AYaHU* 25, 8).

[9] **por medio del nombre del *MaSHYaḤ* que precedió al mundo.** El *MaSHYaḤ* representa la reparación del mundo. El nombre expresa la esencia de la cosa. El nombre del *MaSHYaḤ*, es decir, la idea de la reparación del mundo y su perfección es entonces anterior al mundo. Aun cuando la caída de este último y la existencia del pecado es algo estructural y necesario para la esencia de su creación (como explicaremos en lo que sigue). El principio de la reparación del pecado y la caída existían desde antes, como una parte del proyecto Divino.

En otras palabras, es como si D-ios hubiese conocido y programado la caída del mundo con el pecado en el momento de su creación y ya hubiese anticipado el remedio con el nombre del *MaSHYaḤ* que la precedió.

בְּלֹא הִתְכַּלְלוּת עִם כָּל הַמִּדּוֹת כֻּלָּן וּבְלֹא שִׁקּוּל שֶׁל עֹז צֶדֶק וּמִשְׁפָּט, – כִּי־אִם תִּקּוּן כּוֹלֵל לְסִבַּת הַחֲטָאִים.

חֹק הַטָּהֳרָה, הַעֲבָרַת רוּחַ הַטֻּמְאָה עַל־יְדֵי שְׁמוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ שֶׁקָּדַם לָעוֹלָם, "פָּרָה אֲדֻמָּה מְכַפֶּרֶת",

[5] **בְּלֹא הִתְכַּלְלוּת עִם כָּל הַמִּדּוֹת כֻּלָּן וּבְלֹא שִׁקּוּל שֶׁל עֹז צֶדֶק וּמִשְׁפָּט.** תהליך התשובה הפרטית כולל אם כן ויתור על חלק מהמידות כגון מידת הצדק והמשפט, שאף הן קיימות בעולם ודורשות את מקומן. תיקון העולם השלם לא יכול לכלול ויתור על מידות אלו.

[6] **תִּקּוּן כּוֹלֵל לְסִבַּת הַחֲטָאִים.** אם כן התיקון אליו שואפת כנסת ישראל אינו תיקון פרטי, אלא תיקון כולל לסיבת החטאים, וממילא יתוקנו גם כל החטאים הפרטיים והחסרונות הקיימים בעולם.

[7] **חֹק הַטָּהֳרָה.** דיני הטהרה השייכים לפרה אדומה שמטהרת מטומאת מת נקראים בתורה חק – "זאת חקת התורה" (במדבר יט, ב). המשמעות היא שיש חק נסתר בבריאה שמאפשר את התיקון וטהרת העולם מיסודו והוא רמוז בענייני טומאת המת וטהרתה על ידי הפרה האדומה.

[8] **הַעֲבָרַת רוּחַ הַטֻּמְאָה.** מציאות המוות בעולם היא התוצאה של נפילת העולם בזמן בריאתו, שכן בעולם מושלם ללא חטא לא צריך להתקיים המוות. כל מיעוט החיים וחוסר הופעה שלמה של פוטנציאל קיים נחשב כמוות ומייצר טומאה (התוצאה ההלכתית של המוות היא טומאה). כחלק מהתיקון הכללי תועבר רוח הטומאה והמוות ינוצח ויעלם מן העולם, כדברי הפסוק: "ובלע המוות לנצח (ישעיה כה, ח).

[9] **עַל־יְדֵי שְׁמוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ שֶׁקָּדַם לָעוֹלָם.** עניינו של המשיח הוא תיקון העולם. שם מבטא את מהות הדבר, לכן שמו של המשיח, היינו הרעיון שהעולם יבוא לידי תיקונו, קדם לעולם. אם כן, אף על פי שנפילת העולם וקיום החטא הוא דבר מובנה והכרחי בעולם מזמן בריאתו, גם יסוד תיקון החטא היה קיים עוד מלפני כן כחלק מהתוכנית האלוהית.

כלומר, ד' ידע ותכנן את נפילת העולם בחטא עם בריאתו, וכבר הקדים לכך את רפואתו בבריאת שמו של משיח, שהוא התיקון השלם, שקדם לבריאת העולם ולהופעת החטא.

muerto, está sujeto a la eliminación de la muerte desde su fundamento, la elevación del mundo de la profundidad de su pecado, del pecado de la tierra y de la acusación de la luna, de la caída de la teoría universal en el establecimiento de su existencia, de la disminución del ideal mundial

[10] **«la vaca bermeja expía», y ella purifica la impureza del muerto.** La ceniza de la vaca bermeja constituye uno de los componentes principales y obligatorios en el proceso de la purificación de la inmundicia producida por un muerto.

Desde un punto de vista netamente halájico, la función de la vaca bermeja es purificadora, sin embargo, la *GueMaRaH* se refiere a ella como elemento expiatorio. («Dijo *ReBI AMI*: "¿Por qué el relato de la muerte de *MiRYaM* está yuxtapuesto a la sección de la vaca bermeja? Para enseñarte que al igual que la vaca es 'expiatoria', la muerte de los justos lo es también"». *MO'ED QaTaN* 28b). Esto se puede explicar considerando que, aunque la impureza del muerto no es realmente una falta, la existencia de la muerte es consecuencia del pecado y deterioro del mundo. Así bien, la función de la vaca bermeja es la reparación de esta realidad. El *RaB* relaciona esta expiación con la eliminación del espíritu de la impureza.

[11] **del pecado de la tierra.** El *MiDRaSH* afirma que el Eterno ordenó a la tierra que haga brotar un «árbol frutal que produzca fruto» (*BeRESHIṪ* 1, 11) y los sabios explican que el tronco de este tenía que saber igual a su fruta. Sin embargo, la tierra pecó e hizo brotar un «árbol que produce fruto» (*ibíd.* 1, 12). Es decir que, desde el mismo momento de la Creación, existió una brecha entre la intención Divina original y su ejecución.

[12] **la acusación de la luna.** La *GueMaRaH* (*ḤULIN* 60b) afirma que al inicio fueron creados el sol y la luna del mismo tamaño, y la luna protestó y dijo: «¡Pueden acaso dos reyes servir bajo la misma corona!». Este argumento fue considerado como una falta, por lo cual el Eterno le ordenó empequeñecerse. La *GueMaRaH* (*SHaBUOṪ* 9a) pregunta: ¿Porque en el sacrificio de *ROSH ḤODeSH* está escrito «expiatorio para el Eterno»? Respuesta: *HaSHeM* dice: «Porque reduje la luna».

Evidentemente, estos *MiDRaSHIM* no se pueden entender en forma literal, ya que ni la luna ni la tierra poseen libre albedrío para atribuirles pecados o arrepentimiento, ni mucho menos imputarLe una falta al Creador. Sin entrar en el detalle específico de cada uno de los pecados, la enseñanza que se puede extraer es que en el fundamento de la Creación está encerrado un pecado. En la transición entre la voluntad Divina original y su realización hay una brecha entre el ideal y la realidad. Existe una falta de perfección en el hecho mismo de la Creación, cuya consecuencia es la muerte y la carencia, y *KeNeSeṪ YiŚRaEL* anhela remediarla.

[13] **la caída de la teoría universal en el establecimiento de su existencia.** El Eterno quiso crear un mundo perfecto de acuerdo con ideales Divinos supremos;

וְהִיא מְטַהֶרֶת מִטֻּמְאַת מֵת, נָעוּץ בְּסִלּוּק הַמִּיתָה מִיסוֹדָהּ, בְּהַעֲלָאַת הָעוֹלָם מֵעֹמֶק חֶטְאוֹ, מֵחֵטְא הָאָרֶץ וּמִקִּטְרוּג הַלְּבָנָה, מִנְּפִילַת הַתֵּאוֹרְיָה הָעוֹלָמִית בִּיסוֹד מְצִיאוּתָהּ, מֵהַנְמָכַת הָאִידֵאָל

[10] **"פָּרָה אֲדֻמָּה מְכַפֶּרֶת", וְהִיא מְטַהֶרֶת מִטֻּמְאַת מֵת.** אפר פרה אדומה מהווה מרכיב מרכזי והכרחי בתהליך הטהרה מטומאת המת.

מבחינה הלכתית פשוטה הפרה אינה מכפרת שום דבר שכן טומאה אינה חטא, אלא היא מטהרת מטומאה, אך הגמרא מייחסת את פעולת הכפרה לפרה אדומה: "אמר רבי אמי: למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה? לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת". הרב קושר כפרה זו עם העברת רוח הטומאה. אמנם טומאת מת אינה חטא, אך מציאות המוות בעולם יסודה בחטא ובקלקול, ועניינה של הפרה האדומה הוא תיקון מציאות זו.

[11] **מֵחֵטְא הָאָרֶץ.** על פי המדרש ד׳ אמר לאדמה להוציא "עץ עושה פרי" (בראשית א, יא), כלומר, שטעם העץ עצמו היה צריך להיות כטעם הפרי. אולם האדמה חטאה והוציאה "עץ עושה פרי" (שם יב), שטעם העץ לא כטעם הפרי. כלומר יש פער בין הכוונה האלוהית המקורית בבריאה לבין הגשמתה בפועל עוד מזמן בריאת העולם.

[12] **וּמִקִּטְרוּג הַלְּבָנָה.** על פי המדרש תחילה נבראו השמש והירח באותו גודל. הלבנה קטרגה ואמרה "אפשר לשני מלכים שישמשו בכתר אחד?". אמירה זו נחשבת לחטא ולכן ד׳ העניש אותה ואמר לה: "לכי ומעטי את עצמך". בהמשך הגמרא אומרת שמיעוט זה של הלבנה הוא כביכול חטא של ד׳, ולכן מביאים קורבן חטאת בראש חודש כדי "לכפר" מיעוט הלבנה. גם פה רואים פער בין הכוונה האלוהית המקורית לעשות שני מאורות גדולים לבין התוצאה שהיא מאור גדול ומאור קטן. פער זה נקרא חטא והוא קיים עוד מראשית הבריאה.

את שני המדרשים הנ"ל כמובן שאי אפשר להבין כפשוטם, שהרי הלבנה והארץ אינם בעלי בחירה ששייך בהם חטא ותשובה, ובטח שלא שייך חטא ביחס לבורא חלילה. מבלי להיכנס למשמעות הספציפית של כל אחד מהחטאים הנ"ל שנתבארו במקומות אחרים, מה שניתן ללמוד ממדרשים אלו זה שביסוד הבריאה כבר גלום החטא. כבר במעבר בין הרצון האלוהי המקורי בבריאת העולם לבין יישומו בפועל קיים פער מובנה שיוצר חטא במשמעות של חוסר שלמות. את חוסר השלמות המובנה הזה, שתוצאתו הוא מוות וחסרון, שואפת כנסת ישראל לתקן.

[13] **מִנְּפִילַת הַתֵּאוֹרְיָה הָעוֹלָמִית בִּיסוֹד מְצִיאוּתָהּ.** ד׳ רוצה לברוא עולם מושלם על פי אידיאלים עליונים, אך בפועל, בעצם המפגש שלהם עם המציאות הממשית ישנה כמין שבירה שלהם.

en la realidad, lo que posibilitó el pecado humano y todos los innumerables sufrimientos que se produjeron por él. Todo, todo debe ser reparado, todo debe ser purificado.

Los anhelos nacionales de *YiŚRaEL* son la expresión de su deseo de reparar el mundo entero de la raíz del pecado.

El anhelo de *YiŚRaEL* por la edificación de la nación; el retorno a la tierra es el deseo de la profundidad del bien que penetra en toda la existencia en su raíz.

No se trata de levantar un ladrillo de algún edificio, sino un giro total y profundo en dirección

pero, en la realización, en el encuentro de los ideales Divinos con la realidad concreta, se produce una especie de rotura.

[14] **de la disminución del ideal universal en la realidad.** El ideal Divino tiene que ser disminuido y reducido para que pueda surgir en la realidad. Este es el fundamento del pecado.

[15] **lo que posibilitó el pecado humano y todos los innumerables sufrimientos que se produjeron por él.** Cada transgresión tiene sus motivos circunstanciales: el deseo, la seducción, la equivocación, etc. Sin embargo, hay una causa trascendental al origen de todas las demás que hace posible la existencia misma del pecado. Se trata de la facultad que tiene el hombre de actuar en contra de la voluntad del Creador, que se deriva de aquella falla que se produjo en el momento de la Creación, que hace posible el pecado y sus consecuencias: «Los innumerables sufrimientos que se produjeron por él».

[16] **El anhelo de *YiŚRaEL* (...) que penetra en toda la existencia en su raíz.** Al principio de la sección se explicó que el anhelo de *KeNeSeṪ YiŚRaEL* es reparar la causa de los pecados y conducir al mundo a su perfección total. Ahora se aclara que este deseo se expresa en sus aspiraciones nacionales. No se trata solo de un empeño regular de un pueblo que quiere recuperar su independencia, como puede considerarse en apariencia, sino de algo mucho más profundo: la intención de perfeccionar al mundo entero.

[17] **el deseo de la profundidad del bien que penetra en toda la existencia en su raíz.** El anhelo nacional es parte del de reparar el mundo entero desde la raíz del mal.

[18] **No se trata de levantar un ladrillo de algún edificio.** El tratado de *SaNHeDRIN* 107b, relata que *R. YeHOSHu'A BeN PeRaḤYaH* alejó a uno de sus alumnos y este levantó un ladrillo y se le prosternó (la tradición lo identifica con *YeSHU*). El *RaB* explica esta acción como una construcción parcial. Alude con esto que la herejía intenta un rescate fragmentado de un particular y no del mundo en general. El anhelo de la congregación de *YiŚRaEL* no es erguir un ladrillo, un ideal o un individuo, sino la recuperación total de la existencia.

הָעוֹלָמִי בַּמְּצִיאוּת, מַה שֶּׁהִכְשִׁיר אֶת הַחֵטְא הָאֱנוֹשִׁי וְכָל הַצָּרוֹת הָרַבּוֹת הַבָּאוֹת מִמֶּנּוּ. הַכֹּל, הַכֹּל צָרִיךְ לִהְיוֹת מְתֻקָּן, הַכֹּל צָרִיךְ לִהְיוֹת מְטֹהָר.

השאיפות הלאומיות של ישראל הן ביטוי לשאיפת תיקון העולם הכולל משורש החטא.

שְׁאִיפַת יִשְׂרָאֵל לְבִנְיַן הָאֻמָּה, לְשִׁיבַת הָאָרֶץ, הִיא שְׁאִיפָה שֶׁל עֹמֶק הַטּוֹב הַחוֹדֵר אֶת כָּל הַיֵּשׁ בְּשָׁרְשׁוֹ.

לֹא זְקִיפַת לְבֵנָה מֵאֵיזֶה בִּנְיָן כִּי־אִם פְּנִיָּה שְׁלֵמָה

[14] **מֵהַנְמָכַת הָאִידֵאָל הָעוֹלָמִי בַּמְּצִיאוּת.** על מנת להופיע את האידיאל במציאות יש להנמיך אותו, ובכך הוא מופיע באופן חסר.

[15] **מַה שֶּׁהִכְשִׁיר אֶת הַחֵטְא הָאֱנוֹשִׁי וְכָל הַצָּרוֹת הָרַבּוֹת הַבָּאוֹת מִמֶּנּוּ.** לכל חטא ישנן סיבות מקומיות כגון תאווה, טעות וכדו׳. מתבאר, שמלבד הסיבות הפרטיות ישנה "סיבת החטאים" – האפשרות שיש לאדם לפעול כנגד רצון הבורא נובעת מאותו חסרון שביסוד הבריאה, והוא זה שמכשיר, כלומר מאפשר, את מציאות החטא, וכן את תוצאותיו – "צרות רבות הבאות ממנו".

[16] **שְׁאִיפַת יִשְׂרָאֵל... הַחוֹדֵר אֶת כָּל הַיֵּשׁ בְּשָׁרְשׁוֹ.** בתחילת הפסקה התבאר ששאיפתה של כנסת ישראל הוא תיקון סיבת כל החטאים והבאת העולם לתיקונו הגמור. עתה מתבאר ששאיפה זו באה לידי ביטוי בשאיפות הלאומיות של עם ישראל, שאינן שאיפות לאומיות רגילות ופרטיות לעצמאות לאומית כפי שעלול להראות מבחינה חיצונית, אלא יש פה רצון עמוק לתיקון העולם כולו.

[17] **שְׁאִיפָה שֶׁל עֹמֶק הַטּוֹב הַחוֹדֵר אֶת כָּל הַיֵּשׁ בְּשָׁרְשׁוֹ.** השאיפה הלאומית היא חלק מהשאיפה לתיקון עולם שלם (כל היש בשורשו, כולל הרע שביסוד הבריאה).

[18] **זְקִיפַת לְבֵנָה מֵאֵיזֶה בִּנְיָן.** הגמרא מספרת שרבי יהושע בן פרחיה דחה אחד מתלמידיו, הלך אותו האיש זקף לבנה והשתחווה לה (לפי המסורת מדובר בישו). הרב מבאר את זקיפת הלבנה כבניית חלק מהבניין ולא בניין שלם, והוא רומז לכך שהמינות עוסקת בתיקון פרטי וחלקי של האדם שמתמקד ביחיד ולא בעולם כולו. שאיפת כנסת ישראל איננה זקיפת לבנה אחת, אידיאל אחד או האדם הפרטי, אלא תיקון כללי של המציאות.

de la base de toda la edificación, para establecerla en forma correcta. No [solo] algunos palos ni ramas del árbol de la vida y del bien, sino descubrir el origen, la fuente de la vida de donde se nutre la savia del árbol de la vida –con todas sus raíces, sus troncos, sus ramas, sus vástagos y sus hojas– y de ella vendrá un espíritu de vida, uno nuevo, y un mundo renovado se construirá, «al igual que el nuevo cielo y la nueva tierra que Yo hago, subsisten frente a Mí, palabra del Eterno; así también perdurará vuestra descendencia y vuestro nombre».

[19] **No]solo[algunos palos ni ramas del árbol de la vida y del bien.** Una nueva parábola para ilustrar la idea mencionada. La intención no es sanear una rama de la existencia, sino reparar la raíz, la fuente de la que emana la vida del árbol de forma tal que todas las ramas queden reparadas.

[20] **la fuente de la vida.** Con el fin de realizar la pureza con la vaca bermeja era necesario el uso de agua viva, es decir, agua que proviniese de un manantial que fluyera. Siguiendo las parábolas descritas en el párrafo, se explica aquí la necesidad de una pureza al más alto nivel que restaure de raíz la esencia de la vida y no una parcial, que trate con una rama específica del pecado.

[21] **y de ella vendrá un espíritu de vida, uno nuevo, y un mundo renovado se construirá.** Cuando culmine el proceso de reparación el mundo se elevará a una nueva realidad.

[22] **al igual (...) vuestra descendencia y vuestro nombre.** En este versículo se explica que en el futuro habrá un mundo nuevo, una nueva realidad reparada que depende de la continuidad de la existencia de *YiŚRaEL*, que es la causa de su surgimiento.

וַעֲמֻקָּה אֶל הַיְסוֹד שֶׁל כָּל הַבִּנְיָן, לְכוֹנְנוֹ בְּתִקּוּן. לֹא עֵצִים אֲחָדִים וַעֲנָפִים מֵאִילַן הַחַיִּים וְהַטּוֹב, אֶלָּא לַחֲשׂף אֶת הַמָּקוֹר, אֶת מַעְיַן הַחַיִּים שֶׁלְּשַׁד עֵץ הַחַיִּים, עִם כָּל שָׁרָשָׁיו, גְּזָעָיו עֲנָפָיו, פֹּארוֹתָיו וְעָלָיו, מִשָּׁם יוֹנֵק, וּמִמֶּנּוּ יָבֹא רוּחַ חַיִּים, רוּחַ חָדָשׁ, וְעוֹלָם חָדָשׁ, יִבָּנֶה, "כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם ד' כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם".

[19] **לֹא עֵצִים אֲחָדִים וַעֲנָפִים מֵאִילַן הַחַיִּים וְהַטּוֹב.** משל נוסף שמסביר את הרעיון הנ"ל. השאיפה אינה לתקן ענף זה או אחר של המציאות אלא תיקון השורש והמעיין ממנו נובעים החיים אל האילן, וממילא יתוקנו כל הענפים (וייתכן שיש פה רמז לעץ של המינים).

[20] **מַעְיַן הַחַיִּים.** על מנת לקיים את תהליך הטהרה על ידי הפרה האדומה היה צורך בשימוש במים חיים, היינו מים שנלקחו ממעיין נובע. בהמשך למשלים דלעיל, מבואר פה שיש צורך בטהרה ברמה הגבוהה ביותר שמטהרת מן המקור עצמו את עצם החיים ולא טהרה חלקית שמתמודדת עם ענף מסוים של החטא.

[21] **וּמִמֶּנּוּ יָבֹא רוּחַ חַיִּים, רוּחַ חָדָשׁ, וְעוֹלָם חָדָשׁ, יִבָּנֶה.** כשייגמר תהליך תיקון שורש החטא העולם יתעלה למדרגה חדשה.

[22] **כִּי כַאֲשֶׁר... זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם.** בפסוק זה מבואר שלעתיד לבוא יהיה כעין עולם חדש ומציאות חדשה ומתוקנת. מציאות זו קשורה בהמשכיותו של עם ישראל שהוא הגורם להופעתה.

Sección XI

El fortalecimiento de este mundo por medio del fortalecimiento del mundo venidero

Las cosas que fortalecen la vida en el mundo venidero, como el cumplimiento de la *ṪORaH* y los preceptos, son las mismas que lo hacen en este mundo, como se puede percibir en la historia del pueblo judío. La *ṪORaH* oral en su grandiosidad apuntaló este principio y lo inculcó en el pueblo, y esto fue parte de su batalla contra los saduceos. También en el presente, este concepto fortalece la edificación de la nación israelita.

Lo que fortalece la vida en el mundo venidero, también lo hace en la del presente como se puede ver en la historia de la nación israelita.

Todo lo que da un poder más grande en el mundo venidero, ciertamente vive con más fuerza, también, en este mundo. Esto se comprueba en *YiṠRaEL* en el caso de la edificación de la nación. Todo lo que vigoriza la vida eterna edifica la nación en la práctica, ya que la vivencia

[1] **Todo lo que da (...) también, en este mundo.** Contrariamente a aquellos que pretenden que hay un antagonismo entre la vida de este mundo y la del venidero, por lo que aseguran que para adquirirla el hombre debe debilitar sus poderes materiales, el *RaB* nos enseña que existe una relación intrínseca entre ellas y se compara a la del alma y el cuerpo, que constituyen una sola unidad; así pues, mientras más fuerte es el alma, el cuerpo también lo es, por lo que la dedicación al refuerzo de los asuntos del mundo venidero, como la elevación espiritual y la práctica de las *MiTSVOṪ,* tiene un efecto vigorizador en la vida de este mundo.

[2] **Esto se puede comprobar en *YiṠRaEL* en el caso de la edificación de la nación.** La relación proporcional entre el fortalecimiento de la vida en el mundo venidero y la del presente, se puede detectar y confirmar por medio de la reflexión en la vida nacional de *YiṠRaEL*.

[3] **la vida eterna.** La vida del mundo venidero, según la bendición de la *ṪORaH* que afirma: «Una vida eterna plantó en nuestro interior», que se refiere a la vida del más allá.

[4] **Todo lo que vigoriza la vida eterna edifica la nación en la práctica.** La persona que cumple con la *ṪORaH* y las *MiTSVOṪ,* fortaleciendo espiritualmente al pueblo judío, contribuye también a su edificación material.

פרק יא

חיזוק העולם הזה על ידי חיזוק העולם הבא

מה שמחזק את חיי העולם הבא, כגון קיום תורה ומצוות, מחזק אף את חיי העולם הזה, כפי שניתן לראות בחיי האומה הישראלית. התורה שבעל פה בגדלותה מחזקת יסוד זה ומרגילה אליו את האומה, וזה היה חלק מהמאבק בצדוקים. יסוד זה מחזק גם את בניין האומה הישראלית בתקופתנו.

מה שמחזק את העולם הבא מחזק גם את העולם הזה כפי שניתן לראות בחיי האומה הישראלית.

כָּל מַה שֶּׁנּוֹתֵן כֹּחַ יוֹתֵר גָּדוֹל לָעוֹלָם־הַבָּא הֲרֵי הוּא יוֹתֵר חַי בְּאֹמֶץ גַּם בָּעוֹלָם־הַזֶּה. וְהַדָּבָר מִתְבַּחֵן בְּיִשְׂרָאֵל לְעִנְיַן בִּנְיַן הָאֻמָּה. כָּל הַמְאַמֵּץ אֶת חַיֵּי עוֹלָם הֲרֵי הוּא בּוֹנֶה אֶת הָאֻמָּה בְּפֹעַל, כִּי חִיּוּתָם

[1] **כָּל מַה... בָּעוֹלָם־הַזֶּה.** ישנן תפיסות הרואות ניגוד בין חיי העולם הזה לחיי העולם הבא, ולכן, לשיטתם, עיסוק בחיי העולם הבא וברוחניות אמור להחליש את האדם בעולם הזה ולהתיש את כוחותיו הגשמיים. בניגוד לתפיסות אלו, אומר הרב שאדרבה, כיוון שהעולם הבא והזה הם דבר אחד כנשמה וגוף, ככל שהנשמה חזקה יותר כך גם הגוף חזק יותר, וממילא העיסוק והחיזוק של ענייני העולם הבא כגון התעלות רוחנית, קיום מצוות וכדו׳ דווקא מחזק את חיי העולם הזה.

[2] **וְהַדָּבָר מִתְבַּחֵן בְּיִשְׂרָאֵל לְעִנְיַן בִּנְיַן הָאֻמָּה.** העובדה הזו, שחיזוק העולם הבא מחזק את העולם הזה, נבחן ומוכח מתוך התבוננות בחיים הלאומיים של האומה הישראלית

[3] **חַיֵּי עוֹלָם.** – הבא. כלשון הברכה: ״חיי עולם נטע בתוכנו״ שמתייחסת לחיי העולם הבא.

[4] **כָּל הַמְאַמֵּץ אֶת חַיֵּי עוֹלָם הֲרֵי הוּא בּוֹנֶה אֶת הָאֻמָּה בְּפֹעַל.** אדם המקיים תורה ומצוות, שבזה הוא מאמץ (מלשון לחזק) את הרוחניות בעם ישראל, בונה ומחזק גם את ענייניה הגשמיים של האומה.

nacional de *YiŚRaEL* es la continuación del éxito eterno.

Este principio se encuentra en la ley oral que lo inculcó en la nación.

Esta es la grandeza de la ley oral, que se esforzó por inculcar en la nación la vida eterna en su sentido más amplio y sacar del corazón de los saduceos, cuyo entusiasmo nacional fue similar

[5] **ya que la vivencia nacional de *YiŚRaEL* es la continuación del éxito eterno.** La energía nacional de *YiŚRaEL*, también en los asuntos materiales relacionados con este mundo, se deriva de la dedicación al mundo venidero.

[6] **Esta es la grandeza de la ley oral.** En la *ṪORaH* escrita no hay ninguna referencia al mundo venidero y solo está mencionado en la oral, por lo que es consecuencia de ella también la idea que el refuerzo del mundo venidero también vigoriza la vida en el presente. En particular se aprecia la fuerza de los rabinos en la lucha que sostuvieron en contra de los saduceos que negaron la existencia de ese mundo, como se explica en lo que sigue.

[El *SHULḤaN ´ARUJ* (*ORaḤ ḤaYIM* 139, 10) explica la bendición de la *ṪORaH*: «Que nos dio una *ṪORaH* verdadera y una vida eterna plantó en nuestro interior». Una *ṪORaH* verdadera se refiere a la Ley escrita que tiene un origen Divino, vida eterna es la Ley oral que toma los principios sublimes de la primera y los hace descender en nuestra vida cotidiana sembrándolos en nuestros corazones. De esta misma forma el principio del mundo venidero que es supremo y oculto fue inculcado en la conciencia de la nación y en su vida].

[7] **Inculcar.** En el sentido de hacerlo rutinario y popularmente aceptado.

[8] **que se esforzó por inculcar en la nación la vida eterna en su sentido más amplio.** La *ṪORaH* oral procuró que la importancia de la fe en la existencia del mundo venidero penetrara en la conciencia de la nación en general, hasta lograr transformarla en una de las creencias más populares y básicas.

[9] **sacar del corazón de los saduceos (...) hasta el mundo.** Los saduceos o *TSeDUQuIM* eran una secta del pueblo judío, en el período del Segundo Templo, que no creía en la *ṪORaH* oral ni en el mundo venidero, como se explica en el texto siguiente:

La *MiSHNaH* afirma: «Al finalizar una bendición en el Templo se decía: "desde el mundo". *RaSHI* explica que en vez de responder *AMeN*, el que finalizaba una bendición, invitaba a los presentes con el versículo de *NeḤeMYaH* (9, 5): "Levántense a bendecir al Eterno vuestro D-ios desde el mundo", a lo que contestaban: "Bendito el Nombre de la gloria de Su reino desde el mundo"».

La *MiSHNaH* continúa: «Cuando se corrompieron los saduceos y dijeron que solo existe un mundo» y que se podía malinterpretar el versículo antes mencionado, considerando solo la existencia de un mundo, los sabios agregaron el final del versículo: «Desde el mundo y hasta el mundo». Haciendo referencia con esta

הַלְּאֻמִּית שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֶמְשֵׁךְ הִיא מֵהַצְלָחַת עוֹלָמִים.

יסוד זה נמצא בתורה שבעל פה שהטמיעה אותו באומה.

וְזֶהוּ הַגֹּדֶל שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁעָמְדָה לְהַשְׁגִּיר אֶת חַיֵּי הָעוֹלָמִים בִּמְלֹא מוּבָנָם בָּאֻמָּה וּלְהוֹצִיא מִלִּבָּן שֶׁל צְדוֹקִים, שֶׁהִתְלַהֲבוּתָם הַלְּאֻמִּית דָּמְתָה

[5] **כִּי חִיּוּתָם הַלְּאֻמִּית שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֶמְשֵׁךְ הִיא מֵהַצְלָחַת עוֹלָמִים.** החיים הלאומיים של עם ישראל, גם בעניינים גשמיים הקשורים לעולם הזה, נובעים מהצלחה בדברים הנוגעים לחיי הנצח של העולם הבא.

[6] **וְזֶהוּ הַגֹּדֶל שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה.** קיומו של העולם הבא לא מוזכר כלל בתורה שבכתב ובא רק מהתורה שבעל פה, וממילא גם ההבנה שחיזוק חיי העולם הבא מחזק את חיי העולם הזה נלמד מהתורה שבעל פה. במיוחד רואים את כוחה של תורה שבעל פה בעניין זה במאבקם של החכמים בצדוקים שכפרו בקיומו של העולם הבא כפי שיוסבר להלן.

[עיין שולחן ערוך (או״ח קלט, י) שמסביר את ברכת התורה: ״אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו״ – תורת אמת זו תורה שבכתב, חיי עולם זו תורה שבעל פה. כלומר התורה שבכתב היא אלוהית שמיימית והתורה שבעל פה נוטעת את האלוהיות הזו בתוכנו, היא זו שלוקחת את העקרונות האלוהיים העליונים שבתורה שבכתב ומורידה אותם לתוך חיינו בעולם הזה. כך גם העיקרון של העולם הבא שהוא עליון ונסתר ניטע בתוך תודעת האומה ובחייה בעזרת התורה שבעל פה].

[7] **לְהַשְׁגִּיר.** להרגיל, להפוך לשיגרה, לדבר רגיל ומקובל.

[8] **שֶׁעָמְדָה לְהַשְׁגִּיר אֶת חַיֵּי הָעוֹלָמִים בִּמְלֹא מוּבָנָם בָּאֻמָּה.** התורה שבעל פה עמלה על החדרת והעמקת ההבנה של חשיבות קיומו של העולם הבא כחלק משמעותי מהכרתה של האומה בכללה, עד שהדבר הפך לשגרה ולדבר נפוץ ומקובל כאחת האמונות הבסיסיות ביותר של האומה הישראלית.

[9] **וּלְהוֹצִיא מִלִּבָּן שֶׁל צְדוֹקִים... מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם.** הצדוקים היו כת בימי בית שני שלא האמינה בתורה שבעל פה וממילא כפרו בקיומו של העולם הבא (שלא נמצא כלל בתורה שבכתב כנ״ל), כפי שמבואר בסוגיה הבאה:

המשנה אומרת: ״כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים עד העולם״. מבאר רש״י על פי הגמרא שבבית המקדש לא היו אומרים ״אמן״ אחר הברכות, ובמקום זאת, בסיום כל ברכה אומר היה המברך: ״קומו ברכו את ד׳ אלוהיכם מן העולם״ והשומעים היו אומרים: ״ברוך שם כבוד מלכותו״.

ממשיכה המשנה ואומרת: ״משקלקלו הצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד״. כלומר, הצדוקים קלקלו בכך שטענו שאין עולם הבא אלא רק עולם הזה, וניתן כביכול להביא ראיה לדבריהם מהפסוק הנ״ל שאומר ״מן העולם״, כלומר מן העולם הזה בלבד, שרק הוא קיים, יש לברך את ד׳.

a una llama de un fuego de paja que se inflamó, se extinguió y ya no existe, diciendo: «Bendigan al D-ios de *YiŚRaEL* desde el mundo y hasta el mundo».

Este principio ayudará, también en el presente, al renacimiento de la nación en su tierra.

Desde este fundamento del mundo se edificará y se establecerá también ahora la profundidad de la vida nacional en *YiŚRaEL* y se engrandecerá la construcción de la tierra, y todos los esfuerzos

repetición a la existencia del mundo venidero y asegurándose que esta creencia se interiorice en la vida cotidiana.

[10] **cuyo entusiasmo nacional fue similar a una llama de un fuego de paja.** Los saduceos tenían un fuerte sentimiento nacionalista. El rey *YaNAY*, por ejemplo, que fue enemigo acérrimo de los sabios, agrandó el territorio de *YiŚRaEL* y lo fortaleció. Esta llama arde con fuerza por breves instantes y luego se extingue rápidamente. Así fue el entusiasmo nacional de los saduceos que no pudo sustentarse y posteriormente al surgir intereses políticos traicionaron su patria, recurrieron a naciones extranjeras y las trajeron a *YiŚRaEL*. Solamente la ley oral por su conexión con el mundo venidero y la vida eterna refuerza en forma continua los sentimientos nacionalistas.

(Hay aquí probablemente una alusión a otras ideologías que pretenden fortalecer los sentimientos nacionales poniendo de lado la vida eterna, que en ciertos momentos pueden traer una luz incandescente, pero que pronto se extinguirá, ya que no tienen asidero en valores eternos).

[11] **diciendo.** Hay que leer esta oración en la forma siguiente: «Y esta es la grandeza de la Ley oral, que se esforzó por inculcar a la nación la vida eterna (...) diciendo: "Bendigan al D-ios de *YiŚRaEL* desde el mundo y hasta el mundo"». Es decir que la *ṪORaH* oral nos enseña a decirlo de esta manera.

[12] **desde este fundamento del mundo...** A partir de este concepto –la relación proporcional de fuerzas entre la vida del mundo venidero y el presente– se edificará y se establecerá...

[13] **ahora.** En la época en la que el *RaB* escribió el libro, al principio del sionismo y del retorno del pueblo de *YiŚRaEL* a su tierra y la edificación física de la nación (y hasta nuestros días).

[14] **se edificará y se establecerá también ahora la profundidad de la vida nacional en *YiŚRaEL* y se engrandecerá la construcción de la tierra**. En contra de otras ideologías que en su época eran populares y consideraban la religión como una práctica del exilio que impide y obstaculiza la edificación de la tierra, el *RaB* insiste, de acuerdo con el principio antes mencionado, que la construcción práctica de la tierra y la vida nacional se profundizarán con la intensificación de la práctica de las *MiTSVOṪ* y el estudio de la *ṪORaH*.

לְלַהֶבֶת שֶׁל תֶּבֶן, שֶׁנִּשְׁתַּלְהֲבָה וְדָעֲכָה וְאֵינֶנָּה, לוֹמַר: בָּרְכוּ אֶת ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם.

יסוד זה יסייע גם כיום בתהליך תחיית האומה בארצה.

וּמִיסוֹד־עוֹלָם זֶה יִבָּנֶה וְיִכּוֹנֵן גַּם עַכְשָׁו עֹמֶק הַחַיִּים הַלְאֻמִּיִּים בְּיִשְׂרָאֵל וְיִתְגַּדֵּל בִּנְיַן הָאָרֶץ, וְכָל

סוף המשנה: ״התקינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם״. כדי ״להוציא מליבם של צדוקים״, היינו לחזק את האמונה בקיומו של העולם הבא בקרב ישראל, ו״להשגיר״ אמונה זו בחיי היום יום, התקינו חכמי התורה שבעל פה, שיהיו אומרים חותמי הברכות שבמקדש: ״מן העולם ועד העולם״, כלומר מן העולם הזה ועד העולם הבא.

[10] **שֶׁהִתְלַהֲבוּתָם הַלְאֻמִּית דָּמְתָה לְלַהֶבֶת שֶׁל תֶּבֶן.** הצדוקים היו בעלי רגש לאומי חזק, כגון בימי ינאי המלך שהרחיב את ממלכת ישראל וחיזקה. אבל התלהבות לאומית זו הייתה דומה ל״להבת של תבן״, להבה זו בוערת בעוצמה אך לזמן קצר ודועכת במהירות. כך התלהבותם הלאומית של הצדוקים לא החזיקה מעמד זמן רב, ובהמשך הם בגדו בלאומיות הישראלית על ידי פניה לגוים והבאתם לישראל. דווקא התורה שבעל פה, מתוך קישורה לעולם הבא ולחיי הנצח, מחזקת את הלאומיות הישראלית לטווח הארוך.

[ייתכן שיש פה רמז לאידיאלוגיות אחרות שרוצות לחזק את הצד הלאומי בישראל מתוך ניתוק מחיי הנצח, שאמנם יכולות להאיר בעוצמה תקופה מסוימת, אך הן עתידות לדעוך במהירות, כיון שהן לא אחוזות בערכים הנצחיים של ישראל].

[11] **לוֹמַר.** המשך המשפט הקודם ומתייחס לתורה שבעל פה. יש לקרוא כך: ״וזהו הגודל של תורה שבעל פה שעמדה להשגיר את חיי העולמים... לומר: ברכו את ד׳ וכו׳. כלומר שהתורה שבעל פה אומרת לנו לומר באופן הזה.

[12] **וּמִיסוֹד־עוֹלָם זֶה...** מדבר זה, שאימוץ חיי העולם הבא מחזק את חיי העולם הזה, שהוא יסוד עולם – עיקרון חשוב ויסודי בעולם – יבנה ויכונן וכו׳.

[13] **עַכְשָׁו.** בתקופת כתיבת הספר, שהיא תחילת הציונות וחזרת ישראל לארצו ובניין האומה הפיזי (ועד תקופתנו אנו).

[14] **יִבָּנֶה וְיִכּוֹנֵן גַּם עַכְשָׁו עֹמֶק הַחַיִּים הַלְאֻמִּיִּים בְּיִשְׂרָאֵל וְיִתְגַּדֵּל בִּנְיַן הָאָרֶץ.** בניגוד לתפיסות אחרות שרווחו בתקופת הרב, שראו בדת דבר גלותי שמעכב ומפריע את בניין הארץ חלילה, הרב מדגיש שאף בניין הארץ הממשי ועומק החיים הלאומיים דווקא יגדלו ויתחזקו על ידי חיזוק קיום המצוות ולימוד התורה לפי העיקרון הנ״ל.

generales que se dirigen a la resurrección, que se va revelando por medio de sus numerosas causas, que están todas atadas las unas con los otras en forma de una gran cadena, larga, compleja y extraordinaria, de las maravillas de Aquel que es perfecto en conocimiento.

[15] **todos los esfuerzos generales que se dirigen a la resurrección.** Todos los múltiples esfuerzos que procuran el renacimiento nacional del pueblo israelita se alimentan de los esfuerzos espirituales de la nación.

[16] **que se va revelando (...) de las maravillas de Aquel que es perfecto en conocimiento.** los diversos factores que conducen al avance del renacimiento nacional son complejos y están entrelazados de tal forma que es difícil identificar su verdadero principio. Sin embargo, constituyen un conjunto de eslabones de una larga cadena que tiene su origen y está dirigida en forma milagrosa por Aquel que es perfecto en conocimiento. Estos factores se fortalecen con la dedicación de la nación a sus valores espirituales, la *ṪORaH* y las *MiTSVOṪ*.

הָאִמּוּצִים הַכְּלָלִיִּים הַהוֹלְכִים לְעֻמַּת הַתְּחִיָּה, הַהוֹלֶכֶת וּמִתְגַּלָּה בִּמְסִבּוֹתֶיהָ הָרַבּוֹת, הָאֲחוּזוֹת זוֹ בָּזוֹ בְּתֹאַר שַׁלְשֶׁלֶת גְּדוֹלָה, אֲרֻכָּה, מְסֻבָּכָה וְנִפְלָאָה, מִפְלְאוֹת תְּמִים דֵּעִים.

[15] **וְכָל הָאִמּוּצִים הַכְּלָלִיִּים הַהוֹלְכִים לְעֻמַּת הַתְּחִיָּה.** כל המאמצים והמעשים המסייעים בתהליך תחיית האומה בארצה, אף הם שואבים את כוחם מהמאמצים הרוחניים של האומה.

[16] **הַהוֹלֶכֶת וּמִתְגַּלָּה... מִפְלְאוֹת תְּמִים דֵּעִים.** הגורמים השונים המביאים לתהליך התחיה הלאומית מסובבים וכרוכים זה בזה בשלשלת ארוכה באופן שקשה לזהות את המקור האמיתי של כל תופעה. ובאמת הם מנוהלים באופן פלאי ונסתר על ידי "תמים דעים" דהיינו ד' בעצמו. אותן "מסיבות" וגורמים מחוזקים על ידי חיזוק כוח העולם הבא שבאומה על ידי התורה והמצוות.

Sección XII

La visión que percibe el poder Divino en toda la existencia

Existe un entendimiento que percibe el poder Divino en todos los eventos que suceden en el mundo. Esta visión influye en el hombre y se entiende y se profundiza mejor de acuerdo con la intensidad de la luz del *MaSHYaḤ*, que viene a traer al mundo su redención y la eliminación de la muerte y el mal. Esta idea relaciona el milagro y lo natural, y ve en los dos la mano del Eterno. Esto se expresa en la combinación del nombre de D-ios de cuatro letras en su forma escrita y oral. Esta convicción está afincada en el corazón de los israelitas; pero, se revelará en la práctica según el esfuerzo en las acciones y el estudio de la *ṪORaH*, y en especial el de la *QaBaLaH*.

La visión unitaria percibe el poder Divino como el motor de todos los eventos del mundo en forma oculta o manifiesta.

La visión que percibe el poder Divino, que vive y actúa con la plenitud de su fortaleza y la elevación de su santidad en todos los procesos de la naturaleza, en todos los caminos de los espíritus del hombre, en todas las complejidades de las guerras, en todos los contenidos pecaminosos

[1] **La visión.** La reflexión sobre el mundo y los eventos históricos que permite el desarrollo de una visión universal que reconoce la mano de D-ios como el motor interno de todo lo que sucede en el mundo y en la historia, desde los hechos más relevantes hasta los detalles más pequeños.

[2] **vive y actúa.** No solo actuó en el pasado en el momento de la Creación, sino que lo sigue haciendo en todos los sucesos del mundo.

El comentario *ṠIḤOṪ HaRaB TSeBI YeHUDaH* sobre el libro *OROṪ* introduce una pequeña corrección: «El poder Divino vivo es el que actúa». Es decir, la visión percibe el poder Divino como una fuerza viva que dirige todos los procesos de la naturaleza.

[3] **los procesos de la naturaleza.** Todos los fenómenos naturales que existen en el Universo no suceden solo por las fuerzas físicas que las impulsan, sino que el verdadero motor interior que las mueve es el poder Divino.

[4] **los caminos de los espíritus del hombre.** Corrientes espirituales que se desarrollan en la humanidad. El espíritu del hombre incluye cultura, arte, filosofía, etc. Todos estos movimientos, incluyendo los más ateístas, son promovidos internamente por una fuerza Divina.

[5] **las complejidades de las guerras.**

פרק יב

הסקירה הרואה את הכוח האלוהי בתוך כל היש

ישנה הבנה שכלית הרואה את הכוח האלוהי הפועל בתוך כל הדברים המתרחשים בעולם. הבנה זו משפיעה על האדם ומתבארת ומעמיקה לפי הארת אורו של משיח שבא להביא את העולם אל גאולתו ולסלק את המוות והרע מן העולם. הבנה זו מקשרת את הנס והטבע ורואה בשניהם את יד ד׳, דבר הבא לידי ביטוי בשילוב שם הויה ואדנות. הבנה זו נטועה בלב כל ישראל אך תופיע בפועל לפי המאמץ במעשים ולימוד התורה, במיוחד תורת הקבלה.

הסקירה האחדותית רואה את הכוח האלוהי כמניע של כל המאורעות בעולם באופן נסתר או גלוי.

הַסְקִירָה הָרוֹאָה אֶת הַכֹּחַ הָאֱלֹהִי הַחַי וּפוֹעֵל בְּתוֹעֲפוֹת גְּבוּרוֹתָיו וְרוֹמְמוּת קָדְשׁוֹ בְּכָל מְסִבּוֹת הַטֶּבַע, בְּכָל הֲלִיכוֹת רוּחוֹת הָאָדָם, בְּכָל סִבּוּכֵי הַמִּלְחָמוֹת, בְּכָל תָּכְנֵי תַּעְתּוּעֵי הָאִישִׁים

[1] **הַסְּקִירָה.** ההתבוננות על העולם והמאורעות היוצרת השקפת עולם הרואה את יד ד׳ כמניע הפנימי של כל מה שקורה בכל מרחבי היקום ולאורך כל ההיסטוריה, מהאירועים הכלליים ביותר ועד לפרטי הפרטים של המציאות.

[2] **הַחַי וּפוֹעֵל.** לא רק פעל בעבר בשעת בריאת העולם, אלא פועל כל הזמן בכל ההתרחשויות בעולם.

בשיחות הרצ״י על ספר אורות כתב מעין הגהה: הכוח האלוהי החי – הוא הפועל וכו׳. כלומר הסקירה רואה את הכוח האלוהי כדבר חי, אותו דבר חי הוא הפועל בכל מסיבות הטבע וכו׳.

[3] **מְסִבּוֹת הַטֶּבַע.** כל הדברים הפועלים למראית עין לפי חוקי הטבע של סיבה ותוצאה פועלים באמת לפי המניע הפנימי שלהם שהוא הכוח האלוהי.

[4] **הֲלִיכוֹת רוּחוֹת הָאָדָם.** תנועות רוחניות שמתפתחות באנושות. רוח האדם כוללת תרבות, אמנות פילוסופיה וכו׳. בכל ההופעות של כל הדברים הנ״ל, גם התופעות הכפרניות שהן חלק מהליכות רוח האדם, הכוח המניע הפנימי של היווצרותם הוא הכוח האלוהי.

[5] **סִבּוּכֵי הַמִּלְחָמוֹת.** גם הפוליטיקה העולמית, ובאופן מיוחד המלחמות (עיין חלק ״המלחמה״ של ספר זה).

de las personalidades y de los pueblos, dispone una luz santa sobre todo el mundo. Ella une la vitalidad del mundo con su espíritu y su alma, ata toda la obra y la actuación encubierta en

También la política mundial y en particular las guerras (ver la parte de «*La guerra*» de esta obra).

[6] **los contenidos pecaminosos de las personalidades y de los pueblos.** El contenido de las acciones de los hombres y de los pueblos es Divino, tanto de las buenas obras como de las malas. El hombre es inducido al pecado por su instinto o sus deseos; igualmente los pueblos y civilizaciones actúan en forma fraudulenta y perversa por oscuros intereses e inclinaciones; pero, detrás el Eterno actúa por medio de las obras del hombre.

[Este es el caso de la venta de *YOSeF* por sus hermanos que, aun cuando fue el producto de una falta, «un contenido pecaminoso», condujo a la salvación de la familia de *Ya'AQoB* en los años de hambruna, como él mismo afirma más tarde: «D-ios me envió ante vosotros para la preservación de la vida» (*BeRESHIṪ* 45, 5) y «ustedes pensaron contra mí el mal; pero, fue designio de D-ios por el bien de mucha gente que ha podido sobrevivir hoy» (*ibíd.* 50, 20). Desde una perspectiva más profunda esta acción provocó el cumplimiento de la promesa hecha a *ABRaHaM*: «Has de saber que tu simiente será extranjera en una tierra que no es suya y la servirá (...) pero, finalmente saldrán con grandes bienes» (*ibíd.* 15, 13-14) y la creación de la nación israelita. Esto muestra cómo todas las acciones del hombre, incluyendo sus errores y pecados, son parte de la realización del gran programa Divino].

[7] **Dispone una luz santa sobre todo el mundo.** Esta visión dispone en nosotros. Es decir, nos educa y nos orienta en el entendimiento del ordenamiento del mundo, y nos permite percibir su organización y cómo se encuentra, en él y en la historia, una luz santa.

[8] **une la vitalidad del mundo con su espíritu y su alma.** Vitalidad (*NeFeSH*), espíritu (*RUaḤ*) y alma (*NeSHaMaH*) son tres niveles de la existencia interior del hombre. La *NeSHaMaH* representa su parte Divina, el *NeFeSH* es el nivel inferior sicológico humano que incluye sus sentimientos, atributos e instintos. Entre los dos está el *RUaḤ* que los une y eleva el *NeFeSH* hacia la *NeSHaMaH,* en él se encuentra el libre albedrío y se mide el valor práctico del individuo. (Ver el libro del rabino *ABINeR* la parte 2, anexo 44, y el *MILON HaREiYaH* pág. 500 sobre el concepto, *NeFeSH, RUaḤ, NeSHaMaH*). En resumen, podemos afirmar que la *NeSHaMaH* es su nivel supremo, el *NeFeSH* el inferior y *RUaḤ* el intermedio.

Igual que existen en el hombre, también en la humanidad y en cada nación hay un aspecto interno Divino, *NeSHaMaH* y partes exteriores materiales de instintos e inclinación *NeFeSH* y entre ellos se encuentra el *RUaḤ,* la filosofía, la cultura, etc. La visión unitaria junta los extremos elevados e inferiores, y revela en ellos lo Divino.

[9] **ata toda la obra y la actuación encubierta (...) con todo lo revelado y**

וְהָעַמִּים, הִיא מְסַדֶּרֶת אוֹר קָדוֹשׁ עַל מְלֹא כָּל הָעוֹלָם. הִיא מְחַבֶּרֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ הָעוֹלָמִית עִם רוּחָהּ וְנִשְׁמָתָהּ, מְאַגֶּדֶת אֶת כָּל הַמִּפְעָל וְהַמַּעֲשֶׂה הַמִּסְתָּר בְּחַגְוֵי סְלָעִים וְסִתְרֵי מַדְרֵגוֹת אֶל כָּל הַגָּלוּי וְהַמּוֹפִיעַ בִּפְלִיאוֹת נוֹרָאוֹת, בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה, בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים, בְּגִלּוּי

[6] **תָּכְנֵי תַּעְתּוּעֵי הָאִישִׁים וְהָעַמִּים.** התוכן של מעשיהם של האנשים ושל העמים, הן הטובים והן הרעים, הוא אלוהי. האדם חוטא מחמת יצריו או טעויותיו, וכן עמים ותרבויות לעיתים עושים מעשי עוול ורשעה מסיבותיהם האינטרסנטיות ויצריהם האפלים, אך באמת ד׳ פועל דרך כל אותן פעולות אנושיות

[דוגמא לדבר: מכירתו של יוסף על ידי אחיו הייתה "תעתועי אישים" שנבעה מטעותם וחטאם, אך היא הובילה להצלתם מהרעב, כדברי יוסף: "כי למחיה שלחני אלהים לפניכם" (בראשית מה, ה) "ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב" (שם נ, כ), וברובד עמוק יותר מעשה זה סייע לקיום ההבטחה האלוהית לאברהם "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם... ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (שם טו, יג – יד) ולייסוד עם ישראל. כלומר מעשיהם, ואפילו חטאיהם של בני האדם, נובעים בעומקם מדחיפה אלוהית כחלק מתכניתו הכוללת].

[7] **מְסַדֶּרֶת אוֹר קָדוֹשׁ עַל מְלֹא כָּל הָעוֹלָם.** הסקירה מסדרת בנו. כלומר, השקפת עולם זו מחנכת אותנו ומדריכה אותנו בהבנת סדרי העולם, ומאפשרת לנו לראות את הסדר הקיים בעולם, ואיך ישנו אור קודש בכל המאורעות.

[8] **הִיא מְחַבֶּרֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ הָעוֹלָמִית עִם רוּחָהּ וְנִשְׁמָתָהּ.** נפש רוח ונשמה הן שלוש מדרגות של הויה פנימית שיש באדם. הנשמה היא הצד האלוהי "חלק אלוה ממעל". הנפש זו הדרגה הנמוכה האנושית הפסיכולוגית הכוללת רגשות מידות ויצרים. בין שניהם ישנה הרוח שמקשרת בין הנשמה לנפש והיא המרוממת את הנפש אל הנשמה, בה נמצאת הבחירה ובה נמדד ערכו של האדם בפועל. (עיין עוד בספרו של הרב אבינר על ספר אורות חלק ב נספח מד, ומילון הראי"ה עמוד ת"ק ערך נפש רוח נשמה). נמצא שהנשמה זו המדרגה העליונה ביותר, הנפש הנמוכה ביותר וביניהם ישנה הרוח.

כשם שבאדם יש נפש רוח ונשמה, כך גם באנושות ובכל אומה יש צד פנימי אלוהי, ויש צדדים חיצוניים גשמיים של יצרים ונטיות נמוכות שנקראים נפש, וביניהם עולם הרוח של הפילוסופיה, תרבות וכדו׳. ההשקפה האחדותית מחברת את הצדדים הנמוכים של העולם עם הצדדים העליונים שבו ומגלה גם בהם את האלוהי.

[9] **בְּגִלּוּי שְׁכִינָה.** בפסוק המקורי בספר דברים נכתב: "ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים". באגדה של פסח נדרש הפסוק "ובמורא גדול זהו גילוי

las hendiduras de las rocas y lo oculto de los peldaños con todo lo revelado y manifiesto con maravillas increíbles, con mano fuerte y brazo tendido, con señales y prodigios, con la revelación de la SHeJINaH y la profecía iluminadora.

Este entendimiento influye sobre todo ser humano y sobre todo el mundo y permite percibir como todos los hechos y sus causas son un solo proceso unido con la iluminación de la luz del *MaSHYaḤ*.

Esta unión, la intelectual, perfecciona el carácter del hombre y da vida al mundo, cuando la luz de *YiŚRaEL* se revela por la profundidad del

manifiesto con maravillas increíbles (...) y con profecía iluminadora. Hay actos que parecen parte del proceso rutinario de la historia y la naturaleza, y otros en los que se puede ver claramente la intervención Divina, ya que incluyen fenómenos sobrenaturales. Por ejemplo, la salida del pueblo judío de Egipto y sus grandes milagros que la *ṪORaH* denomina «mano fuerte y brazo tendido». Paralelamente, el retorno de los judíos de Babilonia aparenta ser el resultado de un desarrollo histórico y un proceso político: «en lo oculto de los peldaños». El progreso y el ascenso en los escalones se hace en forma oculta, pues en la realidad todo parece natural. La visión unitaria junta estos dos tipos de sucesos y percibe el poder Divino que actúa en ellos.

[10] **con la revelación de la *SHeJINaH*.** En el versículo original del libro *DeBaRIM* está escrito: «con mano fuerte y con brazo tendido, y con temor, con señales y prodigios». En la *HaGaDaH* de *PeSaḤ* se explica que «con temor grande es la revelación de la *SHeJINaH*». El *RaB* cita el versículo introduciendo en él el comentario de la *HaGaDaH*, que se corresponde con el contenido de nuestro párrafo.

[11] **con profecía iluminadora.** Con la capacidad de interpretar los sucesos a la luz de la profecía podemos leer la historia y descubrir en ella la intervención Divina.

[12] **Esta unión, la intelectual.** La unión se produce en principio en la mente del que analiza el mundo con este criterio.

[13] **perfecciona el carácter del hombre.** Esta influencia se refleja no solo en su intelecto, sino que se siente en todo su ser, su carácter, sus deseos y perfecciona toda su personalidad.

[14] **da vida al mundo.** La influencia no termina en el hombre, sino que le permite entender que las cosas no son el producto de la casualidad, sino que hay una voluntad detrás de los hechos que los mueve hacia una meta definida y eso le da vida al mundo.

[15] **cuando la luz de *YiŚRaEL* se revela (...) para ver...** Se refiere a la luz que se revela por medio de *YiŚRaEL*, es decir, con aquella visión unitaria de la realidad, que se manifiesta por medio del intelecto y de la fe [ver nota siguiente] actúa, entonces podemos descubrir cómo en «todos los acontecimientos (...) está atado (...) el movimiento (...) de la luz del *MaSHYaḤ*».

ההבנה הזאת משפיעה על כל האדם ועל כל העולם על ידי כך שהיא מראה איך כל התופעות וגורמיהן הם מהלך אחד הקשור להארת אורו של משיח.

שְׁכִינָה וּבִנְבוּאָה מְאִירָה.

וְהַחִבּוּר הַזֶּה, הַשִּׂכְלִי, מְתַמֵּם אֶת צִבְיוֹן הָאָדָם וּמְחַיֶּה אֶת הָעוֹלָם, כְּשֶׁאוֹר יִשְׂרָאֵל מִתְגַּלֶּה עַל-

שכינה". הרב שילב ציטוט של חלק מהפסוק עם הדרשה של החלק האחר, כיון שהביטוי שבדרש "גלוי שכינה", שמגלה את התוכן הפנימי של המילים, שייך יותר לעניין הפסקה מהמילים "מורא גדול" שבמובנן המילולי מובנות פחות בהקשר של הפסקה.

[10] **מְאַגֶּדֶת אֶת כָּל הַמִּפְעָל וְהַמַּעֲשֶׂה הַמְּסֻתָּר... אֶל כָּל הַגָּלוּי וְהַמּוֹפִיעַ בִּפְלִיאוֹת נוֹרָאוֹת... וּבִנְבוּאָה מְאִירָה.** ישנם מעשים שבאופן גלוי נראים כחלק מהמהלך הרגיל של ההיסטוריה והטבע, ואחרים שבהם ניכר באופן ברור יד ד׳ שכן הם כוללים ניסים על טבעיים. לדוגמא: מהלך יציאת מצרים כלל ניסים גלויים שנקראים בתורה "יד חזקה וזרוע נטויה", לעומת זאת יציאת בבל ומהלך הגאולה השנייה היה ללא ניסים, וכלל לכאורה רק מהלכים פוליטיים טבעיים "בסתר המדרגה" – ההתקדמות ועליית המדרגה נעשתה בסתר כאשר בגלוי עולם כמנהגו נוהג. הסקירה האחדותית מאגדת את שני סוגי המאורעות ורואה בשניהם את הכוח האלוהי הפועל בהם.

[11] **וּבִנְבוּאָה מְאִירָה.** בעזרת אורה של הנבואה אנו יכולים "לקרוא" את המאורעות ההיסטוריים ולגלות בהם את יד ד׳.

[12] **וְהַחִבּוּר הַזֶּה, הַשִּׂכְלִי.** החיבור הזה מתרחש בראש ובראשונה בשכלו של המתבונן הסוקר את העולם באופן הזה.

[13] **מְתַמֵּם אֶת צִבְיוֹן הָאָדָם.** ההשפעה של סקירה זו אינה פועלת רק על שכל האדם, אלא היא ממשיכה ומשפיעה על כל אישיותו, אופיו, רצונותיו וכו׳. היא "מתממת", כלומר משלימה אותו (מלשון תמים ושלם), את "צביונו" כלומר את כל אישיותו.

[14] **וּמְחַיֶּה אֶת הָעוֹלָם.** ההשפעה אינה מסתיימת אצל האדם הפרטי אצלו מתחוללת ההבנה השכלית הנ"ל ומשפיעה על אישיותו אלא מחיה בעיניו את העולם כולו, שכן הוא רואה שכל הדברים אינם יד המקרה אלא ישנו רצון אלוהי שמניע את העולם אל מטרתו ונותן לו חיים.

[15] **כְּשֶׁאוֹר יִשְׂרָאֵל מִתְגַּלֶּה... לִרְאוֹת...** כאשר האור, אותה סקירה אחדותית, מתגלה על ידי ישראל בעזרת השכל והאמונה (הערה הבאה), ניתן לראות איך "כל העלילות" וכו׳–

conocimiento y las honduras de la fe para ver cómo todos los acontecimientos de principio a fin, desde tiempos anteriores al Universo hasta el final de los días últimos, desde la plenitud de movimientos espirituales poderosos, las manifestaciones intelectuales y éticas plenas y buenas, las innovaciones de conocimientos y las ciencias excelsas y avanzadas, todos los esclarecimientos de la *ṪORaH* en poderes generales y particulares, los brillos del espíritu de la santidad y las influencias de los justos, los fundamentos de los mundos, ellos y sus causas superiores e inferiores; [en fin] en todos está atado

[16] **la profundidad del conocimiento y las honduras de la fe.** Para alcanzar esta visión unitaria son necesarias dos condiciones: un conocimiento –una reflexión y un estudio– agudo y una fe profunda. Cuando hay cosas que la mente no puede percibir, se requiere la fe que el Eterno maneje el mundo hasta en los más mínimos detalles.

[17] **desde tiempos anteriores al universo hasta el final de los días últimos**. Desde antes de la Creación hasta el final de los tiempos.

[18] **movimientos espirituales poderosos.** Todas las corrientes espirituales, religiosas, filosóficas o sociales que surgieron a lo largo de la historia, ya sea dentro del marco de lo sagrado o de lo profano.

[19] **los esclarecimientos de la *ṪORaH* en poderes generales y particulares.** Las nuevas interpretaciones de la *ṪORaH*, tanto aquellas relacionadas con un tema específico o un individuo en particular como las que se desarrollaron y transformaron en un poder común; o sea, un movimiento o una corriente dentro del pueblo israelita.

[20] **los brillos del espíritu de la santidad.** Manifestaciones de sabiduría que llegan por el espíritu de la santidad, es decir, la inspiración Divina.

[21] **las influencias de los justos, los fundamentos de los mundos.** Las influencias que llegan en forma directa de los hombres rectos, por medio de sus enseñanzas, e indirecta, las bendiciones y riquezas que aportan por sus méritos.

[22] **ellos y sus causas superiores e inferiores.** Las superiores son las causas ocultas espirituales y las inferiores son las naturales (ver la sección 2 de esta parte).

La explicación de la oración es la siguiente: el origen de todos los fenómenos que se mencionaron al principio de la oración (los acontecimientos, movimientos espirituales, manifestaciones intelectuales y éticas, innovaciones de conocimientos, esclarecimientos de la *ṪORaH*, brillos del espíritu

יְדֵי עֹמֶק הַדַּעַת וּמַעֲמַקֵּי הָאֱמוּנָה לִרְאוֹת, אֵיךְ כָּל הָעֲלִילוֹת מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, מֵרֹאשׁ מִקַּדְמֵי תֵּבֵל עַד אַחֲרִית יָמִים אַחֲרוֹנִים, מִתּוֹעֲפוֹת תְּנוּעוֹת רוּחָנִיּוֹת אַדִּירוֹת, הוֹפָעוֹת שִׂכְלִיּוֹת וּמוּסָרִיּוֹת מְלֵאוֹת וְטוֹבוֹת, חִדּוּשֵׁי חָכְמוֹת וּמַדָּעִים נִשְׂגָּבִים וּמְשֻׁכְלָלִים, כָּל הֶאָרוֹת תּוֹרִיּוֹת בְּכֹחוֹת כְּלָלִיִּים וּפְרָטִיִּים, כָּל זָהֳרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְכָל הַשְׁפָּעוֹת צַדִּיקִים יְסוֹדֵי־עוֹלָמִים, הֵם וְגוֹרְמֵיהֶם הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, – הַכֹּל תְּנוּעַת־עוֹלָמִים גְּדוֹלָה אֲחוּזָה

[16] **עֹמֶק הַדַּעַת וּמַעֲמַקֵּי הָאֱמוּנָה.** כדי להגיע להבנה אחדותית זאת נדרשים שני דברים: א. דעת עמוקה – התבוננות ולימוד מעמיק. ב. אמונה עמוקה, כיון שישנם דברים שהשכל קצר מלהשיג ושם נדרשת אמונה.

[17] **מֵרֹאשׁ... יָמִים אַחֲרוֹנִים.** מלפני בריאת העולם ועד סוף כל הדורות.

[18] **תְּנוּעוֹת רוּחָנִיּוֹת אַדִּירוֹת.** כל התנועות הרוחניות – דתיות, פילוסופיות או חברתיות שקמו במשך ההיסטוריה הן בקודש והן מחוצה לו.

[19] **הֶאָרוֹת תּוֹרִיּוֹת בְּכֹחוֹת כְּלָלִיִּים וּפְרָטִיִּים.** הבנות חדשות בתורה, הן פרטיות שנאמרו בהקשר מסוים או על ידי אדם מסוים והן כאלה שהתפתחו להיות כח כללי – תנועה או זרם בתוך עם ישראל.

[20] **כָּל זָהֳרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.** התגלות של חכמה שמגיעה דרך רוח הקודש, היינו באמצעות השראה אלוהית.

[21] **הַשְׁפָּעוֹת צַדִּיקִים יְסוֹדֵי־עוֹלָמִים.** השפעות שמגיעות מהצדיקים הגדולים, באופן ישיר על ידי כך שהם מלמדים ומדריכים את העם, ובאופן עקיף סגולי, שעל ידי מעשיהם הטובים הם מורידים ברכה ושפע לעולם.

[22] **וְגוֹרְמֵיהֶם הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים.** גורמים עליונים – גורמים נסתרים רוחניים. תחתונים – טבעיים סיבתיים. (עיין פסקה ב׳ של חלק זה).

הסבר המשפט: הגורמים של כל מה שהוזכר מתחילת המשפט: כל העלילות... תנועות רוחניות... הופעות שכליות וכו׳ – גורמיהם של כל התופעות האלו העליונים והתחתונים הכל תנועת עולמים וכו׳.

un gran movimiento eterno: el movimiento de la iluminación de la luz del *MaSHYaḤ*, que fue anterior a la creación del mundo.

En los eventos que acercan la Redención se puede reconocer la mano de D-ios y unir el milagro con la naturaleza.

En cada momento que se manifiestan sucesos y eventos, conceptos y pensamientos, para izar el estandarte del acercamiento de la Redención

de la santidad e influencias de los justos) tanto las superiores como las inferiores, en conjunto son parte del «movimiento de la iluminación de la luz del *MaSHYaḤ*».

[23] **en todos está atado un gran movimiento eterno.** Las corrientes y los procesos antes mencionados están atados todos a un mismo movimiento universal que engloba el desarrollo histórico. A este entendimiento se refiere «la visión» mencionada en el principio de esta sección.

[24] **la iluminación de la luz del *MaSHYaḤ*.** Este movimiento universal tiene como meta conducir al mundo a su perfección en los días mesiánicos y todos estos fenómenos son parte de este proceso, por lo que en todos brilla la luz del *MaSHYaḤ*.

[25] **fue anterior a la creación del mundo.** La *GueMaRaH* y el *MiDRaSH* enumeran las cosas que precedieron la Creación y entre ellas está el nombre del *MaSHYaḤ*, es decir la idea mesiánica de la Redención y todo el desarrollo histórico no es más que la forma de lograr este objetivo.

(En este caso el *RaB* no hace diferencia entre el «nombre» y la «luz» del *MaSHYaḤ* y es posible que se tenga que leer «la iluminación del nombre del *MaSHYaḤ*». En el libro *MILON HaREiYaH*, página 461, en el concepto «la luz del *MaSHYaḤ*» trae varias definiciones y la que parece más conveniente en este contexto es la tomada del libro *OROṪ HaQODeSH* (2, 457): «El lugar del trono Divino en este mundo, edificado de acuerdo con el fundamento de la **visión unitaria** de la existencia, cuando se fortalece y penetra en todos los detalles y los eventos»).

[26] **se manifiestan sucesos y eventos.** En esta parte de la sección el *RaB* repite la idea que en cada evento histórico está presente la luz de D-ios y que nuestra misión es estar alerta y descubrirla. Sin embargo, aquí el énfasis se pone en los eventos y los procesos ideológicos específicos que hacen avanzar la redención del pueblo israelita. El *RaB* hace una alusión al movimiento de retorno a *TSION* y el renacimiento nacional, en el que hay que profundizar y ver la luz del *MaSHYaḤ,* aunque en alguna de sus manifestaciones puede parecer una rebelión en contra de la *ṪORaH*.

El significado de la oración: cada vez que surgen eventos y pensamientos que acercan cualquier redención del pueblo de *YiŚRaEL*, ya sea de carácter material o espiritual, hay que agudizar la mente para reconocer la mano de D-ios que actúa en forma oculta. (Por esta razón el movimiento sionista debe ser considerado como una fuerza Divina que hace avanzar al mundo hacia su redención y no solo como un simple despertar nacionalista).

[27] **para izar el estandarte del acercamiento de la Redención.** Estos

בָּהֶם, תְּנוּעַת הֶאָרַת אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁנִּבְרָא קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

בְּכָל עֵת שֶׁמִּתְגַּלִּים מִקְרִים וּמְאֹרָעוֹת, רַעְיוֹנוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת, לְהָרִים נֵס שֶׁל קֵרוּב גְּאֻלָּה וִישׁוּעָה, בֵּין

בתופעות שמקרבות את הגאולה ניתן להכיר את יד ד׳ ולחבר טבע עם נס.

[23] **הַכֹּל תְּנוּעַת־עוֹלָמִים גְּדוֹלָה אֲחוּזָה בָּהֶם.** כל התנועות וההתפתחויות הנ״ל כולן קשורות לאותה תנועה עולמית, לאותו מהלך אלוהי אחד שכולל את כל מהלך ההיסטוריה העולמי – הבנה שכלית זו היא הסקירה עליה מדובר מתחילת הפסקה.

[24] **הֶאָרַת אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ.** מהלך כלל עולמי זה נועד להביא את העולם לשלמותו בימות המשיח. כיון שכל הגורמים הללו הם חלק מהמהלך הזה אם כן בכולם מאיר אורו של משיח.

[25] **קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.** הגמרא והמדרש מונים דברים שנבראו קודם בריאת העולם וביניהם מצוין גם ״שמו של משיח״. דהיינו הרעיון של המשיח, של גאולת העולם, טבוע בעולם עוד מיסוד בריאתו והוא שהיה במחשבה עוד לפני בריאת העולם, וכל המאורעות הם חלק מהוצאה אל הפועל של אותו רעיון שקדם לעולם.

[הרב במקרה זה לא מחלק בין ״שמו של משיח״ לבין ״אורו של משיח״ ויתכן שצריך לומר ״הארת שמו של משיח״. בספר מילון הראי״ה עמוד תסא בערך ״אורו של משיח״ מביא כמה הגדרות לאורו של משיח, והנראה יותר מתאים לפסקה זו הוא מספר אורות הקודש (ב, תנז): ״תוכן אורו של משיח: מושב כסא ד׳ בעולם, הבנוי על פי יסוד **השקפת האחדות** המציאותית, כשהיא מתגברת כל כך עד שהיא חודרת בכל הפרטים ובכל העלילות כולם״ (ההדגשות שלנו).].

[26] **שֶׁמִּתְגַּלִּים מִקְרִים וּמְאֹרָעוֹת.** בחלק זה של הפסקה ישנה חזרה על הרעיון שבכל מאורע היסטורי שוכן אור ד׳ ותפקידנו לגלותו ולהיות מודעים לו, בתוספת דגש בהתייחסות למאורעות הפרטיים וההתפתחויות האידיאולוגיות הספציפיות שמקדמות את הגאולה. הרב רומז להתפתחויות של הדורות האחרונים של שיבת ציון והתחיה הלאומית, שגם בהם יש להעמיק ולראות את אורו של משיח, אף על פי שחלקם נראים באופן חיצוני כמרד בתורה.

פרוש המשפט: כל פעם שיש מקרים ומחשבות שמקרבים איזה שהיא הצלה לעם ישראל מבחינה גשמית או רוחנית יש לפתח את הדעה וההכרה על מנת לראות בהם את יד ד׳ הפועלת בהם בנסתר. (ולכן יש להתייחס לתנועה הציונית כתנועה הנובעת מכוח ד׳ הדוחף את העולם אל גאולתו ולא התעוררות לאומית מקרית).

[27] **לְהָרִים נֵס שֶׁל קֵרוּב גְּאֻלָּה וִישׁוּעָה.** אותם מאורעות מרימים נס של גאולה וישועה. כלומר מקדמים ומסייעים בהצלת עם ישראל (ישועה) ובחזרתו לארצו (גאולה).

y la salvación, bien sea material o espiritual, el intelecto reconoce la luz viva del Eterno que aparece en ellos y la voz del Eterno que habla y convoca a partir de ellos. Mientras el intelecto se perfeccione en identificarla y comprenderla, así mismo descubrirá las luces de las causa, de esa manera las dirigirá hacia sus metas y se unirán las luces ocultas con las reveladas, se juntará la naturaleza con el milagro en un atado supremo y fuerte, «entonces los sobrevivientes

eventos elevan el estandarte de la Redención. Es decir, hacen avanzar la salvación de *YiŚRaEL* y el retorno a su tierra.

[28] **bien sea.** Se refiere a la Redención (*GuEULaH*, el renacimiento de la nación) o a la Salvación (*YeSHU'AH*, salvar de un problema).

[29] **bien sea material o espiritual.** Material: la salvación de vidas, la victoria en la guerra (*YeSHU'AH*) y, en las últimas generaciones, el retorno a *TSION* y la construcción de la tierra (*GuEULaH*). Espiritual: la lucha en contra de la asimilación (*YeSHU'AH*), el gran movimiento de *ṪeSHUBaH* de nuestros días con la edificación de numerosas *YeSHIBOṪ* y la gran difusión de la enseñanza de la *ṪORaH (GuEULaH)*.

[30] **el intelecto reconoce.** Se refiere al intelecto de aquel que posee «la visión» a la que se refiere esta sección y percibe la luz Divina que se manifiesta en todos aquellos eventos, aun en los que parecen contrarios a la voluntad del Eterno, o casuales y naturales.

[31] **que habla y convoca a partir de ellos.** El Eterno se dirige a nosotros mediante los eventos y nos habla. Tenemos que aprender a «escuchar» la voz de D-ios y entender cómo se manifiesta en el mundo por medio de los hechos, aun en aquellos que parecen naturales.

[32] **las luces de las causas.** Entender las causas internas de todos esos eventos que hacen avanzar la Redención y la Salvación.

[33] **las dirigirá hacia sus metas.** El solo entendimiento y reconocimiento de la existencia de las luces Divinas en los sucesos ayudan a las luces a actuar sobre los eventos en la práctica, los fortalecen para alcanzar sus objetivos y hacen brotar la Redención.

[34] **se unirán las luces ocultas con las reveladas, se juntará la naturaleza con el milagro en un atado supremo y fuerte.** Las luces ocultas –la forma encubierta como D-ios hace avanzar la historia– se unirán con las reveladas –la intervención directa de D-ios en la historia por medio de los milagros–. Se juntará la naturaleza con el milagro y se aclara que son dos aspectos de una misma entidad: la conducción Divina de la existencia.

שֶׁהִיא גַּשְׁמִית וּבֵין שֶׁהִיא רוּחָנִית, הַדַּעַת מַכֶּרֶת אֶת אוֹר ד׳ הַחַי הַמּוֹפִיעַ בָּהֶם וְאֶת קוֹל ד׳ הַדּוֹבֵר וְקוֹרֵא מִתּוֹכָם, וְכָל אֲשֶׁר תֵּיטִיב הַדַּעַת לְהַכִּירוֹ וּלְהָבִינוֹ כֹּה תְּגַלֶּה אֶת הָאוֹרוֹת שֶׁל הַמְּסִבּוֹת, כֵּן תְּיַשְּׁרֵם אֶל מַטְּרָתָם וְכֵן יִתְחַבְּרוּ הָאוֹרוֹת הָעֲלוּמִים עִם הַגְּלוּיִים, יִתְאַגֵּד הַטֶּבַע עִם הַנֵּס אֶגֶד עֶלְיוֹן וְחָזָק, ״אָז יְרַד שָׂרִיד לְאַדִּירִים עָם, ד׳ יְרַד

[28] **שֶׁהִיא.** הגאולה או הישועה. [ייתכן שצריך לומר ״שהן״–כלומר, הגאולה והישועה].

[29] **בֵּין שֶׁהִיא גַּשְׁמִית וּבֵין שֶׁהִיא רוּחָנִית.** בין שהיא גשמית, כגון הצלת נפשות בישראל, ניצחון במלחמה וכדו׳ (ישועה), וכן שיבת ציון ובניין הארץ (גאולה), ובין שהיא רוחנית, כגון הצלה מהתבוללות (ישועה) או תנועת התשובה והתעצמות עולם הישיבות בדורות האחרונים וכדו׳ (גאולה).

[30] **הַדַּעַת מַכֶּרֶת.** אותה דעת דלעיל יודעת לראות את אור ה׳ המופיע בכל אותם מאורעות, גם כאלו הנראים מנוגדים לרצון ד׳ או מקריים וטבעיים.

[31] **הַדּוֹבֵר וְקוֹרֵא מִתּוֹכָם.** ד׳ פונה אלינו דרך המאורעות ומדבר אלינו. עלינו לדעת ״להקשיב״ לקול ד׳ ולהבין איך הוא מתגלה בעולם דרך המאורעות, גם הנראים טבעיים.

[32] **הָאוֹרוֹת שֶׁל הַמְּסִבּוֹת.** להבין את הסיבות הפנימיות של כל אותם המאורעות שמקדמים את הגאולה והישועה.

[33] **תְּיַשְּׁרֵם אֶל מַטְּרָתָם.** עצם הידיעה וההכרה בקיומם של האורות האלוהיים בתוך המאורעות מסייעות לכך שיפעלו אותם אורות על המאורעות במציאות עצמה ויחזקו את מגמתם של אותם מאורעות להצמיח גאולה.

[34] **יִתְחַבְּרוּ הָאוֹרוֹת הָעֲלוּמִים עִם הַגְּלוּיִים, יִתְאַגֵּד הַטֶּבַע עִם הַנֵּס אֶגֶד עֶלְיוֹן וְחָזָק.** האורות העלומים, היינו האופן הנסתר והנראה כטבעי שבו ד׳ מקדם את ההיסטוריה,יתחברו עם האורות הגלויים, כלומר קידום ההיסטוריה על ידי ניסים. כלומר, יתאגד הטבע עם הנס ויתברר שהם שתי בחינות של דבר אחד – ההנהגה האלוהית של המציאות.

gobernarán a los poderosos de los pueblos, el Eterno me dará dominio sobre los fuertes».

Este entendimiento racional se perfecciona de acuerdo con la luz mesiánica que se manifiesta en él.

Todo este desarrollo racional, que mejora la fe y fortalece la vida para actuar y hacer, explorar y exigir, para aguardar la Salvación y trabajar en el servicio del Eterno e *YiŚRaEL* Su pueblo, el servicio del Cielo y la Tierra, unirlos, llega a su perfeccionamiento de acuerdo con los niveles en los que la luz del *MaSHYaḤ* se refleje y se manifieste, que englobe conjuntamente todos los espíritus: «Un espíritu de D-ios, un espíritu

[35] **«...el Eterno me dará dominio sobre los poderosos».** Este versículo del cántico de *DeBORaH* describe la victoria de *YiŚRaEL*, que es denominado sobreviviente por su número reducido, en contra de *SISeRA,* el poderoso. La primera parte de la cita relaciona la victoria con *YiŚRaEL* como un evento natural y la segunda la atribuye al Eterno por haber dado el poder de la victoria. De esta manera se ilustra la intervención de D-ios en todos los aspectos de la historia de *YiŚRaEL*.

[36] **Todo este desarrollo racional.** La visión de la que trata esta sección, que perfecciona el hombre.

[37] **que mejora la fe.** El perfeccionamiento del conocimiento hace que la confianza en D-ios mejore.

[38] **Fortalece (...) unirlos.** El entendimiento de que todos estos procesos forman parte de la mano Divina que gobierna la existencia, alienta al individuo a actuar con ellos para hacer avanzar el proceso de la Redención mientras aguarda por ella. Transformando la espera pasiva a una activa.

[39] **el servicio del Cielo y la Tierra.** Habla aquí tanto del servicio del cielo, o sea, el espiritual (el estudio de la *ṪORaH*, la oración, el cumplimiento de los preceptos) como el de la tierra, el referido a lo material (las relaciones diplomáticas, políticas, el ejército, la agricultura, etc.).

[40] **para unirlos.** Esta oración que está en arameo en el texto original significa que hay que lograr la armonía entre el Cielo y la Tierra como parte del proceso de redención.

[41] **llega a su perfeccionamiento.** Se refiere al desarrollo racional, mencionado al principio de la oración, después de un paréntesis. El desarrollo racional llega a su perfeccionamiento... Según los niveles en los que la luz del *MaSHYaḤ* se refleje...

[42] **los niveles en los que la luz del *MaSHYaḤ* se refleje y se manifieste.** En ese progreso racional hay varios grados, siendo más perfecto el que más refleja la luz del *MaSHYaḤ*.

[43] **todos los espíritus (...) y temor de D-ios.** Los versículos de *YeSH'AYaHU* (11, 1-2) tratan del *MaSHYaḤ*. «Y saldrá un

לִי בַּגִּבּוֹרִים".

ההבנה השכלית משתלמת לפי המדרגה של אורו של משיח המתגלה בה.

כָּל הַהַשְׁלָמָה הַשִּׂכְלִית הַזֹּאת, הַמְתַמֶּמֶת אֶת הָאֱמוּנָה וּמְאַזֶּרֶת כֹּחַ אֶת הַחַיִּים לִפְעֹל וְלַעֲשׂוֹת, לָתוּר וְלִדְרֹשׁ, לְצַפּוֹת לִישׁוּעָה וְלַעֲבֹד עֲבוֹדַת ד' וְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, עֲבוֹדַת שָׁמַיִם וַעֲבוֹדַת אֶרֶץ, לְיַחֲדָא שְׁמַיָּא וְאַרְעָא, הִיא בָּאָה בְּהִשְׁתַּלְמוּתָהּ עַל־פִּי אוֹתָן הַמַּדְרֵגוֹת, שֶׁאוֹרוֹ־שֶׁל־מָשִׁיחַ זוֹרֵחַ וּמִתְגַּלֶּה בָּהֶן, שֶׁהוּא כּוֹלֵל בְּיַחַד אֶת כָּל הָרוּחוֹת: "רוּחַ

[35] **אָז יְרַד שָׂרִיד... בַּגִּבּוֹרִים.** פסוק משירת דבורה המתאר את ניצחון ישראל המכונים "שריד" בגלל מיעוטם, ובכל זאת הם מנצחים את האדירים – החזקים במה שנראה כניצחון טבעי. בחלק השני של הפסוק הניצחון הזה מיוחס לד' – ד' ירד (מלשון רודה – שולט) לי בגיבורים. אע"פ שבאותה מלחמה לא היה נס גלוי, לפחות לפי פשט הפסוקים, דבורה מציינת שד' ירד להילחם בגבורים, דהיינו היא הגיעה בהכרתה להבנה שכח ד' הוא שפועל בתוך האירועים הטבעיים ומביא לניצחון.

[36] **הַהַשְׁלָמָה הַשִּׂכְלִית הַזֹּאת.** ההכרה השכלית עליה דובר מתחילת הפסקה שמשלימה את האדם.

[37] **הַמְתַמֶּמֶת אֶת הָאֱמוּנָה.** גורמת לאמונה להיות תמימה ושלמה ללא פגם.

[38] **וּמְאַזֶּרֶת כֹּחַ... שְׁמַיָּא וְאַרְעָא .** ההבנה הזאת, שכל אותם תהליכים הם חלק מיד ד' המנהיגה את המציאות, מעודדת את האדם לפעול איתם כדי לקדם את התהליך הגאולי, תוך כדי שהוא מצפה לישועה בציפיה אקטיבית ולא רק פאסיבית.

[39] **עֲבוֹדַת שָׁמַיִם וַעֲבוֹדַת אֶרֶץ.** גם עבודות שמיים, כלומר עבודות רוחניות כגון לימוד תורה, קיום מצוות, תפילה וכדו' מסייעות בתהליך, וגם עבודות הארץ כלומר הגשמיות כגון חקלאות, צבא תעשיה, יחסים בינלאומיים וכדו'.

[40] **לְיַחֲדָא שְׁמַיָּא וְאַרְעָא.** תרגום מארמית: לייחד שמים וארץ, כלומר לאחד, שגם הדברים השייכים לשמים וגם אלו השייכים לארץ הם עניין אחד כחלק מתהליך הגאולה.

[41] **הִיא בָּאָה בְּהִשְׁתַּלְמוּתָהּ...** מתייחס ל"השלמה השכלית" שבתחילת המשפט לאחר משפט סוגריים: השלמה השכלית הזאת (המתממת את האמונה וכו') באה בהשתלמותה על פי אותן המדרגות וכו'.

[42] **שֶׁאוֹרוֹ־שֶׁל־מָשִׁיחַ זוֹרֵחַ וּמִתְגַּלֶּה בָּהֶן.** במדרגות. בהשלמה השכלית הזאת ישנן מדרגות שונות. היא יותר שלמה ועליונה ככל שמתגלה בהן יותר אורו של משיח.

[43] **כָּל הָרוּחוֹת... וְיִרְאַת ד'.** הפסוקים בישעיה מדברים על המשיח: ויצא חוטר מגזע

de sabiduría y entendimiento, un espíritu de consejo y fortaleza, un espíritu de conocimiento y temor de D-ios».

El objetivo de la resurrección mesiánica, que se va manifestando, es la eliminación de la muerte y la maldad.

La luz de la resurrección espiritual se va revelando, brota y florece; es la luz de la resurrección mesiánica valiente, que viene a purificar la putrefacción de la carne, la impureza de la serpiente y la raíz de

retoño del tronco de *YiSHaI* y un renuevo brotará de sus raíces y se posará sobre él el espíritu del Eterno», etc. Igual que la personalidad del *MaSHYaḤ* está compuesta de todo tipo de espíritus; de esa misma manera, su luz alumbra todos los estados y todos los espíritus.

[44] **la luz de la resurrección espiritual se va revelando.** En el siglo XIX empezó el movimiento sionista a promover el retorno del pueblo israelita a su tierra: este es el proceso de su resurrección física. Sin embargo, la resurrección de *YiṠRaEL* no es solo material –la edificación del país y la reunión de los exilios–, sino que también se hace necesario el avance espiritual y que la luz de esta resurrección espiritual se vaya revelando.

[45] **Valiente.** Esta observación no tiene sentido en la parte castellana de este libro, la indicamos para conservar el orden numérico.

[46] **la luz de la resurrección mesiánica valiente.** Esta resurrección material y espiritual es el inicio de la resurrección mesiánica que viene a reparar y a purificar al mundo de la muerte, como se va explicando de aquí en adelante.

[47] **viene a purificar la putrefacción de la carne.** La muerte es la consecuencia del pecado (empezando por el pecado de *ADaM*, como se explicará en la próxima observación), provocado por el deseo carnal. Como consecuencia de la muerte se provocó la putrefacción de la carne y la impureza. El objetivo de la resurrección mesiánica es su purificación.

[48] **la impureza de la serpiente.** De acuerdo con la *GueMaRaH* en el momento del pecado la serpiente tuvo relación con *ḤaVaH* y depositó en ella la impureza, que causa la muerte.

[La *GueMaRaH* (*BaBA BaṪRA* 17a) afirma: «Cuatro murieron por la incitación de la serpiente». *RaSHI* explica que no tenían culpas personales, pero cuya muerte fue consecuencia del pecado de *ADaM,* ya que ahí se decretó tal condena sobre el hombre].

Esto significa que se sembró en el hombre una atracción a lo material y al pecado. (La serpiente mítica representa el instinto del mal, ver *PiRQĖ DeRiBI ELI'EZeR* Capítulo XIII. *MOReH NeBuJiM,* Parte II, Capítulo XXX). Parte del proceso redentor mesiánico es la purificación del hombre de sus deseos e inclinaciones materiales, reparando de esta manera el pecado original y eliminando la muerte.

ד׳, רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ד׳״.

מטרת התחיה המשיחית, שהולכת ומתגלה, היא סילוק המוות והרע.

וְאוֹר הַתְּחִיָּה הָרוּחָנִית הוֹלֵךְ וּמִתְגַּלֶּה, וְצָץ וּפוֹרֵחַ הוּא אוֹר הַתְּחִיָּה הַמְּשִׁיחִית הָעַזִּיזָה, הַבָּאָה לְטַהֵר אֶת סִרְחוֹן הַבָּשָׂר, אֶת זֻהֲמַת הַנָּחָשׁ וְאֶת שֹׁרֶשׁ כָּל

ישי ונצר משרשיו יפרה ונחה עליו רוח ד׳ וכו׳ (ישעיה יא, א־ב) כלומר אישיותו של המשיח כוללת את כל סוגי הרוחות. באותו אופן אורו של משיח מאיר את כל המצבים וכולל את כל הרוחות.

[44] **וְאוֹר הַתְּחִיָּה הָרוּחָנִית הוֹלֵךְ וּמִתְגַּלֶּה.** במאה ה 19 התחילה התנועה הציונית במהלך של חזרת ישראל לארצו, זהו מהלך התחיה הגשמית. אך, התחיה איננה רק גשמית – חזרת ישראל לארצו ובניית האומה – אלא תתפתח להיות גם רוחנית, ואור התחיה הרוחנית הזו הולך ומתגלה.

[45] **הָעַזִּיזָה.** החזקה.

[46] **אוֹר הַתְּחִיָּה הַמְּשִׁיחִית הָעַזִּיזָה.** אותה תחיה, גשמית ורוחנית, היא התחלת התחיה המשיחית שבאה לתקן את העולם כולו עד לטיהור המוות מן העולם כפי שמתבאר והולך.

[47] **לְטַהֵר אֶת סִרְחוֹן הַבָּשָׂר.** המוות הוא תוצאה של החטא (החל מחטא האדם הראשון כמבואר בהערה הבאה) הנגרם מתאוות הבשרים. כתוצאה מהמוות נגרם סירחון הבשר וטומאה. התחיה המשיחית מטרתה לטהר את טומאת המת, ואת הסירחון הנובע ממנו.

[48] **זֻהֲמַת הַנָּחָשׁ.** לפי הגמרא בזמן חטא האישה בגן עדן בא עליה הנחש והטיל בה זוהמה. אותה זוהמה היא הגורמת למוות בעולם.

[הגמרא (בבא בתרא יז עמוד א) אומרת: ״ארבעה מתו בעטיו של נחש״. רש״י שם: ״שלא היו ראויין למות אלא שנגזרה גזירת מיתה על כל תולדותיו של אדם הראשון בעצתו של נחש״. מכאן שגורם המוות בעולם הוא חטא אדם הראשון וזוהמת הנחש].

משמעות הדבר שהוטלה באדם יצריות ונטייה לחומריות ולחטא (הנחש הקדמון מסמל את יצר הרע. עיין פרקי רבי אליעזר פרק יג. מורה נבוכים חלק ב פרק ל). חלק מהתהליך המשיחי הגאולי הוא טיהור האדם מתאוותיו ונטיותיו החומריות ועל ידי זה תיקון החטא הקדמון והעברת המוות מן העולם.

todo pecado, para alegrar al mundo y llenarlo de amor y regocijo, con la eliminación de la tristeza carnal que está ligada con la podredumbre de la procreación, que obstruye toda manifestación del espíritu de pureza. «Y lo insuflará con temor del Eterno y no juzgará de acuerdo con la visión de sus ojos ni aprobará según lo que oigan sus oídos, y juzgará con justicia a los menesterosos

[49] **la raíz de todo pecado.** La raíz de todos los pecados está en aquel pecado original, que significa la atracción por el cuerpo y sus instintos, y el olvido de la esencia espiritual del hombre.

[50] **para alegrar al mundo.** La alegría surge como producto del logro de la perfección (ver *ṪiFEReṪ YiṠRaEL* del *MaHRaL* Cap. 30). Con el vencimiento de la muerte, la existencia logrará su perfección y habrá alegría en el mundo.

[51] **llenarlo de amor.** El pecado destruye el amor verdadero que es la unión con el prójimo, ya que el hombre se concentra en forma egoísta en sí mismo y en sus placeres, de forma tal que eliminando el pecado se llena el mundo de ese sentimiento.

[52] **para alegrar al mundo (...) con la eliminación de la tristeza carnal.** El origen de la tristeza es el pecado. Este último genera una falsa ilusión de felicidad; pero, se opone a la esencia del hombre y provoca una gran aflicción, que es sugerida en el castigo que recibieron *ADaM* y *ḤaVaH*. A la mujer se le dijo: «Incrementaré mucho tu *'ITSaBON*» (*'ITSBONeJ* –tu tristeza– literal) (*BeRESHIṪ* 3, 16) y al hombre: «Con *'ITSaBON* comerás de ella todos los días de tu vida». (*Be'ITSaBON* –con tristeza– literal) (*Ibíd.* 3, 17). En los dos casos se menciona el término *'ITSaBON* que conlleva el sentido de tristeza.

(*OROṪ HaṪeSHUBaH* 8, 3: Todo pecado aflige el corazón, porque quiebra la unión entre el individuo y el resto de la existencia. Ver más sobre la relación de la tristeza y el pecado, en el capítulo mencionado de *OROṪ HaṪeSHUBaH* secciones 4, 7, 11 y 12).

[53] **la podredumbre de la procreación.** El instinto sexual, origen de la procreación, es esencialmente positivo; pero, al estar fuertemente unido a la carne y sus deseos, está ligado a la podredumbre, como afirma la *MiSHNaH* (*ABOṪ* III, 1): «¿De dónde vienes? De una gota fétida». Este instinto también provoca impureza y «obstruye toda manifestación del espíritu de pureza».

[54] **Y lo insuflará** (*VaHaRIḤO*) **con temor del Eterno.** Esto forma parte de los versículos antes mencionados de *YeSH'AYaHU* que describen la personalidad del *MaSHYaḤ* y recalcan su sentido del olfato (*VaHaRIḤO* – *RĖaḤ* olor) contrariamente a la podredumbre de la procreación. Sugiriendo que con la reparación del pecado y la eliminación de la podredumbre

חֵטְא, לְשַׂמֵּחַ אֶת הָעוֹלָם וּלְמַלֹּאתוֹ אַהֲבָה וְחֶדְוָה, בַּהֲסָרַת הָעִצָּבוֹן הַבִּשְׂרִי הַמְקֻשָּׁר עִם הַסִּרְחוֹן הַתּוֹלַדְתִּי, הַסּוֹתֵם כָּל הוֹפָעַת רוּחַ טֹהַר. "וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ד' וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנָיו יוֹכִיחַ, וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי אָרֶץ. וְהִכָּה אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיו וּבְרוּחַ שְׂפָתָיו

[49] **שֹׁרֶשׁ כָּל חֵטְא.** שורש כל החטאים הקיימים הוא אותו חטא קדמון שמשמעותו הימשכות אחר הגוף ויצריו ושכחת האדם את עצמו ואת מהותו הרוחנית.

[50] **לְשַׂמֵּחַ אֶת הָעוֹלָם.** השמחה מגיעה בעקבות השגת השלמות (עיין תפארת ישראל למהר"ל פרק ל), אם כן בעקבות התגברות על חסרון המות המציאות תגיע לשלמותה ותהיה שמחה בעולם.

[51] **וּלְמַלֹּאתוֹ אַהֲבָה.** החטא סותר את האהבה האמתית שהיא ההתקשרות לזולת, כיון שהאדם מתרכז באופן אגואיסטי בעצמו ובהנאותיו, לכן הסרת החטא ממלאת את העולם באהבה.

[52] **לְשַׂמֵּחַ אֶת הָעוֹלָם... בַּהֲסָרַת הָעִצָּבוֹן הַבִּשְׂרִי.** מקור העצב הוא החטא. החטא גורם לאשליה שמעשה מסוים יביא לשמחה ואושר, אך כיון שהוא סותר את מהותו הפנימית של האדם הוא בעצם גורם לעיצבון שנרמז בעונש אדם וחווה בעקבות חטאם. ביחס לאשה נאמר: "הרבה ארבה עצבונך" (בראשית ג, טז), וביחס לאדם: "בעצבון תאכלנה כל ימי חייך" (שם יז).

[אורות התשובה ח, ג: כל חטא מדאיב את הלב מפני שהוא סותר את האחדות שבין האישיות הפרטית עם כל ההויה כולה... עיין עוד בפרק הנ"ל בספר אורות התשובה פסקאות ד, ז, יא, יב על הקשר בין העצב לבין החטא].

[53] **הַסִּרְחוֹן הַתּוֹלַדְתִּי, הַסּוֹתֵם כָּל הוֹפָעַת רוּחַ טֹהַר.** יצר העריות הקשור בהעמדת תולדות הוא טוב ביסודו, אך הוא מקושר באופן חזק עם הבשר ויצריו, ולכן מקושר עם סירחון כדברי המשנה במסכת אבות (ג, א): "מאין באת? מטיפה סרוחה". יצר זה גם גורם לטומאה ומונע מהטהרה להופיע בעולם – "סותם כל הופעת רוח טהר".

[54] **וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ד'.** בהמשך הפסוקים הנ"ל בישעיה המדברים על המשיח מודגש חוש הריח, בניגוד לסירחון הבשר והסירחון התולדתי. מתוך תיקון שורש החטא והעברת הסירחון יבוא התיקון המעשי של "ושפט בצדק דלים וכו'.

y dará la razón con rectitud a los humildes de la tierra; y golpeará la tierra con la vara de su boca y con el aliento de sus labios matará al inicuo». La resurrección que añade una vida de sabiduría para el reconocimiento de la Eternidad, de la posición de fortaleza de la vida espiritual, de la falsedad de la muerte, la eliminación de todo temor ilusorio y tristeza errada, el principio de un período de resplandor de la luz de la resurrección de los muertos con toda la plenitud de su fuerza.

Los entendidos reconocen la mano del Eterno en el milagro, en la naturaleza y en el curso de la historia.

Estas luces eternas están incluidas en la

vendrá la reparación práctica de la justicia y «juzgará con equidad al menesteroso», etc.

[55] **La resurrección que añade una vida de sabiduría...** El proceso de la resurrección no es solo la reconstrucción de la tierra, ni siquiera el arrepentimiento –la *ṪeSHUBaH*–, sino que es también la profundización del entendimiento, para el desarrollo de aquella visión, mencionada al inicio de esta sección, que permite el reconocimiento de la Eternidad, etc.

[56] **de la posición de fortaleza de la vida espiritual.** Descartar la idea de que la vida espiritual es débil y está al margen de la vida misma, sino que, por el contrario, es firme y llena de fortaleza.

[57] **la falsedad de la muerte.** La muerte aparece como el fin de la vida, la cual se presenta ligada al cuerpo. Pero, en realidad, esto es falso, ya que la vida no se inicia en el cuerpo ni finaliza con él; tampoco es su manifestación más importante. «Una vida de conocimiento» profundiza este entendimiento y nos permite vivir a su luz. En *OROṪ HaQODeSH* 2, página 380 se lee: «La muerte es una visión falsa, su impureza es su engaño. Lo que los hombres llaman muerte es el fortalecimiento de la vida (...) No obstante, la perciben erróneamente en la forma lamentable y oscura que denominan muerte».

[58] **todo temor ilusorio y tristeza errada.** El miedo a la muerte y la tristeza que la acompaña son falsos, ya que la vida no finaliza con ella.

[59] **la luz de la resurrección de los muertos.** La cúspide del proceso mesiánico redentor, cuya esencia es la erradicación del pecado y la eliminación de la muerte, es la resurrección de los muertos, que representa todo lo contrario.

[60] **Estas luces eternas.** La luz de la resurrección espiritual, la luz de la resurrección mesiánica, la luz de la resurrección de los muertos y la luz del *MaSHYaḤ* son eternas todas, alumbran al mundo y le

יָמִית רָשָׁע"; הַתְּחִיָּה הַמּוֹסִיפָה חַיֵּי דַּעַת לְהַכָּרַת הַנֶּצַח לְהַכָּרַת עֶמְדַּת מָעֹז חַיֵּי הָרוּחַ, אֶת הַכָּרַת שִׁקְרוּת הַמָּוֶת, אֶת הֲסָרַת כָּל פַּחַד שָׁוְא וְכָל עֶצֶב נִתְעֶה, הַתְחָלַת תְּקוּפַת הַזְרָחַת אוֹר תְּחִיַּת הַמֵּתִים בְּכָל מְלֹא חָסְנוֹ.

המשכילים רואים את יד ד׳ בנס ובטבע ובכל מהלך ההיסטוריה.

אוֹרוֹת עוֹלָמִים אֵלּוּ כְּלוּלִים הֵם בְּהוֹפָעַת

[55] **הַתְּחִיָּה הַמּוֹסִיפָה חַיֵּי דַּעַת...** תהליך התחיה אינו רק בניית הארץ, או אפילו חזרה בתשובה, אלא קשור גם להעמקת הדעת, לפיתוח אותה הסקירה שמאפשרת את הכרת הנצח וכו׳.

[56] **עֶמְדַּת מָעֹז חַיֵּי הָרוּחַ.** שחיי הרוח אינם דבר חלש ותלוש מהחיים עצמם, אלא דבר יציב ומלא עוצמה.

[57] **שִׁקְרוּת הַמָּוֶת.** המוות נראה בעינינו כסיום החיים והעלמותם, כיון שהחיים נראים לנו כדבר הקשור בגוף, ממילא המוות הוא סיום החיים. אך באמת זהו שקר כיון שהחיים אינם מתחילים מהגוף, אין עיקרם הגוף, ואינם מסתיימים עם מות הגוף. "חיי דעת" מעמיקים בנו את ההבנה הזאת ומאפשרים לנו לחיות לאורה.

[אורות הקודש ב עמוד ש"פ: המוות הוא חזיון שווא, טומאתו היא שקרו. מה שבני אדם קוראים מוות הרי הוא רק תגבורת החיים ותעצומתם... הרי הוא מצייר את תגבורת החיים הזאת בצורה מדאיבה וחשוכה שהוא קוראה מוות].

[58] **כָּל פַּחַד שָׁוְא וְכָל עֶצֶב נִתְעֶה.** הפחד מפני המוות והעצב הנלווה אליו הם פחד שווא ועצב נתעה (מוטעה) כיון שבאמת אין החיים נגמרים במוות כנ"ל.

[59] **אוֹר תְּחִיַּת הַמֵּתִים.** כשיאו של התהליך המשיחי גאולי, שעניינו עקירת החטא וביעור המוות, מגיעה תחיית המתים שהיא היפוכו של המוות.

[60] **אוֹרוֹת עוֹלָמִים אֵלּוּ.** אור התחיה הרוחנית או התחיה המשיחית אור תחיית המתים, אורו של משיח, כל האורות האלו המוזכרים בפסקה, המאירים את העולם ונותנים לו משמעות והבנה עמוקה שמאחדים את הנס והטבע ברצון האלוהי, הם אורות עולמים – נצחיים.

aparición de la unidad del milagro y la naturaleza, que se unirán por los conocedores de la pureza, que ven con seguridad y en forma totalmente manifiesta la mano del Eterno, D-ios de *YiŚRaEL*, en todos los cambios de los tiempos y conocen las efervescencias históricas, igual que las naturales y las universales, desde el primer inicio de la Creación, «desde antes del nacimiento de las montañas y de la creación de la Tierra y el Universo, y desde el principio hasta la Eternidad, Tú eres el Eterno. Haces que el hombre se transforme en un ser afligido y dices: "Vuelvan hijos del hombre"». No

da un sentido profundo que une el milagro y la naturaleza en la voluntad Divina.

[61] **la aparición de la unidad del milagro y la naturaleza.** El milagro es una situación en la que las leyes de la naturaleza son quebrantadas y se manifiesta el poderío del Creador que mueve y rige el mundo. La naturaleza aparece, por el contrario, supeditada a sus propias reglas independientes; sin embargo, también aquí está presente en forma oculta la voluntad Divina. En ambos casos la mano de D-ios dirige el Universo. La visión profunda revela que hay una correspondencia entre el milagro y la naturaleza. (Ver comentario del rabino *ABINeR* sobre el libro *OROṪ* Volumen 2, anexo 54).

[62] **se unirán por los conocedores de la pureza.** El milagro y la naturaleza, que parecen separados y hasta contradictorios, se unirán en la mente de los conocedores puros que comprenden que estas son dos facetas de una misma realidad.

[63] **los cambios de los tiempos.** Las variaciones que se producen en los procesos históricos.

[64] **que ven (...) y conocen...** Los conocedores de la pureza ven y conocen.

[65] **las efervescencias históricas, igual que las naturales y las universales, desde el primer inicio de la Creación.** Los cambios y desarrollos en la naturaleza, la historia y el mundo, están programados y previstos desde el inicio de la Creación.

[66] **«desde antes del nacimiento de las montañas (...) "Vuelvan hijos del hombre"».** En este versículo vemos que la planificación del desarrollo del mundo y su avance histórico precedieron la Creación, «desde antes del nacimiento de las montañas y de la creación de la Tierra y el Universo» y en el transcurrir del tiempo Él los rige. «Y desde el principio hasta la Eternidad, Tú eres el Eterno». Así pues, el objetivo de todo este proceso es el perfeccionamiento

הָאַחְדוּת שֶׁל הַנֵּס וְהַטֶּבַע, אֲשֶׁר יְאֻחֲדוּ עַל־יְדֵי מַשְׂכִּילֵי טֹהַר, הַחוֹזִים בְּבִטְחָה וּבְגִלּוּי גָּמוּר אֶת יַד ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל חֲלִיפוֹת הָעִתִּים וּמַכִּירִים אֶת הַתְּסִיסוֹת הַהִיסְטוֹרִיּוֹת, כְּמוֹ הַטִּבְעִיּוֹת וְהָעוֹלָמִיּוֹת, מֵרֹאשׁ קַדְמוּת הַיְצִירָה, ״בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל. תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם״. לֹא נֶעֱזָבָה הִיא הַטִּבְעִיּוֹת בְּמַהֲלָכָהּ, לֹא אַלְמָנָה

[61] **בְּהוֹפָעַת הָאַחְדוּת שֶׁל הַנֵּס וְהַטֶּבַע.** נס הוא מצב בו מופרים חוקי הטבע ומתגלה שד׳ פועל ומנהיג את העולם. טבע הוא מצב שבו העולם נוהג לפי החוקים כביכול מעצמו, אך באופן נסתר ד׳ מנהיג אותו. אם כן, בשני המצבים יד ד׳ היא המנהלת את העולם, כך שסקירה עמוקה מגלה שישנה אחדות בין הנס ובין הטבע. (עיין בפרוש הרב אבינר על ספר אורות כרך ב נספח נד).

[62] **יְאֻחֲדוּ עַל־יְדֵי מַשְׂכִּילֵי טֹהַר.** הנס והטבע, שנראים כנפרדים ואף סותרים, יאוחדו בהכרתם של המשכילים הטהורים, המבינים שהם בעצם שני חלקים של דבר אחד.

[63] **חֲלִיפוֹת הָעִתִּים.** השינויים הקורים במהלך ההיסטוריה.

[64] **הַחוֹזִים... וּמַכִּירִים...** אותם משכילי טוהר חוזים... ומכירים...

[65] **הַתְּסִיסוֹת הַהִיסְטוֹרִיּוֹת, כְּמוֹ הַטִּבְעִיּוֹת וְהָעוֹלָמִיּוֹת, מֵרֹאשׁ קַדְמוּת הַיְצִירָה.** השינויים וההתפתחות בטבע, בהיסטוריה ובעולם, כולם מתוכננים וצפויים עוד מזמן בריאת העולם.

[66] **בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ... שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם.** גם מפסוק זה רואים שהתכנון של מהלך ההיסטוריה והתפתחות העולם נעשה כבר בטרם בריאת העולם ״בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל״, ולאורך כל ההיסטוריה ד׳ הוא אל ומנהיג את העולם ״ומעולם ועד עולם אתה אל״ ושמטרת כל המהלך הזה הוא תיקון האדם, שכן עוד בטרם הרים וכו׳, כבר: ״ותאמר שובו בני אדם״, ד׳ קרא לתשובה ולתיקון האדם והעולם.

fue abandonada la naturaleza en su recorrido ni es viuda la historia compleja en sus causas; en su interior vive un Redentor fuerte, Roca de *YiŚRaEL* y su Salvador, D-ios de los Ejércitos es Su Nombre, D-ios de toda carne, D-ios de todos los reinados de la tierra, Señor de todas las obras, Roca de todos los mundos, Justo en todas las generaciones.

Los milagros están relacionados con una acción natural con el fin de unir el mundo superior e inferior.

No realizó la profecía milagro alguno sin unirlo a un anillo natural, aunque débil y pequeño. Expresaron en esto los pensadores simbólicos algunas teorías, que se desmoronan como sombras y la verdad tradicional expresa sus explicaciones con todo el esplendor de su

del ser humano: «y dices vuelvan hijos del hombre». Un llamado a la *ṪeSHUBaH*, el arrepentimiento y al mejoramiento del hombre y del mundo.

[67] **No fue abandonada (...) sus causas.** El *RaB* escribió estas palabras en contra de los que opinan que D-ios creó el Universo y lo abandonó a sus propias reglas, no interviniendo en su desarrollo.

[68] **Redentor fuerte (...) Justo en todas las generaciones.** Distintos atributos del Eterno, relacionados todos con el tema de la sección: su dominio y gerencia de la historia, y todos los sucesos del mundo para conducirlo a su redención.

[69] **un anillo natural.** Una causa natural. Los milagros que están relatados en los libros de los profetas se producen como consecuencia de un acto natural, que aparenta ser la causa del evento, aunque racionalmente no debería de producir ese efecto.

Tomemos el caso de *ELISH'A* (*MeLaJIM II* 4) cuando ayuda a la esposa del profeta fallecido a pagar sus deudas, realizando el milagro de la reproducción de aceite a partir de una pequeña cantidad dentro de varios recipientes vacíos. ¿Por qué no se produce el prodigio a partir de la nada? Aquí vemos la necesidad de la aparente causa que lo ata a un anillo natural.

[70] **pensadores simbólicos.** Se trata de aquellos que interpretan los textos bíblicos en forma alegórica y utilizan los personajes o eventos como símbolos, para expresar una idea, alejándose del sentido literal del texto.

[71] **se desmoronaron como sombras.** Las interpretaciones simbólicas son como una sombra que desaparece, pues carece de una realidad concreta.

הִיא הַהִיסְטוֹרְיָה הַסְּבוּכָה בִּמְסִבּוֹתֶיהָ, בְּתוֹכָהּ חַי גּוֹאֵל חָזָק, צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ ד׳ צְבָאוֹת שְׁמוֹ, אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר, אֱלֹהִים לְכָל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ, אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת.

הניסים קשורים לאיזה מעשה טבעי כדי לקשר בין העולם העליון והתחתון.

לֹא עָשְׂתָה הַנְּבוּאָה שׁוּם נֵס כִּי־אִם כְּשֶׁקְּשָׁרַתּוּ לְאֵיזוֹ טַבַּעַת טִבְעִית, אֲפִלּוּ קְלוּשָׁה וּקְטַנָּה. חָשְׁבוּ בָּזֶה חוֹשְׁבִים סִימְבּוֹלָנִים מַחֲשָׁבוֹת, שֶׁכִּצְלָלִים נֶהֱלָכוּ, וְהָאֻמָּה הַמָּסָרְתִּית תַּבִּיעַ אֲמָרֶיהָ בְּכָל הוֹד

[67] **לֹא נֶעֶזְבָה... סְבוּכָה בִּמְסִבּוֹתֶיהָ.** יש הסוברים שד׳ ברא את בעולם ומאז השאיר אותו להתנהל על פי חוקי הטבע והוא אינו מתערב בכך. כנגד דעה זו כותב הרב שלא נעזבה וכו׳.

[68] **גּוֹאֵל חָזָק... צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת.** כינויים שונים לד׳ שכולם קשורים עם נושא הפסקה: שליטתו והנהגתו את ההיסטוריה ואת כל הקורה בעולם ודחיפתו את העולם אל גאולתו.

[69] **טַבַּעַת טִבְעִית.** סיבה טבעית. כל נס המופיע בנביאים מופיע כתוצאה מאיזה שהוא מעשה טבעי, שכביכול הוא מהווה סיבה לנס, אם כי בפועל אינו אמור להביא לתוצאה זו בדרך הטבע.

דוגמא: ספר מלכים ב, ד: אלישע עוזר לאשת הנביא המת להחזיר את חובה על ידי כך שהוא ממלא את כל כליה בשמן באופן ניסי מתוך כד שמן אחד שיש לה. היה צורך למלא כלים מסוימים ושיהיה בביתה כד שמן כדי לעשות את הנס (עיין בעניין זה ט״ז על שולחן ערוך אורח חיים סימן תר״ע סק״א), ולכאורה אם כבר נעשה נס, למה היה צורך שיהיה לה מעט שמן ולבקש כלים, הרי יכול היה להיווצר השמן, וכן הכלים, באופן ניסי יש מאין? אלא שהיה צורך במעין סיבה טבעית – לקושרו בטבעת טבעית.

[70] **חוֹשְׁבִים סִימְבּוֹלָנִים.** הוגי דעות המפרשים את המקרא בדרך אלגורית, ומשתמשים באנשים או במאורעות וכדו׳ בצורה של סימבולים – סימנים לרעיון מסוים. אותם הוגי דעות נתנו פירושים סימבולים לאירועים והוציאום מפשטם.

[71] **שֶׁכִּצְלָלִים נֶהֱלָכוּ.** אותם פרושים סימבולים הם כמו צל שנעלם כי אין לו קיום אמיתי.

fuerza: un vínculo estrecho debe siempre descender del mundo superior, del surgimiento de la dominación del alma, hacia el mundo inferior finito y limitado por su naturaleza. Tanto ahí como acá los procesos son fijos y ordenados con sabiduría, libertad, plena santidad y todo va iluminando.

En la medida que el conocimiento de la *ṪORaH* sea mayor se podrá reconocer el objetivo Divino y agradecerlo.

De acuerdo con la proliferación del brillo del conocimiento de la sabiduría superior de

[72] **Un vínculo estrecho.** Esta observación no tiene sentido en la parte castellana de este libro; la indicamos para conservar el orden numérico.

[73] **del mundo superior (...) hacia el mundo inferior...** La verdad tradicional es que tiene que haber una unión fuerte entre el mundo superior, que es gobernado por el alma, y el inferior, que se rige por las leyes de la naturaleza, por lo cual los milagros han de tener alguna relación con una causa física aparente.

[74] **Tanto ahí como acá.** Tanto en la naturaleza y sus leyes como en los milagros.

[75] **los procesos son fijos y ordenados.** En la naturaleza existe un sistema de leyes que la rige; los milagros, sin embargo, parecen explosiones que quiebran las reglas y se producen en forma caprichosa de acuerdo con la voluntad del Creador. Pero, ciertamente, esto no es así, ya que también en esta manifestación del poder Divino existe un código que es, además, más elevado. (ver Segunda Introducción de *GueBUROṪ HaSHeM* del *MaHRaL* de Praga)

[76] **Libertad.** El milagro actúa sin someterse a las leyes de la naturaleza, de acuerdo con la voluntad del Creador. No obstante, la originalidad del *RaB* aquí se expresa en la idea de que también la naturaleza actúa con libertad. Es decir, nada obliga que sus leyes se perpetúen, solo la Voluntad libre del Creador y Su deseo que el mundo se conserve. De acuerdo con estas dos últimas observaciones, podemos afirmar que tanto la naturaleza como el milagro son dos sistemas rígidos que obedecen ciertas reglas; pero, al mismo tiempo, libres según la voluntad del Eterno.

[77] **plena santidad.** Estos dos sistemas están colmados de santidad, porque cumplen con la voluntad suprema del Creador.

[78] **De acuerdo con la proliferación...** Mientras más grande sean la sabiduría y el entendimiento de la ciencia de lo oculto, la *ṪORaH* y los *NeBiIM*, mejor comprenderemos el objetivo Divino en todos los sucesos y Su misericordia, y podremos agradecer y bendecir por todas Sus obras.

[79] **brillo del conocimiento.** El *ZIV* (brillo) es un reflejo indirecto de la luz. Con el estudio de la ciencia oculta, las palabras

גְּבוּרָתָהּ: רִכּוּס מְהֻדָּק דָּרוּשׁ תָּמִיד לִהְיוֹת מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, מֵהוֹפָעַת הַשְּׁלִיטָה הַנִּשְׁמָתִית, אֶל הָעוֹלָם הַתַּחְתִּיתִי הַמֻּגְבָּל וּמְצֻמְצָם בְּטִבְעִיּוּתוֹ. גַּם שָׁם גַּם פֹּה הַמַּהֲלָכִים קְבוּעִים וּמְסֻדָּרִים, בְּחָכְמָה, בְּחֹפֶשׁ, בִּמְלֹא קֹדֶשׁ, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ הָלוֹךְ וָאוֹר.

כְּפִי הַהַפְרָיָה שֶׁל זִיו הַהַכָּרָה שֶׁל חָכְמַת יִשְׂרָאֵל

ככל שתתפשט ההכרה התורנית יהיה אפשר להכיר את המגמה האלוהית ולברך עליה.

[72] **רִכּוּס מְהֻדָּק.** קישור חזק.

[73] **מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן... אֶל הָעוֹלָם הַתַּחְתִּיתִי...** האמת המסורתית היא שחייב להיות קשר בין העולם העליון שנשלט על ידי הנשמה ובין העולם התחתון שנשלט על ידי חוקי הטבע, לכן גם הניסים צריכים להיות על ידי איזה שהוא קישור לסיבה טבעית.

[74] **גַּם שָׁם גַּם פֹּה.** גם בטבע וחוקיו וגם במעשים הניסיים.

[75] **הַמַּהֲלָכִים קְבוּעִים וּמְסֻדָּרִים.** קיים בעולם הטבע מערכת של חוקים מסודרת שעל פיה הוא מתנהל. הנס נראה כהתפרצות ששוברת את החוקים באופן אקראי לפי רצון הבורא. אמנם באמת אין זה כך שכן גם הניסים מתנהלים לפי סדר מסוים עליון יותר (עיין ספר גבורות ה׳ למהר״ל מפראג הקדמה שניה).

[76] **בְּחֹפֶשׁ.** הנס נוהג בחופש מן החוקים הטבעיים לפי רצון הבורא החופשי. אמנם החידוש הוא שגם הטבע נוהג בחופש, דהיינו אין שום דבר שמכריח שחוקי הטבע יימשכו כמו שהם אלא רצון הבורא החופשי שרוצה שעולמו יתנהג לפי חוקים אלו. העולה משתי ההערות האחרונות, שגם הטבע וגם הנס הם מערכת חוקית מסודרת בחכמה, וגם מערכת חופשית הפועלת לפי רצון הבורא.

[77] **בִּמְלֹא קֹדֶשׁ.** שתי המערכות האלו, הנס והטבע, מלאות קדושה כיוון שהן ממלאות את רצון הבורא.

[78] **כְּפִי הַהַפְרָיָה...** הפריה היינו התרבות והגדלה. ככל שההכרה וההבנה מתוך חכמת הנסתר , התורה והנביאים תתרבה באומה כך נוכל להכיר ולהבין יותר ויותר את המגמה האלוהית הטובה שבכל המאורעות ולהודות ולברך על כך.

[79] **זִיו הַהַכָּרָה.** זיו הוא השפעה עקיפה של האור. כלומר, על ידי לימוד תורת הסוד, דברי הנביאים והתורה מתמלא האדם בהארות והבנות, ומתוך כך צומחת ונבנית הדעת

YiŚRaEL, de las coronas de la profecía y el espejo resplandeciente, que las dota de su brillo con los rayos de su esplendor, así alumbrará la sabiduría para conocer la meta de las múltiples circunstancias e ir con todas y bendecir el Nombre del Eterno que da luz y vida, que ordena y hace bien en todo. «Bendeciré al Eterno en todo instante; continuamente Su alabanza en mi boca».

de los profetas y la *ṪORaH*, el hombre se forma y se llena de luces y, de esta manera, crece y se edifica para entender la meta última de los acontecimientos y descubrir la voluntad del Eterno que los dirige.

[80] **la sabiduría superior de *YiŚRaEL*.** Se trata de la ciencia de lo oculto, la *QaBaLaH*.

[81] **las coronas de la profecía.** Las palabras de los profetas.

[82] **el espejo resplandeciente.** En el original está escrito *ASPaQLaRIA HaMeIRaH*. Este término, que aparece en los escritos rabínicos, describe la superioridad de la profecía de *MoSHeH* con respecto a la de los demás profetas, que se compara a un espejo turbio. Es decir, la *ṪORaH* es el libro que refleja la palabra de D-ios con mayor claridad y exactitud. Por lo tanto, la misma *ṪORaH,* producto de la profecía de *MoSHeH,* es la *ASPaQLaRIA HaMeIRaH.*

[83] **que los dota de su brillo.** *La ASPaQLaRIA HaMeIRaH*, la *ṪORaH*, adorna las coronas de la profecía y la sabiduría superior de *YiŚRaEL* con su belleza, que no es más que el reflejo de su luz. Es decir, que todas las ideas que llegan al mundo a partir de la ciencia de lo oculto y de las palabras de los profetas no son más que derivaciones de lo que existe en la *ṪORaH* y de ella reciben su poder.

[84] **los rayos de su esplendor.** Hay aquí una alusión a lo dicho sobre *MoSHeH* (*SHEMOṪ* 34, 29) «la piel de su cara resplandecía». La *ṪORaH* de *MoSHeH* adorna a las demás ciencias con su esplendor.

[85] **así...** En la misma medida que prolifera, se extiende y profundiza el esplendor del conocimiento del estudio de la *ṪORaH*; así alumbrará...

[86] **ir con todas.** Aceptar todas las circunstancias históricas y actuar con ellas, y en ellas para asociarse al objetivo Divino de la perfección del mundo.

[87] **bendecir el Nombre del Eterno.** Al entender el objetivo, el hombre no solo no desesperará frente a los eventos negativos, sino que por el contrario aprenderá a bendecir y a agradecer por todo.

[88] **«Bendeciré al Eterno en todo instante; continuamente Su alabanza en mi boca».** En este versículo vemos que la bendición del Eterno tiene que estar en nuestra boca en forma permanente, también en los momentos difíciles cuando su presencia está oculta. Esto es posible con el brillo del entendimiento que nos permite conocer el objetivo último de la existencia.

הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁל עַטְרוֹת הַנְּבוּאָה וְאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה הַנּוֹתֶנֶת עֲלֵיהֶן אֶת זִיוָן מֵהוֹד קַרְנֶיהָ, כָּכָה תִּזְרַח הַדַּעַת לְהַכִּיר אֶת הַמְּגַמָּה שֶׁל כָּל הֲמוֹן הַמְּסִבּוֹת וְלָלֶכֶת עִם כֻּלָּן וּלְבָרֵךְ אֶת שֵׁם ד׳ הַמֵּאִיר וּמְחַיֶּה, מְסַדֵּר וּמֵטִיב אֶת כֹּל, "אֲבָרְכָה אֶת ד׳ בְּכָל עֵת, תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי".

ומכירה את מגמת האירועים ומגלה את הרצון האלוקי המנהל אותם.

[80] **חָכְמַת יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹנָה.** החכמה הפנימית – הקבלה.

[81] **עַטְרוֹת הַנְּבוּאָה.** לימוד דברי הנביאים.

[82] **וְאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה.** נבואת משה, היינו התורה. הגמרא אומרת שכל הנביאים ראו "באספקלריה (מראה) שאינה מאירה", כלומר בצורה מטושטשת ואילו משה רבינו ראה את נבואותיו ב"אספקלריה מאירה", כלומר בצורה בהירה וברורה. כלומר, נבואת משה היא שמשקפת את דבר ד׳ בצורה הבהירה והמדויקת ביותר. לכן התורה, שהיא נבואת משה רבינו, מכונה אספקלריה מאירה.

[83] **הַנּוֹתֶנֶת עֲלֵיהֶן אֶת זִיוָן מֵהוֹד קַרְנֶיהָ.** האספקלריה המאירה (התורה) נותנת עליהן (על עטרות הנבואה ועל חכמת ישראל העליונה) את זיון מהוד קרניה. כלומר האור שבעטרות הנבואה וחכמת ישראל הוא השתקפות ותוצאה של האור שיש בתורה, שכן כל החכמה הנלמדת בחוכמת הנסתר ובדברי הנביאים היא השתלשלות והתרחבות של מה שגנוז בתורה עצמה.

[84] **מֵהוֹד קַרְנֶיהָ.** רמז למה שנאמר על משה (שמות לד, כט): "כי קרן עור פניו". בהקשר זה הרמיזה היא לכך שתורת משה נותנת מהודה על שאר החכמות.

[85] **כָּכָה...** כפי מידת ההפריה, ההתפשטות וההתעמקות של זיו ההכרה שנובעת מלימוד התורה, כך תזרח הדעת וכו׳

[86] **וְלָלֶכֶת עִם כֻּלָּן.** לקבל את כל מאורעות ההיסטוריה כחלק מפועל ד׳, ולפעול איתם ובהם כדי להיות שותף למגמה האלוהית של תיקון עולם.

[87] **וּלְבָרֵךְ אֶת שֵׁם ד׳.** עם ההתמלאות בדעת הכרת המגמה, לא רק שלא יתמלא האדם ייאוש אל מול מאורעות שנראים כשליליים, אלא ידע לברך עליהם ולהודות עליהם.

[88] **אֲבָרְכָה אֶת ד׳ בְּכָל עֵת, תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי.** מפסוק זה רואים שברכת ד׳ ותהילתו בפינו היא "בכל עת" ו "תמיד". שכן גם בתקופות קשות ובזמן הסתר פנים ניתן לברך את ד׳ מתוך אותה זריחת הדעת והכרת המגמה.

El nombre compuesto de *HaVaYaH* y *ADNUṪ* expresa la unión del milagro y lo natural en sus diferentes manifestaciones.

El nombre compuesto de *HaVaYaH* y *ADNUṪ*, alumbra y surge en la gloria de su esplendor con todas sus luces, orígenes, fuentes y manantiales, en todas sus combinaciones y revestimientos, en todas sus entonaciones y vocalizaciones, sus adornos y letras,

[89] **El nombre compuesto de *HaVaYaH* y *ADNUṪ*.** El Nombre de cuatro letras, el Tetragrámaton, *YuD – HeI – VaV – HeI* puede ser escrito, mas no recitado. Cuando aparece en la *ṪeFILaH* o en la *ṪORaH* solo reflexionamos en él y lo pronunciamos en forma de *A-DoNaY*. El Tetragrámaton es un nombre supremo, oculto que expresa el milagro. *A-DoNaY*, por el contrario, es una manifestación inferior del Eterno en la naturaleza. En nuestro pensamiento y en nuestra declaración oral combinamos el nombre de *YuD – HeI – VaV – HeI* con el nombre de *ALeF – DaLeT – NUN – YUD* en forma de: *YUD – ALeF –HeI –DaLeT – VaV –NUN –HeI –YUD* (י־א־ה־ד־ו־נ־ה־י) o al inverso escribiendo primero las letras del Nombre de *A-DoNaY* y posteriormente las del Tetragrámaton, en forma alternativa. Esta composición simboliza la unión de la naturaleza y el milagro. La manifestación de la gestión Divina oculta y la natural evidente.

[90] **con todas sus luces.** Hay formas diferentes de componer el nombre *HaVaYaH* con el nombre de *A-DoNaY*; cada una simboliza un aspecto diferente de la unión de la naturaleza y el milagro.

[91] **sus orígenes, sus fuentes y sus manantiales.** Los nombres sagrados y sus combinaciones, que expresan la presentación del Eterno en el mundo en diferentes formas, más o menos ocultas, tienen orígenes supremos y velados de los cuales se derivan y obtienen su carácter.

[92] **sus combinaciones.** La unión de los nombres se puede realizar mediante formas distintas de combinar sus letras, como se mostró en el ejemplo anterior, expresando cada una un aspecto diferente.

[93] **sus revestimientos.** Los nombres aparecen en ocasiones encubiertos con palabras u otros nombres.

[94] **sus entonaciones.** En el *ṪaNaJ* existen notas musicales que otorgan una cantilación a cada palabra y esconden distintos secretos y significados. Los Nombres del Eterno también aparecen con sus respectivas entonaciones que les otorgan diferentes aspectos de manifestación de la Divinidad.

[95] **sus vocalizaciones.** Las vocalizaciones cambian en cada lugar expresando aspectos distintos.

[96] **sus adornos.** En los rollos de la *ṪORaH*, las *MeZUZOṪ* y los *ṪeFILIN* las letras vienen decoradas con una especie de coronas, *ṪaGuIM*, que simbolizan ideas ocultas y cuando son añadidas al Nombre del Eterno tienen un significado especial. La siguiente afirmación de la *GueMaRaH* de *MeNaḤOṪ* (29b) nos enseña que no se trata de simples decoraciones: «Hay una persona que aparecerá en unas pocas generaciones y que se llamará *ʻAQIBA* hijo de *YOSeF*, él explicará cada uno de estos adornos y generará a partir de ellos montañas de leyes».

[97] **sus letras.** Aparentemente aquí tiene que haber un punto y no una coma,

השם המשולב של הויה ואדנות מבטא את חיבור הטבע והנס בהופעותיו השונות.

הַשֵּׁם הַמְשֻׁלָּב שֶׁל הֲוָיָה וְאַדְנוּת מֵאִיר וּמוֹפִיעַ בִּיקַר תִּפְאַרְתּוֹ בְּכָל אוֹרוֹתָיו, מְקוֹרוֹתָיו, מַבּוּעָיו וּמַעְיָנָיו, בְּכָל צֵרוּפָיו וּלְבוּשָׁיו, בְּכָל טְעָמָיו וּנְקֻדּוֹתָיו, תָּגָיו וְאוֹתִיּוֹתָיו,

[89] **הַשֵּׁם הַמְשֻׁלָּב שֶׁל הֲוָיָה וְאַדְנוּת.** שם הויה, י־ה־ו־ה, הוא השם הנכתב ואינו נקרא. כאשר מופיע בתפילה או בתורה איננו יכולים לבטאו, אלא אנו מכוונים אליו במחשבתנו, ומבטאים בשפתנו את שם אדנות שהוא א־ד־נ־י. אם כן, שם הויה הוא שם עליון, נסתר המבטא את הנס. שם אדנות הוא במדרגה נמוכה יותר ומבטא את מדרגת הטבע. במחשבתנו ודיבורנו אנו משלבים שם הויה בתוך שם אדנות: י־א־ה־ד־ו־נ־ה־י (או הפוך תחילה שם אדנות ובתוכו הויה)

שילוב זה מבטא את שילוב הטבע והנס, ההנהגה האלוהית הנסתרת עם ההנהגה הטבעית הגלויה, שהוא נושא החלק האחרון של פסקה זו.

[מקורות בספר הזוהר לשילוב זה: זהר פנחס רכג עמוד א, ושם רכט עמוד א. הקדמת תיקוני הזהר. תיקוני זוהר תיקון י׳. (מתוך הערות הרצ״י המובאות בסוף ספר אורות)]

[90] **בְּכָל אוֹרוֹתָיו**... ישנן אופנים שונים שבהם ניתן לשלב את שם הויה ואדנות, שכל אחד מבטא בחינה אחרת באיחוד הנס והטבע.

[91] **מְקוֹרוֹתָיו, מַבּוּעָיו וּמַעְיָנָיו.** גם לשמות הקדושים וצירופיהם שמבטאים את הופעת ד׳ בעולם באופנים שונים נסתרים יותר או פחות, ישנם מקורות עליונים ונסתרים יותר, עוד מלפני התגלות השמות בעולם שמהם הם נשפעים ומשתלשלים.

[92] **צֵרוּפָיו.** שילוב השמות יכול להיות על ידי צרופים שונים של אותיות (כמו בדוגמא לעיל), וכל צרוף מבטא עניין שונה.

[93] **וּלְבוּשָׁיו.** לעיתים השמות מופיעים ב״לבושים״ נסתרים בתוך מילים או שמות אחרים.

[94] **טְעָמָיו.** טעמי המקרא נועדו להורות את הניגון בו צריכות להיאמר המילים, אך גם בהם טמונים סודות. השמות מופיעים במקרים שונים בטעמים שונים, כל אחד מהם לפי הבחינה המסוימת אותה הוא מבטא.

[95] **וּנְקֻדּוֹתָיו.** גם הניקוד משתנה ממקום למקום ומבטא בחינות שונות.

[96] **תָּגָיו.** בכתיבת חלק מהאותיות בספר תורה או בתפילין ומזוזות מוסיפים תגים, שהם כעין קישוטים בראשי האותיות. אותם תגים גם מבטאים רעיונות נסתרים, וצירופם לשם ד׳ יש לו משמעות מסוימת. את העובדה שלתגים גם יש משמעות והם אינם רק קישוט ניתן ללמוד מהנאמר בגמרא (מנחות כט עמוד ב): ״אדם אחד יש... ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ (אלו התגים שנראים כקוצים קטנים) תילין תילין של הלכות״.

[97] **וְאוֹתִיּוֹתָיו.** לאחר מילה זו נראה שצריך להיות נקודה ולא פסיק. וכן כתוב במקור בשמונה קבצים.

En el corazón de *YiŚRaEL* está grabado el objetivo de la historia que es la manifestación del Eterno en el mundo, que surgirá de acuerdo con las acciones y el estudio.

Y en el corazón de *YiŚRaEL* está grabada una ley de fuego, una meta eterna para todos los movimientos de la vida, para todo lo que existe en el pasado, presente y futuro, y a través de toda la obstrucción de las nubes penetrará la luz santa. «He aquí que *A-DoNaY ELOqIM* con fuerza vendrá y Su brazo estará gobernando para Él; he aquí que Su recompensa está con Él y Su obra está delante de Él». Todo va de acuerdo con la multiplicidad de las acciones y la amplitud de la atención, al engrandecimiento de la *ṪORaH*

así es como aparece en los Ocho Cuadernos o *SHeMONaH QeBaTSIM*.

[98] **en el corazón de *YiŚRaEL* está grabada una ley de fuego.** Esa fe en el objetivo último que surge de la *ṪORaH* está grabada en el corazón de *YiŚRaEL*, es decir en el interior de su espíritu antes aun de que se manifieste en el estudio y conocimiento que vienen del aprendizaje. Sin embargo, aparece en forma práctica solo con la multiplicidad de las acciones y la amplitud de la atención, etc.

[99] **a través de toda la obstrucción de las nubes penetrará la luz santa.** Por medio de los eventos trágicos y el comportamiento natural que parece ser el producto de la casualidad, que es como una nube que cubre y disimula la supervisión Divina en el mundo, penetrará la luz santa, es decir, el sentimiento grabado en el corazón de *YiŚRaEL* con respecto al objetivo del mundo y la gestión Divina, llegará a la conciencia e iluminará todos los eventos para que estén claros y comprensibles.

[100] **he aquí que *A-DoNaY ELOqIM* con fuerza vendrá.** En este pasaje aparece el Nombre del Eterno en sus dos formas, la escrita (*Y-H-V-H*) y la verbal (*A-Do-Na-Y*). La primera indicando la manifestación de D-ios en los milagros y la segunda en la naturaleza. El versículo describe el momento en que esta combinación se revelará en el mundo en forma fuerte y clara.

[101] **Todo va de acuerdo...** El objetivo está grabado en el corazón de *YiŚRaEL*; pero, se manifestará en forma práctica solo si lo merecemos de acuerdo con nuestro esfuerzo en las acciones y estudio.

[102] **A la multiplicidad de las acciones.** Aunque estamos analizando aquí las ideas y el conocimiento, el *RaB* destaca que el cumplimiento de las *MiTSVOṪ* y las acciones tienen una influencia importante sobre la mente. Las ideas santas se aclaran y se entienden mejor cuando el hombre se eleva espiritualmente con sus obras.

[103] **la amplitud de la atención.** Tenemos que aprender a oír la voz del Eterno que se dirige a nosotros mediante la *ṪORaH* y la existencia, y desarrollar la facultad de interpretar los hechos a la luz de este entendimiento.

בלב ישראל חרוטה המטרה של כל ההיסטוריה שהיא הופעת ד׳ בעולם, שתבוא לפי רוב המעשה והלימוד.

וּבְלֵב יִשְׂרָאֵל חֲרוּתָה אֵשׁ דָּת, מַטְּרַת עוֹלָמִים לְכָל תְּנוּעַת הַחַיִּים, לְכָל הַיֵּשׁ בְּעָבָר, הֹוֶה וְעָתִיד, וּמִבַּעַד כָּל מִפְלְשֵׂי הָעֲנָנִים אוֹר הַקֹּדֶשׁ יַחֲדֹר, "הִנֵּה ד׳ אֱלֹהִים בְּחָזָק יָבוֹא וּזְרֹעוֹ מֹשְׁלָה לוֹ, הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו". הַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה וּלְפִי הַרְחָבַת הַהַקְשָׁבָה, לְפִי הַגְדָּלַת הַתּוֹרָה וּלְפִי הֲפָצַת

[98] **וּבְלֵב יִשְׂרָאֵל חֲרוּתָה אֵשׁ דָּת.** אותה אמונה במגמה שנובעת מתורת ישראל חרותה בלב ישראל, היינו בפנימיות רוחה של האומה גם לפני הגילוי בדעת ובהכרה שמגיע על ידי הלימוד. אמנם הופעתה בפועל בהכרה היא לפי רב המעשה, הרחבת ההקשבה וכו׳ (כפי שמתבאר בהמשך הפסקה).

[99] **וּמִבַּעַד כָּל מִפְלְשֵׂי הָעֲנָנִים אוֹר הַקֹּדֶשׁ יַחֲדֹר.** מבעד כל המאורעות הרעים או ההתנהלות הטבעית הנראית כמקרית, או פילוסופיות שונות המנסות להשכיח את שם ד׳, שהם כעננים המסתירים ויוצרים ערפול וחוסר בהירות ביחס להשגחה האלוהית בעולם, מבעד לכל זה יחדור אור הקודש, דהיינו אותה הרגשה שחרותה בלב ישראל לגבי מגמת העולם וההנהגה האלוהית תגיע להכרה ותאיר את כל המאורעות באופן שיהיו מוארים ומובנים.

[100] **הִנֵּה ד׳ אֱלֹהִים בְּחָזָק יָבוֹא.** בפסוק זה מובא שם הויה בצרוף עם שם אלוהים (צורת הכתיבה המקורית: א־ד־נ־י־ה־ו־ה). שם הויה כאמור הוא השם הניסי הנסתר, ובפסוק זה הוא מופיע עם שם אלוהים שמתייחס להתגלות ד׳ בטבע. הפסוק מתאר מציאות בה צרוף זה של השמות יבוא ויתגלה בעולם באופן חזק וברור.

[101] **הַכֹּל לְפִי...** המגמה הזאת החרותה בלב ישראל תתגלה בפועל על פי המידה שנהיה ראויים לכך לפי המאמץ שיבוא מצדנו במעשה ובלימוד.

[102] **רֹב הַמַּעֲשֶׂה.** לפי מידת קיום המצוות והפעילות המעשית של ישראל. למרות שאנו עוסקים פה בהכרה ובהבנה שכלית, יש חשיבות גם לקיום ולפעולה המעשית שמשפיעה על ההכרה. הכרות הקודש נהיות בהירות ומובנות יותר כאשר האדם מתעלה מבחינה רוחנית כתוצאה ממעשיו בפועל.

[103] **הַרְחָבַת הַהַקְשָׁבָה.** ההקשבה לקול ד׳ המדבר אלינו דרך התורה ודרך המציאות. היכולת להקשיב למאורעות ולהבין אותם לאור ההכרה הזו.

y la difusión de las fuentes de los abismos espirituales, a la supremacía de la grandeza de la sabiduría heredada de *YiŚRaEL* que expresa solo verdad en Nombre del Eterno, sobre los pensamientos del hombre que son vanidad. La hierba verde se ha secado, la flor se ha marchitado; pero, la palabra de nuestro D-ios permanecerá para siempre.

[104] **la difusión de las fuentes de los abismos espirituales.** Aprender los lados espirituales de fe, como el pensamiento de *YiŚRaEL* y el *MUSaR* (ética) y difundirlos en la nación.

[105] **la sabiduría heredada de *YiŚRaEL*.** se trata de la sabiduría interna de *YiŚRaEL*, la *QaBaLaH*.

[106] **que expresa solo verdad en nombre del Eterno.** Se trata de la verdad que se corresponde a la existencia. La *QaBaLaH* describe la realidad en la forma más exacta y no de acuerdo con el entendimiento humano parcial y errado, y esto es porque habla en nombre del Eterno. (Por este motivo se denomina también *ḤoJMaṪ HaEMeṪ*, la ciencia de la verdad).

[107] **por encima de los pensamientos del hombre que son vanidad.** Todo va de acuerdo (...) al dominio de la grandeza de la sabiduría heredada de *YiŚRaEL* (...) sobre los pensamientos del hombre que son vanidad. Es decir, de acuerdo con la aceptación de que la *QaBaLaH* debe predominar sobre el pensamiento del hombre y su entendimiento de la realidad, que surge de las ciencias y filosofía humana.

[Debemos mencionar que, en lo concerniente a las fuentes espirituales y la fe, «los abismos espirituales», está escrito que hay que difundirlos, y respecto a la «sabiduría heredada de *YiŚRaEL*», la *QaBaLaH*, dice que hay que darle la supremacía, es decir, aceptar su autoridad y su verdad; pero, no menciona la divulgación de acuerdo con las normas establecidas en el estudio de esta materia].

[108] **La hierba verde se ha secado, la flor se ha marchitado; pero, la palabra de nuestro D-ios permanecerá por siempre.** Los pensamientos del hombre son como hierba seca y marchita, no son firmes ni llegan al fondo de la verdad. Pero, la palabra de nuestro D-ios permanecerá para siempre.

הַמַּעְיָנוֹת אֲשֶׁר לַתְּהוֹמוֹת הָרוּחָנִיּוֹת, לְפִי הַשְׁלָטַת הַגָּאוֹן שֶׁל חָכְמַת יִשְׂרָאֵל הַמְנֻחֶלֶתהַדּוֹבֶרֶת רַק אֱמֶת בְּשֵׁם ד׳ עַל כָּל מַחְשְׁבוֹת אָדָם אֲשֶׁר הֵמָּה הָבֶל. יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיץ וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם.

[104] **הֲפָצַת הַמַּעְיָנוֹת אֲשֶׁר לַתְּהוֹמוֹת הָרוּחָנִיּוֹת.** לימוד הצד הרוחני אמוני של התורה כגון מחשבת ישראל ומוסר והפצתו באומה.

[105] **חָכְמַת יִשְׂרָאֵל הַמְנֻחֶלֶת.** חכמת ישראל הפנימית היא חכמת הקבלה.

[106] **הַדּוֹבֶרֶת רַק אֱמֶת בְּשֵׁם ד׳.** אמת היינו בהתאמה למציאות. החכמה הפנימית היא המתארת את המציאות בצורה המדויקת ביותר ולא לפי הבנות אנושיות חלקיות ומוטעות, וזאת כיון שהיא דוברת בשם ד׳ (ולכן מקובל לקרוא לה חכמת האמת).

[107] **עַל כָּל מַחְשְׁבוֹת אָדָם אֲשֶׁר הֵמָּה הָבֶל.** המשך המשפט: לפי השלטת הגאון... על כל מחשבות האדם. כלומר, לפי ההבנה שחכמת הקבלה היא עליונה וצריכה לשלוט במחשבתו של האדם והבנתו את המציאות, יותר מכל מחשבות האדם, היינו ההבנות החלקיות שנובעות מהחכמה והפילוסופיה האנושית.

[יש להעיר שביחס ללימוד הצד הרוחני והאמוני "תהומות הרוחניות" נאמר שיש להפיץ אותם, היינו ללמד לכולם, וביחס לתורה הפנימית תורת הקבלה נאמר שיש "להשליט אותה" היינו לקבל את סמכותה ואת אמתותה אך לא להפיצה ברבים אלא לפי הכללים המקובלים ללימוד חכמה זו].

[108] **יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיץ וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם.** מחשבותיו ורעיונותיו האנושיים של האדם הם כחציר שיבש וכמו ציץ שנובל לאחר זמן. הם אינם נצחיים ואינם יורדים לשורש האמת, אך דבר אלוהינו כפי שהוא מופיע בתורה ובמיוחד בקבלה יקום לעולם.

Sección XIII

La mano del Eterno en la naturaleza que se revela en los tiempos cercanos a la Redención

La ciencia del secreto enseña el respeto a la naturaleza. Igual que existe una ética combativa que reprime el instinto subyugándolo y una recta que enaltece todas las fuerzas de la vida; también en la visión del mundo hay una elevada que percibe la mano del Eterno que actúa en todas las situaciones, aun en las que parecen casuales o naturales. Especialmente en los cambios trágicos y en la hora de redención se destaca la perspectiva que reconoce el bien último que se oculta en la obra Divina y su mismo desarrollo ayuda a reforzar los procesos de su construcción. La misión de los justos es precisamente la difusión de esta teoría. El momento de la manifestación de esta está cercano y en nuestras manos está el poder de acelerarlo con la obediencia a la Ley Divina.

La ciencia del secreto nos enseña el respeto de la naturaleza y de esta manera elevarla.

La característica del secreto del Eterno para sus temerosos es la misma que enseña el honor que debe el hombre a la naturaleza y por, medio de su verdadero respeto, ciertamente la eleva,

[1] Esta sección continúa el tema anterior: la reflexión en la ciencia del secreto que percibe la fuerza Divina actuando en toda la existencia y, en particular, en la naturaleza.

[2] **La característica del secreto del Eterno.** La cualidad específica que corresponde a los estudiosos de la *QaBaLaH* –la ciencia del secreto– es el desarrollo de una visión profunda del mundo (en la sección anterior se denomina «la visión»).

[3] **Para sus temerosos.** para el estudio de la ciencia de lo oculto se requiere además de inteligencia y entendimiento profundo, el temor del Cielo, altos atributos y el cumplimiento fiel de los preceptos; por este motivo a los estudiosos de la *QaBaLaH* se les denominan «sus temerosos».

[4] **es la misma que enseña el honor que debe el hombre a la naturaleza.** Precisamente esa misma ciencia, que se refiere a mundos espirituales y elevados, nos enseña también la importancia y la voluntad del Eterno que se oculta en la naturaleza, que aparece como material y alejada de lo sagrado.

[5] **por medio de su verdadero respeto.** Toda esta parte de la oración se refiere a la naturaleza.

פרק יג

יד ד׳ שבטבע שמתגלה בתקופה הקרובה לגאולה

תורת הסוד מלמדת לכבד את הטבע. כשם שבאדם הפרטי ישנו מוסר כובש שנלחם ביצר על ידי דיכויו, אך יש גם מוסר ישר שמרומם את כל כוחות החיים, כך בהשקפת העולם ישנה השקפה מרוממת הרואה את יד ד׳ הפועלת בכל מצבי החיים גם הנראים כאקראיים או טבעיים. במיוחד במצבים של שינויים שכוללים הרס, ובמיוחד תקופה הגאולה, מתלבטת השקפה זו הרואה גם בהרס את פעולת ד׳ לטובה, ועצם פיתוחה מסייע להתגברות תהליכי הבניה והתחיה. תפקיד הצדיקים הוא לפתח ולהפיץ השקפה זו על ידי כל האמצעים הנקרים לידם. הזמן בו תתגלה תורה זו הוא קרוב, ובידינו לקרבו עוד יותר על ידי הקשבה לתורת ד׳.

תורת הסוד מלמדת אותנו שיש לכבד את הטבע ועל ידי זה לרוממו.

תְּכוּנַת סוֹד ד׳ לִירֵאָיו הִיא הִיא הַמְלַמֶּדֶת אֶת הַכָּבוֹד אֲשֶׁר יִרְחַשׁ הָאָדָם אֶל הַטֶּבַע, וְעַל־יְדֵי כְּבוֹדָהּ הָאֲמִתִּי הֲרֵי הוּא מַעֲלֶה אוֹתָהּ, מְשַׂגְּבָהּ

[1] המשך נושא הפסקה הקודמת – תיאור ההתבוננות השייכת לתורת הסוד, הרואה את הכוח האלוהי פועל בכל המציאות, כולל הטבעית.

[2] **תְּכוּנַת סוֹד ד׳.** התכונה המיוחדת המתאימה ללומדי הקבלה – תורת הסוד – שמפתחת השקפת עולם עמוקה (בפסקה הקודמת זה מכונה ״סקירה״).

[3] **לִירֵאָיו.** כדי ללמוד את תורת הסוד לא מספיקה הבנה מעמיקה ואינטליגנציה גבוהה אלא יש צורך ביראת שמים, מידות מתוקנות וקיום מצוות מלא, לכן לומדי הקבלה האמיתיים מכונים ״יראיו״.

[4] **הִיא הִיא... אֶל הַטֶּבַע.** דווקא תורה זו המתייחסת לדברים קדושים ונסתרים מגלה לנו את החשיבות ורצון ד׳ המסתתרים בתוך הטבע הנראה חומרי ורחוק מקדושה.

[5] **כְּבוֹדָהּ.** נראה שצריך לומר כיבודו, כלומר כיבודו של הטבע. וכן בהמשך המשפט: מעלה אותו, משגבו ומרוממו – את הטבע (וכן ביאר שמתייחס לטבע בשיחות הרצ״י על ספר אורות עמוד 148 ובפרוש הרב אבינר: ״המציאות הטבעית״. על כל פנים קשה לפרש שמתייחס לתכונה).

fortalece y enaltece.

Para el individuo hay una «ética recta», en la que todos los poderes están bajo la dirección del intelecto, y una «ética combativa», en la que el hombre tiene que reducir sus inclinaciones para encaminarse por la vía de rectitud.

Igual que en los caminos de la ética de la vida del individuo así es en los de los mundos. La elevación óptima en la vida ética es la posición recta con todos los poderes, «mi pie está asentado en lugar llano», la armonía magnífica de todas las tendencias de la vida, hasta que el intelecto supremo se encuentra en forma de una revelación superior de la totalidad completa de la vida

[6] **la eleva, fortalece y enaltece.** Una relación correcta respecto a la naturaleza la eleva y la perfecciona, transformándola de algo casual a algo santo y supremo.

[7] **Igual que en los caminos de la ética de la vida del individuo así es en los de los mundos.** Existe un paralelismo entre la ética ideal del individuo y la forma de relacionarse con el mundo en general. En este párrafo el *RaB* estudia estos dos comportamientos.

[8] **La elevación...** En el ámbito personal existen dos formas de elevarse. El *RaB* explica el camino superior que se denomina «la ética recta», que se diferencia de la «ética combativa», como se explica más adelante.

[9] **La elevación óptima.** Es la elevación individual cuando es hecha en forma óptima.

[10] **la posición recta con todos los poderes.** Se refiere a la «ética recta», que usa todos los poderes del individuo dirigidos por la *ṪORaH* y el intelecto para servir al bien si son usados en la forma y en la medida adecuada. El hombre no reprime ninguno de sus deseos, ni siquiera sus instintos más básicos, sino que los usa y deja que se expresen en forma correcta.

[11] **mi pie está asentado en lugar llano.** *MISHOR*, en hebreo, puede significar tanto «llanura» como «rectitud». El pie simboliza las fuerzas materiales que también se rigen con rectitud.

[12] **la armonía magnífica de todas las tendencias de la vida.** El hombre tiene diversas tendencias que pueden ser contradictorias: el amor al prójimo y a sí mismo, el apego a lo espiritual y el interés por lo material. El objetivo de la ética suprema es crear un equilibrio para que cada uno de estos aspectos ocupe el lugar que le corresponde, sin tener la necesidad de suprimir o reprimir algún otro, y permitir el desarrollo de una vida integral en la que pueda expresarse todo su potencial.

[13] **el intelecto supremo.** Para llegar a la armonía perfecta entre todas las fuerzas de la vida, el hombre tiene que llegar al nivel que todas sus facultades sean regidas por el intelecto supremo, es decir la *ṪORaH*, y en especial la ciencia del secreto.

וּמְרוֹמְמָה.

כְּמוֹ בַּהֲלִיכוֹת הַמּוּסָר שֶׁל חַיֵּי הָאָדָם הַיְחִידִי כֵּן בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָמִים. הָעֲלִיָּה הַמְעֻלָּה בְּחַיֵּי הַמּוּסָר הִיא הַהִתְיַצְּבוּת הַיְשָׁרָה בְּכָל הַכֹּחוֹת, "רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר", הַהַתְאָמָה הַמְפֹאָרָה שֶׁל כָּל נְטִיּוֹת הַחַיִּים, עַד שֶׁהַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן נִמְצָא בְּתוֹר

אצל הפרט ישנו "מוסר ישר" שבו כל הכוחות תחת הנהגת השכל, ויש "מוסר כובש" בו יש להחליש נטיות מסוימות כדי ללכת בדרך הישר.

[6] **הוּא מַעֲלֶה אוֹתָהּ, מְשַׂגְּבָהּ וּמְרוֹמְמָהּ.** ההתייחסות הנכונה לטבע מעלה אותו ומשפרת אותו מסתם דבר אקראי לדבר קדוש ונשגב.

[7] **כְּמוֹ בַּהֲלִיכוֹת הַמּוּסָר... בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָמִים.** ישנה השוואה בין הדרכים המוסריות המתייחסות לאדם היחיד לדרך שבה יש להתייחס לעולם באופן כללי. תחילה יבאר הרב את דרכי המוסר הפרטי ומתוך כך יבוא לבאר את דרכי ההתבוננות הכללית על העולם.

[8] **הָעֲלִיָּה...** במישור הפרטי ישנן שתי דרכים להתעלות. תחילה יתאר הרב את הדרך המוסרית העליונה המכונה "המוסר הישר", להבדיל מ"מוסר כובש" כפי שיוסבר להלן.

[9] **הָעֲלִיָּה הַמְעֻלָּה.** ההתעלות הפרטית כשהיא נעשית בדרך היותר מעולה.

[10] **הַהִתְיַצְּבוּת הַיְשָׁרָה בְּכָל הַכֹּחוֹת.** לפי "המוסר הישר" כל כוחות האדם יכולים לשמש לטובה כאשר הם מנוהלים תחת הדרכת התורה והשכל באופן הנכון. אדם זה אינו מדכא אף אחד מרצונותיו, נטיותיו ואפילו יצריו הגשמיים, אלא מביא לידי ביטוי את כולם בכל עוצמתם באופן המתאים.

[11] **רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר.** הרגל, שמסמלת את הכוחות החומריים באדם עומדת במישור, היינו מנוהלת באופן ישר.

[12] **הַהַתְאָמָה הַמְפֹאָרָה שֶׁל כָּל נְטִיּוֹת הַחַיִּים.** לאדם יש נטיות שונות שלעיתים קרובות גורמות סתירות פנימיות. לדוגמא, עלולה להיות סתירה בין אהבת הזולת ואהבת עצמו, או בין הנטייה לדבקות בנשגב לעומת נטייה לחומריות. מטרת המוסר העליון הוא ליצור התאמה והרמוניה בין כל נטיות החיים כך שכל אחת מהן תקבל את מקומה הראוי לה באופן שלא תסתור את האחרת ולא תצטרך למעט את עצמה, ומתוך כך חי האדם באופן שלם.

[13] **שֶׁהַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן.** כדי להגיע להרמוניה בין כל נטיות החיים, האדם צריך להגיע למדרגה שבה הוא מודרך על ידי השכל העליון, כלומר פועל לחלוטין על פי התורה, ובמיוחד תורת הסוד.

y todo lo que está por debajo de él son sus ramas que se prolongan de él, regresan a él y se apoyan sobre él, están dispuestos para su voluntad y para su servicio corren como una tempestad, y todos los procesos naturales de la mente y del cuerpo se alumbran con una luz superior y con la esencia de la santidad vencedora, que está llena de belleza y esplendor santo del brillo de la razón pura que ilumina con luz de sabiduría y conocimiento fundamental.

Este contenido se sitúa muy por encima del carácter de la ética que requiere librar guerras internas o distraer la mente y el pensamiento

[14] **la totalidad completa de la vida.** Usar todos los poderes e inclinaciones con armonía y correspondencia para edificar la personalidad del hombre, completa e integral, que se expresa en su propio «intelecto superior». Es decir, la unión de sus poderes y atributos con el intelecto de la *ṪORaH*.

[15] **todo lo que está por debajo de él.** Cada facultad del hombre es parcial en forma individual y por eso se encuentra por debajo de su «intelecto supremo».

[16] **son sus ramas que se extienden a partir de él.** Cuando el individuo somete todas sus fuerzas al mandato del «intelecto supremo», entonces se transforman en su continuidad y sus instrumentos para desarrollar su potencial, lograr sus metas y cumplir su misión.

[17] **para su servicio corren como una tempestad.** Los demás poderes se apresuran como una tempestad para cumplir con la voluntad del intelecto supremo.

[18] **todos los procesos naturales de la mente y del cuerpo.** Se hace referencia a las necesidades físicas, igual que a las tendencias psicológicas y de carácter, como también a las cualidades, las voluntades y los deseos.

[19] **la santidad vencedora.** La santidad que dirige y ordena todas las demás fuerzas.

[20] **Este contenido se sitúa muy por encima.** Se refiere a la ética recta, que está muy por encima de la combativa, la cual se explica a continuación.

[21] **del carácter de la ética que requiere librar guerras internas.** Contrariamente a la ética recta, que utiliza todos los poderes de la vida y los orienta sin disminuirlos, existe una que tiene que reducir los instintos corporales para superarlos. Esta ética es combativa, pues requiere dominar y someter el cuerpo, y no permite su libre expresión. En forma natural, esta ética es necesaria, ya que el hombre tiene que dominar sus instintos y

גִּלּוּי עֶלְיוֹן שֶׁל סִכּוּם הַחַיִּים כֻּלָּם, וְכָל אֲשֶׁר מִתַּחַת לוֹ הֲרֵי הֵם עֲנָפָיו הַמִּתְפַּשְּׁטִים מִמֶּנּוּ, שָׁבִים אֵלָיו וּמִתְרַפְּקִים עָלָיו, מוּכָנִים לִרְצוֹנוֹ, וְלַעֲבוֹדָתוֹ כְּסוּפָה יִרְדֹּפוּ, וְכָל הַמַּהֲלָכִים הַטִּבְעִיִּים שֶׁל הַנַּפְשִׁיּוּת וְהַגּוּפָנִיּוּת מוּאָרִים הֵם בְּאוֹר עֶלְיוֹן וּבְמַהוּת הַקֹּדֶשׁ הַמְנַצֵּחַ, הַמָּלֵא הוֹד וְיִפְעַת קָדָשִׁים שֶׁל זִיו הַהַשְׂכָּלָה הַטְּהוֹרָה הַמְּאִירָה בְּאוֹר חָכְמָה וָדַעַת יְסוֹדִית.

הַתֹּכֶן הַזֶּה עוֹמֵד לְמַעְלָה לְמַעְלָה מֵהָאֹפִי הַמּוּסָרִי הַמֻּכְרָח לֶאֱסֹר מִלְחָמוֹת פְּנִימִיּוֹת, אוֹ לְהַסִּיחַ דֵּעָה

[14] **סִכּוּם הַחַיִּים כֻּלָּם.** הסכום של כל כוחות החיים והנטיות השונות שקיימות באדם. כאשר ישנה הרמוניה בין כל הכוחות האלו הם בונים את אישיות האדם השלמה והכוללת שבאה לידי ביטוי ב"שכל העליון" שלו, כלומר אישיותו מתאחדת באופן שלם עם שכל התורה.

[15] **אֲשֶׁר מִתַּחַת לוֹ.** אותם כוחות שבאדם, שכל אחד בפני עצמו הוא חלקי, ולכן הם כולם נמצאים מתחת ל"שכל העליון" שלו.

[16] **הַמִּתְפַּשְּׁטִים מִמֶּנּוּ.** כאשר האדם משליט את השכל העליון על כל כוחותיו הרי שכל אותם כוחות הם כעין המשך של השכל העליון, פועלים על פי הדרכתו ומוציאים לפועל את מגמותיו ושאיפותיו, ומסייעים לו למלא את תפקידו.

[17] **וְלַעֲבוֹדָתוֹ כְּסוּפָה יִרְדֹּפוּ.** הכוחות מתאמצים ורודפים למלא את רצון השכל העליון במהירות כמו סופה.

[18] **הַמַּהֲלָכִים הַטִּבְעִיִּים שֶׁל הַנַּפְשִׁיּוּת וְהַגּוּפָנִיּוּת.** הצרכים הגופניים, וכן נטיות נפשיות כגון תאוות מידות, רצונות.

[19] **הַקֹּדֶשׁ הַמְנַצֵּחַ.** הקודש הוא מנצח על כולם, כלומר מנהיג ומסדר את כל אותם כוחות.

[20] **הַתֹּכֶן הַזֶּה עוֹמֵד לְמַעְלָה לְמַעְלָה.** התוכן הזה, שהוא המוסר הישר, הוא עומד למעלה מהמוסר הכובש שיתבאר במשפט הבא.

[21] **מֵהָאֹפִי הַמּוּסָרִי הַמֻּכְרָח לֶאֱסֹר מִלְחָמוֹת פְּנִימִיּוֹת.** לעומת האופי המוסרי הישר הכולל את כל כוחות החיים ומכוון אותם בלי לפגוע בעוצמתם, ישנו מוסר אחר שנלחם בכוחות הנפש והגוף על מנת להתגבר עליהם. מוסר זה נקרא "כובש" כיון שהוא מוכרח לכבוש את הכוחות ולדכאם. בדרך כלל מוסר זה הוא הכרחי בחיי האדם, שכן על מנת להתעלות האדם צריך להתגבר על התאוות המושכות אותו לחומריות. האדם לא מצליח להשתמש

En forma similar en el manejo del mundo hay una aspiración a una «ética recta» en la que toda la existencia sirve al bien bajo la dirección de lo sagrado, de esta manera los justos actúan sobre toda la existencia sin que afecte su propia elevación.

de su esencia natural y de todas sus funciones, que en esta forma es una ética que cojea y que peligra caer en fosos.

Por lo que el idealismo del ojo observador de la ética suprema, por lo mínimo, es la elevación de

no logra normalmente usarlos ni orientarlos al servicio de D-ios.

[22] **distraer la mente y el pensamiento de su esencia natural y de todas sus funciones.** La persona que se encuentra en el nivel de la ética combativa se ve obligada a distraer su mente y pensamiento para limitar sus instintos, superarlos y eludirlos, de tal forma que no los puede utilizar en el cumplimiento de la misión real para la que fueron creados y ellos tampoco pueden realizar su función en forma sana y satisfactoria.

[23] **una ética que cojea.** Una ética débil y parcial, ya que debe disminuir los poderes del hombre, atenuarlos y evitarlos de tal forma que el individuo se debilita y su vida es incompleta.

Quizás hay aquí una alusión al patriarca *Ya'AQoB* cuando se enfrentó con el ángel de *'EŚaV* y terminó cojeando (*BeRESHIṪ* 32, 32). El ángel de *'EŚaV* representa el instinto del mal. Cuando el hombre lo afronta en forma combativa, aun en caso de victoria, el resultado es una dolencia. Solo después que *Ya'AQoB* es llamado *YiŚRaEL*, es decir «recto», aprende a usar también sus fuerzas físicas al servicio de D-ios.

[24] **una ética que peligra.** En esta ética, el hombre tiene que estar alerta y permanentemente en pie de combate para atacar y someter sus instintos y poderes, debido a que el peligro de una derrota y caer en el pecado es inminente.

[25] Para más referencia en el tema de la ética recta y la combativa ver *KUZaRI* Discurso III, 3-5, *HaKeTaB VeHaQaBaLaH BeRESHIṪ* 47, 9; *'IQBĖ HaTSON* Pág. 112.

[26] **Por lo que...** De la ética particular se proyecta hacia la contemplación general de toda la existencia (ver observación 7 sobre la expresión «igual que en los caminos de la ética de la vida del individuo así es en los de los mundos»). De la misma manera, como en la ética del individuo hay una forma de manejar todas sus fuerzas y usarlas con armonía bajo la dirección del intelecto, así es también en la forma de entender el comportamiento de la historia, el avance del mundo hacia su redención. Existe un entendimiento ideal superior que ve todos los procesos y todas las situaciones como parte del programa Divino de la iluminación del mundo y su reparación.

[27] **Por lo que el idealismo del ojo observador de la ética suprema.** La forma teórica como se tendría que visualizar la vida de acuerdo con la ética suprema es como sigue: «La elevación de todo el contenido...».

[28] **por lo mínimo.** En el original en los *SHeMONaH QeBaTSIM* está escrito: «Por lo que, por lo mínimo, el ojo observador del idealismo de la ética suprema es la elevación de todo el contenido».

וְרַעְיוֹן מִמַּהוּתוֹ הַטִּבְעִית וּמִכָּל תַּפְקִידָיו, אֲשֶׁר אָז הַמּוּסָר מוּסָר צוֹלֵעַ הוּא, מוּסָר מְסֻכָּן לִנְפִילָה־לְמַהֲמוֹרוֹת.

עַל־כֵּן הָאִידֵאָלִיּוּת שֶׁל הָעַיִן הַצּוֹפִיָּה שֶׁל הַמּוּסָר הָעֶלְיוֹן, לְפָחוֹת, הִיא הַעֲלָאַת כָּל הַתֹּכֶן,

באופן דומה בהנהגת העולם יש שאיפה ל"מוסר ישר" שבו כל היש משמש לטוב תחת הנהגת הקודש. כך הצדיקים פועלים על כל המציאות ואין זה פוגע בהתעלותם.

בתאוות אלו ולהכווין אותם כחלק מעבודת ד' שלו, ולכן הוא נאלץ לדכא אותן ולכבוש אותן.

[22] **לְהַסִּיחַ דֵּעָה וְרַעְיוֹן מִמַּהוּתוֹ הַטִּבְעִית וּמִכָּל תַּפְקִידָיו.** האדם שנמצא במדרגת המוסר הכובש נאלץ לעיתים להסיח את דעתו מיצרים מסוימים כדי להתגבר עליהם, ובכך הוא אינו משתמש בהם לצורך הטבעי והאמתי שלשמו נוצרו, והם אינם יכולים למלא את תפקידם הבריא במערכת הנפשית של האדם.

[23] **מוּסָר צוֹלֵעַ.** מוסר חלש וחלקי שכן הוא נצרך להמעיט מכוחות האדם ולפגוע או להתעלם מחלקם, ועל ידי כך האדם נחלש וחי חיים חלקיים.

ייתכן שהרב רומז פה ליעקב שנאבק עם שרו של עשיו ויצא ממאבק זה "צולע על ירכו" (בראשית לב, לב). שרו של עשיו מסמל את יצר הרע, כאשר ההתמודדות איתו נעשית בצורה של מאבק התוצאה, גם במקרה של ניצחון, תהיה "צליעה", היינו יש פגיעה באדם עצמו כתוצאה מהמאבק, אף על פי שהמאבק הכרחי בשלב מסוים. רק לאחר מכן יעקב יקרא ישראל היינו ישר, וידע להשתמש גם בכוחות ה"עשויים" לעבודת ד'.

[24] **מוּסָר מְסֻכָּן לִנְפִילָה־לְמַהֲמוֹרוֹת.** במוסר זה, שבו כל הזמן ישנה מלחמה בין היצרים והכוחות שבאדם, ושבו צריך שוב ושוב להכניע את אותם כוחות, ישנה כל הזמן סכנה להפסיד בקרב וממילא ליפול לחטא.

[25] **הָעֲלִיָּה הַמְעֻלָּה... לִנְפִילָה־לְמַהֲמוֹרוֹת.** עוד בעניין מוסר ישר ומוסר כובש עיין: כוזרי מאמר שלישי ג־ה, הכתב והקבלה בראשית מז, ט, עקבי הצאן עמוד קיב.

[26] **עַל־כֵּן...** מהמוסר של האדם הפרטי מסיקים להתבוננות הכללית על המציאות – "כמו בהליכות המוסר של חיי האדם היחידי כן בהליכות עולמים" (לעיל הערה 7 ד"ה כמו). כשם שבמוסר של האדם הפרטי יש מוסר ישר שיודע להכווין את כל הכוחות ולהשתמש בהם בהרמוניה תחת הנהגת השכל, כך גם בהתבוננות בהליכות עולמים, התקדמות העולם לקראת גאולתו ישנה התבוננות אידאלית עליונה שרואה בכל התהליכים ובכל המצבים חלק מהתוכנית האלוהית של הארת העולם ותיקונו.

[27] **הָעַיִן הַצּוֹפִיָּה שֶׁל הַמּוּסָר הָעֶלְיוֹן.** הדרך התיאורטית שבה יש להסתכל על החיים לפי המוסר העליון היא "העלאת כל התוכן..."

[28] **לְפָחוֹת.** במקור בשמונה קבצים (ז, לא) המשפט כתוב כך: "על כן לפחות העין הצופיה של המוסר העליון, האידיאליות שלה הרי היא העלאת כל התוכן וכו'.

todo el contenido, la revelación de todo el ser, la manifestación de la vida en su interioridad y en todos sus circundantes.

Él, en efecto, está incluido en el sistema superior, el de la santidad, que en verdad se eleva más allá de todos los valores éticos y es el contenido de la integridad, la perfección total, que no tiene defecto, separación ni cortes en todas las manifestaciones: la rectitud del intelecto, la del corazón, del sentimiento, del espíritu, de la naturaleza, de la carne, de la manifestación, de la atención. Así bien la voz del D-ios vivo habla

En sus charlas, el *RaB TSeBI YeHUDaH* explicaba que la palabra «mínimo» se refería al idealismo de la ética suprema, es decir, que a pesar de que en la realidad esto no sea posible, en la teoría por lo menos se debe de intentar elevar toda la existencia y no es suficiente con mejorar una parte de ella y combatir la otra.

[29] **la manifestación de la vida en su interioridad y en todos sus circundantes.** Se refiere a la manifestación de la interioridad de la vida, de su valor verdadero y los circundantes, que no constituyen su esencia misma, pero forman parte de ella. En la ética suprema, todos tienen importancia y deben revelarse y expresarse en la realidad.

[30] **Él.** El idealismo del ojo observador de la ética suprema.

[31] **está incluido en el sistema superior, el de la santidad.** El idealismo de la ética suprema está incluido en el régimen de la santidad.

[32] **que en verdad se eleva.** Alude al sistema de la santidad.

[33] **por encima de todos los valores éticos.** El sistema de santidad está por encima de todos los valores éticos parciales. La ética orienta al hombre en el mundo y, por su misma naturaleza, va etiquetando ciertas acciones o valores como buenos o malos. El sistema sagrado, fuente de todos los valores éticos, se sitúa por encima de esta escala y considera que en el fondo todo es bueno y encuentra el bien en todo; pero, prácticamente, nos enseña qué tenemos que evitar en estos momentos y en estas circunstancias.

[34] **es.** El sistema de la santidad.

[35] **la integridad, la perfección total.** En hebreo *ṪOM*, *ṪeMIMUṪ*, se refiere a la persona que superó los conflictos internos entre sus tendencias y puede usar íntegramente sus poderes con armonía.

[36] **defecto, separación ni cortes.** En la personalidad perfecta no hay defectos, fuerzas separadas u omitidas.

הִתְגַּלּוּת כָּל הַיֵּשׁ, הוֹפָעַת הַחַיִּים בִּפְנִימִיּוּתוֹ וְכָל מַקִּיפָיו.

הִיא אָמְנָם כְּלוּלָה בְּתוֹךְ הַמַּעֲרָכָה הָעֶלְיוֹנָה, מַעֲרֶכֶת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהִיא בֶּאֱמֶת כְּבָר עוֹלָה מִמַּעַל לְכָל עֲרָכִים מוּסָרִיִּים, וְהִיא תֹּכֶן הַתֹּם, הַתְּמִימוּת הַשְּׁלֵמָה, שֶׁאֵין בָּהּ דֹּפִי פִּסּוּק וְקִצּוּץ מִכָּל הַהוֹפָעוֹת, יֹשֶׁר הַשֵּׂכֶל, יֹשֶׁר הַלֵּב, יֹשֶׁר הָרֶגֶשׁ, יֹשֶׁר הָרוּחַ, יֹשֶׁר הַטֶּבַע, יֹשֶׁר הַבָּשָׂר, יֹשֶׁר הַהוֹפָעָה, יֹשֶׁר הַהַקְשָׁבָה. וְקוֹל אֱלֹהִים חַיִּים דּוֹבֵר אָז מִכָּל

בשיחות הרצ״י לפסקה זו מבאר שהמילה ״לפחות״ מתייחסת ל״אידאליות״. כלומר אף על פי שבאופן מעשי אין זה כך, לפחות מבחינה אידאלית יש לשאוף להעלאת כל תוכן ולא העלאת חלקו ומלחמה בחלק אחר.

[29] **בִּפְנִימִיּוּתוֹ וְכָל מַקִּיפָיו.** אולי צריך לומר: בפנימיותם ובכל מקיפיהם. כלומר, של החיים. התגלות הפנים של החיים, הערך האמתי שלהם, וכל מקיפיהם היינו הדברים המקיפים אותם שאינם עצם החיים אבל הם חלק מהם. במוסר העליון לכולם יש ערך וכולם צריכים להתגלות ולבוא לידי ביטוי במציאות.

[30] **הִיא.** האידיאליות של העין הצופייה של המוסר העליון.

[31] **כְּלוּלָה בְּתוֹךְ הַמַּעֲרָכָה הָעֶלְיוֹנָה, מַעֲרֶכֶת הַקֹּדֶשׁ.** האידאליות של המוסר העליון כלולה בתוך מערכת הקודש.

[32] **שֶׁהִיא.** מערכת הקודש.

[33] **עוֹלָה מִמַּעַל לְכָל עֲרָכִים מוּסָרִיִּים.** מערכת הקודש, היא מעל לכל ערכי המוסר החלקיים. המוסר מכוון את האדם בתוך העולם ומטבעו הוא מגדיר מעשים או ערכים מסוימים כטובים ואחרים כרעים. מערכת הקודש, שהיא המקור לכל הערכים המוסריים, ניצבת מעל למערכת מוסרית זו כיון שבפנימיות הכל טוב, והיא מוצאת את הטוב בכל הדברים, אלא שבאופן מעשי היא מדריכה אותנו ממה יש להימנע כרגע ובאילו תנאים.

[34] **וְהִיא.** מערכת הקודש.

[35] **הַתֹּם, הַתְּמִימוּת הַשְּׁלֵמָה.** המילה תום או תמימות מקבילה לשלמות. היינו אדם שלם שלא נתון במאבקים פנימיים בין הנטיות השונות שבקרבו אלא הוא שלם בכל כוחותיו שפועלים יחדיו בהרמוניה.

[36] **דֹּפִי פִּסּוּק וְקִצּוּץ.** באישיות שלמה זו אין כוחות חלקיים או פגומים ואין קיצוץ של כוחות חיים.

entonces de todas las alturas y los abismos, y los ojos contemplan la rectitud y el vuelo por debajo de lo alto es permanente; el retorno reiterado para una manifestación y una iluminación, para una elevación y una perfección, es también constante, fácil y seguro. «El Santo, Bendito Él, dota a los justos con alas como águilas y flotan por encima del agua, como está escrito: "Es por eso por lo que no temeremos cuando la tierra sufra cambio, cuando las montañas caigan en el corazón de los mares"». Quizás preguntes si tienen un sufrimiento. Está escrito: «los que esperan en D-ios recobrarán el poder. Se dotarán con alas como águilas. Correrán y no se fatigarán; andarán y no se cansarán».

[37] **Así bien, la voz del D-ios vivo habla entonces de todas las alturas y los abismos.** Cuando el individuo alcanza este nivel de perfección, puede captar «la voz de D-ios» en todas las situaciones, es decir, percibe la santidad y la Divinidad en todas las partes del mundo y en todas las circunstancias de la vida.

[38] **los ojos contemplan la rectitud.** Percibe la rectitud en el mundo.

[39] **y el vuelo por debajo de lo alto es permanente, y el retorno de vuelta (...) es también constante...** Estos justos perfectos están en un movimiento incesante –«retorno reiterado»–, entre elevaciones permanentes –«vuelo por debajo de lo alto»–, meditaciones en los mundos espirituales superiores y descensos a este mundo para traer luz y santidad –«una manifestación y una iluminación (...) una elevación y una perfección»–. Para estas personas, que alcanzaron este nivel y todas sus tendencias están dirigidas por el «intelecto supremo», esta transición entre los dos mundos es natural, fácil rápida y continua, ya que viven todos estos aspectos con perfección, armonía y sin contradicciones.

[40] **cuando las montañas caigan en el corazón de los mares.** así aparece en el texto talmúdico, aunque en el versículo está escrito **«y** cuando las montañas».

[41] **El Santo, Bendito Él, dota a los justos con alas como águilas (...) andarán y no se cansarán.** La *GueMaRaH* pregunta qué van a hacer los justos en los años en que D-ios renovará el mundo. En esos períodos de cambios y principalmente en el momento de la redención mesiánica, cuando el mundo sufrirá grandes transformaciones, queda pendiente la interrogante de cuál será entonces la misión de ellos.

מְרוֹמִים וּמִכָּל תַּחְתִּיּוֹת, וְהָעֵינַיִם לְמֵישָׁרִים חוֹזוֹת וְהַמָּעוֹף מִתַּחַת לָרוּם הוּא תְּדִירִי, וְהַחֲזָרָה חֲלִילָה בִּשְׁבִיל הוֹפָעָה וְהֶאָרָה, בִּשְׁבִיל הַעֲלָאָה וְהַתְמָהָה, הִיא גַּם כֵּן תְּדִירִית, קַלָּה וּבְטוּחָה. ״הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לָהֶם (לַצַּדִּיקִים) כְּנָפַיִם כִּנְשָׁרִים וְשָׁטִים עַל פְּנֵי הַמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר עַל כֵּן לֹא נִירָא בְּהָמִיר אָרֶץ בְּמוֹט הָרִים בְּלֵב יַמִּים, וְשֶׁמָּא תֹּאמַר יֵשׁ לָהֶם צַעַר תַּלְמוּד לוֹמַר וְקוֹיֵ ד׳ יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים, יָרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ, יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ״.

[37] **וְקוֹל אֱלֹהִים חַיִּים דּוֹבֵר אָז מִכָּל מְרוֹמִים וּמִכָּל תַּחְתִּיּוֹת.** כאשר אדם מגיע למדרגת התמימות הזאת הרי שהוא שומע את ״קול אלוהים״ מכל המצבים השונים. כלומר הוא מגלה את הקודש ואת האלוהות בכל הדברים הקיימים בעולם ובכל המצבים שהוא חווה.

[38] **וְהָעֵינַיִם לְמֵישָׁרִים חוֹזוֹת.** הוא רואה את היושר שבעולם.

[39] **וְהַמָּעוֹף מִתַּחַת לָרוּם הוּא תְּדִירִי, וְהַחֲזָרָה חֲלִילָה... הִיא גַּם כֵּן תְּדִירִית...** הצדיקים התמימים הללו נמצאים בתנועה מתמדת, ״חזרה חלילה״ בין התעלות תדירית – ״מעוף מתחת לרום״ – , כלומר התבוננות בעולמות רוחניים עליונים והתעלות רוחנית תמידית, לבין ירידה לעולם הזה כדי להאיר אותו ולהופיע את הקדושה בעולם – ״הופעה והארה... העלאה והתממה״, שהיא גם כן תמידית. לאותם אנשים שלמים המעבר הזה בין ההתעלות האישית לעולמות העליונים לבין הירידה להשפעה והארה של העולם היא קלה, מהירה ותדירית, כיון שהם חיים את כל הבחינות בשלמות ובהרמוניה ואין אצלם סתירות בין ה״רום״ – העולמות העליונים, לבין תחתיות הארץ.

[40] **בְּמוֹט.** כך מופיע בגמרא הציטוט מפסוק זה, אך בפסוק עצמו כתוב: וּבְמוֹט.

[41] **הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לָהֶם (לַצַּדִּיקִים)... יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ.** הגמרא שואלת: ״אותן שנים שעתיד הקב״ה לחדש בהן את עולמו... צדיקים מה הם עושין?״ כלומר ישנן תקופות בהם הקב״ה מחדש בהן את עולמו, תקופות של שינויים גדולים בעולם, ובעיקר הכוונה לתקופת הגאולה העתידה שבה השינויים גדולים במיוחד. הגמרא שואלת מה תפקיד הצדיקים באותן תקופות.

תשובת הגמרא היא שהקב״ה יעשה להם כנפיים והם שטים על פני המים. כלומר מצד אחד הם עפים למרומים, מתעלים בעולמות הרוחניים,

El entendimiento del origen sagrado de todas las fuerzas del Universo y los movimientos históricos se acentúa en los momentos de cambios.

En particular se revela la visión eterna en cada período en que el Santo, Bendito Él, renueva su mundo, que todo es tomado de los mil años de la destrucción general, cuyas ramas se extienden en todo momento que la tierra tiembla y se mueve. «Sus aguas se pondrán bulliciosas, espumearán, rugirán las montañas a causa de

La respuesta es que D-ios los dotará de alas para flotar sobre la superficie del agua. Por un lado, vuelan hacia las alturas, en los mundos espirituales; pero, también están flotando sobre la superficie del agua, es decir, que no se desprenden de la realidad física, siguen atados a ella y la influyen.

El versículo que trae el *ṪaLMUD* dice: «Es por eso que no temeremos». Trata de grandes transformaciones –«cuando la tierra sufra cambio, cuando las montañas caigan en el corazón de los mares»–; pero, los justos no se atemorizan, ya que ellos siguen con su vuelo y también con su influencia en el mundo por medio de sus mutaciones.

La *GueMaRaH* sigue: «Y quizás preguntes si tienen algún sufrimiento». Podrías imaginar que esta dualidad entre el vuelo a las alturas y el apego al mundo crea un conflicto y una pena. La respuesta es que D-ios los dota con alas que les permite por un lado elevarse y por el otro actuar sobre el mundo sin ningún cansancio ni debilitamiento.

[42] **En particular.** Esta observación no tiene sentido en la parte castellana de este libro; la indicamos para conservar el orden numérico.

[43] **la visión eterna.** La visión global de la ética superior, que percibe el valor y la bondad de todo lo que existe.

[44] **en cada período en que el Santo, Bendito Él, renueva su mundo.** Como ya hemos visto en el texto talmúdico citado anteriormente, en los períodos de grandes transformaciones y en especial en la era mesiánica que estamos viviendo sus inicios, en nuestros días. En otro lugar (*SaNHeDRIN* 97b) el *ṪaLMUD* afirma: «D-ios renueva el mundo solo después de siete mil años. *RaB AḤA* hijo de *RaBA* dijo después de cinco mil años».

[45] **todo es tomado de los mil años de la destrucción general.** La *GueMaRaH* afirma: «Dijo RaB *QaTINA:* "Seis mil años es la duración del mundo y mil de destrucción" (...) Hay una enseñanza en apoyo a esta opinión: igual que el año sabático es un año de liberación en siete, también el mundo tendrá un milenio de liberación en siete». Esos mil años serán de cambios para destruir el mal y hacer que florezca un mundo nuevo reparado. El *RaB* explica que todos los períodos de destrucción que generan grandes transformaciones tienen las mismas características de ese séptimo milenio.

[46] **cuyas ramas se extienden en todo momento que la tierra tiembla y se mueve.** las ramificaciones de los mil años de destrucción general crecen y actúan en todos los momentos de cambios importantes.

הכרת הקודש שבפנימיות כל הכוחות והתנועות ההיסטוריות מודגשת במיוחד בזמנים של שינוי.

בִּפְרָטִיּוּת מִתְגַּלֶּה חֲזוֹן הָעוֹלָמִים בְּכָל תְּקוּפָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ בָּהּ אֶת עוֹלָמוֹ, שֶׁהַכֹּל לָקוּחַ הוּא מֵאֶלֶף הַשָּׁנִים שֶׁל הַחֻרְבָּה הַכְּלָלִית, שֶׁעֲנָפֶיהָ מִתְפַּשְּׁטִים בְּכָל עֵת אֲשֶׁר תָּחִיל אֶרֶץ וְתָנוּעַ, "יֶהֱמוּ יֶחְמְרוּ מֵימָיו יִרְעֲשׁוּ הָרִים בְּגַאֲוָתוֹ סֶלָה, נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּחוּ עִיר אֱלֹהִים קְדֹשׁ מִשְׁכְּנֵי

מצד שני הם "על פני המים" שנמצאים למטה, כלומר אינם מתנתקים מהמציאות הגשמית אלא קשורים אליה ומשפיעים עליה.

הפסוק שהגמרא מביאה כראיה: לא נירא וכו׳ מדבר על שינויים גדולים בעולם – המיר ארץ, מוט (מלשון התמוטטות) הרים וכו׳, אך הצדיקים לא יראים מהשינויים הללו, כיון שהם ממשיכים במעופם מצד אחד ומצד שני פועלים ומשפיעים על העולם.

ממשיכה הגמרא ושואלת: שמא תאמר יש להם צער? כלומר אולי הריחוף הזה מצד אחד ומצד שני הקשר לעולם הגשמי במקביל יוצר קונפליקט וצער אצל הצדיקים? עונה הגמרא שאין זה כך, כפי שרואים מהפסוק הבא שהצדיקים מעלים אבר (כנפים) כנשרים רצים ולא מתעייפים, כלומר מתעלים מצד אחד, ופועלים בעולם מצד שני אך זה לא גורם להם לחלישות או לצער.

[42] **בִּפְרָטִיּוּת**. באופן מיוחד.

[43] **חֲזוֹן הָעוֹלָמִים**. אותו חזון, השקפה שלמה של המוסר העליון הרואה את הערך והטוב של כל הקיים.

[44] **תְּקוּפָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ בָּהּ אֶת עוֹלָמוֹ**. כפי שראינו לעיל (עיין ד״ה שהקדוש ברוך הוא, הערה 41) שהגמרא שאלה: "שנים שעתיד הקב"ה לשנות בהם את עולמו" וכו׳. כלומר תקופות של שינויים גדולים בעולם, ובמיוחד תקופת הגאולה שאנו בתחילתה. וכן במקום אחר (סנהדרין צז עמוד ב) אומרת הגמרא: "אין הקב"ה מחדש את עולמו אלא לאחר שבעת אלפים שנה. רב אחא בריה דרבא אמר לאחר חמשת אלפים שנה" באותן תקופות של שינויים מתגלה הערך הזה ביחוד.

[45] **מֵאֶלֶף הַשָּׁנִים שֶׁל הַחֻרְבָּה הַכְּלָלִית**. בגמרא: "אמר רב קטינא שית אלפי שני הווי עלמא וחד חרוב (ששת אלפים שנה העולם קיים ואלף אחד חרב)... תניא כוותיה דרב קטינא: כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז׳ שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה". אותן אלף שנות חורבן הם זמן של שינויים שנועדו להחריב את הרע שבעולם הישן כדי להצמיח עולם חדש מתוקן. אם כן, כל החורבנות שבאים בתקופות של שינויים גדולים הם מאותה בחינה של אלף שנות ההחרבה.

[46] **שֶׁעֲנָפֶיהָ מִתְפַּשְּׁטִים בְּכָל עֵת אֲשֶׁר תָּחִיל אֶרֶץ וְתָנוּעַ**. ענפיה של ההחרבה הכללית הזו של אלף השנים גדלים ופועלים בכל זמן של שינויים משמעותיים – תחיל ארץ ותנוע.

Su gloria, SeLaH, un río cuyas corrientes regocijarán la ciudad de D-ios, el santificado hogar del Altísimo. D-ios está en medio de ella [la ciudad]; no se le hará tambalear. D-ios la ayudará al despuntar la mañana».

La luz del amanecer incluso en el principio de su oscuridad refleja desde su interior la luz suprema, que la ética superior infiere de la particular a la generalidad del ser y el origen de la existencia, la conducción del mundo y la fuerza de la

[47] **aunque sus aguas se pongan bulliciosas (...) al despuntar la mañana.** Estos versículos son la continuación del versículo citado en la *GueMaRaH*: «Es por eso por lo que no temeremos», en ellos se sigue describiendo los movimientos bruscos: «Sus aguas se pondrán bulliciosas, espumearán; rugirán las montañas». Sin embargo, como consecuencia de todos estos cambios se construye «la ciudad de D-ios, el santificado hogar del Altísimo»: un mundo nuevo y reparado.

La continuación del versículo es «D-ios está en medio de ella, no será sacudida; D-ios la ayudará al despuntar la mañana». En el período de transición, al romper el alba, con las grandes transformaciones en el mundo antes que despunte la luz de la Redención, ella no se derrumbará, porque el Eterno está dentro de ella y Él la ayudará a transitar por ese momento oscuro que, en esencia, está destinado al bien, o sea, a la construcción de la siguiente etapa superior.

[48] **la luz del amanecer.** La que aparece al final del versículo anterior simboliza la Redención.

[49] **en el principio de su oscuridad.** Al igual que cuando empieza a amanecer todavía persiste una gran oscuridad, también en las primeras etapas de la Redención, la maldad, la perversidad y los sufrimientos continúan.

[50] **refleja desde su interior la luz suprema.** También en el período oscuro del principio de la Redención, la luz suprema –que corresponde a la ética recta– empieza a enviar los rayos de este amanecer. Es ya necesaria la visión global que percibe lo positivo en todos los eventos, aun en los más oscuros y complejos.

[51] **Infiere.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la mantenemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[52] **la particular.** La ética del individuo.

[53] **que la ética superior infiere de la particular a la generalidad del ser y el origen de la existencia.** La ética suprema aprende e infiere de la particular, igual que en ella; el sistema superior es aquel que incluye todos los poderes en forma armónica. También cuando reflexionamos sobre toda la existencia,

עֶלְיוֹן, אֱלֹהִים בְּקִרְבָּהּ בַּל תִּמּוֹט, יַעְזְרֶהָ אֱלֹהִים לִפְנוֹת בֹּקֶר".

וְאוֹר הַבֹּקֶר גַּם בְּרֵאשִׁית קַדְרוּתוֹ מַבְהִיק הוּא מִתּוֹכוֹ אֶת הָאוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהַמּוּסָר הָעֶלְיוֹן דּוֹרֵשׁ מֵהַפְּרָטִיּוּת עַל כְּלָלוּת הַיֵּשׁ וְשֹׁרֶשׁ הַמְּצִיאוּת, הַנְהָגַת הָעוֹלָם וְעֹז הַחַיִּים, סִבּוּב הָעַמִּים

[47] **יֶהֱמוּ יֶחְמְרוּ מֵימָיו... לִפְנוֹת בֹּקֶר.** פסוקים אלו הם המשכו של הפסוק המובא בדרש שבגמרא לעיל "על כן לא נירא" וכו'. עניינם הוא המשך תיאור השינויים הגדולים שבעולם: "יהמו יחמרו מימיו ירעשו הרים" וכו', אלא שמתוך השינויים נבנית "עיר אלוהים קדוש משכני עליון" – עולם חדש ומתוקן.

המשך הפסוק: "אלוהים בקרבה בל תמוט, יעזרה אלהים לפנות בוקר". כלומר, גם בתקופת המעבר הקשה, לפנות בוקר, כאשר נדמה שעיר האלוהים עומדת למוט (להתמוטט) יחד עם השינויים העוצמתיים שבעולם לפני זריחת אור הגאולה, היא לא תיפול כיון שאלוהים בקרבה והוא יעזור לה לעבור את התקופה החשוכה והקשה הזו שבעצם נועדה לטוב – לבניית המדרגה הבאה.

[48] **וְאוֹר הַבֹּקֶר.** המופיע בסוף הפסוק שמובא במשפט הקודם ומסמל את הגאולה.

[49] **בְּרֵאשִׁית קַדְרוּתוֹ.** כשאור הבוקר מתחיל להופיע העולם עדיין חשוך מאד, כך בשלבים הראשונים של הגאולה העולם עדיין מלא במחשכים, היינו רוע, חטאים, סיבוכים וייסורים.

[50] **מַבְהִיק הוּא מִתּוֹכוֹ אֶת הָאוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה.** גם בתקופה חשוכה של תחילת הגאולה לפני הופעתה בשלמות, האור העליון המקביל למוסר הישר, מאיר מתוך החשכה את אור הגאולה. בתקופה זו נדרשת כבר ההתבוננות הכללית הרואה את החיוב שבכל הדברים גם מתוך החושך והסיבוכים.

[51] **דּוֹרֵשׁ.** לומד (מלשון לדרוש).

[52] **מֵהַפְּרָטִיּוּת.** מהמוסר של האדם הפרטי.

[53] **שֶׁהַמּוּסָר הָעֶלְיוֹן דּוֹרֵשׁ מֵהַפְּרָטִיּוּת עַל כְּלָלוּת הַיֵּשׁ וְשֹׁרֶשׁ הַמְּצִיאוּת.** המוסר העליון לומד ומסיק מענייני המוסר של האדם הפרטי, שכשם שבאדם הפרטי הגישה העליונה יותר היא הכללת והכוונת כל הכוחות בהרמוניה, כך גם לגבי ההתבוננות על כל המציאות, שיש למצוא את האלוהי הטמון בכל דבר.

vida, el giro de los pueblos y las marchas de los reinados. «Tú eres el D-ios único para todos los reinados de la tierra» y el milagro y la naturaleza se juntan con una unión luminosa.

En esta visión se manifiesta como todos los detalles de la naturaleza están ciertamente guiados por el Eterno.

De la luz del milagro supremo se revela como todas las partes de la naturaleza, que no se entienden por sí mismas, son ellas sus ramales y la extensión de su luz, y toda la naturaleza entera que se manifiesta en todas sus funciones, en el mundo y en el hombre, en la vitalidad del individuo y de los pueblos, en las preocupaciones diarias de la vida y en la formación de

tenemos que percibir la parte Divina que se oculta en ella.

[54] **el giro de los pueblos y las marchas de los reinados.** Los cambios mundiales en la política y en la civilización, y en las relaciones entre las naciones.

[55] **Tú eres el D-ios único para todos los reinados de la tierra.** Este versículo ilustra el principio antes mencionado, en el que todos los reinados están dirigidos en forma única por el Eterno, aunque muchas veces parece que se Le oponen y actúan en contra del proyecto Divino.

[56] **y el milagro.** En el libro de *OROṪ* impreso aparece una coma antes de esta palabra, pero en *SHeMONaH QeBaTSIM* aparece un punto antes y una coma después. Es decir: «... la tierra. Y el milagro y la naturaleza se unen con una unión luminosa, de la luz del milagro supremo...».

[57] **y el milagro y la naturaleza se unen con una unión luminosa.** En este entendimiento superior no hay diferencias entre milagro y naturaleza. Los dos son la obra maravillosa del Creador y se unen y revelan como una manifestación única.

[58] **De la luz del milagro supremo.** Se entiende como la luz del entendimiento superior del mundo en forma de milagro, es decir, que la mano de D-ios actúa en toda la existencia.

[59] **que no se entienden por sí mismas.** Las leyes de la naturaleza parecen arbitrarias y no se entienden desde la perspectiva ética.

[60] **ellas.** Las mismas partes de la naturaleza.

[61] **sus ramales y la extensión de su luz.** Del milagro. Todos los detalles de los eventos que son consecuencia de las leyes de la naturaleza, que parecen incomprensibles y casuales desde el punto de vista ético, son sus ramales y la extensión de la luz del milagro, en el sentido que están dirigidos y orientados por medio del Eterno mismo.

וְתַהֲלוּכוֹת הַמַּמְלָכוֹת, "אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ", וְהַנֵּס וְהַטֶּבַע מִתְאַחֲדִים בְּאַחְדוּת מְאִירָה.

מתגלה איך כל פרטי הטבע הם בעצם נס המונהג על ידי ד׳.

מֵאוֹר הַנֵּס הָעֶלְיוֹן מִתְגַּלֶּה אֵיךְ סְעִיפֵי הַטֶּבַע כֻּלָּם, הַבִּלְתִּי־מוּבָנִים מִצַּד עַצְמָם, הֵם הֵם עֲנָפָיו וְהִתְפַּשְּׁטוּת אוֹרוֹ, וְכָל הַטֶּבַע כֻּלּוֹ הַמִּתְגַּלֶּה בְּכָל תַּפְקִידָיו, בָּעוֹלָם וּבָאָדָם, בְּנֶפֶשׁ הַיָּחִיד וּבְנֶפֶשׁ הָעַמִּים, בְּדַאֲגוֹת הַחַיִּים הַיּוֹמִיִּים וּבְהִתְגַּדְּרוּת

[54] **סִבּוּב הָעַמִּים וְתַהֲלוּכוֹת הַמַּמְלָכוֹת.** השינויים העולמיים בפוליטיקה ובתרבות של העמים השונים וביחסים בין האומות.

[55] **אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ.** מפסוק זה רואים את העיקרון הנ"ל, שכל ממלכות הארץ מונהגות באופן בלעדי על ידי האלוהים, אף על פי שנראה לעיתים שהן מתנגדות לו או פועלות בניגוד למגמה האלוהית בעולם.

[56] **וְהַנֵּס.** לפני מילה זו בספר אורות הנדפס מופיע פסיק, ובשמונה קבצים כתוב כך: ...לכל ממלכות הארץ. והנס והטבע מתאחדים באחדות מאירה, מאור הנס העליון וכו׳.

[57] **וְהַנֵּס וְהַטֶּבַע מִתְאַחֲדִים בְּאַחְדוּת מְאִירָה.** בהתבוננות עליונה זו אין הבדל בין נס לבין טבע. דבר ברור הוא שהנס, פעולה על טבעית נגד חוקי הטבע, הוא מעשי ידי ד׳, אך התבוננות זו מאירה ומבארת לנו שגם הטבע, שנראה כדבר אקראי הפועל לפי חוקים שרירותיים, בעצם הוא גם מעשה ידיו של ד׳, לכן הנס והטבע מתאחדים ומתגלים כדבר אחד.

[58] **מֵאוֹר הַנֵּס הָעֶלְיוֹן.** מהאור של ההתבוננות העליונה על העולם באופן ניסי, כלומר שיד ד׳ היא הפועלת במציאות.

[59] **הַבִּלְתִּי־מוּבָנִים מִצַּד עַצְמָם.** חוקי הטבע נראים לעיתים כשרירותיים ואינם מובנים מבחינה מוסרית.

[60] **הֵם הֵם.** סעיפי הטבע בעצמם.

[61] **עֲנָפָיו וְהִתְפַּשְּׁטוּת אוֹרוֹ.** של הנס. כלומר כל פרטי התופעות שהם תוצאה של חוקי הטבע, שנראים כבלתי מובנים ואקראיים מבחינה מוסרית, הם ענפיו והתפשטות אורו של הנס, במובן זה שהם מונהגים ומכוונים על ידי ד׳ בעצמו.

las naciones y los reinados, en sus subidas y en sus bajadas en los engaños de la política, en las locuras de los locos, en la astucia de los astutos y en la rectitud de los rectos de corazón, en la sabiduría de los sabios, en el entendimiento de los entendidos, en la fuerza de los fuertes y en el espíritu débil de los débiles; en todo, solo la mano de la Luz Suprema, la Luz de la Sabiduría de todos los mundos, el Espíritu del Eterno, el alma de la vida de los mundos se revela.

En estas situaciones de cambio se fortalece la expectativa de la Redención y se descubre en ellas la mano oculta del Eterno, y esto acelera y fortalece su advenimiento.

La mano está tendida y el brazo gobierna. «Conforme a Tus decisiones judiciales han subsistido hoy, porque son todos Tus siervos».

Así bien, la expectativa de la Salvación penetra

[62] **la formación de las naciones y los reinados.** Esta observación no tiene sentido en la parte castellana de este libro; la indicamos para conservar el orden numérico.

[63] **sus subidas y en sus bajadas.** De las naciones y los reinados.

[64] **en las locuras de los locos.** Las personas que tienen un pensamiento inusual, reacciones que parecen locuras; pero, gracias a su originalidad y visión, llegan a grandes logros (ver la introducción del *RaMBaM* a la *MiSHNaH*, en sus palabras sobre la meta del hombre y del mundo escribe: «De no ser por los locos el mundo quedaría en ruinas». Pág. 70 en la edición del *MOSaD HaRaB Kuk*). Estos desarrollos parecen casuales, fruto de la locura de un individuo, pero son ciertamente parte del proyecto Divino.

[65] **y toda la naturaleza entera que se manifiesta en todas sus funciones (...) en todo, solo la mano de la Luz Suprema (...) se revela**. En toda la naturaleza –que se manifiesta en todas sus funciones (...) las preocupaciones de la vida (...) en todo– solo la mano de la Luz Suprema –que es la luz de la sabiduría de todos los mundos...– se muestra.

[66] **Conforme a Tus decisiones judiciales han subsistido hoy, porque son todos Tus siervos.** Todos están frente al Eterno en calidad de sirvientes para rendir cuentas sobre el cumplimiento de su misión en el programa Divino: las naciones, los pueblos, los políticos, los locos, los astutos y los rectos, los fuertes y los débiles; todos forman parte de ese gran proyecto.

[67] **Y la expectativa de la Salvación.** La expresión *TSiPIṪa LISHU'AH* es tomada de la *GueMaRaH* (*SHaBaṪ* 31a): «Dijo *RaBA*, cuando la persona llega al otro mundo y es juzgado le preguntan:

הַלְאֻמִּים וְהַמַּמְלָכוֹת, בַּעֲלִיּוֹתֵיהֶם וִירִידוֹתֵיהֶם בְּנִכְלֵי הַפּוֹלִיטִיקָה, בְּשִׁגְעוֹנוֹת הַמִּשְׁתַּגְּעִים, בְּעָרְמַת הָעֲרוּמִים וּבְיִשְׁרַת לְבַב הַיְשָׁרִים, בְּחָכְמַת הַחֲכָמִים, בְּבִינַת הַנְּבוֹנִים, בִּגְבוּרַת הַגִּבּוֹרִים וּבְרוּחַ הַחֻלְשָׁה שֶׁל הַחַלָּשִׁים, בַּכֹּל, רַק יַד הָאוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה, אוֹר חָכְמַת כָּל עוֹלָמִים, רוּחַ ד׳ נִשְׁמַת חַיֵּי הָעוֹלָם הִיא מוֹפִיעָה.

וְהַיָּד נְטוּיָה, וְהַזְּרוֹעַ מוֹשֶׁלֶת, "לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם, כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ".

במצבים אלו של שינויים מתגברת צפיית הישועה ומוצאת את יד ד׳ בכל, וצפייה זו בעצמה מזרזת ומחזקת את הופעת מהלכי הגאולה.

וּצְפִיַּת הַיְשׁוּעָה חוֹדֶרֶת הִיא אָז מִמַּעַל לַשְּׁחָקִים

[62] **וּבְהִתְגַּדְּרוּת הַלְאֻמִּים וְהַמַּמְלָכוֹת.** התגבשות של קבוצת אנשים להיות לאום בעל הגדרה עצמית.

[63] **בַּעֲלִיּוֹתֵיהֶם וִירִידוֹתֵיהֶם.** של העמים והממלכות.

[64] **בְּשִׁגְעוֹנוֹת הַמִּשְׁתַּגְּעִים.** אנשים החושבים באופן יוצא דופן, דבר שיכול להראות כשיגעון, אך בזכות מקוריותם וחזונם מגיעים להישגים גדולים (עיין רמב״ם הקדמה לפרוש המשנה בדבריו על תכלית האדם והעולם. עמוד פ׳ בהוצאת מוסד הרב קוק: ״לולי המשתגעים נשאר העולם חרב״). גם התפתחויות אלו נראות כאקראיות, תוצאה של ״שגעון לדבר״ של אדם מסוים, אך באמת הם מכוונות על ידי הבורא.

[65] **וְכָל הַטֶּבַע כֻּלּוֹ הַמִּתְגַּלֶּה בְּכָל תַּפְקִידָיו... בַּכֹּל, רַק יַד הָאוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה... הִיא מוֹפִיעָה.** כך פרוש המשפט: בכל הטבע כולו (המתגלה בכל תפקידיו... בדאגות החיים...בכל) רק יד האורה העליונה (שהיא אור חכמת כל העולמים וכו׳) מופיעה.

[66] **לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם, כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ.** כולם עומדים בפני ד׳ כעבדיו לתת דין וחשבון על מילוי משימתם לפי התוכנית האלוהית – העמים והממלכות, הפוליטיקאים והמשוגעים, הערומים והישרים הגיבורים והחלשים – כולם חלק מהתוכנית האלוהית.

[67] **וּצְפִיַּת הַיְשׁוּעָה.** הביטוי ״ציפית לישועה״ לקוח מהגמרא: אמר רבא בשעה שמכניסים אדם לדין (כלומר, לאחר פטירתו) אומרים לו: נשאת ונתת באמונה... ציפית לישועה? וכו׳. רואים שהצפייה לישועה כלמר התקווה להגעת הגאולה השלמה, איננה פאסיבית אלא צריכה להיות חיפוש אחר הסימנים שאכן הגאולה מתקרבת ומתוך כך לפעול לזירוזה. ההתבוננות הסודית, של ״סוד ה׳ ליראיו״ שמגלה את יד ד׳ בכל המהלכים במציאות מעודדת את צפיית הישועה הזאת.

entonces desde encima de los cielos hasta los abismos de la hondura de la tierra, sube de las profundidades, cabalga en las nubes y reconoce con una sola mirada todas las maravillas y todas las obras, toda la verdad y toda la mentira, toda la rectitud y toda la perversidad; he aquí que todo se dispuso y se dispone listo para el mandato de la luz de la palabra del D-ios vivo y la iluminación del mundo con la luz de *YiŚRaEL*, que es el alma de la historia de la humanidad en forma revelada y el alma de todo lo existente en lo oculto de su fuerza. «Cuando aún no había

"¿Negociaste con rectitud? (...) ¿Esperaste la Redención?"», etc. No se trata de una espera pasiva; por el contrario, tiene que ser acompañada de la búsqueda de las señales de su cercanía y la actuación para acelerarla. El entendimiento del «secreto del Eterno para sus temerosos» que revela la mano del Creador en todos los procesos de la existencia la estimula.

[68] **encima de los cielos hasta los abismos de la hondura de la tierra.** La expectativa de la Redención permite ver la mano del Eterno tanto en los eventos milagrosos (encima de los Cielos) como en los naturales (los abismos de la tierra).

[69] **cabalga en las nubes.** Sobre los eventos sobrenaturales superiores.

[70] **y reconoce con una sola mirada.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la mantenemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[71] **todas las maravillas y todas las obras.** Esta visión unitaria permite percibir tanto en los milagros como en las obras naturales la mano oculta del Eterno y, de hecho, espera en ellos el surgimiento de la Redención.

[72] **toda la verdad y toda la mentira (...) toda la perversidad (...) todo (...) se dispone (...) para el mandato (...) de la palabra del D-ios vivo**. Aun las cosas que, desde la perspectiva humana, parecen mentira y perversidad evidente contra las que tenemos que combatir, en un pensamiento profundo se comprende que están dispuestas para cumplir con la palabra de D-ios.

[73] **el alma de la historia de la humanidad en forma revelada.** Todos los procesos históricos vienen a ilustrar la luz de *YiŚRaEL* en el mundo. Al analizarlos, se percibe la centralidad de *YiŚRaEL* y muestran en forma clara cómo todos están influenciados por él o tienen un peso sobre él, no obstante su número tan reducido.

[74] **el alma de todo lo existente en lo oculto de su fuerza.** La luz de *YiŚRaEL* constituye el alma de todo lo existente. El mundo fue creado para el hombre; de ahí,

וְעַד עָמְקֵי תַּחְתִּיּוֹת אָרֶץ, עוֹלָה הִיא מִמַּעֲמַקִּים, וַעֲרָבוֹת הִיא רוֹכֶבֶת, וּמַכֶּרֶת בִּסְקִירָה אַחַת אֶת כָּל הַנִּפְלָאוֹת וְאֶת כָּל הַמִּפְעָלוֹת, אֶת כָּל הָאֱמֶת וְאֶת כָּל הַשֶּׁקֶר, אֶת כָּל הַצֶּדֶק וְאֶת כָּל הָרֶשַׁע, וְהִנֵּה הַכֹּל הִתְיַצְּבוּ מִתְיַצֵּב הָכֵן לִפְקֻדַּת אוֹר דְּבַר אֱלֹהִים חַיִּים, וְהֶאָרַת הָעוֹלָם בְּאוֹר יִשְׂרָאֵל, הִיא נִשְׁמַת הַהִיסְתּוֹרְיָה הָאֱנוֹשִׁית בְּגָלוּי, וְנִשְׁמַת כָּל הַיְקוּם בְּחֶבְיוֹן עֻזּוֹ, "עַד לֹא עָשָׂה אֶרֶץ וְחוּצוֹת

[68] **מִמַּעַל לַשְּׁחָקִים וְעַד עָמְקֵי תַּחְתִּיּוֹת אָרֶץ.** ציפיית הישועה מסוגלת לראות את יד ד׳ בדברים הניסיים (ממעל לשחקים) ובדברים הטבעיים (תחתיות ארץ).

[69] **וַעֲרָבוֹת.** עוד אחד משמות השמיים. היינו רוכבת על השמיים – על העניינים הנסיים העליונים.

[70] **בִּסְקִירָה אַחַת.** במבט אחד כולל.

[71] **כָּל הַנִּפְלָאוֹת וְאֶת כָּל הַמִּפְעָלוֹת.** הסקירה האחת הזאת רואה הן את הנפלאות – הניסים, והן את המפעלות– הפעולות הטבעיות – כיד ד׳, וממילא מצפה לצמיחת הישועה מהם.

[72] **אֶת כָּל הָאֱמֶת וְאֶת כָּל הַשֶּׁקֶר... דְּבַר אֱלֹהִים חַיִּים.** אפילו דבר שנראה במישור האנושי הפשוט כשקר וכרשע, ושאנו מחויבים להילחם כנגדו, בהתבוננות העמוקה הוא גם התייצב מתייצב לקיים את דבר ד׳.

[73] **נִשְׁמַת הַהִיסְתּוֹרְיָה הָאֱנוֹשִׁית בְּגָלוּי.** כל התגלגלות ההיסטוריה באה כדי להאיר את אור ישראל בעולם. התבוננות בהיסטוריה העולמית תוכל לגלות בקלות את מרכזיותו של עם ישראל על אף הקוטן המספרי, איך כמעט כל התפתחות היסטורית קשורה לעם ישראל, מושפעת ממנו או משפיעה עליו.

[74] **וְנִשְׁמַת כָּל הַיְקוּם בְּחֶבְיוֹן עֻזּוֹ.** הארת אור ישראל מהווה גם כן את נשמת כל היקום, שכן כל היקום נברא בשביל האדם לכן מעמדם של ישראל משפיע על כל האנושות וממילא גם על מצבו של כל היקום, אם כי קשר זה הוא יותר נסתר (בחביון עוזו).

hecho el Universo, los campos ni el principio del polvo de la tierra; cuando estableció los cielos, yo estaba allí: cuando decretó un círculo sobre la faz del abismo, cuando afirmó los cielos en lo alto, cuando hizo fuertes los manantiales de las profundidades».

Este conocimiento por medio del espejo de la santidad se transforma en un poder activo, visionario, que da vida, y todos los eventos complejos que están en medio de todas las familias de las naciones se revelan como un sistema ordenado, aunque vago y oscuro, que

la influencia de *YiŚRaEL*; aunque, en este caso, la relación con el Universo es más oculta.

[75] **Cuando aún no había hecho la tierra (...) cuando hizo fuertes los manantiales de las profundidades.** Este versículo habla en nombre de la *ṪORaH*, y explica que la intención Divina que está oculta en ella ya existía antes de la creación de los mundos, por lo cual la sabiduría Divina está presente en todo el mundo en forma velada y es su fundamento y esto muestra también la luz de *YiŚRaEL*.

[76] **Este conocimiento.** Este conocimiento que tienen los temerosos del secreto del Eterno percibe la unión del milagro y la naturaleza como un solo fenómeno manejado directamente por la mano del Creador.

[77] **por medio del espejo de la santidad.** La profecía de *MoSHeH* –la *ṪORaH*– se denomina el espejo que alumbra. Es decir, este entendimiento se logra mediante ella.

[78] **se transforma en un poder activo, visionario que da vida.** La expectativa de la Redención deja de ser algo teórico y se transforma en una fuerza que actúa sobre la existencia; da visión y vida al hombre y a la nación, para promover y acercar la Redención.

[79] **los eventos complejos que están en medio de las familias de las naciones.** Todas las acciones de la humanidad y los desarrollos políticos entre los pueblos que parecen eventuales.

[80] **se revelan como un sistema ordenado.** En verdad no hay un desarrollo político casual, sino un sistema ordenado por el Eterno para el logro de una meta en forma precisa y programada.

[81] **vago y oscuro.** Es difícil percibir cómo todos los desarrollos complejos son parte del plan Divino y todo parece vago y oscuro.

וְרֹאשׁ עַפְרוֹת תֵּבֵל, בַּהֲכִינוֹ שָׁמַיִם שָׁם אָנִי, בְּחֻקוֹ חוּג עַל פְּנֵי תְהוֹם, בְּאַמְּצוֹ שְׁחָקִים מִמָּעַל בַּעֲזוֹז עִינוֹת תְּהוֹם".

הַהַכָּרָה הַזֹּאת עַל־יְדֵי אַסְפַּקְלַרְיַת הַקֹּדֶשׁ מִתְהַפֶּכֶת הִיא לְכֹחַ פּוֹעֵל, לְכֹחַ סוֹקֵר, לְכֹחַ מְחַיֶּה, וְכָל הַמִּפְעָלוֹת הַסְּבוּכוֹת אֲשֶׁר בְּקֶרֶב כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָעַמִּים מִתְגַּלּוֹת בְּתוֹר מַעֲרָכָה סִדּוּרִית, אָמְנָם מְעֻרְפֶּלֶת וּמְאֻפֶּלֶת, הַתּוֹבַעַת נְהָרָה,

[75] **עַד לֹא עָשָׂה אֶרֶץ... בַּעֲזוֹז עִינוֹת תְּהוֹם.** הפסוק נאמר בשם ה"חכמה" היינו לפי ההבנה העמוקה היא חכמת התורה. ומבואר בו שעוד לפני בריאת העולם הפיזי כבר הייתה קיימת הכוונה האלוהית הטמונה בתורה. אם כן, בנסתר, החכמה האלוהית נמצאת בכל העולם והיא יסודו, וממילא היא באה גם כן לגלות את אורם של ישראל.

[76] **הַהַכָּרָה הַזֹּאת.** אותה התבוננות של סוד ד' ליראיו הרואה בנס ובטבע דבר אחד שמנוהל באופן ישיר על ידי ד'.

[77] **עַל־יְדֵי אַסְפַּקְלַרְיַת הַקֹּדֶשׁ.** נבואת משה, כלומר התורה, מכונה אספקלריה מאירה. כלומר, ההכרה הזו מושגת על ידי התורה.

[78] **מִתְהַפֶּכֶת הִיא לְכֹחַ פּוֹעֵל, לְכֹחַ סוֹקֵר, לְכֹחַ מְחַיֶּה.** אותה צפיית ישועה הופכת להיות אקטיבית, לכח שפועל במציאות ולא רק מתבונן בה, ונותנת כוח לאומה ולאדם לקרב את הגאולה.

[79] **הַמִּפְעָלוֹת הַסְּבוּכוֹת אֲשֶׁר בְּקֶרֶב כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָעַמִּים.** כל הפעולות האנושיות וההתפתחויות הפוליטיות בין העמים שנראות כאקראיות.

[80] **מִתְגַּלּוֹת בְּתוֹר מַעֲרָכָה סִדּוּרִית.** באמת אין זה התפתחות אקראית של פוליטיקה אלא מערכה מסודרת מאת ד' למען מטרה מסוימת באופן מדויק ומתוכנן.

[81] **מְעֻרְפֶּלֶת וּמְאֻפֶּלֶת.** אמנם קשה בהתבוננות רגילה לראות איך כל ההתפתחויות המסובכות הם חלק מהתוכנית האלוהית. הדבר נראה מעורפל ואפל בלי יכולת להבין את הפרטים.

demanda claridad; ella vendrá desde el lugar donde surgirá la luz para alumbrar al mundo: desde *TSION*, la perfección de la belleza, D-ios aparecerá.

El espíritu Divino que está en el hombre lo eleva a un servicio de D-ios perfecto por medio del cumplimiento de los preceptos.

El Espíritu del D-ios verdadero, que se extiende sobre todos los sistemas del hombre, ciertamente eleva la naturaleza desde su abismo hacia las alturas de la santidad y prepara todo lo milagroso para surgir y revelarse, perfecciona la visión del servicio de D-ios en todas sus ramificaciones sobre el basamento real de la vida, se enaltece por encima del espejo

[82] **que demanda claridad.** Esta oscuridad requiere claridad y explicación, que vendrán de la tierra de *YiŚRaEL* y de la *ṪORaH* que emana de allí.

[83] **el lugar donde surgirá la luz para alumbrar al mundo.** La tierra de *YiŚRaEL*.

[84] **desde *TSION*, la perfección de la belleza, D-ios mismo aparecerá.** De este versículo se desprende que la luz Divina surgirá desde *TSION*, es decir la tierra de *YiŚRaEL* y *YeRUSHaLaYiM*.

[85] **Y el Espíritu del D-ios verdadero.** Este conocimiento verdadero surge del Espíritu de D-ios que reposa sobre el hombre y la nación por medio del estudio de la ciencia del secreto.

[86] **que se extiende...** El Espíritu se extiende (...) eleva (...) prepara (...) perfecciona (...) se enaltece (...) y ve.

[87] **que se extiende sobre todos los sistemas del hombre.** La penetración de este conocimiento que influye en la esperanza de la Redención en forma activa se extiende e influye en todos los sistemas del hombre: los pensamientos, los sentimientos, los atributos y las acciones.

[88] **eleva la naturaleza desde su abismo hacia las alturas de la santidad.** Esta visión eleva la naturaleza desde su nivel más bajo para transformarla en parte del sistema superior de santidad.

[89] **prepara todo lo milagroso para surgir y revelarse.** Lo milagroso se manifiesta por medio de las cosas que parecen naturales, preparando toda la aparición de los milagros revelados.

[90] **Perfecciona.** esta observación no tiene sentido en la traducción y la mantenemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[91] **del servicio de D-ios.** El estudio de la *ṪORaH*, la práctica de las *MiTSVOṪ* y el mejoramiento de los atributos personales conforman el servicio encomendado al hombre.

[92] **sus ramificaciones sobre el basamento real de la vida.** Todos estos detalles en el servicio de D-ios influyen sobre la vida en forma práctica.

וְהַנְּהָרָה תָּבוֹא מִמָּקוֹם אֲשֶׁר הָאוֹרָה תֵּצֵא לְאוֹר עוֹלָם, – מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי אֱלֹהִים יוֹפִיעַ.

רוח אלוהים שבאדם מרומם אותו וגורם לעבודת ד׳ שלמה בכל פרטי המצוות.

וְרוּחַ אֱלֹהִים אֱמֶת, הַמִּתְפַּשֵּׁט עַל כָּל מַעַרְכוֹת הָאָדָם, הֲרֵי הוּא מַעֲלֶה אֶת הַטֶּבַע מִתַּחְתִּיּוּתוֹ אֶל מְרוֹמֵי הַקֹּדֶשׁ, וּמַכְשִׁיר אֶת כָּל הַנִּסְיוּת לְהוֹפִיעַ וּלְהִגָּלוֹת, מְתַמֵּם אֶת חֲזוֹן הָעֲבוֹדָה הָאֱלֹהִית בְּכָל הִסְתָּעֲפֻיּוֹתֶיהָ עַל הַבִּסּוּס הָרֵיאָלִי שֶׁל הַחַיִּים, עוֹלֶה מִמַּעַל לָאַסְפַּקְלַרְיָא הַבִּלְתִּי

[82] **הַתּוֹבַעַת נְהָרָה.** הערפול הזה דורש הארה והסברה, הארה זו תבוא מארץ ישראל ומתורת ארץ ישראל.

[83] **מִמָּקוֹם אֲשֶׁר הָאוֹרָה תֵּצֵא לְאוֹר עוֹלָם.** ארץ ישראל.

[84] **מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי אֱלֹהִים יוֹפִיעַ.** מפסוק זה רואים שההארה האלוהית תבוא לעולם מציון, היינו מארץ ישראל וירושלים.

[85] **וְרוּחַ אֱלֹהִים אֱמֶת.** ההכרה האמיתית הזו נובעת מרוח אלוהים השורה על האדם ועל האומה דרך תורת הסוד.

[86] **הַמִּתְפַּשֵּׁט...** הרוח מתפשט. המילה רוח בעברית יכולה להיות זכר או נקבה. לכן הרוח.. מתפשט... מעלה... מכשיר... מתמם... עולה... ומביט.

[87] **הַמִּתְפַּשֵּׁט עַל כָּל מַעַרְכוֹת הָאָדָם.** חדירת ההכרה הזאת באופן שמשפיע על האדם לצפות לישועה באופן אקטיבי מתפשטת ומשפיעה על כל הבחינות השונות של האדם: מחשבות, רגשות, מידות ומעשים.

[88] **מַעֲלֶה אֶת הַטֶּבַע מִתַּחְתִּיּוּתוֹ אֶל מְרוֹמֵי הַקֹּדֶשׁ.** הסתכלות זאת מעלה את הטבע מדבר נחות ושפל להיות חלק ממערכת הקודש.

[89] **וּמַכְשִׁיר אֶת כָּל הַנִּסְיוּת לְהוֹפִיעַ וּלְהִגָּלוֹת.** הנסיות מתגלה בכל דבר שנראה כטבעי וזו הכנה להופעת ניסים גלויים.

[90] **מְתַמֵּם.** עושה אותה תמימה ושלמה.

[91] **הָעֲבוֹדָה הָאֱלֹהִית.** לימוד התורה, קיום המצוות ועבודת המידות שהיא עבודת ד׳ בפועל המוטלת על האדם.

[92] **הִסְתָּעֲפֻיּוֹתֶיהָ עַל הַבִּסּוּס הָרֵיאָלִי שֶׁל הַחַיִּים.** כל הפרטים שבהם עבודת ד׳ משפיעה על החיים עצמם באופן ממשי ריאלי.

opaco y contempla el brillo de la santidad de la luz de la *ṪORaH* suprema, la de *MoSHeH*, «con claridad y no con enigmas», que sustenta la ética y el conocimiento sobre la base de la vida y la acción, y se eleva con todos conjuntamente a la altura de la Eternidad y la paz, al lugar de la gloria y la verdad eterna, al fundamento de la sabiduría superior que dará vida a los que la poseen con todo el esplendor de una existencia plena, que vence todas las

El significado de esta oración: este conocimiento, cuando se interioriza en la persona, perfecciona la visión (el entendimiento) de que el servicio de D-ios, con todos los detalles y minuciosidades de la *HaLaJaH,* influye directamente sobre la vida en forma concreta y real.

[93] **se enaltece por encima del espejo opaco.** Los anuncios de los demás profetas se denominan «espejo opaco», contrariamente a la de *MoSHeH* que se compara a un «espejo que ilumina» (*YeBaMOṪ* 49b), por ser más clara y entendible. Este Espíritu de D-ios sube por encima del espíritu profético y se fija en la *ṪORaH* de *MoSHeH,* que es la más elevada, en la que se resalta la influencia que tienen los detalles prácticos en el servicio de D-ios, a diferencia de la visión profética que insiste en la ética en general.

[94] **con claridad.** En el versículo aparece «y claridad».

[95] **con claridad y no con enigmas.** La profecía de *MoSHeH* es directa y clara, y no en forma de enigmas ni alegorías, lo que enseña con detalle lo que hay que hacer.

[96] **que sustenta la ética y el conocimiento sobre la base de la vida y la acción.** Las palabras de los profetas son genéricas y teóricas, sobre el bien y la rectitud, el temor de D-ios y el amor al prójimo, sin instrucciones. La *ṪORaH,* por su parte, nos enseña en forma práctica y detallada cómo realizar estos valores en la vida y la acción.

[97] **se eleva.** Y el Espíritu del D-ios verdadero, que está en el hombre, se eleva y lo eleva con Él a la altura de la Eternidad y la paz. (Podría referirse a la *ṪORaH,* mencionada anteriormente, aunque la primera explicación parece la más correcta).

[98] **la sabiduría superior que dará vida a los que la poseen.** La sabiduría Divina suprema con la que el Eterno creó el Universo, es la *ṪORaH* que da vida a los que la poseen y actúan de acuerdo con sus normas.

[99] **con todo el esplendor de una existencia plena.** Ello incluye las buenas acciones, el cumplimiento de los preceptos de la *ṪORaH* y una visión del mundo plena y profunda.

מְאִירָה, וּמַבִּיט בְּאוֹר הַקֹּדֶשׁ שֶׁל אוֹר הַתּוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה, תּוֹרַת מֹשֶׁה, "בְּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת", הַמְבַסֶּסֶת אֶת הַמּוּסָר וְאֶת הַדַּעַת עַל יְסוֹד הַחַיִּים וְהַמַּעֲשֶׂה וְעוֹלֶה עִם כֻּלָּם יַחַד לִמְרוֹם הַנֶּצַח וְהַשָּׁלוֹם, אֶל מְקוֹם הַתִּפְאֶרֶת וֶאֱמֶת הָעוֹלָמִים, אֶל יְסוֹד הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁתְּחַיֶּה אֶת בְּעָלֶיהָ בְּכָל הַדְרוֹת חַיִּים מְלֵאִים, הַמְנַצְּחִים אֶת כָּל

פרוש המשפט: ההכרה הזאת, כשהיא מתפשטת בכל האדם, היא מתממת (עושה שלם ותמים) את החזון (ההבנה, ההסתכלות על כך...) שעבודת ד' של האדם משפיעה על החיים באופן ממשי בכל פרטיה ודקדוקיה של ההלכה.

[93] **עוֹלֶה מִמַּעַל לָאַסְפַּקְלַרְיָא הַבִּלְתִּי מְאִירָה.** נבואת שאר הנביאים חוץ ממשה רבנו מכונה "אספקלריה שאינה מאירה" (יבמות מט עמוד ב), דהיינו פחות מאירה ומובנת מנבואתו של משה רבנו. רוח אלוהים זו עולה ממעל לחזון הנביאים והיא מביטה בתורת משה, התורה היותר עליונה, שבה מודגשת יותר ההבנה שפרטי עבודת ד' משפיעים באופן מעשי, לעומת חזון הנביאים שמדגיש יותר הסתכלות מוסרית כללית.

[94] **בְּמַרְאֶה.** בפסוק מופיע: וּמַרְאֶה.

[95] **בְּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת.** זה נאמר על נבואת משה, שהיא מראה ישיר וברור ולא בדרך רמז, ומתארת באופן מפורט וברור מה יש לעשות.

[96] **הַמְבַסֶּסֶת אֶת הַמּוּסָר וְאֶת הַדַּעַת עַל יְסוֹד הַחַיִּים וְהַמַּעֲשֶׂה.** הנביאים מלמדים באופן כללי שיש להיות טוב וישר, שיש לירא את ד' וכדו', מצוות התורה המעשיות והלכותיהם המפורטות ילמדו איך להגשים זאת בפועל בחיים.

[97] **וְעוֹלֶה.** היינו אותו רוח אלוהים שבאדם עולה ומעלה את האדם למרום הנצח וכו'. (ייתכן שיש לפרש שמתייחס לתורת משה המוזכרת בפסוק הקודם ואז יש לומר: וְעוֹלָה. נראה יותר כפרוש הראשון).

[98] **הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁתְּחַיֶּה אֶת בְּעָלֶיהָ.** החכמה האלוהית העליונה שעל פיה ברא ה' את העולם והיא התורה מחייה את בעליה, כלומר, את החיים לפיה.

[99] **הַדְרוֹת חַיִּים מְלֵאִים.** יופי והדר של חיים מלאים, שכוללים קיום תורה ומצוות ומעשים טובים והשקפת עולם מלאה ועמוקה.

mortandades, al lugar de la fortaleza suprema donde todos los deleites y las benevolencias se mezclan.

Al acercarse la era mesiánica, esta visión surge en forma más clara y los justos la tienen que difundir.

El brillo de esta luz en las huellas del *MaSHYaḤ* aparece y, en las últimas calamidades del mundo, brota. Así los grandes poderosos son convocados para aclarar y explicar, para sujetar toda fuerza poderosa, todo resplandor, toda obra y característica, todo medio y capacidad, todo estímulo y despertar de espíritu, todo momento adecuado y característica posible, para perfeccionar la visión suprema que se va revelando, cuyos pasos son de miles de

[100] **las mortandades.** Las diferentes formas de muerte: biológica, espiritual, nacional o ideológica. La visión última es la victoria sobre la muerte y su desaparición (ver sección VI)

[101] **al lugar de la fortaleza suprema donde todos los deleites y las benevolencias se mezclan.** La fortaleza suprema no es solo justicia, sino que también se combinan con ella deleite y la benevolencia.

(El *RaB* hace aquí una alusión a las *SeFIROṪ* –la altura de la Eternidad (...) el lugar de la Gloria (...) fundamento de la sabiduría (...) lugar de la Fortaleza (...) y la elevación hacia ellas).

[102] **El brillo de esta luz en las huellas del *MaSHYaḤ* aparece.** El entendimiento descrito en esta sección surge en forma amplia y global en las huellas del *MaSHYaḤ*, que es el período que precede su llegada.

[103] **brota.** Esta observación no tiene sentido en la parte castellana de este libro; la indicamos para conservar el orden numérico.

[104] **en las últimas calamidades del mundo, brota.** De lo que sufrió el pueblo judío en este período, con y en ellas, surge esta visión del mundo, que muestra que también son parte de la Redención.

[105] **los grandes poderosos son convocados para aclarar y explicar.** Los grandes eruditos de la *ṪORaH* tienen la obligación de explicar y difundir esta visión por todos los medios a su alcance.

[106] **todo resplandor.** Aquellos poderosos tienen la obligación de aprovechar cualquier evento y manifestación para difundir esta visión.

[107] **para perfeccionar.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

הַתְּמוּתוֹת, אֶל מְקוֹם הַגְּבוּרָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁכָּל הַנְּעִימוּת וְכָל הַחֲסָדִים מְסוּכִים בָּהּ.

סמוך להופעת המשיח מופיעה השקפה זו בצורה ברורה יותר, והצדיקים צריכים להפיצה.

הִתְנוֹצְצוּת אוֹרָה זוֹ בְּעִקְּבוֹת מָשִׁיחַ הִיא מוֹפַעַת וּבְצָרוֹת הָעוֹלָם הָאַחֲרוֹנוֹת הִיא מוֹצֶצֶת. וְכַבִּירֵי כֹּחַ נִתְבָּעִים לְבָרֵר וּלְהַסְבִּיר, לֶאֱחֹז בְּכָל כֹּחַ חֹסֶן, בְּכָל יִפְעָה, בְּכָל מִפְעָל וְכָל תְּכוּנָה, בְּכָל אֶמְצָעִי וְכָל יְכֹלֶת, בְּכָל הִתְעוֹדְדוּת וְכָל הִתְעוֹרְרוּת רוּחַ, בְּכָל עֵת כֹּשֶׁר וּבְכָל תְּכוּנָה אֶפְשָׁרִית, לְתַמֵּם אֶת הֶחָזוֹן הָעֶלְיוֹן הַהוֹלֵךְ

[100] **הַתְּמוּתוֹת.** הסוגים השונים של המוות, החל ממוות פיזי של אדם מסוים או מוות רוחני, לאומי או אידיאולוגי. החזון הסופי הוא ניצחון על כל סוגי המוות והיעלמותם (לעיל פסקה י').

[101] **מְקוֹם הַגְּבוּרָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁכָּל הַנְּעִימוּת וְכָל הַחֲסָדִים מְסוּכִים בָּהּ.** גבורה עליונה אינה רק דין אלא מסוכים ומעורבבים בה גם חסד ונעימות.

[העליה היא אל מרום הנצח... מקום התפארת... יסוד החכמה... מקום הגבורה... – נרמזות פה הספירות השונות והעליה אליהן].

[102] **הִתְנוֹצְצוּת אוֹרָה זוֹ בְּעִקְּבוֹת מָשִׁיחַ הִיא מוֹפַעַת.** אורה זו היינו ההבנה הזאת שמבוארת בפסקה, מופיעה בצורה יותר רחבה ומקיפה דווקא בתקופה המכונה "עקבות משיח", שהיא הזמן שלפני הופעת המשיח.

[103] **מוֹצֶצֶת.** מבצבצת, מתחילה להתגלות.

[104] **וּבְצָרוֹת הָעוֹלָם הָאַחֲרוֹנוֹת הִיא מוֹצֶצֶת.** בסיבוכים ובצרות שנופלים בחלקו של עם ישראל בתקופה זו, דרכם ובהם מופיעה השקפת העולם שמבינה שגם צרות אלו הם חלק מהגאולה.

[105] **וְכַבִּירֵי כֹּחַ נִתְבָּעִים לְבָרֵר וּלְהַסְבִּיר.** גדולי התורה נתבעים לברר ולהפיץ את השקפת העולם הזו בכל האמצעים האפשריים.

[106] **יִפְעָה.** הופעה או זריחה של אור (עיין מפרשים על יחזקאל כח, ז). היינו אותם כבירי כוח צריכים לנצל כל תופעה וכל התגלות בעולם על מנת להפיץ את השקפת העולם הזו.

[107] **לְתַמֵּם.** לעשות אותו שלם, את אותו חזון עליון המבואר בפסקה זו.

generaciones y cuyo alcance es de la misma altura y abismo del mundo y del hombre, que está sujeto a los del tesoro del hombre, de las naciones, de la pupila del hombre, «porque del Eterno es el ojo del hombre y todas las tribus de *YiŚRaEL*» y la amplitud de mente de la profundidad de la cortesía, la presentación ante reyes, la expresión de lo poderosamente deseado con

[108] **esta visión (...) cuyos pasos son de miles de generaciones.** Esta visión abarca el desarrollo histórico de miles de años

[109] **su alcance es de la misma altura y abismo.** Esta visión comprende los lados elevados y más bajos del mundo y del hombre.

[110] **que está sujeto.** Los lados elevados y bajos del mundo y del hombre están atados a las mutaciones de *YiŚRaEL*, que influye sobre ellos y viceversa.

[111] **del tesoro del hombre, de las naciones, de la pupila del hombre.** Diferentes adjetivos para referirse al pueblo de *YiŚRaEL* y destacar su papel esencial en el seno de la humanidad.

[112] **porque del Eterno es el ojo del hombre y todas las tribus de *YiŚRaEL*.** El *RaB* explica este versículo diciendo que «el ojo del hombre» son las tribus de *YiŚRaEL* y le pertenecen al Eterno, como si el versículo afirmara lo siguiente: «del Eterno es el ojo del hombre y (del Eterno son) todas las tribus de *YiŚRaEL*». Vemos una comparación entre «el ojo del hombre» y «el pueblo de *YiŚRaEL*».

En sus notas el *RaB TSeBI YeHUDaH* hace aquí una referencia al versículo: «El Eterno le dijo a *MoSHeH:* "Baja y adviértele al pueblo que no rompan filas para ver la Divinidad y tengan que caer de ellos una multitud». La *MeJILṪaH* afirma: «Una "multitud" se refiere a una sola persona de ellos, que es equivalente ante el Creador a toda la Creación, pues está escrito: "del Eterno es el ojo del hombre y todas las tribus de *YiŚRaEL*"».

[113] **la amplitud de mente (...) son sus estrategias.** El *RaB* empieza a enumerar aquí las estrategias de esta visión y los medios que usa para realizarse. La primera es la amplitud de mente, etc.

[114] **la amplitud de mente.** El estudio con una visión amplia.

[115] **la profundidad de la cortesía.** Se refiere al comportamiento apropiado y recto.

[116] **la presentación ante reyes.** El manejo de la política del pueblo judío. (En ese momento empezó la actividad política de los dirigentes sionistas ante los gobernantes del mundo, como los encuentros de Herzl con el sultán turco y el káiser alemán. El mismo *RaB* Kuk, cuando se encontraba en Londres, tuvo una participación para el logro de la declaración de Balfour en 1917).

וּמִתְגַּלֶּה, זֶה הֶחָזוֹן אֲשֶׁר אַלְפֵי דוֹר הֵם צְעָדָיו, וְהֶקֵּפוֹ הוּא אוֹתוֹ הָרוּם וְהַשֵּׁפֶל אֲשֶׁר לָעוֹלָם וְלָאָדָם, הָאָחוּז בְּהָרוּם־וְהַשֵּׁפֶל אֲשֶׁר לִסְגֻלַּת הָאָדָם, לִסְגֻלַּת הָעַמִּים, לְאִישׁוֹן הָאָדָם, "כִּי לַד' עֵין אָדָם וְכֹל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל", וְרֹחַב הַדַּעַת, מֵעֹמֶק דֶּרֶךְ אֶרֶץ, הִתְיַצְּבוּת לִפְנֵי

[108] **אַלְפֵי דוֹר הֵם צְעָדָיו.** החזון הזה מקיף התפתחויות היסטוריות של אלפי שנים.

[109] **הָרוּם וְהַשֵּׁפֶל.** החזון הזה מקיף את הצדדים העליונים והשפלים של העולם והאדם.

[110] **הָאָחוּז.** הצדדים העליונים והתחתונים שבעולם ובאנושות קשורים לצדדים אלו שבישראל שהם משפיעים על העולם ומושפעים ממנו.

[111] **לִסְגֻלַּת הָאָדָם, לִסְגֻלַּת הָעַמִּים, לְאִישׁוֹן הָאָדָם.** כינויים שונים לעם ישראל שהוא סגולת העמים ואישון האדם, היינו כמו האישון בעין שהוא החלק החשוב ביותר כך ישראל הוא אישון האדם. כינויים אלו באים להדגיש את תפקידו המיוחד של עם ישראל.

[112] **כִּי לַד' עֵין אָדָם וְכֹל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל.** הרב מבאר פסוק זה ש"עין האדם" הוא שבטי ישראל, כלומר עם ישראל והם מיוחדים לד'. החלק השני של הפסוק הוא מקבילה לראשון ולכן משמיטים את מילת ד' בחלק השני: לד' עין אדם. ו(לה') כל שבטי ישראל. לפי ההקבלה זו עין אדם הם שבטי ישראל.

ובהערות הרצ"י הפנה למכילתא שדורשת את הפסוק "ויאמר ד' אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ד' לראות ונפל ממנו רב (שמות יט, כא). מה פרוש רב? מבארת המכילתא: "דבר אחר: יחידי שיוטל מהם הרי הוא עלי כנגד כל מעשה בראשית, שנאמר כי לד' עין אדם וכל שבטי ישראל".

[113] **וְרֹחַב הַדַּעַת... הֵם תַּכְסִיסָיו.** מכאן הרב מתחיל למנות את "תכסיסיו" של חזון זה, כלומר הדרכים בהם הוא פועל כדי לצאת אל הפועל.

[114] **וְרֹחַב הַדַּעַת.** שמגיע על ידי לימוד עם מבט רחב.

[115] **מֵעֹמֶק דֶּרֶךְ אֶרֶץ.** התעמקות בדרך ארץ במובן של התנהלות אנושית הגונה וישרה.

[116] **הִתְיַצְּבוּת לִפְנֵי מְלָכִים.** ההיתעסקות בפוליטיקה של עם ישראל (בתקופה זו החלה פעילות של מנהיגים ציוניים מול מנהיגי מדינות העולם, כגון הרצל שנפגש עם הסולטן התורכי והקייזר הגרמני ועוד. הרב קוק עצמו היה פעיל מול מנהיגי בריטניה בעניין הצהרת בלפור ב 1917 בעת שהותו בלונדון).

todo su énfasis, el sometimiento del pensamiento hacia lo alto excelso, la declaración de la confianza en D-ios con toda la fuerza de su santidad, la seguridad de que el surgimiento del reino supremo de la palabra de D-ios no dejará de revelarse y de que, siempre que se necesite, todo lo milagroso está dispuesto a su lado: estas son sus estrategias.

[117] **la expresión de lo poderosamente deseado con todo su énfasis.** Hay que expresar nuestras aspiraciones en forma total y explícita: la reparación del mundo con el reinado del Eterno por medio de la independencia de *YiŚRaEL* y el retorno a su tierra.

[118] **el sometimiento del pensamiento hacia lo alto excelso.** Hay que someter el pensamiento a la visión que percibe la mano del Eterno en todos los cambios y desarrollos de la humanidad.

[119] **la declaración de la confianza en D-ios con toda la fuerza de su santidad.** Expresar nuestra confianza en D-ios y nuestra fe en que todo lo que ocurre es por bien, como una parte del gran proyecto Divino.

[120] **la seguridad.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[121] **la seguridad de que el surgimiento del reino supremo de la palabra de D-ios no dejará de revelarse.** La seguridad de que el reinado de D-ios y la Redención, descritas en la *ṪORaH* y en las palabras de los profetas, se manifestarán en la realidad y no quedarán solo como una visión teórica.

[122] **siempre que se necesite, todo lo milagroso está dispuesto a su lado.** La certeza de que la manifestación del reinado de D-ios incluye también la idea de que, cuando el milagro sea necesario, también ocurrirá.

[123] **la amplitud de mente de la profundidad de la ciencia terrenal (...) estas son sus estrategias**. De la visión suprema. El significado de esta oración es el siguiente: los grandes poderosos son convocados para aclarar esta visión, que engloba miles de generaciones y todos los niveles del hombre, del mundo e *YiŚRaEL*. Sus estrategias, es decir, los instrumentos necesarios para interiorizarla y difundirla son la amplitud de mente, la profundidad de la ciencia terrenal, la función política, el establecimiento de la meta en forma clara, el entrenamiento del pensamiento para grandes ideales, la expresión de la confianza en la gestión Divina y la certeza de la realización de la idea del reinado del Eterno en el mundo, así como también la utilización de los milagros en la medida de lo necesario.

מְלָכִים, הַבָּעַת הַמְבֻקָּשׁ הָאַדִּיר בְּכָל הַבְלָטָתוֹ,
שִׁעְבּוּד הַמַּחֲשָׁבָה לָרוּם הָעֶלְיוֹן, הַבָּעַת הַבִּטָּחוֹן
הָאֱלֹהִי בְּכָל עֱזוּז קָדְשׁוֹ, הַבִּטְחָה, שֶׁהוֹפָעַת
הַמַּמְלָכָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל אִמְרַת ד׳ לֹא תֶּחְסַר
אֶת הִתְגַּלּוּתָהּוּבְכָל עֵת שֶׁתִּדָּרֵשׁ הַנִּסִּיּוֹת כֻּלָּהּ
הִיא מוּכָנָה עַל צִדָּהּ, – הֵם תַּכְסִיסָיו.

[117] **הַבָּעַת הַמְבֻקָּשׁ הָאַדִּיר בְּכָל הַבְלָטָתוֹ.** יש להבליט את המבוקש בצורה גדולה ומלאה באופן ברור: תיקון העולם על ידי עצמאות ישראל וחזרתו לארצו והנהגתו את העולם בדרכי ד׳.

[118] **שִׁעְבּוּד הַמַּחֲשָׁבָה לָרוּם הָעֶלְיוֹן.** יש לשעבד את המחשבה להשקפת העולם זו הרואה את יד ד׳ בכל התפתחות.

[119] **הַבָּעַת הַבִּטָּחוֹן הָאֱלֹהִי בְּכָל עֱזוּז קָדְשׁוֹ.** לבטא את הביטחון שלנו באל, שכל מה שקורה הוא לטובה כחלק מהתוכנית האלוהית.

[120] **הַבִּטְחָה.** הביטחון, הוודאות.

[121] **שֶׁהוֹפָעַת הַמַּמְלָכָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל אִמְרַת ד׳ לֹא תֶּחְסַר אֶת הִתְגַּלּוּתָהּ.** הבטחון שהופעת מלכות ד׳ והגאולה עליה מדובר באמרת ד׳ המופיעה בתורה ובנביאים אכן תתרחש.

[122] **וּבְכָל עֵת שֶׁתִּדָּרֵשׁ הַנִּסִּיּוֹת כֻּלָּהּ הִיא מוּכָנָה עַל צִדָּהּ.** הביטחון בהופעת הממלכה העליונה כולל גם את הביטחון שכאשר יהיה צורך בניסיות, פעולות על טבעיות, לצורך אותה מטרה, הרי היא מוכנה בידיו של הקדוש ברוך הוא לפעול גם בדרך זו.

[123] **וְרֹחַב הַדַּעַת, מֵעֹמֶק דֶּרֶךְ אֶרֶץ... – הֵם תַּכְסִיסָיו.** של החזון העליון.

פרוש המשפט: כבירי כוח נדרשים לתמם את החזון העליון. אותו חזון עליון מקיף אלפי דורות ואת כל המדרגות של האדם העולם וישראל. תכסיסיו של החזון העליון, כלומר הכלים והדרכים בהם הוא פועל, הם רוחב הדעת, עמק דרך ארץ, עבודה פוליטית, הצבת המטרה בצורה ברורה, התרגלות המחשבה לאידיאלים הגדולים, הבעת בטחון בהנהגה האלוהית, ביטחון בהגשמת הרעיון של מלכות ד׳ בעולם, ושימוש בניסים לפי הצורך.

El momento de la revelación y difusión de esta *ṪORaH* está cerca y tenemos la fuerza de acelerarlo.

Ahora pues, la voz del D-ios vivo al revelarse en los corazones está parada detrás de nuestra pared para manifestarse en el Universo y en todos los mundos. Estos pensamientos traen la luz del *MaSHYaḤ* y la sabiduría de *YiŚRaEL* heredada vencerá al mundo, adornará la *ṪORaH* con coronas supremas y purificará las tinieblas de la fe general y particular de todas sus complicaciones, como el fuego purificador y el jabón de lavadores, la luz de la paz surgirá en *YiŚRaEL* y la de la *ṪeSHUBaH* alumbrará todas las hermosuras de *Ya'AQoB*. El Nombre del Eterno es una torre fuerte a ella corre el justo y se fortalece, y se engrandecerá solo el Eterno en aquel día; está próximo el día y en nuestras manos está acercarlo, tan solo si inclinamos el oído para

[124] **la voz del D-ios vivo al revelarse en los corazones.** Esta reflexión es en realidad el llamado Divino que nos habla desde nuestro interior.

[125] **está parada detrás de nuestra pared.** Muy cerca de manifestarse en forma real.

[126] **Estos pensamientos.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[127] **la sabiduría de *YiŚRaEL* heredada.** La *ṪORaH* transmitida en *YiŚRaEL* a lo largo de las generaciones.

[128] **vencerá al mundo.** Dirigirá a toda la humanidad. El *MiDRaSH* afirma que la *ṪORaH* que se revelará en la era mesiánica será mucho más profunda y elevada que la de nuestro tiempo. (*QoHeLeṪ RaBaH* 11, 8)

[129] **adornará la *ṪORaH* con coronas supremas**. Por las ideas profundas que revelará.

[130] **purificará las tinieblas de la fe general y particular de todas sus complicaciones.** Tanto la fe particular de *YiŚRaEL* como la general de las naciones están llenas de tinieblas y dudas; la sabiduría de *YiŚRaEL* las aclarará y eliminará las complejidades.

[131] **está próximo el día y en nuestras manos está acercarlo.** El desarrollo histórico nos muestra la cercanía del día en que surgirá la luz del *MaSHYaḤ* y este entendimiento se difundirá en el mundo; sin embargo, tenemos la capacidad de acelerarlo por medio de nuestro esfuerzo.

זמן התגלות והתפשטות התורה הזו הוא קרוב ובידינו לקרבו עוד יותר.

וְקוֹל אֱלֹהִים חַיִּים בְּהִגָּלוֹתוֹ בַּלְּבָבוֹת הֲרֵי הוּא עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ לְהִגָּלוֹת בָּעוֹלָם וּבְכָל עוֹלָמִים. שַׂרְעַפִּים הַלָּלוּ מְבִיאִים אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְחָכְמַת יִשְׂרָאֵל הַמְנֻחֶלֶת תְּנַצֵּחַ אֶת הָעוֹלָם, תְּעַטֵּר אֶת הַתּוֹרָה בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹתוּתְטַהֵר אֶת עַרְפִלֵּי הָאֱמוּנָה הַכְּלָלִית וְהַפְּרָטִית מִכָּל סִבּוּכֵיהֶם, כְּאֵשׁ מְטַהֵר וּכְבֹרִית מְכַבְּסִים, אוֹר הַשָּׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל יוֹפִיעַ וְאוֹר הַתְּשׁוּבָה יָאִיר אֶת כָּל נְאוֹת יַעֲקֹב. וּמִגְדַּל עֹז שֵׁם ד׳ בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב, וְנִשְׂגַּב ד׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. וְקָרוֹב הוּא הַיּוֹם, וּבְיָדֵינוּ לְקָרְבוֹ, רַק אִם נַטֶּה אֹזֶן לִשְׁמֹעַ קוֹל שִׂיחַ קֹדֶשׁ

[124] **וְקוֹל אֱלֹהִים חַיִּים בְּהִגָּלוֹתוֹ בַּלְּבָבוֹת.** ההתבוננות הזאת היא בעצם קול אלוהים המדבר בתוכנו ואלינו.

[125] **עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ.** קרוב מאד להתגלות בפועל.

[126] **שַׂרְעַפִּים.** מחשבות.

[127] **וְחָכְמַת יִשְׂרָאֵל הַמְנֻחֶלֶת.** חכמת התורה שהיא נחלתם של ישראל, כלומר שהועברה במסורת לאורך הדורות.

[128] **תְּנַצֵּחַ אֶת הָעוֹלָם.** תנהיג את העולם. אותה חכמה שתתגלה תהיה תורה עמוקה יותר ועליונה יותר כדברי המדרש שתורתו של משיח היא הרבה יותר עליונה מתורתנו (עיין קהלת רבה יז, א).

[129] **תְּעַטֵּר אֶת הַתּוֹרָה בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת.** יתגלו הבנות עליונות ועמוקות שמעטרות ומקשטות את התורה.

[130] **וּתְטַהֵר אֶת עַרְפִלֵּי הָאֱמוּנָה הַכְּלָלִית וְהַפְּרָטִית מִכָּל סִבּוּכֵיהֶם.** האמונה כיום, הן הכללית של כל העמים והן הפרטית של ישראל היא מלאה ערפילים וספקות, חכמת ישראל תטהר את הספקות הללו ואת כל הסיבוכים והבלבולים.

[131] **וְקָרוֹב הוּא הַיּוֹם, וּבְיָדֵינוּ לְקָרְבוֹ.** מצד ההתפתחויות ההיסטוריות ניכר שקרוב היום הזה שבו יאיר אורו של משיח והבנה זה תתפשט בעולם ותבוא הגאולה, אמנם בידינו לקרבו עוד יותר באמצעות מעשינו והשתדלותנו.

escuchar la voz de la conversación santa y la luz de la *ṪORaH* verdadera, entonces la sabiduría suprema de *YiŚRaEL* será para nosotros como una herencia de sobrevivencia.

[132] **solo si inclinamos el oído (...) *ṪORaH* verdadera.** Podremos acercar el día de la Redención poniendo cuidado a aquella ciencia superior y abriendo nuestro corazón para el entendimiento general del secreto del Eterno.

[133] **la sabiduría suprema de *YiŚRaEL*.** La ciencia del secreto.

וְאוֹר תּוֹרַת אֱמֶת וְחָכְמַת יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹנָה תִּהְיֶה לָנוּ לְמוֹרֶשֶׁת פְּלֵטָה.

[132] **רַק אִם נַטֵּה אֹזֶן... וְאוֹר תּוֹרַת אֱמֶת.** בידינו לקרב את יום הגאולה עוד יותר על ידי ההקשבה לאותה חכמה עליונה ופתיחת הלב לאותה התבוננות כוללת של סוד ד׳ ליראיו.

[133] **וְחָכְמַת יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹנָה.** תורת הסוד.

Sección XIV

La fuerza oculta del *MaSHYaḤ* mueve el mundo hacia la Redención

El milagro y la naturaleza están unidos de tal forma que uno es la expresión interior del otro. Todos los eventos y desarrollos históricos, los milagrosos y los naturales, estaban ocultos desde el inicio de la Creación y se van realizando y ejecutando. Igualmente ocurre con la misión del *MaSHYaḤ*, la redención del mundo, que está sembrada desde la Creación y se va manifestando en el transcurso de los tiempos. Aun los hechos que parecen negativos forman parte de esa revelación y los puros de corazón lo pueden percibir. A lo largo de los tiempos, el pueblo israelita sufrió múltiples calamidades que corresponden a los cuatro tipos de pena de muerte ejecutados por el tribunal rabínico. Los sufrimientos de la era premesiánica causados por un entendimiento parcial e imperfecto de la realidad, que no da respuesta al ansia de explicaciones grandes y profundas, se comparan a la estrangulación. La curación de este mal se encuentra en la luz de la *ṪORaH* oculta, que llega desde el espíritu de D-ios a su pueblo.

La misma unión que hay entre el *PeSHaT* y el *SOD* (entre otros) existe también entre el milagro y la naturaleza.

Igual que la conexión del *PeSHaT* con el *SOD*, el fundamento de unión de la ley escrita con la oral, la visión más interior con la exterior del mundo, la vida, la existencia, las causas,

[1] **Igual que la conexión del *PeSHaT* con el *SOD*.** Hay varios niveles de entendimiento de la *ṪORaH*. El *PeSHaT* es la traducción literal, el *SOD* es el sentido místico, un nivel más profundo que se relaciona con las ideas de la *QaBaLaH*. Se podría pensar que estos dos mundos están alejados y se desconocen; pero, la realidad es todo lo contrario, ya que el *PeSHAT*, la interpretación de las palabras en profundidad, conduce al *SOD* y este a su vez permite la valoración verdadera del texto en su nivel literal.

[2] **el fundamento de unión de ley escrita con la oral.** Según el orden de ideas anterior, existe también un fundamento, que une la *ṪORaH* escrita y la oral, que en principio pueden parecer contradictorias; sin embargo, en el fondo de la Ley escrita se oculta la oral y es su interpretación correcta y profunda.

[3] **la visión más interior con la exterior del mundo.** La visión interior, que percibe la mano del Eterno en todos los eventos del «mundo, la vida, la existencia,

פרק יד

כוחו הגנוז של המשיח דוחף את העולם לקראת הגאולה

הנס והטבע קשורים זה בזה כך שהראשון הוא פנימיותו של השני. כל המעשים וההתפתחויות ההיסטוריות, הטבעיים והניסיים, היו גנוזים כבר בתחילת מעשה בראשית והם הולכים ויוצאים אל הפועל. כך גם עניינו של המשיח, גאולת העולם, שגנוז בעולם כבר משעת הבריאה הולך ומתגלה במהלך ההיסטוריה. גם הדברים הנראים כשליליים הם חלק מאותה התגלות משיחית, וטהורי הלב יכולים לראות זאת. לאורך ההיסטוריה עם ישראל סבל מייסורים שונים שמקבילים לארבע מיתות בית דין. הייסורים האופייניים לתקופה שלפני הגעת המשיח הם ייסורי חנק, שמשמעותם הבנות קטנות וחלקיות של המציאות שלא נותנות מענה לצימאון להסברים גדולים ועמוקים, והפתרון לכך הוא על ידי אור התורה הפנימית שמגיע מרוח ד׳ אשר על עמו.

כשם שישנה אחדות בין הפשט והסוד ועוד כך גם בין הנס והטבע.

כַּאֲחִיזַת הַפְּשָׁט וְהַסּוֹד זֶה בָּזֶה, יְסוֹד אַחְדוּת תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב עִם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הַהִסְתַּכְּלוּת הַיּוֹתֵר פְּנִימִית עִם הַהִסְתַּכְּלוּת הַחִיצוֹנִית בָּעוֹלָם, בַּחַיִּים,

[1] **כַּאֲחִיזַת הַפְּשָׁט וְהַסּוֹד זֶה בָּזֶה.** ישנן רמות שונות שבהם ניתן להבין את התורה. הפשט הוא הסבר מילולי הנצמד למשמעות הראשונית והפשוטה של המילים. רמה אחרת של הבנה היא הסוד שבה ישנה משמעות עמוקה יותר ונסתרת של דברי התורה הקשורה לעולם הקבלה. נראה כביכול שהסוד מתרחק מהפשט ומתעלם ממנו, אך באמת פרוש הסוד הוא עומק הפשט כיוון הוא עומק משמעות המילים ולא סותר את המשמעות המילולית שלהם. לכן בעצם הפשט והסוד אחוזים זה בזה וקשורים זה לזה.

[2] **יְסוֹד אַחְדוּת תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב עִם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה.** על פי אותו עיקרון, ישנו יסוד בהשקפת היהדות, שאף על פי שהתורה שבכתב ושבעל פה נראות לעיתים כסותרות זו את זו, בעומקה של תורה שבכתב גנוזה תורה שבעל פה, ואילו תורה שבעל פה היא הפירוש הנכון והעמוק של תורה שבכתב.

[3] **הַהִסְתַּכְּלוּת הַיּוֹתֵר פְּנִימִית עִם הַהִסְתַּכְּלוּת הַחִיצוֹנִית.** ההסתכלות הפנימית רואה את יד ד׳

la forma, del hombre y del ser: así es la unión del milagro y la naturaleza, tanto en la dirección como en la fe. La profundización penetrante une los separados, mientras que el sendero medio los aleja. La luz del *MaS-HYaḤ*, cuyo fundamento es exaltado, elevado y muy alto, está iluminada por el contenido superior donde el milagro y la naturaleza están unidos, y todos sus eventos, desde

las causas, la forma, el hombre y el ser», y la visión exterior, que los explica por sus causas naturales, se unen, pues D-ios actúa mediante las leyes físicas que impuso en el Universo.

[4] **las causas.** Esas que permiten que las cosas ocurran.

[5] **de la forma.** El cómo los eventos se producen.

[6] **así es la unión del milagro y la naturaleza.** De acuerdo con este mismo principio, hay que entender la conexión entre el milagro y la naturaleza, que aparentan ser contradictorios; pero, realmente son un mismo instrumento para la expresión de la voluntad de D-ios.

[7] **la naturaleza.** En la edición impresa aparece un punto tras la naturaleza, pero parece más lógico una coma y la lectura seria: «Igual que la conexión del *PeSHaT* con el *SOD*… así es la unión del milagro y la naturaleza, en la dirección como en la fe».

[8] **En la dirección.** En la forma como el Eterno conduce el mundo, se unen el milagro y la naturaleza.

[9] **en la fe.** Por medio de la fe, el hombre llega al entendimiento que el milagro y la naturaleza son una sola cosa.

[10] **los separados.** se refiere a los antes mencionados: el *PeSHaT* y el *SOD*, la ley escrita y la oral, la visión más interior y la exterior, el milagro y la naturaleza.

[11] **el sendero medio.** La visión media y superficial del hombre común.

[12] **La luz del *MaSHYaḤ*.** Hemos explicado en las secciones anteriores (XII y XIII) que la misión del *MaSHYaḤ* es la redención del mundo y su luz es el entendimiento profundo que precederá su aparición real.

[13] **exaltado, elevado y muy alto.** Esta expresión es de un versículo de *YeSH'AYaHU* que trata del *MaSHYaḤ,* ya que empieza con la expresión «miren, mi siervo actuará con perspicacia». También en el *MiDRaSH ṪaNḤUMA* (*PaRaSHaṪ ṪOLDOṪ* 14) hace referencia a este versículo en relación con el *MaSHYaḤ,* hijo de *DaViD*.

[14] **está iluminada por el contenido.** La luz del *MaSHYaḤ* está iluminada por el contenido…

[15] **el contenido superior donde el milagro y la naturaleza están unidos.**

בַּמְּצִיאוּת, בַּמְּסִבּוֹת, בַּסִּגְנוֹן, בָּאָדָם וּבַהֲוָיָה, כֵּן הִיא הִתְאַחֲדוּת הַנֵּס וְהַטֶּבַע. בַּהַנְהָגָה וּכְמוֹ כֵן בָּאֱמוּנָה. הַהִתְעַמְּקוּת הַחוֹדֶרֶת מְאַחֶדֶת אֶת הַנִּפְרָדִים, מַה שֶּׁהַשְּׁבִיל הַבֵּינוֹנִי מַפְרִידָם. אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁיְּסוֹדוֹ רָם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד, מוּאָר הוּא מֵהַתֹּכֶן הָעֶלְיוֹן שֶׁהַנֵּס וְהַטֶּבַע מְאֻחָדִים שָׁם

המנהיגה את כל המציאות והחיצונית חוקרת את חוקי הטבע לפיהם היא פועלת. ישנה אחדות בין שתי ההסתכלויות הללו בעולם, בחיים וכו׳.

[4] **בַּמְּסִבּוֹת**. הסיבות שגורמות לדברים להופיע.

[5] **בַּסִּגְנוֹן**. האופן שבו מופיעים הדברים בעולם.

[6] **כֵּן הִיא הִתְאַחֲדוּת הַנֵּס וְהַטֶּבַע**. על פי אותו עיקרון יש להבין את התאחדות הנס והטבע שנראים כסותרים זה את זה אך באמת הם מאוחדים ומבטאים שניהם את רצון ד׳.

[7] **וְהַטֶּבַע**. במהדורה המודפסת ישנה נקודה לאחר המילה טבע, אך נראה שיותר מתאים שיהיה פסיק: כַּאֲחִיזַת הַפְּשָׁט וְהַסּוֹד זֶה בָּזֶה... כֵּן הִיא הִתְאַחֲדוּת הַנֵּס וְהַטֶּבַע, בַּהַנְהָגָה וּכְמוֹ כֵן בָּאֱמוּנָה.

[8] **בַּהַנְהָגָה**. בהנהגת הקדוש ברוך הוא את העולם מתאחדים הנס והטבע.

[9] **בָּאֱמוּנָה**. אמונת האדם בהנהגה האלוהית מביאה אותו להתבוננות שבה מתאחדים הנס והטבע.

[10] **הַנִּפְרָדִים**. המוזכרים לעיל: הפשט והסוד, תורה שבכתב ושבעל פה, ההסתכלות היותר הפנימית והחיצונית והנס והטבע.

[11] **שֶׁהַשְּׁבִיל הַבֵּינוֹנִי**. ההסתכלות הבינונית השטחית.

[12] **אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ**. כפי שהוסבר בפסקאות הקודמות (יב, יג) המשיח עניינו גאולת העולם, ואורו של משיח הוא ההבנות העמוקות שמקדמות את הופעתו הממשית של המשיח.

[13] **רָם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד**. פסוק זה בישעיה עוסק במשיח שכן תחילתו: הנה ישכיל עבדי – עבדי רומז למשיח. כמו כן, במדרש תנחומא פרשת תולדות יד (מובא בהערות הרצ״י בסוף ספר אורות) מיוחס פסוק זה במפורש למשיח בן דוד. כן הרעיונות של אורו של משיח הם גבוהים ונישאים מאוד.

[14] **מוּאָר הוּא מֵהַתֹּכֶן**. אורו של משיח מואר הוא מהתוכן וכו׳.

[15] **מֵהַתֹּכֶן הָעֶלְיוֹן שֶׁהַנֵּס וְהַטֶּבַע מְאֻחָדִים שָׁם**. המחשבה העמוקה שהנס והטבע הם דבר אחד.

el pequeño hasta el grande, actúan para ella y con ella, por medio de ella y con su influencia, al igual que los acontecimientos milagrosos.

Todos los hechos que han de acontecer estaban ya ocultos en la Creación, incluyendo la idea del *MaSHYaḤ*.

Todas las acciones están en forma embrionaria, la existencia entera son almas de polluelos o huevos y el Espíritu Divino revolotea sobre ellos, y el *MaSHYaḤ* está oculto en un nido de pájaro: este es su palacio y los polluelos se desarrollan y crecen; los huevos se calientan y se van

El pensamiento profundo en que el milagro y la naturaleza son una sola cosa.

[16] **para ella y con ella, por medio de ella y con su influencia.** Se refiere a la luz del *MaSHYaḤ*. Igual que los milagros la agrandan, para aclarar la fe y la conexión con el Creador y conductor del mundo, también los procesos naturales se iluminan con esta luz y aceleran su llegada real.

[17] **Todas las acciones están en forma embrionaria.** Todos los eventos que han de suceder a lo largo de la historia estaban presentes en forma potencial en el momento de la Creación y van aconteciendo gradualmente en etapas.

[18] **almas de polluelos o huevos.** Aquí hay una alusión directa a la interpretación cabalística del precepto bíblico (*DeBaRIM* 22, 6-7) que enseña cómo actuar en caso de encontrar un nido de pájaro en el camino.

Todo lo que fue y será realizado en el mundo es comparado a los huevos y a los polluelos, que necesitan la ayuda de la madre para su desarrollo.

[19] **y el espíritu Divino revolotea sobre ellos.** Igual que el ave incuba los huevos, el espíritu Divino revolotea sobre el mundo, para que todos los eventos se produzcan bajo su supervisión y ayuda. Revolotear significa que no los presiona, pero tampoco los abandona. Por este motivo se necesita una «profundización penetrante» para distinguir su actuación.

[20] **y el *MaSHYaḤ* está oculto en el nido de un pájaro.** El *ZOHaR* (*SHeMOṪ* 7b) afirma: «En aquel momento se despertará el rey *MaSHYaḤ* para salir del *GaN EDeN* desde aquel lugar que es llamado el nido del pájaro».

[21] **este es su palacio.** Del *MaSHYaḤ*. El *ZOHaR* afirma también: «El Santo, Bendito Él, muestra a los justos un palacio oculto... que se llama el nido del pájaro. Y desde ahí, se preparan las futuras coronas del *MaSHYaḤ*».

El significado de estas aseveraciones es que el *MaSHYaḤ* está oculto en el mundo desde los seis días de la Creación y espera su revelación. El *GaN ʻEDeN* representa el estado perfecto del hombre antes del pecado de *ADaM*, al cual anhelamos regresar. Esta fuerza redentora está oculta en el mundo, actúa e influye sobre él, haciéndolo avanzar hacia su perfeccionamiento.

וְכָל הָעֲלִילוֹת שֶׁל הַטֶּבַע מִקָּטָן וְעַד גָּדוֹל פּוֹעֲלִים בַּעֲדוֹ וְעִמּוֹ, עַל יָדוֹ וּבְהַשְׁפָּעָתוֹ, כְּמוֹ הָעֲלִילוֹת הַנִּסִּיּוֹת.

כל המעשים גנוזים כבר מזמן הבריאה והם הולכים ומתגלים במהלך ההיסטוריה וביניהם גם רעיון המשיח.

הַמַּעֲשִׂים כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּצוּרָה עֻבָּרִית, כָּל הַהֲוָיָה כֻּלָּהּ נִשְׁמוֹת אֶפְרוֹחִים אוֹ בֵּיצִים, וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עֲלֵיהֶם, וּמָשִׁיחַ גָּנוּז הוּא בְּקַן צִפּוֹר, זֶהוּ הֵיכָלוֹ, וְהָאֶפְרוֹחִים מִתְפַּתְּחִים וּמִתְגַּדְּלִים

[16] **בַּעֲדוֹ וְעִמּוֹ עַל יָדוֹ וּבְהַשְׁפָּעָתוֹ.** של אורו של משיח. כמו שכל העלילות הניסיות תורמות לאורו של משיח, להארת העולם באמונה וקשר לבורא העולם ומנהיגו, כך גם כל העלילות של הטבע מוארות באור זה ועל ידי זה מסייעות ומקרבות את הגעתו של המשיח בפועל.

[17] **עוֹמְדִים בְּצוּרָה עֻבָּרִית.** כל המעשים שיקרו במהלך ההיסטוריה כבר נמצאים בצורה פוטנציאלית במעשה היצירה ויוצאים אל הפועל באופן הדרגתי.

[18] **נִשְׁמוֹת אֶפְרוֹחִים אוֹ בֵּיצִים.** פסקה זו רומזת לפרוש הקבלי למצוות שילוח הקן (דברים כב, ו־ז) שמלמדת מה יש לעשות אם מוצאים קן ציפור בדרך.

כל המעשים שנעשו ושיעשו בעולם הם כמו נשמות האפרוחים שעדיין לא נולדו והם גנוזים בתוך הביצים. הם נזקקים לסיועה של האם בדגירה עליהם על מנת שייוולדו ויצאו לפועל.

[19] **וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עֲלֵיהֶם.** כמו האם היושבת על הביצים ודוגרת עליהם על מנת שיצאו אל הפועל, כך רוח האלוהים המרחפת על העולם משמעותה שכל המעשים יוצאים אל הפועל על ידה ובניהולה. הריחוף הוא "מעליהם" היינו היא אינה לוחצת בחוזקה אך אינה מתרחקת. לכן נדרשת "התעמקות חודרת" על מנת להבחין בפעילותה.

[20] **וּמָשִׁיחַ גָּנוּז הוּא בְּקַן צִפּוֹר.** כפי שכתוב בספר הזוהר (שמות ז עמוד ב): בההוא זמנא יתער מלכא משיחא לנפקא מגו גינתא דעדן מההוא אתר דאיתקרי קן ציפור (באותו זמן יתעורר המלך המשיח לצאת מתוך גן עדן מאותו מקום שנקרא קן ציפור).

[21] **הֵיכָלוֹ.** של משיח. כך מבואר גם כן בספר הזוהר (במדבר קצו עמוד ב): "וקודשא בריך הוא אחזי לון היכלא טמירו חדא גניז... וההוא היכלא אקרי קן ציפור. ומתן מתעטרין עטרין למשיח בזמנא דאתי" (תרגום: והקדוש ברוך הוא מראה להם (לצדיקים) היכל טמיר גנוז... ואותו היכל נקרא קן ציפור. ומשם מתעטרים עטרות למשיח לעתיד לבוא).

המשמעות של אמירות אלו היא שהמשיח נמצא גנוז בעולם עוד מימי בריאתו ומחכה לזמן שהוא צריך להתגלות. המקום הזה הוא גן העדן, שהוא המצב השלם של קודם החטא ושאליו אנו שואפים לחזור עם ביאת המשיח. הכוח הגואל הזה הגנוז בעולם פועל ומשפיע

acercando a la forma de la existencia de la vida y de la acción.

Las fuerzas aparentemente negativas contribuyen en el gran proceso de la Redención y los puros de corazón saben apreciarlo.

En la totalidad global, todo está incluido, todo actúa; no faltan tampoco las fuerzas negativas que también se unen para producir una herramienta acorde a su obra, al igual que las fuerzas positivas. Asimismo, las fuerzas negativas, que se unen a la totalidad para realizar el carácter de la meta superior; ahí, en lo profundo de su descenso, se oculta una luz positiva superior. Debajo de la terrible pobreza, una riqueza superior se oculta y vive; el Santo, Bendito Él, y un pobre –ellos mismos– están sentados en el

[22] **y los polluelos se desarrollan (...) a la forma de la existencia de la vida y de la acción.** Todas aquellas energías se van desarrollando y realizando hasta que se manifiestan en el mundo.

[23] **la acción.** En la versión editada aparece aquí una coma; sin embargo, en el original, *SHeMONaH QeBaTSIM* hay un punto que señala el final de oración.

[24] **para producir una herramienta acorde a su obra.** Hace alusión al versículo de *YeSH'AYaHU* (54, 17) que significa llevar un objeto a su perfección. En este contexto se refiere a la contribución para el advenimiento de la luz del *MaSHYaḤ*.

[25] **las fuerzas negativas (...) igual que las fuerzas positivas.** Con una reflexión profunda se puede distinguir cómo las fuerzas que parecen negativas contribuyen también a la edificación de la era mesiánica.

[26] **la meta superior.** La venida del *MaSHYaḤ* y la redención total.

[27] **lo profundo de su descenso.** Se trata de las fuerzas negativas.

[28] **Debajo de la terrible pobreza, una riqueza superior se oculta y vive.** Las fuerzas negativas –el materialismo, los instintos, etc.– parecen pobres, porque carecen de cosas buenas. Sin embargo, ahí se oculta una gran riqueza que vive y actúa positivamente.

[29] **el Santo, Bendito Él, y un pobre.** Esta expresión es tomada de la introducción del *ZOHaR*, donde se relata que rabí *EL'AZaR* fue a visitar a su suegro e iba caminando con rabí *ABA* hablando sobre temas místicos. Los seguía un comerciante que guiaba su burro y se inmiscuye en la conversación; así descubrieron que era una persona sabia y lo invitaron a que expusiera alguna enseñanza, lo cual hizo. Le preguntaron su nombre, pero no quiso revelarlo. Le preguntaron su lugar de residencia y respondió que era bueno y de gran valor para él, una torre flotante en el aire, donde viven el Santo, Bendito Él, y

וְהַבֵּיצִים מִתְחַמְּמִים, וְהוֹלְכִים וּמִתְקָרְבִים לְצוּרַת הֲוָיַת הַחַיִּים וְהַמִּפְעָל,

גם הכוחות שנראים שליליים מסייעים בתהליך הישועה הגדול וטהורי הלב יודעים להבחין בכך.

וּבִכְלָלוּת־הַכֹּל הַכֹּל כָּלוּל, הַכֹּל פּוֹעֵל, לֹא יַחְסְרוּ גַּם כָּל הַכֹּחוֹת הַשּׁוֹלְלִים, שֶׁגַּם הֵם מִצְטָרְפִים לְהוֹצִיא כְּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ, כְּמוֹ הַכֹּחוֹת הַחִיּוּבִיִּים. וְהַכֹּחוֹת הַשּׁוֹלְלִים, שֶׁהֵם מִצְטָרְפִים אֶל הַכֹּל לַעֲשׂוֹת אֶת הַצִּבְיוֹן שֶׁל הַמַּטָּרָה הָעֶלְיוֹנָה, שָׁם בְּעֹמֶק יְרִידָתָם אוֹרָה חִיּוּבִית עֶלְיוֹנָה גְּנוּזָה. תַּחַת הָעֹנִי הַנּוֹרָא עֹשֶׁר עֶלְיוֹן גָּנוּז וְחַי, קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְחַד מִסְכֵּנָא הֵם הֵמָּה יוֹשְׁבִים בְּהֵיכַל קַן

באופן נסתר על המציאות ומקדם את רעיון המשיח והגאולה.

[22] **וְהָאֶפְרוֹחִים מִתְפַּתְּחִים... לְצוּרַת הֲוָיַת הַחַיִּים וְהַמִּפְעָל.** כל אותם כוחות גנוזים הולכים ומתפתחים ויוצאים אל הפועל עד שהם מופיעים בצורה חיה.

[23] **וְהַמִּפְעָל.** בספר אורות המודפס יש כאן פסיק, אך במקור בשמונה קבצים מופיעה נקודה שכן פה מתחיל משפט חדש.

[24] **לְהוֹצִיא כְּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ.** משמעות הפסוק הרמוז פה הוא: להביא דבר לשלמותו. ובהקשר זה לתרום להופעת אורו של משיח.

[25] **לֹא יַחְסְרוּ גַּם... כְּמוֹ הַכֹּחוֹת הַחִיּוּבִיִּים.** בעזרת התבוננות עמוקה ניתן לראות שגם כוחות ומעשים שנראים שליליים תורמים בסופו של דבר לתהליך הבונה את הופעת המשיח.

[26] **הַמַּטָּרָה הָעֶלְיוֹנָה.** ביאת המשיח והגאולה השלמה.

[27] **בְּעֹמֶק יְרִידָתָם.** של הכוחות השליליים.

[28] **תַּחַת הָעֹנִי הַנּוֹרָא עֹשֶׁר עֶלְיוֹן גָּנוּז וְחַי.** הכוחות השליליים – חומרנות, יצריות וכו׳ – נראים כעניים בדברים טובים, אך מתחת העוני הזה, באופן נסתר, יש עושר גנוז שחי ופועל בעולם בצורה חיובית.

[29] **קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְחַד מִסְכֵּנָא.** תרגום: הקדוש ברוך הוא ועני אחד.

ביטוי זה לקוח מהקדמת ספר הזוהר, שם מסופר (החל מדף ה עמוד ב. חלקים מסיפור זה רמוזים בהמשך הפסקה ולכן הוא מסוכם כאן בשלמותו) שרבי אליעזר הלך לבקר את חמיו והיה מהלך אתו רבי אבא, והיה סוחר אחד מחמר אחריהם (מנהיג את החמור) ודיברו דברי תורה בדרך. התערב הסוחר בשיחתם וכך גילו שיש בו חכמה ובקשו ממנו לדרוש ודרש להם. שאלוהו לשמו ולא רצה לגלות להם.

palacio del nido del pájaro.

Ahora bien, aquellos de corazón puro que conocen el misterio de la palabra necia y –como se une para aclarar el secreto de la sabiduría, al igual que *RaB HaMNUNA* el anciano– habitan en esa misma torre y observan las maravillas de la Inteligencia Perfecta, la luz de Su salvación.

Los padecimientos del pueblo de *YiŚRaEL* a lo largo del exilio se comparan a los cuatro tipos de pena de muerte ejecutados por el tribunal rabínico. La estrangulación representa los sufrimientos del *MaSHYaḤ* que ocurren a final del exilio por causa de los pensamientos imperfectos.

Así bien, las penurias interiores de la era mesiánica son los dolores del *MaSHYaḤ* mismo: El

un hombre pobre... «Y fui exiliado de ahí y soy conductor de burros». Le preguntaron acerca de su padre y de su respuesta pudieron deducir que se trataba del hijo de *RaB HaMNUNA,* el anciano.

[30] **están sentados en el palacio del nido del pájaro.** El pobre que está sentado junto al Santo, Bendito Él, en aquella torre, el nido del pájaro, es el *MaSHYaḤ,* ya que en otro lugar se le denomina «pobre montado sobre un burro». Esta expresión muestra que se manifestará desde el materialismo y una pobreza espiritual. Sin embargo, en forma oculta, en el nido de un pájaro, está con el Creador, es decir, como parte del programa Divino del perfeccionamiento del mundo.

[31] **el misterio de la palabra necia.** Esta expresión también tiene su origen en el *ZOHaR*, ahí se relata que cuando *RaB HaMNUNA,* el anciano, disertaba sobre los secretos de la sabiduría, acostumbraba a exponer algún tema de necedad, considerando que se podía extraer una enseñanza útil.

La enseñanza de esta anécdota es que aun las cosas negativas, como pueden ser las palabras necias, aportan un aprendizaje y una utilidad, y que los grandes sabios conocen este misterio.

[32] **el misterio de la sabiduría.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la mantenemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[33] **habitan en esa misma torre.** Hay aquí una alusión al relato del *ZOHaR* antes mencionado. Viven en esa torre flotante de la que pueden observar la existencia y verla como una globalidad que expresa el pensamiento Divino.

[34] **la luz de Su salvación.** Observan la Redención, que está oculta desde el inicio de la Creación, y se va manifestando a lo largo de todos los acontecimientos y sucesos.

[35] **Así bien, las penurias interiores de la era mesiánica**. Se refiere a los sufrimientos que acompañan el advenimiento del *MaSHYaḤ.* Ya hemos señalado que, desde los inicios de la Creación, el *MaSHYaḤ* está oculto, igual que un embrión en el vientre de su madre, y va desarrollándose en un largo período de gestación para luego salir a la vida con los dolores de parto, los «dolores del *MaSHYaḤ*».

[36] **interiores.** Además de los padecimientos físicos que acompañan el

צִפּוֹר.

וּטְהוֹרֵי לֵב הַיּוֹדְעִים רָזָא דְּמִלָּא דִּשְׁטוּתָא, וְאֵיךְ הִיא מִצְטָרֶפֶת לְהָאִיר רָזָא דְּחָכְמְתָא, כְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, הֵם דָּרִים בְּהַאי מַגְדְּלָא וּמִסְתַּכְּלִים הֵם בְּמִפְלְאוֹת תְּמִים דֵּעִים בְּאוֹר יְשׁוּעָתוֹ.

וְחֶבְלֵי מָשִׁיחַ הַפְּנִימִיִּים, הֵם חֶבְלֵי מָשִׁיחַ עַצְמוֹ:

ייסוריו של עם ישראל לאורך הגלות משולים לארבע מיתות בית דין. מיתת חנק היא ייסורי המשיח המגיעים בסוף הגלות מחמת קטנות המחשבה.

שאלו אותו מהו מקום בית מושבו. הוא ענה להם: מקום בית מושבי הוא טוב ומעולה אצלי והוא מגדל אחד שפורח באוויר גדול ונכבד, ואותם הדרים במגדל זה הם הקדוש ברוך הוא ועני אחד, וזהו מקום בית מושבי וגליתי משם ואני מחמר על חמורים. שאלו אותו על אביו וענה להם בדרך רמז ומתוך תשובתו הבינו שהוא בנו של רב המנונא הזקן.

[30] **הֵם הֵמָּה יוֹשְׁבִים בְּהֵיכַל קַן צִפּוֹר.** העני היושב יחד עם הקדוש ברוך באותו היכל (שהוא קן הציפור) הוא המשיח שמכונה במקום אחר "עני ורוכב על חמור". הביטוי הזה כלפי המשיח מלמד שהוא מופיע מתוך חומריות (חמור מלשון חומריות) ועניות רוחנית. אבל באופן גנוז אותו עני נמצא עם הקדוש ברוך הוא ביחד בקן הציפור, כלומר הוא מהווה חלק מהתוכנית האלוהית לתיקון העולם.

[31] **רָזָא דְּמִלָּא דִּשְׁטוּתָא.** תרגום: סוד דברי השטות. גם מילים אלו רומזות לדברי הזוהר במקום אחר על רב המנונא הזקן עצמו, שכאשר היו לומדים ממנו החברים את סודות החכמה היה מסדר בפניהם פרק בדברי שטות כדי שתבוא תועלת לחכמה מהם.

העיקרון הנלמד פה שגם דברים הנראים כשליליים וחסרי משמעות – דברי השטות – יכולים וצריכים להביא תועלת גם למה שנראה כהפכם – דברי החכמה. וחכמים מעמיקים כמו רב המנונא הזקן ובנו ידעו סוד זה ולמדו ממנו.

[32] **רָזָא דְּחָכְמְתָא.** תרגום: סוד החכמה.

[33] **דָּרִים בְּהַאי מַגְדְּלָא.** תרגום: גרים באותו המגדל. ורומז לסיפור המובא לעיל מהקדמת הזוהר. הם גרים באותו מגדל פורח באוויר שממנו הם יכולים לצפות במציאות ולראות אותה כמכלול אחד המופיע את מחשבת ד' במציאות.

[34] **בְּאוֹר יְשׁוּעָתוֹ.** הם צופים בישועה שגנוזה כבר מתחילת הבריאה והולכת ומופיעה בפועל דרך כל המקרים וההתרחשויות.

[35] **וְחֶבְלֵי מָשִׁיחַ.** הייסורים המלווים את תהליך הופעת המשיח נקראים "חבלי משיח" (כמו בביטוי "חבלי לידה" המתארים את כאבי האישה היולדת). כפי שהוסבר לעיל המשיח כבר גנוז מימי בראשית כמו עובר במעי אימו אלא שהוא הולך ונולד בעולם בתהליך ארוך שמתגלה בפועל רק בסופו. כשם שתהליך הלידה כרוך לעיתים בכאבים וייסורים כך הופעתו של המשיח בעולם כרוכה בייסורים וסיבוכים והם נקראים חבלי משיח.

[36] **הַפְּנִימִיִּים.** מלבד הייסורים הפיזיים

descenso a la profundidad de las causas de todas las «mentes pequeñas» son los mismos sufrimientos de estrangulación del espíritu del rey *MaSHYaḤ* que se encuentra al término del exilio último, que prepara los pasos finales, «que humillaron tus enemigos –¡oh, D-ios!–, que humillaron los tobillos de tu *MaSHYaḤ*. Bendito es D-ios para siempre, amén y amén».

proceso, también están los sufrimientos interiores espirituales, tal como se explica a continuación.

[37] **son los dolores del *MaSHYaḤ* mismo.** En varios lugares se explica que el *MaSHYaḤ* sufre padecimientos por causa de *YiŚRaEL*. Aquí se explica que sus dolores no son solo los físicos del pueblo israelita que preceden su advenimiento, sino que la misma idea de *MaSHYaḤ* sufre, debido a que tiene que enfrentar todo tipo de interpretaciones parciales e incompletas que obstaculizan la aparición de su luz.

[38] **mentes pequeñas.** Este es un concepto cabalístico que el *RaB* explica aquí como un entendimiento limitado y parcial de ideas grandes y profundas, como, por ejemplo, limitar las leyes de *KaSHRUṪ* a reglas sanitarias o los grandes procesos históricos como el retorno del pueblo judío a su tierra como el resultado de un proceso natural, social y político.

[39] **son los mismos sufrimientos de estrangulación del espíritu del rey *MaSHYaḤ*.** Como hemos visto a lo largo de las tres últimas secciones, la reflexión aguda que percibe el manejo Divino de toda la existencia como parte del proceso de redención es el espíritu del *MaSHYaḤ*, por lo que interpretaciones parciales, reducidas y superficiales, que pretenden explicar todos estos procesos sin esa visión profunda, son una forma de estrangulación, que no permiten un pensamiento amplio. Esto es igual a la sensación de ahogo del individuo encerrado y que quiere respirar aire puro en un lugar amplio y abierto.

[40] **al espíritu del rey *MaSHYaḤ* que se encuentra al término del exilio último.** Las mentes pequeñas son los sufrimientos de estrangulación del espíritu del *MaSHYaḤ*, en el final del período de este último exilio.

[41] **que prepara los pasos finales.** El espíritu del *MaSHYaḤ* prepara las últimas etapas que recorre el mundo antes de su redención.

[42] **que humillaron tus enemigos –¡oh, D-ios!– que humillaron los tobillos de tu *MaSHYaḤ*.** El final del exilio es denominado tobillo, por su ubicación en la última parte del cuerpo. Los enemigos del Eterno son aquellos que difaman las señales de la manifestación del *MaSHYaḤ* que se producen en ese período. Esta denigración es producida, según el *RaB*, por las mentes pequeñas que no interpretan en forma correcta los eventos históricos.

הַיְרִידָה לְמַעֲמַקֵּי הַסִּבּוֹת שֶׁל כָּל מֹחִין דְּקַטְנוּת הֵם הֵם יִסּוּרֵי חֶנֶק לְרוּחָא דְמַלְכָּא מְשִׁיחָא דִּבְגָלוּתָא בַּתְרָאָה בְּסֵיפֵהּ, הַמְתַקֵּן אֶת הַצְּעָדִים הָאַחֲרוֹנִים, "אֲשֶׁר חֵרְפוּ אוֹיְבֶיךָ ד' אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ, בָּרוּךְ ד' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן";

שמלווים תהליך זה ישנם גם ייסורים פנימיים רוחניים כפי שיבואר בהמשך.

[37] **הֵם חֶבְלֵי מָשִׁיחַ עַצְמוֹ.** בכמה מקומות (עיין מראי מקומות ד"ה חבלי משיח עצמו) מבואר שהמשיח מקבל על עצמו ייסורים למען ישראל, לפי זה בביטוי "חבלי משיח" אין הכוונה רק לייסורים שעם ישראל חווה בתקופה שלפני הגעת המשיח, אלא שרעיון המשיח עצמו סובל ייסורים כביכול. כלומר עליו להיאבק בכל מיני הבנות והסברים חלקיים וקטנים שמונעים את הופעת אורו של משיח.

[38] **מֹחִין דְּקַטְנוּת.** תרגום: מוח של קטנות. זהו מושג קבלי שהרב מפרשו כאן כהבנות קטנות וחלקיות של דברים גדולים ועמוקים. לדוגמא להגביל את הרעיון שביסוד דיני הכשרות שבתורה לעניין בריאותי גרידא. כך גם הסברים של תהליכים היסטוריים גדולים כמו חזרת ישראל לארצו כנובעים מסיבות טבעיות בלבד הם מוחין דקטנות.

[39] **הֵם הֵם יִסּוּרֵי חֶנֶק לְרוּחָא דְמַלְכָּא מְשִׁיחָא.** כפי שראינו לאורך שלושת הפסקאות האחרונות ההשקפה העמוקה על כל המציאות כמונהגת על ידי ד' כחלק מתהליך גאולת העולם היא עניינו של המשיח, לכן הבנות חלקיות וקטנות כאלה שמתיימרות להסביר את כל התהליכים הללו מבלי ההשקפה העמוקה הנ"ל הם כמו ייסורי חנק, כמו אדם שמנסה לנשום אויר צלול במרחב אך הוא סגור במקום קטן ומחניק והוא מתייסר מתוך שאיפתו אל האוויר שבמרחב. כך ההבנות החלקיות סוגרות את המרחב הרוחני ולא מאפשרות התרחבות של המחשבה.

[40] **לְרוּחָא דְמַלְכָּא מְשִׁיחָא דִּבְגָלוּתָא בַּתְרָאָה בְּסֵיפֵהּ.** תרגום: לרוחו של מלך המשיח בגלות האחרונה בסופה. כלומר, המחשבות הקטנות הם ייסורי חנק לרוח של מלך המשיח בסוף זמן הגלות האחרונה.

[41] **הַמְתַקֵּן אֶת הַצְּעָדִים הָאַחֲרוֹנִים.** רוחו של מלך המשיח מתקן את הצעדים האחרונים שצועד העולם כדי להביאו לגאולתו.

[42] **אֲשֶׁר חֵרְפוּ אוֹיְבֶיךָ ד' אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ.** אויבי ד' הם אלו המחרפים גם את עקבות המשיח – הסימנים של הופעת המשיח בעקב – בסוף הגלות (כשם שהעקב הוא סוף גופו של האדם). החירוף הזה לפי דברי הרב הוא ה"מוחין דקטנות" – ההסברים הקטנים.

Los sufrimientos de lapidación ocurrieron en todo el período de idolatría y todos los males, los descensos y las torpezas, las perversidades internas y externas que son sus ramificaciones.

Los sufrimientos de la muerte en la hoguera: los aniquilamientos y los decretos de las autoridades en contra de la *ṪORaH*, sus quemazones y las conversiones forzadas terribles destinadas a la erradicación del alma y la interioridad, la incineración del alma mientras que el cuerpo persiste.

Los sufrimientos de decapitación fueron todas

[43] **Los sufrimientos de lapidación.** En estas líneas el *RaB* hace un paralelismo entre las calamidades físicas y espirituales que sufrió el pueblo judío a lo largo de su exilio y las cuatro penas de muerte que se aplicaban de acuerdo con la norma bíblica.

[44] **El período de idolatría.** La lapidación se compara a la perversidad que surge de la idolatría que, además de ser la negación de D-ios y el servicio a otras deidades, es toda una cultura culpable de varios crímenes como el sacrificio humano, el servicio a fuerzas del mal, etc. Todo está adversidad provoca sufrimientos espirituales y físicos. La lapidación es considerada como la condena capital, por lo que se la compara a la idolatría, que trajo también las más grandes atrocidades a la humanidad.

[45] **las perversidades internas y externas.** Las perversidades externas se refieren a las acciones negativas que surgen por la influencia de la idolatría, mientras que las internas son sus consecuencias en las cualidades y el espíritu del hombre.

[46] **Los sufrimientos de la muerte en la hoguera.** Se asocian con los decretos en contra del estudio y cumplimiento de la *ṪORaH*, que fueron numerosos a lo largo de la historia, desde los griegos y los romanos, la quema del *ṪaLMUD*, censura de libros, la Inquisición, las conversiones forzosas, etc. Todo esto destinado a incinerar y destruir la parte interior del pueblo judío.

[47] **destinadas a la erradicación del alma y la interioridad la incineración del alma mientras que el cuerpo persiste.** La pena de muerte en la hoguera descrita en el *ṪaLMUD* era una quemazón interior: se vertía un metal caliente en la garganta del condenado. Paralelamente aquí se describe la persecución espiritual del pueblo judío, en contra de su religión, incinerando el alma mientras que el cuerpo persiste.

[48] **Los sufrimientos de decapitación.** Esta condena se realizaba mediante la espada. El *RaB* la compara con las matanzas físicas y los ataques contra los

יִסּוּרֵי סְקִילָה הָיוּ בְּכָל הַתְּקוּפָה שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, וְכָל הָרָעוֹת, הַיְרִידוֹת וְהַטִּמְטוּמִים, הַפְּרָעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת וְהַחִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁהֵם עֲנָפֶיהָ;

יִסּוּרֵי שְׂרֵפָה, – הַחֻרְבָּנוֹת וְהַגְּזֵרוֹת הַמַּלְכוּתִיּוֹת עַל הַתּוֹרָה, שְׂרֵפוֹת הַתּוֹרָה וְהַשְּׁמָדוֹת הַנּוֹרָאוֹת שֶׁהָיוּ מְכֻוָּנוֹת לַעֲקִירַת הַנְּשָׁמָה וְהַפְּנִימִיּוּת, שְׂרֵפַת נְשָׁמָה וְגוּף קַיָּם;

יִסּוּרֵי הֶרֶג הֵם הֵם כָּל הַהֲרֵגוֹת, הַמִּיתוֹת הַמְּשֻׁנּוֹת,

[43] **יִסּוּרֵי סְקִילָה.** בשורות אלו הרב מדמה את הייסורים הגופניים והרוחניים שעברו על ישראל לאורך הגלות לארבעת מיתות בית דין – ארבעת הדרכים בהן היו הורגים את חייבי המיתות על פי התורה.

[44] **הַתְּקוּפָה שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה.** הסקילה מדומה לרעות היוצאות מן העבודה זרה. עבודה זרה אינה רק כפירה בד׳ ועבודה לאלים אחרים, אלא היא תרבות שלמה שגורמת לרעות רבות לאנושות. בתרבות העבודה זרה הקריבו אנשים, סגדו לכוחות אפלים וכדו׳. כל זה מביא לייסורים רוחניים וגשמיים. סקילה נחשבת למיתה החמורה ביותר שכן הרעות שהביאה עבודה זרה לאנושות הן החמורות ביותר.

[45] **הַפְּרָעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת וְהַחִיצוֹנִיּוֹת.** הפרעות החיצוניות הם המעשים השליליים הנובעים מהשפעתה של העבודה הזרה. הפנימיות הן ההשפעה על המידות ועל הרוח של האדם.

[46] **יִסּוּרֵי שְׂרֵפָה.** מיוחסים לגזרות נגד התורה. במהלך ההיסטוריה היו גזרות נגד לימוד תורה עוד מימי היוונים והרומאים, ולאחר מכן גזרות של שריפת התלמוד, צנזור ספרים וכדו׳, וכן שמדות שהם המרות דת בכוח כפי שהיה בספרד ובמקומות אחרים, שנועדו לשרוף ולכלות את החלק הפנימי של עם ישראל.

[47] **מְכֻוָּנוֹת לַעֲקִירַת הַנְּשָׁמָה וְהַפְּנִימִיּוּת שְׂרֵפַת נְשָׁמָה וְגוּף קַיָּם.** השריפה המתוארת בתלמוד הייתה שריפה פנימית, שהיו שופכים מתכת לוהטת לתוך גרונו של הנידון למוות. ייסורי השריפה המתוארים כאן הם של שריפת הנשמה היהודית דרך התנכלות לתורה ולדת – שריפת נשמה וגוף קיים.

[48] **יִסּוּרֵי הֶרֶג.** מיתת הרג הייתה על ידי חרב. הרב מייחס למיתה זו את כל הרציחות הפיזיות והפגיעות הכלכליות של יהודים במשך הגלות, כגון פוגרומים, שואה, רדיפות כלכליות שהגבילו את מקצועות היהודים או שחייבו אותם במיסים גבוהים במיוחד.

las matanzas, las muertes aberrantes, todas las persecuciones exteriores en lo referente al sustento, «comerá tu cosecha y tu pan; devorarán tus hijos y tus hijas».

Los sufrimientos de estrangulación son los últimos de la caída de la luz a las profundidades para revelar las causas menores y ligeras, para fijar esperanzas en lejanías y eventos pasajeros en tendencias de gobernantes, y en procesos de esfuerzos políticos, para despertar también a los pequeños de espíritu, que no poseen más

bienes materiales de los judíos a lo largo de la historia como en los pogromos y la *SHOAH*, o las persecuciones materiales, como la limitación de las profesiones permitidas a los judíos o la imposición de tributos onerosos.

[49] **comerá tu cosecha y tu pan; devorarán tus hijos y tus hijas.** Este versículo indica un agravio económico (tu cosecha y tu pan) y uno físico (tus hijos y tus hijas).

[50] **Los sufrimientos de estrangulación son los últimos.** Después de describir las distintas penalidades que sufrió el pueblo judío a lo largo de su diáspora, vuelve a los sufrimientos de estrangulación antes mencionados que se asocian con el fin del exilio.

[51] **la caída de la luz a las profundidades para revelar las causas pequeñas y ligeras.** La luz rica y profunda de la *ṪORaH* baja a los abismos y se oculta, y en su lugar surgen causas pequeñas y diminutas para explicar en forma superficial los problemas agudos.

[52] **para fijar esperanzas en lejanías y eventos pasajeros.** Esta visión reducida pone su esperanza en procesos que traerán la salvación al pueblo judío, por mediaciones políticas, intervenciones de grandes personalidades, etc. Estos trámites son necesarios; pero, no representan la verdadera causa del avance del proceso de la Redención y estrangulan la percepción verdadera de la mano del Creador, que actúa detrás de todos estos procesos.

En el texto original está escrito: «Fijar esperanzas en casualidades». Esto significa que interpretan los hechos históricos como meras eventualidades y no perciben en ellos la mano del Eterno. Esta es una visión reducida que produce sufrimiento de estrangulación al espíritu del *MaSHYaḤ*.

[53] **para despertar también a los pequeños de espíritu.** Estas explicaciones limitadas sirven, sin embargo, para despertar a las personas pequeñas de espíritu, que solo pueden esforzarse en metas materiales parciales; pero, estrangulan el entendimiento profundo e impiden su difusión en el mundo.

וְכָל הָרְדִיפוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת בְּמַעֲמַד הַכַּלְכָּלָה, "וְאָכַל קְצִירְךָ וְלַחְמֶךָ יֹאכְלוּ בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ";

יִסּוּרֵי חֶנֶק הֵם הֵם הַיִּסּוּרִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל יְרִידַת הָאוֹר לַמַּעֲמַקִּים לַחֲשֹׁף סִבּוֹת קְטַנּוֹת וְקַלּוֹת, לִנְעֹץ תִּקְווֹת בְּמֶרְחַקִּים וּמְאֹרָעוֹת זְמַנִּיּוֹת בִּנְטִיּוֹת לֵב שֶׁל מוֹשְׁלִים, וּבְמַהֲלָכִים שֶׁל הִשְׁתַּדְּלֻיּוֹת פּוֹלִיטִיּוֹת, לְעוֹרֵר גַּם קְטַנֵּי רוּחַ, שֶׁאֵין לָהֶם כִּי־אִם

[49] **וְאָכַל קְצִירְךָ וְלַחְמֶךָ יֹאכְלוּ בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ.** פסוק המתאר פגיעה כלכלית (קצירך ולחמך) ופגיעה בנפש (בניך ובנותיך).

[50] **יִסּוּרֵי חֶנֶק הֵם הֵם הַיִּסּוּרִים הָאַחֲרוֹנִים.** לאחר תיאור הייסורים השונים לאורך הגלות אנו חוזרים לייסורי החנק שהם אחרונים ומיוחסים לסוף הגלות כפי שהתבאר לעיל.

[51] **יְרִידַת הָאוֹר לַמַּעֲמַקִּים לַחֲשֹׂף סִבּוֹת קְטַנּוֹת וְקַלּוֹת.** האור של התורה הגדולה והעמוקה יורד כביכול למעמקים ומסתתר, ובמקומו מופיעות סיבות קטנות וקטנוניות שבאות להסביר דברים גדולים באופן שטחי.

[52] **לִנְעֹץ תִּקְווֹת בְּמֶרְחַקִּים וּמְאֹרָעוֹת זְמַנִּיּוֹת.** אותה הסתכלות קטנה תולה תקוות במהלכים שיביאו להצלה לעם ישראל דרך מהלכים פוליטיים של השתדלות אצל מנהיגי אומות העולם או השתדלויות פוליטיות שונות. אמנם המהלכים האלו הם נצרכים אך אין הם ההסברים האמיתיים והמלאים להתקדמות מהלך הגאולה.

במקור נכתב: לנעוץ תקוות במקרים. לפי גירסה זו הפרוש הוא שהם מייחסים מקריות לאירועים ולא רואים בהם את יד ד'. זוהי ההסתכלות הקטנה המהווה ייסורי חנק לרוח המשיח.

[53] **לְעוֹרֵר גַּם קְטַנֵּי רוּחַ.** אותם הסברים קטנים מסוגלים לעורר את רוחם של קטני הרוח, אנשים שמסוגלים להתרכז רק במטרות גשמיות וחלקיות, אך לא לחולל שינוי רוחני מקיף, אדרבה הבנות אלו "חונקות" את האור של ההבנה העמוקה מלהתפשט ולהאיר בעולם.

que metas cercanas materiales y limitadas, y la pequeñez provoca la insolencia y la cuerda de la horca está atada sobre el cuello, imposibilita la palabra y obstruye el aire.

Solo el Espíritu Divino que está sobre Su pueblo, la luz de la *ṪORaH* interior surgirá para devolver el espíritu del *MaSHYaḤ* y desde la oscuridad traerá una gran luz.

[54] **la pequeñez provoca la insolencia.** De acuerdo con el tratado de *SOTaH* (49b) una de las características de la era premesiánica es el crecimiento de la *ḤUTSPaH*, insolencia, es decir la rebeldía en contra de los valores convencionales y la tradición. El *RaB* ve el origen de este mal en una carencia de explicaciones profundas a los eventos históricos y a la *ṪORaH* que satisfagan y sacien a las nuevas generaciones.

[55] **la luz de la *ṪORaH* interior.** La *QaBaLaH*.

[56] **para devolver el espíritu del *MaSHYaḤ*.** Para renovar y fortalecer. El espíritu del *MaSHYaḤ* volverá a vivir y se fortalecerá en nosotros por medio de la *ṪORaH* interior, que es su parte mística.

[57] **Solo el Espíritu Divino (…) traerá una gran luz.** Como se explicó anteriormente, los padecimientos de nuestra generación corresponden a la pena de muerte por asfixia. Estos son proporcionados por los entendimientos reducidos y parciales que no ofrecen una respuesta satisfactoria para el sediento de una *ṪORaH* grande y profunda. La solución para esta enfermedad solo se produce mediante su estudio y profundización, en especial, en su parte interior, que se origina en la inspiración Divina y permite la conexión con sus grandes interpretaciones.

מַטָּרוֹת קְרוֹבוֹת מְגֻשָּׁמוֹת וּמְצֻמְצָמוֹת, וְהַקַּטְנוּת מְחוֹלֶלֶת אֶת הַחֻצְפָּא, וְחֶבֶל הַמַּחֲנָק אָחוּז עַל הַצַּוָּאר, מוֹנֵעַ אֶת הַדִּבּוּר וְסוֹתֵם אֶת הָאֲוִיר.

רַק רוּחַ ד׳ אֲשֶׁר עַל עַמּוֹ, אוֹר הַתּוֹרָה הַפְּנִימִית יוֹפִיעַ לְהָשִׁיב רוּחָא דִמְשִׁיחָא, וּמִתּוֹךְ הָאֲפֵלָה יָבִיא אוֹר גָּדוֹל.

[54] **וְהַקַּטְנוּת מְחוֹלֶלֶת אֶת הַחֻצְפָּא.** המשנה (סוטה מט עמוד ב) מתארת תופעות שונות שיקרו ב"עקבות המשיח" היינו בתקופה שלפני הגעת המשיח, ביניהן גם שהחוצפה תגדל. החוצפה מבטאת את המרידה במוסכמות ובמסורות. הרב מבאר פה שהחוצפה באה בעקבות הקטנות. כלומר, ההסברים הניתנים לתופעות השונות, וכן ההסברים הניתנים לתורה, הם קטנים וחלקיים, ולא ממלאים את הצמא לאמת עמוקה ורחבה יותר, ומתוך כך מגיעה החוצפה והמרידה (עיין עוד אורות התשובה ד, י).

[55] **אוֹר הַתּוֹרָה הַפְּנִימִית.** אור תורת הקבלה.

[56] **לְהָשִׁיב רוּחָא דִמְשִׁיחָא.** להשיב את רוחו של המשיח. להשיב רוח הכוונה להחיות, לתת כוחות. רוחו של המשיח תשוב לחיות ותתגבר בתוכנו מתוך אורה של התורה הפנימית.

[57] **רַק רוּחַ ד׳... אוֹר גָּדוֹל.** כפי שהתבאר הייסורים שאנו נתונים בהם בדורנו הם ייסורי החנק של ההבנות הקטנות והחלקיות שלא נותנות מענה לצמא לתורה גדולה ועמוקה. אם כן, הפתרון לייסורים אלו הוא רק על ידי לימוד התורה וההעמקה בה, ובמיוחד על ידי אור התורה הפנימית שמגיע מתוך רוח ד׳ שעל עם ישראל, שמתוך העיסוק בה, וההרחבה וההעמקה בה ניתן, להתחבר להבנות הגדולות של התורה.

Sección XV

Una pretensión de santidad sin esfuerzo de perfeccionamiento interior

El fundamento de la perversidad es legitimar las partes negativas del hombre. La idolatría se ubica en la impureza y desde ahí quiere imponerse a la santidad, mientras que la herejía que pretende presentarse como una parte de lo sagrado, en su interior es lo mismo, ya que anuló los preceptos prácticos y permite al hombre permanecer en su iniquidad. En esta misma manera, la ofrenda de *QaIN* no representa una transformación verdadera y por este motivo no puede ser recibida. Además, esta reforzaría la maldad oculta en su ser, la cual finalmente se manifiesta con el asesinando de su hermano. Dentro del pueblo israelita el argumento de *QORaḤ*, que afirma la santidad de facto de toda la congregación sin la necesidad de ningún esfuerzo, se une a la herejía que aboga por una supuesta santidad gratuita y combate el concepto de la elección de *YiŚRaEL* y su misión. La humanidad debe superar esta ideología y aceptar las enseñanzas de *YiŚRaEL*. Esto se hará evidente con la instalación de este último en su tierra, después del largo exilio purificador, y cada pueblo, de acuerdo con sus características, se le acerque para transitar por su camino.

La perversidad legitima y valoriza la maldad del hombre.

El fundamento de la perversidad, que se divide en idolatría y herejía, viene a fortalecer un lugar para las escorias de la vida, los desechos de la existencia que hay en el mundo y en el

[1] **idolatría y herejía.** La perversidad se divide en dos corrientes: la idolatría y la herejía. Aunque hay diferencia entre ellas, como se explica a continuación, tienen una base común.

[2] **viene a fortalecer.** El fundamento de la perversidad.

[3] **fortalecer un lugar para las escorias de la vida.** Se refiere a las cosas indeseadas que tratamos de alejar de nosotros. En el hombre, por tener una parte material y física, sus instintos se pueden expresar en excesos y pecados, que normalmente habría que rechazar. El fundamento de la perversidad trata de legitimar y otorgarles un puesto normal en nuestras vidas.

[4] **los desechos de la existencia.** Igual que el cuerpo crea residuos que luego normalmente son expulsados, también las tendencias de la existencia producen

פרק טו

התיימרות לקדושה ללא מאמץ לתיקון פנימי

יסוד הרשעה הוא לתת לגיטימציה לצדדים השליליים של האדם. העבודה הזרה נמצאת בתוך הטומאה ומבקשת להשתלט משם על הקודש. המינות מנסה להצטייר כחלק מהקודש אך בפנימיותה אינה שונה מעבודה זרה כיון שהיא מבטלת את המצוות המעשיות ומתירה לאדם להישאר בשפלותו. באותו אופן קין הביא קורבן לד׳ שלא התקבל כיון שבתוכו נשארה הרשעות שהתפרצה אחר כך ברציחתו של הבל, ובמצב זה הקורבן דווקא מחזק את הרשעה. גם בישראל קורח טען שכולם קדושים בפועל ואין צורך בעבודת שיפור. כך המינות מלמדת את העמים שהם קדושים ומבטלת את בחירתו של עם ישראל ואת תפקידו בעולם ואת הצורך בתיקון. האנושות צריכה להתגבר על האידיאולוגיה הזו, ולהבין את חשיבות הלימוד מעם ישראל, שנבחר כדי שלעתיד לבוא, כשהוא יחזור לארצו לאחר הגלות הארוכה והמזככת, כולם ילמדו מדרכיו, כל אומה את המתאים לה.

הרשעה נותנת לגיטימציה וחשיבות לרע שבאדם.

יְסוֹד הָרִשְׁעָה, שֶׁהִיא מִתְפַּצֶּלֶת לַעֲבוֹדָה זָרָה וּלְמִינוּת, הוּא בָּא לְבַצֵּר מָקוֹם לְסִיגֵי הַחַיִּים, לַמּוֹתָרוֹת הַמְּצִיאוּתִיּוֹת שֶׁבַּהֲוָיָה

[1] **מִתְפַּצֶּלֶת לַעֲבוֹדָה זָרָה וּלְמִינוּת.** הרשעה מתפצלת לשני ענפים: עבודה זרה ומינות. אף על פי שיש הבדלים ביניהם, שיתבארו בהמשך, היסוד לשניהם הוא משותף, והוא מתבאר במשפט זה.

[2] **הוּא.** יסוד הרשעה.

[3] **לְבַצֵּר מָקוֹם לְסִיגֵי הַחַיִּים.** סיגים הם פסולת שמעורב במתכת. סיגי החיים הם הדברים הלא רצויים שאנו מנסים להרחיק מאתנו, שכן מעצם היות האדם חומרי יצריו עלולים להביא אותו לחטא שבו עלינו להאבק. יסוד הרשעה הוא להשאיר את אותה פסולת כחלק מחיינו, לבצר לה מקום קבוע ולגיטימי בתוך הנורמליות של החיים.

[4] **לַמּוֹתָרוֹת הַמְּצִיאוּתִיּוֹת.** כשם שגוף האדם מייצר פסולת שהגוף הבריא דוחה ומוציא

hombre, en la ética y en el deseo, en la acción y en la conducta, para darles grandeza y poder dentro del bien y de lo sagrado; no para purificar lo sagrado, sino únicamente para impurificarlo y corromperlo.

La idolatría se encuentra fuera de *YiŚRaEL* y de ahí desea dominar lo sagrado.

Sin embargo, el lugar de la idolatría está en el exterior, permanece en el lugar de la inmundicia y los desechos materializados y oscuros, y desea su fortalecimiento, dominio y prevalencia sobre cualquier contenido santo y su involucramiento con él, en todo lo posible.

La herejía es más peligrosa que la idolatría, ya que pretende sustituir al judaísmo y utiliza sus principios; pero, abandona al hombre a sus tendencias terrenales.

Peor que ella es la perversidad oculta y envenenada de la herejía, que desea ocupar un rincón

desperdicios que hay que rechazar en pro de la salud vital.

[5] **en el mundo y en el hombre.** Estos residuos se forman en el mundo en general y en el hombre en particular.

[6] **en la ética.** Se trata de la parte viciada de la ética humana.

[7] **en el deseo.** En los deseos se encuentran también esos desechos.

[8] **para darles.** A las escorias de la vida.

[9] **para darles grandeza y poder dentro del bien y de lo sagrado.** La perversidad no solo pretende dar un lugar a las escorias en la existencia, sino que les otorga importancia y poder dentro de la misma santidad y transforma las malas acciones en algo bueno y valioso para unirse con el Eterno. Así, por ejemplo, en el marco del culto a ciertos ídolos se realizaban acciones viles como asesinatos y relaciones incestuosas.

[10] **el lugar de la idolatría está en el exterior.** Se halla fuera del pueblo judío. No pretende sustituirlo, sino que representa una alternativa que propone una vivencia espiritual que no exige una superación de la escoria.

[11] **materializados y oscuros.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[12] **desea su fortalecimiento (...) en todo lo posible.** La idolatría intenta dar un posicionamiento e importancia a los deseos bajos para que dominen la vida y se mezclen con lo sagrado en las vivencias espirituales.

[13] **Peor que ella.** La perversidad de la herejía es más peligrosa que la de la idolatría.

[14] **la perversidad oculta y envenenada de la herejía.** La perversidad de la herejía está oculta y escondida. Hacia fuera usa expresiones y conceptos de santidad,

וּבָאָדָם, בַּמּוּסָר וּבַחֵפֶץ, בַּמִּפְעָל וּבַהַנְהָגָה, לִתֵּן לָהֶם גֹּדֶל וְשִׁלְטוֹן בְּתוֹךְ הַטּוֹב וְהַקֹּדֶשׁ; לֹא לְטַהֵר אֶת הַקֹּדֶשׁ, כִּי־אִם לְטַמְּאוֹ וּלְסָאֲבוֹ.

העבודה זרה נמצאת מחוץ לעם ישראל ומשם מבקשת להשתלט על הקודש.

אָמְנָם מְקוֹמָהּ שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה הוּא מִבַּחוּץ, עוֹמֶדֶת הִיא בִּמְקוֹם הַזֻּהֲמָא וְהַמּוֹתָרוֹת הַמְגֻשָּׁמוֹת וּמְאֻפָּלוֹת, וּמְבַקֶּשֶׁת אֶת בִּצּוּרָם וְאֶת שְׁלִיטָתָם וְהִתְגַּבְּרוּתָם עַל כָּל תֹּכֶן קֹדֶשׁ וְהִתְעָרְבוּתָם עִמּוֹ בְּכָל הָאֶפְשָׁרוּת.

המינות יותר מסוכנת כיון שהיא מתיימרת להחליף את היהדות ומשתמשת בעקרונות מתוכה אך משאירה את האדם עם כל נטיותיו הארציות.

גְּדוֹלָה מִמֶּנָּה הִיא הָרִשְׁעָה הַצְּפוּנָה הָאַרְסִית שֶׁל הַמִּינוּת, שֶׁהִיא מְחַפֶּשֶׂת לָהּ פִּנָּה בְּעֶצֶם

אותה מתוכו, כך נטיות החיים מייצרות פסולת, מותרות, שיש להרחיק מהחיים הבריאים.

[5] **שֶׁבַּהֲוָיָה וּבָאָדָם.** אותה פסולת, סיגי חיים, נמצאים בהוויה בכללה, וכן באדם.

[6] **בַּמּוּסָר.** בתוך המוסר האנושי יש מותרות כלומר חלקים פסולים שיש לדחות.

[7] **וּבַחֵפֶץ.** בין הרצונות של האדם ישנם כאלה ששייכים לאותם מותרות.

[8] **לָהֶם.** לסיגי החיים.

[9] **לִתֵּן לָהֶם גֹּדֶל וְשִׁלְטוֹן בְּתוֹךְ הַטּוֹב וְהַקֹּדֶשׁ.** לא רק שהרשעה רוצה לתת מקום לפסולת בתוך החיים, אלא היא שואפת גם לתת לה חשיבות ושלטון בתוך הקודש עצמו, להפוך את המעשים הרעים בעצמם לדבר שנחשב טוב וראוי כחלק מהקשר לאלוה. כך לדוגמא במסגרת עבודה זרה היו מתקיימים מעשים שליליים, כמו רצח או גילוי עריות, שדרכם האדם מתחבר, כביכול, לנשגב.

[10] **מִבַּחוּץ.** מחוץ לעם ישראל. אין היא מתיימרת לבוא במקומו אלא היא מציבה אלטרנטיבה שמציעה חוויה רוחנית שאינה דורשת התגברות על הפסולת.

[11] **הַמְגֻשָּׁמוֹת וּמְאֻפָּלוֹת.** הגשמיות והאפלות.

[12] **וּמְבַקֶּשֶׁת אֶת בִּצּוּרָם... בְּכָל הָאֶפְשָׁרוּת.** העבודה הזרה מנסה לתת מעמד וחשיבות לנטיות השפלות כדי שישלטו על החיים, ואף יתערבו בקודש בחוויות הרוחניות.

[13] **גְּדוֹלָה מִמֶּנָּה.** הרשעה של המינות מסוכנת יותר מזו של העבודה זרה.

[14] **הָרִשְׁעָה הַצְּפוּנָה הָאַרְסִית שֶׁל הַמִּינוּת.** הרשעה של המינות צפונה ומוסתרת. כלפי חוץ היא משתמשת בביטויים וברעיונות של קודש ואף בכתבי הקודש, אך בפנימיותה היא כוללת ארס שגורם לנזק.

en lo sagrado mismo, «la salamanquesa que con manos trepa, aun cuando se encuentre en el palacio del rey» se esfuerza por mantener toda la escoria del mundo, toda la crudeza corporal y todas las tendencias perversas que se sustentan en el cuerpo grotesco, con el interior de sus fundamentos materiales, y elevarse con él a la felicidad de lo sagrado, que de inmediato se profana y se impurifica con el contacto de la mano viciada.

D-ios no recibió la ofrenda de *QaIN*, porque no incluía el mejoramiento de sus tendencias interiores, que luego se manifestaron con el asesinato de su hermano. La misma ofrenda fortalece la maldad oculta en el cainismo.

El Eterno no recibió a *QaIN* ni su ofrenda por la perversidad que estaba adherida a él; aquel

y hasta los mismos textos sagrados, pero en su interior posee un veneno que causa desastres.

[15] **lo sagrado mismo.** Los textos sagrados y los valores de la *ṪORaH*.

[16] **La salamanquesa que con manos trepa, aun cuando se encuentre en el palacio del rey.** Es una especie de geco que trepa con sus patas en forma de manos sobre paredes y logra penetrar a los lugares más recónditos como el mismo palacio real. También la herejía es falsa y despreciable, pero llega a la residencia del rey que simboliza la santidad.

[17] **se esfuerza por mantener toda la escoria del mundo.** La herejía anuló los preceptos prácticos de la *ṪORaH,* ya que no persigue el mejoramiento de las acciones del hombre y solo pretende una elevación espiritual sin un esfuerzo personal. Es decir, el hombre permanece en su estado grotesco, sin crecer en santidad.

[18] **elevarse con él.** Se refiere al cuerpo grotesco, con el interior de sus fundamentos materiales.

[19] **la mano viciada.** Es decir, impura.

[20] **se profana y se impurifica con el contacto de la mano viciada.** Cuando una persona se acerca a lo sagrado sin antes purificarse, lo corrompe y lo que en un principio era santo y Divino se hace impuro.

[21] **El Eterno no recibió a *QaIN* ni su ofrenda.** El *RaB* ilustra la tendencia herética, de situarse en lo sagrado sin corregir la conducta humana, con dos relatos de la *ṪORaH*: los de *QaIN* y *QORaḤ*.

La *ṪORaH* cuenta que *QaIN* y *HeBeL* trajeron cada uno su ofrenda al Eterno, pero solo fue recibida la de *HeBeL*. *QaIN* se molestó, recibe el consejo Divino de mejorar sus acciones, pero termina matando a su hermano.

[22] **la perversidad que estaba adherida a él.** El versículo afirma que el Eterno no vio con favor ni a *QaIN* ni su ofrenda.

הַקֹּדֶשׁ, "שְׂמָמִית בְּיָדַיִם תְּתַפֵּשׂ וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ". מִתְאַמֶּצֶת הִיא לְהַשְׁאִיר אֶת כָּל זֻהֲמַת הָעוֹלָם, אֶת כָּל הַגַּסּוּת הַגּוּפָנִית, וְאֶת כָּל הַנְּטִיּוֹת הָרִשְׁעִיּוֹת הָאֲחוּזוֹת בְּגוּף הַגַּס, בִּפְנִימִיּוּת יְסוֹדָיו הַחָמְרִיִּים, וְלַעֲלוֹת עִמּוֹ אֶל הָאֹשֶׁר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא מִיָּד מִתְחַלֵּל וּמִסְתָּאֵב בִּנְגֹעַ בּוֹ הַיָּד הַמְּסֹאָבָה.

ד׳ לא קיבל את מנחתו של קין מפני שהקורבן לא כלל את תיקון נטיות הרשע שבתוכו שהתגלה מאוחר יותר במעשה הרצח של הבל. הבאת הקורבן עצמה מחזקת את הרשע החבוי ב״קינות״.

לֹא שָׁעָה ד׳ אֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ מִפְּנֵי הָרִשְׁעָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ אֲחוּזָה: אוֹתוֹ הָרֶצַח, שֶׁיָּצָא אֶל הַפֹּעַל

[15] **בְּעֶצֶם הַקֹּדֶשׁ.** המינות מתיימרת לבוא מתוך הקודש תוך שימוש בכתבי הקודש ובעקרונות מתוך התורה.

[16] **שְׂמָמִית בְּיָדַיִם תְּתַפֵּשׂ וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ.** השממית היא חיה קטנה ובזויה שמטפסת בידיה על קירות הבית, אך היא מצליחה להגיע למקומות הכי נעלים כמו היכל המלך. כך המינות היא שפלה ובזויה, אך היא מגיעה לתוך היכל המלך של הקודש (לפרוש אחר לפסוק זה עיין מדרש משלי ל׳).

[17] **מִתְאַמֶּצֶת הִיא לְהַשְׁאִיר אֶת כָּל זֻהֲמַת הָעוֹלָם.** המינות ביטלה את המצוות המעשיות שבתורה, שכן אין בה את שאיפת התיקון המעשית כפי שהיא באה לידי ביטוי במצוות אלא רק שאיפות רוחניות להתעלות ללא עבודה עצמית. כלומר, האדם נשאר כמות שהוא, ואף על פי כן הוא מתעלה אל האושר של הקודש.

[18] **עִמּוֹ.** עם הגוף בפנימיות יסודיו החומריים.

[19] **וּמִסְתָּאֵב... הַמְּסֹאָבָה.** לשון טומאה.

[20] **מִיָּד מִתְחַלֵּל וּמִסְתָּאֵב בִּנְגֹעַ בּוֹ הַיָּד הַמְּסֹאָבָה.** כאשר האדם ניגש אל הקודש מבלי להיטהר הרי הוא מטמא את הקודש עצמו, שהופך לטמא.

[21] **לֹא שָׁעָה ד׳ אֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ.** דוגמא לנטייתה של המינות להתיימר להיות בתוך הקודש בלי תיקון אמתי של האדם מוצא הרב בשני סיפורים מתוך התורה. הראשון שבהם הוא הסיפור על קין, והשני מחלוקת קורח ועדתו.

לפי המסופר בספר בראשית פרק ד קין והבל הביאו קורבנות, אך ד׳ קיבל רק את קורבנו של הבל. קין כעס על כך וד׳ אמר לו שאם ייטיב את דרכיו תתקבל מנחתו. לאחר מכן קם קין על הבל והרגו.

[22] **שֶׁהָיְתָה בּוֹ אֲחוּזָה.** הפסוק אומר שד׳ לא שעה "אל קין ואל מנחתו". כלומר, לא שעה אל קין עצמו ומתוך כך גם לא קיבל את מנחתו. מכאן לומד הרב שהבעיה לא הייתה בקרבן

asesinato que posteriormente se ejecutó, ya se encontraba guardado y oculto en forma potencial también en el momento que presentó su ofrenda de los frutos de la tierra y este sacrificio es repudiado, él mismo refuerza todo poder del mal y el pecado acurrucado en la entrada se fortalece y vigoriza por el aroma de lo sagrado, que absorbe en su interior y lo transforma en su cualidad. Así, gira y camina el cainismo perverso, que desea agradar a los ojos del Eterno,

De aquí deduce el *RaB* que el problema no estaba en la ofrenda, sino en la misma persona de *QaIN*.

Él pensó que con solo traer el sacrificio se podía elevar sin una superación personal interior, con lo cual permaneció en su mismo nivel de perversidad.

[23] **aquel asesinato.** La perversidad que indujo a que matara a su hermano estaba ya oculta en él desde el momento que presentó su ofrenda y posteriormente se materializó. Esta fue la causa por la que ella no fue aceptada.

[24] **y este sacrificio es repudiado.** Una ofrenda que representa solo un acto ritual externo, sin ninguna intención de cambio verdadero, es execrada, ya que la persona permanece en su maldad y piensa erróneamente que puede acercarse al Eterno con una acción externa.

[25] **refuerza todo poder del mal.** Aquel sacrificio, presentado dentro de la maldad, no solo no mejora al hombre, sino que fortalece su lado perverso, puesto que hay una estimulación religiosa al mal que lo potencializa y una legitimación espiritual a la iniquidad que está en la persona que lo ofrece.

[26] **el pecado acurrucado en la entrada.** Después de que D-ios rechazó su ofrenda, le ofrece una oportunidad para el arrepentimiento si mejora su conducta y, si no... «A la entrada, el pecado está acurrucado», al acecho de la situación propicia. Hay aquí una advertencia: que el pecado que se encuentra en el interior del hombre, en sus tendencias naturales, está vigilante y dispuesto a aprovechar cualquier oportunidad.

[27] **se fortalece y vigoriza por el aroma de lo sagrado.** Aquella maldad interna y tendencia al pecado se fortalecen con el aroma del sacrificio, es decir, con el acercamiento a lo sagrado y a las acciones «religiosas».

[28] **lo transforma en su cualidad.** La perversidad toma la fuerza de lo sagrado y la hace propia.

[29] **Así, gira y camina el cainismo perverso.** El caso de *QaIN* no es único y representa un fenómeno que se repite históricamente, cuyos síntomas son la perversidad oculta acompañada con acciones religiosas externas que no reflejan un cambio interior verdadero y el brote de la

אַחַר־כָּךְ, הָיָה גָּנוּז וְסָפוּן בְּכֹחַ גַּם בְּעֵת הֲבָאַת הַקָּרְבָּן מִפְּרִי הָאֲדָמָה, וְקָרְבָּן זֶה תּוֹעֵבָה הוּא, הוּא הוּא הַמַּגְבִּיר אֶת כָּל כֹּחַ רַע, וְהַחַטָּאת הָרוֹבֵץ עַל הַפֶּתַח הוּא מִתְגַּבֵּר וּמִתְאַמֵּץ עַל־יְדֵי רֵיחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא קוֹלֵט אֶל קִרְבּוֹ וּמְהַפְּכוֹ לִתְכוּנָתוֹ. כֹּה סוֹבֶבֶת וְהוֹלֶכֶת הִיא הַקֵּינוּת הָרְשָׁעָה, הַחֲפֵצָה שֶׁתִּיטַב בְּעֵינֵי ד׳, שֶׁד׳ יִשְׁעֶה אֵלֶיהָ וְאֶל מִנְחָתָהּ,

שהקריב קין אלא שקין עצמו היה רע ולכן ד׳ לא שעה אליו, אל קין עצמו, ומתוך כך גם לא קיבל את קורבנו.

קין חשב שבעצם מעשה הבאת הקורבן הוא מתעלה, ואין צורך בשום עבודה אישית של שיפור ועידון הפנימיות, ולכן הוא עצמו נשאר במדרגתו עם כל רשעותו.

[23] **אוֹתוֹ הָרֶצַח.** אותה הרשעה שגרמה לקין לרצוח יותר מאוחר הייתה גנוזה בו כבר בשעת הקרבת הקורבן ורק יצאה אל הפועל יותר מאוחר, והיא הסיבה לכך שלא התקבל הקורבן.

[24] **וְקָרְבָּן זֶה תּוֹעֵבָה הוּא.** קרבן שמובא כמעשה פולחן חיצוני ללא כוונה והתאמצות לשינוי פנימי הרי הוא תועבה כיון שהאדם המביא אותו נשאר ברשעותו וטועה לחשוב שהוא כבר התעלה והתחבר אל ד׳ על ידי המעשה החיצוני.

[25] **הַמַּגְבִּיר אֶת כָּל כֹּחַ רַע.** קרבן זה לא רק שלא מתקן את האדם אלא אף מגביר את הרע שבו, שכן ישנה תוספת של כוח והתלהבות דתית ברשעה שמחזק אותה. כמו כן המטרה ה״דתית״ של הקורבן נותנת הצדקה רוחנית ולגיטימציה לרע שבאדם.

[26] **הָרוֹבֵץ עַל הַפֶּתַח.** לאחר שדחה ד׳ את מנחתו של קין נפלו פניו של קין וד׳ פונה אליו ואומר לו שיש הזדמנות לתשובה אם ייטיב את דרכיו, ואם לא – לפתח חטאת רובץ. ד׳ מזהיר שהחטא שנמצא בתוך האדם עצמו בתכונתו הרעה, מוכן ומזומן לצאת בהזדמנות המתאימה.

[27] **מִתְגַּבֵּר וּמִתְאַמֵּץ עַל־יְדֵי רֵיחַ הַקֹּדֶשׁ.** אותה רשעות פנימית ונטייה לחטוא מתגברת ומתחזקת על ידי הריח של הקורבן, דהיינו על ידי קירבתה אל הקודש ואל מעשים ״דתיים״.

[28] **וּמְהַפְּכוֹ לִתְכוּנָתוֹ.** הרשעה לוקחת את כח הקודש ומהפכת אותו לקבל את תכונתו של הרע עצמו.

[29] **כֹּה סוֹבֶבֶת וְהוֹלֶכֶת הִיא הַקֵּינוּת הָרְשָׁעָה.** לומדים מפה שהמקרה של קין אינו מקרה חד פעמי בהיסטוריה אלא הוא תופעה – ״הקינות״. אותם מאפיינים של המקרה של קין – רשעות חבויה באדם, מעשים דתיים חיצוניים שאינם מעידים על שינוי פנימי והתפרצות של רשעה בדמות רצח או מעשים בזויים אחרים – חוזרים בהיסטוריה בהופעות שונות.

que D-ios lo acepte a él y a su ofrenda, mientras que en su interior, bien sabe, que el Eterno la ha despreciado, por lo que su semblante se decae y se enciende en gran ira y su furor permanece encerrado en su interior. Así bien, en cualquier oportunidad la mano criminal aparece, el carácter del pecado, que anhela el individuo cainita, se manifiesta en toda su abominación.

La herejía influyó en muchos y produjo un gran daño a *YiŚRaEL*, pero no logró aniquilarlo. A pesar del mejoramiento en el aspecto exterior, se trata de la continuación de la idolatría, ya que no desea un mejoramiento verdadero del hombre.

El fundamento de la herejía, que ridiculizó las enseñanzas rabínicas y causó estragos en el seno de *YiŚRaEL*; aunque, gracias a la mano grande llena de vigor del Eterno que permanece en la vida de la nación, no pudo destruir las bases,

maldad en forma de crimen o cualquier otra acción vil.

[30] **mientras que en su interior.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la mantenemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[31] **en cualquier oportunidad (...)** Esta observación no tiene sentido en la traducción y lo mantenemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[32] **el carácter del pecado, que anhela el individuo.** En el relato de *BeRESHIṪ* D-ios le dice a *QaIN*: «El pecado está a la puerta y hacia ti está su deseo». O sea que el pecado está a la espera del hombre para atraparlo. El *RaB* utiliza esta expresión, pero en sentido inverso, el deseo del pecador está dirigido hacia el mal.

[33] **se manifiesta.** El carácter del pecado.

[34] **El fundamento de la herejía.** El propósito de la herejía está explicado al final de la oración: «disponer unas telarañas (...) para multitud de naciones». La continuación del texto (que ridiculizó las enseñanzas rabínicas, etc.) es un paréntesis que describe la herejía en su relación con *YiŚRaEL*.

[35] **ridiculizó las enseñanzas rabínicas.** En la literatura herética se relata cómo su guía se burló en distintas ocasiones de las enseñanzas rabínicas.

[36] **causó estragos.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[37] **en el seno de *YiŚRaEL*.** La herejía causa grandes daños a *YiŚRaEL*: por su culpa, muchos abandonaron su fe y su religión; muchos otros perdieron la vida y varias de sus falsas creencias penetraron el espíritu de la nación.

וּבְחֻבָּהּ יוֹדַעַת הִיא הֵיטֵב, כִּי מָאַס ד׳ בָּהּ וּפָנֶיהָ נוֹפְלִים וְחָרָה לָהּ מְאֹד וְכַעֲסָהּ אָגוּר בְּתוֹכָהּ, וּבְכָל עֵת מְצֹא הִנֵּה יַד הָרוֹצֵחַ מִתְגַּלָּה, צִבְיוֹן הַחַטָּאת, שֶׁאֵלֶיהָ תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁל הָאָדָם הַקֵּינִי, מִתְרָאֶה בְּכָל תּוֹעֲבָתוֹ.

המינות השפיעה על רבים ועשתה נזק לישראל אך לא הצליחה לחסלו. על אף חיצוניותה ששופרה היא ממשיכת האלילות בכך שאין בה רצון לשיפור אמיתי באדם.

יְסוֹד הַמִּינוּת, שֶׁלָּעֲגָה עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים וְעָשְׂתָה שַׁמּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל פְּנִימָה, אֲשֶׁר אָמְנָם מִפְּנֵי הַיָּד הַגְּדוֹלָה מְלֵאַתִי כֹּחַ ד׳ אֲשֶׁר בְּחַיֵּי הָאֻמָּה לֹא

[30] **וּבְחֻבָּהּ**. בתוכה.

[31] **וּבְכָל עֵת מְצֹא**. בכל הזדמנות מתגלה הפנימיות הרעה של האדם הקיני ומתפרצת ברצח וחטאים אחרים.

[32] **שֶׁאֵלֶיהָ תְּשׁוּקָתוֹ**. אל החטאת תשוקתו של הרוצח. בפסוק אומר ד׳ לקין: ואליך תשוקתו. כלומר תשוקתו של הרע היא אליך להכשיל אותך. הרב משתמש בביטוי זה אך במשמעות הפוכה, תשוקתו של החוטא היא אל החטאת.

[33] **מִתְרָאֶה בְּכָל תּוֹעֲבָתוֹ**. צביון החטאת מתראה בכל תועבתו.

[34] **יְסוֹד הַמִּינוּת**. מטרת המינות מובאת בהמשך המשפט: בכל זאת הכינה וכו׳. (המשך המשפט "שלעגה על דברי חכמים" וכו׳ הוא מעין משפט סוגרים שמתייחס למינות – אותה מינות שלעגה על דברי חכמים וכו׳ הכינה וכו׳).

[35] **שֶׁלָּעֲגָה עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים**. מסופר בספרי המינים איך מנהיגם לעג לדברי חכמים בכמה הזדמנויות.

[36] **וְעָשְׂתָה שַׁמּוֹת**. שמות משורש שמם. כלומר עשתה נזק רב.

[37] **בְּיִשְׂרָאֵל פְּנִימָה**. במשך ההיסטוריה נגרם נזק רב לעם ישראל על ידי המינות. באשמתה יהודים רבים עזבו את אמונתם ואת עמם, ורבים אחרים נרצחו על ידי מאמיניה, וכמו כן חלק מאמונותיה המוטעות חדרו והשפיעו על רוח האומה.

pero sí disponer unas telarañas, que lograron ser una red de falsos refugios para multitud de naciones. Se suplanta el paganismo por la herejía. No se mejoró el contenido interior, sino la apariencia. La forma exterior se alisó un poco, mas el objetivo es el mismo: no santificar la voluntad, la vida, el mundo opaco ni la interioridad esencial por medio de todo ese ordenamiento establecido para ello por el gran consejo Divino, cuyo fundamento fue fijado en

[38] **no pudo destruir las bases.** La herejía no pudo destruir los cimientos del judaísmo, esto gracias a la mano grande llena del vigor del Eterno, que protegió a su pueblo y evitó su total aniquilamiento. Sin embargo, sí logró causar grandes daños.

[39] **disponer unas telarañas, que lograron ser una red de falsos refugios para multitud de naciones.** La influencia de la herejía sobre las naciones del mundo es como una telaraña que se teje para servir de trampa y oculta al insecto que se prepara para cazar a su víctima. La herejía también presenta hacia fuera una suerte de fe que esconde una perversión interior. De esta manera, logra cumplir su propósito atrayendo a multitud de naciones.

[40] **Se suplanta el paganismo por la herejía.** Como vimos al principio, la idolatría y la herejía legitiman los lados negativos del hombre, actuando esta última en este propósito con mayor sutileza.

[41] **No se mejoró el contenido interior, sino la apariencia.** No hay un cambio verdadero en el contenido de fe de la herejía en comparación con la idolatría, sino solo en la apariencia, es decir, en la presentación de la fe, que es un velo que disimula las bajas inclinaciones que permanecen invariables.

[42] **La forma exterior se alisó.** Se presenta con una cara más bonita.

[43] **el objetivo es el mismo.** El propósito de la idolatría y el de la herejía son similares: hacerle un lugar a la escoria de la vida.

[44] **no santificar la voluntad, la vida...** La meta no es hacer un cambio interior verdadero en el hombre, elevarlo por encima de sus deseos e instintos oscuros ni santificar la vida y el mundo.

El resto de la oración explica todo lo que **no es** el propósito de la herejía hasta el final del párrafo: «esto no es su tendencia».

[45] **la interioridad esencial.** La parte interior esencial del hombre: sus cualidades, aspiraciones, pensamientos, etc.

[46] **por medio de todo ese ordenamiento establecido para ello por el gran consejo Divino.** La única forma de santificar la voluntad y la vida es por medio del sistema de leyes ordenado y detallado en la *T̈ORaH*, que se denomina aquí «el

הִצְלִיחָה לַהֲרֹס אֶת הַשָּׁתוֹת, בְּכָל זֹאת הֵכִינָה לָהּ קוּרִים, אֲשֶׁר צָלְחוּ לִהְיוֹת לְאֶרֶג שֶׁל מַחְסֶה כָזָב עַל פְּנֵי עַמִּים רַבִּים. הֶחְלְפָה הָאֱלִילוּת בַּמִּינוּת. לֹא הַתֹּכֶן הַפְּנִימִי הוּטַב, כִּי־אִם הָעֶמְדָּה. הַתֹּאַר הַחִיצוֹנִי גֹּהַץ כִּמְעַט, אֲבָל הַמַּטָּרָה אַחַת הִיא, לֹא לְקַדֵּשׁ אֶת הָרָצוֹן, אֶת הַחַיִּים, אֶת הָעוֹלָם הַגַּס וְאֶת הַפְּנִימִיּוּת הַמַּהוּתִית עַל־יְדֵי כָּל אוֹתוֹ הַסֵּדֶר הַמּוּכָן לְכָךְ בַּעֲצַת ד׳ הַגְּדוֹלָה, שֶׁיְּסוֹדָהּ

[38] **אֲשֶׁר אָמְנָם... לַהֲרֹס אֶת הַשָּׁתוֹת.** שתות – יסודות (מצודת ציון תהילים יא, ג). המינות לא הצליחה להרוס את היסודות של היהדות ובכך להביא להחרבתה חלילה, זאת בזכות היד הגדולה, יד ד׳, ששמר על עמו ומונע את חורבנו המוחלט, אך היא כן הצליחה לעשות נזק רב.

[39] **הֵכִינָה לָהּ קוּרִים... עַל פְּנֵי עַמִּים רַבִּים.** השפעתה של המינות על אומות העולם דומה לקורי עכביש שנארגים כמלכודת ומסתירים את העכביש האורב לטרף. כך המינות מציגה מצג של אמונה כלפי חוץ שמסתיר על רשעה פנימית. תחבולה זו אכן הצליחה, והמינות השיגה את מטרתה, שכן עמים רבים מאד המירו את דתם לדת המינות.

[40] **הֶחְלְפָה הָאֱלִילוּת בַּמִּינוּת.** כפי שראינו האלילות והמינות נותנות לגיטימיות לצדדים השליליים שבאדם. המינות החליפה את האלילות בשאיפה זו בצורה יותר מתוחכמת.

[41] **לֹא הַתֹּכֶן הַפְּנִימִי הוּטַב, כִּי־אִם הָעֶמְדָּה.** אין שינוי אמיתי בתוכן של האמונה של המינות לעומת האלילות, אלא רק בעמדה החיצונית, כלומר בהצגה של המינות יש מן ברק חיצוני של אמונה שמהווה מסך על הנטיות השפלות שלא השתנו.

[42] **גֹּהַץ.** התוכן החיצוני מוצג בצורה נאה.

[43] **הַמַּטָּרָה אַחַת הִיא.** מטרת המינות היא אותה מטרה של האלילות: לבצר מקום לסיגי החיים וכו׳.

[44] **לֹא לְקַדֵּשׁ אֶת הָרָצוֹן, אֶת הַחַיִּים...** אין מטרתה של המינות ליצור שינוי פנימי אמתי באדם, להעלות אותו מעל תאוותיו ויצריו האפלים ולקדש אותו ואת העולם.

כל המשך המשפט הוא מה אינה מטרתה של המינות עד המילים: לא זאת היא מגמתה.

[45] **הַפְּנִימִיּוּת הַמַּהוּתִית.** החלק הפנימי המהותי של האדם. המידות, השאיפות, המחשבות וכדו׳.

[46] **עַל־יְדֵי כָּל אוֹתוֹ הַסֵּדֶר הַמּוּכָן לְכָךְ בַּעֲצַת ד׳ הַגְּדוֹלָה.** הדרך היחידה לקדש את הרצון והחיים וכו׳ היא רק על ידי אותה מערכת חוקים מסודרת ומפורטת, שהיא התורה שמכונה פה "עצת ד׳ הגדולה" (עיין הלכות

YiŚRaEL, un pueblo santo y de cuyas derivaciones muchos pueblos pueden amamantar, cada uno según su carácter, su ética y su preparación natural, histórica y racial, según su erudición y su situación geográfica y económica, y todos sus contenidos sociales e individuales que se suman a esto: este no es su propósito.

QORaḤ argumentó también que todo el pueblo de *YiŚRaEL* es santo de hecho, sin la exigencia de ningún perfeccionamiento interior, y en eso se parece a la herejía y al cainismo.

El cainismo actuó en el seno de la humanidad en la misma forma como el «qoraḤismo» en el seno de *YiŚRaEL*. La declaración: «La asamblea entera, todos son santos, y el Eterno se

gran consejo del Eterno», (ver *RaMBaM HiLJOṪ ṪeMURaH* 13, 4 y *ZOHaR YiTRO* 82, 2 donde las *MiTSVOṪ* son llamadas «consejos») y que fue rechazado por la herejía.

[47] **cuyo fundamento fue fijado en *YiŚRaEL*, en un pueblo santo.** Este ordenamiento fue dado en forma particular al pueblo judío, porque es adecuado a su carácter y esencia.

[48] **de cuyas derivaciones muchos pueblos pueden amamantar.** Aunque la *ṪORaH* en su totalidad fue dada solamente a *YiŚRaEL*; pero, de sus valores, ética y forma de vida todas las naciones pueden tomar alguna enseñanza, cada una de acuerdo con su carácter propio.

[49] **cada uno según su carácter.** Cada pueblo, según sus valores y sus cualidades, tomará el contenido de la *ṪORaH* que le corresponde para ordenar su vida. La naturaleza de cada nación depende de varios factores que el *RaB* enumera a continuación, como, por ejemplo, su ética, historia, orígenes raciales y hasta su situación geográfica y económica.

[50] **pero el objetivo (...) este no es su propósito.** Se refiere a la herejía. El significado de la oración es el siguiente: aunque la apariencia exterior se depuró un poco, el objetivo es el mismo que el de la idolatría, es decir, no santificar la voluntad por medio del sistema de la *ṪORaH*, según el carácter de cada grupo étnico, pues este no es su propósito.

[51] **El cainismo actuó en el seno de la humanidad en la misma forma como el «qoraḤismo» en el seno de *YiŚRaEL*.** La misma influencia que tuvo el fenómeno de *QaIN* en el seno de la humanidad tuvo el de *QORaḤ* en *YiŚRaEL*. Este argumentó que «la asamblea entera, todos son santos» en su *statu quo* independientemente de sus acciones, por el mero hecho de pertenecer al pueblo de *YiŚRaEL*. El esfuerzo personal y el mejoramiento interior no son necesarios. Igual que el sacrificio de *QaIN* no fue acompañado de un esfuerzo de superación personal.

(Hay que destacar que ciertamente la afirmación que «toda la asamblea, todos son santos» es teóricamente correcta, ya que cada judío por nacimiento tiene la

הֶקְבֵּעַ בְּיִשְׂרָאֵל, בְּגוֹי קָדוֹשׁ, וּמֵהִסְתַּעֲפִיּוֹתֶיהָ יוּכְלוּ עַמִּים רַבִּים לִינֹק, כָּל אֻמָּה לְפִי תְּכוּנָתָהּ, לְפִי מוּסָרָהּ וַהֲכָנָתָהּ הַטִּבְעִית, הַהִיסְטוֹרִית וְהַגִּזְעִית, לְפִי הַשְׂכָּלָתָהּ וּמַצָּבָהּ הַגֵּאוֹגְרָאפִי וְהַכַּלְכָּלִי, וְכָל הַתְּכָנִים הַחֶבְרָתִיִּים וְהָאִישִׁיִּים שֶׁלָּהּ הַמִּצְטָרְפִים לָזֶה, – לֹא זֹאת הִיא מְגַמָּתָהּ.

הַקִּינוּת עָשְׂתָה בָּאָדָם אֶת מַעֲשֵׂה הַמִּפְעָל הַקָּרְחִי בְּיִשְׂרָאֵל. הַקְּרִיאָה שֶׁל "כָּל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים

גם קורח טען שכל ישראל קדושים בפועל בלי דרישה לתיקון פנימי, ובזה הוא דומה למינות ולקינות.

תמורה לרמב"ם פי"ג ה"ד וכן זוהר יתרו פב, ב, שהמצוות מכונות עצה), אותה דחתה המינות.

[47] **שֶׁיְּסוֹדָהּ הֶקְבֵּעַ בְּיִשְׂרָאֵל, בְּגוֹי קָדוֹשׁ.** הסדר הזה ניתן באופן מיוחד לישראל, כיון שהוא מתאים באופן שלם לאופיו ומהותו.

[48] **וּמֵהִסְתַּעֲפִיּוֹתֶיהָ יוּכְלוּ עַמִּים רַבִּים לִינֹק.** אף על פי שהתורה בשלמותה ניתנה רק לישראל, אמנם מהדברים המסתעפים מן התורה, הערכים, המוסר ודרך החיים שהיא מלמדת, ניתן ללמוד תוכן המתאים לכל אומה לפי אפיה.

[49] **כָּל אֻמָּה לְפִי תְּכוּנָתָהּ.** כל אומה לפי אופייה ותכונותיה תיקח את התוכן המתאים לה מן התורה ותחיה לפיו. האופי של כל אומה נקבע לפי הגורמים המפורטים בהמשך המשפט כגון המוסר המתאים לה, ההיסטוריה שלה, הגזע שלה ואפילו למיקום הגיאוגרפי והמצב הכלכלי ישנה השפעה.

[50] **אֲבָל הַמַּטָּרָה... לֹא זֹאת הִיא מְגַמָּתָהּ.** של המינות. פרוש המשפט מתחילתו: אף על פי שהתואר החיצוני נוקה קצת, מטרתה של המינות לא שונה משל האלילות שכן אין מגמתה של המינות לקדש את הרצון והחיים וכו' כפי שניתן לעשות על ידי הסדר התורני שניתן לישראל ויכול גם להדריך את כל האומות כל אומה לפי אופייה.

[51] **הַקִּינוּת עָשְׂתָה בָּאָדָם אֶת מַעֲשֵׂה הַמִּפְעָל הַקָּרְחִי בְּיִשְׂרָאֵל.** אותה השפעה שיש לתופעת הקינות באנושות באופן כללי יש לתופעת הקרחות – מלשון קורח – בישראל. קורח טען ש"כל העדה כולם קדושים" – במצבם הנוכחי, ללא תלות במעשיהם. אין צורך בשיפור פנימי ובעבודה עצמית, אלא מעצם היותם חלק מעם ישראל הם כבר קדושים, בפועל ולא רק בכח, כשם שקורבנו של קין לא לווה בעבודה של תיקון עצמי.

[יש להדגיש שאכן הטענה ש"כל העדה כולם קדושים" היא נכונה במובן זה שיהודי נולד עם "סגולה" – קדושה מיוחדת ופוטנציאל גדול לדבקות אלוהית. אמנם כל זה רק בכוח, בפוטנציאל, ועליו לעבוד ולהתאמץ על מנת להביא פוטנציאל זה לידי ביטוי. זו הייתה טעותו של קורח שטען שפוטנציאל זה הוא

encuentra en medio de ellos» fue un llamado burlón de todo el contenido sagrado y de toda la elevación y la preparación interior, requerida para que lo sagrado se establezca verdaderamente en la vida, que sea inmune a todo defecto y contaminación, que no se transforme en la opresión ni el problema mayor del mundo. Por este motivo, fue necesario que descendiera vivo

SeGULaH: una santidad especial y gran capacidad de apegarse al Creador. Sin embargo, todo esto lo posee en forma potencial y tiene que trabajarla para su realización práctica. Este fue el gran error de *QORaḤ*, que pensó que toda esa aptitud ya se encontraba desarrollada y que no existía diferencia alguna entre *MoSHeH RaBeiNU*, que se esforzó por desarrollar sus facultades, y cualquier otro judío que no corrigió sus errores para llegar a este nivel de elevación).

[52] **un llamado burlón de todo el contenido sagrado.** Despreciativo de todas las instrucciones de la *ṪORaH* para alcanzar la santidad, ya que argumentó que esta ya se encuentra realmente en todo el pueblo de *YiŚRaEL* y que no era necesario ningún esfuerzo adicional para alcanzarla.

[53] **la preparación interior.** La preparación que el hombre debe realizar en su interior para que la santidad repose sobre él.

[54] **requerida para que lo sagrado se establezca verdaderamente en la vida, que sea inmune a todo defecto y contaminación.** Es necesario el cumplimiento estricto de los preceptos para que lo sagrado se sustente de verdad en la vida y que esté inmune a los defectos y la contaminación; solamente entonces el potencial de santidad atesorado en cada judío podrá realizarse en forma práctica en la vida.

[55] **que no se transforme en la opresión ni el problema mayor del mundo.** Lo sagrado mismo puede transformarse en el despotismo y la mayor adversidad del mundo. El hombre unido a la santidad, pero perverso en su interior, posee poderes para mal. Es fácil observar cómo, en nombre de la santidad, se justifican los peores crímenes y actos de barbarie.

Se puede entender el texto en forma distinta: cuando no hay un acercamiento correcto a la santidad, esta se transforma en lo opuesto a lo profano y a este mundo, lo desconoce y ve en él una cosa superflua y despreciable de la que hay que alejarse, considerando la vida terrenal en enemiga de lo sagrado. Conforme a esta idea, la herejía pregona el alejamiento total de los asuntos de este mundo para apegarse a lo espiritual. Esta visión también es incorrecta y produce efectos negativos.

Este segundo error es diferente al primero, pero está relacionado con él. La idea de que el hombre ya es perfecto y puede vivir una vida espiritual fuera del cuerpo, exime de todos los pasos de superación y elevación personal, y argumenta que la santidad existe de hecho dentro del hombre y, por eso, puede tener una vida santa alejado del cuerpo.

וּבְתוֹכָם ד׳׳ הָיְתָה קְרִיאָה לוֹעֶגֶת לְכָל תֹּכֶן הַקֹּדֶשׁ וּלְכָל הָרוֹמְמוּת וְהַהֲכָנָה הַתּוֹכִית, הַדְּרוּשָׁה לְהֵעָשׂוֹת עַד שֶׁיִּהְיֶה הַקֹּדֶשׁ מְבֻסָּס בַּחַיִּים בֶּאֱמֶת, שֶׁיִּהְיֶה מֻבְטָח מִכָּל פְּגָם וְסֵאוּב, שֶׁלֹּא יֵהָפֵךְ לְרוֹעַץ וְלַצָּרָה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה שֶׁל הָעוֹלָם. עַל כֵּן הֻכְרַח

כבר בפועל ממש, ואין שום הבדל בין משה רבינו שהביא את כל הפוטנציאל הזה לידי ביטוי בשלמות, ליהודי אחר שלא תיקן את דרכיו והתעלה על ידי עבודתו].

[52] **לוֹעֶגֶת לְכָל תֹּכֶן הַקֹּדֶשׁ.** מזלזלת בכל ההדרכה של התורה כיצד להשיג את הקודש, שכן היא טוענת שהקדושה נמצאת כבר בפועל בכל עם ישראל ואין צורך לעבוד ולהתאמץ על מנת להשיגה.

[53] **וְהַהֲכָנָה הַתּוֹכִית.** ההכנה שהאדם צריך לעשות בתוכו על מנת שתחול עליו הקדושה.

[54] **הַדְּרוּשָׁה... מִכָּל פְּגָם וְסֵאוּב.** יש צורך בקיום קפדני של המצוות על מנת שהקודש יהיה מבוסס באמת בחיים ושמור מפגמים וטומאה, רק אז הפוטנציאל לקדושה שטמון ביהודי יוכל להתקיים בחיים בפועל.

[55] **שֶׁלֹּא יֵהָפֵךְ לְרוֹעַץ וְלַצָּרָה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה שֶׁל הָעוֹלָם.** הקודש עצמו יכול להפוך לרועץ ולצרה היותר גדולה שבעולם. אדם שמחובר אל הקודש אך הוא מושחת בפנימיותו הופך להיות בעל עוצמות להרע. ניתן לראות איך הדתות השונות הביאו להרס וחורבן דווקא מתוך עוצמה של קודש ורשע פנימי, שנותנת לאדם הצדקה ומוטיבציה לעשות כל מעשה רשע ותעוב בשם הקודש.

ניתן גם להבין באופן שונה. כאשר לא ניגשים לקודש בצורה הנכונה הרי הוא הופך להיות ההיפך מהחול ומהעולם הזה והוא מתנכר לעולם ורואה בו דבר מיותר ובזוי שיש להתרחק ממנו, ובכך הקודש הופך להיות לאויב החול. כך גם במינות ישנה תפיסה שיש להתנכר לחלוטין לענייני העולם הזה כדי לדבוק בקדושה, לא להתחתן להתרחק מכל דבר חומרי וכו׳. גם תפיסה זו היא שגויה ומביאה רע לעולם.

שגיאה זו שונה מהראשונה אך קשורה אליה. המחשבה שהאדם כבר מתוקן בפועל ואפשר לו לחיות חיים רוחניים מחוץ לגוף מדלגת על כל שלבי התיקון וההתעלות האנושית וטוענת שהקדושה קיימת בפועל באדם ולכן הוא יכול לחיות חיי קדושה במנותק מהגוף.

al abismo, que se extinguiese de la congregación y se convirtiera en una señal eterna para los rebeldes, para que no existan más otros iguales a *QORaḤ* y su congregación.

Igual que las teorías de *QaIN* y *QORaḤ*, también la herejía enseña que todas las naciones son santas de facto, sin diferencias, aun cuando estén sumergidos en la impureza, causando grandes crisis en el mundo.

El llamado a todas las naciones, que se encuentran inmersas en el fango de la impureza, en las profundidades de la maldad y la ignorancia, en los abismos más terroríficos de la oscuridad: «Son todos ustedes santos, hijos de D-ios; no hay diferencia entre un pueblo y otro, no existe un pueblo santo y elegido en el mundo; todo hombre es igualmente santo». Este es el «qoraḤismo» de la humanidad, que es el nuevo cainismo del que sufre el hombre, por el cual «se tambaleará la tierra cual borracho y oscilará como una choza; su transgresión se ha hecho

[56] **fue necesario que descendiera vivo al abismo (...) para que no existan más otros iguales a *QORaḤ* y su congregación.** Por su capacidad de arruinar el camino santo de la *ṪORaH*, que exige trabajo y esfuerzo para alcanzar la pureza, y el gran daño que puede ocasionar lo sagrado cuando se desvía de la superación interior, surgió la necesidad de la desaparición total de *QORaḤ*, para que sirviera de ejemplo y advertencia al resto del mundo.

[57] **El llamado a todas las naciones...** La herejía llamó a todos los pueblos proclamando que todos pueden ser «el verdadero *YiŚRaEL*», es decir, santos elegidos por D-ios, cuando en realidad están sumergidos en todo tipo de impureza...

[58] **Son todos ustedes santos (...) todo hombre es igualmente santo.** Este es el llamado de la herejía a las naciones. Además de abolir las *MiTSVOṪ*, esta corriente cometió el grave pecado de anular la elección de *YiŚRaEL*. Estos dos errores tienen un origen común: la suposición errada de que toda la humanidad es santa en forma igual, independientemente de las acciones y las propiedades inherentes de cada uno.

[59] **el «qoraḤismo» de la humanidad, que es el nuevo cainismo del que sufre el hombre.** El llamado de la herejía a la humanidad es el mismo que el de *QORaḤ* al pueblo de *YiŚRaEL* y se corresponde con el pecado de *QaIN*.

[60] **por el cual «se tambaleará...».** Por el pecado del cainismo, el «qoraḤismo» y la herejía la tierra sufre conmociones y heridas, ya que esta tendencia impide el mejoramiento verdadero del ser humano.

הַדָּבָר שֶׁיֵּרֵד חַיִּים שְׁאוֹלָה, לְהֵאָבֵד מִתּוֹךְ הַקָּהָל וְלִהְיוֹת לְעוֹלָם לְאוֹת לִבְנֵי מֶרִי, שֶׁלֹּא יִהְיוּ עוֹד כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ.

הַקְּרִיאָה אֶל כָּל הָעַמִּים, הַשְּׁקוּעִים בְּכָל רֶפֶשׁ הַטֻּמְאָה, בְּכָל מַעֲמַקֵּי הָרֶשַׁע וְהַבַּעֲרוּת, בִּתְהוֹמוֹת הַחֹשֶׁךְ הַיּוֹתֵר מַחְרִידוֹת: "הִנְּכֶם כֻּלְּכֶם קְדוֹשִׁים, כֻּלְּכֶם בָּנִים לַד', אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין עַם לְעַם, אֵין עַם קָדוֹשׁ וְנִבְחָר בָּעוֹלָם, כָּל הָאָדָם הוּא קָדוֹשׁ בְּשָׁוֶה", – זֹאת הִיא הַקָּרְחוּת הָאֱנוֹשִׁית, שֶׁהִיא הַקֵּינוּת הַחֲדָשָׁה שֶׁמִּמֶּנָּה סוֹבֵל הָאָדָם, שֶׁמִּמֶּנָּה "נוֹעַ תָּנוּעַ אֶרֶץ כַּשִּׁכּוֹר וְהִתְנוֹדְדָה כַּמְּלוּנָה, וְכָבַד

כמו הקרחות והקינות, אף המינות מלמדת את העמים שהם קדושים בפועל, בלי שום הבדל בין העמים, גם כשהם שקועים בתוך הטומאה, וזה גורם לזעזועים בעולם.

[56] **הֶכְרַח הַדָּבָר... כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ.** בגלל פוטנציאל ההרס שיכול היה להיגרם לדרך הקודש של התורה, הדורשת עבודה והתאמצות, ועוצמת הנזק היכול להיגרם מהקודש המנותק מהתעלות והזדככות פנימית, היה צורך בהעלמות מוחלטת של קורח מתוך עם ישראל באופן המהווה דוגמא ואזהרה לכל.

[57] **הַקְּרִיאָה אֶל כָּל הָעַמִּים...** המינות קראה לכל העמים וטענה שכולם יכולים להיות "ישראל האמתי", היינו נבחרים לד' וקדושים, בזמן שהם באמת שקועים בכל טומאה וכו'.

[58] **הִנְּכֶם כֻּלְּכֶם קְדוֹשִׁים... כָּל הָאָדָם הוּא קָדוֹשׁ בְּשָׁוֶה.** זוהי קריאתה של המינות לכל העמים.

מלבד חטאה של המינות בביטול המצוות המעשיות, ישנו חטא חמור נוסף, שקשור לראשון, והוא הטענה לביטול הבחירה בישראל. שניהם נובעים מאותו השורש, מהמחשבה שהקדושה קיימת בפועל אצל כל האנושות בצורה שווה ואינה תלויה במעשים או בסגולה, וזאת בעוד האנושות שקועה עמוק בתוך זוהמה וטומאה כנ"ל.

[59] **זֹאת הִיא הַקָּרְחוּת הָאֱנוֹשִׁית, שֶׁהִיא הַקֵּינוּת הַחֲדָשָׁה שֶׁמִּמֶּנָּה סוֹבֵל הָאָדָם.** קריאתה של המינות לעמים היא כקריאתה של הקרחות (קרח) לעם ישראל והיא זהה לקינות – חטאו של קין.

[60] **שֶׁמִּמֶּנָּה נוֹעַ תָּנוּעַ...** מחמת אותו חטא של הקינות, הקרחות והמינות הארץ סובלת מזעזועים וייסורים כיון שנטייה זו מונעת את התיקון האמתי הפנימי של האדם.

pesada sobre ella y caerá y no volverá a levantarse». Hasta que alumbre el día y el Eterno dirija su atención al ejército de las alturas, en las alturas, y a los reyes de la tierra, sobre la tierra.

Se requiere erradicar la ideología herética y enseñar la necesidad de una labor interior y práctica para alcanzar la verdadera santidad.

La fortificación de las alturas y el vuelo hacia los cielos, de la que se vanagloria la herejía, se han de derribar y desarraigar desde sus fundamentos. El mundo debe reconocer que ni con una declaración ni con una afirmación de fe explícita el hombre puede volar al Jardín del Edén, mientras que toda la reserva de maldad, crimen y abominación oculta en todas las recámaras de su espíritu, su sangre y su carne puedan permanecer inalterables, de forma tal que no necesite purificación ni estudio, concentración ni

[61] **el Eterno dirija su atención al ejército de las alturas…** Esta es la continuidad del versículo «se tambaleará la tierra», que expresa el sufrimiento de la humanidad por causa del pecado antes mencionado. Esta situación continuará hasta que «el Eterno dirija su atención». Hay aquí dos etapas: la primera, en contra del ejército de las alturas que representa el ataque a las ideologías que están al origen del poder de las naciones y de los movimientos políticos y religiosos (lo que *ḤaZaL* denominan el «príncipe» o «ángel» de una nación) y como consecuencia viene la segunda, que no es otra sino el derrocamiento de los reyes de la tierra.

[62] **La fortificación de las alturas y el vuelo hacia los cielos.** La exhortación al fortalecimiento de los ideales supremos, el amor y la misericordia, que tanto predica la herejía, sin conexión con el cambio concreto del individuo y del mundo.

[63] **El mundo debe reconocer…** La humanidad tiene que atravesar un proceso educativo que le haga entender que no hay cortacaminos para alcanzar la santidad, que no se logra solo con un aliento ni con una afirmación…

[64] **con una afirmación de fe explícita, el hombre puede volar al Jardín del Edén.** Como el argumento que si el hombre acepta a fulanito como su salvador podrá redimir su alma, aunque siga con prácticas criminales. El mundo debe corregir el grave error que pretende que toda la reserva de maldad, el crimen y la abominación oculta puedan permanecer inalterables y así llegar al jardín del Edén.

עָלֶיהָ פִּשְׁעָהּ וְנָפְלָה וְלֹא תֹסִיף קוּם", עַד אֲשֶׁר יָפוּחַ הַיּוֹם וְיִפְקֹד ד' עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה.

יש צורך בעקירת האידיאולוגיה המינית, ופיתוח ההכרה שיש צורך בעבודה פנימית ומעשית כדי להגיע לקדושה אמיתית.

הַבִּצּוּר הַמְּרוֹמִי וְהַהַרְקָעָה לַשְּׁחָקִים, שֶׁהַמִּינוּת מִתְיַמֶּרֶת בָּהֶם, מֻכְרָחִים לִפֹּל וּלְהֵעָקֵר מִיסוֹדָם. הָעוֹלָם צָרִיךְ שֶׁיַּכִּיר, כִּי לֹא בְּהֶגֶה אֶחָד, בְּאִמְרַת אֱמוּנָה מְתֹאָרָה לְבַדָּהּ, דַּי לָאָדָם לָעוּף לְגַן־עֵדֶן, וְכָל אוֹצַר הָרָעָה, הָרֶצַח וְהַתִּעוּב, הַסָּפוּן בְּכָל חַדְרֵי רוּחוֹ, בְּדָמוֹ וּבִבְשָׂרוֹ, יָכוֹל לְהִשָּׁאֵר

[61] **וְיִפְקֹד ד' עַל צְבָא הַמָּרוֹם...** זהו המשכו של הפסוק המובא לעיל (נוע תנוע הארץ...) שמבטא את סבל האנושות מחמת החטא הנ"ל. מצב זה ימשך עד שיפקוד ד' וכו'. בפסוק מתוארים שני שלבים: בשלב הראשון ד' פוקד את צבא המרום ובשלב השני את מלכי האדמה. צבא המרום מבטא את האידיאולוגיה העומדת ביסוד כוחם של עמים או תנועות ממשיות פוליטיות או דתיות (כך לפעמים חז"ל מדברים על "שר" או "מלאך" של אומה, שמבטא את כוחה הרוחני). תחילה ד' מבטל את האידיאולוגיה של המינות – פוקד על צבא המרום, ומתוך כך גם מלכי האדמה שעל האדמה מאבדים מכוחם ונאבדים.

[62] **הַבִּצּוּר הַמְּרוֹמִי וְהַהַרְקָעָה לַשְּׁחָקִים.** ההטפה והחיזוק (ביצור) של אידיאלים נעלים של אמונה, אהבה וחסד, שלהם מטיפה המינות, באופן המנותק משינוי מעשי ממשי באדם ובעולם.

[63] **הָעוֹלָם צָרִיךְ שֶׁיַּכִּיר...** האנושות צריכה לעבור תהליך לימודי וחינוכי שיגרום לה להבין שאין דרכים קצרות להשיג התעלות וקדושה. לא על ידי הגה אחד וכו'.

[64] **בְּאִמְרַת אֱמוּנָה מְתֹאָרָה לְבַדָּהּ דַּי לָאָדָם לָעוּף לְגַן־עֵדֶן.** כגון הטענה שאם אדם מקבל על עצמו את פלוני כמושיעו יוכל כך לגאול את נשמתו ולהגיע לגן עדן, אף על פי שהוא ממשיך להיות מלא נטיות רצחניות ושפלות ולבצע חטאים. זוהי המחשבה המוטעית שהעולם צריך להשתחרר ממנה, שכל אוצר הרעה הרצח והשנאה יכול להישאר בעינו, ובכל זאת האדם יעוף לגן עדן.

elevación. «Nadie es más rico que el cerdo»: sus alimentos, también los espirituales, los consigue en todo momento y lugar, «y sus intestinos se parecen a los del hombre».

En el futuro la humanidad reconocerá la necesidad del esfuerzo requerido para una vida de santidad y aceptará la orientación de *YiŚRaEL*, que fue elegido con ese fin.

Se pondrá fin a toda esa oscuridad, el hombre reconocerá y sabrá que todo su esfuerzo ha de centrarse en la purificación del alma, la posibilidad de la pureza en la cualidad de las naciones exige una saturación de concentración, que ya fue dispuesta desde siempre por aquella gran preparación, que en forma maravillosa ejecutó

[65] **no se necesita purificación ni estudio, concentración ni elevación...** Para poder elevarse y alcanzar la santidad y el apego al Eterno es necesario un esfuerzo que incluye purificación (limpieza de pecados), estudio, concentración, es decir, dedicación y esfuerzo personal por mejorarse y no dejarlo como algo secundario ni casual.

[66] **los espirituales.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[67] **los consigue en todo momento y lugar.** Al cerdo no le desagrada ningún tipo de comida, por lo que puede alimentarse fácilmente sin ningún trabajo. De esta misma manera, en lo espiritual, la herejía es rica, ya que cualquier persona en cualquier situación y nivel puede ser santo y no necesita de ningún esfuerzo.

[68] **sus intestinos se parecen a los del hombre.** Así lo afirma el *ṪaLMUD*. El *RaB* sugiere con esta parábola, que las similitudes que hay entre la herejía y el judaísmo en ideas y prácticas, son solo aparentes y superficiales, pero realmente no son comparables.

[69] **Se pondrá fin a toda esa oscuridad.** La ideología hereje ha de desaparecer.

(Después de «oscuridad» debería de haber un punto).

[70] **todo su esfuerzo ha de centrarse en la purificación del alma.** La humanidad llegará a la conclusión de que su principal anhelo ha de ser la purificación y santificación, y todo el resto es solo un medio para ese objetivo. (Después de alma debería haber un punto, tal y como aparece en *SHeMONaH QeBaTSIM*).

[71] **la posibilidad de la pureza en la cualidad de las naciones requiere de una saturación de concentración.** Todo ser humano y todo pueblo tiene la posibilidad de purificarse y santificarse, y este tiene que ser su propósito. Para lograrlo se requiere la concentración, es decir, que toda la santidad se centralice en un lugar para lograr su pleno desarrollo. Este es el significado de la elección de *YiŚRaEL* para influir y educar al resto de la humanidad.

בְּעֵינוֹ, וּמִמֵּילָא הֲלֹא אֵינֶנּוּ צָרִיךְ צֵרוּף וְלִמּוּד, רִכּוּז וַעֲלִיָּה, "לֵית דְּעַתִּיר מֵחֲזִירָא", מְזוֹנוֹתָיו, גַּם הָרוּחָנִים, מְצוּיִים לוֹ בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם, "וְדָמְיָן מֵעֵיהּ לִבְנֵי אֱנָשֵׁי".

בעתיד האנושות תכיר בצורך במאמץ לחיים של קדושה ותקבל את הדרכתו של עם ישראל שנבחר למטרה זו.

קֵץ יוּשַׂם לְכָל אוֹתוֹ הַחֹשֶׁךְ, יַכִּיר הָאָדָם וְיֵדַע, כִּי כָּל עֲמָלוֹ צָרִיךְ שֶׁיֵּרָכֵז לְטַהֵר הַנֶּפֶשׁ, הָאֶפְשָׁרוּת שֶׁל הַטֹּהַר בִּתְכוּנַת הָעַמִּים טְעוּנָה הִיא מִלּוּי שֶׁל רִכּוּז, שֶׁהוּכַן כְּבָר מֵאָז עַל־יְדֵי אוֹתָהּ הַהֲכָנָה הַגְּדוֹלָה, שֶׁהִפְלִיאָה יַד ד' לַעֲשׂוֹת עַל־יְדֵי אוֹתָהּ

[65] **אֵינֶנּוּ צָרִיךְ צֵרוּף וְלִמּוּד, רִכּוּז וַעֲלִיָּה.** כדי להתעלות באמת ולהגיע לקדושה ולדבקות יש צורך בעבודה שכוללת צרוף (ניקוי מחטאים), לימוד, ריכוז, כלומר התמקדות ומאמץ בעבודה העצמית והתעלות ולא בדרך אגב באופן ארעי.

[66] **הָרוּחָנִים.** צריך לומר: הָרוּחָנִיִּים.

[67] **מְצוּיִים לוֹ בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם.** הגמרא אומרת שאין יותר עשיר מהחזיר שכיון שהוא לא בוחל בשום דבר, אם כן האוכל מצוי לו בכל מקום ואינו דורש מאמץ. כך גם מבחינה רוחנית, המינות היא עשירה במובן זה שכל אדם בכל מצב ובכל דרגה יכול להיות קדוש כביכול ואין צורך במאמץ.

[ההשוואה בין המינות לבין החזיר מופיעה בעוד מקומות, עיין לדוגמא פסקה ה' בחלק זה של ספר אורות ובהערה 47 ד"ה שיש לון].

[68] **וְדָמְיָן מֵעֵיהּ לִבְנֵי אֱנָשֵׁי.** הגמרא אומרת שמעיו של החזיר דומים לשל אדם. הרב רומז בכך שאף בין המינות לבין היהדות יש דמיון חיצוני בדברים מסוימים, אך אין זה מעיד על כך שהם אותו דבר. כך המינות משתמשת ברעיונות יהודיים ובמאפיינים יהודיים, אך אין להשוות בינה לבין היהדות.

[69] **קֵץ יוּשַׂם לְכָל אוֹתוֹ הַחֹשֶׁךְ.** בעתיד האידיאולוגיה של המינות תעלם (לאחר המילה החושך נראה שצריך להיות נקודה).

[70] **כָּל עֲמָלוֹ צָרִיךְ שֶׁיֵּרָכֵז לְטַהֵר הַנֶּפֶשׁ.** האנושות תגיע להכרה שעיקר שאיפתו של האדם צריכה להיות ההיטהרות וההתקדשות, וכל שאר הדברים צריכים להיות אמצעים למטרה זו. (נראה שלאחר המילה נפש צריכה להיות נקודה כפי שמופיע בשמונה קבצים).

[71] **הָאֶפְשָׁרוּת שֶׁל הַטֹּהַר בִּתְכוּנַת הָעַמִּים טְעוּנָה הִיא מִלּוּי שֶׁל רִכּוּז.** ישנה אפשרות לכל אדם ולכל העמים להיטהר ולהתקדש, וזוהי משימתם. לשם כך יש צורך בריכוז, כלומר ריכוז הקדושה במקום אחד וגידולה ופיתוחה שם, ומתוך כך היא תושפע ותגיע לכל העמים.

la mano Divina por medio de esa nación extraordinaria: «al que es despreciado por el hombre, al que es detestado por la nación, al siervo de gobernantes, los reyes lo verán y se levantarán príncipes y se inclinarán, por causa del Eterno, que es fiel, el Santo de *YiŚRaEL* que te elegirá». «¡Miren! Lo he dado como testigo de naciones, como caudillo y comandante a los pueblos. ¡Mira! Una nación que no conoces llamarás y los de una nación que no te han conocido correrán a ti, por causa del Eterno tu D-ios, y por el Santo de *YiŚRaEL*, que te embelleció».

La elección de *YiŚRaEL* es para que, después de un largo proceso, esté preparado para guiar a las naciones a una vida de santidad verdadera.

El deseo de instaurar una nación única en el mundo en calidad de reinado de sacerdotes y nación santa, para ser un modelo de la luz suprema Divina que penetra en la vida de los pueblos, que solo cuando tenga

[72] **que fue dispuesta (...) por medio de esa nación extraordinaria.** Ese cúmulo de santidad ya fue preparada por el Eterno en la nación israelita.

[73] «**al que es despreciado por el hombre, al que es detestado por la nación (...) por causa del Eterno, quien es fiel, el Santo de *YiŚRaEL* que te elegirá».** El pueblo de *YiŚRaEL*, detestado y despreciado, en el futuro reyes y gobernantes se levantarán ante él y se prosternarán frente a él por causa del Eterno, que fielmente cumple su promesa a *YiŚRaEL*, por ser un pueblo santo, transmisor de la santidad en el mundo. (ver el comentario de *MeTSUDaṪ DaViD* y *MaLBIM* al versículo).

[74] **Lo he dado como testigo de naciones (...) por el Santo de *YiŚRaEL*, que te embelleció.** De este versículo se puede intuir la misión del pueblo de *YiŚRaEL* como instructor y divulgador de la santidad en el mundo, que muchas naciones desearán emular. Todo eso por causa de su elección, que significa la concentración de la santidad en él para la manifestación de la Divinidad en el mundo.

[75] **El deseo.** Divino.

[76] **instaurar una nación única en el mundo.** La voluntad de D-ios de elegir una nación.

[77] **para ser un modelo de la luz suprema Divina que penetra en la vida**

הָאֻמָּה הַנִּפְלָאָה, "לִבְזֹה נֶפֶשׁ, לִמְתָעֵב גּוֹי, לְעֶבֶד מֹשְׁלִים, מְלָכִים יִרְאוּ וָקָמוּ שָׂרִים וְיִשְׁתַּחֲווּ, לְמַעַן ד׳ אֲשֶׁר נֶאֱמָן קְדֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרֶךָּ", "הֵן עֵד לְאוּמִּים נְתַתִּיו נָגִיד וּמְצַוֵּה לְאֻמִּים הֵן גּוֹי לֹא־תֵדַע תִּקְרָא וְגוֹי לֹא־יְדָעוּךָ אֵלֶיךָ יָרוּצוּ, לְמַעַן ד׳ אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֵאֲרָךְ".

ד׳ בחר בישראל כדי שלאחר תהליך ארוך יהיה מוכן להדריך את הגויים לחיי קדושה אמיתיים.

הַחֵפֶץ שֶׁל הַעֲמָדַת גּוֹי אֶחָד בָּעוֹלָם בְּתוֹר מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ, שֶׁהוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת לְמוֹפֵת עַל הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הָאֱלֹהִי הַחוֹדֵר בְּחַיֵּי הָעַמִּים, שֶׁרַק

לכן, נבחר עם ישראל להיות עם ד׳, שבו תרוכז הקדושה וממנו תושפע לכל העולם.

[72] **שֶׁהוּכַן כְּבָר... עַל־יְדֵי אוֹתָהּ הָאֻמָּה הַנִּפְלָאָה.** אותו ריכוז של קדושה, כבר הוכן על ידי ד׳ בתוך האומה הישראלית.

[73] **לִבְזֹה נֶפֶשׁ, לִמְתָעֵב גּוֹי... לְמַעַן ד׳ אֲשֶׁר נֶאֱמָן קְדֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרֶךָּ.** פרוש הפסוק: עם ישראל, שהוא עכשיו מבוזה ומתועב על ידי העמים, בעתיד מלכים ומושלים יקומו בפניו וישתחוו לו למען ד׳, שהוא שנאמן לשמור הבטחתו לישראל ומפני שהם עם קדוש, היינו שדרכו מגיעה הקדושה לעולם (עיין מצודת דויד ומלבי"ם על הפסוק).

[74] **הֵן עֵד לְאוּמִּים נְתַתִּיו... וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֵאֲרָךְ.** מפסוק זה ניתן לראות את תפקידו של עם ישראל כמורה לעמים וכמפיץ הקדושה בעולם, שמפאת זה העמים השונים ישאפו ויתאמצו ללמוד ממנו. כל זה בגלל הבחירה האלוהית בישראל, שמשמעותה שדרך ריכוז הקדושה בעם ישראל הקדוש ברוך הוא מתגלה בעולם.

[75] **הַחֵפֶץ.** הרצון האלוהי.

[76] **הַעֲמָדַת גּוֹי אֶחָד בָּעוֹלָם.** הרצון האלוהי הוא שיהיה עם אחד נבחר.

[77] **שֶׁהוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת לְמוֹפֵת עַל הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הָאֱלֹהִי הַחוֹדֵר בְּחַיֵּי הָעַמִּים.** תפקידו של העם הזה להיות דוגמא ומופת לאפשרות שהאור האלוהי יחדור לחיי העמים וידריך אותם לחיי קדושה.

פרוש המשפט: החפץ האלוהי שיהיה עם נבחר הוא כדי שאותו עם נבחר יהיה מופת וכו׳

presencia y firmeza, cuando esté fuerte y libre, cuando retorne a su edificación y a su felicidad, después de todas sus múltiples peripecias en el pasado, después de todas sus pruebas duras, después de todas sus purificaciones y blanqueamientos, en su retorno con todas sus ideas y propiedades, la riqueza de su alma y los talentos de su vida, la pureza de su cuerpo, su raza y fe, el contenido de la manifestación Divina, que forma parte de su patrimonio y que

de los pueblos. La misión de este pueblo es para servir de ejemplo y modelo de la penetración de la luz Divina en la vida de los otros y para instruirlos en una vida de santidad.

El significado de la oración: El deseo Divino de elegir un pueblo es para que sirva de modelo de la luz...

[78] **que solo cuando tenga presencia...** Para que el pueblo elegido pueda cumplir con su objetivo de ser el ejemplo para las naciones tiene que realizarse un largo proceso histórico que se detalla a continuación.

[79] **cuando esté fuerte y libre, cuando retorne a su edificación y a su felicidad.** Al final del proceso el pueblo de *YiŠRaEL* continuará su existencia en forma independiente, fuerte, bien constituida y feliz, y solo entonces podrá servir de modelo para las naciones.

[80] **después de todas sus múltiples peripecias en el pasado.** Es necesario un largo proceso de edificación por medio de diferentes situaciones y dificultades.

[81] **después de todas sus pruebas duras, después de todas sus purificaciones y blanqueamientos.** Igual que la purificación de los metales se hace al fuego y altas temperaturas para extraer los elementos impuros, de esta misma forma el pueblo judío fue acrisolado por los maltratos y escarnios que sufrió en su largo exilio para fortalecerse y lograr un futuro brillante, para entonces servir como modelo y señal para las demás naciones.

[82] **en su retorno con todas sus ideas y propiedades, la riqueza de su alma y los talentos de su vida.** Después del largo exilio se podría esperar que el pueblo judío se hubiese debilitado y devaluado su capital espiritual, pero fue todo lo contrario: él retorna a su tierra y a su grandeza entero, sin perder ninguno de sus valores talentos ni facultades.

[83] **la pureza de su cuerpo, de su raza y de su fe.** A pesar del largo exilio el pueblo judío conservó su pureza.

[84] **todo el contenido de la manifestación Divina.** La capacidad que tiene la nación israelita de vivir una vida espiritual y revelar la presencia de D-ios en la tierra mediante la profecía y el espíritu de santidad, así como también de realizar una

בִּהְיוֹתוֹ מָצוּי וְעוֹמֵד, בִּהְיוֹתוֹ חָסֹן וְחָפְשִׁי, בִּהְיוֹתוֹ שָׁב לְבִנְיָנוֹ וּלְאָשְׁרוֹ, אַחֲרֵי כָּל הוֹפָעוֹתָיו הַמְרֻבּוֹת בֶּעָבָר, אַחֲרֵי כָּל נִסְיוֹנוֹתָיו הַקָּשִׁים, אַחֲרֵי כָּל צֵרוּפָיו וְלִבּוּנָיו, בְּשׁוּבוֹ עִם כָּל דֵּעוֹתָיו וְעִם כָּל קִנְיָנָיו, עִם כָּל רְכוּשׁ נִשְׁמָתוֹ וְכִשְׁרוֹן חַיָּיו, עִם כָּל טָהֳרָתוֹ הַגּוּפָנִית, הַגִּזְעִית וְהָאֱמוּנִית, עִם כָּל תֹּכֶן הַהוֹפָעָה הָאֱלֹהִית, שֶׁהִיא לוֹ לְמוֹרָשָׁה וְשֶׁסְּגֻלַּת

[78] **שֶׁרַק בִּהְיוֹתוֹ...** כדי שהעם הנבחר יוכל לשמש דוגמא ומופת לעמים, יש צורך בתהליך היסטורי ארוך שמפורט בשורות הבאות.

[79] **מָצוּי וְעוֹמֵד, בִּהְיוֹתוֹ חָסֹן וְחָפְשִׁי, בִּהְיוֹתוֹ שָׁב לְבִנְיָנוֹ וּלְאָשְׁרוֹ.** בסוף התהליך עם ישראל יתקיים וימשיך לעמוד בפני עצמו, עצמאי חזק בנוי ומאושר ואז הוא יוכל לשמש דוגמה לעמים.

[80] **אַחֲרֵי כָּל הוֹפָעוֹתָיו הַמְרֻבּוֹת.** יש צורך בתהליך ארוך של מצבים שונים של בניה (הופעותיו המרובות) דרך קשיים רבים.

[81] **אַחֲרֵי כָּל נִסְיוֹנוֹתָיו הַקָּשִׁים, צֵרוּפָיו וְלִבּוּנָיו.** צרוף הוא הוצאת הסיגים ממתכות שונות כגון כסף שנעשה על ידי האש. כך הייסורים לאורך הגלות בונים את ישראל ומכינים אותו למצבו האידאלי העתידי כדוגמא ומופת לעמים.

[82] **בְּשׁוּבוֹ עִם כָּל דֵּעוֹתָיו וְעִם כָּל קִנְיָנָיו עִם כָּל רְכוּשׁ נִשְׁמָתוֹ וְכִשְׁרוֹן חַיָּיו.** לאחר התהליך הארוך של הגלות היה ניתן לצפות שעם ישראל ייחלש ויאבד מרכושו הרוחני, אך הוא חוזר לארצו ולגדולתו בלי לאבד דבר מכל זה, אלא אדרבה נמצאים אתו כל דעותיו, קנייניו, רכוש נשמתו וכל הכישרונות המיוחדים של עם ישראל בכל תחומי החיים.

[83] **טָהֳרָתוֹ הַגּוּפָנִית, הַגִּזְעִית וְהָאֱמוּנִית.** למרות הגלות הארוכה וייסוריה עם ישראל נשאר טהור בגופו, בגזעו ובאמונתו.

[84] **הַהוֹפָעָה הָאֱלֹהִית.** היכולת המיוחדת של עם ישראל לחיות חיים אלוהיים ולהופיע את ד׳ בעולם דרך נבואה ורוח הקודש וחיים לאומיים בריאים לא נעלמה במהלך הגלות (אף על פי שלא באה לידי ביטוי בצורה שלמה בחיי היום יום) ועם חזרתו לארצו היא מתרחבת ומתגדלת.

la propiedad de su tierra engrandece y amplifica, entonces, por medio de esa amistad interior que él puede mostrar a las naciones del mundo a cambio de todo el odio y las persecuciones que recibió, por medio de todo el honor y el asombro que le podrán expresar en lugar del desprecio y la humillación que le prodigaron, por medio del anhelo de unión y fraternidad con este pueblo del Eterno, vinculado a la heredad del Eterno, en el que está inmersa la

vida nacional sana, no se desvaneció en el proceso del *GaLUṪ* (aunque no podía expresarse en la vida cotidiana) y con el retorno a su tierra se engrandece y amplifica.

[85] **que la propiedad de su tierra engrandece.** Se trata del contenido de la manifestación Divina. Durante el exilio se conservó; pero, el nuevo encuentro con la tierra de *YiŚRaEL* lo engrandece y amplifica. (En el capítulo «*La tierra de YiŚRaEL*» se trató el tema de su influencia sobre la espiritualidad del pueblo judío).

[86] **entonces.** Después del proceso de purificación y edificación del exilio, y el retorno a su tierra y a su independencia con toda su riqueza espiritual, entonces puede influir también sobre las naciones.

[87] **por medio de esa amistad interior que él puede mostrar a las naciones del mundo a cambio de todo el odio y las persecuciones que recibió.** Cuando el pueblo judío crea lazos de amistad con las naciones, guiándolas y devolviendo favores a cambio de todo el mal que le hicieron durante los años del exilio, donde hubo odio y persecuciones.

[88] **de todo el honor y el asombro que le podrán expresar las naciones en lugar del desprecio y la humillación que le prodigaron.** La grandeza del pueblo de *YiŚRaEL* en ese momento y la relación extraordinaria con las naciones causarán una reacción de honor que sustituirá todo el desprecio y la humillación que le prodigaron durante los años del exilio.

[89] **por medio del anhelo de unión y fraternidad con el pueblo del Eterno, vinculado a la heredad del Eterno.** Además de la relación de honor que se desarrollará, también habrá el anhelo de apegarse con este pueblo por el nivel evidente de santidad Divina que se revelará en él, cuando está «vinculado a la heredad del Eterno», es decir, asentado en la tierra de *YiŚRaEL*».

[Hay aquí una alusión al versículo de *YeḤeZQuEL* que afirma: «Y cuando llegaron a las naciones adonde fueron, profanaron mi santo Nombre, diciendo de ellos: "Estos son pueblo del Eterno y de la tierra de Él han salido"». Es decir, que la estada del pueblo judío en el exilio es una profanación del Nombre de *HaSHeM*. Aquí se trata de la reparación que se produce cuando *YiŚRaEL* retorna a su tierra, santificando así el Nombre de D-ios].

אַרְצוֹ מְגַדַּלְתּוֹ וּמַרְחַבְתּוֹ,

אָז עַל־יְדֵי אוֹתָהּ הַיְדִידוּת הַפְּנִימִית שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַרְאוֹת לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם תַּחַת כָּל הַמַּשְׂטֵמָה וְהָרְדִיפוֹת אֲשֶׁר קִבֵּל מֵהֶם, עַל־יְדֵי כָּל הַכָּבוֹד וְהַהִשְׁתּוֹמְמוּת אֲשֶׁר כָּל הַגּוֹיִם כֻּלָּם יוּכְלוּ לְהַרְאוֹת עָלָיו תַּחַת כָּל הַבּוּז וְהַחֶרְפָּה אֲשֶׁר טָפְלוּ עָלָיו, עַל־יְדֵי כָּל אוֹתָהּ הַתְּשׁוּקָה שֶׁל הַהִתְחַבְּרוּת וְהָרֵעוּת עִם עַם ד׳ אֵלֶּה עִם נַחֲלַת ד׳, אֲשֶׁר סְגֻלַּת הַקֹּדֶשׁ

[85] **וְשֶׁסְּגֻלַּת אַרְצוֹ מְגַדַּלְתּוֹ וּמַרְחַבְתּוֹ.** את תוכן ההופעה האלוהית. תוכן זה נשמר בגלות, אך המפגש המחודש עם ארץ ישראל מגדל אותו ומרחיב אותו (על השפעת ארץ ישראל על הסגולות הרוחניות של עם ישראל והבאתם לידי ביטוי שלם הורחב בחלק ארץ ישראל של ספר זה).

[86] **אָז.** אחר תהליך הצרוף והבניה של הגלות, והחזרה לארצו ולעצמיותו עם כל רכושו הרוחני הוא יכול להשפיע גם על העמים.

[87] **עַל־יְדֵי אוֹתָהּ הַיְדִידוּת הַפְּנִימִית שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַרְאוֹת לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם תַּחַת כָּל הַמַּשְׂטֵמָה וְהָרְדִיפוֹת אֲשֶׁר קִבֵּל מֵהֶם.** כאשר עם ישראל יוצר קשרי ידידות עם העמים, ומחזיר להם טובה בהשפעתו עליהם ובהדרכתו אותם, תחת כל הרעה שעשו לו לאורך ימי גלותו בשנאתם וברדיפותיהם.

[88] **עַל־יְדֵי כָּל הַכָּבוֹד וְהַהִשְׁתּוֹמְמוּת... אֲשֶׁר טָפְלוּ עָלָיו.** גדולתו של עם ישראל בתקופה זו, יחד עם היחס המופלא שלו אל העמים יגרמו לעמים לפתח כלפיו יחס של כבוד במקום היחס של בוז והשפלה שהיו מנת חלקו לאורך ההיסטוריה.

[89] **עַל־יְדֵי כָּל אוֹתָהּ הַתְּשׁוּקָה שֶׁל הַהִתְחַבְּרוּת וְהָרֵעוּת עִם עַם ד׳ אֵלֶּה עִם נַחֲלַת ד׳.** בנוסף ליחס הכבוד שיתפתח תהיה גם תשוקה של התחברות לעם ד׳ מפאת הקדושה האלוהית שתופיע בו באופן גלוי כאשר הוא ישוב לארץ ישראל – "עם ד׳ אלה (כשהוא חי) עם נחלת ד׳".

[יש פה רמז לפסוק ביחזקאל שמדבר על חילול ד׳ שנגרם מהיותו של עם ישראל בגלות: ויבוא אל הגויים אשר באו שם, ויחללו את שם קדשי באמר להם עם ד׳ אלה ומארצו יצאו", ופה רמוז שזה יתוקן בקידוש ד׳ שיקרה כשעם ישראל ישוב לנחלת ד׳].

propiedad de la santidad inmaculada para la purificación de la vida, que solo con una emulación larga, con una profundización paulatina generacional puede surgir en forma conveniente también en las demás naciones y en todo hombre que se encuentre en la faz de la tierra, entonces se aclarará a todos que la propiedad de la santidad no es una cualidad barata, que se obtiene con las manos sucias, sino que solo se logra con esfuerzo extraordinario, entrega constante y por mérito de un legado santo de padres a hijos, que soportan al mundo con amor y guardan el camino del Eterno con todo heroísmo.

[90] **en el que está inmersa la propiedad de la santidad inmaculada para la purificación de la vida.** En el pueblo de *YiŚRaEL*. Las naciones verán y sentirán que él vive la propiedad de santidad en su forma inmaculada y limpia, que conduce a una vida pura, no una supuesta santidad imbuida de impureza y contaminación, como pretendieron el cainismo, el «qoraḤismo» y la herejía.

[91] **puede surgir.** La propiedad de la santidad.

[92] **que solo con una emulación larga, de una profundización paulatina generacional puede surgir en forma correcta también en las demás naciones y en todo hombre que se encuentre en la faz de la tierra.** Las naciones entenderán la necesidad de un largo proceso de emulación e imitación de la vida del pueblo judío, que se profundizará en forma gradual y, entonces, ellos también podrán adquirir una vida santa y pura.

[93] **la propiedad de la santidad no es una cualidad barata, que se obtiene con las manos sucias.** Todos entenderán que la santidad no se adquiere fácilmente con «una declaración o una afirmación de fe» mientras permanecen sumergidos en impurezas materiales, dañando de esta manera la santidad misma.

[94] **solo se logra con esfuerzo extraordinario (...) y por mérito de un legado santo (...) y guardan el camino del Eterno con todo heroísmo**. Para ser verdaderamente santos es necesario cumplir con dos condiciones: un gran esfuerzo y ser guardián de un patrimonio que viene en herencia a lo largo de muchas generaciones.

בְּטָהֳרָתָהּ לְטָהֳרַת הַחַיִּים סְפוּנָה בוֹ, אֲשֶׁר רַק עַל־יְדֵי חִקּוּי אָרֹךְ עַל־יְדֵי הַדְרָגָה שֶׁל הַעֲמָקָה דּוֹרִית יְכוֹלָה הִיא לָצֵאת אֶל הַפֹּעַל בְּמִדָּה הֲגוּנָה גַּם בִּשְׁאָר הָעַמִּים בְּכָל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה,

– אָז יְבֹרַר לַכֹּל, כִּי סְגֻלַּת הַקֹּדֶשׁ אֵינָהּ סְגֻלָּה זָלָה, שֶׁיְּכוֹלָה לְהִנָּטֵל בְּכָל יָדַיִם מְסֹאָבוֹת, כִּי אִם סְגֻלָּה הָעוֹלָה בְּעָמָל נוֹרָא בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ קְבוּעָה, וְעַל־יְדֵי זְכוּת נַחֲלַת קֹדֶשׁ שֶׁל אָבוֹת לְבָנִים נוֹשְׂאֵי עוֹלָם בְּאַהֲבָה וְשׁוֹמְרִים דֶּרֶךְ ד׳ בְּכָל עֹז.

[90] **אֲשֶׁר סְגֻלַּת הַקֹּדֶשׁ בְּטָהֳרָתָהּ לְטָהֳרַת הַחַיִּים סְפוּנָה בוֹ.** בו – בעם ישראל. העמים יראו ויחושו שבתוך עם זה שוכנת תכונת הקדושה בצורתה הטהורה והנקייה שמביאה לטהרת החיים עצמם. לא קדושה שנשארת בתוך הטומאה והסיאוב כפי ששואפות לחיות הקינות, הקרחות והמינות.

[91] **הִיא.** סגולת הקודש.

[92] **אֲשֶׁר רַק עַל־יְדֵי חִקּוּי אָרֹךְ... אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.** העמים יבינו שכדי לסגל לעצמם חיי קדושה טהורים יש צורך בתהליך ארוך של חיקוי והעתקה של דרך החיים של עם ישראל, שילך ויתעמק בעמים במשך דורות רבים באופן הדרגתי.

[93] **אֵינָהּ סְגֻלָּה זָלָה, שֶׁיְּכוֹלָה לְהִנָּטֵל בְּכָל יָדַיִם מְסֹאָבוֹת.** זלה: זולה וקלה להשגה. מסואבות: טמאות.

כולם יבינו שהקודש איננו דבר שנרכש בקלות רק על ידי "הגה אחד" או "אמרת אמונה" תוך כדי שהאדם נשאר בטומאתו ובחומריותו, ושמגע עם הקודש בלי תהליך ארוך של לימוד והעמקה מטמא אותו.

[94] **כִּי אִם סְגֻלָּה הָעוֹלָה בְּעָמָל נוֹרָא..., וְעַל־יְדֵי זְכוּת נַחֲלַת קֹדֶשׁ... דֶּרֶךְ ד׳ בְּכָל עֹז.** כדי להיות קדושים באמת יש צורך בשני תנאים: עמל גדול וקבוע וזכות המונחלת מהאבות לבנים ששומרים דרך זו לאורך דורות רבים.

Los pueblos reconocerán que el camino de la herejía es incorrecto y la maldad del hombre desaparecerá.

Entonces se quitará el velo de encima de todos los pueblos y la máscara que cubre todas las naciones, y aquella abdicación de la herejía se reconocerá tal y como es: una moneda falsa que ciega los ojos e impurifica las almas, incrementa el crimen, la sangre y múltiples abominaciones. «El Eterno, mi fuerza y mi fortaleza, y mi refugio en el día de angustia, a ti vendrán naciones desde las extremidades de la tierra y dirán: "En verdad nuestros antepasados llegaron a poseer pura falsedad, vanidad y cosas en las que no había nada provechoso"». «Y solo el Eterno será puesto en alto en aquel día y los ídolos se extinguirán por completo». «No harán ningún daño ni causarán ninguna ruina en toda mi santa montaña, porque la tierra estará llena del conocimiento del Eterno como las aguas cubren el mar».

[95] **Entonces se quitará el velo.** Se revelará la verdad por encima de esas teorías ideológicas como el cainismo, el «qoraḤismo» y la herejía.

[96] **aquella abdicación de la herejía.** Que no exige un cambio verdadero en el individuo, sino que lo abandona y lo deja sumergido en su impureza, dominado por sus bajos instintos.

[97] **«El Eterno (...) a ti vendrán naciones (...) y dirán: "En verdad nuestros antepasados llegaron a poseer pura falsedad, vanidad y cosas en las que no había nada provechoso"...».** Este versículo trata de la decepción de las naciones de su propia fe, cuando perciban que no les ayuda para lograr la verdadera santidad.

[98] **Y solo el Eterno será puesto en alto en aquel día y los ídolos se extinguirán por completo.** Esta decepción llevará a la convicción de que la fe verdadera es la única que permanecerá, mientras que las demás ideologías desaparecerán de la faz de la tierra.

[99] **No harán ningún daño ni causarán ninguna ruina.** Con este conocimiento y la verdadera reparación del alma, la maldad del hombre desaparecerá del mundo.

העמים יכירו בכך שדרכה של המינות פסולה והרע האנושי ייעלם.

אָז יוּסְרוּ פְּנֵי הַלּוֹט מֵעַל כָּל הָעַמִּים וְהַמַּסֵּכָה הַנְּסוּכָה עַל הַגּוֹיִם, וְאוֹתָהּ הַוַּתְּרָנוּת שֶׁל הַמִּינוּת תֵּכַּר כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּתוֹר מַטְבֵּעַ פְּסוּלָה, הַמְסַמְּאָה אֶת הָעֵינַיִם וּמְטַמְּאָה אֶת הַנְּפָשׁוֹת, מַרְבָּה רֶצַח וָדָם וְכָל תּוֹעֵבָה. "ד' עֻזִּי וּמָעֻזִּי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה, אֵלֶיךָ גּוֹיִם יָבֹאוּ מֵאַפְסֵי אָרֶץ, וְיֹאמְרוּ: "אַךְ שֶׁקֶר נָחֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאֵין בָּם מוֹעִיל", "וְנִשְׂגַּב ד' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא, וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יַחֲלֹף", "לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ד' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים".

[95] **אָז יוּסְרוּ פְּנֵי הַלּוֹט.** אז תתגלה האמת על אותן שיטות אידיאולוגיות כמו המינות הקינות והקרחות.

[96] **הַוַּתְּרָנוּת שֶׁל הַמִּינוּת.** שאינה דורשת מהאדם שינוי אמתי אלא "מוותרת" לו ומניחה לו להישאר בטומאתו משועבד ליצריו השפלים.

[97] **ד' עֻזִּי וּמָעֻזִּי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה... הֶבֶל וְאֵין בָּם מוֹעִיל.** פסוק זה מדבר על אותה התפקחות של הגויים מאמונתם, כאשר הם יכירו שהיא אינה מועילה להם להשיג את הקדושה האמתית.

[98] **וְנִשְׂגַּב ד'... כָּלִיל יַחֲלֹף.** התפקחות זו תביא לכך שהאמונה האמתית היא היחידה שתישאר וכל שאר האלילים ותחליפיהם כפי שהם באים לידי ביטוי במינות ייעלמו מן העולם.

[99] **לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ...** מתוך ההכרה הזו והתיקון האמתי בנפש האדם שהיא תביא ייעלם הרוע האנושי מן העולם.

Sección XVI

La rectificación del hombre y todas sus fuerzas

La perfección del hombre debe llegar hasta sus lados más bajos, que cuando lo dominan lo corrompen; pero, cuando están al servicio de las partes superiores, se enaltecen y contribuyen a la elevación del hombre. El amor al Eterno debe ser con los dos instintos, es decir, con el individuo en forma integral. Esto es cierto para cada uno en particular y para la humanidad en general. Para llegar a este nivel se necesita del poder de la *ṪORaH* oculta, que se divulga en el mundo por diferentes vías.

La rectificación del hombre tiene que incluir sus lados bajos, que estén al servicio de sus partes superiores, para transformarse ellos mismos en una porción del bien y lo engrandezcan.

La rectificación de lo torcido en los atributos, en las ideas, en la visión de la vida, hasta en las elevaciones excelsas de la santidad, requiere penetrar en las raíces bajas y con

[1] **La rectificación de lo torcido.** La desviación se desarrolla en forma natural en el hombre y en el mundo: las malas inclinaciones, los instintos, los errores que se arraigan, etc. El hombre debe luchar en contra de esta tendencia y enderezarla.

[2] **los atributos.** Las propiedades del carácter humano se tuercen cuando se desvían del equilibrio, del punto medio hacia un extremo, como la cólera o la apatía, la avaricia o el despilfarro. (ver los Ocho Capítulos del *RaMBaM,* Capítulo IV)

[3] **las ideas.** El sistema de creencias, de pensamientos y de entendimientos puede estar equivocado.

[4] **la visión de la vida.** Se refiere a la forma como el hombre percibe su existencia. Su interpretación del mundo.

[5] **las elevaciones excelsas de la santidad.** Aun en los pensamientos excelsos relacionados con la *ṪORaH*, puede haber interpretaciones erradas y torcidas.

[6] **requiere...** Para la rectificación de lo desviado en todas las aéreas mencionadas, hay que penetrar en las raíces bajas...

[7] **penetrar en las raíces bajas.** La rectificación y la reparación debe penetrar y alcanzar los lados más bajos del hombre, las raíces de sus tendencias materiales, elevarlas y encontrar para ellas un lugar apropiado. Esto en oposición a las teorías que proponen borrar las inclinaciones materiales y alejarse de ellas, o aquellas que afirman que hay que someterse a ellas y darles legitimidad.

פרק טז

הישרת האדם וכל כוחותיו

תיקון האדם צריך להגיע עד הצדדים הנמוכים שבו, שכשהם שולטים באדם הם משחיתים אותו, אך כאשר הם משועבדים לצדדים העליונים, הם מתעלים ומסייעים לאדם להתעלות. לכן, אהבת ד׳ השלמה צריכה להיות בשני היצרים, כלומר, באדם בשלמותו. דבר זה נכון לאדם הפרטי והכללי ואף לאנושות כולה. כדי להגיע למדרגה זו יש צורך בכוחה של תורת הסוד שהולכת ומתפשטת בעולם בדרכים שונות.

יישור האדם צריך לכלול את תיקון הצדדים התחתיים שבו, שלא יעמדו בפני עצמם אלא ישרתו את הצדדים העליונים, ובזה הם עצמם יוסיפו טוב.

הַיְשָׁרַת הָעַקְמוּמִיּוּת בַּתְּכוּנוֹת, בַּדֵּעוֹת, בְּהַשְׁקָפַת הַחַיִּים, עַד לַעֲלִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ הַמְּעֻלּוֹת, זְקוּקָה הִיא לַחֲדֹר בַּשֳּׁרָשִׁים הַתַּחְתִּיִּים, וְעִמָּם לַעֲלוֹת לַסְּפִירוֹת

[1] **הַיְשָׁרַת הָעַקְמוּמִיּוּת.** עקמומיות מתפתחת באופן טבעי באדם ובעולם. נטיות רעות, יצרים, טעויות שמשתרשות וכדו׳. מטרת האדם והאנושות היא להילחם בעקמומית זאת ולישרה.

[2] **בַּתְּכוּנוֹת.** תכונות האופי של האדם עלולות להיות עקומות כאשר הן יוצאות מאיזון ונוטות להגזמה וקיצוניות כגון כעס או אדישות, קמצנות או פזרנות וכדו׳ (עיין שמונה פרקים לרמב״ם פרק ד).

[3] **בַּדֵּעוֹת.** מערכת האמונות, המחשבות וההשגות השכליות.

[4] **בְּהַשְׁקָפַת הַחַיִּים.** הצורה שבה האדם תופס את חייו. הבנתו את העולם.

[5] **לַעֲלִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ הַמְּעֻלּוֹת.** אפילו במחשבות התורניות העליונות ביותר ישנן תפיסות שגויות ועקומות.

[6] **זְקוּקָה הִיא...** פרוש המשפט: הישרת העקמומיות זקוקה לחדור וכו׳.

[7] **לַחֲדֹר בַּשֳּׁרָשִׁים הַתַּחְתִּיִּים.** היישור והתיקון צריך לחדור ולהגיע עד הצדדים הנמוכים ביותר שבאדם, עד השורשים של הנטיות הגשמיות ביותר של האדם ולמצוא להם את מקומם הנכון. זאת בניגוד לתפיסות האומרות שיש למחוק את הנטיות הגשמיות ולהתנזר מהן, ובניגוד לאלו הטוענים שיש להיכנע ולתת להן לגיטימציה.

ellas subir a las esferas superiores, cuando las derivaciones dominan por sí mismas, ellas opacan y atemorizan, contaminan y materializan en forma burda e infectada toda la atmósfera de la vida y, cuando están atadas y se anulan en contenidos que se encuentran encima de ellas y se elevan con sus ascensos, ciertamente ellas mismas agregan luz y vida, pureza y santidad, valentía y gloria en todo.

Un fundamento eterno es «amarás al Señor tu

[8] **con ellas subir a las esferas superiores.** Reparando las cosas más bajas y básicas, el hombre puede subir a los niveles más excelsos de rectitud, arrastrando también todos los atributos del carácter humano y sus ideas.

[9] **las esferas superiores.** Después de estas palabras debería de haber un punto y seguido.

[10] **las derivaciones.** En los *SHEMONAH QeBaTSIM* y en las nuevas ediciones de *OROṪ* aparece, «las derivaciones inferiores».

Están las cosas esenciales y las ramificaciones, que son derivaciones, relacionadas con las partes bajas de la vida, el cuerpo y sus instintos.

[11] **dominan por sí mismas.** Se trata de cuando estas derivaciones predominan, no como una porción integral de la vida y no sirven a las partes superiores. Es como el caso del hombre que se deja arrastrar por sus instintos y solo se ocupa de satisfacerlos.

[12] **ellas opacan y atemorizan (...) toda la atmósfera de la vida.** Cuando esos bajos instintos dominan al hombre y se consolidan en lo esencial de su existencia, entonces impurifican y corrompen también sus partes superiores, y se transforma en un ser material y vil.

[13] **y, cuando están atadas, y se anulan en contenidos que están encima de ellas.** El hombre que sabe valorar las prioridades somete sus fuerzas materiales y las pone al servicio de las facultades espirituales. Por ejemplo, cuando el instinto de la comida es dominado por la razón, el alimento se considera como un elemento fundamental para conservar la salud, permitiendo al individuo servir mejor al Eterno.

[14] **se elevan con sus ascensos.** En esta situación los bajos instintos suben con la superación de las partes superiores, pues forman una sola unidad y contribuyen con este ascenso.

[15] **agregan luz y vida (...) valentía y gloria en todo.** Las partes inferiores no solo se elevan, sino que contribuyen a un ascenso mayor de las partes superiores. Es decir, el uso correcto y adecuado de la parte física contribuye con el fortalecimiento de la espiritual.

הַגְּבוֹהוֹת, כְּשֶׁהַהִתְפַּצְּלֻיּוֹת שׁוֹלְטוֹת לְעַצְמָן הֵן מַעֲכִירוֹת וּמְחַלְחֲלוֹת, מְזַהֲמוֹת וּמְגַשְּׁמוֹת הַגְּשָׁמָה גַּסָּה וּמְזַהֲמָה אֶת כָּל אֲוִיר הַחַיִּים, וּכְשֶׁהֵן נֶאֱחָזוֹת וּמִתְבַּטְּלוֹת בַּתְּכָנִים שֶׁמִּמַּעַל לָהֶן וְעוֹלוֹת בַּעֲלִיָּתָם הֲרֵי הֵן הַמּוֹסִיפוֹת אוֹר וְחַיִּים, טֹהַר וְקֹדֶשׁ, אֹמֶץ וְתִפְאֶרֶת בַּכֹּל.

יְסוֹד נִצְחִי הוּא "וְאָהַבְתָּ אֵת ד' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ

[8] **וְעִמָּם לַעֲלוֹת לַסְּפִירוֹת הַגְּבוֹהוֹת.** מתוך התיקון של הדברים הנמוכים והבסיסיים האדם יכול לעלות גם למעלות עליונות של יושר, ולהעלות גם את כל המידות והדעות הנמוכות כביכול.

[9] **הַגְּבוֹהוֹת.** נראה שצריך להיות נקודה לאחר מילה זו (בשמונה קבצים ובנדפס יש פסיק, במהדורות החדשות כגון שיחות הרצ"י על ספר אורות, אורות עם פרוש הרב אבינר ושיעורים בספר אורות של הרב מלמד ישנה נקודה).

[10] **כְּשֶׁהַהִתְפַּצְּלֻיּוֹת.** בשמונה קבצים ז, מו מופיע: "כְּשֶׁהַהִתְפַּצְּלֻיּוֹת הַתַּחְתִּיּוֹת", (וכן מודפס במהדורות החדשות הנ"ל).

ישנם דברים שמתפצלים מתוך הדברים העיקריים של החיים. "תחתיות" היינו שאינן עיקר החיים אלא נלוות אליהם, שייכות לצדדים הנמוכים כמו הגוף ותאוותיו.

[11] **שׁוֹלְטוֹת לְעַצְמָן.** כאשר אותן התפצלויות עומדות בפני עצמן ולא כחלק מהמערך הכולל של החיים, לא באות לשרת את המדרגות העליונות של האדם אלא רק למלא את תאוותיו, כגון אדם ששקוע ביצר האכילה או בתאוות מיניות.

[12] **מַעֲכִירוֹת וּמְחַלְחֲלוֹת... אֶת כָּל אֲוִיר הַחַיִּים.** כאשר אותם צדדים תחתיים משתלטים על האדם והופכים לעיקר הרי שהם מזהמים את כל חייו, גם את הצדדים העליונים שבו, והאדם נהיה חומרני ושפל.

[13] **וּכְשֶׁהֵן נֶאֱחָזוֹת וּמִתְבַּטְּלוֹת בַּתְּכָנִים שֶׁמִּמַּעַל לָהֶן.** כאשר האדם מעצב את סדר העדיפויות בצורה נכונה, בה הנטיות החומריות קשורות לעליונות ומתבטלות בחשיבותן ביחס אליהן. לדוגמא כאשר יצר האכילה נשלט על ידי השכל ומשמש לצורך שמירה על כוחו ובריאותו של האדם על מנת שיוכל לעבוד את ד'.

[14] **וְעוֹלוֹת בַּעֲלִיָּתָם.** במצב זה אותן נטיות נמוכות מתעלות אף הן יחד עם העילוי של הצדדים העליונים, כיון שהן מסייעות להתרוממות האדם.

[15] **הֲרֵי הֵן הַמּוֹסִיפוֹת אוֹר וְחַיִּים, טֹהַר וְקֹדֶשׁ, אֹמֶץ וְתִפְאֶרֶת בַּכֹּל.** ואז, לא רק שאותן הנטיות התחתיות הן ראויות ומתעלות אלא שהן אף משפרות את הצדדים העליונים.

D-ios con todo tu corazón, con tus dos instintos: con el del bien y el del mal». El amor no es completo y no fluye bien de la fuente de la unidad purificada, sino cuando se incluyen las dos tendencias en conjunto y el instinto del mal se une al del bien, y todos sus poderes negativos se fusionan a la raíz del bien y se transforman en bien, para pulir, resucitar, abrillantar y purificar mejor la pasión del bien.

Esta reparación surge en todos los aspectos de la vida mediante los poderes de la ciencia de lo oculto y su difusión en el mundo.

Este principio se aplica a las ideas, a las

[16] **Un fundamento eterno (...) con el del bien y el del mal».** Este principio tiene su fuente en la *MiSHNaH*, que afirma que hay que servir a D-ios también con el instinto del mal, es decir, las tendencias materiales, que realmente no son malas en sí, sino cuando se dividen y se transforman en un objetivo en sí mismas. Pero, si el hombre las pone al servicio de D-ios, se transforman en un elemento necesario e indispensable para lograr el bien y el amor al Eterno.

[17] **El amor no es completo y no fluye bien de la fuente de la unidad purificada.** Toda la existencia, incluyendo las partes que parecen malas en su manifestación en el mundo, provienen de un solo origen: el Creador, por lo que todo en esa fuente pura es bueno. El amor completo tiene que fluir de ese lugar, en el que se unen todas las tendencias del hombre. Este puede realizarse cuando la persona sabe dar un lugar correcto a todas sus tendencias.

[18] **El amor no es completo (...) sino cuando se incluyen las dos tendencias en conjunto.** Si el hombre usa solo una parte de su potencial al servicio del Eterno, poniendo a un lado las demás, su amor es incompleto, ya que sufre de un conflicto permanente entre sus fuerzas interiores, y no ama a D-ios con todo su corazón, sino solamente con una parte.

[19] **todos sus poderes negativos se fusionan a la raíz del bien y se transforman en bien.** En el origen todos los poderes del hombre son buenos, por esto, cuando siguen sujetos a su raíz que es virtuosa, se transforman en positivos.

[20] **para pulir (...) la pasión del bien.** En este estado integral, los poderes del instinto del mal perfeccionan y fortalecen el instinto del bien. Por ejemplo, la persona que se llena de celos por el trabajo de su compañero, si pone esta fuerza a la disposición de valores positivos de superación, le permite mejorarse y elevarse. Como afirma el *T̊aLMUD:* «El celo de los sabios engrandece la sabiduría» (*BaBA BaT̊RA* 21A)

[21] **Este principio.** Cuando las tendencias inferiores se unen al bien y lo sirven, se elevan y lo impulsan a mejorar.

[22] **las ideas.** Aquellas que parecen torcidas y erradas, cuando se unen en su

– בִּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ: בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרַע". הָאַהֲבָה אֵינָהּ שְׁלֵמָה וְאֵינָהּ נוֹבַעַת יָפֶה מִמְּקוֹר הָאַחְדוּת הַמְטֹהָרָה כִּי־אִם כְּשֶׁכּוֹלְלִים אֶת הַיְצָרִים בְּיַחַד, וְהַיֵּצֶר הָרַע מִתְאַגֵּד עִם הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וְכָל כֹּחוֹתָיו הָרָעִים הִנָּם נֶאֱחָזִים בַּשֹּׁרֶשׁ הַטּוֹב וּמִתְהַפְּכִים לְטוֹבָה, לְצַחְצֵחַ, לְהַחֲיוֹת לְהַבְהִיר וּלְזַקֵּק יוֹתֵר אֶת לַהַט הַטּוֹב.

תיקון זה מופיע בכל תחומי החיים על ידי הכוחות של תורת הסוד והתפשטותו.

דָּבָר זֶה נוֹהֵג בַּדֵּעוֹת, בַּתְּכוּנוֹת וּבְעַצְמִיּוּת

כלומר, הניהול הנכון של הצדדים התחתונים מוסיף כוח ועוצמה בצדדים העליונים שבאדם.

[16] **יְסוֹד נִצְחִי... בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרַע.** את העיקרון הנצחי הזה ניתן לראות בדרשה המובאת במשנה, שיש לעבוד את ד' אף ביצר הרע. היצר הרע שהוא הנטיות החומריות שבאדם, אינו רע ביסודו, ורק כשהוא מתפצל ועומד בפני עצמו לשרת את עצמו בלבד הוא מוגדר כרע. אמנם כאשר האדם עובד את ד' בכל לבבו, ומשתמש בכל חלקי הנפש על מנת למלא את ייעודו בעולם ולעשות רצון בוראו, הרי שהיצר אינו רע, ואדרבה הוא מסייע לטוב ומהווה חלק מאהבת ד'.

[17] **מִמְּקוֹר הָאַחְדוּת הַמְטֹהָרָה.** לכל המציאות, גם החלקים הנראים לנו כרעים במציאות הריאלית, יש מקור אחד – ד'. לכן במקור הזה ישנה אחדות טהורה שבה הכל טוב. האהבה השלמה צריכה לנבוע ממקור האחדות שבו הכל טוב, וזה מתקיים באדם שמוצא מקום ראוי לכל נטיותיו.

[18] **הָאַהֲבָה אֵינָהּ שְׁלֵמָה... אֶת הַיְצָרִים בְּיַחַד.** אם האדם משתמש רק בחלק מכוחותיו לעבודת ד' ומזניח את השאר האהבה אינה יכולה להיות שלמה, שהרי הוא נמצא בקונפליקט עם חלק מכוחותיו, ואם כן הוא אינו אוהב את ד' בכל לבבו אלא רק בחלק ממנו.

[19] **נֶאֱחָזִים בַּשֹּׁרֶשׁ הַטּוֹב וּמִתְהַפְּכִים לְטוֹבָה.** בשורש כל כוחות האדם הם טובים, לכן כשאותם כוחות נאחזים בשורשם שהוא טוב הם עצמם הופכים להיות טובים.

[20] **לְצַחְצֵחַ... אֶת לַהַט הַטּוֹב.** במצב שלם זה הכוחות של יצר הרע משפרים עוד יותר את הטוב ונותנים לו כוח. לדוגמה, לאדם יש באופן טבעי קנאה ותחרותיות, דבר שיכול להיחשב כרע, אך כאשר הוא משמש את הטוב הוא גורם לאדם להתעלות ולהשתפר – "קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא כא עמוד א).

[21] **דָּבָר זֶה.** שכאשר הנטיות הנמוכות מחוברות לטוב ומשמשות אותו הרי הן מתעלות בעצמן ומסייעות בעילוי הטוב.

[22] **בַּדֵּעוֹת.** דעות שנראות כעקומות ופסולות בהתחברן למקורן התורני נקודת הטוב שבהן מתעלה ומסייעת לטוב הכללי.

cualidades y a la esencia de la vida; a la comprensión del mundo, al entendimiento de la fe, a la educación general y particular; a las aspiraciones delicadas de la vida, la humanidad, la nacionalidad y la perfección del hombre a la luz de la esperanza de la felicidad suprema.

Para esto se requiere todas las energías de la pureza grande de la fuerza de la sabiduría suprema y el objetivo del secreto del Eterno, que es para los que le temen, que va brillando

origen en la *ṪORaH*, la parte buena que contienen, se elevan y contribuyen al bien general.

[23] **a las cualidades.** Hay rasgos en el hombre que regularmente se manifiestan en forma negativa; pero, en su origen son positivos y se les puede dar un uso correcto en la vida.

[24] **la esencia de la vida.** En la esencia de la vida del hombre hay partes bajas que se elevan al apegarse a su origen positivo.

[25] **el entendimiento de la fe.** Hay creencias falsas que poseen en su origen alguna verdad, cuando se unen con la fe verdadera, son rescatadas y se enaltecen.

[26] **la educación general y particular.** Se refiere a la de la humanidad, de la nación, de la sociedad, así como también al del individuo en particular.

[27] **la perfección del hombre a la luz de la esperanza de la felicidad suprema.** El hombre anhela la felicidad suprema, es decir, deleitarse con D-ios. Esto es su perfección (ver *MeSILaṪ YeSHaRIM, El sendero de los rectos*, Capítulo I). En este deseo, la persona puede tomar caminos erróneos, que también tienen que ser corregidos.

[28] **para esto.** La rectificación de lo torcido en los atributos y en las ideas.

[29] **la fuerza de la sabiduría suprema.** Es la sabiduría del Creador como se expresa en la *ṪORaH* y especialmente en la *ṪORaH* oculta, que posee fuerza, ya que conoce todos los poderes y los organiza en forma precisa de acuerdo con los ideales superiores y no permite que se desborden.

[30] **el objetivo.** Este perfeccionamiento es el objetivo del secreto del Eterno, que es para los que le temen.

[31] **para los que le temen.** El temor al Cielo es necesario para lograr el objetivo del perfeccionamiento integral, ya que solo el pensamiento de que lo malo posee también una parte buena puede conducir a grandes tergiversaciones y falsas justificaciones para las acciones más viles, mal interpretando la ciencia del secreto.

[32] **va brillando en los corazones, conquista sus caminos (...) cava para él manantiales (...) viene por puertas...** Se refiere al secreto del Eterno, el cual es para los que le temen. Es decir,

הַחַיִּים; בַּהֲבָנַת הָעוֹלָם, בְּהַשְׂכָּלַת הָאֱמוּנָה, בַּחִנּוּךְ הַכְּלָלִי וְהַפְּרָטִי, בַּשְּׁאִיפוֹת הָעֲדִינוֹת שֶׁל הַחַיִּים, שֶׁל הָאֱנוֹשִׁיּוּת, שֶׁל הַלְאֻמִּיּוּת וְשֶׁל הַשְׁלָמַת הָאָדָם בְּאוֹר תִּקְוַת הָאֹשֶׁר הַמְעֻלֶּה.

וְלָזֶה דְּרוּשִׁים כָּל כֹּחוֹת הַטֹּהַר הָאַדִּיר שֶׁל גְּבוּרַת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמַטְּרָתוֹ שֶׁל סוֹד ד׳ אֲשֶׁר לִירֵאָיו הַהוֹלֵךְ וּמִתְנוֹצֵץ בַּלְּבָבוֹת, הַמְכַבֵּשׁ לוֹ אֶת דְּרָכָיו

[23] **בַּתְּכוּנוֹת.** ישנן מידות שלרוב באות לידי ביטוי באופן שלילי, אבל במקורן כולן טובות וניתן למצוא להן את המקום הנכון בחיים.

[24] **וּבְעַצְמִיּוּת הַחַיִּים.** בעצם החיים של האדם יש צדדים נמוכים שמתעלים עם קישורם למקורם הטוב.

[25] **בְּהַשְׂכָּלַת הָאֱמוּנָה.** ישנן אמונות מקולקלות, אבל בשורשן יש מן האמת, ובקישורן עם האמונה האמתית הן מתעלות.

[26] **בַּחִנּוּךְ הַכְּלָלִי וְהַפְּרָטִי.** חינוך כללי היינו של האנושות כולה, העם או החברה. חינוך פרטי של האדם הפרטי.

[27] **הַשְׁלָמַת הָאָדָם בְּאוֹר תִּקְוַת הָאֹשֶׁר הַמְעֻלֶּה.** לאדם יש שאיפה לאושר מעולה – להתענג על ד׳, ובזה שלמותו (עיין מסילת ישרים פרק א). על מנת להשיג את האושר המעולה אדם יכול לנקוט בדרכים פסולות שאף הן צריכות להתיישר.

[28] **וְלָזֶה.** לתיקון זה של הישרת העקמומיות שבתכונות, בדעות וכו׳.

[29] **גְּבוּרַת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה.** החכמה העליונה היא חוכמתו של הבורא, כפי שהיא באה לידי ביטוי בתורה, ובמיוחד בתורת הסוד. יש בה גבורה בכך, שהיא מסדרת באופן מדויק את כל הכוחות לפי האידיאלים העליונים ולא נותנת לאף כח להתפרץ מעבר למקומו.

[30] **וּמַטְּרָתוֹ.** תיקון זה הוא מטרתו של סוד ד׳ אשר ליראיו.

[31] **אֲשֶׁר לִירֵאָיו.** תיקון זה של הצדדים הנמוכים, ללא יראת שמיים, עלול להוביל לחטאים נוראיים, שהרי אם הרע הוא טוב מדוע שלא נעשה רע? ומכאן חלילה יוכל האדם שאינו ירא שמים למצוא הצדקה לנטיותיו השפלות ולחטאיו. לכן, כדי להבין וליישם את תורת הסוד יש צורך ביראת שמיים ברמה גבוהה ביותר.

[32] **הַהוֹלֵךְ...הַמְכַבֵּשׁ...הַחוֹצֵב...** כל המשך המשפט מתייחס לסוד ד׳. כלומר תיקון זה הוא מטרתו של סוד ד׳, שהוא- סוד ד׳ – הולך ומתנוצץ בלבבות, מכבש את דרכיו וכו׳.

en los corazones, conquista sus caminos por medio de múltiples y diversos medios, cava para él manantiales de arriba y de abajo, viene por puertas, celosías y ventanas; también a través de las grietas y las ruinas, y todo anhela y brilla hacia su lugar.

todo este perfeccionamiento es el objetivo del secreto del Eterno. Esta *ṪORaH* oculta va brillando en los corazones, conquista sus caminos, etc.

[33] **que va brillando en los corazones.** La *ṪORaH* del secreto se va revelando en las últimas generaciones en forma más amplia dentro de un grupo mayor de estudiosos.

[34] **conquista sus caminos por medio de múltiples y diversos medios.** El secreto del Eterno, que se revela en las últimas generaciones y une todas las fuerzas con sus raíces positivas, encuentra cada vez más medios de difusión.

[35] **cava para él manantiales de arriba y manantiales de abajo.** El libro de *YeHOSHu'A* (15, 19) cuenta que *'AKSaH,* esposa de *'OṪNIEL* hijo de *KeNaZ* e hija de *KaLeB* hijo de *YeFuNeH* persuadió a su padre para que le diera manantiales de agua, pues la tierra que le ofreció era muy árida, y este le otorgó los manantiales de arriba y los de abajo.

El *MiDRaSH* afirma que a la muerte de *MoSHeH* se olvidaron 300 leyes y *'OṪNIEL* hijo de *KeNaZ* las recuperó con su poder deductivo. Sobre este tema escribió el *RaB* Kuk: «Todo fue el producto de la supervisión Divina, al inicio de la difusión de la *ṪORaH* oral, con el fin de otorgar autoridad a los rabinos para dictaminar de acuerdo con los principios de la hermenéutica de la *ṪORaH,* y él tuvo el privilegio de poder deducir con sus propias facultades la *HaLaJaH* definitiva; este es el significado que le dieron el manantial superior y el inferior, esto es en relación con las dos formas de interpretación. La parte del intelecto humano y la del intelecto superior que se adquiere con la profecía y el espíritu de santidad». (*IGROṪ HaREiYaH* I, epístola 102 pág. 124).

La *ṪORaH* se manifiesta en este mundo de estas dos maneras: la primera, la profecía y el espíritu de la santidad que vienen de arriba hacia abajo, y la segunda, el estudio racional humano que asciende de abajo hacia arriba. Estas dos vías son también válidas para la *ṪORaH* del secreto, de la que estamos tratando y que conquista sus caminos…

[36] **viene por puertas, celosías y ventanas; también a través de las grietas y las ruinas.** La revelación del misterio Divino y la unión de todos los poderes en sus orígenes llegan, como se explica, por múltiples caminos. Algunos son amplios, comunes y aceptados (puertas); otros son apretados y estrechos (celosías y ventanas) y a veces destructivos y negativos (grietas y ruinas). Pero, a fin de cuentas, utiliza todas estas vías para revelarse.

[37] **todo anhela y brilla hacia su lugar.** Todos los caminos, aun los negativos, vuelven al lugar correcto, todas las fuerzas se unen con su raíz y se transforman en parte de la manifestación del bien.

עַל־יְדֵי כָּל הָאֶמְצָעִים הָרַבִּים וְהַשּׁוֹנִים, הַחוֹצֵב לוֹ גֻּלּוֹת עִלִּיּוֹת וְגֻלּוֹת תַּחְתִּיּוֹת, הַבָּא דֶּרֶךְ פְּתָחִים חֲרַכִּים וְחַלּוֹנוֹת, גַּם דֶּרֶךְ פְּרָצִים וַהֲרִיסוֹת, וְהַכֹּל אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא.

[33] **הַהוֹלֵךְ וּמִתְנוֹצֵץ בַּלְּבָבוֹת.** תורה סודית זו הולכת ומתגלה בדורות האחרונים בצורה יותר רחבה בקרב יותר לבבות.

[34] **הַמְכַבֵּשׁ לוֹ אֶת דְּרָכָיו עַל־יְדֵי כָּל הָאֶמְצָעִים הָרַבִּים וְהַשּׁוֹנִים.** סוד ד׳ שהולך ומתגלה בדורות האחרונים ומקשר את כל הכוחות אל שורשם הטוב מוצא לו אמצעים ודרכים שונות להתגלות יותר ויותר.

[35] **הַחוֹצֵב לוֹ גֻּלּוֹת עִלִּיּוֹת וְגֻלּוֹת תַּחְתִּיּוֹת.** בספר יהושע מסופר שעכסה אשתו של עתניאל בן קנז ובתו של כלב בן יפונה ביקשה מאביה ״גלת מים״, והוא נתן לה את ״גלת עליות ואת גלת תחתיות״.

מובא במדרש שבימי אבלו של משה נשתכחו 300 הלכות ועתניאל בן קנז החזירן בפלפולו, היינו בעזרת כוח שכלו. ועל זה כותב הרב: ״... שהיה מאת ד׳, בהתחלת נטיית תורה שבעל פה, לחזק ידם של חכמים על פי השכל היוצא מפילפולה של תורה, וזכה עתניאל לברר אפילו גמר ההחלטה על פי הפלפול, והיינו שנתן לו גולות עלית וגולות תחתית, נגד שני ענייני הבירור: מה ששייך לשכל הארצי ההגיוני ומה ששייך לשכל העליון של השפעת הנבואה ורוח הקודש״. (אגרות הראיה א, אגרת קג עמוד קכד).

כלומר ישנן שתי דרכים שבהן תורת ד׳ מופיעה בעולם, אחת בהשפעה מלמעלה למטה בדרך נבואה ורוח הקודש והשניה מלמטה למעלה דרך הלימוד השכלי האנושי. שתי הדרכים הללו נכונות גם ביחס לתורת הסוד בה מדובר בפסקה זו, שכובשת לה דרכים וכו׳ הדבר נעשה בשתי הדרכים הנ״ל.

[36] **דֶּרֶךְ פְּתָחִים חֲרַכִּים וְחַלּוֹנוֹת, גַּם דֶּרֶךְ פְּרָצִים וַהֲרִיסוֹת.** התגלות סוד ד׳ וקישור כל הכוחות למקורם מגיע, כאמור, בדרכים שונות. חלקן דרכים רגילות ומקובלות (פתחים), אחרות שונות ודחוקות יותר (חרכים וחלונות), ולעיתים אפילו דרך הריסות ודברים שליליים (פרצים והריסות), בכולן סוד ד׳ נעזר כדי ולהתגלות.

[37] **וְהַכֹּל אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא.** דרך כל הדרכים הרגילות, המיוחדות ואפילו השליליות, הכל מגיע אל מקומו הנכון, וכל הכוחות מתחברים לשורשם והופכים לחלק מהופעת הטוב.

Sección XVII

La acción del poder de la imaginación en el transcurso de la historia (I)

La civilización actual se edifica sobre la imaginación que se va perfeccionado y permite el avance de la ciencia y la tecnología, a cuenta de la razón, que pierde su poder, y con ella se debilitan los anhelos espirituales supremos, incluyendo los de *YiŚRaEL*, lo que acarrea muchos males que caracterizan el período del talón del *MaSHYaḤ*. Todo forma parte del plan Divino que, en el pasado, permitió el debilitamiento de la imaginación a favor de la razón; pero, en las últimas generaciones volvió a fortalecerla como preparación para la recuperación de la profecía y el espíritu de santidad en la época mesiánica.

La civilización actual se edifica sobre la imaginación, la cual, al imponerse, desplaza la razón; la filosofía pierde su lugar y es ocupado por las artes.

Toda la civilización actual está edificada sobre la base del poder de la imaginación. Este es el legado pagano de los pueblos, cuya cultura está atada a este poder, del que surgió el desarrollo de la estética corporal en la acción y en las obras de arte. Se va perfeccionando el poder de la

[1] **la civilización actual.** Se refiere a la civilización occidental de la época.

[2] **poder de la imaginación.** El alma vital de la persona se compone de cuatro poderes: la razón, el sentimiento, la voluntad y la imaginación. En forma correcta la razón tiene que gobernar las demás partes y guiarlas (ver los Ocho Capítulos de *RaMBaM*, capítulo I y V). La civilización moderna se sustenta en la imaginación, transformándola en el poder central.

El poder de la imaginación, en forma sencilla, se puede definir como la facultad que tiene el hombre de sentir ciertas sensaciones que no vive en forma real. Así puede imaginarse visiones, olores u otras sensaciones, aunque esté durmiendo en su cama. También los profetas «vieron» imágenes y «oyeron» voces que no existían en el mundo real. En forma similar la idolatría imaginaba poderes que dominan el mundo y cuentos mitológicos.

[3] **el legado pagano de los pueblos, cuya cultura está atada a este poder.** La civilización occidental, como heredera de los pueblos paganos, cuya percepción de la Divinidad y culto se sustentaban en la imaginación, acentúa su poder.

[4] **el desarrollo de la estética corporal en la acción y en las obras de arte.** La imaginación resalta la belleza exterior y esto se manifiesta en el desarrollo físico

פרק יז

פעולתו של כוח הדמיון במהלך ההיסטוריה (א)

התרבות הכללית המודרנית בנויה על כח הדמיון, שהולך ומשתכלל ומקדם את המדע והאומנות, על חשבון השכל שמאבד מכוחו, ויחד אתו אובדות השאיפות הרוחניות העליונות אף בישראל, דבר שגורר כמה תופעות שליליות שמאפיינות את תקופת עקבתא דמשיחא. כל זה הוא חלק מהתוכנית האלוהית, שבעבר החלישה את הדמיון לצורך בניית השכל, אך לאחר מכן חזרה לחזק אותו כהכנה להופעת הנבואה ורוח הקודש בתקופת המשיח.

התרבות העכשווית בנויה על כח הדמיון, ככל שכוחו עולה, כח השכל יורד, הפילוסופיה מאבדת מכוחה ואת מקומה תופסת האמנות.

כָּל הַתַּרְבּוּת הַזְּמַנִּית בְּנוּיָה הִיא עַל יְסוֹד כֹּחַ הַמְדַמֶּה. זוֹהִי מוֹרֶשֶׁת גּוֹרָלָם הָאֱלִילִי שֶׁל עַמֵּי הַתַּרְבּוּת הָאֲחוּזִים בַּכֹּחַ הַמְדַמֶּה, שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאָה הִתְפַּתְּחוּת הַיֹּפִי הַגּוּפָנִי בְּפֹעַל וּבְצִיּוּר מַעֲשִׂי.

[1] **הַתַּרְבּוּת הַזְּמַנִּית.** התרבות של הזמן הזה, היינו התרבות המערבית המודרנית.

[2] **כֹּחַ הַמְדַמֶּה.** הדמיון. ישנם ארבעה כוחות בנפש האדם: שכל, רגש, רצון ודמיון. היחס הנכון הוא שהשכל הוא השולט בשאר הכוחות ומנהל אותם (עיין שמונה פרקים לרמב"ם פרק ראשון וחמישי). התרבות הזמנית המודרנית בנויה על העצמת הדמיון, שהופך להיות הכוח המרכזי השולט בשאר חלקי הנפש, ועליו ניתן הדגש בתרבות, אמנות וכו'.

הגדרת כח המדמה בפשטות היא היכולת של האדם לחוות רשמים אף על פי שהוא לא חווה אותם באופן פיזי. כך הוא יכול לדמיין מראות או ריחות או הרגשות אף על פי שהוא ישן על מיטתו. כך גם הנביאים "ראו" מחזות שונים שלא היו בעולם האמיתי מולם וכן שמעו קולות. באופן דומה עבודת האלילים מדמה כוחות ששולטים בעולם ודימיינה סיפורים מיתולוגיים וכדו'. כל אלו הם תוצאה של כוח הדמיון.

[3] **מוֹרֶשֶׁת גּוֹרָלָם הָאֱלִילִי שֶׁל עַמֵּי הַתַּרְבּוּת הָאֲחוּזִים בַּכֹּחַ הַמְדַמֶּה.** עמי התרבות המערבית הם יורשיהם של העמים האליליים שקדמו להם. יסוד תפיסת האל ועבודתו שהם הבסיס לתרבות האלילית היה מושתת על הדמיון, ומשם הגיעה נטייה זו לתרבות המערבית.

[4] **הִתְפַּתְּחוּת הַיֹּפִי הַגּוּפָנִי בְּפֹעַל וּבְצִיּוּר מַעֲשִׂי.** הדמיון שם דגש מיוחד על היופי

imaginación y con él avanza la ciencia práctica y experimental, y, de acuerdo con su ascenso y su percepción de la vida, se desvanece la luz de la razón, porque todo el mundo piensa que toda la felicidad depende de su progreso. En esta forma, las cosas continúan gradualmente, hasta que los remanentes de la razón que quedan en el espíritu de la sabiduría profana se van transfiriendo al poder de la imaginación. Los poetas y los narradores, los dramaturgos y todos los que se dedican a las bellas artes van tomando un lugar preponderante en la civilización y la filosofía brinca y cojea, y no le queda

del cuerpo y en las artes en la civilización occidental.

[5] **con él avanza la ciencia práctica y experimental.** La ciencia de la antigüedad trató de describir el mundo únicamente mediante la razón pura y he allí su fracaso. En la ciencia moderna es importante la influencia del poder de la imaginación, ya que usa como base la experimentación, que está ligada a la percepción sensorial, y en esto radica su éxito.

[6] **se desvanece la luz de la razón.** El dominio de la imaginación en la civilización occidental viene a cuenta de la razón. La filosofía pierde su lugar y las artes, como la literatura y la poesía –y en nuestros días el cine y la Internet–, recobran importancia.

[7] **el espíritu de la sabiduría profana.** Las ciencias generales, que no provienen de lo sagrado, en las últimas generaciones cada vez están más influenciadas por la imaginación y menos por la razón. También las profesiones que exigen un esfuerzo racional como las matemáticas, la física, la ingeniería, etc., tratan del conocimiento del mundo y su utilización, y no se ocupan de los temas de la razón y del espíritu puro.

(En este párrafo el concepto «sabiduría» difiere de su definición moderna y se refiere más a la contemplación, la filosofía y la espiritualidad. Ver más adelante el comentario que empieza con las palabras «la aspiración a la espiritualidad»).

[8] **Los poetas.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[9] **los dramaturgos.** todos los involucrados en el montaje de una obra de teatro o en la producción de una película.

הוֹלֵךְ וּמִשְׁתַּכְלֵל כֹּחַ הַמְדַמֶּה, וְעִמּוֹ מִשְׁתַּכְלְלִים הַמַּדָּעִים הַמַּעֲשִׂיִּים וְהַנִּסְיוֹנִיִּים, וְעַל־פִּי עֲלִיָּתוֹ שֶׁל כֹּחַ הַמְדַמֶּה וּתְפִיסָתוֹ אֶת הַחַיִּים מִסְתַּלֵּק הָאוֹר הַשִּׂכְלִי, מִפְּנֵי שֶׁחוֹשֵׁב הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁכָּל הָאֹשֶׁר תָּלוּי בְּפִתּוּחוֹ שֶׁל כֹּחַ הַמְדַמֶּה. וְכֹה הוֹלְכִים הָעִנְיָנִים בְּהַדְרָגָה, עַד שֶׁשְּׂרִידֵי הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּרוּחַ הַחָכְמָה הַחֲלוֹנִית גַּם הֵם הוֹלְכִים וְנֶעֱתָקִים אֶל כֹּחַ הַמְדַמֶּה. הַמְּלִיצִים וְהַמְסַפְּרִים, הַדְּרָמָתוֹרִיִּים וְכָל הָעוֹסְקִים בָּאֳמָנֻיּוֹת הַיָּפוֹת נוֹטְלִים מָקוֹם בְּרֹאשׁ הַתַּרְבּוּת, וְהַפִילוֹסוֹפְיָה פּוֹסַחַת וְצוֹלַעַת וְאֵין לָהּ

החיצוני וזה בא לידי ביטוי בתרבות המערבית בפיתוח היופי בגוף ובעולם האמנות.

[5] **וְעִמּוֹ מִשְׁתַּכְלְלִים הַמַּדָּעִים הַמַּעֲשִׂיִּים וְהַנִּסְיוֹנִיִּים.** לכוח הדמיון יש חלק חשוב בהתפתחות המדע המודרני. המדע העתיק ניסה לתאר את העולם באמצעות השכל בלבד (והיה רחוק מלהצליח). המדע המודרני מכפיף עצמו לניסויים חושיים שעל פיהם הוא מתאר את העולם ובכך הוא מצליח להתקדם ולהשתכלל הרבה יותר.

[6] **מִסְתַּלֵּק הָאוֹר הַשִּׂכְלִי.** עלייתו של הדמיון בתרבות המערבית באה על חשבון מרכזיותו של השכל. הפילוסופיה מאבדת מכוחה ומהשפעתה, ואומנות המבוססת על הדמיון כמו ספרות ושירה, ובימינו העולם החזותי של סרטים וטלוויזיה וכדו׳ מקבלים מקום מרכזי על חשבונה .

[7] **שֶׁבְּרוּחַ הַחָכְמָה הַחֲלוֹנִית.** חכמת החול הכללית שאינה נובעת מהקודש. בדורות האחרונים היא מושפעת יותר ויותר מהדמיון ופחות מהשכל. גם מקצועות המחייבים אינטליגנציה ומאמץ שכלי כגון מתמטיקה, פיזיקה הנדסה וכדו׳ עסוקים בתיאור העולם הזה ובהפקת תועלת ממנו ואינם עסוקים בעניינים שכליים רוחניים טהורים.

[המושג ״שכל״ בפסקה זו שונה במקצת מהגדרת המילה שכל בשפה המודרנית, והוא מתייחס יותר להתבוננות ועיסוק בענייני פילוסופיה ורוחניות. עיין לקמן ד״ה לרוחניות ואצילות (הערה 18)].

[8] **הַמְּלִיצִים.** משוררים.

[9] **הַדְּרָמָתוֹרִיִּים.** העוסקים בדרמה: שחקנים, מחזאים, תסריטאים. ובימינו ניתן להוסיף: שחקני ובמאי קולנוע, זמרים וכו׳.

una posición estable, porque la razón pura va desapareciendo.

El fortalecimiento de la imaginación y el desvanecimiento de la razón alejan al mundo y a *YiŚRaEL* del estudio de temas espirituales.

Proporcionalmente al debilitamiento de la razón y del espíritu de la inteligencia, proliferará la insolencia, la sabiduría de los estudiosos se descompondrá, los temerosos del pecado serán despreciados, la verdad estará ausente y la cara de la generación será como la del perro: aquella delicadeza interior que proviene del espíritu de inteligencia se va diluyendo. La aspiración a la

[10] **la filosofía brinca y cojea, y no le queda una posición estable porque la razón pura va desapareciendo.** La filosofía se ocupa, entre otras cosas, de la ética y la metafísica –la esencia del hombre y su relación con D-ios–. Todos estos temas están perdiendo importancia en la actualidad por la prevalencia de la imaginación.

[11] **proliferará la insolencia.** El *RaB* comenta la *MiSHNaH* de *SOTaH* que describe los fenómenos (proliferará la insolencia, la sabiduría de los estudiosos se descompondrá, los temerosos del pecado serán despreciados, la verdad estará ausente y la cara de la generación será como la del perro) que ocurrirán en la época de los talones del *MaSHYaḤ* y los explica como consecuencia de la proliferación de la imaginación y el deterioro de la razón.

La insolencia con respecto a la sabiduría y a los sabios surge del hecho de que el insolente exagera la importancia de la imaginación y desprecia los aportes de la razón.

[12] **la sabiduría de los estudiosos se descompondrá.** La sabiduría bajará de su nivel, porque no se ocuparán de su estudio; su idioma perderá actualidad y no será relevante para la nueva generación.

[13] **los temerosos del pecado serán despreciados.** El temor del pecado se sustenta en la razón y el entendimiento de la gravedad del mal que contiene. Así lo afirma el versículo: «He aquí que el temor de D-ios es sabiduría» (*IYOB* 28, 28). Por el contrario, la imaginación fortalece la expectativa del placer que producirá esa acción.

[14] **la verdad estará ausente.** Cuando la imaginación prevalece, la verdad que se fundamenta en la razón es apartada y su influencia se reduce, tanto en la vida del colectivo como en la del individuo, y termina por desaparecer.

[15] **la cara de la generación será como la del perro.** Se escribieron varios comentarios a esta parte de la *MiSHNaH*; sin embargo, la explicación que más se adapta al contexto de este párrafo es que el perro es un animal con cualidades positivas; pero, actúa guiado solo por la imaginación. De esa misma forma se presenta esta generación.

[16] **aquella delicadeza interior que proviene del espíritu de inteligencia se va diluyendo.** La razón va edificando en el hombre cualidades de delicadeza

מַעֲמָד מִפְּנֵי שֶׁהַשֵּׂכֶל הַנָּקִי הוֹלֵךְ וּמִסְתַּלֵּק.

כְּפִי סִלּוּקוֹ שֶׁל הַשֵּׂכֶל וְרוּחַ הַחָכְמָה כֵּן חֻצְפָּא יִסְגֵּי וְחָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח, יִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ וְהָאֱמֶת תְּהֵא נֶעֱדֶרֶת וּפְנֵי הַדּוֹר כִּפְנֵי הַכֶּלֶב. אוֹתָהּ הָעֲדִינוּת הַפְּנִימִית, הַבָּאָה מֵרוּחַ־הַחָכְמָה, הוֹלֶכֶת וּנְמוֹגָה, הַשְּׁאִיפָה לְרוּחָנִיּוּת וַאֲצִילוּת,

התחזקות הדמיון והסתלקות השכל מרחיקות את העולם ואת ישראל מעיסוק בעניינים רוחניים.

[10] **וְהַפִילוֹסוֹפְיָה פּוֹסַחַת וְצוֹלַעַת וְאֵין לָהּ מַעֲמָד מִפְּנֵי שֶׁהַשֵּׂכֶל הַנָּקִי הוֹלֵךְ וּמִסְתַּלֵּק.** הפילוסופיה עוסקת בין השאר בעניינים כגון מהות האדם, מהות האלוהות (מטפיזיקה), הקשר בין האדם לבורא, מוסר ואתיקה. כל אלו הם עניינו של השכל שהעיסוק בהם הולך ופוחת.

[11] **כֵּן חֻצְפָּא יִסְגֵּי.** המשנה במסכת סוטה מציינת מספר תופעות שיקרו בעקבתא דמשיחא (עקבו של משיח), שהיא התקופה שלפני הגעת המשיח. ביניהן שהחוצפה תתגבר, חכמת ספרים תסרח, יראי חטא ימאסו, האמת תהא נעדרת ופני הדור כפני הכלב. הרב מסביר שכל התופעות האלו קשורות לעליית הדמיון וירידת השכל.

החוצפה כלפי החכמה והחכמים נובעת מכך שהמתחצף סבור שתרומת הדימיון לחייו חשובה ומשמעותית יותר ממה שתורם להם השכל.

[12] **וְחָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח.** החכמה של החכמים תרד ברמתה כי פחות יעסקו בה, שפתה ומושגיה יאבדו את האקטואליות שלהם והיא תהפוך ללא רלוונטית לבני הדור.

[13] **יִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ.** יראת חטא בנויה על חכמה, כדברי הפסוק "הן יראת ד' היא חכמה" (איוב כח, כח. עיין עוד על הקשר בין יראת חטא לחכמה בפרקי אבות ג, ט), כיון שהיא בנויה על הבנת גדול הרע שבחטא, וזה תלוי בחכמה. עם עלייתו של הדמיון וירידתו של השכל מתמעטת יראת החטא, כיון שהדמיון דווקא מעצים את החטא ואת העונג הצפוי, כביכול, לחוטא.

[14] **וְהָאֱמֶת תְּהֵא נֶעֱדֶרֶת.** מתוך שהדמיון עולה נדחקת האמת שמקורה בשכל והיא נעדרת מהתרבות ומחיי הכלל והפרט.

[15] **וּפְנֵי הַדּוֹר כִּפְנֵי הַכֶּלֶב.** נכתבו פרושים שונים מהי ההשוואה בין הדור לבין הכלב. ניתן להבין בהקשר של פסקה זו, שהכלב היא חיה בעלת תכונות חיוביות אבל היא פועלת רק על פי הדמיון וכך נראה גם דור זה.

[16] **הָעֲדִינוּת הַפְּנִימִית, הַבָּאָה מֵרוּחַ־הַחָכְמָה, הוֹלֶכֶת וּנְמוֹגָה.** השכל בונה באדם תכונות של עדינות ואהבת הרוחניות. עליית הדמיון מבטלת את הדברים הללו. כך לדוגמא הדמיון מעורר גסות, שאיפות לדברים חומריים שהדמיון מעצים, וממילא העדינות הפנימית של האדם הולכת ונעלמת.

espiritualidad y a la nobleza, al apego Divino, al mundo supremo, a la claridad moral, en su máxima pureza, a la descripción de los conceptos por sí mismos y su perpetuidad, se transforma en una visión preciada y, en la misma medida como se comporta en el mundo en general, también lo hace en *YiŚRaEL* en relación con el espíritu de santidad y al amor de la *ṪORaH* en un aliento interior y una frescura auténtica del judaísmo fiel, y [mientras] en el mundo gobierna un pensamiento material. «¡Ay de ti, oh país, cuyo rey es un joven y cuyos príncipes comen en la mañana!».

interior y amor a la espiritualidad. La predominancia de la imaginación anula estas virtudes, provocando lo contrario: el deseo de cosas grotescas y materiales, lo que acentúa sus beneficios.

[17] **la descripción de los conceptos por sí mismos y su perpetuidad.** Entendimientos profundos de la Divinidad y de cosas sublimes.

[18] **la aspiración a la espiritualidad (...) a la descripción de los conceptos por sí mismos y su perpetuidad.** Esta es la descripción del objetivo de la razón que estudia esta sección. No está relacionado con la capacidad intelectual que se expresa en las ciencias en general, sino que se ocupa de temas espirituales y filosóficos.

[19] **se transforma en una visión preciada.** En algo raro difícil de encontrar. Esta expresión proviene del libro de *SHeMUEL* que afirma en sus días la profecía (visión) era una cosa poco frecuente.

[20] **la aspiración a la espiritualidad (...) se transforma en una visión preciada.** La razón crea aspiraciones espirituales que desaparecen en el período del talón del *MaSHYaḤ*, en el que predomina la imaginación.

[21] **y, en la misma medida como se comporta en el mundo en general, también lo hace en *YiŚRaEL*.** El pueblo de *YiŚRaEL* está conectado con el mundo y, si la imaginación predomina en la civilización general, esto influye sobre *YiŚRaEL*, que tiene también un comportamiento similar.

[22] **en relación con el espíritu de santidad y al amor de la *ṪORaH*.** En *YiŚRaEL*, la decadencia de la razón se expresa en un alejamiento de la *ṪORaH* y de los temas de santidad.

[23] **Ay de ti, oh país, cuyo tu rey es un joven y cuyos príncipes comen en la mañana.** Los dirigentes de la generación se comparan a los niños que se dejan gobernar por la imaginación y los deseos. (Se puede interpretar que «el rey» de la generación es la imaginación que se compara a un joven).

לְדְבֵקוּת אֱלֹהִית, לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, לְזוֹךְ הַמּוּסָר, בְּרוּם טָהֳרָתוֹ, לְצִיּוּרֵי הַמֻּשְׂכָּלוֹת מִצַּד עַצְמָם וְנִצְחִיּוּתָם, נַעֲשֵׂית חָזוֹן יָקָר, וּכְפִי אוֹתָהּ הַמִּדָּה, הַנּוֹהֶגֶת בָּעוֹלָם בִּכְלָלוֹ, נוֹהֵג הַדָּבָר בְּיִשְׂרָאֵל כְּלַפֵּי רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וְאַהֲבַת הַתּוֹרָה בְּרוּחַ פְּנִימִי וְרַעֲנַנּוּת עַצְמִית שֶׁל הַיַּהֲדוּת הַנֶּאֱמָנָה, וּבָעוֹלָם שׁוֹלֵט רוּחַ מְגֻשָּׁם. "אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ".

[17] **לְצִיּוּרֵי הַמֻּשְׂכָּלוֹת מִצַּד עַצְמָם וְנִצְחִיּוּתָם.** הבנות פילוסופיות עמוקות באלוהות ובדברים עליונים.

[18] **לְרוּחָנִיּוּת וַאֲצִילוּת... לְצִיּוּרֵי הַמֻּשְׂכָּלוֹת מִצַּד עַצְמָם וְנִצְחִיּוּתָם.** זהו התיאור של נושאי החשיבה של השכל בו עוסקת הפיסקה שלנו. הוא אינו קשור רק ליכולת אינטלקטואלית שבאה לידי ביטוי בחשיבה מורכבת כגון במדעים שונים, אלא בעיסוק בעניינים רוחניים פילוסופיים.

[19] **חָזוֹן יָקָר.** דבר נדיר, שקשה למוצאו (מבוסס על ביטוי בספר שמואל שאומר שבזמנו הנבואה (חזון) לא הייתה שכיחה – "ודבר ד' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ").

[20] **הַשְּׁאִיפָה לְרוּחָנִיּוּת... נַעֲשֵׂית חָזוֹן יָקָר.** השכל בונה באדם שאיפות רוחניות שנעלמות בתקופת עקבתא דמשיחא שבה הדמיון שולט.

[21] **וּכְפִי אוֹתָהּ הַמִּדָּה... בְּיִשְׂרָאֵל.** עם ישראל חי בהשפעה הדדית עם העולם, וכיוון שבתרבות הכללית הדמיון גובר על השכל הדבר משפיע גם על ישראל שמתנהגים באופן דומה.

[22] **כְּלַפֵּי רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וְאַהֲבַת הַתּוֹרָה.** בישראל ירידת השכל באה לידי ביטוי בהתרחקות מהתורה וענייני הקודש.

[23] **אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ.** מנהיגי הדור משולים לנער שנשלט על ידי הדמיון והתאוות. (ייתכן לפרש שה"מלך" של הדור הוא הדמיון עצמו שמשול לנער).

La preponderancia de la imaginación en nuestros días es parte del plan Divino, ya que es necesaria para la manifestación del espíritu de la santidad en la época del *MaSHYaḤ*.

Sin embargo, todo esto es el fundamento de un proyecto lejano, la intención del Eterno es perfeccionar el poder de la imaginación, porque es una base sana para el espíritu supremo que se posará sobre él y por la superioridad del entendimiento espiritual que lo precedió en *YiṠRaEL* se tuvo que aminorar, lo que produjo un debilitamiento en la captación del Supremo Espíritu de la Santidad que volverá a surgir por medio del rey *MaSHYaḤ*. Por eso, en este momento el poder de la imaginación se va afirmando hasta completarse en toda su configuración, entonces

[24] **Sin embargo, todo esto es el fundamento de un proyecto lejano, la intención del Eterno es perfeccionar el poder de la imaginación**. Se podría pensar que todo este relato es negativo: la decadencia de la generación y la ruina de la razón. Sin embargo, este es un proceso que forma parte del gran proyecto Divino para la restauración del mundo. El poder de la imaginación tiene que perfeccionarse, porque es una facultad de gran importancia en el alma del hombre y en la humanidad. Por lo tanto, después de un largo período en el que se sacrificó la imaginación a favor de la razón, es necesario un tiempo en el que la imaginación domine el pensamiento en forma exagerada con la finalidad de poder fortalecerse correctamente; pero, en el futuro, las cosas retomarán el equilibrio y cada función se desarrollará a cabalidad con la dirección de la razón.

[25] **porque es una base sana para el espíritu supremo que se posará sobre él.** La imaginación es el sustento del espíritu supremo de la profecía y de ahí su importancia.

[26] **y desde el interior de la superioridad del entendimiento espiritual que existió en el pasado en *YiṠRaEL* se tuvo que aminorar**. La necesidad de desarrollar la capacidad espiritual e intelectual que surge del estudio de la *ṪORaH*, superior al poder de la imaginación, hizo que este se debilitara.

[27] **lo que produjo un debilitamiento en la captación del Supremo Espíritu de la Santidad.** El debilitamiento de la imaginación como consecuencia del fortalecimiento de la razón en *YiṠRaEL* causó la desaparición de la profecía desde la época del Segundo Templo hasta nuestros días.

[28] **que volverá a surgir por medio del *MaSHYaḤ*.** El espíritu de la santidad es un requisito en la época del *MaSHYaḤ*, de ahí la necesidad de restaurar el poder de la imaginación.

[29] **Por eso, en este momento el poder de la imaginación se va afirmando hasta perfeccionarse en toda su configuración**. Como preparación para la época mesiánica.

עליית הדמיון בתקופה זו היא חלק מהתוכנית האלוהית, כיון שהדמיון נצרך להופעת רוח הקודש בימי המשיח.

אָמְנָם כָּל זֶה הוּא יְסוֹד עֵצָה מֵרָחוֹק, עֲצַת ד' הִיא לְהַשְׁלִים אֶת כֹּחַ הַמְדַמֶּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּסִיס בָּרִיא לָרוּחַ הָעֶלְיוֹן שֶׁיּוֹפִיעַ עָלָיו, וּמִתּוֹךְ הָעֶלְיוֹנוּת שֶׁל הַתְּפִיסָה הָרוּחָנִית שֶׁקָּדְמָה בְּיִשְׂרָאֵל הֻכְרַח כֹּחַ הַמְדַמֶּה לְהִתְמוֹגֵג, מַה שֶּׁגָּרַם חֲלִישׁוּת לַאֲחִיזַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁעָתִיד לָבֹא עַל־יְדֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא. עַל־כֵּן מִתְבַּסֵּס כָּעֵת רוּחַ הַמְדַמֶּה עַד שֶׁיִּגָּמֵר בְּכָל תֵּאוּרוֹ, וְאָז יִהְיֶה כִּסֵּא נָכוֹן וְשָׁלֵם

[24] **אָמְנָם כָּל זֶה... לְהַשְׁלִים אֶת כֹּחַ הַמְדַמֶּה.** ניתן היה לחשוב שכל התיאור הזה של הידרדרות הדור והריסת השכל הוא שלילי. אמנם תהליך זה מלווה בתופעות שליליות כפי שראינו לעיל, אך באמת גם הוא "עצת ד'" כחלק מהתוכנית האלוהית להביא את העולם אל תיקונו. לכוח המדמה יש תפקיד חשוב בנפש האדם ובאנושות ולכן יש צורך בהשלמתו. לכן, לאחר תקופה ארוכה שבה דוכא הדמיון ושלט השכל יש צורך בחיזוק הכח המדמה ובהבאתו לשלמותו, לכן ישנה תקופה שבה הוא שולט באופן מופרז כדי לפתח את כוחו, על מנת לחזור לאחר מכן לשיווי משקל שבו הדמיון ממלא את מקומו תחת השכל.

[25] **מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּסִיס בָּרִיא לָרוּחַ הָעֶלְיוֹן שֶׁיּוֹפִיעַ עָלָיו.** הדמיון הוא הבסיס שעל גביו מופיעה הרוח העליונה של הנבואה ומכאן חשיבותו.

[26] **וּמִתּוֹךְ הָעֶלְיוֹנוּת שֶׁל הַתְּפִיסָה הָרוּחָנִית שֶׁקָּדְמָה בְּיִשְׂרָאֵל הֻכְרַח כֹּחַ הַמְדַמֶּה לְהִתְמוֹגֵג.** התפיסה הרוחנית השכלית הנובעת מלימוד התורה היא עליונה על הדמיון והיה צורך בפיתוחה, מתוך כך נחלש כוח הדמיון למשך תקופה ארוכה.

[27] **מַה שֶּׁגָּרַם חֲלִישׁוּת לַאֲחִיזַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָעֶלְיוֹן.** החלשות הדמיון בעקבות התגברות השכל בישראל גרמה להעלמות רוח הקודש והנבואה בתקופת בית שני ועד ימינו.

[28] **שֶׁעָתִיד לָבֹא עַל־יְדֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא.** אמנם רוח הקודש הזו היא הכרחית בתקופת המשיח על כן יש צורך להשיב את כוחו של הדמיון שנחלש במשך כל התקופה הזו.

[29] **עַל־כֵּן מִתְבַּסֵּס כָּעֵת רוּחַ הַמְדַמֶּה עַד שֶׁיִּגָּמֵר בְּכָל תֵּאוּרוֹ.** על כן בתקופה זו מתגבר כח הדמיון עד שיהיה שלם וחזק כהכנה לתקופת המשיח.

será un trono firme y perfecto para el Supremo Espíritu del Eterno, y será apto para recibir la luz del Espíritu de Santidad, que es el Espíritu del Eterno: «el espíritu de inteligencia y entendimiento, el espíritu de consejo y poderío, espíritu de conocimiento y temor del Eterno».

[30] **entonces será un trono firme y perfecto para el Supremo Espíritu del Eterno, y será apto para recibir la luz del Espíritu de Santidad.** La imaginación será una base firme y perfecta para el sustento de la profecía y el espíritu de santidad.

[31] **el espíritu de inteligencia y de entendimiento, el espíritu de consejo y de poderío, espíritu de conocimiento y temor del Eterno.** De este versículo que describe las cualidades del rey *MaSHYaḤ* se percibe que, junto a su advenimiento, la inteligencia y el entendimiento volverán a su lugar predominante, junto a otras cualidades como el poderío y el temor del Eterno, con las que estará dotado el *MaSHYaḤ*, todo inspirado e influido por el espíritu que desciende sobre él desde arriba y que requiere el resurgimiento de la imaginación.

En esta sección se describe el proceso histórico en el cual, primero la razón se fortaleció con la caída de la imaginación a partir del período del Segundo Templo, hasta estas últimas generaciones. Posteriormente, vuelve a tomar relevancia en la civilización occidental, consecuencia de la herencia pagana, y se transfiere a *YiŚRaEL*, en la que su perfeccionamiento es necesario, para preparar el surgimiento del Espíritu de la Santidad en la época mesiánica.

לְרוּחַ ד׳ הָעֶלְיוֹן וְיֻכְשַׁר לְקַבֵּל אוֹר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עָלָיו, שֶׁהוּא רוּחַ ד׳ "רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ד׳".

[30] **וְאָז יִהְיֶה כִּסֵּא נָכוֹן וְשָׁלֵם לְרוּחַ ד׳ הָעֶלְיוֹן וְיֻכְשַׁר לְקַבֵּל אוֹר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עָלָיו.** הדמיון יהיה כסא נכון. כלומר, בסיס יציב להופעת הנבואה ורוח הקודש.

[31] **רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה...** מפסוק זה העוסק במשיח רואים שבתקופת המשיח החכמה הבינה והדעת יהיו שלמות. כלומר השכל יחזור לכוחו ושילטונו, יחד עם מידות אחרות כגון גבורה ויראה ד׳, שחלות על המשיח בעזרת הרוח שמגיעה מלמעלה. רוח זו זקוקה לדמיון כדי להופיע.

אם כן המהלך ההיסטורי המתואר בפסקה הוא: התחזקות כוח השכל וירידת כוח הדמיון החל מתקופת בית שני ועד לעת האחרונה. בעת זו מתגבר כוח הדמיון ויורד כח השכל באומות בעקבות מורשתם האלילית ומהם עוברת השפעה זו לישראל. כל זה כהכנה להופעת הנבואה ורוח הקודש בימות המשיח שזקוקות לדמיון שלם וחזק.

Sección XVIII

Sección La acción del poder de la imaginación en el transcurso de la historia (II)

El poder de la imaginación se perjudicó con el advenimiento anticipado de la *ṪORaH*. Sin embargo, siguió influyendo por medio de la profecía en forma parcial. En el momento de la entrada a la tierra de *YiṠRaEL* fue necesario reforzar su intensidad para crear el lazo correcto entre el pueblo y su tierra, junto con el equilibrio del temor al pecado que frena los excesos materiales. En la época del rey *SHeLoMoH* se logró el balance entre la razón y la imaginación, que rápidamente se quebró con la introducción de culturas extrañas. Se creó un prejuicio que exigió un largo período de reparación. Durante su desarrollo se debilitó fuertemente el poder de la imaginación y desapareció la idolatría juntamente con la profecía, y paralelamente también disminuyó la unión del pueblo con su tierra. En nuestros días, la imaginación recupera importancia, aunque en forma imperfecta, el amor a la tierra aflora y este poder se va purificando.

El poder de la imaginación se perjudicó por la entrega anticipada de la *ṪORaH*, sin embargo, ella es el fundamento de la profecía.

Este poder de la imaginación tuvo que ser rechazado y levemente golpeado por el surgimiento del aliento del conocimiento superior del espíritu sagrado elevado que está en el origen de *YiṠRaEL*, que tuvo que adelantarse y

[1] Esta sección es la continuación de la anterior y sigue con el tema de la relación entre la razón y la imaginación a lo largo de la historia.

[2] **golpeado.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[3] **por el surgimiento del aliento del conocimiento superior del espíritu sagrado elevado que está en el origen de *YiṠRaEL*.** La entrega de la *ṪORaH*.

[4] **Este poder de la imaginación (...) que está en el origen de *YiṠRaEL*.** Por el orden del surgimiento de los poderes del hombre en el desarrollo de la historia, era necesario que la imaginación quedará disminuida con la entrega de la *ṪORaH*; sin la orientación de la razón contenida en ella, el mundo no podía sostenerse un tiempo tan largo; por este motivo fue entregada antes de que la imaginación fuera desarrollada por completo.

פרק יח

פעולתו של כח הדמיון במהלך ההיסטוריה (ב)

הכח המדמה נפגע עם הופעתה המוקדמת של התורה, אך הוא המשיך להשפיע דרך הנבואה באופן לא שלם. עם הכניסה לארץ היה צורך בהתחזקות כוח הדמיון לצורך בניית הקשר בין האומה לארצה, יחד עם איזון של יראת עונש שלא תתעורר מידת הדין מחמת התגברות הגשמיות. בימי שלמה הגיע האיזון בין השכל לדמיון לשיאו, אולם מיד לאחר מכן נפגע איזון זה על ידי הכנסת גורמים זרים לאומה. נוצר קלקול שדרש תהליך ארוך של תיקון במהלכו נחלש מאד כוח הדמיון ונעלמה העבודה זרה יחד עם העלמות הנבואה והחלשות הקשר בין האומה לארצה. בימינו חוזר כוח הדמיון להופיע בצורה בוסרית ואהבת הארץ מתעוררת, ובהמשך יזוכך כוח הדמיון.

כח המדמה נפגע מהופעת התורה קודם זמנה, אמנם הוא הבסיס להופעת הנבואה.

כֹּחַ הַמְדַמֶּה זֶה הֻכְרַח לִהְיוֹת נִדְחֶה וְנִלְקֶה קְצָת עַל יְדֵי שִׁפְעַת רוּחַ הַדַּעַת הָעֶלְיוֹן שֶׁל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַנִּשְׂגָּב שֶׁבִּמְקוֹר יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֻכְרַח לְהַקְדִּים

[1] המשך הפסקה הקודמת בבאור היחס בין השכל לדמיון לאורך ההיסטוריה.

[2] **וְנִלְקֶה.** מלשון מלקות, כביכול כח הדמיון קיבל מלקות ונפגע.

[3] **שִׁפְעַת... שֶׁבִּמְקוֹר יִשְׂרָאֵל.** נתינת התורה.

[4] **כֹּחַ הַמְדַמֶּה... שֶׁבִּמְקוֹר יִשְׂרָאֵל.** מצד סדר הופעת הכוחות האנושיים בהיסטוריה היה הכרח שכח הדמיון ייפגע עם הופעת התורה. העולם לא יכול היה להתקיים זמן ארוך כל כך ללא הדרכת השכל שבתורה, ולכן ניתנה התורה לפני שהדמיון התחזק ונבנה כל צורכו.

aparecer, porque el mundo no podía sostenerse hasta mil generaciones sin la luz de la *ṪORaH*, que es el tesoro de todo el conocimiento. De todas formas, su base fundamental permaneció en *YiŚRaEL* y su porción interior es, en verdad, el fundamento de toda la belleza y se revela por medio de la visión profética, en cuyo interior se reviste la luz de la santidad: «Y por la mano de

[5] **que tuvo que adelantarse y aparecer.** Hubo la necesidad de entregar la *ṪORaH* antes de que el proceso de la edificación de la imaginación llegará a su perfección.

[6] **hasta mil generaciones.** Un tiempo muy largo, el necesario para el fortalecimiento de la imaginación.

[7] . **que tuvo que adelantarse (...) tesoro de todo el conocimiento.** Sobre el versículo (*ṪeHILIM* y *DiBRĖ HaYaMIM*) «La palabra que Él ordenó para mil generaciones». *RaSHI* explica de acuerdo con el *MiDRaSH*: «La *ṪORaH,* que ordenó para que fuera divulgada después de mil generaciones, cuando vio que el mundo no podía sostenerse sin ella, decidió adelantar su entrega 974». Esta idea del avance de la entrega por medio de *MoSHeH*, que es la generación 26 a partir de *ADaM*, se encuentra en el *MiDRaSH* y el *RaB* explica su motivo por la necesidad de la orientación de la razón. Idealmente era conveniente una larga espera con el fin de perfeccionar la imaginación para que fuera ella el fundamento del acercamiento del hombre con D-ios por medio del espíritu de santidad y la profecía.

[8] **su base.** Es decir, de la imaginación.

[9] **y su porción interior.** Lo poco que quedó de él es su esencia interior.

[10] **el fundamento de toda la belleza.** La razón no puede explicar por qué un objeto es hermoso o no. El criterio estético no es científico, sino subjetivo, y varía de acuerdo con la persona y el lugar. La imaginación es la que traduce las impresiones captadas con los sentidos o la mente, y los relaciona con la belleza.

[11] **se revela por medio de la visión profética.** La imaginación en su nivel superior constituye la base para el surgimiento de la profecía, tal como lo afirma el versículo «por medio de los profetas he expuesto imágenes».

La profecía permite el encuentro con la palabra del Eterno en forma vivencial y no mediante el estudio. Sin embargo, El *RaB* afirma: «...Y la profecía aparece en armonía total de la razón con la imaginación, es decir, llevándola a la nobleza y la pureza de la razón, uniendo estos dos poderes en forma perfecta». (*OROṪ YiŚRaEL* 9, 16).

El profeta siente y ve cosas que no existen en la realidad y, para captar esta visión, usa el poder de la imaginación. (para mayor referencia sobre el tema ver *MOReH NeBUJIM* Parte II Capítulo 36).

[12] **en cuyo interior se reviste la luz de la santidad.** Cuando la luz de la santidad se reviste en la imaginación y la utiliza, surge la profecía.

וְלָבֹא לָעוֹלָם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יוּכַל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם עַד אֶלֶף דּוֹר בְּלֹא אוֹר תּוֹרָה, שֶׁהִיא אוֹצַר כָּל הַדַּעַת. מִכָּל מָקוֹם יְסוֹדוֹ הַיְסוֹדִי נִשְׁאַר בְּיִשְׂרָאֵל, וְהַקָּרְטוֹב הַפְּנִימִי שֶׁלּוֹ הוּא בֶּאֱמֶת יְסוֹד כָּל הַיֹּפִי, וּמִתְגַּלֶּה עַל יְדֵי חֶזְיוֹן הַנְּבוּאָה, שֶׁאוֹר הַקֹּדֶשׁ מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכוֹ, "וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה";

[5] **שֶׁהֻכְרַח לְהַקְדִּים וְלָבֹא לָעוֹלָם.** היה הכרח לתת את התורה למרות שתהליך הבנייה של הדמיון טרם הסתיים.

[6] **אֶלֶף דּוֹר.** היינו זמן ארוך מאוד, שזה הזמן הנדרש לבניית הדמיון.

[7] **שֶׁהֻכְרַח לְהַקְדִּים... אוֹצַר כָּל הַדַּעַת.** על הפסוק "דבר צווה לאלף דור" שמופיע בתהילים ובספר דברי הימים מפרש רש"י: "התורה אשר צוה להודיע בעולם אחר אלף דור וראה שאין העולם מתקיים בלא תורה והעביר מהם תשעה מאות ושבעים וד' דורות..." (והוא ע"פ מדרש שוח"ט, ראה מראי מקומות). רואים במדרש במפורש את הרעיון שאומר הרב פה בפסקה, שהתורה הייתה אמורה להינתן אחר אלף דור והוקדם זמנה. הרב מפרש שהסיבה להמתנת אלף דור הוא הצורך בבניית הדמיון, שבאופן אידיאלי היה צריך לעבור תהליך שיכין אותו להיות בסיס לקשר עם הבורא דרך רוח הקודש ונבואה, והסיבה להקדמה הוא הצורך בהדרכת השכל.

[8] **יְסוֹדוֹ.** של הדמיון.

[9] **וְהַקָּרְטוֹב הַפְּנִימִי.** המעט ממנו שנשאר שהוא התמצית הפנימית שלו.

[10] **יְסוֹד כָּל הַיֹּפִי.** היופי מקורו בדמיון. השכל אינו יכול להסביר מדוע דבר מסוים יפה ואחר לא, שכן ליופי אין קריטריונים מדעיים מדויקים ניתנים למדידה אלא הוא סובייקטיבי ומשתנה מאדם לאדם וממקום למקום, והדבר ההופך רשמים כלשהם שנקלטו בחושים או בשכל להתרשמות שהאדם מתרגם כיופי הוא כוח הדמיון.

[11] **וּמִתְגַּלֶּה עַל יְדֵי חֶזְיוֹן הַנְּבוּאָה.** הדמיון במדרגתו העליונה מהווה את הבסיס להופעת הנבואה כדברי הפסוק "ביד הנביאים אדמה".

הנבואה היא פגישה עם דבר ד' שלא דרך לימוד שכלי אלא באופן חוויתי (אך בהתאמה גמורה עם השכל כדברי הרב: "...והנבואה באה בהתאמה הגמורה של השכל עם המדמה, כלומר בעילויו של המדמה עד לידי האצילות והטוהר של השכל, והתאחדותם של שני הכוחות הללו בתכלית השלמות" אורות ישראל פרק ט, פסקה טז) .

הנביא חש ורואה דברים שלא קיימים במציאות הפיזית וכדי לתפוס את אותו חזיון אלוהי הוא משתמש בכוח הדמיון.

(עוד על הקשר בין כח המדמה לנבואה עיין מורה נבוכים חלק ב פרק לו).

[12] **שֶׁאוֹר הַקֹּדֶשׁ מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכוֹ.** כאשר אור הקודש מתלבש בתוך הדמיון ומשתמש בו מופיעה הנבואה.

los profetas me he servido de imaginación». A pesar de esto, también en la profecía se encuentra la base de la contracción del espejo opaco y es por lo que las naciones están cerca de captar algo de la luz de la profecía y están alejadas de la luz de la *ṪORaH*.

Para el establecimiento material de la nación es necesaria la sabiduría inferior que utiliza la imaginación y exige una inmersión en lo material que aviva la cualidad de justicia.

Pero, para fundamentar el establecimiento material de la nación, el nexo terrenal con la tierra de *YiŚRaEL*, la unión del pueblo con su esencia y que no se disperse la concentración

[13] **A pesar de esto...** Aun cuando la profecía sea la manifestación superior de la imaginación, cuando la luz de la santidad se reviste en ella, no representa la revelación perfecta de la Divinidad en el mundo, que solo es posible con la *ṪORaH*.

[14] **espejo opaco.** Toda profecía, exceptuando la de *MoSHeH*, fue una manifestación opaca, como cuando la persona que se asoma por una ventana sucia y ve el panorama borroso. El motivo está en la imperfección de la imaginación humana, que es su origen. Es por ello que los libros de los profetas contienen enseñanzas generales en las que no aparece el detalle y la precisión de la profecía de *MoSHeH RaBeiNU*, la cual, por el contrario, se compara a un espejo reluciente, es decir que es clara y precisa. Representa un tipo de revelación completamente diferente, con la que fue entregada la *ṪORaH* (*YeSoDĖ HaṪORaH* 7, 6 y *MOReH NeBUJIM* parte 2, capítulo 35).

[15] **es por lo que las naciones están cerca de captar algo de la luz de la profecía y alejadas de la luz de la *ṪORaH*.** Las naciones simpatizan con la ética general de los profetas; pero, no se identifican con las directrices prácticas y específicas de la *ṪORaH*. Por este motivo, cuando la herejía se separó del judaísmo, uno de sus primeros pasos fue el abandono de los preceptos de la *ṪORaH*, aunque siguieron apreciando las enseñanzas de los profetas.

[16] **para fundamentar el establecimiento material de la nación.** En la sección anterior hablamos de que el poder de la imaginación se redujo por la entrega de la *ṪORaH*. Después de errar cuarenta años por el desierto, el pueblo de *YiŚRaEL* llega a la tierra prometida y la nación necesita sustentarse en forma material; se requiere la profundización de algunos valores concretos: la unión práctica con la tierra, los sentimientos nacionalistas, el desarrollo económico, etc. Esto hace que la imaginación vuelva a surgir.

[17] **El nexo terrenal con la tierra de *YiŚRaEL*.** Esto se refiere a la unión concreta con la tierra de *YiŚRaEL*: la creación del Estado, la construcción de casas, el desarrollo agrícola, la industria...

[18] **la unión del pueblo con su esencia.** La unión de cada individuo con la esencia de la nación. El desarrollo del

וּבְכָל זֹאת מֵנַח גַּם בַּנְּבוּאָה יְסוֹד הַצִּמְצוּם שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְצֻחְצַחַת, וּמִפְּנֵי זֶה קְרוֹבִים אֻמּוֹת־הָעוֹלָם לִקְלֹט קְצָת מִן הֶאָרַת הַנְּבוּאָה וּרְחוֹקוֹת הֵן מִן אוֹר הַתּוֹרָה.

לצורך ההתבססות הגשמית של האומה יש צורך בחכמה תתאה המשתמשת בדמיון וגוררת השתקעות בחומריות ומעוררת את מידת הדין.

אֲבָל לִיסוֹד בִּסּוּסָהּ הַגַּשְׁמִי שֶׁל הָאֻמָּה, הַהִתְקַשְּׁרוּת הָאַרְצִית עִם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְהִתְרַתְּקוּת הָאֻמָּה אֶל עַצְמוּתָהּ וְצִמְצוּם כֹּחָהּ

[13] **וּבְכָל זֹאת...** אף על פי שהנבואה היא ההופעה העליונה של הדמיון כאשר אור הקודש מתלבש בתוכו, אין זו הופעה שלמה של האלוהות בעולם, שיכולה להתרחש רק דרך התורה.

[14] **הָאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְצֻחְצַחַת.** כל נבואה חוץ מנבואת משה רבינו, היא אספקלריה שאינה מצוחצחת, כאדם שמסתכל דרך חלון מלוכלך ורואה את המציאות באופן מטושטש, כיון שהיא מושפעת מהדמיון האנושי, היא איננה נקיה ובהירה לחלוטין. לכן הנבואות המופיעות בספרי הנביאים הן כלליות ואין בהם את הבהירות והדיוק של האספקלריה המאירה שהיא נבואת משה רבינו.

נבואת משה רבינו לעומת זאת היא "אספקלריה מאירה", היינו בהירה ומדויקת. היא התגלות אלוקית אחרת מכל הנבואות ובה ניתנה תורה (עיין רמב"ם הלכות יסודי התורה ז, ו ומורה נבוכים חלק ב פרק לה).

[15] **וּמִפְּנֵי זֶה... אוֹר הַתּוֹרָה.** אומות העולם מתחברות יותר אל האמירות המוסריות הכלליות של הנבואה המכונה "מוסר הנביאים" אך אינן מתחברות להדרכות המעשיות והמפורטות של התורה. לכן, כאשר המינות נפרדה מהיהדות אחד מהצעדים הראשונים היה זניחת המצוות המעשיות שמקורן בתורה ואימוץ דברי הנביאים שהם אהובים ומקובלים עליהם.

[16] **בִּסּוּסָהּ הַגַּשְׁמִי שֶׁל הָאֻמָּה.** לאחר מתן תורה, שראינו בפסקה הקודמת שגרמה לירידת הדמיון ועליית השכל, וארבעים שנות נדודים במדבר עם ישראל מגיע לארץ ישראל ויש צורך להתבסס מבחינה גשמית. לצורך כך האומה זקוקה לערכים טבעיים כגון קשר מעשי לארץ, רגשי לאומיות, רכושנות וכדו', ולכן הדמיון צריך לחזור ולהתחזק.

[17] **הַהִתְקַשְּׁרוּת הָאַרְצִית עִם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל.** ההתקשרות הממשית לארץ ישראל: ייסוד המלכות, בניית בתים, פיתוח החקלאות התעשייה, צבא וכו'.

[18] **וְהִתְרַתְּקוּת הָאֻמָּה אֶל עַצְמוּתָהּ.** ההתקשרות של כל יחידי האומה על עצמותה של האומה. כלומר, פיתוח הרגש הלאומי.

de su poder, mientras que el mundo no sea apto para unir todo con la razón superior, es necesario que la inteligencia inferior ocupe el lugar, que el poder de la imaginación la revista grandemente y ella fortalezca el atributo de la Justicia en el mundo, por la conexión con los bienes temporales en la vida de cada individuo y la preocupación profunda de la colectividad por la vida económica y el régimen gubernamental por sí mismos.

sentimiento de pertenencia a la patria y el amor a esta.

[19] **que no se disperse la concentración de su poder.** Para que se manifieste el poder del pueblo con toda su intensidad y no pierda el norte en pequeños detalles y se debilite.

[20] **mientras que el mundo no sea apto para unir todo con la razón superior.** En un estado ideal también el establecimiento material de la nación debería estar unido a la *ṪORaH* y desarrollarse en forma perfecta a partir del estudio de la inteligencia suprema oculta en ella. Sin embargo, para lograr esto es necesario un proceso largo de perfeccionamiento que no se alcanzó, aun cuando el pueblo entró a la tierra.

[21] **la inteligencia inferior.** El conocimiento del hombre en general que se deriva de la investigación y el estudio, y no tiene un origen Divino como la *ṪORaH*.

[22] **Pero, para fundamentar el establecimiento material de la nación (...) es necesario que la inteligencia inferior ocupe el lugar y el poder de la imaginación la revista grandemente.** En el estado ideal, la inteligencia suprema oculta en la *ṪORaH* es suficiente para fundamentar la relación con los lados materiales del pueblo, como su tierra, su nacionalidad o su riqueza; no obstante, mientras no se llegue a ese nivel, son necesarias las ciencias naturales que usan la imaginación.

[23] **ella fortalece el atributo de la Justicia en el mundo.** La inteligencia inferior fortalece las tendencias materiales, el deseo de riqueza y poder, que, cuando son extremos, causan grandes pecados y fracasos, lo cual conduce al fortalecimiento del atributo de la Justica.

[24] **los bienes temporales.** Los bienes que están subordinados al tiempo como la riqueza, los placeres físicos, etc.

[25] **por sí mismos.** La conexión con los bienes temporales puede ser útil y conveniente cuando sirve a la meta suprema de acercar el bien al mundo; pero, cuando se transforman en un objetivo por sí mismos y seducen al individuo que se deja dominar por sus ambiciones e instintos, pueden conducirlo al abismo.

[26] **y ella fortalece el atributo de la Justicia en el mundo, por la conexión con los bienes temporales** (...) **por sí**

שֶׁלֹּא יִתְפַּזֵּר, כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָעוֹלָם רָאוּי לְאַגֵּד הַכֹּל בַּשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן, מֻכְרַחַת הִיא חָכְמָה תַּתָּאָה לְמַלֵּא אֶת הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר הַמְדַמֶּה הוּא מַלְבִּישָׁהּ הַרְבֵּה, וְהִיא מְבַצֶּרֶת מִדַּת־הַדִּין בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי הַהִתְקַשְּׁרוּת אֶל הַקִּנְיָנִים הַזְּמַנִּיִּים בְּחַיֵּי כָּל יָחִיד וְהַהִתְעַנְיְנוּת הָעֲמֻקָּה שֶׁל הַכְּלָל לְחַיֵּי הָרְכוּשׁ וְהַמִּשְׁטָר הַמֶּמְשַׁלְתִּי מִצַּד עַצְמָם.

[19] **וְצִמְצוּם כֹּחָהּ שֶׁלֹּא יִתְפַּזֵּר.** צמצום לא מלשון הקטנה אלא מלשון התרכזות. התרכזות כוחה של האומה על מנת שיופיע במלא עוצמתו ולא יתפזר על הרבה דברים קטנים וייחלש.

[20] **כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָעוֹלָם רָאוּי לְאַגֵּד הַכֹּל בַּשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן.** במצב אידיאלי גם ביסוסה הגשמי של האומה, יכול להיות קשור (אגוד) לתורה ולהתפתח בצורה שלמה מתוך לימוד השכל העליון הטמון בה. אך כדי שהעולם יגיע למצב כזה יש צורך בתהליך ארוך של השתלמות שלא הושלם עדיין עם כניסת האומה לארצה.

[21] **תַּתָּאָה.** תרגום מארמית: תחתונה. היינו החכמה האנושית הכללית שהיא תוצאה של חקירה ולימוד טבעי ולא באה ממקור אלוהי כמו התורה.

[22] **אֲבָל לִיסוֹד... מַלְבִּישָׁהּ הַרְבֵּה.** כאמור, במצב האידאלי השכל העליון הטמון בתורה מספיק כדי לבסס את הקשר עם הצדדים הגשמיים של האומה כמו ארצה, לאומיותה או רכושה, אך כל עוד האומה אינה במדרגה זו יש צורך בחכמה האנושית המשתמשת הרבה בדמיון כדי לבסס ערכים אלו באומה.

[23] **מִדַּת־הַדִּין.** החכמה התחתונה מחזקת את הנטיות החומריות שכאשר הן מוגזמות הן גורמות לחטאים ובעקבות כך לעונשים ופורעניות וזוהי מידת הדין.

[24] **הַקִּנְיָנִים הַזְּמַנִּיִּים.** עניינים שנופלים תחת הזמן כגון עושר, הנאות הגוף וכדו׳.

[25] **מִצַּד עַצְמָם.** ההתקשרות לקניינים הזמניים, חיי הרכוש והמשטר הממשלתי, יכולים להיות חיוביים כאשר הם באים לשרת את המטרה העליונה של הבאת הטוב לעולם, אך הם עלולים גם להיות שליליים כאשר הם מוצאים חן מצד עצמם והופכים להיות המטרה של האדם המתמלא על ידי זה בתשוקות נמוכות וחטאים.

[26] **וְהִיא מְבַצֶּרֶת... מִצַּד עַצְמָם.** אותה חכמה תתאה המשתמשת בכוח המדמה גורמת לחיזוק מידת הדין בעולם, כיון שהיא מחזקת את הנטיות החומריות, את התשוקה לרכוש ולפוליטיקה, וכאשר הם מוגזמים הרי הם גורמים לחטאים ונפילות, וכאשר מתרבים החטאים מידת הדין מתעוררת ומגיעים לעולם עונשים ופורעניות חלילה.

En la edificación del primer nexo con la tierra era necesario el poder de la imaginación, juntamente con el cuidado de sus influencias negativas y el fortalecimiento del temor al castigo.

Cuando aún no había llegado la hora para que surgiera toda la pureza a las alturas deseadas, fueron enviados por *YeHOSHu'A* dos espías en secreto para explorar la tierra y llegaron a la casa de una prostituta de nombre *RaḤaB*. Así

mismos. La inteligencia inferior fortalece el atributo de justicia por su conexión con los bienes temporales, cuando estos se convierten en una meta por sí mismos, ya que inducen al pecado contribuyendo al fortalecimiento del atributo de Justicia.

[27] **Cuando aún no había llegado la hora.** Cuando el pueblo de *YiŚRaEL* entró a su tierra, surgió la necesidad de construir la base material de la nación; pero, la inteligencia superior de la *ṪORaH* no había penetrado todavía en el pueblo de *YiŚRaEL*.

[28] **las alturas deseadas.** Existen metas supremas de perfeccionamiento del mundo, como la manifestación del Nombre del Eterno, etc. Todas las cosas de este mundo tienen que estar conectadas con esas metas por medio de la inteligencia superior, incluyendo la unión de la nación con su tierra. Sin embargo, en el momento que el pueblo de *YiŚRaEL* entró a su tierra, todavía esta conexión no era posible con toda su pureza.

[29] **fueron enviados por *YeHOSHu'A*.** De acuerdo con las observaciones del *RaB TSeBI YeHUDaH* impresas al final del libro, la descripción del desarrollo del poder de la imaginación mediante los relatos de las prostitutas en la época de *YeHOSHu'A* y *SHeLoMoH* se basa en el libro *'ETS ḤaYIM* de *HaARI ZaL*.

[30] **fueron a la casa de una prostituta de nombre *RaḤaB*.** En el libro de *YeHOSHu'A* se relata cómo antes de conquistar la tierra de *YiŚRaEL* fueron enviados dos espías a *YeRIḤO* y llegaron a la casa de una prostituta de nombre *RaḤaB*. Según la tradición rabínica se trataba de *KaLeB* y *PiNḤaS*. La pregunta es por qué estas personas piadosas llegaron justamente a este lugar. Dicho en forma distinta: ¿por qué la Providencia decidió que el primer contacto del pueblo con la tierra se hiciera en este lugar?

En forma similar en el principio del reinado de *SHeLoMoH*, aparece su famoso juicio a dos meretrices, que divulga su extraordinaria sabiduría. Aquí también surge la siguiente pregunta: ¿por qué proyectar la grandeza de *SHeLoMoH HaMeLeJ* precisamente con un relato decadente desde el punto de vista moral?

El *RaB* explica, de acuerdo a la opinión del *HaARI ZaL*, que la prostitución representa al hombre que se deja arrastrar por sus instintos y deseos, seducido por la belleza, como consecuencia del poder de la imaginación. Siendo la idolatría otra de sus consecuencias, como se explicará en lo que sigue: *RaḤaB* simboliza, en primera instancia, el hombre dominado por el poder de su imaginación arrastrado hacia el materialismo. Posteriormente, ella será un instrumento que facilitará la entrada y la conquista de la tierra. La enseñanza es la utilización positiva de este poder, por ejemplo: el refuerzo de nuestro nexo con la tierra. Pero, es necesario una gran prudencia y temor al pecado.

בבניית הקשר הראשוני לארץ היה צורך בכוח המדמה, יחד עם הזהירות מהשפעותיו השליליות והגברת יראת העונש.

כְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ עֲדַיִן הַזְּמַן שֶׁל כָּל הַטֹּהַר לְהוֹפִיעַ אֶל הַמְּרוֹמִים הַמְּגַמָּתִיִּים, נִשְׁלְחוּ מֵאֵת יְהוֹשֻׁעַ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ וּבָאוּ לְבֵית אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב. וְהַכֹּל נִקְשָׁר בַּקֹּדֶשׁ וּבַטּוֹב

[27] **כְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ עֲדַיִן הַזְּמַן...** בזמן כניסת עם ישראל לארצו היה כבר צורך לבסס את הצד הגשמי של האומה אך עדיין לא נקלט בעם ישראל השכל העליון של התורה.

[28] **הַמְּרוֹמִים הַמְּגַמָּתִיִּים.** ישנן מגמות עליונות של תיקון עולם, הופעת שם ד׳ וכו׳. כל הדברים צריכים להיות מקושרים לאותן מגמות עליונות על פי השכל העליון, גם התקשרות האומה לארצה. אמנם בזמן הכניסה לארץ עדיין לא היה אפשר להופיע את כל זה מתוך טהרה.

[29] **נִשְׁלְחוּ מֵאֵת יְהוֹשֻׁעַ.** על פי הערות הרצ״י המודפסות בסוף הספר, ביאור התפתחות כוח המדמה באומה דרך סיפורי הזונות בימי יהושע ושלמה מבוסס על ספר עץ חיים לאריז״ל (עיין מראי מקומות).

[30] **נִשְׁלְחוּ מֵאֵת יְהוֹשֻׁעַ... וּשְׁמָהּ רָחָב.** בספר יהושע מסופר שלפני הכניסה לארץ יהושע שלח שני מרגלים לתור את הארץ וכשהם הגיעו ליריחו הם הגיעו לביתה של אישה זונה ושמה רחב. חכמים אומרים שאותם שני מרגלים הם כלב ופנחס. תמוה שמכל הבתים ביריחו הגיעו אותם צדיקים גדולים דווקא למקום שפל כזה, וכי לא יכלו לחפש מקום נקי יותר מבחינה רוחנית? כמו כן מדוע ההשגחה העליונה שלחה את אותם מרגלים שמהווים את הקשר הראשוני של האומה לארצה דווקא למקום זה?

באופן דומה בתחילת מלכותו של שלמה מופיע הסיפור על שתי הזונות שבאו למשפט לפני המלך, ודרך אותו משפט התפרסמה חוכמתו של שלמה, ושוב עולה התמיהה וכי מדוע בחר הקב״ה לפרסם את חכמתו דווקא באופן הזה, הנראה כביכול שפל?

הרב מבאר את הדברים על פי דברי האר״י באופן הבא: הזנות, שקשורה להימשכות האדם אחרי יצריו ותאוותו ליופי נובעת מכוח הדמיון (גם יצר עבודה זרה נובע מכוח הדמיון כפי שמבואר בהמשך). לכן רחב מסמלת את כוח הדמיון שעלול להוביל להימשכות אחר החומריות. אך בהמשך הסיפור רואים שרחב היא אישה מלאה יראת שמיים והקשר עמה הועיל לכניסה לארץ ולכיבושה. המסר הוא שניתן להשתמש בכח המדמה באופן חיובי, כגון לחזק את הקישור לארץ ולאומה, אך נדרשת זהירות רבה ויראת עונש גדולה.

pues, todo se une en la santidad y en el bien supremo; pero, el atributo de la Justicia se aviva y el temor verdadero al castigo se hace necesario en función a la dominación del poder de la imaginación y su profundización.

El equilibrio entre razón e imaginación se perfeccionó en el reinado de *SHeLoMoH*, pero rápidamente se perdió con la introducción de elementos extranjeros y fue necesario un largo período de reparación que incluyó el debilitamiento de la imaginación.

Pero, en la esencia del deseo nacional no se perfeccionó, entonces todavía, la dimensión imaginaria para la obtención del conocimiento en toda su materialización, por un lado, y la belleza en todos sus aspectos, por el otro, y esto se logró

[31] **Así pues, todo se une en la santidad y en el bien supremo.** La Providencia programó que el primer encuentro del pueblo con su tierra y sus riquezas materiales fuera con la ayuda del poder de la imaginación, para entender mejor su importancia en esta unión.

[32] **el temor verdadero al castigo.** El concepto de temor en el servicio del Eterno se manifiesta en diferentes niveles, siendo el más bajo la aversión al castigo. Es decir, el individuo deja de cometer un daño no porque entienda su gravedad y venere la grandeza suprema del Creador, sino por miedo a resultados terribles. Esta forma de servicio, a pesar de su carácter interesado y éticamente bajo, es importante y necesaria por su efecto poderoso para alejar al hombre del mal.

[33] **pero, el atributo de la Justicia se aviva y el temor verdadero al castigo se hace necesario en función a la dominación del poder de la imaginación y su profundización.** El poder de la imaginación, cuando se fortalece y no está guiado por la inteligencia suprema, conlleva el riesgo de una entrega total al materialismo y deterioro ético, y a sus excesos que hacen que la Justicia se revele. De ahí, la necesidad del temor al castigo para aminorar su influencia.

En la época de los jueces, se observa un ciclo de cinco etapas: caída del pueblo de *YiŚRaEL* en la idolatría, D-ios envía una nación que los ataca, el temor al castigo produce un movimiento de *ṪeSHUBaH*, surge un juez que los salva, sigue un período de paz y aparece un nuevo declive espiritual. Esta alternancia es producida por el conflicto entre estos dos poderes: la imaginación y el temor al castigo.

[34] **la dimensión imaginaria.** La forma perfecta de cómo la imaginación se tiene que manifestar en la nación.

[35] **Pero, en la esencia del deseo nacional no se perfeccionó, entonces todavía la dimensión imaginaria.** En el deseo nacional, tal cual se expresa por medio de sus acciones en esa época, no se perfeccionó aún el aspecto del poder de la imaginación.

[36] **no se perfeccionó, entonces todavía la dimensión imaginaria, para la obtención del conocimiento en toda su materialización por un lado y**

הָעֶלְיוֹן, אֲבָל מִדַּת־הַדִּין מִתְעוֹרֶרֶת וְיִרְאַת־הָעֹנֶשׁ הָאֲמִתִּית נִצְרֶכֶת לְפִי עֵרֶךְ הַשְׁלָטַת כֹּחַ הַמְדַמֶּה וְהִתְעַמְּקוּתוֹ.

האיזון בין השכל לדמיון הושלם בימי שלמה, אך הופר במהרה על ידי הכנסת יסודות זרים לאומה, ונצרך תהליך תיקון ארוך שכלל את החלשת הדמיון.

אֲבָל בְּעַצְמִיּוּת הַחֵפֶץ הָאֲמִתִּי לֹא נִשְׁלַם אָז עֲדַיִן הַפַּרְצוּף הַדִּמְיוֹנִי, לַאֲחִיזַת הַדֵּעַת בְּהִגָּלְמָתוֹ מִצַּד אֶחָד וְהַיֹּפִי בְּכָל תֵּאוּרָיו מִצַּד הַשֵּׁנִי, וְזֶה

[31] **וְהַכֹּל נִקְשַׁר בַּקֹּדֶשׁ וּבַטּוֹב הָעֶלְיוֹן.** הכל מתוכנן בהשגחה עליונה, שהמפגש הראשון עם הארץ יהיה בעזרת כח המדמה והבנת חשיבותו בקשר האומה עם ארצה ועם קנייניה החומריים.

[32] **וְיִרְאַת־הָעֹנֶשׁ.** מושג היראה בעבודת ד׳ מופיע במספר אופנים. האופן הנמוך יותר הוא יראת העונש, היינו שהאדם נמנע מלעבור עבירה מפני שהוא ירא מהעונש שעלול לבוא עליו, ולא מפני גדולתו של הבורא. אף על פי שיראה זו נחשבת נמוכה יחסית היא חשובה מאד ונצרכת מפני השפעתה הרבה על האדם וכוחה בהרחקתו מן החטא.

[33] **אֲבָל מִדַּת־הַדִּין... וְהִתְעַמְּקוּתוֹ.** יחד עם חשיבותו של כח הדמיון, כאשר הוא מתחזק ללא הדרכת השכל העליון הוא טומן בחובו סכנה של התמכרות והדרדרות מוסרית. לכן החיבור הזה מעורר את מידת הדין מפני החטאים שהוא גורם, ויש צורך ביראת עונש חזקה שתמתן את השפעתו של הדמיון.

כך, בכל תקופת השופטים ישנו מעין מעגל של חמישה שלבים. תחילה נפילה לחטא עבודה זרה, בעקבות כך ד׳ מעניש את עם ישראל על ידי אויב שתוקף אותם, עם ישראל חוזר בתשובה בגלל העונש והיראה ממנו, ואז ד׳ שולח שופט שמציל אותם וישנה תקופה של שקט עד ששוב יש נפילה בחטא. מעגל זה נובע מאותו מאבק בין שני הכוחות הללו: הדמיון ויראת העונש.

[34] **הַפַּרְצוּף הַדִּמְיוֹנִי.** האופן השלם שבו הדמיון צריך להופיע באומה.

[35] **בְּעַצְמִיּוּת הַחֵפֶץ הָאֲמִתִּי לֹא נִשְׁלַם אָז עֲדַיִן הַפַּרְצוּף הַדִּמְיוֹנִי.** ברצון של האומה כפי שהוא בא לידי ביטוי במעשיה בתקופה זו לא תוקן עדיין הצד של הכח המדמה בצורה שלמה.

[36] **לַאֲחִיזַת הַדֵּעַת בְּהִגָּלְמָתוֹ מִצַּד אֶחָד וְהַיֹּפִי בְּכָל תֵּאוּרָיו מִצַּד הַשֵּׁנִי.** האומה עדיין לא הגיעה למצב השלם בו כוח השכל מצד אחד וכוח הדמיון שמביא את הבחינה של היופי לסוגיו עד למדרגת הנבואה מצד שני נמצאים בשיווי משקל והרמוניה, אלא כוח הדמיון היה מופרז ומשך את העם לעבודה זרה ולזנות לעיתים.

en los días de *SHeLoMoH*: «Entonces vinieron dos mujeres prostitutas» ante la justicia del rey de *YiŚRaEL*, quien estaba sentado en el trono del Eterno.

Sin embargo, por la intromisión de las mujeres extranjeras, con el debilitamiento del poder para digerir cosas foráneas, surgió la perversidad que

la belleza en todos sus aspectos por el otro. La nación no logró el nivel de perfección que permite el equilibrio adecuado entre la razón y la imaginación, que lleva a la belleza en todas sus formas hasta el nivel de la profecía, de tal forma que el exceso en este último condujo a veces a la idolatría y a la prostitución.

[37] **esto se logró en los días de *SHeLoMoH*.** Este proceso fue gradual hasta lograr un equilibrio adecuado en la época del rey *SHeLoMoH*, que se expresa en el relato de las dos mujeres prostitutas.

[38] **entonces vinieron (...)** En el libro I de *MeLaJIM*, se narra el célebre juicio del rey *SHeLoMoH* en la disputa de dos rameras. Siguiendo los parámetros antes planteados, las dos mujeres simbolizan el poder de la imaginación, mientras que la sabiduría que caracteriza al rey *SHeLoMoH*, pues fue el más sabio de los hombres, representa la razón que sabe administrarlo en forma correcta. Esta historia, que ocurrió al principio de su reinado, representa el estado de perfección, al que el pueblo judío tiene que pretender, en el que la imaginación y la belleza ocupan un lugar importante, pero son gobernadas y ordenadas por la razón.

[39] **la justicia del rey de *YiŚRaEL*, quien estaba sentado en el trono del Eterno.** El libro I de *MeLaJIM* relata la construcción del trono grandioso de *SHeLoMoH*, que luego es mencionado en varios *MiDRaSHIM*. La importancia de este relato es para enseñarnos que el trono del rey de *YiŚRaEL* simboliza el trono Divino y expresa el dominio del Eterno en el mundo por medio del rey de *YiŚRaEL*. *SHeLoMoH* representa en alguna forma la *ṪORaH* y su reinado es el de la razón contenida en esta.

[40] **Sin embargo, por la intromisión de las mujeres extranjeras.** A continuación, el libro I de *MeLaJIM* cuenta a que *SHeLoMoH* tomó mujeres extranjeras que desviaron su corazón. Es decir, el poder de la imaginación volvió a prevalecer y el equilibrio se rompió, lo que empezó una caída estrepitosa que culminó con la destrucción de la nación y el exilio.

[41] **el debilitamiento del poder para digerir cosas foráneas.** La intención del rey *SHeLoMoH* con sus vinculaciones a mujeres extranjeras era crear una relación amplia con las demás naciones, permitiendo un rico intercambio comercial y cultural. Sin embargo, era necesario un fuerte aparato digestivo que permitiera separar y asimilar las cosas beneficiosas y excretar los elementos perjudiciales; esto no estaba disponible todavía en aquel momento. Las pretensiones del rey eran exageradas y extemporáneas, y, en vez de lograr una

הֻשְׁלַם בִּימֵי שְׁלֹמֹה: "אָז תָּבֹאנָה שְׁתַּיִם נָשִׁים זֹנוֹת" לִפְנֵי מִשְׁפַּט מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא ד'.

אָמְנָם עַל־יְדֵי הַהִתְעָרְבוּת שֶׁל הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת, עִם חֲלִשַׁת־הַכֹּחַ לְעַכֵּל דְּבָרִים זָרִים, יָצְאָה

[37] **וְזֶה הֻשְׁלַם בִּימֵי שְׁלֹמֹה.** התקיים תהליך הדרגתי של בניית שיווי המשקל הנכון עד שבימי שלמה הגיעה האומה למצב של שלמות לתקופה מסוימת שבאה לידי ביטוי בסיפור של שתי הנשים הזונות.

[38] **אָז תָּבֹאנָה...** בספר מלכים א מסופר על שתי נשים זונות שבאו למשפט לפני המלך שלמה והוא בחכמתו פסק דין אמת. לפי הסימבוליות שהוסברה מקודם הנשים הזונות מסמלות את כוח המדמה ושלמה את כוח השכל, שהרי הוא היה החכם מכל אדם. בסיפור רואים איך השכל מצליח להדריך ולכוון את כוח הדמיון בצורה נכונה וצודקת. סיפור זה המופיע בתחילת מלכותו של שלמה מסמל את המצב השלם אליו צריך להגיע עם ישראל שבו יש מקום חשוב לדמיון והיופי, אך הוא נשלט ומסודר על ידי החכמה.

[39] **מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא ד'.** במקרא (מלכים א, י ,יח־כ) מסופר על בניית כסא מיוחד לשלמה, שבהמשך מופיע במספר מדרשים. המשמעות של ההתמקדות בפרט זה היא שכסא מלך ישראל הוא כיסא ד', שכן הוא מבטא את שלטונו בעולם דרך מלך ישראל. אם כן שלמה מייצג את התורה, ושלטונו את שלטון השכל התורני.

[40] **אָמְנָם עַל־יְדֵי הַהִתְעָרְבוּת שֶׁל הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת.** בהמשך ספר מלכים מסופר ששלמה התחתן עם נשים נוכריות רבות והן הטו את לבבו. כלומר כח הדמיון חזר להתגבר יותר מדי (נשים נוכריות) וזמן השלמות עבר ומשם החלה שוב הידרדרות שהובילה בסופו של דבר לחורבן וגלות.

[41] **עִם חֲלִשַׁת־הַכֹּחַ לְעַכֵּל דְּבָרִים זָרִים.** כוונת שלמה בנישואיו לנשים נוכריות רבות היה ליצור קשר עם האומות על מנת להשפיע עליהן מאורם של ישראל וכן לקבל לתוך ישראל את הדברים הטובים שבאומות. אמנם כדי לעכל מן החוץ דברים זרים יש צורך בכוח מיוחד שידחה את הקלקולים וישלב בתוכנו את הדברים הטובים, וכוח זה לא היה עדיין מספיק חזק באותה תקופה. לכן, השאיפה של שלמה הייתה רחבה מדי ומוקדמת מדי, ובמקום שהיסודות הזרים יתעכלו בתוך ישראל לטובה נכנסו לישראל גורמים מקולקלים והם נפלו משלמותם. כתוצאה מכך נמשך שלמה לעבודה זרה כפי שמבואר בפסוקים שם (חכמים אומרים שלא הוא בעצמו, ומכל מקום האומה בהנהגתו).

produjo la fundación de la gran ciudad de Roma y las purificaciones de los fundamentos tuvieron que ser extendidas durante largos períodos, hasta tal punto que el poder de la imaginación fue expulsado para no permitirle un amplio dominio dentro de la frontera de *YiŚRaEL* y el instinto de idolatría fue encerrado en un «depósito de plomo» y «fue degollado», y, en

correcta absorción de lo foráneo, penetraron elementos corruptos que causaron un derrumbe moral. Como consecuencia, *SHeLoMoH* fue arrastrado a la idolatría. Nuestros sabios explican que él personalmente no, pero sí la nación bajo su mando.

[42] **surgió la perversidad que produjo la fundación de la gran ciudad de Roma.** La *GueMaRaH* afirma que cuando el rey *SHeLoMoH* se casó con la hija del Faraón, bajó el ángel *GaBRIEL* al mar y clavó un palo del que surgió una roca sobre la que se edificó la ciudad de Roma. Es decir, la caída de *YiŚRaEL* en manos de Roma al final del Segundo Templo tuvo su origen en la inclinación del rey *SHeLoMoH* por las mujeres extranjeras y, especialmente, por la hija del Faraón, representando esta desviación la atracción exagerada por el poder de la imaginación, que condujo al pecado y a la necesidad de un proceso de reparación por medio de un largo exilio.

[43] **las purificaciones de los fundamentos tuvieron que ser extendidas durante largos períodos.** Para alejar los fundamentos foráneos que se asimilaron en el pueblo de *YiŚRaEL,* como consecuencia del fortalecimiento exagerado del poder de la imaginación, se necesita un largo tiempo de refinación y purificación. Este largo proceso histórico incluye los siguientes períodos: los días del Primer Templo después de *SHeLoMoH,* en los que hubo subidas y bajadas; la destrucción y el exilio a Babilonia; el Segundo Templo y el largo período de exilio que le siguió. Todos estos miles de años fueron necesarios para purificar las bases y limpiar a la nación de su pecado y daño, y establecer la armonía entre sus distintas fuerzas, como se detalla a continuación.

[44] **el instinto de idolatría fue encerrado en un «depósito de plomo».** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[45] **«fue degollado».** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[46] **hasta tal punto que el poder de la imaginación fue expulsado para no permitirle un amplio dominio dentro de la frontera de *YiŚRaEL* (...) fue degollado.** Como parte del proceso de refinación y purificación, fue necesario expulsar el poder de la imaginación del territorio de *YiŚRaEL* durante un período definido, hasta el punto de su casi total desaparición y, con él, la profecía, en la época del Segundo Templo. El *RaB* hace

הָרִשְׁעָה שֶׁגָּרְמָה לְיִסּוּד כְּרַךְ גָּדוֹל שֶׁל רוֹמִי, וְסִנּוּנֵי הַיְסוֹדוֹת הֻצְרְכוּ לְהַאֲרִיךְ עִדָּן וְעִדָּנִים, עַד שֶׁנִּתְגָּרֵשׁ כֹּחַ הַמְדַמֶּה מִשְׁלִיטָה רְחָבָה בִּגְבוּל יִשְׂרָאֵל, וְיִצְרָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה נֶעֱצַר "בְּדוּדָא דְּאַבְרָא" "וּנְכִיס יִצְרָא", וּלְעֻמַּת זֶה

[42] **יָצְאָה הָרִשְׁעָה שֶׁגָּרְמָה לְיִסּוּד כְּרַךְ גָּדוֹל שֶׁל רוֹמִי.** הגמרא אומרת שבשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד המלאך גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי. כלומר נפילת ישראל בידי מלכות רומי בסוף ימי בית שני, שורשה נעוץ בנטייתו של שלמה אחר נשים נוכריות ובמיוחד בת פרעה. נטייה זו משמעותה ההימשכות אחר כח הדמיון המופרז שהוביל בסופו של דבר לחטא ולצורך בתהליך התיקון הארוך של הגלות.

[43] **וְסִנּוּנֵי הַיְסוֹדוֹת הֻצְרְכוּ לְהַאֲרִיךְ עִדָּן וְעִדָּנִים.** כדי להרחיק את היסודות הזרים שהתערבבו בעם ישראל כתוצאה מהתגברות כח הדמיון המופרז יש צורך בזמן ארוך של סינון וזיכוך.

התהליך ההיסטורי הארוך הזה כולל את ימי בית ראשון לאחר שלמה שהיו מלאים עליות וירידות, לאחר מכן חורבן הבית והיציאה לגלות. גם החזרה לארץ והקמת בית שני עדיין אינן סוף התיקון אלא רק שלב נוסף, במהלכו הדמיון מאבד מכוחו, ובהמשכו שוב ישנה גלות ארוכה של אלפי שנים. כל זה הוא עידן ועידנים הנצרך לצורך סינון היסודות וניקוי האומה מחטאה וקלקוליה והעמדת האיזון הנכון בין הכוחות השונים באומה, כפי שהולך ומתפרט בהמשך הפסקה.

[44] **וְיִצְרָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה נֶעֱצַר "בְּדוּדָא דְּאַבְרָא".** יצר עבודה זרה נחתם בתוך דוד של עופרת.

[45] **וּנְכִיס יִצְרָא.** ונשחט היצר.

[46] **עַד שֶׁנִּתְגָּרֵשׁ... וּנְכִיס יִצְרָא.** כחלק מתהליך הסינון והניקוי היה צורך "לגרש" את הכח המדמה מישראל לתקופה מסוימת עד שהוא נעלם כמעט לחלטין ויחד איתו נעלמה הנבואה בתקופת בית שני. הרב רומז לדברי הגמרא שאנשי כנסת הגדולה ביקשו להרוג את יצר העבודה זרה ובסופו של דבר שמו אותו בתוך דוד של עופרת וחסמו את פי הדוד בעופרת, ובמקום אחר מסופר שהחכמים העדיפו לעבור בפתח של בית עבודה זרה ולא בפתח של בית זונות כיון שיצר העבודה זרה נשחט כבר.

contrapartida, ya no existe más entre nosotros ningún profeta y la llama del amor a la nación y a la tierra no se siente con aquel sabor profundo como en los días de la bondad.

El proceso de la reparación causa sufrimiento al mundo; pero, al final de los días, vuelve a surgir el poder de la imaginación en forma inmadura y aviva el amor a la tierra, y en el futuro se purificará.

Pues bien, estos procesos se relacionan con el sufrimiento del mundo entero, hasta que en el final de los días las huellas del poder de la imaginación se revelen y el amor a la tierra se despierte. El hecho se revela con sus

alusión al texto talmúdico que afirma que los sabios de la Gran Asamblea mataron el instinto de idolatría, encerrándolo en un depósito de plomo y sellándolo con este mismo metal. En otro texto, se cuenta que los sabios preferían pasar por la puerta de una casa de idolatría y no de prostitución, pues el instinto de la idolatría ya había sido aniquilado.

El significado de estos relatos es que, con el fortalecimiento del poder de la razón en el Segundo Templo, mediante el estudio de la *ṪORaH* oral, se debilitó el poder de la imaginación y se eliminó el instinto de la idolatría.

[47] **Y, en contrapartida.** El declive del poder de la imaginación trajo un elemento positivo: la supresión de la idolatría; pero, también se perdieron sus beneficios para el individuo y la nación.

[48] **ya no existe más entre nosotros ningún profeta.** La primera consecuencia negativa es la desaparición de la profecía, ya que esta se sustentaba grandemente en la imaginación. (ver observación que empieza con las palabras «y se revela»).

[49] **la llama del amor a la nación y a la tierra no se siente con aquel sabor profundo como en los días de la bondad.** La segunda consecuencia es el debilitamiento del amor por la nación y la tierra, que también se alimenta del poder de la imaginación. (Como se explica en el texto mismo en el párrafo que empieza «Pero, para fundamentar el establecimiento material de la nación, la relación terrenal con la tierra de *YiŚRaEL*»... y en las observaciones en el lugar).

[50] **estos procesos.** El debilitamiento del poder de la imaginación y sus consecuencias negativas.

[51] **se relacionan con el sufrimiento del mundo entero.** El mundo que se encuentra en un estado deplorable por el exilio del pueblo de *YiŚRaEL* y la presencia Divina no se manifiesta. Todo esto se relaciona con el debilitamiento de la imaginación y el proceso de refinamiento necesario, en el que domina el poder de la razón sin la presencia de la imaginación.

[52] **hasta que en el final de los días las huellas del poder de la imaginación se revelen y el amor a la tierra se despierte.** Al final del proceso, en las últimas generaciones, el poder de la imaginación se restablece, pero nuevamente en forma exagerada, como se describe en el

אֵין עוֹד נָבִיא אִתָּנוּ וְלַהֶבֶת אַהֲבַת הָאֻמָּה וְהָאָרֶץ אֵינֶנָּה מֵרְגֶּשֶׁת בְּאוֹתוֹ הַטַּעַם הֶעָמֹק שֶׁל יְמֵי הַטּוֹבָה.

וְהַדְּבָרִים מְקֻשָּׁרִים עִם צַעַר הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַד שֶׁבְּאַחֲרִית הַיָּמִים עִקְּבוֹת כֹּחַ הַמְדַמֶּה מִתְגַּלִּים וְאַהֲבַת הָאָרֶץ מִתְעוֹרֶרֶת. מִתְרָאֶה הַדָּבָר

תהליך התיקון גורם לצער העולם, אך באחרית הימים חוזר כוח המדמה להופיע בצורה בוסרית ולעורר את אהבת הארץ, ולעתיד לבוא הוא יזדכך.

כוונת הסיפורים האלו שעם התגברות כוח השכל שבתורה בימי בית שני על ידי התפתחות התורה שבעל פה וההתמקדות בה בתקופה זו, הוחלש מאד כוח הדמיון ומתוך כך אבד יצר העבודה זרה.

[47] **וּלְעֻמַּת זֶה.** יחד עם התוצאה החיובית של היחלשות כח הדמיון שהיא העלמות העבודה זרה ישנן גם תוצאות שליליות, כיון שלכוח הדמיון יש גם תפקידים חיוביים באדם ובאומה.

[48] **אֵין עוֹד נָבִיא אִתָּנוּ.** התוצאה השלילית הראשונה היא שנעלמה הנבואה מפני שלדמיון יש חלק חשוב בהופעתה (עיין לעיל הערה 11 ד״ה ומתגלה).

[49] **וְלַהֶבֶת אַהֲבַת הָאֻמָּה וְהָאָרֶץ אֵינֶנָּה מֵרְגֶּשֶׁת בְּאוֹתוֹ הַטַּעַם הֶעָמֹק שֶׁל יְמֵי הַטּוֹבָה.** התוצאה השנייה היא שנחלשה אהבת האומה והארץ והיא אינה לוהטת וחזקה כבעבר, כיון שגם אהבה זו מבוססת בין השאר על כח הדמיון (עיין לעיל בדברי הרב בפסקה שמתחילה במילים אבל ליסוד ובהערות שם).

[50] **וְהַדְּבָרִים.** אותה החלשות הדמיון עם תוצאותיה השליליות.

[51] **מְקֻשָּׁרִים עִם צַעַר הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.** צער העולם שנמצא במצבו השפל כשעם ישראל בגלות ואין הופעת שכינה, כל זה מקושר להיחלשות הדמיון ולתהליך הסינון ההכרחי שבו כח השכל שולט ללא הדמיון.

[52] **עַד שֶׁבְּאַחֲרִית הַיָּמִים עִקְּבוֹת כֹּחַ הַמְדַמֶּה מִתְגַּלִּים וְאַהֲבַת הָאָרֶץ מִתְעוֹרֶרֶת.** בסופו של התהליך, בדורות האחרונים, כח הדמיון חוזר להופיע, אמנם בצורה מוגזמת שוב, כפי שמתואר בתחילת פסקה יז. כתוצאה מכך בשלב ראשון חוזרת אהבת הארץ להתחזק באומה, כפי שבא לידי ביטוי בתנועה הציונית.

residuos, pero está listo para purificarse: «El pequeño será un millar y el joven una nación poderosa, Yo soy el Eterno, en su tiempo la apresuraré».

principio de la sección XVII. Como consecuencia, en una primera etapa, se recupera el amor a la tierra, como de hecho ocurrió con en el movimiento sionista.

[53] **El hecho se revela con sus residuos.** En el proceso de fermentación del vino se agregan levaduras a las uvas y luego se retiran. La mezcla del vino con estas es un producto defectuoso, que necesita un proceso de maduración. En esta misma manera la aparición de la imaginación está todavía en un estado desabrido; se manifiesta con sus residuos, como se describió en la sección XVII.

[54] **pero está listo para purificarse.** Contrariamente al pasado, en el que era necesario ocultar en forma total el poder de la imaginación, esta vez se purificará y se limpiará de sus aspectos negativos, de tal forma que podrá cumplir su objetivo adecuado en la inspiración profética y en la intensificación del amor a la nación y a la tierra, con la orientación de la *ṪORaH*.

[55] **el pequeño será un millar y el joven una nación poderosa, Yo soy el Eterno, en su tiempo la apresurare.** Los eventos que en estos momentos surgen en forma reducida con todos sus aspectos negativos crecerán y se purificarán, y, cuando llegue el momento apropiado con la culminación de su maduración, se apresurará la Redención.

בִּשְׁמָרָיו, אֲבָל עוֹמֵד הוּא לְהִזְדַּכֵּךְ. "הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם, אֲנִי ד' בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה.

[53] **מִתְרָאֶה הַדָּבָר בִּשְׁמָרָיו.** בתהליך הכנת היין היו מוסיפים שמרים לענבים כדי להתסיסם, ולאחר תהליך התסיסה וההתבגרות מוציאים את השמרים מהיין. יין בשמריו הוא יין בוסרי שעוד לא השלים את תהליך ההתבגרות. כך הופעת הדמיון היא עדיין בצורתה הבוסרית ולכן היא מלאה קלקולים – מתראה בשמריה, כפי שתואר בתחילת פיסקה יז.

[54] **אֲבָל עוֹמֵד הוּא לְהִזְדַּכֵּךְ.** שלא כבעבר שהיה צורך להעלים לגמרי את הדמיון, בפעם הזאת הוא יזדכך ויתנקה מהצדדים השליליים שלו באופן שהוא יוכל למלא את תפקידו הנכון בעולם, בהשראת נבואה והגברת אהבת האומה והארץ, תחת הדרכת השכל שבתורה.

[55] **הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם, אֲנִי ד' בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה.** אותן תופעות שמופיעות עכשיו בקטנותן עם כל השלילה שבהן תגדלנה ותזדככנה, וכשיגיע הזמן המתאים (בעיתה) עם השלמת תהליך התבגרותן תוחש הגאולה (אחישנה).

Sección XIX

La voluntad y la orientación de la razón

El hombre posee la voluntad interior de apegarse a la Divinidad; pero, ella requiere la orientación de la razón. La congregación de *YiŚRaEL* es fiel a la *ṪORaH* y a las *MiTSVOṪ*, que muestran el camino práctico para materializar este anhelo. Sin embargo, en las naciones hay confusiones y caídas por la debilidad en la voluntad y la falta de orientación. En el futuro las naciones serán purificadas y reconocerán la importancia de la fidelidad de la congregación de *YiŚRaEL*, que evitó el derrumbe de la humanidad, y se buscará el camino correcto para que la voluntad interior se exprese de acuerdo con la orientación de la *ṪORaH*.

La voluntad básicamente anhela el apego al Eterno; pero, requiere de la orientación de la razón de la *ṪORaH*, sin la cual podría derrumbarse al abismo del mal.

Es respetable la buena voluntad que se dirige hacia el Eterno desde lo profundo de su anhelo, pero ¿qué ha de hacer la voluntad sola en la vida? Por ello, mientras no se eleve hasta las alturas de la luz del conocimiento, para atender la sabiduría suprema, no puede allanar los senderos de la vida; solo adquiere un ladrillo

[1] Hemos tratado el poder de la imaginación y su relación con la razón en las dos secciones anteriores; en esta analizaremos la voluntad. Siendo esta uno de los cuatro poderes del alma: razón, sentidos, voluntad e imaginación.

[2] **Es respetable la buena voluntad que se dirige hacia el Eterno desde lo profundo de su anhelo.** La voluntad del hombre va en distintas direcciones; pero, en el fondo, anhela el apego a la Divinidad, por lo que es, en principio, respetable e importante. Aunque por su carácter tosco y primitivo, se puede expresar a veces en forma perversa.

[3] **Que ha de hacer (...) allanar los senderos de la vida.** La voluntad sola no es suficiente para allanar un camino, ya que recibe diversas influencias, instintos, sentimientos, que la van desviando de su curso. Para poder concentrarse en una forma de vida correcta, necesita la ayuda de la sabiduría y, en especial, de la Divina, que es la de la *ṪORaH*, la cual permite distinguir el bien del mal, el camino justo que conduce al acercamiento al Creador del equivocado, que lo aleja de este objetivo. Mientras que no adopte las enseñanzas de la *ṪORaH*, no podrá realizar su anhelo en forma práctica.

פרק יט
הרצון והדרכת השכל

הרצון הפנימי של האדם הוא לדבקות אלוהית אך הוא זקוק להדרכת השכל. כנסת ישראל נאמנה לתורה ולמצוות שמראות את הדרך המעשית להגשמת השאיפה הפנימית הזו שבאדם, אך בעמים ישנם סיבוכים ונפילות מפאת חולשת הרצון והעדר הדרכת התורה. לעתיד לבוא יזוככו העמים וכולם יכירו בחשיבות הנאמנות של כנסת ישראל לאורך ההיסטוריה שמנעה את הידרדרות העולם, ותבוקש הדרך הנכונה להביא את הרצון הפנימי לידי ביטוי על פי הדרכת התורה.

הרצון בבסיסו שואף לדבקות אלוהית, אך הוא זקוק להדרכת השכל שבתורה, שבלעדיה הוא עלול להידרדר לעומק הרע.

נִכְבָּד הוּא הָרָצוֹן הַטּוֹב הַפּוֹנֶה לֵאלֹהִים בְּעֹמֶק שְׁאִיפָתוֹ, אֲבָל מַה יַּעֲשֶׂה הָרָצוֹן לְבַדּוֹ בַּחַיִּים? עַל כֵּן כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מִתְנַשֵּׂא עַד רוֹמְמוּת אוֹר הַדֵּעָה, לְהַקְשִׁיב לְחָכְמָה עֶלְיוֹנָה, אֵינוֹ יָכוֹל לְפַלֵּס נְתִיבוֹת הַחַיִּים; רַק לְבֵנָה עֲזוּבָה יִשְׁבֹּר

[1] בשתי הפסקאות הקודמות עסקנו בדמיון וביחסו אל השכל, ובפסקה זו אנו מתחילים לעסוק ברצון, עוד אחד מארבעת כוחות הנפש: שכל, רגש, רצון, דמיון.

[2] **נִכְבָּד הוּא הָרָצוֹן הַטּוֹב הַפּוֹנֶה לֵאלֹהִים בְּעֹמֶק שְׁאִיפָתוֹ.** הרצון מופנה באופן מעשי לכיוונים שונים, אך בעומקו הוא שאיפה לדבקות באלוהים, ולכן הוא נכבד וחשוב. כך בתוך כל האנושות מקוננת שאיפה זו בצורה פראית ופרימיטיבית ולעיתים קרובות היא באה לידי ביטוי בדרכים מקולקלות כפי שמבואר בהמשך הפסקה, אך ביסודו הרצון שואף לאלוהים.

[3] **אֲבָל מַה יַּעֲשֶׂה... לְפַלֵּס נְתִיבוֹת הַחַיִּים.** הרצון לבדו אינו מספיק כדי לעצב דרך חיים, שכן הוא מושפע מגורמים רבים כגון יצרים ורגשות, ולכן פורץ לכיוונים שונים. כדי שהרצון יתגבש לדרך חיים נכונה בה הוא יוכל לממש את שאיפתו הפנימית לאלוהות הוא נזקק לחכמה, ובמיוחד לחכמה העליונה היא חכמת התורה. החכמה מלמדת להבחין בין טוב לרע, בין הדרך שמביאה למילוי שאיפת הרצון העמוקה לאלוהים לבין דרכים מטעות

abandonado, que no podrá unirse a una gran edificación.

Si la voluntad, carente de una luz superior a ella, se esfuerza por ensanchar sus pasos en forma amplia, hasta no dejar un espacio para aquella preocupación que detalla cada acción, el análisis de pensamiento y el comportamiento en los caminos de la vida, entonces se alimenta esa misma voluntad, a pesar de toda su tendencia que asimiló chispas buenas, de un canal impuro, en el que la polución de la serpiente

[4] **solo adquiere un ladrillo abandonado.** Esta expresión hace alusión al relato del *ṪaLMUD* a un alumno que tomó un ladrillo y se le arrodilló. El significado de este *MiDRaSH* es que la herejía eligió un solo principio de la *ṪORaH* –el amor– y lo transformó en su fundamento esencial, abandonando todo el resto de la edificación, de manera tal que anuló las leyes prácticas y renunció a su adiestramiento, y quedó con solo una voluntad confusa de apego a lo Divino que no está correctamente orientada.

[5] **no podrá unirse a una gran edificación.** Una forma de vida plena que orienta todos sus lados hacia el anhelo interior a lo Divino.

[6] **carente de una luz superior a ella**. Cuando la voluntad no está orientada ni dirigida por la razón.

[7] **se esfuerza por ensanchar sus pasos en forma amplia.** Cuando la intención y el deseo se fortalecen alejan la sabiduría y la anulan.

[8] **hasta no dejar un espacio para aquella preocupación que detalla cada acción.** La preocupación del intelecto de detallar cada acción. Por este motivo la *HaLaJaH* orienta el hombre en cada situación y enseña la forma de actuar con precisión.

[9] **el análisis de pensamiento y el comportamiento en los caminos de la vida.** La *ṪORaH* nos enseña a evaluar los pensamientos correctos y el comportamiento adecuado.

[10] **Entonces (...) de un canal impuro...** Cuando la voluntad no permite que la *ṪORaH* oriente las acciones, los pensamientos y los comportamientos, entonces se alimenta de un medio viciado.

[11] **a pesar de su tendencia...** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[12] **con toda su tendencia que absorbió chispas buenas.** La parte buena oculta en la voluntad en forma natural, que es su anhelo a lo Divino.

לוֹ, שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהִצְטָרֵף לְבִנְיָן גָּדוֹל.

אִם הָרָצוֹן, הַמְשֻׁלָּל מֵאוֹר עֶלְיוֹן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, מִתְגַּבֵּר לְהַרְחִיב צְעָדָיו בְּצוּרָה מִתְרַחֶבֶת, עַד שֶׁלֹּא יַשְׁאִיר מָקוֹם לְאוֹתָהּ הַדְּאָגָה הַמְדַיֶּקֶת כָּל פְּעֻלָּה וְכָל נִתּוּחַ שֶׁל מַחֲשָׁבָה וְהַנְהָגָה בְּאָרְחוֹת הַחַיִּים, אָז יוֹנֵק הוּא זֶה הָרָצוֹן עַצְמוֹ, עִם כָּל נְטִיָּתוֹ שֶׁבָּלְעָה נִיצוֹצִים טוֹבִים, מִצִּנּוֹר בִּלְתִּי־טָהוֹר

שמרחיקות אותו מהמטרה הזו. כל זמן שאינו מאמץ את דרך התורה לא יוכל להגשים את שאיפתו בדרך חיים ממשית.

[4] **רַק לְבֵנָה עֲזוּבָה יִשָּׁבֵר לוֹ.** ביטוי זה נובע מדברי הגמרא שאומרת שישו זקף לבנה והשתחווה לה לאחר שנדחה מרבו. משמעות המדרש היא שהמינות לקחה עיקרון אחד, לבנה אחת, החסד, מתוך הבניין השלם של תורת ישראל והפכה אותה לעיקר הכל וביטלה את כל המצוות המעשיות. כך היא ויתרה על הדרכת התורה ונשארה עם רצון מעורפל לדבקות אלוהית שאינו מונחה במדויק כיצד להשיג את מטרתו.

[5] **לְבִנְיָן גָּדוֹל.** דרך חיים שלמה שמדריכה את כל צדדי החיים כיצד לבטא את השאיפה הפנימית לאלוהים.

[6] **הַמְשֻׁלָּל מֵאוֹר עֶלְיוֹן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.** כאשר הרצון אינו מודרך על ידי השכל.

[7] **מִתְגַּבֵּר לְהַרְחִיב צְעָדָיו בְּצוּרָה מִתְרַחֶבֶת.** אם כוח הרצון מתחזק באדם ומאפיל על כוח השכל ומבטלו.

[8] **הַדְּאָגָה הַמְדַיֶּקֶת כָּל פְּעֻלָּה.** השכל דואג לדייק בכל פרט, לכן ההלכה מדריכה את האדם בכל פעולותיו עד לפרטי הפרטים של כל מקרה.

[9] **נִתּוּחַ שֶׁל מַחֲשָׁבָה וְהַנְהָגָה בְּאָרְחוֹת הַחַיִּים.** כך התורה מדריכה אותנו גם מהן המחשבות הנכונות ודרכי ההתנהגות הראויים.

[10] **אָז... מִצִּנּוֹר בִּלְתִּי־טָהוֹר...** כשהרצון לא נותן מקום להדרכת התורה למעשים, מחשבות והנהגות אז הוא יונק מצינור בלתי טהור וכו׳.

[11] **עִם כָּל נְטִיָּתוֹ...** למרות כל נטייתו וכו׳.

[12] **נְטִיָּתוֹ שֶׁבָּלְעָה נִיצוֹצִים טוֹבִים.** החלקים הטובים הטמונים ברצון באופן טבעי, שהם השאיפה לאלוהים.

puede absorberse. En particular, mientras no se eleve la voluntad natural y no se apegue en el camino de la vida, en el que se tallan sus leyes, entonces estará sujeta a todas las variaciones. De la profundidad del bien puede ser arrojada hacia el abismo del mal.

La congregación de *YiŚRaEL* es fiel a su ley y no se deja seducir por los incitadores.

La congregación de *YiŚRaEL* es una mujer virtuosa; es fiel desde lo profundo de su voluntad

[13] **de un canal impuro, en el que la polución de la serpiente puede absorberse.** La alusión a la contaminación producida por la serpiente en el *GaN ʻEDeN* es un apelativo al *YeTSeR HaR'A*, el instinto del mal. La *GueMaRaH* cuenta que cuando la serpiente incitó a *ḤaVaH* al pecado, depositó en ella «su polución».

Cuando la voluntad no está orientada por la sabiduría, entonces la impureza de la serpiente, que es el instinto del mal, y las inclinaciones materiales toman las riendas y la conducen al abismo del pecado.

[14] **mientras no se eleve la voluntad natural.** Se refiere a la intención tosca e innata que no pasó por un proceso de elevación y purificación.

[15] **en el camino de la vida, en el que se tallan sus leyes.** Las leyes de la vida. La *ṪORaH* nos enseña los caminos correctos para realizar una vida plena.

[16] **estará sujeta a todas las variaciones.** Mientras la voluntad innata y basta no haya sido purificada por la *ṪORaH*, puede ser influenciada por cualquier cantidad de elementos existentes que pueden dañar la raíz del bien sembrada en ella.

[17] **De la profundidad del bien puede ser arrojado hacia al abismo del mal.** De ser un utensilio lleno de fuerza que puede traer el bien al mundo, la voluntad se puede transformar en un arma que arrastra al hombre a los peores actos.

La explicación de la oración: la voluntad, mientras no esté orientada por la razón, puede ser influenciada por muchos cambios que la pueden conducir de la profundidad del bien inherente en ella al abismo del mal.

[18] **La congregación de *YiŚRaEL*.** El alma que une al conjunto del pueblo judío que se revela a lo largo de las generaciones. Puede que algunos individuos se comporten en forma distinta a la expuesta; pero, aquí estamos describiendo la voluntad interior de la congregación de *YiŚRaEL*.

[19] **La congregación de *YiŚRaEL* es una mujer virtuosa.** El último capítulo del libro de *MiSHLĖ* habla de la mujer virtuosa y de sus numerosas obras. El *ZOHaR* interpreta este texto en relación con la congregación de *YiŚRaEL*. La cualidad principal de esta mujer es la fidelidad a su esposo, «el corazón de su marido confía en ella» (*MiSHLĖ* 31, 11), de la misma manera la congregación de *YiŚRaEL* se comporta con el Eterno.

שֶׁזֻּהֲמַת הַנָּחָשׁ יְכוֹלָה לְהִקָּלֵט בְּתוֹכוֹ. בְּיִחוּד כָּל זְמַן שֶׁלֹּא עָלָה הָרָצוֹן הַנְּטִיָּתִי וְלֹא דָּבַק בְּאֹרַח־הַחַיִּים, שֶׁמִּשָּׁם חֻקֵּי הַחַיִּים נֶחְצָבִים, עָלוּל הוּא לְכָל שִׁנּוּיִים. מֵעֹמֶק טוֹב יָכוֹל הוּא לִהְיוֹת נִדָּח לְעֹמֶק רַע.

כנסת ישראל נאמנה לדרך התורה ולא מתפתה למסיתים.

כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל אֵשֶׁת־חַיִל הִיא, נֶאֱמָנָה הִיא

[13] **מִצִּנּוֹר בִּלְתִּי־טָהוֹר שֶׁזֻּהֲמַת הַנָּחָשׁ יְכוֹלָה לְהִקָּלֵט בְּתוֹכוֹ.** הגמרא אומרת שכאשר הנחש הסית את חווה הוא "הטיל בה זוהמה". אותה זוהמה היא יצר הרע.

כאשר הרצון אינו מודרך על ידי השכל הוא מושפע על ידי "זוהמת הנחש", היצר הרע והנטיות החומריות שבאדם שמביאות אותו לידי חטא.

[14] **כָּל זְמַן שֶׁלֹּא עָלָה הָרָצוֹן הַנְּטִיָּתִי.** הרצון הגולמי הטבעי שבאדם לא עבר עדיין תהליך של התעלות וזיכוך.

[15] **בְּאֹרַח־הַחַיִּים, שֶׁמִּשָּׁם חֻקֵּי הַחַיִּים נֶחְצָבִים.** התורה המלמדת אותנו את הדרכים הנכונות והמדויקות להביא את החיים לידי מימושם השלם.

[16] **עָלוּל הוּא לְכָל שִׁנּוּיִים.** כל עוד הרצון לא זוכך על ידי התורה הוא עלול להיות מושפע מכל מיני גורמים שקיימים בעולם וממילא לאבד את השורש הטוב שבו.

[17] **מֵעֹמֶק טוֹב יָכוֹל הוּא לִהְיוֹת נִדָּח לְעֹמֶק רַע.** מכלי מלא עוצמה שיכול להביא טוב לעולם הרצון הופך להיות הכלי שדוחף את האדם לעשות את המעשים הגרועים ביותר.

פרוש המשפט: הרצון, כל עוד שאינו מודרך על ידי השכל, עלול במיוחד להיות מושפע מהרבה שינויים שיביאו אותו מעומק הטוב שגנוז בו לעומק הרע.

[18] **כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל.** הנשמה הפנימית המאחדת את כלל ישראל שמופיעה לאורך כל הדורות. ייתכן שפרטים מסוימים יתנהגו באופן אחר מהמתואר, אך אנו מדברים על הרצון הפנימי של האומה הישראלית בכללה.

[19] **כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל אֵשֶׁת־חַיִל הִיא.** הפרק האחרון בספר משלי מדבר על אשת חיל רבת פעלים. הזוהר דורש: אשר חיל דא כנסת ישראל. כלומר האישה עליה מדובר בפרק מסמלת את כנסת ישראל. תכונה מרכזית של אותה אשת חיל היא נאמנות לבעלה "בטח בה לב בעלה" (משלי לא, יא) כך כנסת ישראל נאמנה לד' ולתורה.

a aquella luz Divina, de la que todas las leyes de la vida son labradas y en el camino de la *ṪORaH* apoya sus pasos. Fortalece su posición con su certeza suprema que la palabra de *HaSHeM* tiene el carácter de un pacto eterno y no prestará atención a ningún soñador ni a ningún provocador ni incitador, aun cuando se cubra con vestimentas de esfuerzo de ansia de voluntad por el bien y por el apego Divino, si tan solo roza apenas el sendero tradicional del Eterno y daña la luz de la *ṪORaH* de vida. De esta manera

[20] **es fiel desde lo profundo de su voluntad a aquella luz Divina.** La voluntad interior de la congregación de *YiŚRaEL* es fiel a la *ṪORaH*.

[21] **de la que todas las leyes de la vida son labradas.** De la sabiduría de la *ṪORaH*, son fijadas las leyes de la *HaLaJaH* que dirigen nuestras vidas.

[22] **sus pasos.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[23] **Fortalece.** En hebreo se puede leer *MaḤZeQeṪ*, «defiende», o *MeḤaZeQeṪ*, «fortalece».

[24] **Fortalece su posición.** Sigue fiel a su fe y no se deja arrastrar por diversas tentaciones para abandonar sus valores.

[25] **ningún soñador.** En la *ṪORaH*, es descrito el falso profeta o el soñador que incita a *YiŚRaEL* a la idolatría.

[26] **ni a ningún provocador ni incitador.** *MeSIṪ* y *MaDIaḤ* son los términos usados en la *ṪORaH*. Uno se refiere al que induce a un particular a la idolatría y el segundo el que convence a toda una ciudad, que en ese caso se llama *'IR HaNiDaḤaṪ*, la ciudad incitada. Aquí también hay una referencia a *YeSHU* que es mencionado en la *GueMaRaH* de *SaNHeDRIN* (117a, antes de la censura) con estos calificativos. Es decir, la herejía trata de seducir a la congregación de *YiŚRaEL* para abandonar el estricto y riguroso camino de la *ṪORaH* y de los preceptos, y realizar sus anhelos de apegarse al Eterno con sueños y falsas visiones. La congregación de *YiŚRaEL* no atiende este llamado y permanece fiel a su tradición.

[27] **Ansia.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[28] **si tan solo roza el sendero tradicional del Eterno y daña la luz de la *ṪORaH* de vida.** Aunque el provocador hable de valores de santidad y apego al Eterno, si intentara modificar cualquier detalle del camino de la *ṪORaH*, inmediatamente será rechazado. Este es el significado de la oración: la congregación de *YiŚRaEL* (...) no prestará atención a

מֵעֹמֶק רְצוֹנָהּ לְאוֹתָהּ הָאוֹרָה הָאֱלֹהִית, שֶׁמִּמֶּנָּה חֻקֵּי הַחַיִּים כֻּלָּם נֶחְצָבִים, וּבְדֶרֶךְ תּוֹרָה תּוֹמֶכֶת הִיא אֲשׁוּרֶיהָ. מַחְזֶקֶת הִיא אֶת עֶמְדָּתָהּ בִּידִיעָתָהּ הָעֶלְיוֹנָה כִּי דְּבַר ד׳ בְּרִית עוֹלָמִים לוֹ וְלֹא תַּטֶּה אֹזֶן לְכָל חוֹלֵם חֲלוֹם, לְכָל מֵסִית וּמַדִּיחַ, גַּם אִם יִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים שֶׁל תִּגְבֹּרֶת הֶמְיַת רָצוֹן לְטוֹב וּלְדִבֵקוּת אֱלֹהִית, אִם רַק יִגַּע בְּדֶרֶךְ ד׳ הַמְּסוּרָה, אִם יִפְגֹּם בְּאוֹר תּוֹרַת חַיִּים; וְכֹה הוֹלֶכֶת הִיא בְּדֶרֶךְ

[20] **נֶאֱמָנָה הִיא מֵעֹמֶק רְצוֹנָהּ לְאוֹתָהּ הָאוֹרָה הָאֱלֹהִית.** רצונה הפנימי של כנסת ישראל נאמן לתורה.

[21] **שֶׁמִּמֶּנָּה חֻקֵּי הַחַיִּים כֻּלָּם נֶחְצָבִים.** מחוכמת התורה נקבעים חוקי ההלכה שמדריכים את חיינו.

[22] **אֲשׁוּרֶיהָ.** רגליה (ע״פ מצודות תהילים יז, ה).

[23] **מַחְזֶקֶת.** ייתכן שצריך לנקד: מְחַזֶּקֶת.

[24] **מַחְזֶקֶת הִיא אֶת עֶמְדָּתָהּ.** מחזיקה מעמד באמונתה לתורה גם מול פיתויים לעזוב עמדה זו.

[25] **חוֹלֵם חֲלוֹם.** בתורה מתואר נביא או חולם חלום שבא להסית את ישראל לעבודה זרה.

[26] **לְכָל מֵסִית וּמַדִּיחַ.** מסית הוא אדם המשכנע אחרים לעבוד עבודה זרה, ומדיח הוא המשכנע בכך עיר שלמה, ועל שמו נקראת עיר הנידחת.

גם פה הרב רומז לישו שעליו נאמר בגמרא ש״הסית והדיח את ישראל״ (סנהדרין קז עמוד ב בהשמטות הצנזורה). כלומר המינות מנסה לפתות את כנסת ישראל לנטוש את דרך התורה המעשית והמדויקת ולהוציא לפועל את רצונה לדבקות אלוהית ללא הדיוק במעשים אלא בעזרת חלומות וחזיונות שווא. כנסת ישראל לא שומעת להסתה והדחה זו ונשארת נאמנה לתורה.

[27] **הֶמְיַת.** תקווה או שאיפה.

[28] **גַּם אִם... תּוֹרַת חַיִּים.** גם אם אותו מסית ומדיח ידבר בשם ערכים של קדושה ושל דבקות, אם ינסה לשנות משהו מדרך התורה כנסת ישראל לא תשמע לו. גם פה יש רמז למינות שנוקטת בלשון של יראת שמים ודבקות אלוהית אך מבטלת את המצוות המעשיות.

כך פרוש המשפט: כנסת ישראל לא תטה אוזן לכל מסית וכו׳ (גם אם יתלבש בלבושים וכו׳) אם רק יגע וינסה לשנות משהו מדרך ד׳ וכו׳.

ella [la congregación de *YiŚRaEL*] marcha en el camino de su victoria interior.

La voluntad de las naciones de apegarse al Eterno es confusa y no se realiza en la práctica.

No obstante, la porción de las naciones no podrá superar más que un ansia de voluntad por una tendencia Divina; pero ¡cómo se complica ahí y cómo varía en sus valores! ¡Cuántos afluentes contaminados de corrientes de idolatría se vierten en ella! ¡Y cuán enclenque es la fuerza de esta débil tendencia, que se sostiene en el anhelo del corazón humano desahuciado, para cumplir la gran misión universal de juzgar las naciones con rectitud!

ningún soñador ni a ningún provocador ni incitador, (aunque se cubra con vestimentas...) si tan solo roza el sendero tradicional del Eterno.

[29] **de esta manera ella camina en el sendero de su victoria interior.** A lo largo de la historia la congregación de *YiŚRaEL* no se dejó seducir, venciendo todos los retos espirituales (a pesar de las pérdidas individuales).

[30] **la porción de las naciones (...) por una tendencia Divina.** En las naciones no puede haber más que un deseo interior de apego a lo Divino; pero, no una fidelidad a la sabiduría de la *ṪORaH* ni el establecimiento de una forma de vida práctica que permita materializarlo.

[31] **cómo se complica ahí.** Este deseo de apego a lo Divino en las naciones ha provocado grandes dificultades como guerras religiosas, persecuciones y herejías.

[32] **varía en sus valores.** Carece de estabilidad y continuamente sufre transformaciones; cambia de modelos e ideologías.

[33] **cuántos afluentes contaminados de corrientes de idolatría (...) se vierten en ella.** Aquel anhelo interno se mezcla con el instinto idólatra y este es el motivo por el que se manifiesta en el mundo de esta forma.

[34] **débil tendencia.** El anhelo de las naciones a la Divinidad.

[35] **el anhelo del corazón humano desahuciado.** El intento de realizar esa tendencia interior a lo Divino se sostiene sobre ideas y voluntades humanas débiles.

[36] **para cumplir la gran misión universal de juzgar las naciones con rectitud.** Este es el final de la oración: «¡Cuán enclenque es la fuerza de esta débil tendencia (...) para cumplir con la gran misión universal de juzgar las naciones con rectitud!».

Es decir: La misión del anhelo interior de apegarse a lo Divino es orientar a las naciones a una vida recta y espiritual; sin

נִצְחוֹנָהּ הַפְּנִימִי.

אצל העמים קיים הרצון לדבקות אלוהית אך הוא מסתבך ולא מתממש בחיים.

אָמְנָם חֵלֶק הָעַמִּים לֹא יוּכַל לִהְיוֹת יוֹתֵר מְרוֹמָם מֵהֶמְיַת רָצוֹן בִּנְטִיָּה אֱלֹהִית, אֲבָל כַּמָּה מִסְתַּבֶּכֶת הִיא הַנְּטִיָּה הַזֹּאת שָׁם וְכַמָּה מִשְׁתַּנָּה הִיא בַּעֲרָכֶיהָ, כַּמָּה פְּלָגִים עֲכוּרִים שֶׁל שִׁטְפֵי אֱלִילִיּוֹת נִשְׁפָּכִים בָּהּ וְכַמָּה חַלָּשׁ כֹּחָהּ שֶׁל נְטִיָּה חַלָּשָׁה זוֹ, הַנִּשְׁעֶנֶת עַל נְטִיַּת לְבַב אֱנוֹשׁ אָנוּשׁ, לְמַלֵּא אֶת הַתַּפְקִיד הָעוֹלָמִי הַגָּדוֹל שֶׁל שְׁפִיטַת עַמִּים מִישׁוֹר.

[29] **וְכֹה הוֹלֶכֶת הִיא בְּדֶרֶךְ נִצְחוֹנָהּ הַפְּנִימִי.** כך היא תמיד לכל אורך ההיסטוריה, מעולם לא התפתתה כנסת ישראל למסיתים ממינים שונים, ובכך היא מנצחת תמיד בכל המאבקים הרוחניים (אף על פי שיחידים התפתו לעיתים כנ"ל).

[30] **חֵלֶק הָעַמִּים... בִּנְטִיָּה אֱלֹהִית.** אצל העמים לא יכול להיות יותר מאשר שאיפה פנימית לדבקות אלוהית אבל לא נאמנות לחכמת התורה ויצירת דרך חיים ממשית להגשמת שאיפה פנימית זו.

[31] **כַּמָּה מִסְתַּבֶּכֶת הִיא הַנְּטִיָּה הַזֹּאת שָׁם.** הרצון הזה לדבקות אלוהית אצל העמים מביא לסיבוכים רבים, כגון מלחמות דת, קנאות דתית ואליליות.

[32] **מִשְׁתַּנָּה הִיא בַּעֲרָכֶיהָ.** אינה יציבה אלא משתנה כל הזמן. דתות עולות ויורדות, מחליפות דוגמות ואידיאולוגיות.

[33] **כַּמָּה פְּלָגִים... נִשְׁפָּכִים בָּהּ.** אותה שאיפה פנימית מתערבבת ביצר עבודה זרה ולכן מופיעה בעולם בצורה של עבודת אלילים.

[34] **נְטִיָּה חַלָּשָׁה זוֹ.** נטיית העמים אל האלוהות.

[35] **נְטִיַּת לְבַב אֱנוֹשׁ אָנוּשׁ.** הניסיון של אותה נטייה פנימית אל האלוהות לצאת אל הפועל נשען על רעיונות ורצונות אנושיים חלשים.

[36] **לְמַלֵּא אֶת הַתַּפְקִיד הָעוֹלָמִי הַגָּדוֹל שֶׁל שְׁפִיטַת עַמִּים מִישׁוֹר.** זהו המשך המשפט הקודם: כמה חלש כוחה של נטיה חלשה זו למלא את התפקיד וכו'.

פרוש: תפקידה של השאיפה הפנימית לדבקות אלוהית הוא להדריך את העמים לקראת חיים במישור, כלומר ביושר ובדבקות אלוהית, אך היא חלשה מדי מכדי להדריכם בפועל, כיון שהיא נשענת על נטיות ורעיונות אנושיים.

Cuando las naciones purifiquen su tendencia interior, reconocerán la grandeza de *YiŚRaEL* y que sus esfuerzos fueron útiles para evitar la degradación del mundo a una situación irreparable.

Sin embargo, las naciones se depurarán y se purificarán en el crisol de la angustia y con numerosas guerras y sufrimientos, combatirán una nación contra la otra y un reinado contra el otro, y la pequeña tendencia de elevar la voluntad hacia el anhelo Divino, imprecisa, incluida en el alma del hombre, se purificará de sus escorias y los ojos se alumbrarán para ver cuál es la fuente de *YiŚRaEL* y la congregación de *YiŚRaEL* elevará el conocimiento hacia lo lejos, mostrará que, al cuidar su valor supremo, sin descender, aportó bien y luz al mundo, porque al frenar la corriente contaminada y baja, evitando que se extienda en forma exagerada, encerró aquella impureza, el vacío del paganismo, la perversión de los atributos y todos los entuertos de la vida,

embargo, es muy débil para hacerlo prácticamente, ya que se fundamenta en ideas humanas.

[37] **las naciones se depurarán (...) y un reinado contra el otro.** Con las penurias, los sufrimientos, las guerras y los conflictos se depurarán las naciones y se limpiarán de sus bajas tendencias.

[38] **imprecisa.** Es decir, no es exacta y no está bien dirigida; es solo una tendencia vaga y oscura.

[39] **la pequeña tendencia de elevar la voluntad (...) se purificará de sus escorias.** La tendencia hacia lo Divino, que en el presente es pequeña y débil, se limpiará de las influencias negativas y se transformará en el movimiento central que guíe la vida del hombre.

[40] **los ojos se alumbrarán para ver cuál es la fuente de *YiŚRaEL*.** Después que esta pequeña tendencia se limpie, las naciones comprenderán el origen del poder de *YiŚRaEL* y que su fidelidad a las leyes de la *ṪORaH* es el camino correcto para expresar esa voluntad interior.

[41] **mostrará**. El verbo en hebreo se puede leer *ṪiRĖ* o *ṪaRĖ*, con el que se explica que la congregación de *YiŚRaEL* entenderá o bien que lo enseñará a las naciones.

[42] **bien y luz al mundo.** La fidelidad de *YiŚRaEL* a la *ṪORaH* fue provechosa no solo para él, sino para toda la humanidad también.

[43] **la corriente contaminada y baja.** La influencia negativa de la idolatría y de los bajos instintos.

כאשר העמים יזככו את הנטייה הפנימית הם יכירו בגדולת ישראל ובכך שמאמציו הועילו למנוע מהעולם להידרדר למצב חסר תקנה.

אָמְנָם יִצָּרְפוּ לְאֻמִּים וְיִזַּקְקוּ בְּכוּר עֹנִי וּבַהֲמוֹן מִלְחָמוֹת וְצָרוֹת, יְכוּתְתוּ גּוֹי בְּגוֹי וּמַמְלָכָה בְּמַמְלָכָה, וְהַנְּטִיָּה הַקְּטַנָּה שֶׁל עֲלִיַּת הָרָצוֹן אֶל הָעֲרִיגָה הָאֱלֹהִית, הַסְּתָמִית, הַכְּלוּלָה בְּנִשְׁמַת הָאָדָם, תִּזְדַּקֵּק מִסִּיגֶיהָ, וְהָעֵינַיִם יוּאֲרוּ לַחֲזוֹת מַהוּ מְקוֹר יִשְׂרָאֵל,

וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תִּשָּׂא דֵעָהּ לְמֵרָחוֹק, תִּרְאֶה לָדַעַת כִּי בְּשָׁמְרָהּ אֶת עֶרְכָּהּ הָעֶלְיוֹן, מִבְּלִי לְהִשָּׁפֵל מַטָּה, הֵבִיאָה טוֹבָה וְאוֹרָה לָעוֹלָם, כִּי בְּעָצְרָהּ אֶת הַזֶּרֶם הֶעָכוּר וְהַנִּשְׁפָּל, שֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט יוֹתֵר מִדַּאי, סָגְרָה בְּעַד אוֹתָהּ הַזֻּהֲמָא וְהָרֵיקָנִיּוּת שֶׁל הָאֱלִילִיּוּת וְהָרִשְׁעָה הַמִּדּוֹתִית וְכָל עִוּוּתֵי הַחַיִּים,

[37] **אָמְנָם יִצָּרְפוּ.. וּמַמְלָכָה בְּמַמְלָכָה.** על ידי צרות, ייסורים, מלחמות ומאבקים העמים יזדככו ויתנקו מהנטיות השפלות.

[38] **הַסְּתָמִית.** שאיננה מדויקת ואיננה מכוונת אלא היא שאיפה כללית עמומה.

[39] **וְהַנְּטִיָּה הַקְּטַנָּה... תִּזְדַּקֵּק מִסִּיגֶיהָ.** הנטייה לאלוהות, שעכשיו היא קטנה ולא מספיק חזקה, תתנקה מההשפעות השליליות, ותחזור להיות הנטייה המרכזית המדריכה את חיי האדם.

[40] **וְהָעֵינַיִם יוּאֲרוּ לַחֲזוֹת מַהוּ מְקוֹר יִשְׂרָאֵל.** לאחר שנטייה זו תתנקה, העמים עצמם ישכילו ויבינו מהו מקור כוחם של ישראל, שדרכם של ישראל ונאמנותם לתורה היא הדרך הנכונה לבטא את השאיפה הפנימית לאלוהות.

[41] **תִּרְאֶה לָדַעַת.** ייתכן שצריך לנקד: תַּרְאֶה לָדַעַת. והכוונה שכנסת ישראל תראה לעולם וכו׳.

[42] **טוֹבָה וְאוֹרָה לָעוֹלָם.** נאמנותה של כנסת ישראל לתורה הועילה לא רק לה עצמה אלא לאנושות כולה.

[43] **הַזֶּרֶם הֶעָכוּר וְהַנִּשְׁפָּל.** ההשפעה השלילית של האלילות והתאוות.

para que no penetren en forma profunda en el alma del hombre colectivo hasta el punto de no existir una cura.

En el futuro habrá un reconocimiento de la misión de *YiŚRaEL* a lo largo de la historia y las naciones edificarán su forma de vida por medio de los principios de la *ṪORaH*.

Entonces reconocerán y sabrán todos los habitantes del Universo, que el Espíritu Divino flota sobre Su pueblo y para siempre traerá esta paloma enmudecida la luz a todo el mundo, y su valor supremo permanecerá siempre como un estandarte eterno. Entonces la fe justificará su propio valor y las leyes de la vida aplanarán sus caminos en todo lo ancho de la tierra, serán

[44] **hombre colectivo.** La humanidad.

[45] **porque al frenar la corriente contaminada (...) hasta el punto de no existir una cura.** La influencia de la idolatría en el alma del individuo podía haber llegado a niveles de corrupción irreparables. Solo el empecinamiento de *YiŚRaEL* en observar la pureza de la voluntad y su orientación por medio de la sabiduría evitó la descomposición total del hombre, causada por todos los vicios de la idolatría y posibilitó la reparación y elevación del mundo. Todo esto será evidente y claro, en el futuro, en el momento histórico de la perfección total, a los ojos del pueblo israelita y de la humanidad.

[46] **Entonces reconocerán (...) el Espíritu Divino flota sobre Su pueblo.** Las naciones reconocerán la relación especial del Eterno con *YiŚRaEL*.

[47] **esta paloma enmudecida.** Este es un apelativo a la congregación de *YiŚRaEL*. «Al director del coro sobre la paloma enmudecida entre los lejanos de *DaViD* un canto preciado». (*ṪeHILIM* 56, 1) y el *ṪaRGUM YeRUSHaLMI* lo traduce así: «Para alabar a la congregación de *YiŚRaEL* que se asemeja a una paloma silenciosa cuando se aleja de su país y elogia nuevamente al Creador del Universo».

Es decir, durante un largo tiempo, la congregación permaneció en el seno de las naciones como una paloma enmudecida y no se escuchó su voz; pero, su obra silenciosa e interior fue vital para la conservación del mundo. Otra similitud con la paloma, en las palabras de los sabios, es la fidelidad que tiene con su pareja: igualmente es el comportamiento de la congregación de *YiŚRaEL* con el Eterno y la *ṪORaH,* como también lo hemos visto anteriormente en la simbología de la mujer virtuosa.

[48] **su valor.** El mérito supremo de la congregación de *YiŚRaEL*.

[49] **Entonces la fe justificará su propio valor.** La fe es la tendencia interior a lo Divino que es natural en el hombre, pero en el presente es vaga y confusa; en aquel momento se aclarará a los ojos de las naciones.

[50] **las leyes de la vida aplanarán sus caminos en todo lo ancho de la tierra.**

שֶׁלֹּא יַחְדְּרוּ עָמֹק בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם הַכְּלָלִי עַד לְאֵין מַרְפֵּא.

לעתיד לבוא תהיה הכרה בתפקיד ישראל לאורך ההיסטוריה, והעמים יפתחו דרך חיים על פי העקרונות שבתורה.

אָז יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל, כִּי רוּחַ ד׳ מְרַחֵף עַל עַמּוֹ, וְכִי לַעֲדֵי עַד תָּבִיא יוֹנַת אֵלֶם זוֹ אֶת הָאוֹרָה לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעֶרְכָּהּ הָעֶלְיוֹן יַעֲמֹד תָּמִיד לְנֵס עוֹלָמִים. אָז תְּבָרֵר לָהּ הָאֱמוּנָה אֶת עֶרְכָּהּ וְחֻקּוֹת הַחַיִּים יְפַלְּסוּ אֶת דַּרְכֵיהֶם עַל מְלֹא רֹחַב הָאָרֶץ,

[44] **הָאָדָם הַכְּלָלִי.** האנושות.

[45] **כִּי בְּעָצְרָהּ אֶת הַזֶּרֶם... עַד לְאֵין מַרְפֵּא.** השפעת האלילות הייתה יכולה להיות כל כך חזקה בנפש האדם, עד למצב של השחתה גמורה בלי יכולת תיקון כלל. בכך שכנסת ישראל התעקשה לשמר את טהרת הרצון והדרכתו על ידי השכל, היא גרמה לכך שלא תושחת לגמרי נפש האדם הכללי, כלומר האנושות, על ידי הזוהמה של העבודה זרה והתאוות, ובכך אפשרה את תהליך הניקוי והתעלות העולם. כל זאת תראה כנסת ישראל והעולם כולו לעתיד לבוא בזמן התיקון השלם.

[46] **אָז יַכִּירוּ... רוּחַ ד׳ מְרַחֵף עַל עַמּוֹ.** העמים יכירו בקשר המיוחד בין ד׳ לישראל.

[47] **יוֹנַת אֵלֶם זוֹ.** הפסוק בתהלים אומר: ״למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם״. ובתרגום ירושלמי: ״לשבחא על כנסת ישראל דמתילא ליונתא שתיקתא בעידן דמתרחקין מן קרויהון וחזרין ומשבחין למרי עלמא״. תרגום: לשבח את כנסת ישראל שמשולה ליונה אילמת, בזמן שמתרחקים מעריהם וחוזרים ומשבחים לרבון העולם.

כלומר כנסת ישראל הייתה דומה ליונה אילמת במשך זמן רב. בתקופה זו לא נשמע קולה כמעט בקרב האומות, אך פעולתה הנסתרת והפנימית הייתה קריטית לשמירה על העולם. היונה בדברי חז״ל גם מסמלת נאמנות, שכן היא נאמנת לבן זוגה כל ימי חייה, אותה תכונה שראינו מקודם ביחס למטאפורה של אשת חיל. כך כנסת ישראל נשארה בנאמנותה לדרך התורה לאורך כל הגלות ובכך שמרה על העולם מליפול לגמרי לתוך האלילות והגשמיות.

[48] **וְעֶרְכָּהּ.** ערכה העליון של כנסת ישראל.

[49] **אָז תְּבָרֵר לָהּ הָאֱמוּנָה אֶת עֶרְכָּהּ.** האמונה היא אותה נטייה פנימית לאלוהים, שהיום היא סתמית ונוטה לשינויים. באותו זמן האמונה תתברר לכל העמים.

[50] **וְחֻקּוֹת הַחַיִּים יְפַלְּסוּ אֶת דַּרְכֵיהֶם עַל מְלֹא רֹחַב הָאָרֶץ.** חוקות התורה יבררו את הדרך שבה האמונה מיושמת בחיים, לא רק לישראל אלא לכל העמים (רחב הארץ), כל אחד לפי עניינו.

[אמנם העמים לא יצטרכו לקיים את התורה במלואה, אך כל עם יאמץ מהתורה, בהדרכת ישראל, את החלקים המתאימים לו, ויבנה לו חוקות חיים המתאימים לו].

aclaradas los ideas y la bondad Divina interior original, con todas sus ramas superiores y con las profundidades de sus raíces, se transformará en bendición para toda la humanidad y lo codiciado de la luz de la *ṪORaH* y del candil del precepto que conservó el carácter israelita en su perfección, será más preciado en el mundo que el oro y las piedras preciosas. Los conceptos de la vida se esclarecerán y todo el mundo buscará los senderos de la paz suprema, no solo mediante un anhelo ciego, sino por medio de una iluminación plena, que en su interior brilla la luz de la *ṪORaH* y las leyes del Eterno y las del

Las leyes de la *ṪORaH* aclararán el sendero en el que la fe se ha de materializar, no solo para *YiŚRaEL,* sino también para todas las naciones, cada una según su cualidad.

[Las naciones no tendrán la obligación de cumplir todos los preceptos de la *ṪORaH*, sino que cada una adoptará, con la guía de los israelitas, la parte que mejor le corresponde y se ajusta a su esencia, y construirá sus propias leyes de vida].

[51] **serán aclaradas las ideas.** Quedarán comprobadas las ideas correctas y verdaderas, y se alejarán los conceptos erróneos.

[52] **la bondad Divina interior original (...) se transformará en bendición para toda la humanidad.** La parte de la fe que hay en el hombre, su deseo de apegarse a D-ios, que se deriva de la parte Divina que existe en él y que es su raíz, hace crecer ramas: los actos correctos que permiten su expresión en la vida. La combinación de estos dos factores traerá bendición al hombre.

[53] **la luz de la *ṪORaH* y del candil del precepto.** La combinación de la sabiduría Divina como se expresa en la *ṪORaH,* junto a la práctica de las *MiTSVOṪ.*

[54] **lo codiciado de la luz de la *ṪORaH* y del candil del precepto (...) será más preciado en el mundo que el oro y las piedras preciosas**. Aquel anhelo para observar los preceptos y el estudio de la sabiduría de la *ṪORaH*, que hasta aquel momento estaba presente en *YiŚRaEL*, y que los cuidó por generaciones, se transformará en el tesoro más codiciado y preciado en la tierra.

[55] **se esclarecerán.** Serán comprensibles.

[56] **un anhelo ciego.** El deseo interior que no está orientado por la razón se comporta como un ciego.

[57] **una iluminación plena.** Una luz intelectual.

[58] **y todo el mundo buscará (...) la luz de la *ṪORaH*.** El mundo buscará la

יִבָּרְרוּ הַדֵּעוֹת וְהַטּוֹב הָאֱלֹהִי הַפְּנִימִי הַמְּקוֹרִי, עִם כָּל עֲנָפָיו הָעֶלְיוֹנִים וְעִם עָמְקֵי שָׁרָשָׁיו, יִהְיֶה לִבְרָכָה לְכָל הָאָדָם, וְהַמְּבֻקָּשׁ שֶׁל אוֹר תּוֹרָה וְנֵר מִצְוָה, אֲשֶׁר שָׁמַר אֶת הַצִּבְיוֹן הַיִּשְׂרְאֵלִי בְּתֻמּוֹ, יִיקַר בָּעוֹלָם מִזָּהָב וּמִפְּנִינִים. מֵשְׂגֵי הַחַיִּים יִתְחַוְּרוּ וְכָל הָעוֹלָם יְחַפֵּשׂ אֶת נְתִיבוֹת הַשָּׁלוֹם הָעֶלְיוֹן לֹא רַק עַל־יְדֵי עֲרִיגָה עִוֶּרֶת כִּי־אִם עַל־יְדֵי הֶאָרָה מְלֵאָה, שֶׁבְּקִרְבָּהּ אוֹר תּוֹרָה זוֹרֵחַ, וּמִשְׁפְּטֵי ד׳

[51] **יִבָּרְרוּ הַדֵּעוֹת.** יתבררו הדעות הנכונות ויורחקו הדעות שאינן נכונות.

[52] **וְהַטּוֹב הָאֱלֹהִי... לְכָל הָאָדָם.** הצד האמוני שיש באדם, שהוא השאיפה לדבקות אלוהית, נובע מהחלק האלוהי הפנימי שבו (שרשיו). הוא גם מצמיח ענפים – המעשים המדויקים שמבטאים את הטוב האלוהי הזה בחייו. השילוב של שני הגורמים האלה יביא ברכה לכל האדם, כלומר לכל האנושות.

[53] **אוֹר תּוֹרָה וְנֵר מִצְוָה.** השילוב של החכמה האלוהית כפי שהיא מבוטאת בתורה יחד עם הקיום המעשי של המצוות.

[54] **וְהַמְּבֻקָּשׁ... מִזָּהָב וּמִפְּנִינִים.** אותה שאיפה לשמירת מצוות וללימוד החכמה שבתורה, שעד אותו זמן הייתה קיימת רק בישראל, ושמרה עליהם לאורך הדורות, תהפוך להיות דבר מבוקש שכל העולם חושק בו יותר מכל הדברים החומריים.

[55] **יִתְחַוְּרוּ.** יהיו מובנים.

[56] **עֲרִיגָה עִוֶּרֶת.** הרצון הפנימי שאינו מכוון על פי השכל אלא מתנהג כעיוור.

[57] **הֶאָרָה מְלֵאָה.** הארת השכל.

[58] **וְכָל הָעוֹלָם... אוֹר תּוֹרָה זוֹרֵחַ.** העולם יחפש את החיים השלמים והאידאלים לא רק בשאיפות סתמיות ועיוורות אלא בצורה מדויקת ומעשית על פי האור המתגלה בתורה.

hombre se unirán en un solo atado, que relucirán el uno en el otro con todo su esplendor, y será el Eterno rey en toda la tierra, en aquel día será el Eterno Uno y Su Nombre, Uno.

vida perfecta e ideal no solo mediante anhelos vagos y ciegos, sino en forma precisa y práctica, guiado por las enseñanzas de la *ṪORaH*.

[59] **las leyes del Eterno y las del hombre se unirán en un solo atado.** Las leyes que el hombre creó para él mismo serán iluminadas por la *ṪORaH* y se unirán con las Divinas. Cada nación tendrá sus estatutos de acuerdo con su carácter propio; pero, todos seguirán el criterio de la sabiduría y la justicia de la *ṪORaH,* y expresarán el deseo interior a lo Divino, de tal forma que las leyes del hombre y las de D-ios serán una sola cosa.

[60] **y será El Eterno rey en toda la tierra, en aquel día será El Eterno Uno y su Nombre, Uno.** El Nombre del Eterno expresa la forma como Él se revela en la Tierra. La profecía de este versículo significa que las diferentes manifestaciones del reinado de D-ios en todas las naciones surgirán de un mismo origen reflejando la unidad de D-ios.

וּמִשְׁפְּטֵי הָאָדָם יְאֻגְּדוּ לַאֲגֻדָּה אַחַת, אֲשֶׁר יָאִירוּ זֶה בָּזֶה מְלֹא זָהֳרָם, וְהָיָה ד׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ד׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

[59] **וּמִשְׁפְּטֵי ד׳ וּמִשְׁפְּטֵי הָאָדָם יְאֻגְּדוּ לַאֲגֻדָּה אַחַת.** המשפטים שהאדם יצר לעצמו יהיו מוארים באור התורה ויתאחדו עם משפטי ד׳. כך כל עם יהיו לו את החוקים המתאימים לו לפי אופיו וייחודו, אך כולם יהיו לאור עקרונות החכמה והצדק שבתורה, ויבטאו את הרצון הפנימי לאלוהות, וכך יהפכו חוקי האדם לדבר אחד עם חוקי ד׳.

[60] **וְהָיָה ד׳... וּשְׁמוֹ אֶחָד.** שם ד׳ מבטא את האופן שבו הוא מתגלה בארץ. החזון המופיע בפסוק הוא המלכת ד׳ בעולם ושכל ההופעות השונות של התגלותו בכל העמים, כל אחד לפי אופיו, נובעים ממקור אחד ומבטאים את אחדות ד׳.

Sección XX

La unión a los grandes ideales que conducen a la Redención

Cualquier desconexión del gran ideal, del perfeccionamiento del mundo, causa el debilitamiento de la felicidad y del bien. Por el contrario, la aparición de un ideal cualquiera que se una al espíritu supremo tiene una influencia positiva sobre el mundo entero. De esta manera, el anhelo a la luz del *MaSHYaḤ*, la reparación total, une al hombre a toda la grandeza Divina, conforme a la aspiración de la fe de *YiŚRaEL*, que late en los corazones de las personas santas y de ahí llega a todos. Para la realización de este gran ideal y su resguardo es necesario la guía práctica que nos ofrecen los preceptos de la *ṪORaH*. En las naciones existe el deseo hacia este ideal; pero, carecen del camino práctico para su implementación y también en *YiŚRaEL* existe esta tendencia; esto puede producir una caída estrepitosa. El movimiento sionista expresa ideales, cuyas raíces son supremas, en forma parcial. El pacto del Eterno con nosotros nos permite confiar que este camino conducirá a la aparición de la luz del *MaSHYaḤ* en forma perfecta hasta alcanzar la victoria sobre la muerte. No debemos sentirnos amedrentados por este sueño que, aunque parece lejano, en realidad está cerca y toda la humanidad se asociará a él y se perfeccionará con él.

La desconexión de los ideales debilita la felicidad y el bien; por el contrario, la unión con ellos cuando surge del espíritu supremo influye positivamente en el hombre y en el mundo.

Toda desconexión en las disposiciones del corazón, de las largas líneas supremas, en la lejanía de sus ideales superiores, cuando ocurre

[1] **Toda desconexión, en las disposiciones del corazón, de las largas líneas supremas, en la lejanía de sus ideales superiores.** Las largas líneas supremas: hay una relación entre los ideales supremos, como la perfección del mundo, la Redención, la resurrección de los muertos y la revelación del Nombre del Eterno en el mundo, etc., y el interior de cada individuo. Los ideales no son solo teóricos o celestiales, sino que penetran al mundo espiritual del hombre e influyen sobre él; le inyectan vida y bien. Asimismo, cuando vive en armonía con ellos se llena de felicidad.

La desconexión en las disposiciones del corazón, es decir, la falta de identificación, el alejamiento de estos valores, en cualquier detalle pueden causar un rompimiento entre el mundo interior y los ideales supremos. El mundo espiritual del individuo está influido por su cultura, sus acciones, su entorno, etc.

פרק כ

החיבור אל האידיאלים הגדולים המובילים אל הגאולה

כל ניתוק מהאידאלים הגדולים של תיקון עולם גורם לפגיעה באושר ובטוב. מצד שני כל הופעה של דבר חיובי נובע מאותם אידאלים ופועל טוב על העולם כולו. כך הציפיה לאורו של משיח מחברת את האדם אל כל הגודל האלוהי, שזו שאיפת האמונה הישראלית, המפעמת בלב הקדושים ומהם מגיעה לכולם. לצורך הגשמת האידיאל הגדול הזה ושמירה עליו יש צורך בהדרכה מעשית הניתנת לנו בתורה. באומות העולם ישנה נטייה להתחבר לאידיאל אך לא לדרך המעשית המובילה להגשמתו, וגם מישראל ישנם שנוטים לכך מה שיכול לגרום לנפילות גדולות. כך התנועה הציונית מבטאת אידאלים עליונים בצורה חלקית, אך באמת מקורם באותם אידיאלים גדולים. אנו בטוחים בברית של ד׳ עימנו, ושדרך זו תוביל בסופו של דבר להופעת אורו של משיח בשלמות עד הניצחון על המוות. אל לנו להירתע מהחזון הגדול הזה שרק נראה רחוק ובלתי אפשרי, שכן בקרוב כולם, בעמים ובישראל יתוקנו על ידו.

ניתוק מהאידאלים גורם לערעור האושר והטוב, ואילו התחברות עימם כאשר היא נובעת מהרוח העליון, משפיעה לטובה על האדם ועל העולם.

כָּל נְתִיקָה שֶׁבְּמַעַרְכֵי הַלֵּב מֵהַקַּוִּים הָעֶלְיוֹנִים הָאֲרֻכִּים, בְּמֶרְחַקֵּי אִידֵאָלֵיהֶם הָעֶלְיוֹנִים, כְּשֶׁהִיא

[1] **כָּל נְתִיקָה שֶׁבְּמַעַרְכֵי הַלֵּב מֵהַקַּוִּים הָעֶלְיוֹנִים הָאֲרֻכִּים, בְּמֶרְחַקֵּי אִידֵאָלֵיהֶם הָעֶלְיוֹנִים.** הקווים העליונים הארוכים: ישנו קשר בין האידיאלים העליונים ביותר כגון תיקון עולם, גאולה, תחיית המתים, הופעת שם ד׳ בעולם וכדו׳ לבין עולמו הפנימי של האדם, שכן האידאלים אינם רק תאורטיים שמימיים אלא חודרים לעולמו הרוחני הפנימי ומשפיעים עליו, מזרימים בו חיים וטוב, וכשהוא מתקשר אליהם וחי על פיהם הוא מתמלא באושר.

נתיקה במערכי הלב היינו חוסר הזדהות, ריחוק וניתוק מאותם אידיאלים עליונים, בכל פרט שהוא. עולמו הרוחני של האדם, מושפע מתרבותו, ממעשיו, מסביבתו וכו׳. דברים אלו עלולים לגרום לניתוק בין העולם הפנימי לבין האידיאלים העליונים.

tanto en el individuo como en lo colectivo, socava la base de la felicidad y todo lo bueno. También en una forma débil y pequeña, cuando se presenta en ella el espíritu supremo, que está unido con un idealismo feliz en una dicha sin límite, entonces hay en ella una fuente de vida que va fortaleciéndose, que anima las generaciones, beneficia las épocas y rectifica un camino para muchos pueblos, guía a los mundos hacia la vida eterna y aparta de ellos los obstáculos

[2] **socava la base de la felicidad y todo lo bueno.** La felicidad y el bien se alcanzan en la armonía y la identidad entre los ideales supremos y el mundo interior del individuo, lo contrario debilitan los fundamentos de la felicidad y el bien.

[3] **También en una forma débil y pequeña.** Cuando aparece en el individuo un ideal cualquiera, una «forma», aun si es pequeña y débil.

[4] **se presenta en ella.** Es decir, que se manifiesta en la forma débil y pequeña.

[5] **También en una forma débil y pequeña cuando se presenta en ella el espíritu supremo.** Contrariamente a la primera oración que trata el lado negativo de la desconexión de los ideales, aquí el *RaB* describe las consecuencias positivas del vínculo con ellos, cuando viene dentro del marco de la *ṪORaH* (se presenta en ella el espíritu supremo), produce un nexo con todo lo sublime y de allí fluye nuevamente la vida de la fuente superior para el individuo y el colectivo, y, como consecuencia, se reciben todas las influencias positivas descritas a continuación.

[6] **que está unido con un idealismo feliz en una dicha sin límite.** Los valores superiores y eternos son «felices», es decir que están en una armonía perfecta con toda la existencia.

La explicación de la oración: Cuando se presenta en el hombre un ideal cualquiera, si surge del espíritu supremo, que está unido a todos los grandes ideales, a aquellas grandes líneas, entonces hay en esa forma una fuente de vida que inyecta poderes al hombre…

[7] **entonces hay en ella.** O sea, en la forma

[8] **hay en ella una fuente de vida que va fortaleciéndose.** El vínculo con los ideales supremos constituye un nexo con el origen de la existencia, por lo que se inyecta una nueva vida en el hombre con una corriente que se fortalece y, mediante su conexión con su entorno, tiene una influencia también en el mundo entero.

[9] **que anima a generaciones, beneficia a épocas, y rectifica un camino para muchos pueblos, guía a los mundos hacia la vida eterna.** El vínculo del individuo con el ideal influye en círculos más amplios que él mismo, por la unión que existe entre el hombre y el Universo. Hay una influencia que trasciende el tiempo y

בָּאָה בֵּין בְּיָחִיד וּבֵין בְּצִבּוּר הֲרֵי הִיא מְעַרְעֶרֶת אֶת יְסוֹד הָאשֶׁר וְהַטּוֹב כֻּלּוֹ. גַּם בְּצוּרָה כֵּהָה וּזְעִירָה, כְּשֶׁחָל בָּהּ רוּחַ הָעֶלְיוֹן, הַמְאֻגָּד לָאִידֵאָלִיּוּת הַמְאֻשָּׁרָה בְּאשֶׁר בְּלֹא גְּבוּל, הֲרֵי יֵשׁ בָּהּ מַעְיַן חַיִּים הַהוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר, מְחַיֶּה דוֹרוֹת, מְאַשֵּׁר תְּקוּפוֹת, וּמְיַשֵּׁר דֶּרֶךְ לְעַמִּים רַבִּים, מַדְרִיךְ עוֹלָמִים לְחַיֵּי עוֹלְמֵי עַד וּמְפַנֶּה לָהֶם אֶת הַמִּכְשׁוֹלוֹת שֶׁבְּאָרְחוֹת

[2] **מְעַרְעֶרֶת אֶת יְסוֹד הָאשֶׁר וְהַטּוֹב כֻּלּוֹ.** האושר והטוב מגיעים מהרמוניה והתאמה בין האידיאלים העליונים לבין עולמו הפנימי של האדם. חוסר התאמה כזה מערער את יסודם.

[3] **בְּצוּרָה כֵּהָה וּזְעִירָה.** כשמופיע באדם אידיאל מסוים, "צורה", אפילו אם הוא קטן ומעורפל.

[4] **בָּהּ.** בצורה הכהה והזעירה.

[5] **גַּם בְּצוּרָה כֵּהָה וּזְעִירָה, כְּשֶׁחָל בָּהּ רוּחַ הָעֶלְיוֹן.** בניגוד למשפט הראשון שדיבר על הצד השלילי של הניתוק מהאידאלים, במשפט השני מתואר הצד החיובי של החיבור איתם. כשם שכל ניתוק שהוא, אפילו הקטן ביותר פוגע בכל ההרמוניה, כך כל התחברות לאידיאל (צורה) אפילו הקטנה ביותר, כאשר היא נובעת מרוח התורה (חל בה רוח העליון), היא התחברות לכל הגודל, וממילא מזרימה מחדש לאדם או לציבור חיות מהמקור העליון, וכתוצאה מכך מגיעות כל ההשפעות החיוביות המתוארות בהמשך המשפט: מחיה דורות וכו'.

[6] **הַמְאֻגָּד לָאִידֵאָלִיּוּת הַמְאֻשָּׁרָה בְּאשֶׁר בְּלֹא גְּבוּל.** האידאליות, כלומר הערכים העליונים והנצחיים הם "מאושרים", כלומר קיימים בהרמוניה מלאה עם כל היש.

פרוש המשפט: כאשר חלה באדם צורה כלשהי, כשהיא נובעת מהרוח העליון שהוא קשור לכל האידאלים הגדולים, לאותם קוים ארוכים, ממילא אותה צורה יש בה מעיין חיים שמזרים כוחות לאדם וכו'.

[7] **בָּהּ.** בצורה.

[8] **מַעְיַן חַיִּים הַהוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר.** החיבור עם האידאלים העליונים הוא חיבור עם מקור החיים ולכן הוא מזרים חיים חדשים באדם בזרם הולך ומתגבר, והזרם הזה משפיע על האדם וממנו הוא הולך ומשפיע על העולם כולו.

[9] **מְחַיֶּה דוֹרוֹת... לְחַיֵּי עוֹלְמֵי עַד.** ההתחברות של האדם לאידיאל משפיע על מעגלים נרחבים יותר מאשר האדם עצמו, מתוך הקשר הקיים בין היחיד לבין כל היש. ישנה השפעה על דורות, על עמים ועל עולמות. כשם שהחיבור הוא בקווים עליונים כלפי מעלה עד כל העולמות העליונים כך היא גם ההשפעה באותם קווים ארוכים כלפי העולם הזה בכל הדורות ובכל המקומות.

que se encuentran en los pequeños y temporales senderos de sus vidas.

El anhelo a la perfección completa de la luz del *MaSHYaḤ* y a la resurrección de los muertos; une el hombre con la grandeza y el alejamiento de estos ideales causa una caída.

La luz del *MaSHYaḤ*, la dicha suprema en la vida de la sociedad y la colectividad, en su fuerte nexo con la felicidad personal, está unida con el bienestar y la salvación absoluta de toda la existencia en la resurrección de los muertos. Por la grandeza de este futuro todo ojo debe esperar, la expectativa ideal diversifica las tonalidades

el espacio. Igual que las líneas superiores producen un nexo con los mundos superiores, también por su influencia se conectan en este mundo generaciones y lugares.

[10] **Aparta de ellos los obstáculos que se encuentran en los pequeños y temporales senderos de sus vidas.** En el transcurso de la vida existen muchos obstáculos y desafíos. La desconexión de los ideales lejanos supremos hace que el hombre se concentre en un punto específico en el tiempo y en el lugar donde se encuentra, haciendo que los problemas parezcan mucho más graves. Por el contrario, la unión con ellos le da una proyección amplia sobre la vida, reduce el tamaño de los problemas y permite lograr una solución más fácil.

[11] **La luz del *MaSHYaḤ*, la dicha suprema en la vida de la sociedad y la colectividad.** La *GuEULaH*, redención, es el estado perfecto en el que todo el mundo vive en armonía y felicidad, el *MaSHYaḤ* es el encargado de lograr ese objetivo. La luz del *MaSHYaḤ* se describe a continuación como «la luz de la justicia, la verdad, la bondad y el juicio en la vida social»; es la esencia de todos los ideales que producen una vida perfecta y feliz, y es la fuerza que los lleva a su materialización para lograr el bienestar último del individuo y de la humanidad.

[12] **la felicidad personal.** La redención anhelada no está destinada solo al bienestar universal o nacional, sino que también ha de producir la felicidad de cada individuo en particular.

[13] **la felicidad y la salvación absoluta de toda la existencia en la resurrección de los muertos.** La muerte representa la imperfección del mundo causada por el primer pecado y el hombre tiene que reparar esa falta y hacer que el mundo vuelva a su estado de perfección original. Por lo tanto, la resurrección de los muertos representa la felicidad suprema y la eliminación del mal.

La luz del *MaSHYaḤ* conduce a la redención del mundo y de cada individuo. El fin de este proceso es la resurrección de los muertos. Estas son las largas líneas, los anhelos supremos que conducen a la felicidad última.

[14] **Por la grandeza de este futuro todo ojo debe esperar.** A «las largas líneas», a la gran visión de la resurrección de los muertos es a lo que el hombre debe pretender.

חַיֵּיהֶם הַקְּטַנִּים וְהַזְּמַנִּיִּים.

אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, הָאֹשֶׁר הָעֶלְיוֹן בְּחַיֵּי הַחֶבְרָה וְהַכְּלָל, בְּצֵרוּפוֹ הֶעָמֹק אֶל הָאֹשֶׁר הַפְּרָטִי, מְחֻבָּר הוּא עִם הָאֹשֶׁר וְהַהַצָּלָה הַמֻּחְלָטָה שֶׁל כָּל הַיֵּשׁ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. לְגֹדֶל הֶעָתִיד הַזֶּה מֻכְרַחַת כָּל עַיִן לְצַפּוֹת, הַצְּפִיָּה הָאִידֵאָלִית הִיא מְגֻוֶּנֶת

הציפייה לתיקון השלם של אורו של משיח ותחיית המתים מחברת את האדם אל הגודל, והניתוק מהם גורם לנפילה.

[10] **הַמִּכְשׁוֹלוֹת שֶׁבְּאָרְחוֹת חַיֵּיהֶם הַקְּטַנִּים וְהַזְּמַנִּיִּים.** במהלך החיים הרגיל ישנם מכשולים ואתגרים רבים. הניתוק מהאידיאלים הרחוקים העליונים גורמת לאדם להתמקד בנקודה הספציפית בזמן ובמקום שבו הוא נמצא ומתוך כך המכשולים והבעיות נראים גדולים ומאיימים. התחברות אל אותם ערכים נותנת לאדם פרספקטיבה אחרת רחבה יותר על החיים ומתוך כך אותם אתגרים יומיומיים הופכים בעיניו לקטנים וזמניים.

[11] **אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, הָאֹשֶׁר הָעֶלְיוֹן בְּחַיֵּי הַחֶבְרָה וְהַכְּלָל.** המשיח מביא את הגאולה שהיא המצב השלם בו כל העולם חי בהרמוניה ובאושר. אורו של משיח מתואר בהמשך הפסקה כמו "אור הצדק, האמת, החסד והמשפט בחיים החברתיים". כלומר אורו של משיח הוא המהות של כל האידיאלים האלו, והוא שדוחף להגשמתם ועל ידי זה הוא יביא לאושר בחיי הכלל והפרט.

[12] **הָאֹשֶׁר הַפְּרָטִי.** האושר של כל אחד ואחד מהברואים. כלומר, גאולת העולם לא תביא להצלחה רק במישור הכללי האוניברסלי או הלאומי, אלא תביא אושר בחייו הפרטיים של כל אחד ואחד.

[13] **הָאֹשֶׁר וְהַהַצָּלָה הַמֻּחְלָטָה שֶׁל כָּל הַיֵּשׁ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים.** המוות הוא החיסרון בעולם שבא בעקבות החטא הראשון, ומטרת האנושות היא לתקן זאת ולהחזיר את העולם למצבו השלם שלפני החטא. לכן האושר וההצלחה המוחלטת של כל היש הם תחיית המתים שמסמלת את הניצחון על הרע. וכן נכתב בהמשך הפסקה: "הציפיה שממעל לכל הציפיות, הסרת המוות ומארתו".

אם כן אורו של משיח מביא לגאולת העולם ומתוך כך לאושרו ולאושרו של כל אחד ואחד מן הפרטים ובסופו של התהליך מגיעה תחיית המתים שהיא ההצלחה הסופית והמוחלטת ולכן האושר השלם. אלו הם הקווים הארוכים, השאיפות העליונות שצריך לאמץ שמגיעים עד האושר הסופי.

[14] **לְגֹדֶל הֶעָתִיד הַזֶּה מֻכְרַחַת כָּל עַיִן לְצַפּוֹת.** ל"קווים ארוכים" וחזון גדול זה של תחיית המתים צריכים לצפות.

superiores vivas, ella fija el sello de la existencia con la grandeza de sus luces. Cualquier desconexión del inicio de la altura, del final del Edén sublime, es una caída a la profundidad del abismo y los diablos se levantan y juguetean en el lugar de los himnos de los príncipes sagrados y de la dulce conversación de la gran congregación celestial.

[15] **la expectativa ideal diversifica las tonalidades superiores vivas.** La visión ideal de la existencia analiza no solo el lado exterior actual, sino que identifica tonalidades ideales ocultas, es decir, eventos que hacen avanzar el mundo hacia su meta última, uniéndose de esta forma con la vida superior y con los grandes anhelos de perfeccionar la existencia.

[16] **ella fija el sello de la existencia con la grandeza de sus luces.** Esta visión fija su valor de acuerdo con la luz oculta de la realidad y no por su aspecto exterior. En apariencia se puede pensar que la existencia está llena de obstáculos y defectos; pero, con una reflexión profunda, se puede percibir que en el interior brilla la luz del *MaSHYaḤ,* que arrastra al mundo a su perfección. Si el hombre tiene tal visión, la realidad cobra un nuevo valor en función de su potencial interior y sus grandes luces.

[17] **Cualquier desconexión.** Esto incluye la más pequeña.

[18] **del inicio de la altura.** De la altura inicial del mundo, que fue creado con un pensamiento y una planificación detallada del Eterno, de acuerdo con los ideales supremos de la *ṪORaH.*

[19] **del final del Edén sublime.** De su meta última de llegar a un estado de perfección lleno de placer.

[20] **una caída a la profundidad del abismo.** Cualquier desconexión del principio o del final constituye una gran caída. Es decir, el hombre debe de vivir el presente conectado al pasado supremo de la génesis y al futuro perfecto de la redención final; de esta forma se une con las largas líneas que transforman toda la existencia, incluyendo el presente en un mundo lleno de ideal y contenido. Por el contrario, el que se aleja de esta visión, tiene una vida vacía que carece de valor.

[21] **Y los diablos se levantan y juguetean en el lugar de los himnos de los príncipes sagrados y de la dulce conversación, secreto de las multitudes superiores.** Los diablos representan las bajas inclinaciones, los instintos destructivos y la ignorancia. Por el contrario, los príncipes sagrados y las multitudes superiores expresan los ideales que traen bienestar y alegría al hombre. Cuando la persona cae de su nivel, se deja llevar por sus impulsos y se llena de malas cualidades y acciones perversas, en el lugar donde podía haber optimismo y felicidad hay abismo y derrumbamiento.

אֶת הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים הַחַיִּים, הִיא מְקַבַּעַת אֶת חוֹתַם הַהֲוָיָה בְּגֹדֶל מְאוֹרוֹתֶיהָ. נְתִיקָה כָּל־דְּהִי מֵרֵאשִׁית הָרוּם, מֵאַחֲרִית הָעֵדֶן הַמְעֻלֶּה, נְפִילָה הִיא לְעָמְקֵי שַׁחַת, וּשְׂעִירִים קָמִים וּמְשַׂחֲקִים בִּמְקוֹם זְמִירוֹת שָׂרֵי קֹדֶשׁ וְנֹעַם שִׂיחַ סוֹד הֲמוֹנֵי מַעְלָה.

[15] **הַצְּפִיָּה הָאִידֵאָלִית הִיא מְגַוֶּנֶת אֶת הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים הַחַיִּים.** ההסתכלות האידיאלית על המציאות רואה בה לא רק את הצד החיצוני העכשווי אלא מזהה בה גוונים אידאלים חבויים, כלומר התרחשויות שמקדמות את העולם לקראת מצבו השלם באופן נסתר, ובזה היא מתקשרת עם החיים העליונים ועם התקוות הגדולות של תיקון המציאות.

[16] **מְקַבַּעַת אֶת חוֹתַם הַהֲוָיָה בְּגֹדֶל מְאוֹרוֹתֶיהָ.** הסתכלות זו על המציאות קובעת את ערכה לפי האור החבוי בה ולא על פי מה שנראה כלפי חוץ. בראיה חיצונית ניתן לחשוב שהמציאות מלאה מכשולים ופגמים, אבל בראיה פנימית ניתן לקבוע שאורו של משיח דוחף את עולם לתיקונו. כאשר אדם יכול לראות זאת ערכה של המציאות העכשווית נקבע על פי פנימיותה וגודל מאורותיה ולא על פי חיצוניותה וסיבוכיה.

[17] **נְתִיקָה כָּל־דְּהִי.** כלשהי, אפילו הקטנה ביותר.

[18] **מֵרֵאשִׁית הָרוּם.** מראשיתו המרוממת של העולם, שנברא במחשבה תחילה ותכנון מדוקדק של ד׳ לפי האידאלים העליונים שבתורה.

[19] **מֵאַחֲרִית הָעֵדֶן הַמְעֻלֶּה.** אחריתו ומטרתו של העולם להגיע למצבו השלם המלא אושר ועדן.

[20] **נְפִילָה הִיא לְעָמְקֵי שַׁחַת.** כל ניתוק מההתחלה והסוף הנ״ל היא נפילה גדולה. כלומר אדם צריך לחיות את ההווה מתוך קישור אל העבר המרומם של בריאת העולם ואל והעתיד השלם של הגאולה, ובזה הוא מתחבר לקווים הארוכים שהופכים את כל המציאות גם העכשווית לדבר מלא אידיאל ותוכן. אדם שחי בניתוק מכך חי חיים אומללים וריקניים.

[21] **וּשְׂעִירִים... הֲמוֹנֵי מַעְלָה.** שדים ומזיקים הם הנטיות השפלות הזורעות הרס וריקנות באדם. לעומת זאת שרי קודש והמוני מעלה מבטאים את האידיאלים העליונים שגורמים לו לאושר. במקום שבו הייתה יכולה להיות שמחה ואופטימיות, האדם נופל ממדרגתו ומתמלא בריקנות ומידות רעות וחטאים.

La fe perfecta de *YiŚRaEL* anhela la reparación total de la vida; ella late en el corazón de los santos y de allí se va propagando.

La misma fe suprema es la que conduce la vida hacia las alturas donde ella se encuentra. Ella misma, en su unidad superior, en su forma elaborada en la fe de *YiŚRaEL*, provee la valentía y desarrolla la obligación intensa de dar dicha a la vida entera con todos sus detalles, desde lo hondo del inicio hasta la profundidad del final, hacia aquella aspiración feliz, que no deja de

[22] **La misma fe suprema.** Es la que cree en el mundo, su poder y la capacidad de su perfeccionamiento, surge de la visión interior de la existencia conectada con las largas líneas que unen el principio de la altura y el final del Edén.

[23] **conduce la vida hacia las alturas donde ella se encuentra.** No se trata de una fe pasiva, sino que por el contrario tiene una influencia en la persona y lo induce a actuar para lograr su perfección, elevándose a la altura donde ella se encuentra.

[24] **Ella misma.** La fe suprema.

[25] **en su unidad superior.** La fe suprema en D-ios es una unidad perfecta, no una cosa particular, un aspecto de muchos otros en la vida del hombre, sino algo global que envuelve toda su vida, y que todas las áreas de la existencia están dirigidas por él.

[26] **en su forma elaborada en la fe de *YiŚRaEL*.** La fe, tal como aparece elaborada y desarrollada en la tradición de *YiŚRaEL* y no como en forma errónea lo hizo en las demás religiones, es la que actúa según se describe a continuación: «Provee la valentía y desarrolla la obligación intensa de dar dicha a la vida entera», etc.

[27] **la obligación intensa.** El sentimiento de la obligación de actuar y hacer. Comúnmente se piensa que la fe conduce a una actitud débil y pasiva; en *YiŚRaEL,* por el contrario, estimula a tomar parte activa en el proceso de la reparación del mundo.

[28] **provee valentía y desarrolla la obligación intensa.** La fe suprema inyecta fuerza, seguridad y el sentimiento de obligación de actuar, porque sabe que forma parte de algo grande y que al final el bien surgirá.

[29] **para dar dicha a la vida entera con todos sus detalles.** La obligación que se deriva de la fe suprema es en relación con todos los aspectos incluyendo los terrenales.

[30] **desde lo hondo del inicio hasta la profundidad del final**. Aparentemente con estas palabras el *RaB* hace alusión a todos los detalles de la Creación, desde el principio hasta la última redención.

[31] **aspiración feliz.** La aspiración, mencionada anteriormente, de proveer felicidad a toda la vida en todos sus aspectos.

אמונת ישראל המשוכללת שואפת לתקן את כל החיים, היא מפעמת בלב הקדושים ומהם היא מגיעה לכולם.

הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא בְּעַצְמָהּ הַמַּנְהֶגֶת אֶת הַחַיִּים אֶל הַמְּרוֹמִים שֶׁהִיא שְׁרוּיָה שָׁמָּה. הִיא בְּעַצְמָהּ, בַּחֲטִיבוּתָהּ הָעֶלְיוֹנָה, בְּצוּרָתָהּ הַמְשֻׁכְלֶלֶת בֶּאֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל, נוֹתֶנֶת אֶת הָאֹמֶץ, וּמְפַתַּחַת אֶת הַחוֹב הֶעָמֹק לְאַשֵּׁר אֶת הַחַיִּים כֻּלָּם וְכָל הַפְּרָטִים שֶׁבָּהֶם, מֵעֹמֶק רֵאשִׁית עַד עֹמֶק אַחֲרִית, לְאוֹתָהּ הַשְּׁאִיפָה הַמְאֻשָּׁרָה,

[22] **הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.** האמונה העליונה היא המאמינה בעולם, בכוחותיו ובאפשרות תיקונו בעתיד, מתוך אותה הסתכלות פנימית על המציאות מתוך קישור עם הקו הארוך המחבר ראשית הרום ואחרית העדן.

[23] **הַמַּנְהֶגֶת אֶת הַחַיִּים אֶל הַמְּרוֹמִים שֶׁהִיא שְׁרוּיָה שָׁמָּה.** האמונה הזו היא לא רק הסתכלות פאסיבית על החיים, אלא משפיעה על האדם שחי על פיה, מנהלת את חייו באופן אקטיבי ומובילה אותם על תיקונם ואל אותם מרומים בהם היא נמצאת.

[24] **הִיא בְּעַצְמָהּ.** האמונה העליונה.

[25] **בַּחֲטִיבוּתָהּ הָעֶלְיוֹנָה.** האמונה העליונה היא חטיבה אחת שלמה. כלומר, היא איננה בחינה אחת מתוך הרבה בחיי האדם, אלא דבר שלם ומקיף שכל תחומי החיים מונהגים על פיו.

[26] **בְּצוּרָתָהּ הַמְשֻׁכְלֶלֶת בֶּאֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל.** האמונה כפי שהיא מופיעה בצורה משוכללת ומפותחת במסורת ישראל, ולא כפי שהתפתחה בצורה מעוותת ומוטעית בדתות אחרות, היא זו הפועלת כפי שמתואר בהמשך המשפט: נותנת את האומץ, מפתחת את החוב וכו׳

[27] **הַחוֹב.** תחושת המחויבות של האדם לפעול ולעשות. שלא כפי שלעיתים חושבים, האמונה לא גורמת לאדם ריפיון ופאסיביות אלא להיפך, בצורתה הנכונה, כפי שהיא מופיעה באמונת ישראל, היא מעודדת אותו לקחת חלק פעיל ואקטיבי בתהליך תיקון המציאות.

[28] **נוֹתֶנֶת אֶת הָאֹמֶץ וּמְפַתַּחַת אֶת הַחוֹב.** האמונה העליונה גורמת לאדם לאומץ וביטחון בפעילותו וגם לתחושת מחויבות ופעילות מתוך שליחות כיון שהוא יודע שהוא חלק מדבר גדול ושסוף הטוב לבוא.

[29] **לְאַשֵּׁר אֶת הַחַיִּים כֻּלָּם וְכָל הַפְּרָטִים שֶׁבָּהֶם.** מלשון אושר. כלומר למלאת את החיים ופרטיהם באושר. המחויבות הנובעת מהאמונה היא ביחס לכל הפרטים, גם הארציים.

[30] **מֵעֹמֶק רֵאשִׁית עַד עֹמֶק אַחֲרִית.** ייתכן שהכוונה במילים אלו לכל פרטי המציאות מתחילת הבריאה ועד הגאולה האחרונה.

[31] **הַשְּׁאִיפָה הַמְאֻשָּׁרָה.** אותה שאיפה המוזכרת לעיל – לאשר את החיים כולם לכל פרטיהם.

latir en los corazones de los santos, felices del D-ios Vivo, y a partir de ellos el goteo poético va fortaleciéndose sobre todos los seres vivos y cada refinamiento que se encuentra en el corazón de cada individuo y de cada criatura; de la ventura del Edén toma su fortuna.

Hay que cuidar que los ideales no pierdan su brillo vital en su encuentro con la realidad y para ello es necesario una guía práctica detallada.

Cuando una aspiración se concreta, cuando se aproxima a la realidad, que está cercana e imbuida de oscuridad, siempre necesita una protección para no perder el brillo de la

[32] **los corazones de los santos, felices del D-ios Vivo.** En cada generación hay personas santas y elevadas. Esos ideales son la fuente de su alegría, «felices del D-ios vivo». En sus corazones nunca faltó la aspiración suprema de la perfección de la vida entera con todos sus detalles.

[33] **y a partir de ellos**. De los santos.

[34] **el goteo poético.** La abundancia de fe y de anhelos que poseen aquellos santos colma sus almas, rebosa y llega al resto del pueblo en forma de gotas poéticas.

«Poético», es decir, la poesía permite expresar sentimientos complejos de describir de forma lógica. El anhelo de aquello santos difícilmente se manifiesta con explicaciones racionales, sino en forma metafórica y así se extiende en el mundo y «va fortaleciéndose sobre todos los seres vivos».

[35] **y cada refinamiento que se encuentra en el corazón de cada individuo y de cada criatura; de la ventura del Edén toma su fortuna.** En los santos la conexión entre el refinamiento de sus tendencias y su origen superior es evidente. Esta relación existe, sin embargo, en todos los seres humanos, incluyendo los que están completamente alejados de la fe; pero, se encuentra «en forma débil y pequeña» y surge del «espíritu supremo» (el principio de la sección), es decir, de los ideales superiores a los que están unidos, aunque sea en forma débil.

[36] **Cuando una aspiración se concreta.** Siempre hay una diferencia entre el ideal en su pureza teórica y su ejecución práctica. En esta oración el *RaB* habla cuando el anhelo empieza a concretarse y a surgir en la vida.

[37] **que está cercana e imbuida de oscuridad.** La realidad siempre tiene defectos y carencias; es cercana contrariamente a «las largas líneas supremas, en la lejanía de sus ideales superiores». Es decir, solo se ocupa del ahora y aquí inmediato, material y pequeño.

[38] **necesita una protección.** Es decir, la aspiración (necesita...).

הַבִּלְתִּי־פּוֹסֶקֶת מִלִּפְעֹם בַּלְּבָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים מְאֻשְּׁרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, וּמֵהֶם הוֹלֶכֶת הִיא הַזְּלִיפָה הַשִּׁירִית וּמִתְגַּבֶּרֶת עַל הַחַיִּים כֻּלָּם, וְכָל עֲדִינוּת שֶׁבְּלֵב כָּל אִישׁ וְכָל בְּרִיָּה – מֵאֹשֶׁר הָעֵדֶן הִיא לוֹקַחַת אֶת רְכוּשָׁהּ.

יש לשמור על השאיפות שלא יאבדו את ברק חייהם על ידי המציאות, לכן יש צורך בהדרכה מעשית מפורטת.

כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּמֶת שְׁאִיפָה, כְּשֶׁמִּתְקָרֶבֶת אֶל הַמְּצִיאוּת, וְהַמְּצִיאוּת מְצִיאוּת קְרוֹבָה הִיא וּבָאֲפֵלָה הִיא שְׁרוּיָה, צְרִיכָה הִיא תָּמִיד הֲגָנָה

[32] **בַּלְּבָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים מְאֻשְּׁרֵי אֱלֹהִים חַיִּים.** בכל דור ישנם אנשים קדושים, שחיים בהרמוניה עם האידיאלים העליונים, והם מקור אושרם – "מאושרי אלוהים חיים". בליבותיהם מעולם לא פסקה אותה שאיפה עליונה של תיקון כל החיים לכל פרטיהם.

[33] **וּמֵהֶם.** מאותם קדושים.

[34] **הַזְּלִיפָה הַשִּׁירִית.** ההשפעה מאותם קדושים על כל ההמון פועלת בצורה של זליפה שירית:

זליפה: מתוך שפע האמונה והשאיפה של אותם יחידים היא גואה וזולפת מהם ומגיעה לכל השאר.

שירה: בעזרת השירה מבטאים עומק של רגשות שקשה להבהיר בצורה שכלית רגילה. אותה שאיפה שבקרב קדושי עליון לעיתים אינה באה לידי ביטוי בהסברים שכליים אלא באופנים אחרים שיריים יותר, ועל ידי זה היא מתפשטת בעולם וּמִתְגַּבֶּרֶת עַל הַחַיִּים כֻּלָּם.

[35] **וְכָל עֲדִינוּת... אֶת רְכוּשָׁהּ.** אמנם אצל הקדושים הקשר בין הנטיות העדינות לבין מקורם ברור, אך באמת אצל כולם קיים אותו קשר. גם אצל האנשים השפלים והמגושמים שנראים מנותקים מהאמונה ומהאידיאלים העליונים, אותה עדינות שבכל זאת נמצאת אצלם, "בצורה כהה וזעירה" היא נובעת מה"רוח העליון" (תחילת הפסקה), כלומר מהאידיאלים העליונים שהם בכל זאת מחוברים אליהם באופן קלוש.

[36] **כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּמֶת שְׁאִיפָה.** תמיד ישנו פער בין השאיפה בטהרתה ובעליונותה לבין הגשמתה בפועל. במשפט הזה מדובר על מצב בו השאיפה מתחילה להתגשם ולהופיע במציאות.

[37] **וְהַמְּצִיאוּת מְצִיאוּת קְרוֹבָה הִיא וּבָאֲפֵלָה הִיא שְׁרוּיָה.** המציאות היא מלאה פגמים וחסרונות. קרובה היינו ההיפך מה"קווים הארוכים במרחקי אידיאליהם", כלומר היא לא מחוברת אל האידאלים העליונים והרחוקים אלא עוסקת רק בקרוב, בארצי, גשמי וקטן.

[38] **צְרִיכָה הִיא תָּמִיד הֲגָנָה.** השאיפה צריכה הגנה.

profundidad de su vida. La luz del *MaSHYaḤ* está insertada en la fe y ella se fundamenta en la luz del Santo de *YiŚRaEL*, en la vida y en sus obligaciones. La fe, no solo con una fórmula etérea, conduce a las alturas de sus realidades a todos los que confían en ella, sino con el tejido del camino de todos los valores del corazón, de todos los anhelos de las almas, de todas las obras de las manos, de acuerdo con su fortaleza

[39] **para no perder el brillo de la profundidad de su vida.** La rutina y la ocupación en las cosas terrenales y materiales pueden causar un deterioro en la perfección del anhelo. Por ejemplo, el *RaB* explica en estas líneas que para que surja la luz del *MaSHYaḤ* es necesario la protección que provee la *ṪORaH* y sus preceptos, para asegurar que los ideales mesiánicos no bajen de nivel y se transformen en un pequeño deseo nacionalista.

[40] **La luz del *MaSHYaḤ* está insertada en la fe.** La luz del *MaSHYaḤ* son los ideales que conducen el mundo a su perfección y para su realización dependen de la fe, que aspira corregir todos los aspectos de la vida, acercando así la redención mesiánica.

[41] **sus obligaciones.** El cumplimiento de los preceptos.

[42] **ella se fundamenta en la luz del Santo de *YiŚRaEL*, en la vida y en sus obligaciones.** La fe se sustenta en la luz del Eterno que se denomina el Santo de *YiŚRaEL* (por ejemplo: *YeSH'AYaHU* 47, 4). Es decir, la *ṪORaH,* que materializa las aspiraciones de la fe en forma práctica con las *MiTSVOṪ,* asignando una obligación para cada acción y circunstancia.

[43] **una fórmula etérea.** Aquí hay una alusión a las demás religiones que exigen solo una declaración de fe. En el judaísmo esto no es suficiente para la elevación del hombre y su adhesión a los grandes valores.

[44] **las alturas de sus realidades.** La realidad elevada a la que conduce la fe.

[45] **los que confían en ella.** En la fe.

El significado de la oración: con tan solo una formula etérea, la fe no conduce a todos los que confían en ella a la altura elevada de la perfección, sino con el tejido del camino...

[46] **el tejido del camino.** Para que la fe pueda influir en la vida, se necesita un camino ordenado y detallado, con directrices claras y prácticas.

[47] **los valores del corazón.** El tejido del camino se realiza con tres condiciones, la primera de las cuales es el mejoramiento de las cualidades personales.

[48] **los anhelos de las almas.** La segunda, el perfeccionamiento de la voluntad y los anhelos.

[49] **las obras de las manos.** La tercera, finalmente, es la mejora en las acciones.

[50] **sino con el tejido del camino de todos los valores del corazón, de**

שֶׁלֹּא תְּאַבֵּד אֶת בְּרַק עֹמֶק חַיֶּיהָ. אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ בֶּאֱמוּנָה נָעוּץ, וְהָאֱמוּנָה בְּאוֹר קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בַּחַיִּים וְחוֹבוֹתֵיהֶם הִיא מְבֻסֶּסֶת. הָאֱמוּנָה לֹא בִסְגֻלָּה פּוֹרַחַת בָּאֲוִיר לְבַד הִיא מְבִיאָה אֶל מְרוֹמוֹת מְצִיאוּיוֹתֶיהָ אֶת כָּל חוֹסֵי בָהּ, כִּי־אִם בְּהַתְוָיַת הַדֶּרֶךְ לְכָל מַעַרְכֵי הַלֵּב, לְכָל מַשְׂאוֹת הַנֶּפֶשׁ, לְכָל מִפְעֲלֵי כַּפַּיִם, עַל־פִּי

[39] **שֶׁלֹּא תְּאַבֵּד אֶת בְּרַק עֹמֶק חַיֶּיהָ.** העיסוק היומיומי ההכרחי בדברים הארציים והחומריים עלול לגרום לשאיפה העליונה לאבד משלמותה וגדלותה. דוגמא לדבר בשורות הבאות. כדי שיופיע אורו של משיח יש צורך בהגנה על ידי התורה והמצוות, כדי שאותם אידיאלים של תיקון עולם שלם לא יירדו ממעלתם ויהפכו לאידיאלים קטנים של שאיפות לאומיות מצומצמות.

[40] **אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ בֶּאֱמוּנָה נָעוּץ.** אורו של משיח, האידיאלים המביאים את העולם לשלמותו, תלויים באמונה השואפת לתקן את החיים כולם ובכך מקרבת את הופעת המשיח.

[41] **וְחוֹבוֹתֵיהֶם.** יש המנקדים: וְחֳבוֹתֵיהֶם (ספר אורות עם פרוש הרב אבינר, שיחות הרב צבי יהודה על ספר אורות) ומכל מקום משמעות המילה לא משתנה: הדברים שהם חייבים בהם, כלומר המצוות.

[42] **בְּאוֹר קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בַּחַיִּים וְחוֹבוֹתֵיהֶם.** האמונה מבוססת על אור קדוש ישראל וכו׳. כלומר, התורה, שהיא אורו של ד׳ שנקרא קדוש ישראל (לדוגמה: ישעיה מז ד), מגשימה את שאיפות האמונה בחיים עצמם על ידי המצוות שמטילות חובות על האדם.

[43] **לֹא בִסְגֻלָּה פּוֹרַחַת בָּאֲוִיר לְבַד.** הרב רומז לדתות אחרות שבהן כדי להיחשב כמאמין יש צורך בהכרזת אמונה בלבד, אמירת משפט כזה או אחר. אמנם לפי השקפת היהדות אין זה מספיק סגולה פורחת באוויר, איזה שהיא אמירה סתמית, כדי שהאמונה תביא את האדם להתעלות ולדבקות.

[44] **מְרוֹמוֹת מְצִיאוּיוֹתֶיהָ.** המציאות המרוממת שאליה מביאה האמונה את האדם.

[45] **חוֹסֵי בָהּ.** החוסים בה – באמונה.

פרוש המשפט: האמונה לא מביאה את החוסים בה למצבם השלם והעילאי על ידי סגולה בעלמא, אלא בהתוית הדרך וכו׳.

[46] **בְּהַתְוָיַת הַדֶּרֶךְ.** יש צורך בדרך מסודרת ומפורטת, בהדרכה מעשית מדויקת איך האמונה יכולה להשפיע על החיים.

[47] **מַעַרְכֵי הַלֵּב.** התוויית הדרך הזו כוללת שלושה חלקים: תיקון המידות.

[48] **לְכָל מַשְׂאוֹת הַנֶּפֶשׁ.** תיקון הרצון והשאיפות.

[49] **לְכָל מִפְעֲלֵי כַּפַּיִם.** תיקון המעשים.

[50] **בְּהַתְוָיַת הַדֶּרֶךְ... מִפְעֲלֵי כַּפַּיִם.** התווית

y a su vigor elevado y sagrado.

Las naciones tienden a apegarse solo en una fe teórica; en *YiŚRaEL* existe también esta misma predisposición: algunos poseen grandes ideales; pero, corren el peligro de caer en bajas tendencias.

En ocasiones muchos caen por la consolidación de la realidad y se quedan suspendidos débilmente de solo una imagen de la fe. Esta característica es de las naciones del mundo, que vinieron solo a observar alguna imagen ideal y no maduraron hasta llevarla a la realidad y así inferimos que la contemplación también es deficiente y débil.

La visión clara predomina sobre la totalidad: todas las dimensiones de la vida y de la sociedad,

todos los anhelos de las almas, de todas las obras de las manos. Cuando aquí se habla del tejido del camino de la fe se refiere al sendero de la *ṪORaH*, pues sus directrices y sus preceptos significan el perfeccionamiento de todos los niveles de la vida, los atributos personales, los deseos y las acciones. Es un camino arduo y largo; pero, es la manera de preservar el anhelo supremo para que no pierda «el brillo de la profundidad de su vida», es decir, que conserve su objetivo supremo de «dar bienestar a la vida entera con todos sus detalles».

[51] **de acuerdo con su fortaleza y a su vigor.** O sea, de la fe.

[52] **la consolidación de la realidad.** En hebreo se puede interpretar esta oración de dos maneras: primero, la causa de la caída, la dificultad de la realización práctica de la fe y, segundo, el lugar de la caída que es una cima que no logran alcanzar.

[53] **una imagen de la fe.** Muchas veces el hombre fracasa al llevar a cabo sus ideales y materializarlos en forma práctica, por lo que permanece con solo la imagen de la fe, es decir, con aspiraciones teóricas que no comprometen la vida misma.

[54] **Esta característica es de las naciones del mundo.** La imagen de la fe débil es característica de los otros pueblos, el *RaB* hace alusión en especial a la herejía, que abandonó los preceptos prácticos.

[55] **vinieron solo a observar alguna imagen ideal y no maduraron hasta llevarla a la realidad.** Las naciones alcanzaron un cierto nivel de creencia en el Eterno, una cierta impresión de los ideales superiores de amor y espiritualidad, sin poseer un instrumento para materializarlos en forma práctica ordenada.

[56] **la contemplación también es deficiente y débil.** La incapacidad de traducir prácticamente la imagen de la fe es la prueba de su imperfección.

[57] **La visión clara.** Se refiere a la que se tiene de la fe suprema.

עֻזָּהּ וְחָסְנָהּ הַמָּרוֹם וְקָדוֹשׁ.

לִפְעָמִים נוֹפְלִים רַבִּים מֵהַהִתְבַּסְּסוּת הַמְּצִיאוּתִית וְנִשְׁאָרִים תְּלוּיִים בְּרִפְיוֹן רַק בְּצִיּוּר הָאֱמוּנָה. מִדָּה זוֹ הִיא שֶׁל אֻמּוֹת־הָעוֹלָם, שֶׁבָּאוּ רַק לְהִסְתַּכֵּל בְּאֵיזֶה צִיּוּר אִידֵאָלִי וְלֹא בֵּגְרוּ עַד לִכְדֵי הַגְשָׁמָתוֹ בְּפֹעַל, וּמִמֵּילָא נֵדַע שֶׁגַּם הַהִסְתַּכְּלוּת לְקוּיָה וּרְפוּיָה הִיא.

אומות העולם נוטות לדבוק רק באמונה תיאורטית, ישנם גם אנשים מישראל עם נטייה כזו, יש בהם אידיאלים גדולים אך הם עלולים לפול לנטיות שפלות.

הַהִסְתַּכְּלוּת הַבְּהִירָה שׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, עַל כָּל סִדְרֵי הַחַיִּים וְהַחֶבְרָה וְעַל כָּל הָאִישִׁיּוּת הַיְחִידָה,

הדרך של האמונה דרך התורה נוגעת לתיקון כל מדרגות החיים, החל מהמידות והשאיפות וכתוצאה מכך תיקון כל המעשים. זוהי דרך ארוכה וקשה, אך היא מגינה על השאיפה העליונה שלא תאבד את ברק עמק חייה, כלומר שתישאר במגמתה העליונה שהיא "לאשר את החיים כולם".

[51] **עֻזָּהּ וְחָסְנָהּ.** של האמונה.

[52] **מֵהַהִתְבַּסְּסוּת הַמְּצִיאוּתִית.** יישום וביסוס האמונה במציאות.

[53] **לִפְעָמִים נוֹפְלִים... בְּצִיּוּר הָאֱמוּנָה.** הרבה מאותם אנשים אידיאליסטים נכשלים ביישום המעשי של האידיאלים ונשארים רק עם ציור אמונה, היינו שאיפות תיאורטיות שלא מחייבת את החיים עצמם.

[54] **מִדָּה זוֹ הִיא שֶׁל אֻמּוֹת־הָעוֹלָם.** ציור אמונה תלוש זה הוא אופייני לאומות העולם, ובעיקר הרב רומז פה למינות שזנחה את המצוות המעשיות.

[55] **שֶׁבָּאוּ רַק לְהִסְתַּכֵּל בְּאֵיזֶה צִיּוּר אִידֵאָלִי וְלֹא בֵּגְרוּ עַד לִכְדֵי הַגְשָׁמָתוֹ בְּפֹעַל.** האומות הצליחו להגיע לרמה מסוימת של אמונה באל, של ציור אידיאלים עליונים של אהבה ורוחניות, אך ללא דרך להגשימם בדרך מעשית מסודרת.

[56] **הַהִסְתַּכְּלוּת לְקוּיָה וּרְפוּיָה הִיא.** חוסר היכולת להגשים את האמונה הזו בחיים מהווה עדות לכך שהאמונה הזו לקויה וחסרה.

[57] **הַהִסְתַּכְּלוּת הַבְּהִירָה.** של האמונה העליונה.

toda la personalidad individual, todo temperamento y época, todo deseo y anhelo. Pero, los que penden de la debilidad, que proceden de la fuente de *YiŚRaEL* y están incluidos en la unidad de la nación, tienen en ellos un relámpago de luz santa, una chispa que podrá surgir y transformarse en una llama consagrada: la luz de la justicia, la verdad, la bondad y el juicio en la vida social; la luz del *MaSHYaḤ* con la grandeza de su fuerza los seduce.

Los ojos profanos del hombre son débiles; sin

[58] **todas las dimensiones de la vida y de la sociedad, toda la personalidad individual, todo temperamento y época, todo deseo y anhelo.** La fe puede influir también sobre todo el orden de la sociedad, en la relación del poder gobernante y los ciudadanos, del hombre con su prójimo y hasta en la personalidad de cada individuo, sus atributos, anhelos y acciones en toda época y en todo lugar.

[59] **los que penden de la debilidad.** Los que tienen la visión débil de separar la fe de la vida práctica. A pesar de que esta característica generalmente pertenece a las naciones, puede presentarse también en *YiŚRaEL*, debido al largo período del exilio y su influencia.

[60] **que proceden de la fuente de *YiŚRaEL* y están incluidos en la unidad de la nación.** Alude a aquellos que pertenecen al pueblo de *YiŚRaEL* y que desarrollaron una imagen de fe ideal, que no compromete al cumplimiento práctico de las *MiTSVOṪ*. El *RaB* se refiere aquí a los movimientos seculares surgidos en ese tiempo: una gran parte eran socialistas, que izaron la bandera de la lucha contra los grandes crímenes de la humanidad, por la igualdad y la justicia, y el sionismo liberal, que tomó los ideales nacionales. Ambas luchas estaban alejadas del camino de la *ṪORaH* y de las *MiTSVOṪ*.

[61] **tienen en ellos un relámpago de luz santa, una chispa que podrá surgir y transformarse en una llama consagrada.** Dentro de aquellos idealistas que se alejaron del estudio de la *ṪORaH* y de la práctica de las *MiTSVOṪ*, existe una chispa que tiene el potencial de encenderse y llenarlos del fuego de la santidad.

[62] **La luz de la justicia, la verdad, la bondad y el juicio en la vida social; la luz del *MaSHYaḤ* con la grandeza de su fuerza los seduce**. Todos esos ideales de justicia, verdad y bondad que caracterizan estos movimientos son en esencia parte de la luz del *MaSHYaḤ,* traducidos a un idioma secular, de tal forma que en realidad es ella misma la fuerza que los arrastra y arde en ellos; pero, por no estar conscientes de su origen, no la saben interpretar correctamente.

[63] **Los ojos profanos del hombre son débiles.** Cuando el hombre se deja llevar

עַל כָּל מֶזֶג וּתְקוּפָה, עַל כָּל חֵפֶץ וּשְׁאִיפָה. אֲבָל תְּלוּיֵי הָרִפְיוֹן, אֲשֶׁר מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ וּבַאֲחְדוּת הָאֻמָּה הֵם כְּלוּלִים, יֵשׁ בָּהֶם בְּרַק אוֹר קֹדֶשׁ, נִיצוֹץ שֶׁיּוּכַל לַעֲלוֹת וְלָבֹא, לִידֵי לַבַּת אֵשׁ קֹדֶשׁ: אוֹר הַצֶּדֶק, הָאֱמֶת, הַחֶסֶד וְהַמִּשְׁפָּט בַּחַיִּים הַחֶבְרָתִיִּים, – אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ בְּגֹדֶל תַּעֲצוּמוֹ מְלַבְּבָם.

עֵינֵי־הַחֹל שֶׁל הָאָדָם כֵּהוֹת הֵנָּה, בְּשׁוּם אַסְפַּקְלַרְיָא

[58] **עַל כָּל... חֵפֶץ וּשְׁאִיפָה.** האמונה מצליחה להשפיע גם על סדרי החברה הנכונה, מערכת היחסים בין השלטון לאזרחים, בין אדם לחברו וכו׳ ומגיעה להשפיע עד האישיות הפרטית של כל אדם ואדם, מידותיו, שאיפותיו מעשיו וכו׳, בכל תקופה ובכל מקום.

[59] **תְּלוּיֵי הָרִפְיוֹן.** אותם שנפלו להסתכלות הרפויה המנתקת את האמונה והחיים. אף על פי שרפיון זה אופייני לאומות העולם, מתוך השפעתם ואורך הגלות הוא פוגע גם ברבים מעם ישראל שאוחזים באמונה ״רפויה״ כזו.

[60] **אֲשֶׁר מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ וּבַאֲחְדוּת הָאֻמָּה הֵם כְּלוּלִים.** אותם אנשים הם חלק מעם ישראל וכלולים באומה אך פיתחו לעצמם ציור אמונה אידיאלי שלא מחייב קיום מצוות בפועל. הרב רומז פה לתנועות אידאליסטיות חילוניות שקמו בזמנו, חלקן הגדול סוציאליסטיות, שדגלו בתיקון עוולות העולם, בצדק ושוויון, וכן לציונות החילונית, שדגלה באידאלים לאומיים, אך שתי התנועות הללו דגלו באותם אידאלים במנותק מדרך התורה והמצוות.

[61] **יֵשׁ בָּהֶם... אֵשׁ קֹדֶשׁ.** בקרב אותם אידיאליסטים שהתרחקו מהתורה והמצוות ישנו ניצוץ שיכול להתלקח ולמלא אותם באש של קדושה.

[62] **אוֹר הַצֶּדֶק... מְלַבְּבָם.** כל אותם אידיאלים של צדק, אמת וחסד שמאפיינים תנועות אלו הם בעצם חלק מהאידיאלים של אורו של משיח מתורגמים לשפה ״חילונית״, כך שמה שדוחף אותם ובוער בקרבם הוא בעצם אורו של משיח בגודל עוצמתו, אלא שהם אינם מודעים לכך, ולא ״מתרגמים״ דחיפה זו בצורה נכונה.

[63] **עֵינֵי־הַחֹל שֶׁל הָאָדָם כֵּהוֹת הֵנָּה.** כאשר האדם מודרך אך ורק על ידי השכל האנושי הרציונלי הוא לא מסוגל להתרומם למבט של קודש ולכן הבנתו את המציאות היא חיצונית ושטחית.

ningún tipo de cristal de investigación se puede percibir la altura de este secreto oculto. Pero, la silueta de la sombra de esta luz brillante también posee mucha luminosidad y la claridad etérea circula; errante y movediza corre el peligro de caer de su nivel y puede asimilarse entre la carne de asnos e individuos, cuyo deseo profundo es la sangre y el crimen, y tragarse un potaje de lentejas.

únicamente por criterios racionales, no es capaz de elevarse a una visión de santidad, por lo que su percepción de la realidad es superficial y parcial.

[64] **cristal de investigación.** se refiere a la percepción que surge de la investigación científica y racional.

[65] **sin ningún tipo (...) se puede percibir la altura de este secreto oculto.** Con una visión profana, con una investigación racional humana, no se puede entender que la fuerza que realmente impulsa estos movimientos seculares de grandes ideales es la luz del *MaSHYaḤ*.

[66] **esta luz brillante.** La luz que se desprende del *MaSHYaḤ*.

[67] **la silueta de la sombra de esta luz brillante.** Los ideales de aquellas personas que se alejaron del cumplimiento de los preceptos son la sombra de la luz grande del *MaSHYaḤ*. A pesar de estar muy alejados de ella, poseen mucha luminosidad. Es decir que, aunque sean pequeños en relación con el ideal supremo, son grandes en la realidad.

[68] **la claridad etérea.** Son aquellos ideales que planean en el aire y no se sujetan al camino práctico de la *ṪORaH*.

[69] **errante y movediza corre el peligro de caer de su nivel.** Aunque entendemos la importancia de sus ideales y la fuente santa que los origina, cuando son valores etéreos, aislados de la realización práctica, corren el gravísimo peligro de transformarse en el instrumento de sus ambiciones personales. (Muchos izaron la bandera de la lucha social y posteriormente se transformaron en grandes dictadores que asesinaron masas).

[70] **puede asimilarse entre la carne de asnos.** Se refiere a las naciones, que poseen una gran inclinación a lo material. En hebreo *ḤaMOR,* asno, y *ḤOMeR,* materia, tienen las mismas letras.

[71] **tragarse un potaje de lentejas.** Hay una alusión a *'EŚaV*, que pide a su hermano *Ya'AQoB*, «dame a comer de este rojo, rojo...», el potaje de lentejas. *'EŚaV* era rojizo, tenía inclinaciones criminales, «sobre tu espada vivirás». El *RaB* se refiere a las naciones en la que predomina la herejía, que izaron la bandera del amor y la bondad, pero produjeron un inmenso vertimiento de sangre.

Lo mismo puede suceder con los que «penden débilmente de la imagen de la fe», que pueden desarrollar tendencias

חַקְרָנִית אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְרוּם רָז חָבוּי דְּנָא. אֲבָל גַּם צֵל צִלָּהּ שֶׁל אוֹרָה צַחְצָחָה זוֹ אוֹרֵי אוֹרִים יֵשׁ בּוֹ, וְהָאוֹרָה הָאֲוִירִית מְשׁוֹטֶטֶת הִיא, נָעָה וְנָדָה, מְסֻכֶּנֶת הִיא שֶׁלֹּא תִּפֹּל מִמַּדְרֵגָתָהּ שֶׁלֹּא תִּטָּמַע בֵּין בְּשַׂר חֲמוֹרִים וּנְפָשׁוֹת אֲשֶׁר עֹמֶק חֶפְצָם הוּא דָּם וָרֶצַח וּלְעִיטָה שֶׁל נְזִיד עֲדָשִׁים.

[64] **אַסְפַּקְלַרְיָא חַקְרָנִית.** מנקודת מבט של חקירה מדעית שכלית.

[65] **רָז חָבוּי דְּנָא.** ארמית: סוד מוסתר זה.

כלומר: במבט של חול, בחקירה שכלית אנושית, אי אפשר לראות את הסוד הזה, שמה שבאמת מניע את אותם אנשים רחוקים מקדושה שיש בהם אידאלים של צדק ואמת וכו', הוא אורו של משיח.

[66] **אוֹרָה צַחְצָחָה זוֹ.** אורו של משיח.

[67] **צֵל צִלָּהּ שֶׁל אוֹרָה צַחְצָחָה זוֹ אוֹרֵי אוֹרִים יֵשׁ בּוֹ.** אותם אידיאלים שאצל אותם הרחוקים הם רק צל צלו של אורו של משיח, ואף על פי כן מלאי אורי אורים. כלומר, למרות שהם רחוקים מהגודל של אורו של משיח והם אך ורק כצל קטן לעומתו, בכל זאת הם נעלים וגדולים מאד.

[68] **וְהָאוֹרָה הָאֲוִירִית.** האידיאלים המרחפים באוויר שאינם קושרים עצמם לדרך המעשית של התורה.

[69] **מְשׁוֹטֶטֶת... מִמַּדְרֵגָתָהּ.** אף על פי שאנו מבינים שבאנשים אלו חבויה אידיאליות גדולה ששואבת את כוחה ממקור הקודש של אורו של משיח, כיון שהם מנותקים מיישום מעשי, הרי שיש סכנה שיהפכו להיות כלי שרת בהגשמת תאוות שפלות ודחפים חייתיים [דוגמא לדבר, אנשים שדגלו בשוויון וצדק הפכו להיות דיקטטורים רוצחי המונים].

[70] **בְּשַׂר חֲמוֹרִים.** רומז לעמים עם נטיות חזקות לענייני חומריות, כגון המצרים עליהם נאמר "בשר חמורים בשרם", חמור מלשון חומר.

[71] **וּנְפָשׁוֹת... נְזִיד עֲדָשִׁים.** בספר בראשית מסופר שעשיו מבקש מיעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה שהוא נזיד העדשים. עשו היה אדם בעל נטיות של דם ורצח "על חרבך תחיה" (בראשית כז, מ). הרב רומז לעמים בהם שלטה דת המינות (המשויכת לעשיו) שדוגלת באהבה וחסד אך הביאו לשפיכות דמים עצומה מצד תאוות הרצח השקועה בהם.

כך עלול גם לקרות גם לאותם "תלויי רפיון", שעלולים לפתח נטיות חומריות ורצחניות וכך, במקום להביא ברכה לעולם מאותם אידיאלים הקשורים לאורו של משיח הם עלולים לגרום חלילה לרע.

La realización de estos ideales depende de la redención de *YiŚRaEL* y la revelación de la luz oculta del *MaSHYaḢ*, que abrirá su camino usando todos los medios.

No obstante, la luz del *MaSHYaḢ* está atada a la salvación de *YiŚRaEL*, a la firmeza de este pueblo sólido, una unidad en el mundo, con cuya honra se vanagloria el Creador de los mundos: «¡¿Quién como tu pueblo *YiŚRaEL*, una nación única en la tierra?!». Esta luz superior, que es como una corona en la cima del rollo de la *ṪORaH* –que por su inmensa fuerza y gloria no puede ser usada ni modelada manualmente– en el final de los días encontrará sus senderos

materiales y criminales, y en lugar de aportar bendiciones con sus ideologías, traer gran daño a la humanidad.

[72] **Pero la luz del *MaSHYaḢ* está atada a la salvación de *YiŚRaEL*.** Los grandes ideales –la luz del *MaSHYaḢ*– están unidos a la redención de *YiŚRaEL* y solo con ella se podrán realizar.

[73] **la firmeza de este pueblo sólido.** La firmeza del pueblo judío es su fuerza interior que se materializa mediante una vida práctica acorde con los principios de la *ṪORaH*. De esta realidad depende la aparición de la luz del *MaSHYaḢ*.

[74] **una unidad en el mundo.** La unidad de *YiŚRaEL* no es solo la unión entre ellos, sino también la identidad entre los grandes ideales espirituales y la vida práctica.

[75] **una unidad en el mundo (...) una nación única en la tierra.** Aquí hay una alusión a las palabras del *ṪaLMUD* (*BeRaJOṪ* 6a) que afirma que el Eterno usa los *ṪeFILIN* y que en ellos está escrito: «quien como tu pueblo *YiŚRaEL*, una nación única en la Tierra» y sigue diciendo que el Eterno se vanagloria con *YiŚRaEL*, como está escrito: «Hoy elegiste al Eterno y Él te eligió». D-ios le dice a *YiŚRaEL*: «Ustedes me hicieron a Mí una unidad en el mundo y Yo los haré a ustedes una unidad en el mundo»...

Esta *AGaDaH* nos enseña, en forma metafórica, que el Eterno necesita al pueblo de *YiŚRaEL* para revelarse en el mundo, ya que su perfección depende de él.

[76] **Esta luz superior.** La luz del *MaSHYaḢ*.

[77] **como una corona en la cima del rollo de la *ṪORaH*.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[78] **por su inmensa fuerza y gloria no puede ser usada ni modelada manualmente.** El *ZOHaR* explica que la corona son las guirnaldas que decoran ciertas letras del *SeFeR ṪORaH,* o puede aludir a la vocalización y las notas musicales. Existe la prohibición de tocar las letras de la *ṪORaH*. Es decir, esas coronas «no pueden ser modeladas manualmente». De la misma manera también la luz de *MaSHYaḢ* es suprema y oculta, y parece ser ajena a este mundo.

הגשמה של אותם אידיאלים תלויה בגאולת ישראל ואורו של משיח הנסתר שבעתיד ימצא את דרכיו להתגלות בכל האמצעים.

אֲבָל אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ אָחוּז הוּא בִּישׁוּעַת יִשְׂרָאֵל, בְּאֵיתָנִיּוּתוֹ שֶׁל גּוֹי אֵיתָן זֶה, חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים מִשְׁתַּבֵּחַ בִּיקָרָם "מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ". אוֹר עֶלְיוֹן זֶה, שֶׁהוּא כִּתְגָא עַל רֵישָׁא דְּסֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁלֹּא נִתַּן מֵרֹב עֻזּוֹ וּפְאֵרוֹ לְשִׁמּוּשׁ וּמִפְעַל יָדַיִם, בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יִמְצָא לוֹ שְׁבִילִים וּדְרָכִים רְחָבִים, נְתִיבוֹת

[72] **אֲבָל אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ אָחוּז הוּא בִּישׁוּעַת יִשְׂרָאֵל.** האידיאלים הגדולים שהם אורו של משיח קשורים בישועת ישראל, ורק על ידה הם יוכלו להתגשם בפועל.

[73] **בְּאֵיתָנִיּוּתוֹ שֶׁל גּוֹי אֵיתָן זֶה.** האיתנות של עם ישראל היא העוצמה פנימית שבאה לידי בחיים על פי עקרונות התורה. בכך תלויה הופעת אורו של משיח.

[74] **חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם.** אחדותם של ישראל אין משמעותה רק אחדות ביניהם, אלא גם אחדות בין האידיאלים הגדולים לחיים המעשיים.

[75] **חֲטִיבָה אַחַת... גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ.** הרב רומז לדברי הגמרא שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין, שואלת הגמרא מה כתוב באותן תפילין ועונה שכתוב בהן הפסוק "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". שואלת הגמרא: האם משתבח הקדוש ברוך הוא בישראל? ועונה שכן, כדברי הפסוק: את ד׳ האמרת היום וד׳ האמירך היום, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם... שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

משמעות המדרש היא שהקדוש ברוך הוא "זקוק" כביכול לישראל כדי להתגלות בעולם, שעל ידי ישראל הוא מגיע לתיקונו, לכן הוא משתבח בהם.

[76] **אוֹר עֶלְיוֹן זֶה.** אורו של משיח.

[77] **כִּתְגָא עַל רֵישָׁא דְּסֵפֶר תּוֹרָה.** ארמית: ככתר על ראשו של ספר תורה.

[78] **שֶׁלֹּא נִתַּן מֵרֹב עֻזּוֹ וּפְאֵרוֹ לְשִׁמּוּשׁ וּמִפְעַל יָדַיִם.** על פי דברי הזוהר הכתר של ספר תורה הוא התגים שהם קישוטים קטנים בראשי אותיות מסוימות שנכתבות בספר תורה (וכך משמע גם במסכת שבת פט, א ורש"י שם ד"ה קושר כתרים) או הניקוד והטעמים. ישנו איסור הלכתי לגעת באותיות שבספר התורה, היינו אותו כתר לא ניתן ל"שימוש ידיים", כך גם אורו של משיח הוא נסתר ועליון ונראה שאין לו מקום מעשי בעולם.

y amplios caminos, nuevas vías para llegar a su misión práctica; la grandeza trasciende toda pequeñez y todos los medios están incluidos en ella.

El sionismo es un movimiento lleno de contradicciones en el que se expresan los ideales en forma parcial.

En los últimos tiempos surgió un movimiento silencioso lleno de energía y anhelos, antagonismos y contradicciones, claridad y oscuridad, y planifica remar hasta la orilla de la redención de *YiṠRaEL*. La luz del *MaSHYaḤ* es débil en él. Muchos de los que sostienen esta pequeña antorcha de leña traicionaron aparentemente aquella gran luz, que está atada a la larga línea de la luminosidad del mundo; se derrumbaron los

[79] **nuevas vías para llegar a su misión práctica.** Su influencia efectiva sobre el mundo real.

[80] **en el final de los días encontrará sus senderos y amplios caminos.** En el transcurso de la historia, la influencia de la luz del *MaSHYaḤ* parecía pequeña e inadvertida; pero, a medida en que nos acercamos al tiempo de la Redención, su influencia es mayor y utiliza innumerables vías como la política internacional y nacional, los movimientos culturales y espirituales, la ciencia, etc.

[81] **la grandeza trasciende toda pequeñez.** Por medio de todos los eventos y las cosas pequeñas se revelarán y desarrollarán los grandes ideales.

[82] **todos los medios están incluidos en ella.** Todos los sucesos que producen cambios en la historia forman parte de la revelación de la luz del *MaSHYaḤ*.

[83] **un movimiento silencioso.** Alusión directa al sionismo. En sus primeros años era un movimiento silencioso, pequeño y sin influencia, pero rápidamente se fortaleció y creció.

[84] **lleno de energía y anhelos.** El sionismo tiene un gran poder y anhelos ambiciosos, por eso su influencia creció en el seno de *YiṠRaEL* y de la política mundial.

[85] **de antagonismos y contradicciones, de claridad y oscuridad.** Este movimiento tiene aspectos positivos de amor a la nación y a la tierra, y anhela la Redención. Al mismo tiempo, se destaca por su herejía y abandono de la tradición. Grandes ideales con anarquía práctica.

[86] **La luz del *MaSHYaḤ* está débil en él.** A pesar de que aparenta ser un movimiento de herejía, el poder que lo mueve es la luz de *MaSHYaḤ*, que brilla en él en forma débil.

[87] **aquella gran luz.** La luz del *MaSHYaḤ*.

[88] **que está atada en la larga línea de la luminosidad del mundo.** Aquellas

חֲדָשׁוֹת לָבֹא אֶל תַּפְקִידוֹ הַמִּפְעָלִי, וְהַגֹּדֶל יִתְעַלֶּה עַל כָּל קֹטֶן, וְכָל הַמַּכְשִׁירִים בּוֹ כְּלוּלִים.

הציונות היא תנועה מלאה ניגודים בה האידיאלים מבוטאים בצורה קטנה וחלקית.

קָמָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תְּנוּעָה חֲרִישִׁית מְלֵאָה אוֹנִים וַחֲפָצִים, מְלֵאָה נִגּוּדִים וּסְתִירוֹת, מְלֵאָה אוֹרוֹת וּמַחֲשַׁכִּים, וְחוֹשֶׁבֶת לַחְתֹּר אֶל הַחוֹף לִישׁוּעַת יִשְׂרָאֵל. אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הַכֵּהֶה בָּהּ. רַבִּים מִמַּחְזִיקֶיהָ שֶׁל אֲבוּקַת אוּדִים קְטַנָּה זוֹ בָּגְדוּ לִכְאוֹרָה בְּאוֹתָהּ הָאוֹרָה הַגְּדוֹלָה, הָאֲחוּזָה בַּקַּו הָאָרֹךְ אֲשֶׁר לְאוֹר עוֹלָם, נָמוֹטוּ

[79] **תַּפְקִידוֹ הַמִּפְעָלִי.** השפעתו הממשית על העולם הריאלי.

[80] **בְּאַחֲרִית הַיָּמִים... תַּפְקִידוֹ הַמִּפְעָלִי.** במשך מרבית ההיסטוריה פעולת אורו של משיח נראית כביכול קטנה ולא מורגשת, אך ככל שמתקרבים לימות המשיח ולזמן הגאולה אור זה פועל באופן רחב יותר ובדרכים רבות יותר כגון בפוליטיקה העולמית והלאומית, בתנועות רוחניות ותרבותיות, במדע וכן בתורה ובמצוות.

[81] **וְהַגֹּדֶל יִתְעַלֶּה עַל כָּל קֹטֶן.** דרך כל ההתרחשויות והדברים הקטנים יתגלו ויתפתחו האידיאלים הגדולים.

[82] **וְכָל הַמַּכְשִׁירִים בּוֹ כְּלוּלִים.** כל ההתרחשויות שמשנות את העולם הם חלק מהופעתו של של משיח.

[83] **קָמָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תְּנוּעָה חֲרִישִׁית.** התנועה הציונית. תחילתה הייתה "חרישית", תנועה קטנה וחסרת השפעה בתקופת מבשרי הציונות, אך בזמן קצר יחסית היא התחזקה וגדלה.

[84] **מְלֵאָה אוֹנִים וַחֲפָצִים.** יש בה עוצמה חזקה ושאיפות (חפצים) גדולות, ומכאן גדילתה המהירה והשפעתה העצומה על עם ישראל ועל הפוליטיקה העולמית.

[85] **מְלֵאָה נִגּוּדִים וּסְתִירוֹת, מְלֵאָה אוֹרוֹת וּמַחֲשַׁכִּים.** תנועה זו יש בה גם צדדים חיוביים של אהבת האומה והארץ ושאיפת גאולה, אך גם צדדים שליליים של כפירה ונטישת המסורת. אידיאליות גדולה עם הפקרות מעשית.

[86] **אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הַכֵּהֶה בָּהּ.** על אף מה שנראה במבט חיצוני כתנועה של כפירה, הכוח הפנימי המניע אותה הוא אורו של משיח, המופיע בה באופן חלש וכהה.

[87] **בְּאוֹתָהּ הָאוֹרָה הַגְּדוֹלָה.** אורו של משיח

[88] **הָאֲחוּזָה בַּקַּו הָאָרֹךְ אֲשֶׁר לְאוֹר עוֹלָם.** אותם אנשים קשורים לאידיאלים "קרובים"

pasos de la posición de la profecía que percibe una visión eterna.

Aquel movimiento sionista se elevará para transformarse en la corriente de la Redención hasta alcanzar la meta última: la victoria sobre la muerte.

Sin embargo, la salvación de *YiŚRaEL* siempre es la del Eterno, «a mí y a Él redime por favor» y al igual que «redimiste de Egipto una nación y su D-ios» así es cualquier redención, desde la más grande hasta la más pequeña.

personas están conectadas a los ideales «cercanos», pequeños y parciales, y no a las largas líneas que unen la existencia con los ideales supremos y la perfección total del mundo. Ellos argumentan que el sionismo es un movimiento nacional secular que no se relaciona con lo sagrado. No buscan la edificación del *BĖṪ HaMiQDaSH* ni el advenimiento del *MaSHYaḤ*, ni la redención del mundo; solo quieren un hogar nacional para un pueblo pequeño y perseguido.

[89] **se derrumbaron los pasos.** Esas personas abandonaron los anhelos y las visiones de los grandes profetas de *YiŚRaEL*.

[90] **la posición de la profecía.** Los objetos de aquellos dirigentes no corresponden con la descripción profética del final de los tiempos, que incluye anhelos santos por la edificación del *BĖṪ HaMiQDaSH*, el advenimiento del *MaSHYaḤ* y la redención del mundo.

[91] **Muchos de los que sostienen (...) que percibe una visión eterna.** El significado de esta oración es el siguiente: muchos de los dirigentes del movimiento sionista traicionaron aparentemente la luz del *MaSHYaḤ* y el ideal Divino, que tiene que manifestarse en el mundo de acuerdo con la descripción de los profetas.

[92] **la salvación de *YiŚRaEL* siempre es la del Eterno.** Contrariamente al pensamiento de esas personas, la redención de *YiŚRaEL* no es un proceso nacional secular, sino el desarrollo de la «salvación del Eterno», es decir la manifestación de D-ios y la liberación del mundo. El principio de que la redención de *YiŚRaEL* es la del Eterno se deduce de varios versículos del *ṪANAJ*, el *RaB* menciona algunos a continuación.

[93] **a mí y a Él redime por favor.** Esta expresión se decía de acuerdo con la opinión de rabí *YeHUDaH* en la *MiSHNaH*, en el momento de rodear el altar en el Templo, en la festividad de *SUKOṪ*. Ello significa que le pedimos a D-ios nuestra salvación y la de Él mismo, mostrando así lo que afirmamos al principio de este párrafo: «la salvación de *YiŚRaEL* siempre es la salvación del Eterno».

[94] **redimiste de Egipto una nación y su D-ios.** El versículo original afirma: «redimiste de Egipto naciones y su D-ios». Este versículo que forma parte de la oración del rey *DaViD* cuando se le anunció que él no construiría el Templo, muestra que la liberación de *YiŚRaEL* de Egipto también es la redención del Eterno.

[95] **desde la más grande hasta la más pequeña.** Cualquier reparación o avance en este proceso, igual que todos los

הַפְּעָמִים מִמַּעֲמַד הַנְּבוּאָה הַצּוֹפִיָּה צְפִיַּת עוֹלָמִים.

אֲבָל יְשׁוּעָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל תָּמִיד הִיא יְשׁוּעַת ד׳, ״אֲנִי וָהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא״, וְכַאֲשֶׁר ״פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹי וֵאלֹהָיו״ כֵּן הִיא כָּל יְשׁוּעָה, גְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת וּקְטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת. הָעוֹלָם רוֹעֵשׁ, הֶהָרִים

אותה תנועה ציונית תתעלה להיות תנועת הגאולה השלמה שתקיים את הברית הנצחית עם ד׳, עד המטרה הסופית שהיא הניצחון על המוות.

קטנים וחלקיים ולא לקווים הארוכים שמחברים את המציאות עם האידיאלים העליונים והתיקון השלם של העולם. אותם אנשים טוענים שהציונות היא תנועה לאומית חילונית ואין לה קשר לקודש, ולכן אינם מקווים לבניית המקדש, הגעת המשיח וגאולת עולם, אלא בית לאומי לעם קטן ונרדף.

[89] **נָמוֹטוּ הַפְּעָמִים.** נמוטו – התמוטטו. פעמים – צעדים. כלומר אותם אנשים נטשו את השאיפה להגשמת דברי הנביאים.

[90] **מִמַּעֲמַד הַנְּבוּאָה.** שאיפותיהם של אותם אנשים אינן תואמות את תיאורי הנביאים על אחרית הימים הכוללים חזיונות של גאולה, מקדש והופעת הקודש בעולם.

[91] **רַבִּים מִמַּחְזִיקֶיהָ... הַצּוֹפִיָּה צְפִיַּת עוֹלָמִים.** פרוש המשפט: רבים מהמנהיגים והתומכים של התנועה הציונית בוגדים לכאורה באורו של משיח שצריך להופיע בעולם כפי שהוא מתואר בחזון הנביאים.

[92] **אֲבָל יְשׁוּעָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל תָּמִיד הִיא יְשׁוּעַת ד׳.** בניגוד למחשבתם של אותם אנשים, גאולת ישראל איננה תהליך לאומי חילוני אלא תהליך של ״ישועת ד׳״, כלומר התגלות ד׳ וגאולת העולם. העקרון שישועת ישראל היא ישועת ד׳ נלמד מכמה פסוקים שחלקם נראה בהמשך.

[93] **אֲנִי וָהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא.** המשנה אומרת שבחג הסוכות היו עושים הקפות סביב המזבח ובזמן ההקפות היו אומרים, לדעת רבי יהודה, את המילים הללו. משמעותם שאנו מבקשים מד׳ ישועה (״הושיעה נא״), שלנו (״אני״) ושלו עצמו (״והו״). כלומר, ישועת ישראל היא ישועת ד׳.

[94] **פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹי וֵאלֹהָיו.** הפסוק המקורי: פָּדִיתָ לְּךָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם וֵאלֹהָיו. מכל מקום רואים בפסוק כנ״ל, שישועת ישראל ממצרים היא גם ישועת אלהיו של ישראל, כלומר ישועת ד׳.

[95] **גְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת וּקְטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת.** כל תיקון וכל התקדמות בתהליך זה, כמו גם כל האירועים הגדולים והמשמעותיים – כולם מכילים בתוכם גם משמעות אלוהית ולא רק לאומית.

El mundo tiembla, las montañas se desmoronan, la tierra como un borracho se mueve, las naciones en vano se agotan; [mas] *YiŚRaEL* permanece en el medio. En la tempestad de olas él va remando hacia su orilla y los príncipes santos vienen y vendrán, y sujetan el estandarte supremo; hacia lo lejos anuncian sabiduría y la paz ha de venir de todos lados, del Este y Oeste, del Norte y de las islas, y en el campo práctico despreciado, desposeído de todo sustento supremo, se abrirán ríos amplios para la luz del *MaSHYaḤ*, para una reparación completa

eventos grandes y significativos –además de su sentido nacional– contienen un significado Divino.

[96] **las naciones en vano se agotan.** Los pueblos del mundo se agotan en guerras que aparentemente carecen de significado.

[97] **la tierra como un borracho se mueve, las naciones en vano se agotan; *YiŚRaEL* permanece en el medio.** El mundo sufre cambios significativos, pues hay muchos hechos importantes, revoluciones políticas, grandes guerras, etc. Todo parece casual, sin significado ni orden; pero, en verdad *YiŚRaEL* está en el centro, es decir, todo forma parte del gran plan Divino que conduce a la redención de *YiŚRaEL* y la manifestación del Nombre del Eterno en el mundo.

[98] **y príncipes santos vienen y vendrán.** En todas las generaciones hay y seguirá habiendo grandes hombres de *YiŚRaEL* que poseen una visión profunda y que guían al pueblo en su remar hacia la orilla: su meta final.

[99] **sujetan el estandarte supremo, hacia lo lejos anuncian sabiduría.** Aquellos hombres grandes «sujetan el estandarte supremo», es decir, los sublimes ideales. Asimismo, ven a lo lejos, identifican los procesos internos y sus objetivos, y expresan el conocimiento y la sabiduría que los alumbra.

[100] **y en el campo práctico despreciado, desposeído de todo sustento supremo, se abrirán ríos amplios para la luz del *MaSHYaḤ*.** El movimiento sionista era un grupo muy reducido, que fue despreciado por el resto del pueblo judío y mayormente sus miembros estaban alejados de la *ṪORaH*, desposeídos de santidad. A pesar de esas circunstancias, produjo cambios que realizan grandes reparaciones de la historia y constituyen la base para la evolución suprema de la luz del *MaSHYaḤ*.

מִתְקַלְקְלִים, אֶרֶץ כַּשִּׁכּוֹר תָּנוּעַ, עַמִּים עָפִים בְּדֵי רִיק, יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד בַּתָּוֶךְ. בְּתוֹךְ סַעֲרַת הַגַּלִּים חוֹתֵר הוּא אֶל חוֹפוֹ, וְשָׂרֵי קֹדֶשׁ בָּאִים וְיָבוֹאוּ וְאֶת הַדֶּגֶל הָעֶלְיוֹן יַחֲזִיקוּ, לְמֵרָחוֹק שְׁעוּת דֵּעָה, וְהַשָּׁלוֹם בֹּא יָבֹא מִכָּל עֲבָרִים, מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב, מִצָּפוֹן וּמִיָּם, וּבְתוֹךְ הַחֶלְקָה הַמַּעֲשִׂית הָעֲלוּבָה, הַחֲרֵבָה מִכָּל לְשַׁד עֶלְיוֹן, יִפָּתְחוּ נְהָרוֹת רַחֲבֵי יָדַיִם לְאוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, לְתִקּוּן עוֹלָם מָלֵא

[96] **עַמִּים עָפִים בְּדֵי רִיק.** עפים מלשון מתעייפים (בפסוק בירמיה מופיע: ויגעו). כלומר העמים מתעייפים במלחמות ובמאבקים ונראה שהכל לריק (לחינם) כיון שהדברים הם חסרי משמעות וערך.

[97] **הָעוֹלָם רוֹעֵשׁ... יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד בַּתָּוֶךְ.** העולם חווה שינויים משמעותיים, מהפכים פוליטיים, מלחמות גדולות וכו׳. הכל נראה כאירועים אקראיים חסרי משמעות וסדר, אך באמת ישראל עומד בתווך, כלומר כל אותם אירועים הם חלק מסידור הדברים על ידי ריבונו של עולם כדי להביא לגאולתם של ישראל ולהופעת שם ד׳ בעולם.

[98] **וְשָׂרֵי קֹדֶשׁ בָּאִים וְיָבוֹאוּ.** בכל הדורות ישנם ויהיו גדולי ישראל שמחזיקים במבט הפנימי ומנהיגים את העם בחתירתו אל החוף – אל מטרתו הסופית.

[99] **וְאֶת הַדֶּגֶל... שְׁעוּת דֵּעָה.** אותם גדולים ״מחזיקים את הדגל״, כלומר אוחזים באידאלים הגדולים. רואים למרחוק, כלומר מזהים את התהליכים הפנימיים ואת מטרתם, ומביעים (לשעות מלשון לספר) את הדעת ואת החכמה הפנימית שמאירה את כל התהליכים הללו.

[100] **וּבְתוֹךְ... לְאוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ.** ההתרחשויות והשינויים המעשיים שחוללה התנועה הציונית היו קטנים יחסית ורבים זלזלו בהם. בנוסף הם היו ברובם רחוקים מהתורה וחסרי קדושה. לכן הרב מכנה אותם פה חלקה מעשית עלובה, ובנוסף חרבה מלשד עליון כלומר ריקה מקדושה. אבל מתוך אותם מעשים עלובים ויבשים ייצאו התיקונים העליונים והשלמים יותר. כלומר התנועה הציונית ומפעליה מהווים בסיס להתפתחות עליונה יותר של אורו של משיח.

del mundo con conceptos eternos garantizados desde el principio de la fe, una promesa Divina escrita con hierro y sangre, con un pacto de carne y uno de lenguaje, con un pacto de tierra y uno de pueblo, con un pacto eterno y uno de la vida eterna... La línea va recta. Uno con uno

[101] **garantizados desde el principio de la fe.** Desde los primeros momentos de su formación, D-ios promete a *YiŚRaEL* su redención, que está mencionada en la *ṪORaH*, y repetida en los profetas en muchas ocasiones.

[102] **una promesa Divina escrita con hierro y sangre.** La promesa Divina de la redención total de *YiŚRaEL* y del mundo aparece en múltiples ocasiones y en diferentes circunstancias. Por este motivo, es fuerte, segura e inmutable, como si estuviera grabada con hierro y como los pactos sellados con sangre, que son los más firmes.

[103] **con un pacto de carne y uno de lenguaje, con un pacto de tierra y uno de pueblo, con un pacto eterno y uno de la vida eterna.** El concepto de «pacto» aparece en varias oportunidades en el *ṪaNaJ* y significa un compromiso fuerte e inalterable. En esta oración el *RaB* menciona diversos tipos de pactos:

un pacto de carne y uno de lenguaje: Afirma el *SeFeR HaYeTSIRaH,* el Eterno selló un pacto con *ABRaHaM* entre los diez dedos de los pies, que constituye la *MILaH* y entre los diez dedos de las manos reside el pacto de la lengua. *HaGRA* explica que este último se refiere al de la *ṪORaH*.

un pacto de tierra. Es el pacto sellado sobre la promesa de la tierra de *YiŚRaEL* al pueblo judío. *HaGRA*, en su comentario al *SeFeR HaYeTSIRaH,* explica que se refiere al *BeRIṪ BeIN HaBeṪaRIM,* que fue el primer pacto sellado con *ABRaHaM.*

Quizás este se refiere también al acuerdo que existe con la tierra de *YiŚRaEL,* que no da sus frutos cuando está habitada por una nación extraña.

Un pacto de pueblo. Es el pacto realizado en el monte de Sinaí (*SHeMOṪ* 19, 3-8. *ibíd*. 24, 1-8. *ibíd*. 24, 34-10).

(En el *ṪaNaJ* se mencionan otros pactos que fueron sellados entre el Eterno y el pueblo de *YiŚRaEL*. Ver por ejemplo el que se dio en la planicie de *MOAB* (*DeBaRIM* 28, 69), también *YeHOSHu'A* 23 y 24, *MeLaJIM* II 23 y *'EZRA* 10).

Un pacto eterno. Se puede referir al acuerdo mencionado después del Diluvio, en el que D-ios promete no volver a destruir el mundo. Ahí aparece la expresión «pacto eterno». Se puede comprender que el mundo atravesará un proceso largo y paulatino para llegar a su perfección, en el futuro, con el compromiso de no ser destruido en el camino.

Es posible que se refiera a la *MILaH,* que también se denomina «pacto eterno» (*BeRESHIṪ* 17, 13, *YeSH'AYaHU* 55, 3 y *YeRMiYaHU* 50, 5).

(La expresión «pacto eterno» aparece también en referencia al *LeḤeM HaPaNIM* (pan de la proposición) (*VaYiQRA* 24, 8),

בְּרַעְיוֹנוֹת נִצְחִיִּים מֻבְטָחִים מֵרֹאשׁ אֲמָנָה הַבְטָחָה אֱלֹהִית כְּתוּבָה בְּבַרְזֶל וָדָם, בִּבְרִית בָּשָׂר וּבְרִית לָשׁוֹן, בִּבְרִית אֶרֶץ וּבְרִית עַם, בִּבְרִית עוֹלָם וּבְרִית חַיֵּי עוֹלָמִים. הַקַּו הוֹלֵךְ יָשָׁר, אֶחָד בְּאֶחָד

[101] **מֻבְטָחִים מֵרֹאשׁ אֲמָנָה.** ההבטחה האלוהית לגאולת ישראל ניתנה עוד בתחילת ייסודו לעם, בדברי התורה, וחוזרת בדברי הנביאים פעמים רבות.

[102] **הַבְטָחָה אֱלֹהִית כְּתוּבָה בְּבַרְזֶל וָדָם.** ההבטחה האלוהית לגאולה שלמה של ישראל ושל העולם מופיעה פעמים רבות בהקשרים שונים ולכן היא חזקה, בטוחה ולא ניתנת לשינוי לעולם, כמו ברית שחרותה בברזל או ברית דם שנחשבת לחזקה ביותר.

[103] **בִּבְרִית בָּשָׂר וּבְרִית לָשׁוֹן בִּבְרִית אֶרֶץ וּבְרִית עַם, בִּבְרִית עוֹלָם וּבְרִית חַיֵּי עוֹלָמִים.** המושג ברית מופיע מספר פעמים רב בתנ״ך ומשמעותו מחויבות והבטחה שלא ניתן להפר (עיין מילון הראי״ה ערך ברית). במשפט מוזכרים כמה סוגי בריתות:

ברית בשר וברית לשון. נאמר בספר יצירה: וכיוון שצפה אברהם אבינו ע״ה... נגלה אליו אדון הכל... וכרת לו ברית לו ולזרעו עד עולם... כרת לו ברית בין עשר אצבעות רגליו והוא ברית מילה, כרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית לשון...״. וביאר הגר״א שברית הלשון היינו ברית התורה (משמע בגר״א שם שהכוונה לברית שנכרתה עם זרעו של אברהם בהר סיני שמתוארת בספר שמות פרק כד).

ברית ארץ. היא הברית שנכרתה על ארץ ישראל ושייכותה לעם ישראל.

ניתן להבין שמתייחס לברית בין הבתרים שם הובטחה ארץ ישראל לזרעו של אברהם (בראשית טו, ז – כא) שלפי הגר״א בביאור לספר יצירה שם היא הראשונה שנכרתה עם אברהם לפני שתי הבריתות האחרות. ניתן לפרש גם שישנה ברית בין ארץ ישראל לעם ישראל שהיא אינה נותנת פירותיה וכוחה לעמים אחרים (עיין ויקרא כו, טז, ורמב״ן שם).

ברית עם. היינו הברית שנכרתה בין עם ישראל לקב״ה בהר סיני (עיין שמות יט, ג – ח. שם כד, א – ח. שם לד, י ועוד).

(בתנ״ך מוזכרים עוד כמה מעמדות של כריתת ברית בין ישראל לד׳. עיין לדוגמה: ברית ערבות מואב בדברים כח, סט – ל, כ. וכן: יהושע פרקים כג, כד. מלכים ב פרק כג, עזרא פרק י׳).

ברית עולם. ייתכן שמדובר בברית המוזכרת לאחר המבול שכרת ד׳ שלא ישחית עוד את העולם, שם מוזכר הביטוי ״ברית עולם״. ניתן להבין ברית זו כך שהעולם צריך לעבור תהליך תיקון ארוך והדרגתי אך מובטח לו שלא ייהרס אלא יגיע לשלמותו בעתיד.

ייתכן גם שמדובר בברית מילה שנקראת ברית עולם (בראשית יז, יג, ישעיה נה, ג, ירמיה נ, ה).

[המושג ״ברית עולם״ מופיע גם ביחס ללחם

se presenta con la expectativa de que está por encima de todas las otras: la eliminación de la muerte y su maldición; en el principio de los pasos, la supresión de la muerte práctica que las manos del hombre producen con perversión y maldad, y, después de ella, el camino es recto para que todo se establezca sobre la profundidad del bien supremo; el espíritu de la impureza se eliminará de la tierra y la muerte desaparecerá para siempre.

No debemos atemorizarnos por la grandeza de la aspiración, ya que nuestra adherencia al gran ideal producirá su realización, tanto en las naciones como en las diversas tendencias de *YiŚRaEL*.

Si el camino nos pareciera lejano, no hemos de temer; es realmente cercano. Solo la adhesión

a la sal que había de usarse en todos los sacrificios (*BeMiDBaR* 18, 19) y en otros muchos lugares en el *ṪaNaJ*)

Un pacto de la vida eterna. Se refiere al resumen de todo lo anterior. Existe un compromiso Divino con la vida y el mundo que todo tiene que alcanzar su perfección en el final de los días y todas nuestras acciones y entendimiento tienen que estar dirigidos hacia esa dirección.

[104] **La línea va recta. Uno con uno se presenta.** Cada suceso y cada paso se une con el que le precede, todo forma una línea larga, que llega al final al objetivo ulterior.

[105] **La línea va recta (...) con la expectativa de que está por encima de todas las otras, la eliminación de la muerte y su maldición.** El mundo va avanzando paso a paso, a lo largo de todos los eventos históricos y su desarrollo hasta llegar a la visión futura y el gran anhelo de la nación, cuya cima más alta es la victoria sobre la muerte, que representa la perfección total. Ver sección 10 y en esta en el comentario que empieza con las palabras: la felicidad y la salvación (observación 13).

[106] **En el principio de los pasos.** El primer avance hacia la gran visión de la desaparición de la muerte.

[107] **aquella muerte práctica que las manos del hombre producen con perversión y maldad.** El primer paso es eliminar el derramamiento de sangre producido por el hombre en forma criminal, para abrir así la puerta a la victoria final, su desaparición total.

La visión del final de los días incluye la terminación del odio, las guerras y la paz universal (ver por ejemplo *RaMBaM HiLJOṪ MeLaJIM* 12, 1).

[108] **y después (...) la muerte desaparecerá para siempre.** Después que el hombre domine sus instintos criminales, el camino hacia el destino final será mucho más fácil.

[109] **Si el camino nos pareciera lejano, no hemos de temer; es realmente cercano.** La visión de la redención

מֵגֹשׁ עִם הַצְּפִיָּה שֶׁמִּמַּעַל לְכָל צִפִּיּוֹת, הֲסָרַת הַמָּוֶת וּמְאֵרָתוֹ; בְּרֵאשִׁית הַצְּעָדִים, אוֹתוֹ הַמָּוֶת הַמַּעֲשִׂי שֶׁיְּדֵי אָדָם יוֹצְרוֹת אוֹתוֹ בְּאִוֶּלֶת וְרִשְׁעָה, וְאַחֲרֶיהָ הַמְסִלָּה יְשָׁרָה הִיא לְהַעֲמִיד אֶת הַכֹּל עַל עֹמֶק רוּם הַטּוֹב, רוּחַ הַטֻּמְאָה יְבֹעַר מִן הָאָרֶץ וּבִלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח.

אל לנו להיבהל מגודלה של השאיפה, שכן דבוקתנו באידיאל הגדול תביא להגשמתו בין בקרב האומות ובין בכל הבחינות השונות בעם ישראל.

אִם תִּדְמֶה לָנוּ הַדֶּרֶךְ דֶּרֶךְ רְחוֹקָה, אַל נִבָּהֵל. רַק הִיא קְרוֹבָה הִיא. רַק הָאֲחִיזָה בְּאוֹתוֹ הַקַּו הָאָרֹךְ

הפנים (ויקרא כד, ח), וביחס למלח שיש לשים על הקורבנות (במדבר יח, יט) ובעוד מקומות רבים בתנ״ך].

ברית חיי עולמים. נראה שמדובר בסיכום הכל. ישנה ברית, הבטחה, מחויבות אלוהית לחיים ולעולם שהכל יגיע אל תיקונו השלם והגדול באחרית הימים, וכל פעולותינו והבנתנו את המציאות צריכים להיות לאור ברית זו.

[104] **אֶחָד בְּאֶחָד מֻגָּשׁ.** כל אירוע וכל שלב קשור בזה שקדם לו, הכל קו אחד ארוך, שמגיע בסופו של דבר עד התכלית האחרונה.

[105] **הַקַּו הוֹלֵךְ... הַמָּוֶת וּמְאֵרָתוֹ.** העולם מתקדם שלב אחר שלב דרך כל האירועים ההיסטוריים וההתפתחויות העולמיות, עד שהוא יגיע אל החזון העתידי והשאיפות הגדולות של האומה, שהציפיה האחרונה והעליונה ביותר שלו היא הניצחון על המוות המבטא את השלמות האחרונה (עיין בראשית הפסקה בהערה 13 ד״ה האושר וההצלחה וכן פסקה י׳ בחלק זה).

[106] **בְּרֵאשִׁית הַצְּעָדִים.** הצעד הראשון לקראת החזון הגדול של הסרת המוות.

[107] **אוֹתוֹ הַמָּוֶת... וְרִשְׁעָה.** הצעד הראשון הוא הפסקת שפיכות הדמים הנעשית בידי אדם ברשעותו, ומתוך כך נפתחת הדרך לניצחון הסופי על המוות. כחלק מחזון אחרית הימים אנו מצפים לשלום בין העמים ולהפסקת השנאה ושפיכות הדמים (עיין לדוגמא רמב״ם הלכות מלכים יב, א).

[108] **וְאַחֲרֶיהָ הַמְסִלָּה... הַמָּוֶת לָנֶצַח.** לאחר השלב הראשון בו האדם יתגבר על תאוות הרצח שבו יהיה קל יותר להמשיך לתיקון השלם ולניצחון הסופי על המוות.

[109] **אִם תִּדְמֶה... קְרוֹבָה הִיא.** החזון של הגאולה השלמה והניצחון על המוות נראה רחוק מאד מהמציאות בהווה, אך אל לנו להיבהל מגדולתו ומכך שהוא נראה רחוק, כיון שהתהליך כבר החל ואנו הולכים ומתקרבים לאותו חזון גדול. (ניתן להבין גם קרוב במשמעות של אפשרי כמו בפסוק: כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובלבבך לעשותו (דברים ל, יד)).

a aquella línea larga refuerza todo y lo prepara. La bendición de la humildad volverá hacia nosotros, la grandeza suprema por encima y por abajo extenderá sobre nosotros su gloria y la choza de su paz. Todas las maldiciones, todas las contradicciones se transformarán en bendiciones y ayudas, todos los espíritus que están en las naciones y todas las tendencias religiosas que se consideraban un objeto aterrador que decían: «Vengan a exterminarlos para que no sean nación, para que el nombre de *YiŚRaEL* no sea recordado más», ellas mismas volverán a sus orígenes, se avergonzarán y después se pondrán radiantes.

total y de la victoria sobre la muerte parece muy lejana de la realidad actual; pero, no tenemos que sentirnos aturdidos por su grandeza, ya que el proceso empezó y nos acercamos a su consolidación. Quizás haya que entender el término cercano, en este contexto, como posible.

[110] **Solo la adherencia a aquella línea larga refuerza todo y lo prepara.** El pueblo de *YiŚRaEL* y, en especial, los príncipes de la santidad, los líderes de la nación, tienen que seguir aferrados a los grandes ideales de la reparación del mundo, la resurrección de los muertos y la redención total, y no conformarse con pequeños logros como un hogar nacional o un refugio seguro para el remanente de *YiŚRaEL*, debido a que esta gran esperanza fortalecerá los procesos para integrarlos como parte de la gran manifestación de la Redención.

[111] **La bendición de la humildad (...) la choza de su paz.** La humildad se une a la grandeza, porque enseña que el hombre no es dueño de nada por él mismo y que todo le es otorgado por el Creador. Por este motivo, cuando el individuo se considera pequeño, se une a la grandeza de D-ios y permite que se manifieste en el mundo.

[112] **Todas las maldiciones (...) ayudas.** Todas las cosas negativas que se oponen a este proceso se transformarán y convertirán en parte de él.

[113] **todos los espíritus (...) se avergonzarán y después se pondrán radiantes.** Todas las religiones y las ideologías que causaron el antisemitismo, los ataques y las agresiones reconocerán sus errores de forma tal que los podrán reparar y resaltar sus propios lados positivos, ya que en todo movimiento espiritual hay cosas positivas. Después del proceso de purificación y limpieza y de la necesaria *ṪeSHUBaH,* pueden recuperar su luz. Por este motivo primero se avergonzarán y después se pondrán radiantes.

מַגְבִּירָה אֶת הַכֹּל וּמַכְשֶׁרֶת אֶת הַכֹּל. בִּרְכַּת הָעֲנָוָה תָּשׁוּב אֵלֵינוּ, גֹּדֶל הָעֶלְיוֹן מִמַּעַל וּמִתַּחַת יִפְרֹס עָלֵינוּ אֶת הוֹדוֹ וְאֶת סֻכַּת שְׁלוֹמוֹ. כָּל הַמְּאֵרוֹת, כָּל הַנִּגּוּדִים, לִבְרָכוֹת וְלַעֲזָרִים יִתְהַפְּכוּ, כָּל הָרוּחוֹת אֲשֶׁר בַּלְאֻמִּים וְכָל הַנְּטִיּוֹת הַדָּתִיּוֹת, אֲשֶׁר נֶחְשְׁבוּ לְזַעֲוָה, אֲשֶׁר אָמְרוּ: "לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא יִזָּכֵר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד", הֵן הֵן עַצְמָן אֶל מְקוֹרָן יָשׁוּבוּ, יֵבוֹשׁוּ וְאַחֲרֵי כֵן יִנְהָרוּ.

[110] **רַק הָאֲחִיזָה... אֶת הַכֹּל.** עם ישראל, ובעיקר "שרי הקודש" גדולי האומה צריכים להמשיך לאחוז באידאלים הגדולים והשלמים של תיקון עולם, תחיית המתים והגאולה השלמה, ולא הקטנים והחלקיים של בית לאומי ומקלט בטוח לשארית ישראל. דבר זה יגביר את עוצמת התהליכים ויחזק אותם ועל ידי זה יכשיר את כולם להיות חלק מהופעת הגאולה.

[111] **בִּרְכַּת הָעֲנָוָה... סֻכַּת שְׁלוֹמוֹ.** הענווה קשורה לגודל, כיון שהיא מלמדת את האדם שאין לו מעצמו כלום, וכל מה שיש בו מגיע מריבונו של עולם. לכן דווקא הענווה, שהיא הקטנת האדם מצד עצמו, ומתוך כך חיבורו אל ד', גורמת לאותו גודל להופיע בעולם.

[112] **כָּל הַמְּאֵרוֹת... יִתְהַפְּכוּ.** כל הדברים השליליים הנוגדים את המהלך הזה יהפכו להיות חלק ממנו.

[113] **כָּל הָרוּחוֹת... יֵבוֹשׁוּ וְאַחֲרֵי כֵן יִנְהָרוּ.** כל אותן דתות ואידיאולוגיות שגרמו לאנטישמיות ולפרעות ורדיפות יכירו בטעותן ומתוך כך תוכלנה לתקן את הצדדים השליליים שלהן ולהתחבר לחיוביים, שכן בכל תנועת רוח באנושות ולכל דת ולאום יש צדדים טובים, שמתוך הניקוי והזיכוך והחזרה בתשובה על הרע יוכלו להאיר מחדש. לכן תחילה הן "יבושו" במעשיהן ותחזורנה בתשובה, ומתוך כך "ינהרו" ותתגלה הנקודה החיובית שבהן.

La unidad israelita en general y la elevación de los núcleos de vida que hay en ella, la sublimidad de la atención a la voz de la *ṪORaH*, la expresión profunda de los comentaristas de las Escrituras, de los sabios místicos y la sabiduría de la vida de los conocedores del entendimiento, la sangre efervescente de los jóvenes llenos de sentimientos y de canto alegre, y la profundidad de espíritu de los visionarios santos, el dolor interior de los arrepentidos de sus crímenes y la fuerza de la resonancia de los felices de la vida, los instintos de todo corazón y los arreglos espirituales de

[114] **la elevación de los núcleos de vida que hay en ella.** En la congregación de *YiŚRaEL* hay tendencias y movimientos distintos que tienen núcleos de vida, que se exponen a continuación y que componen la unidad de *YiŚRaEL*. Así pues, todos se elevarán para integrarse a la larga línea del gran ideal.

[115] **la sublimidad de la atención a la voz de la *ṪORaH*.** El oír y aceptar las enseñanzas de la *ṪORaH*, es decir, su estudio generalizado en el pueblo de *YiŚRaEL*.

[116] **la expresión profunda de los comentaristas de las Escrituras, de los sabios místicos.** El estudio de la parte oculta mística de la *ṪORaH*, realizado por personas especialmente preparadas para ello.

[117] **la sabiduría de la vida de los conocedores del entendimiento.** Se trata de los estudios científicos y racionales de las ciencias de la vida.

[118] **la sangre efervescente de los jóvenes llenos de sentimientos y de canto alegre.** El entusiasmo y los fuertes sentimientos que surgen naturalmente en la juventud.

[119] **la profundidad de espíritu de los visionarios santos.** La reflexión profunda de las personas santas (En contraposición y complemento a la parte anterior, «la sangre efervescente de los jóvenes»).

[120] **el dolor interior de los arrepentidos de sus crímenes.** La tristeza y la pesadumbre de los arrepentidos de sus pecados

[121] **la fuerza de la resonancia de los felices de la vida.** La energía de los que están contentos con sus existencias y conformes con sus caminos.

[122] **los instintos de todo corazón.** Los lados físicos y materiales que cuando se rigen por la razón forman parte del ideal superior y sirven de medio para su realización.

הָאַחְדוּת הַיִּשְׂרְאֵלִית בִּכְלָלוּתָהּ וְהַהִתְעַלּוּת שֶׁל גַּרְעִינֵי הַחַיִּים שֶׁבָּהּ, הָרוֹמְמוּת שֶׁל קֶשֶׁב קוֹל תּוֹרָה, הַהֶגֶה הֶעָמֹק שֶׁל דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת שֶׁל חַכְמֵי חִידוֹת, וְחָכְמַת הַחַיִּים שֶׁל יוֹדְעֵי בִינָה, הַדָּם הָרוֹתֵחַ שֶׁל בְּנֵי־הַנְּעוּרִים רְוּוּיֵי רֶגֶשׁ וְשִׁירָה עַלִּיזָה וְעֹמֶק רוּחַ שֶׁל צוֹפֵי קֹדֶשׁ, דִּכְאוּת פְּנִימִית שֶׁל שָׁבֵי־פֶשַׁע וּגְבוּרַת רַעַם שֶׁל שְׂמֵחֵי־חַיִּים, יִצְרֵי כָּל לֵב וּמַעַרְכֵי רוּחוֹת שֶׁל כָּל

[114] **וְהַהִתְעַלּוּת שֶׁל גַּרְעִינֵי הַחַיִּים שֶׁבָּהּ.** בתוך כלל ישראל ישנן בחינות שונות ונטיות שונות שיפורטו במשפט הבא, שיש בהם גרעינים של חיות, שכולן הן חלק באחדות ישראל ויתעלו להיות חלק מהקו הארוך, מהאידיאל הגדול.

[115] **הָרוֹמְמוּת שֶׁל קֶשֶׁב קוֹל תּוֹרָה.** ההקשבה והקבלה של דברי התורה, היינו הלימוד הכללי של התורה בעם ישראל.

[116] **הַהֶגֶה הֶעָמֹק שֶׁל דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת שֶׁל חַכְמֵי חִידוֹת.** לימוד הצד הנסתר, הסודי, של התורה, הנעשה על ידי אנשים מיוחדים.

[117] **וְחָכְמַת הַחַיִּים שֶׁל יוֹדְעֵי בִינָה.** הבנה רציונלית וחקירה של מדעי החיים.

[118] **הַדָּם הָרוֹתֵחַ... וְשִׁירָה עַלִּיזָה.** ההתלהבות והרגשות העזים המתפרצים אצל בני הנעורים.

[119] **וְעֹמֶק רוּחַ שֶׁל צוֹפֵי קֹדֶשׁ.** ההתבוננות העמוקה של אנשי הקודש (בא כניגוד והשלמה של החלק הקודם של המשפט: התלהבות בני הנעורים).

[120] **דִּכְאוּת פְּנִימִית שֶׁל שָׁבֵי־פֶשַׁע.** העצב והחרטה של החוזרים בתשובה על חטאיהם.

[121] **וּגְבוּרַת רַעַם שֶׁל שְׂמֵחֵי־חַיִּים.** העוצמה של האנשים השמחים בחייהם ושלמים עם דרכם.

[122] **יִצְרֵי כָּל לֵב.** הצדדים הגופניים המלאים יצרים, שכאשר הם מכוונים על ידי השכל גם הם מהווים חלק מההאידיאל העליון ומשמשים אמצעים להגשמתו.

todo individuo: todos se unirán en el atado de la línea suprema, donde se encuentra la luz de la santidad de santidades. Así bien, dentro de las pequeñas acciones brillará la luz del *MaSHYaḤ* y el resplandor de la resurrección de los mundos, y la eliminación de la muerte abrirá su camino «y pasará su Rey frente a ellos y, a la cabeza de ellos, el Eterno».

[123] **los arreglos espirituales de todo individuo**. Los lados espirituales de las personas.

[124] **La unidad israelita en general (...) todos se unirán en el atado de la línea suprema.** Todo lo antes mencionado se conectará para formar parte de la larga línea superior.

La explicación de la oración: Todas estas partes (la expresión profunda de los comentaristas de las escrituras, la sublimidad de la atención a la voz de la *ṪORaH*, etc.), que constituyen la unidad de *YiŚRaEL*, se adhieren a la línea suprema que conduce a la redención total.

[125] **la luz de la santidad de santidades.** Es el Santo Supremo que incluye lo profano y lo sagrado.

[126] **y pasará su rey frente a ellos y, a la cabeza de ellos, el Eterno.** Este versículo del libro de *MIJaH* se refiere a la redención futura conducida por el Rey, es decir, el Eterno. Esto va en relación con lo expresado en esta sección: que D-ios está a la cabeza de todos estos procesos y los dirige en una larga línea hacia la redención total.

בָּשָׂר, – וְהַכֹּל יֵאָגְדוּ בְּאֶגֶד הַקַּו הָעֶלְיוֹן, שֶׁשָּׁם אוֹר קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וּבְתוֹךְ הַפְּעֻלּוֹת הַפְּעוּטוֹת אוֹר מָשִׁיחַ יִזְרַח וְנַהֲרַת תְּחִיַּת עוֹלָמִים וּמְחִיַּת הַמָּוֶת תָּסֹל מְסִלָּתָהּ, "וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַד' בְּרֹאשָׁם".

[123] **וּמַעַרְכֵי רוּחוֹת שֶׁל כָּל בָּשָׂר.** הצדדים הרוחניים שבאדם.

[124] **הָאַחְדוּת הַיִּשְׂרְאֵלִית... וְהַכֹּל יֵאָגְדוּ בְּאֶגֶד הַקַּו הָעֶלְיוֹן.** כל הדברים הנ"ל יצטרפו להיות חלק מהגשמת הקו העליון הארוך.

הסבר המשפט: הצדדים הללו (רוממות של קשב קול תורה, ההגה העמוק וכו') שמהווים את האחדות הישראלית, כולם יאוגדו אל הקו העליון שמוביל עד הגאולה השלמה.

[125] **אוֹר קֹדֶשׁ קָדָשִׁים.** קודש הקודשים הוא הקודש העליון הכולל את החול ואת הקודש.

[126] **וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַד' בְּרֹאשָׁם.** הפסוק בספר מיכה מדבר על הגאולה העתידה המובלת על ידי המלך, היינו ד'. כך בהקשר של פסקה זו, ד' הוא העומד בראש כל אותם תהליכים ומוביל אותם בקו אחד ארוך עד לגאולה השלמה.

Sección XXI

La influencia del conocimiento supremo en *YiŚRaEL*

El poder especial de *YiŚRaEL* proviene del conocimiento supremo, la *ṪORaH*, que está en él en su conjunto; llega a cada uno en forma oculta y tiene una influencia en él según sus esfuerzos. Todas las instrucciones de la *ṪORaH* tienen una relación con ese conocimiento supremo, aunque surgen en forma de discusión. Los grandes sabios se aferran a la raíz que une todas las diferencias y traen paz al mundo.

La vida particular de *YiŚRaEL* surge del conocimiento supremo, la *ṪORaH*, y llega a cada uno de sus miembros.

La bendición fundamental de *YiŚRaEL*, es el conocimiento supremo adicional en el que está implantado la raíz del intelecto particular de *YiŚRaEL*, exaltado sobre cualquier pueblo, y él

[1] Las secciones 17, 18 y 19 trata de la relación de la imaginación y la voluntad con la razón. Las tres secciones siguientes se ocupan de la razón misma y sus diferentes partes.

[2] **La bendición fundamental de *YiŚRaEL*.** Este le permite hacer grandes aportes a la humanidad, innumerables avances en la ciencia, la tecnología y en diversos aspectos de la cultura universal. El número de intelectuales, científicos y dirigentes judíos que se destacan es, en proporción, mucho más importante que su población. Pero, sobre todas las demás cosas, la bendición especial de *YiŚRaEL* es en materia espiritual, el conocimiento del Eterno, la unión del mundo con D-ios y la manifestación del Creador en el mundo; esta es su aptitud particular y su gran aporte a la humanidad.

[3] **el conocimiento supremo adicional.** El conocimiento es una parte del intelecto y es la aptitud que distingue al hombre del animal. Así lo mencionamos en la oración cotidiana cuando decimos: «Tú diste con misericordia conocimiento al hombre». (ver también comentario de *RaSHI* a *BeRESHIṪ* 2, 7, *HiLJOṪ YeSODĖ HaṪORaH* 4, 8). Esta cualidad no es nada particular de *YiŚRaEL*.

Sin embargo, en *YiŚRaEL* se destaca una aptitud complementaria que es «el conocimiento supremo». Su fuente se encuentra en la *ṪORaH* y este conocimiento adicional lo diferencia de las demás naciones y le permite desarrollar una visión general del mundo, así como también profundizar el vínculo con el Eterno y revelarlo en el mundo material (ver Sección I de esta parte: «*YiŚRaEL* conoce y declara el testimonio del Eterno ...»).

[4] **él.** El conocimiento supremo adicional de *YiŚRaEL*.

פרק כא

השפעת הדעה העליונה על ישראל

כוח החיים המיוחד שבישראל נובע מהדעת העליונה שהיא התורה שנתונה בו בכללותו ומגיעה לכל אחד ואחד באופן גנוז ומשפיעה עליו לפי מאמציו. כל ההדרכות השונות של התורה קשורות לאותה דעת עליונה, גם אם הן מופיעות בצורה של מחלוקות. גדולי הדעת נאחזים בשורש האחדותי של כל החילוקים ומביאים שלום לעולם.

החיים המיוחדים שבישראל נובעים מהדעת העליונה, היא התורה, שניתנה בהם, שהיא מגיעה לכל אחד ואחד מישראל.

בִּרְכַּת יִשְׂרָאֵל הַיְסוֹדִית הִיא תּוֹסֶפֶת הַדַּעַת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבָּהּ נָטוּעַ שֹׁרֶשׁ הַדֵּעָה הַמְיֻחֶדָה לְיִשְׂרָאֵל, הַמְרוֹמָמָה מִכָּל לָשׁוֹן, וְהִיא הוֹלֶכֶת

[1] פסקאות יז עד יט עסקו ביחס של הדמיון והרצון אל השכל. שלושת הפסקאות הבאות עוסקות בשכל עצמו ובחלקיו השונים.

[2] **בִּרְכַּת יִשְׂרָאֵל הַיְסוֹדִית.** בעם ישראל ישנה ברכה מיוחדת, כלומר, כישרון ייחודי שהביא לעולם ברכה בהרבה תחומים, לא רק בתחום הרוחני דתי אלא גם במדע ובתרבות וכו'. מספר המדענים, המנהיגים ומובילי הדרך בתחומים השונים מקרב היהודים גדול לאין ערוך מחלקם היחסי באוכלוסייה. מעל הכל, בנושא הרוחני של דעת אלוהים, הקישור לאלוהות וגילוי האל בעולם ישנה השפעה של הסגולה הישראלית שתורמת מאד לאנושות.

[3] **הַדַּעַת הָעֶלְיוֹנָה.** הדעת (אחד מחלקי השכל) היא התכונה שבה נתייחד האדם מעל בעלי החיים כפי שנאמר בתפילה: אתה חונן לאדם דעת (עיין עוד: רש"י על בראשית ב,ז. הלכות יסודי התורה ד, ח ועוד). תכונה זו משותפת לכל בני האדם ולא רק לישראל.

בישראל יש "תוספת" – "דעת עליונה", בנוסף לדעת הרגילה שיש באומות. הדעת העליונה שניתנה לישראל מקורה בתורה, והיא המבדילה בין ישראל לעמים, והיא זו שמאפשרת לו לפתח השקפת עולם כללית, להעמיק את הקשר לאל ולגלות אותו בעולם הגשמי (עיין פסקה א של חלק זה: "ישראל מכיר ומעיד עדות אל...").

[4] **וְהִיא.** תוספת הדעת העליונה המיוחדה לישראל.

avanza en la corriente de una profecía oculta, nutre con rocío de vida a toda alma de *YiŚRaEL* y la profundidad de la vida superior de la nación solo se alimenta de la fuente de este conocimiento supremo.

Las líneas del conocimiento penetran desde la fuente general de la nación en todas sus generaciones y se extienden en el secreto del intelecto consciente que existe en todos y cada uno de *YiŚRaEL*, que, por él, viven él y sus generaciones la vida israelita en forma general y particular,

[5] **Él avanza en la corriente de una profecía oculta, nutre con rocío de vida toda alma de *YiŚRaEL*.** La *GueMaRaH* (*PeSaḤIM* 66a) afirma acerca de los israelitas: «Si no son profetas, son hijos de profetas». Es decir que cada uno tiene un potencial de profecía. La *ṪORaH* fue dada solo a *MoSHeH*, nuestro maestro; sin embargo, de ella procede «una profecía oculta» que se manifiesta en cada uno de *YiŚRaEL* en forma silenciosa y los une con ese conocimiento supremo y de esta forma emerge la bendición particular del pueblo judío.

[6] **la profundidad de la vida superior de la nación solo se alimenta de la fuente de este conocimiento supremo.** La forma de vida de *YiŚRaEL*, que se expresa en todos los aspectos de la nación, tanto en la santidad como en lo profano, en especial la facultad de descubrir la santidad en la vida, recibe su poder de ese conocimiento supremo.

[7] **el secreto del intelecto consciente que existe en todos y cada uno de *YiŚRaEL*.** El intelecto consciente (lo que el hombre sabe que sabe) contrariamente al inconsciente.

El secreto del intelecto consciente se refiere a que en *YiŚRaEL* este intelecto está influenciado por la profecía oculta que hay en él, es decir, su relación con el conocimiento supremo.

[8] **Las líneas del conocimiento penetran (...) en todos y cada uno de *YiŚRaEL*.** La fuente general de la nación significa su alma general, que es el manantial del que surgen las almas particulares de todas las generaciones. La *ṪORaH* tiene una influencia en el alma general y por su via llega a cada individuo mediante líneas ocultas que actúan sobre sus ideas y la forma como piensa conscientemente.

[9] **viven él y sus generaciones.** Es decir, el pueblo judío como una nación a lo largo de la historia.

בְּשֶׁטֶף שֶׁל נְבוּאָה גְּנוּזָה וּמְמַלְּאָה לְשַׁד טַלְלֵי חַיִּים אֶת כָּל נְשָׁמָה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, וְעֹמֶק הַחַיִּים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הָאֻמָּה דַּוְקָא מִמְּקוֹר הַדַּעַת הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּאת הֵם יוֹנְקִים.

קַוֵּי הַדַּעַת חוֹדְרִים מִמְּקוֹר הָאֻמָּה הַכְּלָלִי בְּכָל דּוֹרוֹתֶיהָ וּמִתְפַּשְּׁטִים בְּרָז הַיְדִיעָה הַהֶכֵּרִית הַשְּׁרוּיָה בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ חַי הוּא וְדוֹרוֹתָיו אֶת הַחַיִּים הַיִּשְׂרְאֵלִיִּים בִּכְלָלָם

[5] **הוֹלֶכֶת בְּשֶׁטֶף... נְשָׁמָה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל.** הגמרא (פסחים סו עמוד א) אומרת: "אם אינם נביאים הן – בני נביאים הן". כלומר משהו מכישרון הנבואה מופיע אצל כל אחד מישראל. התורה אמנם ניתנה דווקא למשה רבינו אך ישנה "נבואה גנוזה" שמגיעה מהתורה הזאת ושופעת לכל אחד מישראל באופן נסתר ומקשרת אותו לאותה דעה עליונה, ומתוך כך מתפשטת הברכה המיוחדת של ישראל.

[6] **וְעֹמֶק הַחַיִּים... הֵם יוֹנְקִים.** החיות המיוחדת שבישראל שבאה לידי ביטוי בכל תחומי החיים בקודש ובחול, ובעיקר היכולת לגלות את הקודש בחיים, מקבלת את כוחה מאותה דעה עליונה.

[7] **בְּרָז הַיְדִיעָה הַהֶכֵּרִית הַשְּׁרוּיָה בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.** הידיעה ההכרית הידיעה שהאדם מודע לקיומה, כלומר, יודע שהוא יודע, להבדיל מידיעה תת מודעת.

הרז של הידיעה ההכרית, כלומר הסוד שהרב מדבר עליו הוא שאצל ישראל הידיעה ההכרית, כלומר המודעת, מושפעת מהנבואה הגנוזה שבו, מהקשר שלו לדעת העליונה שהתווספה לישראל.

[8] **קַוֵּי הַדַּעַת חוֹדְרִים... אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.** מקור ישראל הוא הנשמה הכללית של ישראל שהיא המקור של כל הנשמות הפרטיות של כל הדורות. נשמה כללית זו מושפעת ממקור הדעת העליונה שהיא התורה, ומאותה נשמה יוצאים באופן נסתר קווים, כלומר השפעות של דעת, ומגיעים עד כל יחיד ויחיד מישראל ומשפיעים בצורה נסתרת על הדעת האישית שלו, כלומר, הדרך בה הוא חושב בצורה מודעת.

[9] **הוּא וְדוֹרוֹתָיו.** הוא היינו עם ישראל כאומה, ובכל הדורות.

cada quien según su nivel.

Todas las directrices de la *ṪORaH* están conectadas con este intelecto supremo y las discusiones son aspectos distintos que surgen de él.

Todos los senderos de los consejos y las ideas para la conducta de *YiŚRaEL*, en los asuntos de la vida y el mundo, de la santidad y la fe, de la ciencia y el espíritu, del tiempo y lo frecuente, provienen de la emanación de ese conocimiento superior.

Toda la diversidad de opiniones y los distintos pensamientos son fracciones separadas y

[10] **cada quien.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[11] **que, por él, viven él y sus generaciones la vida israelita en forma general y particular, cada quien según su nivel.** Por la fuerza de la penetración del conocimiento supremo en cada individuo de *YiŚRaEL*, la nación y sus miembros desarrollaron su vida singular a lo largo de las generaciones.

(«por él» significa gracias a él por su mérito. Se puede comprender también «por él» como «para él», pues con ese objetivo el pueblo de *YiŚRaEL* desarrolla su vida para lograr descubrir este conocimiento supremo en su existencia cada uno de acuerdo con su nivel).

Aunque la influencia del conocimiento superior sea innata en cada individuo de la nación, se necesita un esfuerzo personal en el estudio y en la acción para que se manifieste en el intelecto consciente y en la personalidad, cada uno según el nivel de su empeño.

[12] **Todos los senderos de los consejos y las ideas para la conducta de *YiŚRaEL* (...) conocimiento superior.** Todas las ideas y los pensamientos que surgen respecto a todos los aspectos de la vida, los religiosos y los profanos, provienen del conocimiento superior.

Con el término «consejo», el *RaB* puede hacer alusión a las *MiTSVOṪ*. Asi las denominan el *RaMBaM* (*HiLJOṪ ṪeMURaH* 4, 13) y el *ZOHaR* (*YiTRO* 82 2) ya que son realmente orientaciones y recomendaciones para el desarrollo correcto de nuestra existencia. De acuerdo con esta explicación, esta oración indica que todos los consejos y las ideas para la conducta de *YiŚRaEL*, que son las *MiTSVOṪ,* provienen de la *ṪORaH*.

[13] **los asuntos del tiempo y de lo frecuente.** Estos consejos son útiles para los eventos o épocas específicas que ocurren en forma aislada o aquellos que se repiten en todas las generaciones.

[14] **la diversidad de opiniones y los distintos pensamientos.** Si «todos los senderos de los consejos y las ideas para la conducta de *YiŚRaEL*» surgen de la misma fuente «la emanación de ese conocimiento superior», ¿cómo puede existir tal diversidad de opiniones y especialmente en

וּבִפְרָטָם, כָּל חַד וְחַד לְפִי מַעֲלָתוֹ.

כל הדרכות התורה קשורות לדעת העליונה הזו, והמחלוקות הן בחינות שונות שנובעות משורש אחד.

כָּל נְתִיבוֹת הָעֵצוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת לְהַנְהָגָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בְּעִנְיְנֵי הַחַיִּים וְהָעוֹלָם וּבְעִנְיְנֵי הַקְּדֻשָּׁה וְהָאֱמוּנָה, בְּעִנְיְנֵי הַמַּדָּע וְהָרוּחַ, בְּעִנְיְנֵי הַזְּמַן וְהַתְּדִירִיּוּת, מִשְׁפַּעַת זוֹ הַדֵּעָה הָעֶלְיוֹנָה הֵם בָּאִים.

כָּל חִלּוּקֵי הַדֵּעוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הַשּׁוֹנוֹת – פְּלָגִים מְחֻלָּקִים וַחֲדָרִים שׁוֹנִים הֵם שֶׁל הַדַּעַת הָעֶלְיוֹנָה

[10] **חַד וְחַד.** ארמית: כל אחד ואחד.

[11] **שֶׁבִּשְׁבִילָהּ חַי... לְפִי מַעֲלָתוֹ.** בזכות חדירת הדעת העליונה בכל אחד ואחד מישראל חיה האומה הישראלית ויחידיה לאורך כל הדורות את החיים הישראלים.

[לפי פירוש זה המילה בשבילה פרושה "בזכותה". ניתן גם לפרש בשבילה באופן מילולי, כלומר למען מטרה זו. לפי זה יתבאר: עם ישראל חי את חייו לאורך כל ההיסטוריה על מנת לגלות את הדעת העליונה הזו בחייו כל אחד לפי מעלתו].

ואף על פי שראינו שהשפעה זו מגיעה לכל אחד ואחד מהאומה, האופן שבו הוא מגיע להכרה מודעת ולחיות את חייו לפי אותה דעה תלוי בעבודתו האישית ובלימודו וברמה שבה הוא מאפשר לאותה דעה עליונה לחדור אליו ולהשפיע עליו – כל חד וחד לפי מעלתו.

[12] **כָּל נְתִיבוֹת הָעֵצוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת לְהַנְהָגָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל... הֵם בָּאִים.** כל הרעיונות והמחשבות שעולים ביחס להנהגת ישראל בכל תחומי החיים הקודש והחול מגיעים מאותה דעת עליונה.

ייתכן שבמילה "עצות" הרב רומז לדברי הרמב"ם (תמורה ד, יג) והזוהר (יתרו פב עמוד ב) שקוראים למצות התורה "עצות" כיון שהן מדריכות ומייעצות איך לנהל את החיים בצורה הנכונה. לפי זה פרוש המשפט הוא שכל הרעיונות וכל ההדרכות המעשיות ביחס להתנהלות של עם ישראל שהן המצוות מקורן בתורה.

[13] **בְּעִנְיְנֵי הַזְּמַן וְהַתְּדִירִיּוּת.** העצות האלו נוגעות לאירועים או תקופות מסוימות בהיסטוריה, או דברים תדיריים שקיימים בכל הדורות.

[14] **כָּל חִלּוּקֵי הַדֵּעוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הַשּׁוֹנוֹת.** אם "כל נתיבות העצות והמחשבות להנהגתם של ישראל" נובעים מאותו מקור – "משפעת זו הדעת העליונה", ממילא עולה השאלה איך ייתכן שיהיו מחלוקות בעניינים אלו, ובמיוחד בעניינים הנוגעים בתורה שרבו

secciones diferentes de ese conocimiento superior, que «de él se llenan alcobas y patios» y al dividirse tanto a la derecha como a la izquierda se unen por medio de la raíz del conocimiento superior, que se separa en su unidad hacia los dos lados; las partes del conocimiento son «cuatrocientos noventa y nueve y medio por un lado y cuatrocientos noventa y nueve y medio por el otro» y están todos incluidos en la raíz principal

materia de *HaLaJaH* donde las discusiones son tan frecuentes?

[15] **son fracciones separadas y secciones diferentes de ese conocimiento superior.** Toda la diversidad de opiniones proviene del mismo origen; pero, al establecer contacto con este mundo, reciben formas y aspectos diferentes. Se puede comparar con el agua que se adapta a la forma del utensilio que la contiene.

[16] **de él se llenan alcobas y patios.** Esta es una expresión frecuente en el *ZOHaR* y tiene su origen en el versículo de *MiSHLĖ* (24, 4) que afirma: «Con conocimiento las alcobas se llenarán».

En este contexto significa que el «conocimiento supremo» es como una corriente de agua que sale de una misma fuente y llena varias habitaciones y salones, adaptándose en cada oportunidad a la forma que la contiene.

El *ZOHaR* (*MiSHPaTIM* 123a) afirma: «Hay un conocimiento oculto en la boca del Rey... Y todos los tesoros y colores se unen en ella como está escrito: "Con conocimiento las alcobas se llenarán"», es decir que el origen del conocimiento es uno, la boca del Rey del Universo y sale de ella y llena todas las cavidades que existen a su alrededor, en la forma que corresponde, y encierra en él formas y colores diferentes.

[17] **al dividirse, tanto a la derecha como a la izquierda, se unifican por medio de la raíz del conocimiento superior.** Los consejos y los pensamientos se dividen en aspectos diferentes: derecha e izquierda, santo y profano, bondad y justicia; todas las manifestaciones que a veces aparentan ser contradictorias tienen el mismo origen: el conocimiento supremo, que las une.

Esta oración también tiene su origen en el *ZOHaR* (*NaSO* 136a): Estos graneros se llenarán de los dos lados, la derecha y la izquierda esto es lo que afirma: «Y con conocimientos las alcobas se llenarán».

[18] **las partes del conocimiento.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[19] **cuatrocientos noventa y nueve y medio por un lado y cuatrocientos noventa y nueve y medio por el otro...** Esta es una cita del *ZOHaR* que afirma: «salen trece ríos y de ellos, mil efluentes que se dividen en 499,5 y 499,5». Como falta uno para completar la cantidad original, el texto sigue: «Queda medio por aquí

הַזֹּאת, אֲשֶׁר "אִדְּרִין וְאַכְסַדְרָאִין מִתְמַלְּאִין מִנַּהּ", וּבְהִתְחַלְּקוּתָם הֵם מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל מִתְאַחֲדִים עַל־יְדֵי שֹׁרֶשׁ־הַדַּעַת הָעֶלְיוֹן, הַמִּתְחַלֵּק בְּאַחְדוּתוֹ לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, חֲלָקִין דְּדַעַת הֵם "תצ"ט וּפַלְגָּא מִכָּאן וְתצ"ט וּפַלְגָּא מִכָּאן". וְהֵם כֻּלָּם כְּלוּלִים בַּשֹּׁרֶשׁ הָרָאשִׁי הָאֱלֹהִי, הַמְּמַלֵּא בְּאוֹרוֹ הָרוּחָנִי

בהם המחלוקות בדבר הדרך הנכונה להתנהג במצבים מסוימים.

[15] **פְּלָגִים מְחֻלָּקִים וַחֲדָרִים שׁוֹנִים הֵם שֶׁל הַדַּעַת הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּאת.** כל אותן דעות שונות נובעות מאותו מקור, אך בהתחברם לעולם הזה הם מקבלות צורות שונות ובחינות שונות. ניתן להמשיל זאת לזרם של נחל שממלא כלים שנים במים ובכל מקום המים מקבלים את צורת הכלי המקבל אותם אף על פי שהם אותם מים ומאותו מקור.

[16] **אִדְּרִין וְאַכְסַדְרָאִין מִתְמַלְּאִין מִנַּהּ.** ארמית: גרנות (מלשון גורן, וניתן לתרגם: חדרים) ואכסדראות (מין שדרת עמודים מקורה) מתמלאים ממנה. ביטוי זה מופיע מספר פעמים בזוהר ומבוסס על פסוק במשלי (כד, ד), הרמוז בהמשך הפסקה: "ובדעת חדרים ימלאו".

מובנו בהקשר הזה שהדעת העליונה היא כמו זרם שיוצא ממקור אחד וממלא חדרים שונים ואולמות שונים ומקבל את צורתם. כך לדוגמא בספר הזוהר על פרשת משפטים (קכג עמוד א) נאמר (מתורגם): "דעת גנוזה בפי המלך... וכל אוצרות וכל הגוונים מתאחדים בה ככתוב ובדעת חדרים ימלאו, ואותה דעת גנוזה בפי המלך וממלא כל חדרים ואולמות". כלומר מקורה של הדעת הוא אחד – פי המלך, מלכו של עולם, והיא יוצאת ממנו וממלאת את החללים שמסביב באופן המתאים לכל חלל, וגנוזים בה בחינות וגוונים שונים שמתגלים כאשר היא ממלאת את אותם חדרים.

[17] **וּבְהִתְחַלְּקוּתָם הֵם מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל מִתְאַחֲדִים עַל־יְדֵי שֹׁרֶשׁ־הַדַּעַת הָעֶלְיוֹן.** העצות והמחשבות מתחלקות לבחינות שונות, כגון ימין ושמאל, קודש וחול, חסד ודין, שכל אלו הופעות שונות בעולם שלעיתים נראות כמנוגדות אבל שורשן, שהוא הדעת העליון, מאחד אותם.

אף משפט זה רומז לדברי הזוהר, בפרשת נשא (קלו עמוד א) שאומר: "ואלו הגרנות מתמלאים משני צדדים מימין ומשמאל זה שאמר ובדעת חדרים ימלאו".

[18] **חֲלָקִין דְּדַעַת.** ארמית: חלקיה של הדעת

[19] **תצ"ט וּפַלְגָּא מִכָּאן וְתצ"ט וּפַלְגָּא מִכָּאן...** מארמית: 499 וחצי מצד זה ו 499 וחצי מצד זה. זהו ציטוט חלקי של ספר הזוהר שאומר שיוצאים שלושה עשר נהרות וכו' ומהם יוצאים אלף יאורים שמתחלקים 499 וחצי מצד זה ו 499 וחצי מצד זה. לפי החשבון חסר אחד להשלים לאלף, ואומר ספר הזוהר: "נשאר חצי מכאן וחצי מכאן ונעשה אחד",

Divina, que llena con su luz espiritual todos los compartimientos con una fortuna preciada y agradable.

Los grandes se conectan con la raíz unitaria de todas las divergencias y le dan su poder, creando así una armonía entre los diferentes aspectos.

Los grandes y puros de intelecto se esfuerzan para captar la raíz del conocimiento supremo que en su unidad original es indivisible y riega todo con su emanación especial y todas las habitaciones particulares de la derecha y la izquierda se adaptan con esto a sus cualidades; asimismo, todos los consejos superiores e inferiores que se crean en el mundo se van exaltando con la bendición de la paz y toda la tendencia mundial,

y medio por allá y se unen para formar uno». Esto mismo es lo que sigue escribiendo el *RaB*: «Están todos incluidos en la raíz principal Divina». Es decir que toda la diversidad de opiniones tiene un origen común que las une.

[20] **llena con su luz espiritual todos los compartimientos con una fortuna preciada y agradable.** Esta es la continuación del versículo: «con conocimiento las habitaciones se llenarán, con una fortuna preciada y agradable».

Esto quiere decir que el origen común de todos los compartimientos es el que les otorga la luz espiritual, por lo que a pesar de las discusiones existe una relación agradable de unión.

[21] **la raíz del conocimiento supremo.** Es el conocimiento supremo antes de su descenso a este mundo y su división en compartimientos y en aspectos diferentes.

[22] **Los grandes (...) su emanación especial.** Hay sabios de cada uno de los lados. Sin embargo, existen grandes y puros de conocimiento que pertenecen al origen, anterior a las discusiones, que pueden apreciar la luz que brilla en cada posición.

[23] **con esto.** De la capacidad de estos grandes seres de conectarse con la raíz del conocimiento supremo.

[24] **y todas las habitaciones particulares (...) sus cualidades.** La capacidad de aquellos santos de relacionarse con la raíz hace que todas las distintas opiniones y sus aspectos parciales reciban su poder y autenticidad de su origen común unitario.

[25] **todos los consejos superiores e inferiores que se crean en el mundo se van exaltando con la bendición de la paz.** Por el mérito de aquellos hombres grandes, todas esas instrucciones, que surgen de la *ṪORaH* –consejos supremos– o de la inteligencia del hombre, –consejos inferiores–, pueden actuar en armonía y unión, puesto que, al tener un origen común, se pueden encontrar en paz.

אֶת כָּל הַחֲדָרִים בְּהוֹן יָקָר וְנָעִים.

הגדולים אוחזים בשורש האחדותי של כל החילוקים ונותנים להם את כוחו וכך נוצרת הרמוניה בין הבחינות השונות.

גְּדוֹלֵי וּטְהוֹרֵי הַדֵּעַת מִתְאַמְּצִים לֶאֱחֹז בְּשֹׁרֶשׁ הַדַּעַת הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא בְּאַחְדוּתוֹ הַמְּקוֹרִית בִּלְתִּי־מִתְחַלֵּק הוּא וּמַשְׁקֶה אֶת הַכֹּל בְּשִׁפְעָתוֹ הַמְיֻחָדָה, וְכָל הַחֲדָרִים הַפְּרָטִיִּים שֶׁמִּיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל הֵם מִסְתַּגְּלִים עַל־יְדֵי זֶה בִּסְגֻלּוֹתָיו, וְכָל הָעֵצוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּחְתּוֹנוֹת הַמִּתְהַוּוֹת בָּעוֹלָם הִנָּן הוֹלְכוֹת וּמִתְבָּרְכוֹת בְּבִרְכַּת הַשָּׁלוֹם, וְכָל הַנְּטִיָּה

ואלו המשך דברי הרב: "כולם כלולים בשרש הראשי האלהיי...". כלומר לכל הדעות השונות יש שורש אחד שמאחד אותן.

[20] **הַמְּמַלֵּא בְּאוֹרוֹ הָרוּחָנִי אֶת כָּל הַחֲדָרִים בְּהוֹן יָקָר וְנָעִים.** רומז להמשך הפסוק במשלי וזה לשונו: "ובדעת חדרים ימלאו, כל הון יקר ונעים". כלומר, השורש המשותף לכולם הוא שמזרים לכולם את האור הרוחני וממילא למרות המחלוקת שוררת נעימות ואחדות בין הדעות השונות.

[21] **בְּשֹׁרֶשׁ הַדַּעַת הָעֶלְיוֹן.** בדעת העליונה במקורה לפני ירידתה לעולם וחלוקתה ל"חדרים" ולבחינות שונות.

[22] **גְּדוֹלֵי... בְּשִׁפְעָתוֹ הַמְיֻחָדָה.** ישנם תלמידי חכמים השייכים לאחד הצדדים, אך ישנם גדולים וטהורים ששייכים לשורש לפני כל המחלוקות וממילא הם יכולים לראות את האור שמופיע בכל הצדדים השונים.

[23] **זֶה.** על ידי היכולת של אותם גדולים לאחוז בשורש הדעת העליונה.

[24] **וְכָל הַחֲדָרִים... בִּסְגֻלּוֹתָיו.** היכולת של אותם צדיקים לאחוז בשורש האחדותי של הדעות השונות גורמת לכך שאותן דעות ובחינות חלקיות מקבלות את כוחן והאמת שבהן מהשורש האחדותי.

[25] **וְכָל הָעֵצוֹת... בְּבִרְכַּת הַשָּׁלוֹם.** בזכות אותם גדולים, כל אותן עצות, בין אם הן נובעות מהתורה, עצות עליונות, ובין מחכמה אנושית,

en toda la humanidad y en todas las criaturas, se va dirigiendo hacia la rectitud y la paz que se acerca por su causa. «Y daré paz en la tierra y dormiréis, y nadie os asustará. Y aniquilaré todo animal salvaje de la tierra y la espada no pasará por vuestra tierra».

[26] **y toda la tendencia mundial, en toda la humanidad.** La influencia de esas grandes personalidades, que se aferran a la raíz del conocimiento, sobrepasa los límites de *YiŚRaEL* y encuentra el punto de unión entre todas las diferentes corrientes humanas. Se puede entender que por esta razón afirma la *GueMaRaH* (*BeRaJOṪ* 64a): «Los alumnos de los sabios incrementan la paz en el mundo», porque saben encontrar la raíz común, en el conocimiento supremo, entre las diferentes corrientes existentes.

[27] **y en todas las criaturas.** Se amplía hasta influir en todas las criaturas, como se ve en el versículo siguiente.

[28] s**e acerca por su causa.** Todos vienen por causa de la raíz del conocimiento supremo, por medio de los grandes seres que se esfuerzan en aferrarse a ella.

[29] **nadie os asustará.** En la versión impresa aquí hay un punto, cuando en realidad corresponde una coma, porque se trata de un solo versículo.

[30] «**Y daré paz en la tierra (...) la espada no pasará por vuestra tierra».** Este versículo trata de las bendiciones del futuro perfecto, en el que habrá paz en toda la tierra y las bestias salvajes cambiarán su naturaleza para no dañar al hombre.

הָעוֹלָמִית בְּכָל הָאֱנוֹשִׁיּוּת וּבְכָל הַיְצוּרִים הוֹלֶכֶת וְנוֹטָה אֶל הַיֹּשֶׁר וְאֶל הַשָּׁלוֹם הַבָּא לְרַגְלָיו. "וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד. וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ וְחֶרֶב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם".

עצות תחתונות, יכולות לפעול בהרמוניה ובאחדות, כיון שהן מוצאות את השלום ביניהן מתוך כך שכולן נובעות משורש אחד.

[26] **וְכָל הַנְּטִיָּה הָעוֹלָמִית בְּכָל הָאֱנוֹשִׁיּוּת.** ההשפעה של אותם אנשים גדולים האחוזים בשורש הדעת חורגת מגבולות עם ישראל ותמצא את המאחד בין כל הנטיות האנושיות השונות. ניתן להבין שעל זה נאמר בגמרא (ברכות סד עמוד א): "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", כלומר אותם תלמידי חכמים שנאחזים ביסוד הדעת העליונה מרבים שלום בין הבחינות השונות המופיעות במציאות.

[27] **וּבְכָל הַיְצוּרִים.** היא ממשיכה ומתרחבת עד השפעה על כל הבריות וכל היצורים כפי שרואים בפסוק המובא להלן.

[28] **לְרַגְלָיו.** כל אלו באים מחמת שורש הדעת העליונה (המילה לרגליו פירושה בסיבתו) באמצעות זה שהגדולים מתאמצים לאחוז בו כנ"ל.

[29] **מַחֲרִיד.** במהדורה המודפסת יש כאן נקודה, ונראה שצריך להיות פסיק.

[30] **וְנָתַתִּי שָׁלוֹם... לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם.** פסוק זה מובא בברכות שמדברות על העתיד השלם שבו ישרור שלום בכל העולם ואפילו החיות הרעות לא יתקיימו יותר שכן הן ישנו את טבען.

Sección XXII

La influencia del estudio de la *QaBaLaH* y la *HaLaJaH* sobre el espíritu de la nación

El estudio de la *ṪORaH* del secreto y la *HaLaJaH* se corresponden y revelan el alma de *YiŚRaEL*, aportándole aprecio y amor, e inyectando en ella poderes de vida. En el tiempo de la Redención es necesario intensificar la manifestación del alma de *YiŚRaEL* por medio del estudio y esto fortalece la nación en todos sus distintos aspectos. El renacimiento nacional recibirá una influencia positiva por el estudio de los grandes de *YiŚRaEL* que saben elevarse y ver por encima de los eventos dentro de la perspectiva de la *ṪORaH*.

El estudio del secreto que desciende del espíritu de santidad se corresponde con el estudio racional de la *HaLaJaH* y los dos revelan el alma de *YiŚRaEL*, aportándole honor y amor.

La sabiduría, cuya fuente es el espíritu de santidad, siempre coincide con esa fecundidad extraordinaria de la naturaleza del análisis de la *HaLaJaH*, que es el contenido que llena los corazones de *YiŚRaEL*: La fortaleza firme, que rige

[1] **La sabiduría, cuya fuente es el espíritu de santidad.** Se trata del estudio del secreto de la *ṪORaH* que llega por inspiración Divina.

[2] **fecundidad extraordinaria.** El estudio de la *HaLaJaH* crece y se multiplica con detalles y especificidades que surgen en forma continua.

[3] **la naturaleza del análisis de la *HaLaJaH*.** El estudio de la *HaLaJaH* es un análisis lógico y racional, guiado por ciertas normas y principios de la hermenéutica rabínica y no por inspiración Divina.

En apariencia estas dos materias, la *QaBaLaH* y la *HaLaJaH* están completamente desconectadas: la primera se dedica al estudio de mundos espirituales profundos y esotéricos que frecuentemente solo pueden ser alcanzados por inspiración de D-ios; la segunda es totalmente lógica y específica, y se basa en un sistema de consideraciones humanas. Pero, a pesar de estas diferencias que aparentemente las colocan en dos mundos opuestos, en el fondo existe una extraordinaria coincidencia entre ellas y todo detalle de la *HaLaJaH* corresponde a principios espirituales supremos de la enseñanza del secreto y los expresa.

[4] **que es el contenido que llena los corazones de *YiŚRaEL*.** Esta combinación y coincidencia entre la enseñanza de la *QaBaLaH* y la *HaLaJaH* es lo que llena los corazones del pueblo judío, como se explica en la siguiente oración después de los dos puntos.

פרק כב

השפעת לימוד הקבלה וההלכה על רוח האומה

לימוד הסוד וההלכה מתאימים זה לזה ומגלים את נשמת ישראל. גילוי זה מביא לאהבה וכבוד לאומה, ונותן בה כוחות חיים. בזמן הגאולה יש צורך להגדיל את גילוי נשמת ישראל על ידי הלימוד ודבר זה נותן כוח לאומה בכל בחינותיה השונות. ההתעוררות הלאומית תושפע לטובה על ידי הלימוד של גדולי ישראל היודעים להתרומם ולהביט על האירועים מתוך מבט של תורה.

לימוד הסוד ששואב מרוח הקודש מתאים עם הלימוד ההלכתי הרציונלי, ושניהם מגלים את נשמת ישראל, ומזה נובע כבוד ואהבה לישראל.

הַהַשְׂכָּלָה הַנִּשְׁאֶבֶת מִמְּקוֹר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִיא תָּמִיד מַתְאִימָה עִם אוֹתָהּ הַהַפְרָיָה הַמַּפְלִיאָה שֶׁבְּטִבְעִיּוּת הַנִּתּוּחַ הַהֲלָכוּתִי, שֶׁהוּא הוּא הַתֹּכֶן הַמְּמַלֵּא אֶת לִבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: הַגְּבוּרָה הָאֵיתָנָה,

[1] **הַהַשְׂכָּלָה הַנִּשְׁאֶבֶת מִמְּקוֹר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.** ההשכלות וההבנות של חכמת הסוד שמקורן בהשראה אלוהית.

[2] **אוֹתָהּ הַהַפְרָיָה הַמַּפְלִיאָה.** הלימוד ההלכתי, שהוא פרה ורבה עם פרטים ופרטי פרטים שמתחדשים כל הזמן.

[3] **שֶׁבְּטִבְעִיּוּת הַנִּתּוּחַ הַהֲלָכוּתִי.** הלימוד ההלכתי נעשה בצורה טבעית, דהיינו ניתוח שכלי רציונלי על פי עקרונות הלימוד ההלכתיים ולא בדרך של השראה אלוהית.

לכאורה נראה ששני סוגי הלימודים הללו – לימוד הקבלה ולימוד ההלכה אינם קשורים זה לזה. לימוד הקבלה עוסק בהבנות רוחניות עמוקות ונסתרות שלעיתים לא נרכשות בדרך של הבנה רציונלית אלא בדרך של השראה אלוהית ורוח הקודש, ואילו לימוד ההלכה הוא רציונלי ומדוקדק ובנוי על מערכת שיקולים אנושית שכלית. אך למרות ששני התחומים עלולים להראות כעולמות נפרדים יש ביניהם התאמה מופלאה, וכל פרט הלכתי מתאים עם העקרונות הרוחניים העליונים של תורת הסוד ומבטא אותו.

[4] **שֶׁהוּא הוּא הַתֹּכֶן הַמְּמַלֵּא אֶת לִבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.** אותו שילוב והתאמה בין תורת הסוד להלכה הוא התוכן שממלא את ליבם של ישראל כפי שמוסבר במשפט הבא לאחר הנקודתיים.

la vida y teje su sendero y su carácter junto con la naturaleza que se encuentra en esta suprema sabiduría mística, la cual surge de la fuente de la libertad israelita.

De la revelación absoluta del alma de *YiŚRaEL* emana también el manantial vivo y multiplicador del pensamiento de aprecio infinito y amor sin límite a *YiŚRaEL*. Esta es la mirada penetrante, que sabe descubrir los misterios de la vida y apreciar el valor del honor de *YiŚRaEL* por el lado de su unidad interior.

[5] **La fortaleza firme, que rige la vida y teje su sendero y su carácter.** Se refiere a la fortaleza de las normas de la *HaLaJaH*, que determinan el comportamiento israelita y moldean su carácter.

[6] **la naturaleza que se encuentra en esta suprema sabiduría mística.** El estudio místico surge del espíritu de *YiŚRaEL*, corresponde a su verdadera naturaleza y está libre de influencias externas.

[El autor usa dos veces la palabra naturaleza en este párrafo en sentidos diferentes: la primera en referencia a «la naturaleza del análisis de la *HaLaJaH*», para resaltar su carácter humano y no sobrenatural; La segunda en relación con la *QaBaLaH*, para describir su cualidad inherente al espíritu de la nación que está libre de influencias ajenas].

[7] **de la fuente de la libertad israelita.** La mística judía surge de la interioridad de *YiŚRaEL* y del Espíritu de Santidad que posa sobre él; por eso es libre de influencias extranjeras.

Esta combinación de los dos factores –la fortaleza de la *HaLaJaH* que delimita y rige la vida, junto a la *QaBaLaH*, que permite un entendimiento místico libre y sin ataduras, natural e innato– constituye el contenido que llena los corazones de *YiŚRaEL*.

[8] **De la revelación absoluta del alma de *YiŚRaEL*.** Mediante el estudio en toda su diversidad, desde el entendimiento místico hasta el análisis de la *HaLaJaH*, se manifiesta el alma de *YiŚRaEL*.

[9] **pensamiento de aprecio infinito y amor sin límite a *YiŚRaEL*.** Ante la revelación extraordinaria de la grandeza del alma de *YiŚRaEL*, el estudioso se llena de amor y aprecio ilimitado por este pueblo.

[10] **del honor.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[11] **Esta es la mirada penetrante (...) descubrir los misterios de la vida y apreciar el valor de la gloria de *YiŚRaEL* por el lado de su unidad interior.** La grandeza de *YiŚRaEL* frecuentemente

הַמּוֹשֶׁלֶת עַל הַחַיִּים וּמַתְוָה לָהֶם אֶת אָרְחָם וְאֶת צִבְיוֹנָם, יַחַד עִם אוֹתָהּ הַטִּבְעִיּוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַהַשְׂכָּלָה הָרָזִית הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּאת, הַנּוֹבַעַת מִמְּקוֹר הַחֹפֶשׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי.

מֵהַהִתְגַּלּוּת הַמֻּחְלָטָה שֶׁל נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל נוֹבֵעַ גַּם כֵּן הַמַּעְיָן הַחַי וְהַמַּפְרֶה שֶׁל הָגוּת כָּבוֹד אֵין קֵץ וְאַהֲבָה בִּלְתִּי גְּבוּלִית לְיִשְׂרָאֵל. זֹאת הִיא הַסְּקִירָה הַחוֹדֶרֶת, הַיּוֹדַעַת לַחְשֹׂף מַצְפּוּנֵי הַחַיִּים וְיוֹדַעַת לְהַעֲרִיךְ אֶת הָעֵרֶךְ שֶׁל הַיְקָר הַיִּשְׂרְאֵלִי מִצַּד חֲטִיבוּתוֹ הַפְּנִימִית.

[5] **הַגְּבוּרָה הָאֵיתָנָה... וְאֶת צִבְיוֹנָם.** כלומר הגבורה של הצד ההלכתי. אותה גבורה הלכתית שולטת על החיים הישראלים ומעצבת את אופיים ואת צורתם.

[6] **הַטִּבְעִיּוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַהַשְׂכָּלָה הָרָזִית הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּאת.** ההשכלה הרזית נובעת מרוחם של ישראל והיא מתאימה לטבע האמיתי שלהם וחופשית מהשפעות חיצוניות.

[המילה "טבעיות" במשפט הראשון היא במובן של לימוד אנושי ולא על טבעי, ובמשפט זה במובן של טבעי לרוח האומה ומתאים לה].

[7] **מִמְּקוֹר הַחֹפֶשׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי.** תורת הסוד נובעת מפנימיותם של ישראל ומרוח הקודש השורה עליו ולכן משוחררת מהשפעות זרות.

שילוב של שני הדברים הללו: גבורת ההלכה שכופה ומדריכה את החיים יחד עם ההשכלה הרזית החופשית והטבעית לרוח האומה הוא התוכן הממלא את ליבם של ישראל.

[8] **מֵהַהִתְגַּלּוּת הַמֻּחְלָטָה שֶׁל נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל.** הלימוד על חלקיו השונים, ההשכלה הרזית יחד עם הניתוח ההלכתי מגלה ומבטא את נשמת ישראל.

[9] **הָגוּת כָּבוֹד אֵין קֵץ וְאַהֲבָה בִּלְתִּי גְּבוּלִית לְיִשְׂרָאֵל.** לנוכח ההתגלות המופלאה הזאת של נשמת ישראל הלומד מתמלא באהבה וכבוד אין סופיים לעם ישראל.

[10] **הַיְקָר.** הכבוד.

[11] **זֹאת הִיא הַסְּקִירָה... חֲטִיבוּתוֹ הַפְּנִימִית.** סקירה: התבוננות, צורת הסתכלות.

גדולתם של ישראל לעיתים קרובות נסתרת. אך, סקירה, כלומר הסתכלות פנימית, הנובעת מלימוד התורה, מגלה ויודעת להעריך את כבודם של ישראל שבנשמתו מתאחדים ההשכלה העליונה של תורת הסוד יחד עם הגבורה של הלימוד ההלכתי.

El estudio de estas dos partes de la *ṪORaH* otorga a la nación su poder y, en los días de la Redención, su influencia crecerá.

En esos efluentes, donde estas emanaciones de la vida, las prácticas y las teóricas, fluyen juntas en una corriente fuerte e intensa; ahí el misterio de la vida para *YiŚRaEL* está oculto, ahí está depositado el secreto de la fe y la confianza suprema y de ahí *YiŚRaEL* produce el poder para vencer a todos sus enemigos y erguirse para una nueva vida con el florecimiento de una aureola de salvación. La fortaleza nacional, la observancia

queda oculta; sin embargo, una mirada penetrante que surge del estudio de la *ṪORaH* revela y valora la grandeza de *YiŚRaEL,* en cuya alma se une el conocimiento superior de la parte mística y la fuerza racional del estudio de la *HaLaJaH*.

[12] **En esos efluentes.** De la gran fuente del conocimiento del estudio de la *ṪORaH* emanan efluentes, caminos particulares, explicaciones, detalles de la *HaLaJaH* que rigen todas las áreas de la vida.

[13] **las prácticas y las teóricas.** Las prácticas son las normas de la *HaLaJaH* y las teóricas son las enseñanzas espirituales y la *QaBaLaH.*

[14] **ahí el misterio de la vida para *YiŚRaEL* está oculto.** El secreto de la riqueza de la vida particular de *YiŚRaEL*, que le da la fuerza de sobrevivencia y los poderes espirituales especiales de fe y seguridad de la Redención (como se explica en lo que sigue) emana de todos los efluentes del entendimiento teórico y la *HaLaJaH* que fluyen en *YiŚRaEL* a partir del estudio de la *ṪORaH*.

[15] **ahí está depositado el secreto de la fe y la confianza suprema.** De esas corrientes del estudio de la *ṪORaH* emana la fuerza de la fe de *YiŚRaEL* y la confianza en su redención.

[16] **de ahí *YiŚRaEL* produce el poder para vencer a todos sus enemigos.** Este poder que se produce del estudio le permite sobrevivir a sus enemigos gigantes, a pesar de su aparente debilidad a lo largo del exilio.

El verbo *LeNaTSeaḤ,* que hemos traducido por «vencer», lleva en hebreo la connotación de *NeTSaḤ*, eterno, es decir, el poder de perdurar y sobrevivir después de la desaparición de las grandes potencias históricas que trataron de aniquilarlo.

[17] **erguirse para una nueva vida con el florecimiento de una aureola de salvación.** Finalmente, esa fuerza vital del estudio conducirá también a una renovación nacional y espiritual que desembocará en la redención perfecta.

[18] **La fortaleza nacional...** El *RaB* enumera una lista de elementos que son influenciados por las corrientes del estudio, en especial en los días de la Redención que se aproximan.

La fortaleza nacional se expresó durante los años del exilio por el sacrificio, el aguante y la resistencia a las persecuciones

לימוד שני חלקי החכמה נותנים לאומה את כוחה, ובזמן הגאולה השפעתם תגדל.

בְּאוֹתָם הַפְּלָגִים, שֶׁשִּׁפְעוֹת הַחַיִּים, הַמַּעֲשִׂיִּים וְהָעִיּוּנִיִּים הַלָּלוּ, זוֹרְמוֹת בְּיַחַד בְּמֵרוֹץ עַזִּיז וְאַדִּיר, שָׁם רַז הַחַיִּים לְיִשְׂרָאֵל גָּנוּז, שָׁם סוֹד הָאֱמוּנָה וְהַבִּטְחָה הָעֶלְיוֹנָה מֻנָּח, וּמִשָּׁם יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה חַיִל לְנַצֵּחַ כָּל אוֹיְבָיו וְלָקוּם לְחַיִּים חֲדָשִׁים בִּצְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה. הַגְּבוּרָה הַלְאֻמִּית, דִּקְדּוּקֵי מִצְווֹת

[12] **הַפְּלָגִים.** מהמעיין הגדול של ההשכלה של לימוד התורה על חלקיה השונים נובעים פלגים, דרכים פרטיות, הבנות, הסברות, פרטי הלכות בכל תחומי החיים.

[13] **הַמַּעֲשִׂיִּים וְהָעִיּוּנִיִּים.** מעשיים: הלכתיים. עיוניים: רוחניים, מחשבתיים.

[14] **רַז הַחַיִּים לְיִשְׂרָאֵל גָּנוּז.** הסוד לשפע החיים המיוחדים שיש בישראל, שנותן להם את כוח ההישרדות ואת הכוחות הרוחניים המיוחדים, האמונה ובטחון הגאולה (כפי שמפורט בהמשך הפסקה), נובע מאותו כוח חיים שבכל פלגי ההשכלה המחשבתית וההלכתית שזורמים בישראל דרך לימוד התורה.

[15] **שָׁם סוֹד הָאֱמוּנָה וְהַבִּטְחָה הָעֶלְיוֹנָה מֻנָּח.** מאותם זרמים של לימוד נובע כוח האמונה של ישראל והביטחון שבסופו של דבר תגיע גאולתם.

[16] **וּמִשָּׁם יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה חַיִל לְנַצֵּחַ כָּל אוֹיְבָיו.** כוח זה שנובע מהלימוד מאפשר לו לשרוד מול כל האויבים המבקשים להשמידו למרות מצבו החלוש לאורך הגלות.

ניתן להבין כאן את המילה לנצח במשמעות של נצח. כלומר לאו דווקא ניצחון בקרב או במלחמה מול האויבים אלא היכולת להמשיך באופן נצחי לאחר שנעלמו אותם אויבים, היינו כוח ההישרדות המיוחד של ישראל.

[17] **וְלָקוּם לְחַיִּים חֲדָשִׁים בִּצְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה.** בסופו של דבר אותו כוח חיים של הלימוד יוביל גם להתחדשות החיים הלאומיים והרוחניים של ישראל בגאולה השלמה.

[18] **הַגְּבוּרָה הַלְאֻמִּית...** הרב מונה רשימה של דברים שמושפעים מזרמי ההשכלה המיוחדת לישראל, במיוחד בימי הגאולה המתקרבת.

הגבורה הלאומית באה לידי ביטוי במשך כל דורות הגלות במסירות נפש על היהדות ובכוח ההישרדות וההתגברות על הצרות והייסורים. אותה גבורה לאומית באה לידי ביטוי בעת החדשה גם בגבורה פיזית צבאית ובכוח בניין ויצירה.

minuciosa de las *MiTSVOṪ* con el ardor de un amor original, la veneración de la nación y su honor, la obligatoriedad de su victoria y la confianza en su superioridad para ser elevada por encima de las demás naciones de la tierra en el sentido de una elevación verdadera, ética, espiritual, ideal, gloriosa y sana, colmada de mucha paz, de la bendición de la vida y abundancia de la creatividad y la construcción: todas ellas fluirán como el rocío al descubrirse la fuente del pensamiento israelita hereditaria, la transmisión de la sabiduría israelita coordinada con la tradición

y los maltratos. En los tiempos modernos se manifiesta por el establecimiento de su fuerza militar y la edificación de una nación próspera.

[19] **la obligatoriedad de su victoria.** El conocimiento y la seguridad que tiene que superar todos los obstáculos y los enemigos externos.

[20] **la confianza en su superioridad (...) y abundancia de la creatividad y la construcción.** La confianza en la cualidad especial del pueblo de *YiŚRaEL*, que está por encima de las demás naciones, no en un sentido xenofóbico y racista de superioridad, sino en el reconocimiento de sus facultades particulares espirituales e intelectuales, que le otorgan unas cualidades morales y prácticas que pueden influir en toda la humanidad con armonía para la abundancia de creatividad y edificación.

[21] **todas ellas fluirán como el rocío.** La fortaleza nacional, la observancia minuciosa de las *MiTSVOṪ*, la veneración de la nación, la obligatoriedad de su victoria y la confianza en su superioridad... Todas ellas fluirán como el rocío, es decir, un proceso de construcción lento y no como la lluvia que cae con fuerza y rapidez.

[22] **al descubrirse la fuente del pensamiento israelita hereditaria.** Serán como el rocío y se edificarán en el proceso de la Redención por medio de la revelación del pensamiento israelita tradicional, es decir, del estudio de la *ṪORaH* en toda su diversidad, revelado y oculto.

[23] **la transmisión de la sabiduría israelita.** Se trata del estudio de la *QaBaLaH*.

בְּהִשְׁתַּלְהֲבוּת שֶׁל אַהֲבָה מְקוֹרִית, הַעֲרָצָתָהּ שֶׁל הָאֻמָּה וְכִבּוּדָהּ, חִיּוּב נִצְחוֹנָהּ וּבִטְחוֹן רוֹמְמוּתָהּ לִהְיוֹת עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ בְּמוּבָן שֶׁל עֶלְיוֹנִיּוּת אֲמִתִּית, מוּסָרִית, רוּחָנִית, אִידֵאָלִית, הֲדוּרָה וּבְרִיאָה, רְוּיָה שֹׂבַע שֶׁל שָׁלוֹם, שֶׁל בִּרְכַּת הַחַיִּים וְשִׁפְעַת הַיְצִירָה וְהַבִּנְיָן, –כָּל אֵלֶּה כַּטַּל יִזְּלוּ בְּהַחְשָׂפַת הַמַּבּוּעַ שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה הַיִּשְׂרְאֵלִית הַמּוֹרַשְׁתִּית, מָסָרְתָּהּ שֶׁל חָכְמַת יִשְׂרָאֵל הַמֻּתְאָמָה לְמָסָרְתָּהּ הָאֱמוּנִית הַגְּלוּיָה בִּיסוֹדֵי

[19] **חִיּוּב נִצְחוֹנָהּ.** ההכרה והבטחון שהיא וודאי תנצח ותשרוד את כל האתגרים ואת כל האויבים מבחוץ (עיין לעיל הערה 16).

[20] **בִּטְחוֹן רוֹמְמוּתָהּ... וְשִׁפְעַת הַיְצִירָה וְהַבִּנְיָן.** הביטחון באופיו המיוחד של עם ישראל, שהוא עליון על כל גויי הארץ, לא במובן הגזעני המתנשא, אלא ההכרה שיש בו כישרונות מיוחדים רוחניים וחומריים, שנותנים לו עליונות מוסרית ומעשית, ושהיא יכולה לבוא מתוך שלום והרמוניה עם כל האנושות, שתועיל לעולם בהבאת שפע של בניין ויצירה.

[21] **כָּל אֵלֶּה כַּטַּל יִזְּלוּ.** כל אלו היינו הגבורה הלאומית, דקדוקי המצוות, הערצת האומה, חיוב ניצחונה ובטחון רוממותה יבואו כטל, היינו בתהליך בנייה איטי כטל ולא בצורה חזקה ומהירה כמו גשם.

[22] **בְּהַחְשָׂפַת הַמַּבּוּעַ שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה הַיִּשְׂרְאֵלִית הַמּוֹרַשְׁתִּית.** הם ייזלו כטל ויבנו בתהליך הגאולה על ידי גילוי (החשפת) המחשבה הישראלית המסורתית, כלומר לימוד התורה לכל גווניה, הגלוים והנסתרים.

[23] **חָכְמַת יִשְׂרָאֵל.** הפנימית, היינו תורת הסוד.

del pensamiento revelado en los principios de la fe y las leyes de la acción.

Con el despertar de los poderes del pueblo de *YiŚRaEL* está la necesidad de darles un sentido mediante el estudio de los grandes de la *ṪORaH*.

Todos los talentos universales absorbidos por *YiŚRaEL* y todos los despertares de la vida, resultados de cualquier penuria y del empuje de cualquier rayo de luz; todo se unirá junto para

[24] **coordinada con la tradición del pensamiento revelado en los principios de la fe y las leyes de la acción.** Esto se refiere a la parte revelada de la *ṪORaH,* que se divide en dos áreas fundamentales: los principios de la fe y las leyes de acción. El estudio de la fe está formado no solo por una sección oculta, sino también por una parte importante revelada destinada a la mayoría, denominado *EMUNaH,* como son los trece principios de fe de Maimónides y la literatura de ética y filosofía, compuesta por grandes obras tales como: *EMUNOṪ VeDe'OṪ*, el *KUZaRI*, el *MOReH NeBUJIM*, los libros del *MaHRaL,* etc. Todos ellos constituyen los tesoros del estudio de la fe revelada, además de las leyes de acción que es la parte de la *HaLaJaH*.

Esta frase resalta la correspondencia unitaria entre todas las partes del estudio de la *ṪORaH*, la oculta secreta –la *QaBaLaH*– con la revelada que está formada por dos corrientes *EMUNaH* y *HaLaJaH*.

[25] **La fortaleza nacional (...) la fe revelada en los principios del credo y las leyes de la acción.** Todas estas cosas se desarrollan y revelan en época de la Redención, y todas se alimentan de las dos partes del conocimiento, el oculto interno y la tradición revelada constituida por la fe y la *HaLaJaH*.

[26] **Todos los talentos universales absorbidos por *YiŚRaEL*.** A lo largo del exilio *YiŚRaEL* estuvo en contacto con las naciones y de ellas aprendió algunas aptitudes y habilidades.

[27] **resultados de cualquier penuria.** Todas las penurias que sufrió el pueblo judío en el exilio despertaron en él fuerzas de vida.

[28] **del empuje de cualquier rayo de luz.** También las fuerzas vitales que surgieron desde el desarrollo de ideas e ideologías.

[29] **todo.** Los talentos absorbidos de las naciones junto con la influencia de las persecuciones antisemitas y el desarrollo de nuevas ideologías.

El *RaB* hace alusión a tres factores históricos que provocaron el movimiento sionista:

1.– El despertar de movimientos nacionales en Europa («los talentos aprendidos de las naciones»).

2.– El antisemitismo y las persecuciones a las comunidades judías en Europa («resultado de cualquier penuria»).

3.– El desarrollo de una ideología de retorno del pueblo judío a su tierra («empuje de cualquier rayo de luz»). El *RaB* considera que este último componente es el esencial, está oculto y reservado para el despertar nacional israelí.

הָאֱמוּנָה וְתוֹרַת הַמַּעֲשֶׂה.
כָּל הַכִּשְׁרוֹנוֹת הָעוֹלָמִיִּים אֲשֶׁר נִסְפְּגוּ בְּיִשְׂרָאֵל וְכָל הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל חַיִּים מִסִּבַּת כָּל צָרָה וּמִדְּחִיפַת כָּל קַו אוֹרָה, –הַכֹּל יִתְקַשֵּׁר בְּיַחַד לְהוֹלִיד כֹּחוֹת

עם התעוררות הכוחות בעם ישראל יש צורך לתת להם משמעות על ידי הלימוד של גדולי התורה.

[24] **לְמָסָרְתָּהּ הָאֱמוּנִית הַגְּלוּיָה בִּיסוֹדֵי הָאֱמוּנָה וְתוֹרַת הַמַּעֲשֶׂה.** המסורת האמונית הגלויה מתחלקת לשני חלקים: יסודי האמונה ותורת המעשה. האמונה מורכבת לא רק מתורת הסוד הפנימית (המכונה חכמת ישראל במשפט זה) אלא יש בה גם חלקים גלויים שמקובלים בכל עם ישראל ומנוסחים בספרי המוסר, המחשבה והפילוסופיה כמו ספר הכוזרי, מורה נבוכים, אמונות ודעות, ספרי המהר״ל, חלק מספרי הרמח״ל ספרי הרב קוק ועוד רבים. כל אלו הם יסודי האמונה השייכים למסורת האמונית הגלויה מלבד תורת המעשה שהיא הצד ההלכתי.

משפט זה מדגיש את ההתאמה בין שני החלקים של לימוד התורה החלק המוסתר הסודי של הקבלה עם החלק הגלוי על שתי בחינותיו – האמונית וההלכתית.

[25] **הַגְּבוּרָה הַלְאֻמִּית... בִּיסוֹדֵי הָאֱמוּנָה וְתוֹרַת הַמַּעֲשֶׂה.** כל הדברים הנ״ל מתפתחים ומתגלים בזמן הגאולה וכולם שואבים את כוחם משני חלקי ההשכלה, הפנימית הנסתרת שמתאימה למסורת הגלויה, האמונית וההלכתית.

[26] **כָּל הַכִּשְׁרוֹנוֹת הָעוֹלָמִיִּים אֲשֶׁר נִסְפְּגוּ בְּיִשְׂרָאֵל.** במשך הגלות עם ישראל בא במגע עם אומות העולם וספג מהם כישרונות ויכולות שונים.

[27] **מִסִּבַּת כָּל צָרָה.** הצרות שעברו על ישראל בגלות עוררו בו כוחות חיים.

[28] **וּמִדְּחִיפַת כָּל קַו אוֹרָה.** גם כוחות חיים שהתעוררו מהתפתחות רעיונית אידיאולוגית.

[29] **הַכֹּל.** אותם כישרונות שנספגו מהעמים, יחד עם השפעת הצרות והתפתחות רעיונית.

הרב רומז לשלושה מהגורמים המרכזיים להתפתחות הציונות: השפעת רעיונות לאומיים שהתפתחו באירופה (כשרונות עולמיים), רדיפות ואנטישמיות (סיבת כל צרה) ודחיפה רוחנית שנובעת מפנימיות עם ישראל ומלימוד התורה (קו אורה), שהיא הגורם המרכזי הנסתר להתעוררות הלאומית הישראלית.

producir poderes nuevos y vigorizados, dispuestos a renovar su resplandor, en cualquier momento, período y proceso vital que irrumpa en el mundo.

Asimismo, el riego de todas estas plantaciones, que se ramifican constantemente, ha de venir por medio de aquellos estudiosos del Eterno, erguidos en Su casa, los devotos del espíritu de la nación en todo su carácter, los conocedores de acertijos y prodigiosos en ingenio, los que saben elevarse en una gran síntesis, con toda la enorme ramificación espiritual y práctica, que traerá con ella la salvación eterna.

[30] **dispuestos a renovar su resplandor, en cualquier momento.** Las fuerzas nacionales que se revelan y vigorizan no son nuevas, sino renovadas, y vuelven al mundo judío en las últimas generaciones y están dispuestas para surgir e irrumpir en cualquier momento.

[31] **Asimismo, el riego.** Dándoles sentido y vida.

[32] **Asimismo, el riego de todas estas plantaciones (...) ha de venir por medio de aquellos estudiosos del Eterno, erguidos en Su casa.** El surgimiento de estas fuerzas en forma de un movimiento nacional real tiene que estar acompañado por un despertar espiritual que le dé sentido y fuerza vital, que surgirá del estudio de la *ṪORaH*, el cual es permanente y sustentado especialmente por los grandes rabinos y maestros de la parte oculta. Estos eruditos hacen que este despertar no sea un simple movimiento nacional corriente como el de cualquier pueblo, sino que lo impregnan de santidad, para que el Nombre del Eterno se revele en el mundo.

[33] **los devotos del espíritu de la nación en todo su carácter.** Esos estudiosos de la *ṪORaH* son los responsables de resguardar su esencia y enseñanzas para que no desaparezcan como consecuencia de la aparición del movimiento nacional, sino que, por el contrario, que crezcan y se desarrollen.

[34] **los conocedores de los acertijos.** Son los que estudian la parte oculta de la *ṪORaH*.

[35] **prodigiosos en ingenio.** Los que saben dirigir y administrar prácticamente la nación.

[36] **los que saben elevarse en una gran síntesis (...) que traerá con ella la salvación eterna.** Estos grandes saben desarrollar una visión profunda y amplia, que supera la realidad superficial y reconocen el verdadero significado y dimensión de cada evento histórico.

חֲדָשִׁים וּמִתְחַזְּקִים, הָעֲלוּלִים לְחַדֵּשׁ אֶת זִיוָם, בְּכָל עֵת, בְּכָל תְּקוּפָה וּבְכָל מַהֲלַךְ־חַיִּים שֶׁיִּתְפָּרֵץ בָּעוֹלָם.

וְהַרְטָבַת כָּל אֵלֶּה הַנְּטִיעוֹת, הַמִּסְתָּעֲפוֹת תָּמִיד, בֹּא תָּבֹא עַל־יְדֵי אוֹתָם לְמוּדֵי ד׳ הָעוֹמְדִים בְּבֵית ד׳, הָאֲמוּנִים עַל רוּחַ הָאֻמָּה בְּכָל צִבְיוֹנָהּ, חַכְמֵי חִידוֹת וְרַבֵּי תוּשִׁיָּה, הַיּוֹדְעִים לְהִתְרוֹמֵם בְּהַכְלָלָה רַבָּה, עַל כָּל הַהִסְתָּעֲפוּת הָרוּחָנִית וְהַמַּעֲשִׂית הָאַדִּירָה, שֶׁתָּבִיא עִמָּהּ יְשׁוּעַת עוֹלָמִים.

[30] **הָעֲלוּלִים לְחַדֵּשׁ אֶת זִיוָם, בְּכָל עֵת.** הכוחות הלאומיים שמתגלים ומתחזקים הם לא חדשים אלא מתחדשים וחוזרים לעולם היהודי בדורות האחרונים ומוכנים להתפרץ ולהתגלות בכל רגע.

[31] **וְהַרְטָבַת.** נתינת משמעות וחיים.

[32] **וְהַרְטָבַת כָּל אֵלֶּה הַנְּטִיעוֹת... הָעוֹמְדִים בְּבֵית ד׳.** התפרצות הכוחות האלו בצורה של תנועה לאומית ריאלית צריכה להיות מלווה בהתעוררות רוחנית שתתן לה משמעות וכוחות חיים. התעוררות זו תבוא על ידי לימוד התורה הקבוע והעמוק, ובמיוחד על ידי גדולי התורה וחכמי הסוד שלימודם והשפעתם גורמים לכך שהתעוררות הזו לא תהיה תנועה לאומית גרידא ככל העמים אלא תחיה פנימית של קדושת ישראל והופעת שם ד׳ בעולם.

[33] **הָאֲמוּנִים עַל רוּחַ הָאֻמָּה בְּכָל צִבְיוֹנָהּ.** אותם לומדי התורה וגדוליה אחראים על רוח האומה, על הצד הרוחני תורני שלא יעלם בתוך התנועה הלאומית אלא אדרבה יגדל ויתפתח.

[34] **חַכְמֵי חִידוֹת.** חכמי תורת הסוד.

[35] **וְרַבֵּי תוּשִׁיָּה.** החכמים בעלי התושיה, שידעים להדריך באופן מעשי את האומה.

[36] **הַיּוֹדְעִים לְהִתְרוֹמֵם... יְשׁוּעַת עוֹלָמִים.** אותם הגדולים יודעים לפתח ראיה עמוקה ורחבה, שחודרת מבעד לאירועים החיצוניים, ויודעים לזהות את המשמעות האמתית של כל פרטי ההתרחשויות.

Sección XXIII

El estudio general y particular de la *TORaH*

La persona puede sentir una depresión en el estudio de la *ṪORaH* por no conectarse a la parte que corresponde a su esencia. Igualmente, en los días que preceden la Redención esto se refleja también en la humanidad en forma individual y colectiva. Esta crisis tiene que conducir al pueblo de *YiŚRaEL* a aferrarse a la *ṪORaH* en forma general, de tal manera que cada individuo y cada pueblo pueda encontrar su camino particular.

La persona tiene que apegarse a la especialidad de la *ṪORaH* que corresponde a su esencia.

A veces la persona siente que una parte de la *ṪORaH* y de la sabiduría es requerida por su carácter, el perfeccionamiento de su alma y toda su esencia, y cuando se desvía de su especialidad a otro camino, siente una tristeza y rotura interior. Así pues, esta es la profundidad del enigma: «Y para el que sale y el que entra no hay paz; cuando la persona se descarrila de un estudio a otro, no hay paz».

[1] **A veces el individuo siente que una parte de la *ṪORaH* y de la sabiduría es requerida por su carácter, perfeccionamiento de su alma y toda su esencia.** El estudio de la *ṪORaH* es amplio y tiene muchas áreas que difieren en contenido y forma. Por ejemplo, la *HaLaJaH* exige un estudio analítico de todos los detalles. Por su parte, el pensamiento, la filosofía, la ética y la *QaBaLaH* requieren de una visión más global. Todas las partes de la *ṪORaH* son santas y tienen una influencia positiva sobre el individuo; pero, el *RaB* destaca aquí que cada individuo tiene una predisposición y preferencia de acuerdo con su temperamento y la raíz de su alma. Por este motivo necesitará invertir la mayoría de su esfuerzo en una especialidad, que es la que mejor se adapta a sus aptitudes y satisface sus necesidades.

[2] **su especialidad.** La parte de la *ṪORaH* que el individuo siente como necesaria para la reparación de su alma y esencia.

[3] **una tristeza y una rotura interior.** La persona que no es fiel a su propia inclinación y temperamento, los desconoce e insiste en estudiar temas que no son compatibles con la raíz de su alma, puede sufrir crisis espirituales y depresiones, aunque esté dedicado a la *ṪORaH*.

[4] **esta es la profundidad del enigma (...) no hay paz.** Entre las distintas

פרק כג

לימוד התורה הכללי והפרטי

לפעמים יש הרגשת משבר מתוך מה שהאדם לא מתחבר ללימוד התורה המתאים לו אישית. כך גם בימי עקבתא דמשיחא יש חוסר מנוחה ושלום פנימי ליחידים ועמים שלא מוצאים את הנתיב המיוחד להם בלימוד ובעבודת ד׳. המשברים הללו צריכים להביא את עם ישראל לאחוז בתורה בכלליותה ומתוך כך ימצאו הנתיבות הפרטיות של כל יחיד וכל עם.

אדם צריך לדבוק במקצוע התורה המתאים לנשמתו.

לְפְעָמִים מַרְגִּישׁ הָאָדָם, שֶׁאֵיזֶה חֵלֶק מִן הַתּוֹרָה וְהַחָכְמָה נִדְרָשׁ לוֹ לְפִי תְּכוּנָתוֹ וְתִקּוּן נִשְׁמָתוֹ וְכָל מַהוּתוֹ, וּכְשֶׁהוּא נוֹטֶה מִמִּקְצֹעוֹ לְדֶרֶךְ אַחֵר מַרְגִּישׁ הוּא עִצָּבוֹן וְשִׁבָּרוֹן פְּנִימִי בְּקִרְבּוֹ. וְזֶהוּ עֹמֶק הָרָז שֶׁל "וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם, כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִתַּלְמוּד לְתַלְמוּד אֵין שָׁלוֹם".

[1] **לְפְעָמִים... נִשְׁמָתוֹ וְכָל מַהוּתוֹ.** בתורה יש נושאים ותחומים מגוונים שנבדלים זה מזה בתוכן ובצורת הלימוד. לדוגמא, ישנו לימוד הלכתי הנדרש לירידה לפרטים וישנו לימוד מחשבתי שעוסק בעניינים כלליים, יש לימוד מוסרי, קבלי, פלפולי וכו׳. כל חלקי התורה הם קודש ולימודם משפיע על האדם לטובה, אמנם ייתכן שלאנשים שונים יהיו נטיות שונות בלימוד לפי אופים ושורש נשמתם, ולפי זה ייתכן שיידרשו להשקיע את מירב מאמצם בלמוד מסוג מסוים שדווקא הוא המתאים להם לפי אופים ועל מנת לתקן את נשמתם.

[2] **מִמִּקְצֹעוֹ.** מאותו חלק מהתורה שהוא מרגיש שנצרך לתיקון נשמתו ומהותו.

[3] **וּכְשֶׁהוּא... בְּקִרְבּוֹ.** אדם שלא יהיה נאמן לנטייתו הפנימית ויתכחש לה ויתעקש לעסוק בעניינים שאינם לפי שורש נשמתו עלול לחוש בעצב ולעבור משברים רוחניים אף על פי שהוא עוסק בלימוד התורה.

[4] **וְזֶהוּ עֹמֶק הָרָז... אֵין שָׁלוֹם.** הגמרא מבארת את הפסוק "וליוצא ולבא אין שלום" בכמה אופנים, ביניהם שמדובר באדם שפורש מתלמוד למשנה או מתלמוד אחד לאחר שאז

En la época de los talones del *MaSHYaḤ* es difícil para los individuos y las naciones encontrar sus propias facultades y van deambulando entre diferentes ideologías.

Debido a la gran globalidad exigida en la época del «talón del *MaSHYaḤ*», ocurre que el mundo se ofusca hasta el punto de que el individuo no puede encontrar su talento y valor, y se mueve y deambula de un estudio a otro; muchas naciones se confunden y no saben cuál es el lugar de su

interpretaciones del versículo «y para el que sale y el que entra no hay paz» la *GueMaRaH* escribe que se refiere a la persona que va del *ṪALMUD* a la *MiSHNaH*, o de un tratado a otro. *RaSHI* añade también a aquellos que van del *ṪaLMUD YeRUSHaLMI* al *BaBLI*, que es más profundo.

El *RaB* explica que el problema no se deriva del salto de temas, sino que existe una parte de la *ṪORaH* que se adecua mejor a cada persona y la ayuda a su superación personal. En el caso de abandonarla, no encuentra paz ni satisfacción ocasionándole, por el contrario, problemas espirituales y depresión.

[5] **talón del *MaSHYaḤ*.** El período que precede la llegada del *MaSHYaḤ*.

[6] **Debido a la gran globalidad que es requerida en la época del «talón del *MaSHYaḤ*».** El tiempo que precede la llegada del *MaSHYaḤ* se caracteriza por su globalidad. Es decir, hay grandes anhelos de superación en todas las áreas de la actividad humana, un entendimiento general que no se concentra en el detalle específico, sino que pretende explicarlo todo: el significado de la vida, el objetivo de la *ṪORaH*, etc. En esta misma forma, el pueblo judío que vivió muchos años en comunidades cerradas tiene repentinamente aspiraciones nacionales y anhelos universales. Igualmente, en las naciones encontramos ideologías globales de justicia social, eliminación de la pobreza, igualdad, paz, sociedades protectoras de animales, conciencia ecológica, etc.

Esta etapa transitoria es difícil y retadora. Como en cualquier período de cambio, hay un abandono del pasado mientras que el futuro todavía no está completamente establecido; de ahí surgen confusiones y caídas.

[7] **ocurre (...) deambula de un estudio a otro.** Igual que en el estudio de la *ṪORaH* se crean problemas espirituales cuando la persona no se enfoca en el tema que le corresponde por su carácter y las propiedades de su alma, también en el mundo se produce una confusión cuando el individuo no puede encontrar su lugar idóneo para su realización personal: en el estudio deambula de una especialidad a otra, sin encontrar el tema de su interés, y en lo espiritual transita entre múltiples corrientes e ideologías, cometiendo grandes tropiezos y errores, situaciones que no le permiten lograr su felicidad y realización.

[8] **muchas naciones se confunden.** No solo los individuos no encuentran su lugar, sino que pueblos completos también fracasan en la búsqueda de su propia ideología, causando grandes tragedias como guerras y crímenes irreparables.

בעקבתא דמשיחא אנשים ואומות מתקשים למצוא את תכונתם העצמית ונעים בין אידיאולוגיות שונות.

מִתּוֹךְ גֹּדֶל הַכְּלָלוּת הַנִּדְרָשׁ לִהְיוֹת בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא, יֵשׁ שֶׁמִּתְבַּלְבֵּל הָעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא יוּכַל הָאָדָם לִמְצֹא אֶת בְּחִינָתוֹ וְעֶרְכּוֹ וְיָחוּג וְיָנוּעַ מִתַּלְמוּד אֶל תַּלְמוּד, וְעַמִּים רַבִּים מִתְבַּלְבְּלִים

אין לו שלום. מפרש רש״י: מש״ס ירושלמי לש״ס בבלי שהוא עמוק וכו׳.

הרב מבאר את הקושי לא מצד מעבר מנושא אחד לנושא עמוק או קשה יותר, אלא סוד המדרש הוא שלכל אדם יש סוג של לימוד שמתאים לו ומביאו לתיקונו ושלמותו כנ״ל, וכאשר אדם עוזב את צורת הלימוד המתאימה לו, הרי שאין לו שלום, כלומר אין לו סיפוק ונחת רוח בלימוד והוא חווה עצב ומשבר.

[5] **בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא.** בתקופה שלפני הגעת המשיח.

[6] **מִתּוֹךְ גֹּדֶל הַכְּלָלוּת הַנִּדְרָשׁ לִהְיוֹת בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא.** התקופה שלפני הגעת המשיח מאופיינת בצורך בכלליות. כלומר, ישנן שאיפות כלליות לתיקון וכן להבנה כללית שלא מתמקדת בפרט ספציפי אלא שואפת לתפוס את הכל, את משמעות החיים, את מטרת התורה וכדו׳. כך בתוך עם ישראל, שבמשך הגלות חי בעיקר כפרטים בתוך קהילות סגורות, לפתע ישנן שאיפות לאומיות כלליות ועיסוק בגורלו ובייעודו של עם ישראל, וכן שאיפות אוניברסליות לתיקון עולם. גם בעולם צומחות אידיאולוגיות ששואפות לתיקון כללי כגון בתיקון חברתי או מדיני, צדק חברתי, שלום עולמי שוויון זכויות וכדו׳.

תקופת מעבר ושינוי זו היא תקופה קשה ומאתגרת. כמו בכל תקופת מעבר ישנה זניחה של המצב הקודם אבל עדיין לא נבנה המצב החדש והשלם, ומתוך כך היא מביאה גם לחושך בלבול ונפילה.

[7] **יֵשׁ שֶׁמִּתְבַּלְבֵּל... אֶל תַּלְמוּד.** הבלבול הכללי בעולם גורם לכך שהאדם הפרטי לא יוכל למצוא את מקומו ועניינו המיוחד בתוך המכלול של השאיפות הכלליות. כאותו אדם שיוצא מתלמוד לתלמוד, ולא מוצא את הלימוד המתאים לו, כך רבים בתקופת עקבתא דמשיחא עסוקים בחיפוש עצמי רוחני, נעים מזרם רוחני אחד לאחר ולא מוצאים נחת והתאמה בשום אידאולוגיה או שיטה רוחנית.

[8] **וְעַמִּים רַבִּים מִתְבַּלְבְּלִים.** לא רק אנשים יחידים לא מוצאים את מקומם אלא גם עמים שלמים שנוהים אחרי אידיאולוגיות שונות אך אינם מוצאים מנוחה באף אחת מהן, ועלולים לגרום למשברים ולמלחמות וכדו׳.

sostén y el objetivo de su fundación. «Y la tierra se tambalea como un ebrio y oscila como una choza; se agravará sobre ella su transgresión y caerá, y no volverá a levantarse. Acontecerá en aquel día que el Eterno condenará al ejército de los Cielos en lo alto y a los reyes de la tierra sobre la tierra».

Estos padecimientos son parte del proceso de cambio que llevará a *YiŚRaEL* a aferrarse a la *ṪORaH*, en forma general, y así quedarán iluminados los caminos particulares que corresponden a cada individuo.

No se trata de un castigo de opresión ni destrucción, sino del cambio de posiciones y características y desde la profundidad de la oscuridad será incentivado *YiŚRaEL* para tomar la luz de la *ṪORaH* en toda su globalidad; entonces los

[9] **el lugar de su sostén.** Esta confusión hace que los pueblos no puedan identificar sus propias facultades.

[10] **el objetivo de su fundación.** Cada nación tiene objetivos e ideologías nacionales por medio de las cuales pueda ayudar a toda la humanidad. En la confusión del período premesiánico los pueblos no encuentran la visión y misión de su existencia, es decir, la razón por la cual se transformaron en nación y la forma de realizarla.

[11] **Y la tierra se tambalea como un ebrio y oscila como una choza.** Este versículo de *YeSH'AYaHU* habla de la confusión y la falta de tranquilidad que habrá en las naciones. Según las palabras del *RaB,* esto se deriva de la incapacidad de identificar sus cualidades particulares y encontrar su verdadera esencia.

[12] **se agravará sobre ella su pecado y caerá, y no volverá a levantarse.** La confusión, la búsqueda y la falta de tranquilidad provocan la caída en el pecado. Como resultado, se produce el deterioro de la humanidad.

[13] **el Eterno condenará.** El Eterno juzgará y sancionará a las naciones por su caída y deterioro. Más adelante la penalidad es explicada.

[14] **No se trata de un castigo de opresión ni destrucción, sino el cambio de posiciones y características.** No se trata de opresión ni aniquilación. El castigo (mencionado en el versículo «acontecerá en aquel día que el Eterno condenará...») es parte del proceso de cambio y recuperación que las naciones tienen que sufrir. Su meta es construir y no destruir.

[15] **desde la profundidad de la oscuridad.** Este estado de confusión crea una especie de oscuridad ética en el mundo y la verdad parece haber desaparecido; las fronteras entre el bien y el mal se diluyen.

[16] **desde la profundidad de la oscuridad será incentivado *YiŚRaEL* para tomar la luz de su *ṪORaH* en toda su globalidad.** En esta confusión y

וְאֵינָם יוֹדְעִים גַּם הֵם אֶת מְקוֹם אֲחִיזָתָם וּמַטְּרַת כּוֹנְנִיּוּתָם, וְ״נוֹעַ תָּנוּעַ אֶרֶץ כַּשִּׁכּוֹר וְהִתְנוֹדְדָה כַּמְּלוּנָה, וְכָבַד עָלֶיהָ פִּשְׁעָהּ וְנָפְלָה וְלֹא תֹסִיף קוּם, וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד ד׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה״.

הייסורים הללו הם חלק מתהליך השינוי שיביא את ישראל לאחוז בתורה בכלליותה וכך יאירו הנתיבות הפרטיות המתאימות לכל אחד.

הַפְּקִידָה הִיא לֹא הַכְבָּדָה וְכִלָּיוֹן כִּי אִם חִלּוּף מַעֲמָדִים וּתְכוּנוֹת, וּמִתּוֹךְ עֹמֶק הַחֹשֶׁךְ יִתְעוֹדֵד יִשְׂרָאֵל לֶאֱחֹז בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ בְּכָל כְּלָלִיּוּתָהּ, וְאָז

[9] **מְקוֹם אֲחִיזָתָם.** מחמת הבלבול העמים לא יודעים לזהות את תכונותיהם העצמיות.

[10] **וּמַטְּרַת כּוֹנְנִיּוּתָם.** כונניותם היינו התייסדותם והפיכתם לעם. לכל עם יש מטרות ותכונות לאומיות שנועדו לתרום לכלל האנושות. בתוך הבלבול של תקופת עקבתא דמשיחא העמים לא מצליחים למצוא את מטרת קיומם ולשם מה נהפכו לעם.

[11] **וְ״נוֹעַ תָּנוּעַ... עַל הָאֲדָמָה״.** פסוק זה מתוך נבואת ישעיהו מדבר על בלבול וחוסר שקט שיהיו בקרב העמים, וכפי שהרב מתאר כאן הדבר נובע מכך שהעמים לא מצליחים לבטא את תכונתם העצמית ולהתחבר למהותם האמתית.

[12] **וְכָבַד עָלֶיהָ פִּשְׁעָהּ וְנָפְלָה וְלֹא תֹסִיף קוּם.** הבלבול, החיפוש וחוסר השקט גורמים לנפילה בחטאים ומתוך כך להידרדרות האנושות.

[13] **יִפְקֹד.** הקדוש ברוך הוא ישפוט ויעניש את האומות על החטא והנפילה. במשפט הבא מוסברת מהותה של פקידה זו.

[14] **הַפְּקִידָה הִיא... מַעֲמָדִים וּתְכוּנוֹת.** המשפט והענישה האלוהיים (המוזכרים בפסוק: ״ביום ההוא יפקוד וכו׳״) לא נובעים מרצון להכביד על העמים או לכלותם, אלא הם חלק מתהליך השינוי והבנייה שהם צריכים לעבור. מטרתם לתקן ולא להרוס.

[15] **וּמִתּוֹךְ עֹמֶק הַחֹשֶׁךְ.** מצב הבלבול הזה יוצר חושך מוסרי בעולם, שנראה שהאמת אבדה בו ואין הבדל בין רע לטוב ובין אמת לשקר.

[16] **וּמִתּוֹךְ עֹמֶק... בְּכָל כְּלָלִיּוּתָהּ.** מתוך הבלבול והחושך הזה עם ישראל יאחוז בתורה בצורתה הכללית. לא רק בפרט כזה או אחר אלא גם בערכים הכלליים שבה ובהדרכתה על מנת לחזור ולהאיר את העולם.

כלומר, הפתרון לבעיה המוזכרת בתחילת הפסקה, שהאדם לא מוצא את מקומו הפרטי ונע ונד בעולם הרוחני אינו רק חיפוש אישי של אותה בחינה של כל אחד ואחד, אלא חזרה אל הכלליות שבתורה.

senderos del mundo se iluminarán frente a él y se aferrará a su fortaleza y le hará paz, paz hará con él y la *ṪORaH* retornará a los que la estudian y en descanso y reposo serán redimidos.

oscuridad el pueblo de *YiŚRaEL* se asirá a la *ṪORaH,* no solo en todos sus innumerables detalles, sino también en su aspecto universal y global; será nuevamente luz para las naciones.

Es decir, que la solución al problema mencionado al principio de esta sección, de la inestabilidad del individuo que no ubica su lugar propio, está también en el encuentro con el aspecto general de la *ṪORaH*.

[17] **los senderos del mundo.** Desde la visión general, se aclaran los caminos particulares que son más convenientes para cada individuo y nación, según su carácter y capacidad.

[18] **se aferrará a su fortaleza**. Es decir, a la *ṪORaH*.

[19] **paz hará con él**. Con *YiŚRaEL*.

[20] **se aferrará a su fortaleza y le hará paz, paz hará con él.** A partir de la *ṪORaH* global se aclarará a cada individuo y a cada nación –en especial a *'AM YiŚRaEL*– su camino y se unirá a su esencia particular. Así cada uno recuperará su paz y tranquilidad interior.

[21] **la *ṪORaH* retornará a los que la estudian.** La *GueMaRaH* enumera una lista de eventos que ocurrirán en la generación de la llegada del hijo de *DaViD*, entre ellos que la *ṪORaH* retornará a los que la estudian. Dentro de esta perspectiva, cada uno ha de encontrar la parte de la *ṪORaH* que más lo satisfaga y de esta forma la recuperará «de acuerdo con su carácter y al perfeccionamiento de su alma y toda su esencia», como se afirmó al inicio.

[22] **en descanso y reposo serán redimidos.** El retorno a la *ṪORaH* y a su iluminación del mundo se hará en forma paulatina y llevará a la redención del individuo y del colectivo.

נְתִיבוֹת עוֹלָם יָאִירוּ לְפָנָיו וְיַחֲזִיק בְּמָעֻזּוֹ וְיַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לוֹ, שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לוֹ וְתוֹרָה חוֹזֶרֶת לְלוֹמְדֶיהָ וּבְשׁוּבָה וָנַחַת יִוָּשֵׁעוּ.

[17] **נְתִיבוֹת עוֹלָם.** דווקא מתוך האחיזה בכלליות מתבארות גם הדרכים הפרטיות (נתיבות) המתאימות לכל אחד ואחד ולכל עם ועם לפי עניינו ותכונתו.

[18] **וְיַחֲזִיק בְּמָעֻזּוֹ.** יחזיק במה שנותן לו כוח ועוז כלומר התורה.

[19] **לְפָנָיו... בְּמָעֻזּוֹ... לוֹ...לוֹ.** לעם ישראל.

[20] **וְיַחֲזִיק בְּמָעֻזּוֹ וְיַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לוֹ, שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לוֹ.** מתוך התורה הכללית יואר גם לכל אדם ולכל עם, ובמיוחד לעם ישראל, דרכו הפרטית והוא יתחבר למהותו העצמית ומתוך כך יחזור אל כל אחד השלום הפנימי והנחת.

[21] **וְתוֹרָה חוֹזֶרֶת לְלוֹמְדֶיהָ.** בגמרא מובאת רשימה של דברים שיקרו בדור שבן דויד בא, וביניהם שתורה חוזרת ללומדיה. בהקשר זה הכוונה שכל אחד ואחד מוצא את לימוד התורה המתאים לו והתורה חוזרת אליו, התורה המתאימה "לפי תכונתו ותיקון נשמתו וכל מהותו", כפי שנאמר בתחילת הפסקה.

[22] **וּבְשׁוּבָה וָנַחַת יִוָּשֵׁעוּ.** החזרה לתורה והארתה את העולם תבוא באופן איטי והדרגתי, "בשובה ונחת", ותביא לישועת הפרט והכלל.

Sección XXIV

La vía tempestuosa y su adaptación a la tradición

El espíritu de la *HaLaJaH* es paciente: introduce lo sagrado dentro de la vida en forma gradual y constituye una base sólida para las enseñanzas profundas de lo oculto. Existe otra vía impetuosa que rompe barreras y pretende hacer cambios inmediatos. Este camino, aunque vital en momentos de crisis, no puede ser adoptado en forma permanente. En *YiŚRaEL* también surgen espíritus revolucionarios, que son importantes en ciertas circunstancias; pero, con el tiempo, deben de moderarse e integrarse a la tradición, y así influir tanto en los hombres grandes como en el resto del pueblo.

El espíritu de la *HaLaJaH* es paciente, introduce lo sagrado dentro de la vida en forma gradual y constituye una base sólida para la *AGaDaH* suprema.

Hay un espíritu ecuánime que se acopla bien con el mundo y la vida, con las disposiciones de las acciones y la conducta de virtudes, no se destaca por su obra en sí mismo; pero, revela su fuerza hermosa y ordenada cada vez que se llega al estudio y a la práctica. Este es el espíritu de la *HaLaJaH*, el de la *ṪORaH* oral, que dispone lo

[1] **un espíritu ecuánime.** Una posición equilibrada y prudente, en relación con el modo correcto de vida: el estudio de la *ṪORaH* que sirve de guía al pueblo judío. (En oposición al «espíritu impetuoso» que se describe a continuación, que es una posición extrema e inestable).

[2] **que se acopla bien con el mundo y la vida, con las disposiciones de las acciones y la conducta de virtudes.** Este espíritu se adapta perfectamente con la vida, no se le opone ni interrumpe, ni causa grandes revoluciones; por el contrario, es paulatino y se adopta a ella en forma natural y se expresa con atributos virtuosos y acciones justas.

[3] **no se destaca por su obra en sí mismo.** El espíritu ecuánime no llama particularmente la atención.

[4] **pero, revela su fuerza hermosa y ordenada cada vez que se llega al estudio y a la práctica.** El poder de este espíritu se manifiesta en el estudio y en la forma como pone en práctica sus principios en la vida cotidiana.

[5] **el espíritu de la *HaLaJaH*, de la *ṪORaH* oral.** Aquí se refiere a los fundamentos del estudio y de la jurisprudencia. La forma y el orden del estudio tradicional (lo revelado y luego lo esotérico, etc.). Todo ello forma el espíritu de la *HaLaJaH* y de la *ṪORaH* oral.

פרק כד

הדרך הסוערת והשתלבותה בדרך המסורתית

רוח ההלכה מתונה ומסדרת את הקודש בחיים בצורה הדרגתית, ומהווה בסיס גם לעניינים עמוקים של תורת הסוד. ישנה רוח סוערת שלא פועלת באופן הדרגתי אלא מנסה לפרוץ גדרים ולעשות שינויים משמעותיים בבת אחת. רוח כזאת היא חיונית לפעמים ברגעי משבר אך אינה יכולה להוות דרך קבועה. כך גם בישראל ישנן רוחות מהפכניות כאלה, שהן חיוניות בזמנים קשים, אם עם הזמן הן צריכות להתמסד ולהשתלב בדרך המסורתית המקובלת ואז יוכלו להשפיע לטובה הן על הגדולים והן על ההמון.

רוח ההלכה היא רוח מתונה שמשלבת את הקודש בחיים בצורה מסודרת ומהווה בסיס לאגדה העליונה.

יֵשׁ רוּחַ מְמֻזָּג שֶׁמִּתְעָרֵב יָפֶה עִם הָעוֹלָם וְהַחַיִּים, עִם סִדְרֵי הַמַּעֲשִׂים וְהַנְהָגוֹת הַמִּדּוֹת, אֵינֶנּוּ נִכָּר כָּל־כָּךְ בִּפְעֻלָּתוֹ לְעַצְמוֹ, אֲבָל הוּא מְגַלֶּה אֶת כֹּחוֹ הַנָּאֶה וְהַמְסֻדָּר בְּכָל עֵת שֶׁיַּגִּיעַ הַדָּבָר לִידֵי תַּלְמוּד וְלִידֵי מַעֲשֶׂה. זֶהוּ רוּחַ הַהֲלָכָה, רוּחַ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, הַמְסַדֶּרֶת אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּאֹרַח

[1] **רוּחַ מְמֻזָּג.** גישה שקולה ומתונה ביחס לדרך החיים הנכונה, ללימוד התורה ולהדרכה לעם ישראל (בניגוד ל״רוח סער״ בהמשך שמתייחס לגישה קיצונית ובלתי יציבה).

[2] **שֶׁמִּתְעָרֵב יָפֶה... וְהַנְהָגוֹת הַמִּדּוֹת.** הרוח הזו משתלבת יפה בחיים. לא מתנגדת להם מפריעה את מהלכם או גורמת למהפכות אלא פועלת בתוך החיים ומשתלבת בהם בצורה טבעית ובאה לידי ביטוי במידות מתוקנות ובמעשים נכונים.

[3] **אֵינֶנּוּ נִכָּר כָּל־כָּךְ בִּפְעֻלָּתוֹ לְעַצְמוֹ.** הרוח הזו איננה בולטת ואינה גורמת תשומת לב מיוחדת.

[4] **אֲבָל הוּא... וְלִידֵי מַעֲשֶׂה.** כוחו של הרוח הזו מתגלה בצורת הלימוד וביישום עקרונות אלו בחיי המעשה.

[5] **רוּחַ הַהֲלָכָה, רוּחַ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה.** הרוח העולה מעקרונות הלימוד והפסיקה, דרך הלימוד וסדר הלימוד (ניגלה ואחר כך נסתר

sagrado en el camino de la vida. Cuando está lo suficientemente desarrollado y perfeccionado se transforma en asiento y base elevada para la *AGaDaH* suprema, que se dirige a las alturas celestiales y atrapa los anhelos eternos.

Existe un espíritu impetuoso que pretende saltar todas las etapas y repararlo todo en forma inmediata.

Sin embargo, hay un espíritu impetuoso, que

[6] **dispone lo sagrado en el camino de la vida.** El espíritu de la *HaLaJaH* pretende introducir la santidad en lo cotidiano. De forma tal que nos enseña cuáles son las acciones correctas para lograr santificar nuestras vidas y cuáles tienen un efecto contrario, lo mismo para las virtudes.

[7] **una base elevada.** En *SHeMONaH QeBaTSIM* está escrito: «Una base para un espíritu elevado» y así fue corregido en algunas ediciones nuevas.

[8] **se transforma en asiento y base elevada para la *AGaDaH* suprema.** Este término designa básicamente los textos de la literatura rabínica que no contienen enseñanzas de *HaLaJaH*. Pueden encontrarse en el *ṪaLMUD* o en el *MIDRaSH*. Su sentido se extendió a la parte ética y filosófica del judaísmo, que llega a su cima en las enseñanzas esotéricas, que corresponden a la «*AGaDaH* suprema».

La *HaLaJaH* es diferente de la *AGaDaH* en forma aparente; pero, en su interior existe una correspondencia. Por este motivo su espíritu constituye una base firme para los conceptos de la *AGaDaH* y estas dos partes de la *ṪORaH* se complementan. Existe la necesidad de un orden en el estudio: primero la *HaLaJaH*, para adquirir una formación completa en las leyes prácticas, y de último, dejar la parte mística. (Ver Maimónides *HILJOṪ YeSoDĖ HaṪORaH* 4, 13. Para la relación entre la *HaLaJaH* y la parte oculta, ver la sección 22 de esta parte).

[9] **que se dirige a las alturas celestiales.** La *AGaDaH* trata de temas elevados y abstractos.

[10] **los anhelos eternos.** La *AGaDaH* se refiere a las aspiraciones sublimes hacia lo Divino, por atraer Su presencia al mundo y apegarse a Él.

[11] **un espíritu impetuoso.** Hay una actitud que, aunque esté relacionada con lo sagrado y anhela elevarse, es impaciente e inestable; no es capaz de atender una formación gradual –de la *HaLaJaH* a la *AGaDaH,* para después llegar a los niveles más altos–, sino que se precipita sin cumplir con un orden para alcanzar el conocimiento esotérico. Este comportamiento se repite en su relación con el mundo; quiere realizar grandes revoluciones y cambiar las cosas bruscamente, sin seguir un proceso paulatino escalonado.

(A continuación, se comprueba que el *RaB* se refiere al movimiento jasídico, que actuó en sus inicios en forma precipitada. Ver más adelante, observación 26, en nuestro comentario al texto «de esto carece»).

(para complementar la información sobre las características del «espíritu tempestuoso» ver *ZiR'ONIM* de *SeFeR OROṪ* capítulo 3 – Las almas del mundo del *ṪOHU*).

הַחַיִּים. כְּשֶׁרוּחַ זֶה מְתֻקָּן וּמְשֻׁכְלָל כָּל צָרְכּוֹ הֲרֵי הוּא נַעֲשֶׂה כִּסֵּא וּבָסִיס עֶלְיוֹן שֶׁל הָאַגָּדָה הָעֶלְיוֹנָה, הַמְשׁוֹטֶטֶת בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים וְתוֹפֶסֶת אֶת הַמַּאֲוַיִּים הַנִּצְחִיִּים.

אָמְנָם יֵשׁ רוּחַ־סַעַר, שֶׁאֵינוֹ מִתְקַשֵּׁר עִם הָרוּחַ

ישנו רוח סער השואף לדלג על כל השלבים ולתקן הכל באופן מיידי.

וכדו׳) המסורתיים, כל אלו יוצרים את רוח ההלכה ורוח התורה שבעל פה.

[6] **הַמְסַדֶּרֶת אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּאֹרַח הַחַיִּים.** רוח ההלכה נועדה להכניס את הקודש בתוך החיים הממשיים. כך ההלכה מדריכה אותנו אלו פעולות הן נכונות לפי עקרונות הקודש ובעזרתן אנו מקדשים את חיינו ואילו פעולות מרחיקות אותנו מכך ויש להימנע מהן, וכן מהן המידות הנכונות שעלינו לאמץ ולסגל לעצמינו ומאלו עלינו להתרחק.

[7] **וּבָסִיס עֶלְיוֹן.** בשמונה קבצים כתוב: וּבָסִיס לְרוּחַ עֶלְיוֹן, וכך תיקנו בכמה מהדורות חדשות.

[8] **הֲרֵי הוּא... הָאַגָּדָה הָעֶלְיוֹנָה.** באופן מילולי האגדה היא החלק הלא הלכתי שמופיע בתלמוד ובחיבורים אחרים כגון מדרשים. אמנם הביטוי "אגדה" מקבל משמעות רחבה יותר והוא מייצג את כל החלק המחשבתי פילוסופי של היהדות (שכן בתוך האגדות הכניסו חכמים בדרך רמז את העקרונות המחשבתיים), שמגיעה בעליונותה עד תורת הסוד, שהוא ה"אגדה העליונה".

ההלכה שונה בהופעתה מהאגדה אך מתאימה לה בפנימיותה, לכן רוח ההלכה מהווה בסיס יציב לרעיונות של האגדה ושני חלקי התורה האלו משלימים זה את זה. יש צורך בבניין מסודר, תחילה לימוד הלכה והתמלאות בתורה הנגלית, ולאחר מכן ניתן לבנות את קומת הסוד (עיין רמב"ם הלכות יסודי התורה ד, יג. עוד על הקשר בין ההלכה והסוד עיין לעיל פסקה כב בחלק זה).

[9] **הַמְשׁוֹטֶטֶת בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים.** האגדה עוסקת בעניינים עליונים ומופשטים.

[10] **הַמַּאֲוַיִּים הַנִּצְחִיִּים.** האגדה העליונה מעודדת פיתוח שאיפות ורצונות נצחיים הקשורים להתגלות ד׳ ודבקות בו.

[11] **אָמְנָם יֵשׁ רוּחַ־סַעַר.** ישנה גישה רוחנית אחרת, שאף על פי היא קשורה אל הקודש ושואפת להתעלות, אינה מיוסדת על בניה הדרגתית דרך ההלכה לאגדה ועד למדרגות העליונות, אלא היא מתפרצת ללא סדר לעלות בבת אחת אל הגבהים הרוחניים של התורה הפנימית. כך גם ביחס לעולם, גישה זו דוגלת במהפכות גדולות של שינוי העולם לחלוטין ולא תהליך תיקון הדרגתי (בהמשך מתבאר שהרב רומז לתנועת החסידות בתחילתה כרוח סער כזה. עיין לקמן בהערה 26 ד"ה זה יחסר לו).

no se adapta al espíritu ecuánime, rompe barreras y no espera que el equilibrio del mundo se establezca, que las estructuras de la vida y sus propiedades se unan en la combinación de la santidad y el bien, y desde lo alto planeará hasta las profundidades del abismo sin organización. No se puede acoplar con la vida ordenada de las personas; tiene que tomar por ayuda la insolencia, la altivez y otros rasgos negativos similares.

Este camino, aunque necesario en momentos de crisis, no puede adoptarse en forma permanente.

Circunstancialmente, en momentos de guerra puede que este espíritu sea necesario; pero, si intentara establecerse como una forma de vida permanente, no será admitido; no dará frutos ordenados ni duraderos, aptos para alimentar

[12] **no se acopla con el espíritu ecuánime.** Mencionado al principio de la sección que sigue un orden gradual.

[13] **rompe barreras.** Romper el camino convencional y cambiar las costumbres y las tradiciones.

[14] **no espera que el equilibrio del mundo se establezca (...) en la combinación de la santidad y el bien.** Este espíritu no anhela la reparación escalonada del mundo y que al final encuentre su camino y su edificación en lo sagrado, combinando el orden de la vida y del mundo, sino que pretende alcanzar la perfección en forma inmediata.

[15] **desde lo alto planeará hasta las profundidades del abismo sin organización.** Con su ideología suprema pretende reparar toda la existencia hasta los lugares más recónditos, sin un orden práctico paulatino.

[16] **tiene que tomar como ayuda la insolencia, la altivez y otros rasgos negativos similares.** En el interior de las personas que poseen este espíritu intrépido con grandes anhelos, se consume una fuerte llama y ellas son incapaces de seguir pacientemente un orden, por lo que van adquiriendo malas actitudes como la insolencia y la altivez.

[17] **Circunstancialmente, en momentos de guerra puede que este espíritu sea necesario.** Hay casos extremos en los que es necesario este espíritu impaciente, como en una guerra o durante las crisis físicas o espirituales, o cuando se requiere una reparación importante e inmediata en el mundo.

[18] **pero si intentara establecerse en forma permanente, no será admitido.** Como norma fija de conducta para la vida práctica y la edificación del mundo en forma permanente es inviable, ya que puede conducir a catástrofes y ruinas.

הַמְּמֻזָּג, פּוֹרֵץ הוּא גְּדָרִים וְאֵינוֹ מְחַכֶּה לַסִּדּוּר הָעוֹלָמִי שֶׁיִּבֵּסַס, לְסִדְרֵי הַחַיִּים וְתֵאוּרֵיהֶם שֶׁיִּתְאַחֲדוּ בְּמֶזֶג הַקֹּדֶשׁ וְהַטּוֹב, וּמִגָּבוֹהַּ יִדְאֶה עַד עָמְקֵי תַּחְתִּית בְּלֹא סִדּוּר. לֹא יוּכַל לְהִתְעָרֵב עִם חַיֵּי בְּנֵי אָדָם הַמְסֻדָּרִים, מֻכְרָח הוּא לָקַחַת לוֹ לְעֵזֶר אֶת הַחֻצְפָּא, הָעַזּוּת וְעוֹד מִדּוֹת רָעוֹת כָּאֵלֶּה.

לְצֹרֶךְ שָׁעָה, לְעֵת מִלְחָמָה יֵשׁ שֶׁרוּחַ זֶה נָחוּץ הוּא, אֲבָל אִם יִרְצֶה לְהִקָּבַע לְסֵדֶר חַיִּים קְבוּעִים לֹא יֵרָצֶה. פֵּרוֹת מְסֻדָּרִים וּקְבוּעִים לִהְיוֹת רְאוּיִים

בעיתות חרום יש צורך לעיתים ברוח כזו, אך היא אינה יכולה לקבוע דרך לדורות.

[עוד בעניין רוח סער זו עיין בחלק זרעונים מספר אורות פרק ג׳ – הנשמות של עולם התוהו].

[12] **שֶׁאֵינוֹ מִתְקַשֵּׁר עִם הָרוּחַ הַמְּמֻזָּג.** המוזכר בתחילת הפסקה – רוח ההלכה המסודרת וההדרגתית.

[13] **פּוֹרֵץ הוּא גְּדָרִים.** שובר את הדרך המוסכמת והמקובלת ומשנה מנהגים ומסורות.

[14] **וְאֵינוֹ מְחַכֶּה... הַקֹּדֶשׁ וְהַטּוֹב.** רוח זו אינה שואפת לתיקון עולם הדרגתי שיתבסס במציאות שלב אחר שלב ובסופו של דבר ימצא את דרכו ובניינו בקודש וימזג אליו את הסדר העולמי ואת סדרי החיים, אלא היא רוצה לתקן הכל באופן מיידי.

[15] **וּמִגָּבוֹהַּ יִדְאֶה עַד עָמְקֵי תַּחְתִּית בְּלֹא סִדּוּר.** ע״פ אידאלים עליונים ירצה לתקן את כל המציאות עד המקומות הכי נמוכים שלה בלי סדר מעשי והדרגתי.

[16] **לֹא יוּכַל... רָעוֹת כָּאֵלֶּה.** אנשים שיש בהם את רוח הסער הזו שכוללת שאיפות גדולות ובוערת בקרבם אש התיקון בצורה חזקה לא מסתדרים עם סדר ומתינות, ומתלווים אליהם מידות רעות כגון חוצפה ועזות.

[17] **לְצֹרֶךְ שָׁעָה, לְעֵת מִלְחָמָה יֵשׁ שֶׁרוּחַ זֶה נָחוּץ הוּא.** יש מקרים קיצוניים שבהם נחוץ רוח סער כזה באופן זמני, כגון בעת מלחמה או משבר גשמי או רוחני או כשנדרש תיקון משמעותי ומהיר בעולם.

[18] **אֲבָל אִם יִרְצֶה לְהִקָּבַע לְסֵדֶר חַיִּים קְבוּעִים לֹא יֵרָצֶה.** אמנם בתור הדרכה קבועה להנהגת החיים ולבניין העולם לאורך זמן דרך זו אינה מתאימה ותוביל להרס וחורבן.

generaciones. Se distinguirá en la suprema *AGaDaH*, en las ciencias ocultas, en pensamientos elevados, en visiones grandes, en prodigios y señales, en oración con devoción, con atributos para conectar almas y con grandes maravillas de luces y oscuridad; pero, esa rectitud suprema, la luz dulce perfeccionada y aceptada, [de] «las aguas del *SHILOaḤ* que avanzan lentamente», de esto carece.

[19] **No dará frutos ordenados ni duraderos, aptos para alimentar generaciones.** Esta vía, aunque útil en algunas circunstancias, no podrá orientar a todas las generaciones en forma permanente y organizada por el camino de la *ṪORaH*.

[20] **Se distinguirá en la suprema *AGaDaH* en las ciencias ocultas...** Este espíritu tempestuoso tiene una tendencia por los temas esotéricos y elevados, como la suprema *AGaDaH,* que son sinónimos de la *QaBaLaH*.

[21] **en visiones grandes (...) con grandes maravillas de luces y oscuridad.** Esta es la descripción de diferentes técnicas cabalísticas que a menudo son usadas en forma incorrecta sin la preparación ni el conocimiento necesario.

[22] **pero, esa rectitud suprema.** Estos hechos carecen de la rectitud necesaria que une todas las partes de la *ṪORaH*, desde los aspectos más profundos de la *QaBaLaH* hasta los pequeños detalles de la *HaLaJaH,* porque no se realizan de acuerdo con el orden correspondiente.

[23] **las aguas.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[24] **las aguas del *SHILOaḤ* que avanzan lentamente.** Este versículo forma parte de las profecías de amonestación de *YeSH'AYaHU* al pueblo de *YeHUDaH* por preferir el rey de *ARaM* y de las tribus del norte de *YiŚRaEL*, al reinado de la casa de *DaViD*, que es comparado a la corriente del *SHILOaḤ* que avanza lentamente y simboliza el camino tradicional de *YiŚRaEL*, paciente y gradual, contrariamente al del rey de *ARaM*, poderoso y tempestuoso.

[25] **de esto carece.** Es decir, el espíritu tempestuoso carece de la moderación necesaria para el avance del perfeccionamiento del mundo.

[26] **de esto carece.** De acuerdo con el comentario del *RaB TSeBI YeHUDaH* (*YiŚRaEL UṪḤIYaṪO* 20-32 Página 150) y al comentario del *RaB ABINeR* (Parte III observación 1242), aquí hay una referencia al movimiento jasídico que surgió por una necesidad temporal, una crisis espiritual, para la protección del pueblo de *YiŚRaEL*. En sus inicios fue revolucionario e innovador. Desarrolló una vía de «saltos

לְמְחִיַּת דּוֹר דּוֹרִים לֹא יִתֵּן. יִתְגַּדֵּר בְּאַגָּדָה עֶלְיוֹנָה, בְּחָכְמוֹת נִסְתָּרוֹת, בְּהֶגְיוֹנוֹת עֶלְיוֹנִים, בְּמַחֲזוֹת גְּדוֹלִים, בִּפְלָאִים וּבְמוֹפְתִים, בִּתְפִלָּה שֶׁל מְסִירוּת נֶפֶשׁ, בִּסְגֻלּוֹת שֶׁל קִשּׁוּר נְשָׁמוֹת וּבִפְלִיאֵי פְּלִיאוֹת שֶׁל נְהוֹרִים וְשֶׁל מַחֲשַׁכִּים, אֲבָל אוֹתוֹ הַיֹּשֶׁר הָעֶלְיוֹן, הָאוֹר הַמָּתוֹק הַמְתֻקָּן וְהַמְקֻבָּל, "מֵימֵי הַשִּׁלֹחַ הַהֹלְכִים לְאַט", זֶה יֶחְסַר לוֹ.

[19] **פֵּרוֹת מְסֻדָּרִים וּקְבוּעִים לִהְיוֹת רְאוּיִים לְמְחִיַּת דּוֹר דּוֹרִים לֹא יִתֵּן.** דרך זו, על אף התועלת הזמנית שלה, לא יכולה להיות קבועה, שכן היא לא תוביל למסקנות מסודרות שיתאימו להדרכת כל הדורות בדרכה של תורה.

[20] **יִתְגַּדֵּר בְּאַגָּדָה עֶלְיוֹנָה, בְּחָכְמוֹת נִסְתָּרוֹת...** לרוח סער זו יש נטייה אל חכמת הסוד, האגדה העליונה, חכמות נסתרות, שכל אלו הם שמות שונים לתורת הסוד.

[21] **בְּמַחֲזוֹת גְּדוֹלִים... וְשֶׁל מַחֲשַׁכִּים.** תיאור של טכניקות שונות וכלים קבליים שלעיתים קרובות משתמשים בהם בצורה לא ראויה ללא ההכנה הנחוצה והידע המתאים.

[22] **אֲבָל אוֹתוֹ הַיֹּשֶׁר הָעֶלְיוֹן.** כיון שכל העניינים האלו לא נעשים בסדר הנכון הרי הם חסרים את היושר התורני האמתי שחורז את כל חלקי התורה מהדברים היותר פנימיים ועמוקים ועד פרטי ההלכות.

[23] **מֵימֵי.** נראה שצריך לומר: "מֵי" כפי שמופיע בפסוק.

[24] **מֵימֵי הַשִּׁלֹחַ הַהֹלְכִים לְאַט.** הפסוק מתוך נבואת ישעיהו מוכיח את עם ישראל, ובמיוחד את בני מלכות יהודה, שהם מעדיפים את רצין (מלך ארם) ופקח בן רמליהו (מלך ישראל) יותר מאשר את מלכות חזקיהו מבית דוד. חזקיהו מלך יהודה מושווה ל"מי השילוח ההולכים לאט", ורומז לדרך המקובלת בעם ישראל המתונה וההדרגתית, לעומת פקח ורצין שהם בעלי כוח ומתפרצים (עיין ישעיה ח, ו וברש"י ומצודות שם). כך המעדיפים את רוח הסער זונחים את הדרך ההדרגתית המתונה המקובלת במסורת לימוד התורה ועבודת ה' של עם ישראל.

[25] **לוֹ.** לרוח הסער.

[26] **זֶה יֶחְסַר לוֹ.** לפי פרוש הרצ"י (ישראל ותחייתו כ – לב עמוד 150) וכן פרוש הרב אבינר (חלק ג הערה 1242) הרב רומז פה, בין השאר, לתנועת החסידות.

El espíritu revolucionario, necesario en circunstancias graves, debe moderarse e integrarse al camino tradicional.

En *YiŚRaEL* se revelará solamente en forma de ayuda en momentos de angustia, para restablecer fuerza en momento de ira, batalla y guerra, y llega a su completo perfeccionamiento cuando se fortalece y se arraiga en el judaísmo tradicional –la enseñanza de los fariseos– en toda su grandeza: largo, profundo y ancho, con todos sus valles y colinas, su riqueza, fuerza y poder, que engloba todo, lo de arriba y abajo;

y brincos» que permitió a la multitud dedicarse en forma directa al estudio de la *QaBaLaH* y de la suprema *AGaDaH,* y que resaltó la importancia de la «oración con abnegación», multiplicó las anécdotas de «prodigios y señales» y pasó por encima del estudio ordenado y gradual de lo revelado a lo oculto.

Este espíritu fue sumamente importante en su momento y tuvo una influencia positiva, salvando a muchos de un alejamiento total de sus orígenes. Sin embargo, a lo largo del tiempo, su mantenimiento era infructuoso, por lo que tuvo que reformarse, perdió su rebeldía y hoy en día es parte de la tradición judía ortodoxa dentro de la que crea sus *YeSHIBOṪ,* donde se sigue de cerca el currículo tradicional y convencional del estudio de la *ṪORaH*.

[27] **En *YiŚRaEL* se revelará solamente en forma de ayuda en momentos de angustia.** Como explicamos anteriormente, en situaciones extremas este espíritu tempestuoso es necesario, como una medicina para un enfermo de gravedad.

[28] **batalla y guerra.** Guerra física o espiritual por los valores del judaísmo y su estado espiritual.

[29] **se arraiga en el judaísmo tradicional, la enseñanza de los fariseos.** En el período del Segundo Templo hubo varias corrientes –los saduceos y los esenios– que trataron de imponer alternativas intrépidas a los *PeRUSHIM* o fariseos, que son la corriente natural y tradicional del judaísmo.

Los únicos que sobrevivieron fueron los fariseos y constituyen el espíritu ecuánime que representa el camino de la *HaLaJaH* y que puede edificar el judaísmo a largo plazo. Por este motivo cualquier movimiento en el pueblo judío que pretenda sobrevivir en el tiempo se tiene que unir a ellos.

[30] **y llega (...) la enseñanza de los fariseos.** El espíritu tempestuoso que viene como ayuda en un momento de emergencia tiene que encontrar luego la forma de adaptarse a los caminos convencionales y tradicionales del judaísmo, la enseñanza de los fariseos, y así reparar sus partes negativas.

De esta manera ocurrió con la fuerza impetuosa y revolucionaria del movimiento jasídico que se fue moderando y terminó adaptándose con sus innovaciones al camino tradicional del pueblo judío.

רוח זו, שנצרכת בתקופות קשות, צריכה עם הזמן להתמסד ולהשתלב בתוך הדרך המסורתית.

בְּיִשְׂרָאֵל יִגָּלֶה רַק בְּצוּרָה שֶׁל סַעַד לְעֵת רָעָה, לְבִצּוּר חַיִל בְּעֵת זַעַם לְעֵת קְרָב וּמִלְחָמָה, וְהִיא בָּאָה לְתִקּוּנָהּ הַשָּׁלֵם כְּשֶׁהִיא מִתְחַזֶּקֶת וּמִשְׁתָּרֶשֶׁת בַּיַּהֲדוּת הָעַתִּיקָה תּוֹרַת הַפְּרוּשִׁים, לְכָל גָּדְלָהּ, אָרְכָּהּ, עָמְקָהּ וְרָחְבָּהּ, עִם כָּל עֲמָקֶיהָ וַהֲרָרֶיהָ, עִם כָּל חֵילָהּ, עֻזָּהּ וְתָקְפָּהּ, שֶׁהִיא כּוֹלֶלֶת אֶת

תנועת החסידות באה "לצורך שעה" לעת מלחמה, מלחמה רוחנית להגנת עם ישראל. החסידות בתחילתה הייתה תנועה מהפכנית וחדשנית. היא פיתחה דרך של "קפיצות ודילוגים" כשההמון עוסק בענייני קבלה ואגדה עליונה, שמה דגש גדול על "תפילה של מסירות נפש", מרבה בסיפורי "פלאים ומופתים" ומדלגת על לימוד מסודר והדרגתי מן הנגלה אל הנסתר.

רוח זו, כאמור, הייתה נצרכת מאד בשעתה והשפיעה לטובה על עם ישראל והצילה רבים מהתרחקות ואבדון, אמנם לאורך זמן היא אינה ראויה לשאת פרי, ולכן לאט לאט התמסדה החסידות על פי רוב, איבדה את המהפכנות ואת המרדנות, וכיום היא חלק מדרך המלך של היהדות. כך לדוגמה, לכל חסידות יש ישיבות ודרך תורנית יותר מסורתית ומקובלת כפי שמתבאר בהמשך הפסקה.

[27] **בְּיִשְׂרָאֵל יִגָּלֶה רַק בְּצוּרָה שֶׁל סַעַד לְעֵת רָעָה.** כאמור, לעיתים יש צורך בצעדים חריפים כתרופה למצב קשה ואז רוח סער זה יהיה לעזרה.

[28] **לְעֵת קְרָב וּמִלְחָמָה.** מלחמה פיזית או מלחמה רוחנית על ערכי היהדות ועל מצבו הרוחני של העם.

[29] **בַּיַּהֲדוּת הָעַתִּיקָה תּוֹרַת הַפְּרוּשִׁים.** בימי בית שני היו כמה זרמים ביהדות, המפורסמים שבהם האיסיים והצדוקים במקביל לפרושים שהיא היהדות המסורתית שנשארה עד ימינו. כך חלק מהזרמים האלו היו "רוח סער" שבאה למחות נגד קלקולים ולשנות באופן רדיקאלי את מצבו הרוחני של העם.

הזרם היחידי ששרד הוא הפרושים שמהווים את הרוח המתונה, רוח ההלכה שיכולה לבנות את החיים הישראליים לטווח ארוך, לכן הדרך היחידה לשרוד לאורך זמן היא למצוא את הדרך להתאחד בתוך תורה זו ולהיות חלק ממנה.

[30] **וְהִיא בָּאָה... תּוֹרַת הַפְּרוּשִׁים.** רוח הסער שבאה לעזרה בעת מלחמה צריכה למצוא את דרכה להשתלב בדרכים המקובלות והמסורות של היהדות, כלומר, תורת הפרושים, ובזה היא מתקנת את הצדדים השליליים שלה.

כאמור, כך קרה בסופו של דבר לתנועת החסידות שהרוח המהפכנית שבה התמתנה והיא השתלבה בדרך המקובלת והמסורתית של עם ישראל בדרכה הייחודית.

ascensos y descensos están envueltos en ella. El que entra en su dominio y con el poder de su fuerza a las supremas alturas, a los huertos ocultos, camina lleno de confianza en la torre de fortaleza Divina y toda la gran multitud que sigue la *ṪORaH* de la madre podrá llegar a la luz de una vida firme, dispuesta para una resurrección perfecta, sin brecha ni salida, y de la

[31] **en toda su grandeza: largo, profundo y ancho, con todos sus valles y colinas (...) ascensos y descensos están envueltos en ella.** Toda esta oración se refiere al judaísmo tradicional fariseo.

[32] **ascensos y descensos están envueltos en ella.** En el judaísmo tradicional de los *PeRUSHIM*, se encuentran todas las partes de la *ṪORaH,* desde las más elevadas, las ocultas y secretas, hasta los detalles mínimos de la *HaLaJaH* que se refieren a los temas más terrenales.

[33] **El que entra en su dominio.** Aquí se está hablando del espíritu ecuánime, de la *ṪORaH* de los fariseos. Es decir, cualquier movimiento o individuo, de espíritu impetuoso, deberá someterse a las enseñanzas ecuánimes de la *HaLaJaH*.

[34] **las supremas alturas, a los huertos ocultos.** El que sigue el método tradicional de estudio paulatino, pasando primero por las enseñanzas reveladas, podrá llegar en una etapa superior a los estudios esotéricos.

PaRDeS, huerto, es una denominación metafórica para los cuatro niveles de entendimiento de la *ṪORaH*, forma las siglas de *PeSHaT*, *ReMeZ*, *DeRaSH* y *SOD*. Sin embargo, generalmente se utiliza para hacer alusión al estudio de la *QaBaLaH,* como lo vemos en el tratado de *ḤaGuIGaH* (14b) cuando menciona: «Cuatro entraron al *PaRDeS*», es decir, que se dedicaron al aprendizaje de esta materia; es en este sentido que el *RaB* lo utiliza en esta oración.

[35] **camina lleno de confianza en la torre de fortaleza Divina.** Aquel que sigue este camino puede avanzar en forma segura hasta llegar a los niveles más altos.

[36] **toda la gran multitud que sigue la *ṪORaH* de la madre podrá llegar a la luz de una vida firme.** El camino que conduce a los huertos ocultos está restringido para algunos elegidos. Sin embargo, la mayoría sencilla y simple, que está educada por la vía tradicional del judaísmo, tiene la seguridad de obtener una vida rica y correcta que la conducirá en forma segura y tranquila al proceso de Redención sin ningún contratiempo.

[37] **sin brecha ni salida.** sin ningún daño.

הַכֹּל, אֶת הַמַּעְלָה וְאֶת הַמַּטָּה, עִלִּית וְתַחְתִּית כְּרוּכִים בָּהּ. הַבָּא בִּרְשׁוּתָהּ וּבְכֹחַ עָצְמָתָהּ אֶל הָעֲלִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, אֶל הַפַּרְדֵּסִים הַגְּנוּזִים, הֲרֵי הוּא הוֹלֵךְ בְּמִגְדַּל עֹז ד׳ מָלֵא בִּטְחָה, וְכָל הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל הַנִּמְשָׁךְ עַל־פִּי תּוֹרַת אֵם יוּכַל לָבֹא לְאוֹר חַיִּים נֶאֱמָנִים, מְסֻגָּלִים לִתְחִיָּה שְׁלֵמָה, בְּלֹא פֶּרֶץ וּבְלֹא יוֹצֵאת, וּמִפְּנִימִיּוּת רוּחוֹ יֶחֱזֶה

[31] **לְכָל גָּדְלָהּ, אָרְכָּהּ... עֲמָקֶיהָ וַהֲרָרֶיהָ... שֶׁהִיא... בָּהּ.** כל המשפט מתייחס ליהדות העתיקה תורת הפרושים. גודלה ועומקה של היהדות העתיקה וכו׳.

[32] **הַמַּעְלָה וְאֶת הַמַּטָּה, עִלִּית וְתַחְתִּית כְּרוּכִים בָּהּ.** בתורת הפרושים, היהדות המסורתית, כלולים החלקים העליונים של התורה, הנשגבים והנסתרים, יחד עם החלקים התחתונים עד פרטי ההלכות בעניינים היותר ארציים ונמוכים.

[33] **בִּרְשׁוּתָהּ.** תחת שלטונה והדרכתה. כלומר כל אדם או תנועה בעלי רוח סוער שמקבלים את מרותה, של הרוח המתונה, רוח ההלכה.

[34] **הָעֲלִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, אֶל הַפַּרְדֵּסִים הַגְּנוּזִים.** הבא בשיטה המסורתית (״ברשותה ובכוח עוצמתה״) של לימוד הדרגתי ומסודר החל מהחלק הנגלה, יוכל להגיע עד לחלקים עליונים והנסתרים.

״פרדס״ הוא כנוי לצורות לימוד שונות של התורה – ראשי תיבות של פשט, רמז, דרש וסוד, אך בדרך כלל משתמשים במושג להיכנס לפרדס במשמעות של לימוד תורת הסוד. כך בגמרא (חגיגה יד עמוד ב) נאמר ש״ארבעה נכנסו לפרדס״, והכוונה שלמדו את תורת הסוד.

[35] **הֲרֵי הוּא הוֹלֵךְ בְּמִגְדַּל עֹז ד׳ מָלֵא בִּטְחָה.** אדם כזה שהולך בדרך זו יתקדם בצורה בטוחה ונכונה עד שיגיע למדרגות עליונות.

[36] **וְכָל הֶהָמוֹן... חַיִּים נֶאֱמָנִים.** דרך זו של עליות עליונות וכניסה לפרדסים הגנוזים מתאימה רק ליחידים, אך גם ההמון הפשוט, המודרך בדרך היהדות המסורתית הרי מובטח לו שהוא ייבנה ויחיה בצורה נכונה, ויהיה חלק מתהליך הגאולה מבלי שיגרם לו נזק

[37] **בְּלֹא פֶּרֶץ וּבְלֹא יוֹצֵאת.** ללא נזק.

interioridad de su espíritu percibirá la visión de todo; en descanso y reposo será redimida.

[38] **de la interioridad de su espíritu percibirá la visión de todo.** Aunque la mayoría no tiene la capacidad de entender la profundidad de algunos temas, en la interioridad de su espíritu, en forma intuitiva, se adhiere y es guiado por las verdades supremas de la *ṪORaH* esotérica.

[39] **en descanso y reposo será redimida.** La redención y elevación de la multitud será gradual, sin angustias ni sobresaltos.

חָזוּת הַכֹּל וּבְשׁוּבָה וָנַחַת יִוָּשַׁע.

[38] **וּמִפְּנִימִיּוּת רוּחוֹ יֶחֱזֶה חָזוּת הַכֹּל.** אע״פ שההמון לא זוכה לרדת לעומקם של דברים בהבנה שכלית רגילה, אמנם פנימיות רוחו של אותו המון, דהיינו בהבנה פנימית אינטואיטיבית, הוא מתחבר ומזדהה עם כל האמיתות העליונות והעמוקות של תורת הסוד ומושפע מהם ומודרך על ידם.

[39] **וּבְשׁוּבָה וָנַחַת יִוָּשַׁע.** גאולתו של ההמון והתעלותו תהיה באופן הדרגתי ורגוע ולא בצורה של קפיצות ודילוגים פרועים.

Sección XXV

El anhelo de acercarse al Eterno

El mundo se reparará y se revelará que su anhelo interior es bueno y se deriva de la santidad. Este proceso empezará con el pueblo israelita en su tierra y de ahí se extenderá a todo el mundo, y se aclarará que todo ocurre de acuerdo con el programa oculto de la *ṪORaH*. La reparación será completa y para siempre, expresando la voluntad de acercarse al Eterno por amor y no por temor. También se podrá entender que el exilio es parte de este proceso y en realidad nunca hubo derrumbamiento del reinado de *YiŚRaEL*.

El mundo se purificará y se revelará que todos los anhelos surgen de la santidad, esto empezará en *YiŚRaEL* y de ahí se extenderá a toda la humanidad y a todos los mundos de acuerdo con el programa oculto de la *ṪORaH*.

El mundo se refinará y se iluminará, se elevará y se aclarará, se sabrá y se revelará, después de la eliminación de sus escorias y la limpieza de sus impurezas, que todo lo que anhela y desea, todo lo que se supera y se esfuerza por alcanzar, en todos los lados y en todos los caminos, todo es

[1] **se refinará.** Se limpiará del mal.

[2] **El mundo se refinará y se iluminará, se elevará y se aclarará.** El mundo está evolucionando en un proceso de perfeccionamiento iluminado por la luz de lo sagrado.

[3] **después de la eliminación de sus escorias y la limpieza de sus impurezas.** El proceso de perfeccionamiento incluye la eliminación del mal y la elección del bien. Hay cosas buenas que vienen unidas con malas, anhelos positivos que, por ciertas confusiones y tendencias materiales, se expresan en forma negativa. Estos elementos malos y errados, que están combinados con las buenas aspiraciones que surgen de la voluntad de D-ios, se reparan y limpian.

[4] **que anhela y desea.** El mundo o la humanidad.

[5] **todo lo que se supera y se esfuerza por alcanzar.** Se refiere a todo lo que la humanidad desea y se esfuerza por alcanzar a lo largo de la historia. Aun los eventos negativos y los actos perversos surgen realmente de buenos anhelos. Es así como en nombre de la justicia y la igualdad puede aparecer una dictadura de extrema izquierda y en el de la voluntad de resaltar los valores nacionales y la hermandad ciudadana puede levantarse un fascismo criminal.

פרק כה

השאיפה לקרבת ד׳

העולם יתוקן ואז יתברר ששאיפתו הפנימית היא טובה ונובעת מהקודש. תהליך זה יתחיל בעם ישראל בארצו וממנו יתרחב על כל העולם, ויתברר שכל התפתחותו היא על פי התוכנית הטמונה בתורה. התיקון יהיה שלם וניצחי וינבע מרצון לקרבה לד׳ ולא מפחד, ויתברר שגם הגלות היא חלק מהתהליך ובאמת מלכות ישראל לא נפלה מעולם.

העולם יתוקן ויתברר שכל השאיפות נובעות מהקודש, תחילה בישראל, לאחר מכן בכל האנושות ובכל העולמות, על פי התוכנית הגנוזה בתורה.

יִזְדַּקֵּק הָעוֹלָם וְיוּאַר, יִתְעַלֶּה וְיִנָּהֵר, יִתְוַדַּע וְיִתְגַּלֶּה, אַחֲרֵי הֲסָרַת סִיגָיו וְצֵרוּף בְּדִילָיו, שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא שׁוֹאֵף וְשׁוֹקֵק אֵלָיו, כָּל מַה שֶּׁהוּא מִתְגַּבֵּר וּמִתְאַמֵּץ לְהַגִּיעַ לוֹ, בְּכָל הַצְּדָדִים וּבְכָל הַדְּרָכִים,

[1] **יִזְדַּקֵּק.** יזדקק, יתנקה מהרע.

[2] **יִזְדַּקֵּק הָעוֹלָם וְיוּאַר, יִתְעַלֶּה וְיִנָּהֵר.** העולם עובר ויעבור תהליך תיקון שבו הוא יתעלה ויתנקה ויגיע למצבו האידאלי בעתיד מואר באור הקודש.

[3] **אַחֲרֵי הֲסָרַת סִיגָיו וְצֵרוּף בְּדִילָיו.** תהליך התיקון כולל ניקוי הרע מהעולם, ובירור הטוב. כלומר, ישנם דברים טובים שמעורבבים ברעים, שאיפות שמקורן טוב אך מחמת ערבוב מושגים, יצר הרע ונטיות חומריות הן באות לידי ביטוי בצורה שלילית. אותם הביטויים הרעים והשגויים של השאיפות הטובות שנובעות מרצון ד׳ יתנקו ויתבררו.

[4] **שֶׁהוּא.** העולם, כלומר האנושות.

[5] **שׁוֹאֵף וְשׁוֹקֵק אֵלָיו... לְהַגִּיעַ לוֹ.** כל מה שהאנושות שואפת ומתאמצת להשיג במשך כל ההיסטוריה. גם תופעות שליליות ומעשים של רשעות, נובעים בעומקם משאיפות טובות. כך מתוך שאיפה לצדק ושוויון עלולה לקום דיקטטורה כפי שקרה במדינות מסוימות תחת שלטון קומוניסטי, ומתוך רצון להביא לידי ביטוי את האופי הלאומי של אומה מסוימת ומתוך אחווה של בני האומה עלול לקום משטר פאשיסטי רצחני וכדו׳.

la palabra del Eterno, todo sale de los efluentes de los ríos de la felicidad santa suprema.

La cosa empezará por la congregación de *YiŚRaEL*, delimitada en las fronteras de su posesión; esta es la única nación en el mundo, que D-ios es su patrimonio desde siempre y se extenderá y esclarecerá en todo el mundo y todos los mundos, que todo lo que anhelaron y anhelan, todos actúan con el Eterno, todo se

[6] **se sabrá y se revelará (...) todo es la palabra del Eterno.** Con el avance del mundo, su elevación, la eliminación del mal y la purificación del pecado, quedará claro y evidente que todos los deseos de la humanidad, aun los más negativos, son en realidad la palabra del Eterno y parte de Su proyecto.

[7] **todo sale de los efluentes de los ríos de la felicidad santa suprema.** Todos los anhelos tienen raíces elevadas y santas.

[8] **empezará.** En el texto hebraico el verbo usado es *YUḤaL* que está relacionado también con los dolores de parto. (ver *YeSH'AYaHU* 66, 8).

[9] **delimitada en las fronteras.** La congregación de *YiŚRaEL* está circunscrita dentro de su heredad, la tierra de *YiŚRaEL*. Es decir, esa realidad se revelará cuando el pueblo de *YiŚRaEL* esté allí.

[10] **La cosa empezará por la congregación de *YiŚRaEL*, delimitada en las fronteras de su posesión.** La realidad de que todas las aspiraciones tienen su raíz en lo sagrado se manifestará en el pueblo de *YiŚRaEL* que habita su tierra. La edificación material, el poderío militar, la riqueza económica, la justicia social, incluso las aspiraciones espirituales y religiosas, todo forma parte del deseo sagrado de fundamentar una nación que manifiesta el Nombre del Eterno con su propia existencia.

[11] **se extenderá y esclarecerá en todo el mundo.** Después que empiece el proceso de esclarecimiento en el pueblo de *YiŚRaEL*, una vez que esté en su tierra en el momento de la Redención, se irá expandiendo al resto del mundo.

[12] **y todos los mundos.** Existe un tipo de *ṪeSHUBaH* de todos los mundos, incluyendo los superiores espirituales, en la que todo llega a su estado perfecto con la dirección del hombre (ver por ejemplo *OROṪ HaṪeSHUBaH* 11, 4). Esta se iniciará en el pueblo de *YiŚRaEL*, seguirá en toda la humanidad y se extenderá a toda la existencia, material y espiritual.

[13] **todos actúan con el Eterno.** Acerca de las palabras de *BiL'AM* (*BeMiDBaR* 23, 23) «En una época como esta, se les preguntará a *Ya'AQoB* e *YiŚRaEL*: "¿Qué ha obrado *E-L*?"», afirma el *MiDRaSH* (*VaYiQRA RaBaH* 27, 2): «Una voz celestial aclamará y dirá que todo el que actuó con el Eterno que venga a recibir su

הַכֹּל דְּבַר ד' הוּא, הַכֹּל מִנַּהֲרֵי נַחֲלֵי עֶדְנֵי קֹדֶשׁ הָעֶלְיוֹן יוֹצֵא.

יוּחַל הַדָּבָר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הַמְּגֻבָּלָה בִּגְבוּל נַחֲלַת יִשְׂרָאֵל, זֹאת הָאֻמָּה הַיְחִידָה בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר ד' הוּא נַחֲלָתָהּ מֵאָז מֵעוֹלָם, וְיֻרְחַב הַדָּבָר וִיבֹרַר עַל כָּל הָעוֹלָם וְכָל הָעוֹלָמִים, שֶׁכָּל מַה שֶּׁשָּׁאֲפוּ וְשׁוֹאֲפִים אֵלָיו, הַכֹּל עִם אֵל פּוֹעֲלִים, הַכֹּל פּוֹנֶה

[6] **יִתְוַדַּע וְיִתְגַּלֶּה... ד' הוּא.** עם התקדמות העולם, התעלותו וניקויו מן הרע ומן החטא יתברר ויתגלה לכולם, שכל השאיפות האנושיות, גם הנראות שליליות, הן מאת ד' וחלק מתוכניותיו.

[7] **הַכֹּל מִנַּהֲרֵי נַחֲלֵי עֶדְנֵי קֹדֶשׁ הָעֶלְיוֹן יוֹצֵא.** כל השאיפות האנושיות יש להן מקור עליון וקדוש.

[8] **יוּחַל.** יתחיל. ייתכן מלשון כוח ללדת או חבלי לידה (עיין ישעיה סו, ח רש"י, מצודות ומלבי"ם).

[9] **הַמְּגֻבָּלָה בִּגְבוּל.** כנסת ישראל מוגבלת ומתוחמת בתוך נחלתה כלומר, בארץ ישראל. כלומר הדבר יתגלה כאשר עם ישראל יהיה על אדמתו.

[10] **יוּחַל הַדָּבָר... נַחֲלַת יִשְׂרָאֵל.** תחילה יתגלה דבר זה, שכל השאיפות מקורן בקודש, בעם ישראל כאשר הוא על אדמתו בארץ ישראל. כל השאיפות: החל מבניה גשמית, עוצמה צבאית, רווחה כלכלית, צדק חברתי ועד שאיפות רוחניות ותורניות – הכל שם הוא חלק משאיפת הקודש של ייסוד אומה שמגלה את שם ד' בחייה.

[11] **וְיֻרְחַב הַדָּבָר וִיבֹרַר עַל כָּל הָעוֹלָם.** לאחר שתהליך הברור יתחיל בעם ישראל כשהוא על אדמתו בגאולתו, הוא יתרחב לשאר העולם.

[12] **וְכָל הָעוֹלָמִים.** ישנה סוג של תשובה של כל העולמים, כלומר העולם הזה הגשמי יחד עם כל העולמות העליונים הרוחניים, דרכה הכל מגיע למצבו המתוקן בהנהגת האדם (עיין לדוגמא אורות התשובה יא, ד). התשובה תתחיל מעם ישראל, תתרחב לכל האנושות ומשם לכל היש הגשמי והרוחני.

[13] **הַכֹּל עִם אֵל פּוֹעֲלִים.** המדרש מפרש את דברי בלעם: "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל", שלעתיד לבוא יאמר שכל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו. כלומר לפעילות האנושית יש ערך כאשר היא מסייעת למגמה האלוהית. הרב מסביר שבעצם כל השאיפות והמגמות האנושיות הן חלק מהפעילות עם אל.

dirige a la meta suprema, deseada e ideal que mora a la sombra del Todopoderoso, todo perfecciona el consejo profundo que fue diversión en las Manos desde el principio; «y fui a su lado

recompensa». Esto significa que las obras humanas tienen un valor, cuando colaboran con la meta Divina.

El *RaB* explica que en esencia todos los anhelos y los objetivos humanos son parte de la actividad con el Eterno.

[14] **la meta suprema, deseada e ideal que mora a la sombra del Todopoderoso.** Todas las aspiraciones humanas actúan con el Eterno, ya que la fuerza que las impulsa es el anhelo a lo Divino.

El Eterno implantó en el hombre la voluntad, que fundamentalmente es buena. Su raíz es el deseo de apegarse a lo Divino; pero, al descender al mundo, se materializa y se manifiesta en diferentes maneras tergiversadas, como deseos bajos o todo tipo de ideologías erradas. Por este motivo, el origen de la voluntad y su finalidad verdadera «mora a la sombra del Todopoderoso».

[15] **el consejo profundo.** Es una denominación para la *ṪORaH*.

(El origen de esta expresión aparece en el *MiDRaSH RaBaH* (sobre *BeRESHIṪ* 37, 14).

Cuando *Ya'AQoB* mandó a *YOSeF* a buscar a sus hermanos está escrito: «Lo envió desde el valle de *ḤeBRON*». El *MiDRaSH* señala: «¡*ḤeBRON* está en una montaña, no en un valle!» Explica *RaB AḤA* que fue para completar el «consejo profundo» (valle –*'EMeQ*– y profundo –*'AMUQaH* tienen una raíz común) que el Santo, Bendito Él, le dio a aquel amigo hermoso enterrado en *ḤeBRON* (*BeRESHIṪ* 15, 13): «Has de saber que tu descendencia será extranjera en tierra ajena, los esclavizarán y afligirán». Esto significa que la venta de *YOSeF* fue realmente una pieza fundamental de la realización del proyecto Divino, el descenso del pueblo judío a Egipto. En esta sección se evidencia que «la idea profunda» incluye toda la historia de la humanidad, que está esbozada en la *ṪORaH*, la cual es el programa Divino que antecede la Creación).

[16] **todo perfecciona la idea profunda.** El *ZOHaR* (*ṪeRUMaH* 161, 1) afirma: «La *ṪORaH* existió dos mil años antes que el mundo (...) El Eterno la miraba y lo creaba».

Esto significa que la *ṪORaH* fue como el programa o el plano de la Creación; en ella están ocultos los fundamentos de su existencia y el proyecto histórico para conducirlo a su perfección. Esta es el significado de la expresión «la idea profunda» encerrada en la *ṪORaH*.

[17] **que fue diversión en las Manos desde el principio.** «La idea profunda» fue una diversión en las «manos» del Eterno antes de la Creación. Tal como afirma el versículo de *MiSHLĖ* –que se cita a continuación–, la *ṪORaH* era el juguete con que se regocijaba el Creador antes de la Creación.

[18] «**Y fui a su lado un aprendiz (...) Y mis deleites con los hijos de los hombres».** *MiSHLĖ* en el capítulo VIII refiere un monólogo de la sabiduría (la

לַמְּגַמָּה הָרוֹמֵמָה הָרְצוּיָה הָאִידֵאָלִית אֲשֶׁר בְּצֵל שַׁדַּי תִּתְלוֹנָן, הַכֹּל מְשַׁכְלֵל אֶת הָעֵצָה הָעֲמֻקָּה אֲשֶׁר שֶׁעֶשְׁעָה עַל כַּפַּיִם מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם, "וָאֶהְיֶה

[14] **לַמְּגַמָּה הָרוֹמֵמָה... שַׁדַּי תִּתְלוֹנָן.** כל השאיפות האנושיות פועלות עם אל, כיון שמקורן, הכוח הדוחף אותן הוא אלוהי.

הקדוש ברוך הוא נטע באדם רצון. הרצון הזה ביסודו הוא לטוב, מקורו הוא שאיפה לדבקות במקורו – באל, אלא שבירידתו לעולם הוא מתגשם ומתגלה לאדם בכל מיני אופנים מעוותים כתשוקות ורצונות לדברים נמוכים או לכל מיני אידיאולוגיות חלופיות. אם כן מקורו של הרצון ומגמתו האמתית "בצל שדי תתלונן".

[15] **הָעֵצָה הָעֲמֻקָּה.** כינוי לתורה.

[הביטוי "עצה עמוקה" מופיע במדרש רבה (וברש"י על בראשית לז, יד), כאשר יעקב שולח את יוסף לאחיו, דבר שהוביל בסופו של דבר למכירתו, ובהמשך לירידת ישראל למצרים. שם מבאר המדרש את לשון התורה "וישלחהו מעמק חברון": והלא אין חברון נתונה אלא בהר, וכתיב וישלחהו מעמק חברון?!, אמר רבי אחא: הלך להשלים אותה העצה העמוקה שנתן הקדוש ברוך הוא בינו ובין חבר הנאה שהיה קבור בחברון: ועבדום ועינו אותם". כלומר כל סיפור שליחת יוסף שהביאה למכירתו היה מתוכנן מראש כחלק מהתוכנית האלוהית להנהגת העולם, שכללה את ירידת ישראל למצרים.

בפסקה זו מתברר שהעצה העמוקה היא עמוקה ורחבה יותר והיא כוללת את כל ההיסטוריה האנושית, העצה היא התורה שהיא התוכנית האלוהית לעולם עוד לפני בריאתו וכדלקמן].

[16] **הַכֹּל מְשַׁכְלֵל אֶת הָעֵצָה הָעֲמֻקָּה.** כתוב בזוהר (פרשת תרומה, קסא עמוד א): "דעד דלא אתברי עלמא, אקדימת אורייתא תרין אלפא שנין לעלמא, וכד בעא קודשא בריך הוא למברי עלמא, הוה מסתכל בה באורייתא בכל מלה ומלה... ועל דא קודשא בריך הוא הוה מסתכל בה וברא עלמא. (תרגום: עד שלא נברא העולם, הקדימה התורה אלפיים שנים לעולם, וכאשר רצה הקדוש ברוך הוא לברוא עולם, היה מסתכל בה בתורה בכל מילה ומילה... ועל זה הקדוש ברוך הוא היה מסתכל בה ובורא עולם).

כלומר התורה היא התוכנית על פיה העולם נברא, בה מוסתרים היסודות הרוחניים שלו, והתוכנית האלוהית ההיסטורית להבאתו למצבו השלם. זוהי העצה העמוקה הטמונה בתורה.

[17] **אֲשֶׁר שֶׁעֶשְׁעָה עַל כַּפַּיִם מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם.** העצה העמוקה שועשעה על כפיו של הקדוש ברוך הוא עוד לפני בריאת העולם. כלומר, הקדוש ברוך הוא, כביכול, היה משתעשע בתורה עוד לפני בריאת העולם וכפי שמבואר בפסוק ממשלי המצוטט בהמשך המשפט.

[18] **וָאֶהְיֶה... בְּנֵי אָדָם.** בספר משלי פרק ח' החכמה (היא התורה) כביכול קוראת אל בני האדם ומדברת אליהם על מעלותיה: "הלא

un aprendiz y era delicia de día en día, jugando delante de Él todo el tiempo. Regocijándose en el mundo, Su tierra, y mis deleites con los hijos de los hombres».

El surgimiento de la *ṪeSHUBaH* en el final de los días será constante y surgirá del amor y se comprenderá que todo el exilio es parte de este proceso.

No como los días antiguos en que se asomó una centella de luz y desapareció, no retornará el mundo a su Creador, con el pensamiento que

ṪORaH) que convoca a los hombres y les expone sus cualidades. A partir del versículo 22, explica que ella ya existía antes de la creación del mundo: «el Eterno me hizo al principio de Su camino, la primera de Sus obras antiguas (...) Cuando todavía no había abismos fui dada a luz (...) antes de que fueran puestas las montañas...» y afirma: «Y fui a Su lado un aprendiz y era delicia de día en día, jugando delante de Él todo el tiempo...». Sigue diciendo que después de la Creación, continúa siendo el objeto de Su diversión y deleite.

Es decir, que el Eterno disfrutó de la sabiduría de la *ṪORaH* antes de la Creación, cuando solo le pertenecía a Él y lo siguió haciendo después, cuando la compartió con los hijos del hombre.

De estos versículos se puede inferir que toda la existencia aparece como parte del proyecto Divino y es Su gozo (aunque parece a veces difícil y llena de sufrimientos).

[19] **Y fui a su lado un aprendiz.** La sabiduría, la *ṪORaH,* afirma que estaba bajo el cuidado del Eterno. (El término *AMON,* en hebreo, tiene varias acepciones: nodriza o niñera. Así la *ṪORaH* era como el infante cuidado por el instructor).

[20] **era delicia de día en día, jugando delante de él todo el tiempo.** La *ṪORaH* era como el niño que juega frente a su padre y este último se regocija viéndolo.

[21] **Y mis deleites con los hijos de los hombres.** Después de la Creación sigue siendo un placer para el Universo y los hombres, proporcionándoles felicidad y alegría.

[22] **No como los primeros días que se asomó una centella de luz y desapareció.** El futuro que anhelamos, descrito en esta sección, es distinto a los parpadeos pasajeros de luz del pasado, como fueron el momento de la salida de Egipto, la entrega de la *ṪORaH,* la entrada a la tierra de *YiŚRaEL*, los profetas, los reyes, etc. Todos ellos fueron momentos de elevación que no perduraron y no lograron edificar una realidad estable ni permanente de acercamiento al Eterno.

[23] **no retornará el mundo a su Creador, con el pensamiento que fue alejado de Él.** El «no» se refiere a la última parte de la oración: el mundo retornará a su Creador «no» con el pensamiento que fue alejado de Él.

Es decir, la *ṪeSHUBaH* del futuro no procede de un sentimiento de lejanía del Creador, con ánimo de reparar un pecado. Este arrepentimiento, que se origina por un sentimiento de opresión y culpa, no es perfecto.

אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׂחֶקֶת לְפָנָיו בְּכָל עֵת, מְשַׂחֶקֶת בְּתֵבֵל אַרְצוֹ וְשַׁעֲשֻׁעַי אֶת בְּנֵי אָדָם".

לֹא כַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵצִיץ שְׁבִיב אוֹר וַיֵּעָלֵם, לֹא הָעוֹלָם אֶל יוֹצְרוֹ יָשׁוּב, בְּמַחֲשָׁבָה כִּי רָחַק

הופעת התשובה באחרית הימים תהיה קבועה ותנבע מאהבה ויובן שכל הגלות היא חלק מהמהלך הזה.

חכמה תקרא ותבונה תתן קולה...אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם..." (א – ד). בהמשך הפרק (החל מפסוק כב) מבואר שאותה חכמה הייתה קיימת עוד מלפני בריאת העולם "ד' קנני ראשית דרכו, קדם מפעליו מאז,... באין תהומות חוללתי... בטרם הרים הטבעו" וכו', ובהמשך החכמה אומרת שבאותו זמן לפני בריאת העולם: "ואהיה אצלו אמון, ואהיה שעשועים יום יום", וכן לאחר בריאת העולם היא שעשועיו: "משחקת בתבל ארצו ושעשעי את בני אדם". הקדוש ברוך הוא כביכול משתעשע ומתענג על חכמת התורה לפני בריאת העולם ולאחר בריאת העולם באופן שבו היא מופיעה במציאות ובקרב בני אדם.

מתברר בפסוקים אלו, שכל הקיום העולמי הוא חלק מהתוכנית האלוהית הטמונה בתורה, והיא תענוגו של הקדוש ברוך הוא.

[19] **וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן.** החכמה (היינו התורה) אומרת שהיא הייתה אצל הקדוש ברוך הוא תחת שמירתו (המילה אמון מתפרשת בכמה אופנים, לדוגמא מלשון אומן שמטפל בילד).

[20] **וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׂחֶקֶת לְפָנָיו בְּכָל עֵת.** היא הייתה כילד המשחק לפני אביו והוא משתעשע בו.

[21] **מְשַׂחֶקֶת בְּתֵבֵל אַרְצוֹ וְשַׁעֲשֻׁעַי אֶת בְּנֵי אָדָם.** ולאחר הבריאה היא ממשיכה להוות שעשוע לתבל ולבני האדם, שעל ידי התורה מתמלאים אושר ותענוג.

[22] **לֹא כַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵצִיץ שְׁבִיב אוֹר וַיֵּעָלֵם.** העתיד אליו אנו שואפים שונה מהעבר, במקרים בהם הייתה התעוררות של תשובה ואידאלים מסוימים שהופיעו ונעלמו. יציאת מצרים, מתן תורה, הכניסה לארץ, נביאים, מלכים, וכו', כל אלו הן תקופות של התעלות וקירבה לד' שכולן נעלמו לאחר זמן ולא הצליחו לבנות מציאות של קרבת ד' יציבה ונצחית.

[23] **לֹא הָעוֹלָם אֶל יוֹצְרוֹ יָשׁוּב, בְּמַחֲשָׁבָה כִּי רָחַק מִמֶּנּוּ.** המילה "לא" מתייחסת להמשך המשפט: העולם אל יוצרו ישוב, לא מתוך מחשבה שרוחק ממנו.

כלומר, התשובה לעתיד לבוא לא תהיה מתוך תחושה של ריחוק מהבורא מחמת החטא, שכן תשובה כזו הנובעת מתוך המצוקה והריחוק היא לא תשובה שלמה.

fue alejado de Él; el mundo entero se llenará de gloria, que será bien tallada y revelada; el Rey de los mundos reforzará el Reino Celestial para levantarlo, consejos viejos surgirán con toda las tonalidades de sus luces, se revelarán con la gama de sus colores y las facciones de su sabiduría, con su conversación placentera y la cúspide de la fuerza de su honor, sobre todas las obras del espíritu de los mundos, el espíritu de todas las criaturas y del alma de todo individuo y ser viviente, de toda nación y reinado, de todo campamento y disposición; cuando se manifieste la

[24] **el mundo entero se llenará de gloria.** La *ṪeSHUBaH* no surgirá de un sentimiento de alejamiento, sino por amor y deseo verdadero de acercarse al Eterno, que se manifestará con toda Su gloria.

[25] **que será bien tallada y revelada.** La revelación de D-ios será clara y diáfana para todos.

[26] **El Rey de los mundos reforzará el Reino Celestial para levantarlo.** En sus observaciones el *RaB TSeBI YeHUDaH* hace referencia al comentario del *ZOHaR* (*SHeMOṪ PIQUDĖ* 240 a y *VaYiQRA* 6 a y b) al versículo (*'AMOS* 5, 2): «Se cayó; no se levantará más la virgen de *YiŚRaEL*», que afirma: no se levantará más, por sus propios medios; sin embargo, en el futuro, el Eterno la alzará de forma tal que no volverá a caer, como ocurrió anteriormente. El Reino Celestial en el mundo se refiere a la congregación de *YiŚRaEL*.

[27] **consejos viejos.** Se refiere a aquellos cultos en la *ṪORaH*. Es decir, el programa Divino que se estableció antes de la Creación del mundo se revelará y manifestará.

[28] **surgirán con todas las tonalidades de sus luces, se revelarán con la gama de sus colores.** Estos consejos son distintos y variados y se manifiestan de múltiples maneras y en todas se percibirá la sabiduría Divina que guía el mundo.

[29] **todas las obras del espíritu de los mundos.** Los consejos viejos ocultos en la *ṪORaH* surgirán con toda su sabiduría en todas las obras de la Creación como se detalla en el resto de la oración.

[30] **del espíritu de todas las criaturas y del alma de todo individuo y ser viviente, de toda nación y reinado, de todo campamento y disposición.** Los consejos viejos de la *ṪORaH* se revelarán no solo en el pueblo de *YiŚRaEL*, sino también en las obras del espíritu de todas las criaturas y del alma de todo individuo y ser viviente. Igualmente se manifestarán de distintas maneras sobre las naciones y reinos, cada uno según su valor y característica; asimismo, en cada movimiento ideológico y en cada batalla de ideas se aclaran la chispa Divina y el punto de verdad que contienen.

מִמֶּנּוּ; הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יִמָּלֵא כָּבוֹד וְהַכָּבוֹד יִהְיֶה מְחֻטָּב וְגָלוּי, מֶלֶךְ עוֹלָמִים יַחֲזִיק בִּידֵי מַלְכוּת שָׁמַיִם לַהֲקִימָהּ, עֲצוֹת קְדוּמִים יוֹפִיעוּ בְּכָל גּוֹנֵי אוֹרוֹתֵיהֶם, יִגָּלוּ בִּשְׁלַל צִבְעֵיהֶם וּפַלְגֵי חָכְמָתָם, בְּנֹעַם שִׂיחָם וּבְשִׂיא חֹסֶן יִקְרָתָם, עַל כָּל מִפְעֲלֵי רוּחַ הָעוֹלָמִים, רוּחַ כָּל הַיְצוּרִים וְנִשְׁמַת כָּל אָדָם וְכָל חַי, כָּל לְאֹם וְכָל מַמְלָכָה וְכָל מַחֲנֶה וְכָל מַעֲרָכָה, בְּהִגָּלוֹת יְקָר מֶלֶךְ עוֹלָמִים עַל עוֹלָמוֹ,

[24] **הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יִמָּלֵא כָּבוֹד.** התשובה העתידה לא תנבע מתוך תחושת ריחוק אלא מהופעת כבוד ד׳ שגורמת לכולם לשוב מאהבה ומחיבור אמיתי אל ה׳.

[25] **וְהַכָּבוֹד יִהְיֶה מְחֻטָּב וְגָלוּי.** התגלות ד׳ תהיה ברורה וגלויה לכולם.

[26] **מֶלֶךְ עוֹלָמִים יַחֲזִיק בִּידֵי מַלְכוּת שָׁמַיִם לַהֲקִימָהּ.** בהערות הרצ״י מפנה לזוהר ולתיקוני זוהר בכמה מקומות בהם מבואר הפסוק (עמוס ה, ב) ״נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל״, שכביכול משמע מהפסוק שעם ישראל לא יקום שוב חלילה, ומבואר בזוהר שפירוש הביטוי ״לא תקום״ הוא שלא תקום היא מעצמה אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו יקימנה, וממילא תקומה זו תהיה נצחית ולא זמנית כמו בגאולות הקודמות. (מלכות שמים היינו מלכות ד׳ בעולם שמופיעה דרך כנסת ישראל).

[27] **עֲצוֹת קְדוּמִים.** העצות הקדומות החבויות בתורה, כלומר התוכנית האלוהית שהתקיימה מאז ייסוד העולם תתגלה ותופיע.

[28] **יוֹפִיעוּ בְּכָל גּוֹנֵי אוֹרוֹתֵיהֶם, יִגָּלוּ בִּשְׁלַל צִבְעֵיהֶם.** עצות אלו הן שונות ומגוונות ומופיעות בדרכים רבות ובכולן מתגלית החכמה האלוהית המנחה את העולם.

[29] **מִפְעֲלֵי רוּחַ הָעוֹלָמִים.** העצות הקדומות שבתורה יופיעו בכל חכמתם על כל המפעלים שבבריאה כפי שהולך ומתפרט בהמשך המשפט.

[30] **רוּחַ כָּל... וְכָל מַעֲרָכָה.** הן יופיעו לא רק על עם ישראל אלא על כל מפעלי רוח של כל היצורים ועל מפעלי נשמת כל אדם וכל חי. כך, הן יופיעו באופנים שונים על העמים השונים ועל הממלכות כל אחד לפי ערכו ולפי תכונתו. כך גם בכל מחנה אידיאולוגי ובכל מאבק דעות (״וכל מערכה״) יתברר הניצוץ האלוהי שמאיר בהם ונקודת האמת שבהם.

gloria del Rey de los mundos sobre Su universo, al mostrar la hermosura de la Roca de *YiŚRaEL* y su Redentor sobre la raíz del alma de Su pueblo y Su casa de oración.

Se levantará la choza caída de *DaViD*; pero, realmente no lo hará; solo se mostrará a los ojos de todos que nunca cayó, esta luz verdadera cuando se revele será ya garantía segura de su posición para la Eternidad, «una carpa que no será desarmada, nunca serán arrancadas sus estacas, ni tampoco sus sogas se romperán. Ya que allí el Eterno, nuestro Señor, estará con nosotros

[31] **Su casa de oración.** El *BĖṪ HaMiQDaSH*, o sea, el Templo.

[32] **al mostrar la hermosura de la piedra de *YiŚRaEL* y su Redentor sobre la raíz del alma de Su pueblo y Su casa de oración.** La revelación de los proyectos viejos ocultos comenzará con la manifestación de la gloria del Eterno sobre Su pueblo redimido en su tierra. En esta oración se añade, además, la circunstancia de la edificación del Templo y de ahí se extenderá a todo el mundo.

[33] **Se levantará la choza caída de *DaViD*.** El soberano bíblico simboliza el reinado de *YiŚRaEL*; la choza caída representa al pueblo judío en el exilio que carece de su territorio nacional. El profeta anuncia que esta morada se edificará nuevamente y el reinado retornará a ella.

[34] **pero, realmente no lo hará; solo se mostrará a los ojos de todos que nunca cayó.** Lo que se revelará realmente es que lo que nosotros percibimos como una caída y una destrucción es en realidad una etapa en el avance del programa Divino. Se entenderá con claridad que la destrucción del reinado de *YiŚRaEL* y *YeHUDaH*, y los largos años del exilio con todos sus horrores cumplieron una misión positiva en el proceso de reparación del mundo y su redención, por lo que se puede afirmar con certeza que la choza de *DaViD* nunca cayó.

[35] **esta luz verdadera.** El entendimiento que la choza de *DaViD* jamás se derrumbó.

[36] **garantía.** Esa certeza es la garantía de la existencia eterna del pueblo de *YiŚRaEL*. La percepción que el Eterno abandonó a su gente, como afirman los herejes, es completamente falso. Por el contrario, todo el mundo se convencerá de que la elección de *YiŚRaEL* y su existencia es para siempre.

[37] **ni tampoco.** Según el versículo hay que leer: «ni ninguna de sus sogas se romperá».

[38] **Allí.** En la tierra de *YiŚRaEL* y, de acuerdo con el contexto del

בְּהֵרָאוֹת יִפְעַת צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ עַל שֹׁרֶשׁ נִשְׁמַת עַמּוֹ וּבֵית תְּפִלָּתוֹ.

תָּקוּם סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת, אַךְ בֶּאֱמֶת לֹא תָקוּם רַק יֵרָאֶה לְעַיִן כֹּל שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא נָפְלָה, אוֹר אֱמֶת זֶה כִּי יִתְגַּלֶּה כְּבָר יִהְיֶה עֲרֻבָּה בְּטוּחָה עַל עֶמְדָתָהּ לְנֶצַח נְצָחִים, "אֹהֶל בַּל יִצְעָן, בַּל יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח וְגַם חֲבָלָיו בַּל יִנָּתֵקוּ, כִּי שָׁם אַדִּיר לָנוּ ד' אֲדוֹנֵנוּ מְקוֹם

[31] **וּבֵית תְּפִלָּתוֹ.** בית המקדש.

[32] **בְּהֵרָאוֹת... וּבֵית תְּפִלָּתוֹ.** כל זה יקרה, כפי שראינו לעיל, לאחר התגלות ד' על עמו בגאולתו על אדמתו, ובמשפט זה נוסף – בבניית בית המקדש, ומתוך כך וכתוצאה מכך, יתגלה לאחר מכן בכל העולם.

[33] **תָּקוּם סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת.** דויד מסמל את מלכות ישראל. המשמעות של הביטוי "סוכת דויד הנופלת" היא שכיום מלכות ישראל נפלה ועם ישראל בגלות. הנביא מתנבא שלעתיד לבוא אותה סוכה נופלת תקום מחדש ותיבנה ותחזור מלכות בית דויד (ופסוק זה מובא גם בהמשך דרשת הזוהר המוזכרת לעיל).

[34] **אַךְ בֶּאֱמֶת... לֹא נָפְלָה.** מה שיתגלה הוא, שמה שנראה בעניינו כנפילה וחורבן הוא בעצם גם שלב בהתקדמות לפי התוכנית האלוהית. כך גם נפילת מלכות דויד והגלות מילאו תפקיד חיובי בתהליך תיקון העולם וגאולתו, לכן מעולם לא נפלה באמת סוכת דויד.

[35] **אוֹר אֱמֶת זֶה.** ההבנה שסוכת דויד מעולם לא נפלה באמת.

[36] **עֲרֻבָּה.** משורש המילה ערב, ומשמעותה משכון שמפקידים כדי להבטיח קיום של עסקה. ההתגלות של האמת הנ"ל, שסוכת דויד לא נפלה, היא תהיה הערובה לעמדתם לנצח נצחים של עם ישראל, שמה שהיה נראה כאילו עם ישראל ננטש על ידי הקב"ה חלילה, כפי שטוענים המינים, אינו נכון, אלא בחירתם של ישראל היא נצחית ולכן גם קיומם הוא נצחי.

[37] **וְגַם.** צ"ל וְכָל (ע"פ הפסוק).

[38] **שָׁם.** בארץ ישראל. ולפי ההקשר בפסוק במקורו – בירושלים.

fuerte, en un lugar de anchos ríos y torrentes, por donde no pasará galera con remos ni atravesará ningún gran navío, porque el Eterno es nuestro juez, nuestro legislador, nuestro Rey, Él nos salvará». Este es el surgimiento destinado a la congregación de *YiṠRaEL*, en cuya preparación todo el mundo está ocupado, «por manos del Todopoderoso de *Ya'AQoB*; de allí, pastor de la piedra de *YiṠRaEL*».

versículo, se trata más específicamente de *YeRUSHaLaYiM*.

[39] **Ya que allí el Eterno estará con nosotros en majestad, en un lugar de anchos ríos y torrentes.** Esta nota en la parte hebraica indica una pequeña variación entre la citación y el texto bíblico.

[40] **ni atravesará ningún gran navío.** Esta nota en la parte hebraica indica una pequeña variación entre la citación y el texto bíblico.

[41] **una carpa que no será desarmada (...) porque el Eterno es nuestro juez, nuestro legislador, nuestro Rey, Él nos salvará.** Este versículo de *YeSH'AYaHU* habla del pueblo de *YiṠRaEL* como una tienda firme y fija que no se mueve ni se desarma. ¡Esta descripción contradice su realidad histórica, ya que partió al exilio y sufrió numerosas tragedias! La respuesta es que *YiṠRaEL* volverá a su tierra y a *YeRUSHaLaYiM*, el lugar que el Eterno le tiene predispuesto, y ahí estará seguro y protegido. Entonces se entenderá que no fue realmente una caída, sino solo una simulación. Esto sucederá cuando el Eterno sea nuestro Juez, Legislador, Rey y también Salvador.

[42] **en cuya preparación todo el mundo está ocupado.** En forma consciente o inconsciente todo el mundo está ocupado en la edificación del reinado de *YiṠRaEL* y la redención del mundo.

[43] **De allí, pastor de la piedra de *YiṠRaEL*.** Este versículo fue dicho en la bendición de *Ya'AQoB* a su hijo *YOSeF*, antes de morir. El significado de la expresión *EBeN YiṠRaEL*, piedra de *YiṠRaEL*, de acuerdo con el *ṪaRGUM ONQeLOS* es *AB UBaNIM*, padre e hijos. Es decir, que el Creador apacienta las ovejas de la casa de *YiṠRaEL* en todas sus generaciones durante su largo proceso histórico. (**Nota del traductor**: hay una cercanía también en latín entre *petra*, piedra, y *pater*, padre).

יְאֹרִים פְּלָגִים רַחֲבֵי יָדָיִם, בַּל תֵּלֶךְ בּוֹ אֳנִי שַׁיִט וְצִי בַּל יַעַבְרֶנְהוּ, כִּי ד׳ שֹׁפְטֵנוּ ד׳ מְחֹקְקֵנוּ ד׳ מַלְכֵּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ". זֹאת הִיא הַקִּימָה הַצְּפוּיָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ עָסוּק בַּהֲכָנָתָהּ, "מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל".

[39] **כִּי שָׁם... רַחֲבֵי יָדָיִם.** צ"ל: כִּי אִם שָׁם אַדִּיר ד׳ לָנוּ מְקוֹם נְהָרִים יְאֹרִים רַחֲבֵי יָדָיִם (ע"פ הפסוק).

[40] **וְצִי בַּל יַעַבְרֶנְהוּ.** צ"ל: וְצִי אַדִּיר לֹא יַעַבְרֶנּוּ (ע"פ הפסוק).

[41] **אֹהֶל בַּל יִצְעָן... הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ.** הפסוק בישעיה מדבר על עם ישראל כמו אוהל יציב וקבוע שלא מתנתק או מתפרק, והרי עם ישראל כן יצא לגלות וחווה חורבן איום? אלא שלעתיד לבוא עם ישראל יחזור לארצו ולירושלים המקום המוכן לו מד׳ (כי שם...), שם הוא יהיה בטוח ומוגן (בל תלך בו אני...), ויתברר שאין כאן נפילה באמת אלא רק מה שנראה כנפילה, כאשר ד׳ שהוא שופטינו מחוקקינו ומלכנו הוא גם יהיה מושיענו.

[42] **שֶׁהָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ עָסוּק בַּהֲכָנָתָהּ.** באופן מודע או לא מודע העולם כולו עסוק בהקמת מלכות ישראל ובגאולת העולם.

[43] **מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל.** הפסוק נאמר בברכת יעקב ליוסף לפני מותו. פירוש הביטוי "אבן ישראל" לפי תרגום אונקלוס הוא "אב ובנין" – אב ובנים. כלומר החל מהאבות ועד הבנים זהו מהלך אחד ארוך.

Sección XXVI

La lealtad familiar como base de la confianza general

La lealtad familiar es consecuencia de la gran creencia en los fundamentos de la existencia. Al lesionarla se trastorna la base de la vida. Las letras del Nombre del Eterno expresan la perfección y armonía del Universo. Borrarlas podría significar un rompimiento de este equilibrio y se permite solo con el propósito de recuperar la confianza familiar. El mundo anda perdido y está en la búsqueda del retorno de la armonía entre todos sus componentes. Esta ha de regresar por medio de la fe de *YiŚRaEL*. La construcción de los nexos familiares apropiados perfecciona la lealtad entre todas las partes del universo.

La confianza familiar se deriva de la lealtad y el amor en general por lo que la traición lesiona la base de la vida.

La fidelidad familiar es el producto y el resultado directo de aquella gran fe inmersa en la

[1] Esta sección se basa en las leyes de la *SOTaH*, es decir, la mujer sospechosa de infidelidad (*BeMiDBaR* 5, 11 en adelante y el tratado talmúdico del mismo nombre). El esposo la presenta al *KoHeN*, para exponerla a una ceremonia donde se examinaba su inocencia. El sacerdote la hacía jurar que no había traicionado a su esposo y diluía en agua las letras de ciertos versículos, que contenían el Nombre del Eterno, escritos sobre un pergamino. La mujer bebía el agua, que le producía daños o beneficios según hubiera sido su comportamiento. Los rabinos resaltan que el Eterno está dispuesto a que Su Nombre Santo sea borrado con el fin de fomentar la paz en el matrimonio (*ḤULIN* 141A).

El *RaB* utiliza en esta sección dos conceptos: confianza (o fe) y amor. El primero se refiere a las relaciones sanas y armónicas entre varios entes y el amor es la unión entre ellos. Estos principios están relacionados, se complementan y son interdependientes. La confianza permite el amor y este la fortalece. Ambos se encuentran en la base de la relación familiar y surgen de la seguridad y el afecto general que existen en toda la existencia, en la relación del Creador con Su creación y en el interior de esta última entre sus diferentes componentes. (El *RaB* retoma el análisis de estas dos nociones en la Sección XVII de *OROṪ HaṪeḤiYaH*. Ahí escribe: «La fe y el amor están siempre unidos (...) El hombre no está preparado para ningún otro poder espiritual con la misma perfección como está para ellos y esta es la señal: que en estas facultades residen todos los fundamentos existentes de su esencia»).

[2] **La fidelidad familiar.** La lealtad en la pareja.

[3] **el producto y el resultado directo.** Esa lealtad familiar, entre el hombre y

פרק כו

האמון המשפחתי כיסוד האמון הכללי

האמון המשפחתי נובע מהאמונה הגדולה שביסוד המציאות. מעילה באמון זה פוגעת בבסיס החיים. אותיות שם ד׳ מבטאות את השלמות וההרמוניה שבעולם. מחיקתו מהווה את הרס ההרמוניה והיא מותרת רק לצורך השבת האמון המשפחתי. העולם תועה כיום בדרכים לא נכונות ומחפש להשיב את ההרמוניה בין חלקיו השונים, שתחזור דרך התגלות האמונה בישראל. בניית האמון המשפחתי תלך ותשפיע על כל מערכות היחסים שבין הגורמים השונים בעולם, עד להשבת האמון המלא לבריאה.

האמון המשפחתי נובע מהאמונה והאהבה הכלליות לכן מעילה באמון זה פוגעת בבסיס המציאות.

הָאֵמוּן הַמִּשְׁפַּחְתִּי הוּא תּוֹלָדָה וְהַמְשָׁכָה קַוִּית

[1] הפסקה מבוססת על דיני אישה סוטה המבוארים בספר במדבר ה, יא ואילך ובמסכת סוטה במשנה ובגמרא. לפי דינים אלו, אשה הנחשדת בחוסר נאמנות לבעל מובאת בפני הכהן, שם היא עוברת טקס שנועד לבדוק אותה. תחילה הכהן משביע אותה שהיא לא בגדה בבעלה ומוחק מגילה שעליה נכתבו מספר פסוקים מן התורה, וביניהם מוזכר גם שם ד׳ שנמחק במים האלו. לאחר מכן האישה שותה והמים בוחנים אותה, אם היא בגדה היא תמות ואם לא – תחיה. חכמים מציינים שד׳ מוכן כביכול ששמו ימחה במים על מנת להשכין שלום בין אישה לבעלה (חולין קמא עמוד א).

הרב משתמש לאורך הפסקה בשני מושגים: אמון (או אמונה) ואהבה. אמון ואמונה נוגעים ליחסים בריאים והרמוניים בין גורמים שונים ואהבה היא החיבור והדבקות ביניהם. שני המושגים כמובן קשורים ומשלימים זה את זה, שכן האמון מאפשר את האהבה והאהבה בונה ומחזקת את האמון. האמון והאהבה נמצאים במישור הפרטי והמשפחתי בין איש לאשתו אך הם נובעים מהאמון והאהבה הכלליים שנמצאים בהוויה כולה, בין הבורא לבריאה ובתוך הבריאה עצמה (שני המושגים האלו מופיעים גם בחלק אורות התחיה פסקה יז. שם כותב הרב: ״האמונה והאהבה הן תמיד מחוברות זו עם זו... אין האדם מוכשר לשום כוח רוחני שבעולם בשלמות גדולה כזאת שהוא מוכשר לאמונה ולאהבה, וזהו אות, שבכחות אלו מונחים כל יסודות הויות מהותיותו״).

[2] **הָאֵמוּן הַמִּשְׁפַּחְתִּי**. אמון בין בני זוג.

[3] **תּוֹלָדָה וְהַמְשָׁכָה קַוִּית**. אותו אמון משפחתי פרטי בין איש לאשתו נובע וממשיך

profundidad del amor, que actúa con un espíritu de vida, con un intelecto superior y glorioso, orden y coordinación en la multiplicidad de las criaturas y todos los mundos.

La infidelidad familiar es una traición que destruye las fundaciones que sostienen la Creación y sus poderes en el universo general, para

su esposa, procede y es consecuencia del amor y confianza general que existe en el Universo.

[4] **de aquella gran fe inmersa en la profundidad del amor.** D-ios creó el mundo en un acto de amor, por ello ama a sus criaturas y confía en ellos. De este afecto infinito surge cualquier otro tipo de amor. Igualmente, la fe y el amor a D-ios están unidos, pues en la profundidad del amor al Eterno reside la fe y la confianza que todo lo que hace es para bien y bendición.

La fidelidad entre esposos, que es el producto del amor entre los dos, es una chispa y una derivación del amor entre el Creador y Su obra.

[5] **que actúa con un espíritu de vida.** El amor es el elemento fundamental de la Creación e influye en ella.

[6] **con un intelecto superior y glorioso.** La sabiduría Divina que se refleja en Su obra (se puede explicar que hace alusión a la *ṪORaH,* que sirvió de modelo para la Creación).

[7] **en orden y coordinación en la multiplicidad de las criaturas y todos los mundos.** El amor creó un orden y coordinación entre todos los componentes de lo creado. Este principio se puede percibir en todo el Universo. Por ejemplo, la órbita de los astros celestiales es un sistema perfecto en el que cada uno depende de todos los demás. En los sistemas ecológicos existe un equilibrio entre todos los elementos que lo componen. El mundo inferior depende a su vez de los mundos superiores espirituales. Esta fuerza que une los diferentes entes y que es el fundamento del mundo, es denominada por el *RaB* «amor». Es como si existiera lealtad entre todas las partes de la Creación, que actúan mancomunadamente en un orden cósmico.

El amor y la fidelidad en el matrimonio forman parte de esa armonía universal y se derivan de ella.

[8] **las fundaciones.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[9] **La infidelidad familiar es una traición que destruye las fundaciones.** La traición marital no significa solo la destrucción de un hogar particular, sino que es el rompimiento de las fundaciones que sostienen el Universo.

[10] **las fundaciones que sostienen la Creación y sus poderes en el universo general.** La base de la armonía de la existencia es el amor y confianza que unen todas sus partes. Por lo que la infidelidad

מֵאוֹתָהּ הָאֱמוּנָה הַגְּדוֹלָה הַשְּׁרוּיָה בְּעֹמֶק הָאַהֲבָה, הַפּוֹעֶלֶת בְּרוּחַ חַיִּים בְּשֵׂכֶל עֶלְיוֹן וּמְפֹאָר, בְּסֵדֶר וְהַתְאָמָה בִּכְלָלוּת הֲמוֹן הַיְצוּרִים וְהָעוֹלָמִים כֻּלָּם.

הַמְּעִילָה הַמִּשְׁפַּחְתִּית הִיא מְעִילָה מְהָרֶסֶת אֶת הָאָשְׁיוֹת הַמַּעֲמִידוֹת אֶת הַיְצִירָה וְכֹחוֹתֶיהָ בָּעוֹלָם הַכְּלָלִי, לְשַׁכְלֵל אֶת הָעוֹלָם הַמַּעֲשִׂי הָרוּחָנִי.

מאהבה ואמונה כלליים יותר שקיימים במציאות.

[4] **מֵאוֹתָהּ הָאֱמוּנָה הַגְּדוֹלָה הַשְּׁרוּיָה בְּעֹמֶק הָאַהֲבָה.** ה׳ ברא את העולם כאקט של אהבה. הוא אוהב את ברואיו ומאמין בהם. מתוך האהבה האינסופית הזו הוא השפיע אהבה לעולם וממנה נובעת כל סוג אהבה שבמציאות. גם האמונה בקדוש ברוך והאהבה אליו קשורות זו בזו. בעומק האהבה של הברואים אל הקדוש ברוך הוא שרויה האמונה בו והאמון שכל מה שהוא עושה הוא לטובה ולברכה.

האמון הפרטי בין איש לאשתו הנובעים מהאהבה ביניהם הוא ניצוץ והמשכה מההתאמה והאמון שיש בין הבורא לבריאה.

[5] **הַפּוֹעֶלֶת בְּרוּחַ חַיִּים.** אותה אהבה היא הגורם העומד ביסוד בריאת החיים ומשפיעה עליהם.

[6] **בְּשֵׂכֶל עֶלְיוֹן וּמְפֹאָר.** על פי החכמה האלוהית העומדת ביסוד הבריאה (ניתן גם לומר שרומז לתורה שעל פיה נברא העולם).

[7] **בְּסֵדֶר וְהַתְאָמָה בִּכְלָלוּת הֲמוֹן הַיְצוּרִים וְהָעוֹלָמִים כֻּלָּם.** האהבה יוצרת סדר והתאמה בין כל היצורים וכל העולמים. ניתן לראות עיקרון זה בכל חלקי המציאות. לדוגמה, מהלך גרמי השמיים הוא מערך מורכב שכל גורם בו תלוי וקשור לכל האחרים באיזון והתאמה מופלאים. כך המערכות האקולוגיות השונות תלויות באיזון ושיווי משקל בין כל החלקים המרכיבים אותן. כמו כן, העולם הזה תלוי וקשור בעולמות עליונים רוחניים. אם כן יוצא שכל היצורים וכל העולמים מסודרים ומתואמים ביניהם באופן מופלא. הכוח שמאחד ומקשר בין גורמים שונים מכונה "אהבה" והוא שעומד ביסוד העולם. כביכול, יש אהבה ואמון בין כל חלקי המציאות שמתפקדים ביחד בסדר קוסמי. אם כן האהבה והאמון בין איש לאשתו הם חלק מההרמוניה העולמית ונובעות ממנה.

[8] **הָאָשְׁיוֹת.** היסודות.

[9] **הַמְּעִילָה הַמִּשְׁפַּחְתִּית הִיא מְעִילָה מְהָרֶסֶת אֶת הָאָשְׁיוֹת.** הבגידה במשפחה (על פי לשון הכתוב (במדבר ה, יב): "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל") אינה רק הריסת הבית הפרטי של הזוג הזה אלא היא פוגעת ביסוד האחדות וההרמוניה שבמציאות שעליהן בנויה כל הבריאה.

[10] **הָאָשְׁיוֹת הַמַּעֲמִידוֹת אֶת הַיְצִירָה וְכֹחוֹתֶיהָ בָּעוֹלָם הַכְּלָלִי.** הבסיס של ההרמוניה שבבריאה היא האהבה והאמון המאחדים את

perfeccionar el mundo práctico y espiritual.

Las letras del Nombre del Eterno expresan el orden y la vida en el Universo y, en el examen de la *SOTaH*, la *ṪORaH* ordena borrarlas en favor de la paz.

Las letras que expresan el Nombre del Eterno, D-ios de *YiŚRaEL*, que contienen la vida de todos los mundos, con su originalidad y raíz suprema, su orden y armonía, incluyen en su interior toda la confianza fundamental, de donde el

en el matrimonio es también el rompimiento de las bases de todo lo creado.

[11] **para perfeccionar el mundo práctico y espiritual.** El pilar firme y armónico de la existencia permite que se desarrolle todo su potencial. Al romperlo ya no existe la posibilidad de un perfeccionamiento, ni práctico ni moral.

[12] **Las letras que expresan el Nombre del Eterno D-ios de *YiŚRaEL*.** El Tetragrámaton, representación de las cuatro letras que componen el Nombre del Eterno, formaba parte del texto bíblico que se escribía en el pergamino y se diluía en el agua que bebía la *SOTaH*. Este es el Nombre más excelso del Eterno y corresponde a la relación particular con *YiŚRaEL*.

[13] **que contienen la vida de todos los mundos.** En el secreto de estas cuatro letras están todos los mundos. El tratado de *MeNaḤOṪ* (29b) afirma que el mundo venidero fue creado con la letra *YOD* y este con la *HE*. La *QaBaLaH* estudia profundamente este Nombre y su influencia en la Creación.

[14] **con su originalidad y raíz suprema.** El Tetragrámaton hace alusión no solo a la Creación, sino también a la unión del mundo con su origen supremo, el Santo, Bendito Él, simbolizada por la punta de la letra *YOD*.

[15] **su orden y armonía.** El orden y la relación entre las letras del Tetragrámaton representan el orden y armonía del mundo. Es así que, por ejemplo, las doce combinaciones de sus letras están relacionadas con los meses del calendario y expresan los diferentes órdenes de la existencia. Por este motivo, este Nombre además de significar el Poder creador, también simboliza el orden y la armonía que sostienen el Universo.

[16] **incluyen en su interior toda la confianza fundamental.** El orden de las letras del Tetragrámaton representa la armonía del Universo, que incluye la fidelidad entre marido y mujer. Este es el núcleo fundamental de la sociedad y de ahí proceden relaciones de confianza en círculos más amplios de las relaciones humanas.

Hay una alusión también a la paz familiar en el Nombre de D-ios. *RaSHI* en la *GueMaRaH* (*SOTaH* 17a) explica: cuando el hombre y la mujer tienen méritos, se unen la letra *YOD* de *ISH* (איש) y la *HE* de *ISHaH* (אשה) y forman las dos primeras letras del Tetragrámaton; pero, en el caso contrario, desaparece la presencia Divina de entre ellos, quedando solo las letras *ALeF* y *SHIN*: *ESH*, (אש) fuego.

שם ד׳ מבטא את הסדר והחיים בעולם, בבדיקת הסוטה התורה מצווה על מחיקתו לצורך הבאת שלום.

הָאוֹתִיּוֹת הַמְבַטְּאוֹת אֶת שֵׁם ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הַכּוֹלְלוֹת בְּקִרְבָּן אֶת כָּל חַיֵּי הָעוֹלָמִים כֻּלָּם, עִם מְקוֹרִיּוּתָם וְשָׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן, עִם סִדְרָם וְהַרְמוֹנִיּוּתָם, כּוֹלְלוֹת בְּקִרְבָּן אֶת כָּל הָאֵמוּן הַיְסוֹדִי, שֶׁהַתֹּכֶן

כל חלקי המציאות, לכן הריסת האמון הזה היא הריסת הבסיס המעמיד את היצירה.

[11] **לְשַׁכְלֵל אֶת הָעוֹלָם הַמַּעֲשִׂי הָרוּחָנִי.** הבסיס היציב וההרמוני של המציאות מאפשר לה להשתכלל ולהתפתח ולהביא לידי ביטוי את מלא הפוטנציאל שלה. ברגע שנהרס הבסיס הזה אין לעולם המעשי והרוחני יכולת להתקדם ולהתפתח.

[12] **הָאוֹתִיּוֹת הַמְבַטְּאוֹת אֶת שֵׁם ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.** אותיות י – ה – ו – ה שהן אותיות המרכיבות את שם ד׳ המפורש (נקרא גם שם המיוחד או שם הוי״ה) הנכתב על המגילה שנמחקת עם המים כחלק מהטקס הנעשה לאישה סוטה כנ״ל. זהו שם ד׳ העליון ביותר והוא מיוחד לישראל.

[13] **הַכּוֹלְלוֹת בְּקִרְבָּן אֶת כָּל חַיֵּי הָעוֹלָמִים כֻּלָּם.** בסוד האותיות השונות של שם הוי״ה (י־ה־ו־ה) כלולים כל העולמים. כך לדוגמא אומרת הגמרא (מנחות כט עמוד ב) שבאות י׳ הראשונה של השם נברא העולם הבא ובאות ה׳ נברא העולם הזה. כך בתורת הסוד יש עוד רמזים רבים בשם זה להתמשכות הבריאה ממקורה העליון.

[14] **עִם מְקוֹרִיּוּתָם וְשָׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן.** שם הוי״ה מרמז לא רק על בריאת העולם אלא גם על קישורו והשתלשלותו של העולם ממקורו העליון היינו הקדוש ברוך הוא. רעיון זה רמוז בקוצו של יוד שהיא הנקודה הקטנה שבאות י׳.

[15] **עִם סִדְרָם וְהַרְמוֹנִיּוּתָם.** הסדר והיחס בין האותיות של שם הויה מבטאים את הסדר וההרמוניה שבעולם. כך ישנם צרופים שונים של שמות הוי״ה ששייכים לכל חודש ומבטאים סדרים שונים הקיימים במציאות. אם כן אותיות הוי״ה לא מהווים רק את הכוח הבורא של המציאות אלא גם את הסדר וההרמוניה שבה.

[16] **כּוֹלְלוֹת בְּקִרְבָּן אֶת כָּל הָאֵמוּן הַיְסוֹדִי.** הסדר הזה שבין האותיות שמהווה את הסדר וההרמוניה שבמציאות כולל בקרבו גם את האמון בין איש ואשתו, זהו הבסיס היסודי של החברה, התא המשפחתי, שממנו נובעים יחסי האמון במדרגות הרחבות יותר בחברה, במדינה וכו׳.

אף אמון זה רמוז בשם ד׳ כפי שעולה מהגמרא ופרוש רש״י. אומרת הגמרא (סוטה יז עמוד א): דריש רבי עקיבא: איש ואישה זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן. ופרש רש״י (ד״ה זכו ואילך): ״זכו, ללכת בדרך ישרה שלא יהא הוא נואף ולא היא נואפת. שכינה ביניהם, שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן, יו״ד באיש וה״י באישה (כלומר בשניהם משותף אותיות אש וההבדל בינים שבאיש ישנה האות י׳ ובאישה

contenido teórico y práctico de la perfeccionada familia del hombre procede.

Cuando se dirige por el camino recto, cuando la vida está edificada en forma correcta y fluye en su interior con los sentimientos ideales de fidelidad, que deambulan en toda la creación por arriba y abajo, entonces hace brotar fuentes de bendición, felicidad y manifestaciones de almas delicadas para todos.

[17] **el contenido teórico.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo numérico con el texto hebraico.

[18] **procede.** Del Tetragrámaton o puede que se trate de la fidelidad fundamental.

[19] **de donde el contenido teórico y práctico de la perfeccionada familia del hombre procede.** El concepto de la familia en el hombre está más desarrollado que cualquier otro nexo en el mundo animal. El contenido teórico e ideológico de esta unión, y la forma práctica cómo se realiza se derivan del fundamento de fidelidad que hay en él y se relaciona con la conexión que existe en las letras del Tetragrámaton, que, como ya se explicó, expresa la armonía universal.

[20] **Cuando se dirige por el camino recto.** El *RaB* explica la gravedad de borrar el Nombre del Eterno, ya que toda la existencia está representada en esas letras.

La frase que discutimos aquí se refiere a cuando la vida familiar va por el camino recto, es decir, que fluye en correspondencia con el orden universal, y a cuando la relación entre las partes de la existencia y la fidelidad entre ellas se encuentra en un estado de perfección y armonía, que alcanza también la relación del hombre con su esposa, la cual se expresa en la escritura del Nombre de D-ios en sus diferentes combinaciones...

[21] **cuando la vida está edificada en forma correcta y fluye en su interior con los sentimientos ideales de fidelidad.** El orden correcto de la vida y la fidelidad en el hogar emanan de los sentimientos de fidelidad que existen en el mundo en su estado normal. Esta es la extraordinaria armonía que impera entre todas las partes de la Creación.

[22] **por arriba y abajo.** En los mundos superiores y en este inferior terrenal.

[23] **entonces hace brotar**. La vida.

[24] **entonces hace brotar fuentes de bendición, felicidad.** Cuando la base de la fidelidad se sustenta en forma perfecta, el mundo se desarrolla y se eleva con bendiciones y felicidad.

[25] **manifestaciones de almas delicadas para todos.** Si en la familia reina el amor y la fidelidad, los hijos que procrean son portadores de almas delicadas y rectas.

הַתֵּאוֹרִי וְהַמַּעֲשִׂי שֶׁל מִשְׁפַּחַת הָאָדָם הַמְּשֻׁכְלָלָה נוֹבֵעַ מֵהֶם.

בְּלֶכְתָּם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, בִּהְיוֹת הַחַיִּים מְבֻנִּים כַּהֹגֶן בְּתִקּוּן וְנִמְשָׁכִים בִּפְנִימִיּוּתָם בְּרִגְשֵׁי הָאֵמוּן הָאִידֵאָלִיִּים, הַמִּשְׁתַּטְּחִים בְּכָל הֲמוֹן הַבְּרִיאָה מִמַּעַל וּמִתַּחַת, הֲרֵי הֵם מְפַכִּים מַעְיָנוֹת שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁל אֹשֶׁר וְשֶׁל הוֹפָעוֹת נִשְׁמָתִיּוֹת עֲדִינוֹת לַכֹּל. בְּשִׁבּוּרָם, בַּעֲכִירָתָם, בִּמְרִידַת הַסֵּדֶר הָאִידֵאָלִי

האות ה׳, כלומר שם השם י״ה מחולק בין האיש והאישה). לא זכו אש אוכלתן, שהקב״ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש״.

[17] **הַתֵּאוֹרִי**. התיאורטי.

[18] **נוֹבֵעַ מֵהֶם**. מאותיות הוי״ה. (צ״ל מהן. יתכן שיש לומר: ״נובע ממנו״, היינו מהאמון היסודי).

[19] **שֶׁהַתֹּכֶן הַתֵּאוֹרִי... נוֹבֵעַ מֵהֶם**. רעיון המשפחה האנושי שכולל את הקשר המיוחד בין איש לאישה הוא משוכלל יותר מכל קשר מקביל בעולם החי. התוכן האידיאולוגי תיאורטי של הקשר בין איש לאשתו וכן האופן המעשי שבו הוא מתקיים נובעים מיסוד האמון שבו. אותו אמון יסודי נובע מהקשר שבין אותיות הוי״ה שכפי שהוסבר לעיל מבטא את ההרמוניה העולמית.

[20] **בְּלֶכְתָּם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה**. הרב מסביר את איסור מחיקת שם ד׳ וחומרתו על ידי כך שהחיים מסומלים באותן אותיות הוי״ה, ומחיקתן היא הרס שלמותם של החיים.

בלכתם של החיים בדרך ישרה, היינו שהחיים זורמים בהתאמה לסדר העולמי, כאשר היחס בין חלקי המציאות והאמון ביניהם נמצאים במצב שלם והרמוני שמגיע עד לאמון המשפחתי בין איש לאשתו, מה שמבוטא בכתיבת שם הוי״ה באופנים השונים שלה.

[21] **וְנִמְשָׁכִים בִּפְנִימִיּוּתָם בְּרִגְשֵׁי הָאֵמוּן הָאִידֵאָלִיִּים**. סדר החיים התקין והאמון בתוך התא המשפחתי נמשכים מרגשי האמון הקיימים בעולם בתיקונו, שכפי שהסברנו לעיל אלו היחס וההרמוניה המופלאה שקיימים בכל חלקי המציאות.

[22] **מִמַּעַל וּמִתַּחַת**. בעולמות העליונים ובעולם הזה הארצי.

[23] **הֵם**. החיים.

[24] **הֲרֵי הֵם מְפַכִּים מַעְיָנוֹת שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁל אֹשֶׁר**. כאשר בסיס האמון שבעולם מתקיים בצורה שלמה זה מאפשר לעולם להתפתח ולהתעלות וברכה ואושר באים לעולם

[25] **הוֹפָעוֹת נִשְׁמָתִיּוֹת עֲדִינוֹת לַכֹּל**. הופעתם של נשמות חדשות עם לידתם של תינוקות. נשמות אלו, כאשר הן באות מתוך משפחה

Su quebranto, turbiedad, traición a su orden ideal, es entonces la base de la destrucción mundial, orgánica, familiar, del alma, la contaminación de la vida y su maldición. El examen de las aguas de la *SOTaH* surge del origen de la vida superior, de toda la felicidad y bendición de la *ṪORaH*, cuyos caminos son de gracia y todos sus senderos de paz.

El mundo busca la lealtad Divina que vendrá por vía de la fe de *YiŚRaEL*.

El mundo está extraviado en sus caminos; pero, busca la lealtad Divina, el sendero de luz

[26] **Su quebranto, turbiedad.** Del orden de la vida familiar significa el rompimiento y la destrucción de la armonía mundial, simbolizado en el acto de borrar el Nombre del Eterno.

[27] **(la destrucción) orgánica.** Se dice que el cuerpo humano es orgánico, es decir, que está formado por varios órganos y tejidos que tienen sus propias funciones, pero que cooperan sistémicamente en el conjunto lo que significa que una parte del cuerpo y todo este son una unidad. Lo mismo sucede con el Universo: tiene una unión orgánica entre sus partes, por lo que la rotura del orden familiar afecta al mundo entero.

[28] **la base de la destrucción mundial, orgánica, familiar, del alma, la contaminación de la vida y su maldición...** La traición familiar, simbolizada por el acto de borrar el Nombre del Eterno, daña el orden de la vida y causa destrucción en el mundo.

[29] **El examen de las aguas de la *SOTaH*.** Es la prueba a la que se somete a la mujer sospechosa de infidelidad, al beber un líquido en la que se diluyen unos versículos de la *ṪORaH* que contienen el Nombre del Eterno.

[30] **surge del origen de la vida superior.** Este examen sobrenatural emerge de la fuerza suprema que da vida y sostiene la existencia: es el poder creador, que dio origen a las leyes de la naturaleza y puede cambiarla de acuerdo con Su voluntad.

[31] **de toda la felicidad y la bendición de la *ṪORaH,* cuyos caminos son de gracia y todos sus senderos de paz.** La meta de la *ṪORaH* con este examen es devolver la paz, reparando la brecha que se produjo en la familia, que influye sobre el orden y la armonía del mundo. La *GueMaRaH* (*ḤULIN* 141a) afirma: «Grande es la paz entre el marido y la mujer que, en su defensa la *ṪORaH,* ordena que el Nombre que se escribe con santidad se diluya en agua».

[32] **El mundo está extraviado en sus caminos.** Por medio de la *SOTaH,* el *RaB* analiza la situación actual del mundo, que perdió el orden y la armonía, y camina por senderos errados de ideologías falsas y deseos mórbidos; de esta manera se pierde la fe fundamental que existe en la Creación.

שֶׁלָּהֶם, הֲרֵי הֵם יְסוֹד הַהֵרוּס, הַהֵרוּס הָעוֹלָמִי, הַהֵרוּס הָאוֹרְגָּנִי, הַהֵרוּס הַמִּשְׁפַּחְתִּי, הַהֵרוּס הַנִּשְׁמָתִי, עֲכִירַת הַחַיִּים וּמְאֵרָתָם. בְּדִיקַת מֵי סוֹטָה, מִמְּקוֹר הַחַיִּים הָעֶלְיוֹנִים הִיא לְקוּחָה, מִכָּל אָשְׁרָהּ וּבִרְכָתָהּ שֶׁל תּוֹרָה אֲשֶׁר דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

העולם מחפש את האמון האלוהי שיבוא דרך האמונה שבישראל.

הָעוֹלָם הוֹלֵךְ וְתוֹעֶה בִּנְתִיבוֹתָיו, אֲבָל מְבַקֵּשׁ הוּא אֶת הָאֵמוּן הָאֱלֹהִי, אֶת הַנָּתִיב שֶׁל אוֹר הַחַיִּים,

בה שוררים אמון ואהבה הן נשמות עדינות וישרות.

[26] **בְּשִׁבּוּרָם, בַּעֲכִירָתָם בִּמְרִידַת הַסֵּדֶר הָאִידֵאָלִי שֶׁלָּהֶם.** של החיים המסומלים במחיקת שם ד׳.

[27] **הַהֵרוּס הָאוֹרְגָּנִי.** אורגניות היינו שכל החלקים על תפקידיהם השונים מתפקדים בהרמוניה כגוף אחד. שבירתם של החיים פוגעת באורגניות של המציאות, ביחסי האמון בין מרכיביה.

[28] **הֲרֵי הֵם יְסוֹד... הַחַיִּים וּמְאֵרָתָם.** הבגידה באמון, המסומלת במחיקת שם ד׳, פוגעת בסדר המתוקן של החיים וגורמת להרס של העולם, המשפחה וכו׳.

[29] **בְּדִיקַת מֵי סוֹטָה.** הבדיקה שעושים לאישה הנחשדת בחוסר נאמנות שכוללת את מחיקת השם כפי שמבואר בהערה הראשונה בפסקה.

[30] **מִמְּקוֹר הַחַיִּים הָעֶלְיוֹנִים הִיא לְקוּחָה.** הבדיקה העל טבעית הזו, נובעת מאותו כוח עליון שנותן חיים וקיום למציאות, הוא הכוח הבורא, וכיון שהוא ברא את הטבע וחוקיו הוא יכול לשנותם, מה שמאפשר את הבדיקה הזו. כוח זה בא לידי ביטוי בשם ד׳ ובמיוחד בשם הוי״ה.

[31] **מִכָּל אָשְׁרָהּ... נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם.** מטרת התורה בבדיקה זו היא להשכין שלום ולהביא ברכה למציאות בהחזרת האמון המשפחתי ותיקון השבר הפרטי שמשפיע על הסדר וההרמוניה העולמיים, שכן הבדיקה נעשית במקרה של חשד כשאין וודאות בביצוע החטא והחשש מפריע להרמוניה ולשלום. וכך אומרת הגמרא (חולין קמא עמוד א): ״ואמר מר גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקדוש ברוך הוא שנכתב בקדושה ימחה על המים״.

[32] **הָעוֹלָם הוֹלֵךְ וְתוֹעֶה בִּנְתִיבוֹתָיו.** תועה – מסתובב ללא כיוון וללא דרך (להבדיל מטועה – עושה טעות).

מתוך הברור הכללי בעניינה של מצוות סוטה הרב בא לבאר את מצב העולם. העולם איבד את הסדר וההרמוניה והוא הולך ותועה בדרכים שונות של אידיאולוגיות מוטעות

de la vida, y ella ha de venir; el contenido de la construcción familiar entre el Eterno D-ios del Universo y todas sus obras surgirá por medio de la revelación de la fe fiel, que ha sido siempre atesorada en *YiŚRaEL* «y te desposaré conmigo para siempre; te desposaré conmigo en justicia y juicio, bondad y misericordia. Y te desposaré conmigo con fe y conocerás al Eterno».

La confianza que se origina en la familia irá influyendo en todos los niveles de la vida hasta alcanzar la lealtad universal.

La confianza familiar en su edificación y perfeccionamiento desbordará y cruzará todas sus fronteras, y encontrará su peso adecuado en todos los valores interrelaciónales, su

[33] **pero busca la lealtad Divina, el sendero de luz de la vida.** A pesar de sus errores el hombre en su interior anhela el bien y el retorno de la lealtad en la existencia.

[34] **ella ha de venir.** Tenemos la seguridad de que, al final, la luz de la fidelidad retornará al mundo y este llegará a su perfección.

[35] **el contenido de la construcción familiar entre el Eterno D-ios del Universo y todas sus obras.** El nexo entre el Eterno y el mundo es comparado metafóricamente a la relación de un hombre y su esposa. El mundo anda perdido en sus caminos, como la persona que engaña a su pareja; pero, existe el anhelo del retorno a la confianza con el Creador.

[36] **el contenido (...) surgirá por medio de la revelación de la fe fiel, que ha sido siempre atesorada en *YiŚRaEL*.** El contenido es el objetivo de la Creación, es decir, que la humanidad se apegue a D-ios y descubra su existencia en la vida misma. Esta meta surgirá por vía de *YiŚRaEL*, por medio de la revelación de la fe, o sea, de sus nexos de confianza y cercanía particulares con el Creador.

[37] **bondad.** De acuerdo con el texto bíblico tendría que ser «y bondad».

[38] **y te desposaré conmigo (...) y conocerás al Eterno.** El texto bíblico compara el nexo particular del Creador y su pueblo con una relación de compromiso en la que cada miembro de la pareja asume ciertas obligaciones de fidelidad y amor. Este lazo se revelará en el futuro y simboliza el retorno de la confianza al mundo, primero en *YiŚRaEL* y, luego, en toda la existencia.

[39] **desbordará y cruzará todas sus fronteras.** La reparación y el perfeccionamiento de la fidelidad en la familia desbordará ese pequeño núcleo y tendrá una influencia en toda la nación. Progresivamente se irá extendiendo a la humanidad y a la existencia entera.

[40] **los valores interrelaciónales.** Las conexiones entre los diferentes elementos de la existencia, que se detallan

וּבֹא יָבֹא הָאוֹר, וְהַתֹּכֶן בְּבִנְיָן מִשְׁפַּחְתִּי בֵּין ד׳ אֵל־הָעוֹלָם וּבֵין כָּל מַעֲשָׂיו יוֹפִיעַ עַל־יְדֵי הִתְגַּלּוּת אֱמוּנַת־אֵמוּן, אֲשֶׁר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָז הִיא אֲצוּרָה, "וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם, וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת ד׳".

האמון שמתחיל בתא המשפחתי ילך וישפיע על כל מדרגות המציאות עד להשבת האמון הכללי בעולם.

הָאֵמוּן הַמִּשְׁפַּחְתִּי בְּהִבָּנוֹתוֹ וּבְשִׁכְלוּלוֹ יִסֹּב וְיַעֲבֹר אֶת כָּל גְּבוּלָיו וְיִמְצָא אֶת מִשְׁקָלוֹ הַנָּכוֹן בְּכָל הָעֲרָכִים הַיִּחוּשִׂיִּים, יִמְצָא אֶת מַעֲמָדוֹ הַיָּשָׁר

תאוות ויצרים ומתוך כך הוא מאבד את האמון הבסיסי שבבריאה.

[33] **אֲבָל מְבַקֵּשׁ הוּא אֶת הָאֵמוּן הָאֱלֹהִי, אֶת הַנָּתִיב שֶׁל אוֹר הַחַיִּים.** למרות הדרכים המוטעות בהם העולם צועד, בפנימיותו יש שאיפה אל הטוב, להחזרת האמון במציאות.

[34] **וּבֹא יָבֹא הָאוֹר.** אנו בטוחים שבסופו של דבר אור האמון יחזור לעולם והוא יבוא לידי תיקונו.

[35] **...בְּבִנְיָן מִשְׁפַּחְתִּי בֵּין ד׳ אֵל־הָעוֹלָם וּבֵין כָּל מַעֲשָׂיו.** היחס הנכון בין ד׳ לבין העולם, הוא כמו היחס בין איש לאשתו. העולם, כאמור, תועה בנתיבותיו, הוא התרחק מד׳ ומאמונה בו וכביכול בגד בקשר המשפחתי ביניהם, אבל יש שאיפה להחזרת האמון הזה ולקיום יחסים תקינים בין הבורא לבין הבריאה.

[36] **וְהַתֹּכֶן יוֹפִיעַ... הִיא אֲצוּרָה.** התוכן ביחסים בין הבורא והבריאה הוא המטרה שלשמה נברא העולם שהאנושות תהיה קשורה אל ד׳ ותגלה את מציאותו בחיים עצמם.

תוכן זה יופיע דרך ישראל, על ידי התגלות האמונה, היינו יחסי האמון והקרבה המיוחדים, שבין הבורא לעם ישראל.

[37] **בְּחֶסֶד.** צ״ל וּבְחֶסֶד (ע״פ הפסוק).

[38] **וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם... וְיָדַעַתְּ אֶת ד׳.** הפסוק מדבר על היחס המיוחד בין הבורא לבין עמו שהוא כאירוסין ומחויבות של אהבה ואמון בין איש לאשתו. האירוסין האלו יתגלו בעתיד ויסמלו את החזרת האמון לעולם, תחילה בישראל ולאחר מכן בשאר הבריאה.

[39] **הָאֵמוּן הַמִּשְׁפַּחְתִּי... כָּל גְּבוּלָיו.** לתיקון ושכלול האמון המשפחתי תהיה השפעה מעל ומעבר למסגרת הפרטית הקטנה של המשפחה הבסיסית. התא המשפחתי היהודי משפיע על האומה כולה, ומתוך כך על שאר האומות ועד המציאות כולה.

[40] **הָעֲרָכִים הַיִּחוּשִׂיִּים.** היחסים בין גורמים

posición correcta sin engaño entre el hombre y su prójimo, el asalariado y su patrón, el obrero y el empleador, los expertos en acertijos y los que trabajan manualmente, entre multitud de pueblos –habitantes de diferentes climas y países–, las exigencias del cuerpo y las del alma en el ser humano, el hombre y toda la Creación, la vida temporal y la eterna, entre el todo y el todo.

La fe interior, que conoce su honor, su bienestar y su coraje, que está saciada de felicidad

a continuación, volverán a un estado de equilibrio y armonía por medio del perfeccionamiento de la fidelidad familiar.

[41] **sin engaño.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[42] **entre el hombre y su prójimo, el asalariado y su patrón...** Las relaciones entre los diferentes miembros de la sociedad no son siempre justas y correctas. El *RaB* detalla algunos tipos de tensiones e injusticias sociales que se pueden reparar con la recuperación de la confianza.

[43] **los expertos en acertijos.** Las personas que se dedican a temas abstractos. (El *RaB TSeBI YeHUDaH* explica que se trata de aquellos que estudian la mística).

[44] **entre multitud de pueblos –habitantes de diferentes climas y países–.** La hostilidad y la desconfianza en la relación entre las naciones se repararán logrando la paz universal.

[45] **las exigencias del cuerpo y las del alma en el ser humano.** En la persona misma habrá armonía entre sus distintas necesidades y exigencias opuestas, que hoy le producen un conflicto interior.

[46] **el hombre y toda la Creación.** Retornará el equilibrio y la relación correcta entre la humanidad y el resto de la obra Divina.

[47] **la vida temporal y la eterna.** La vida temporal son las cosas relacionadas con este mundo. La eterna se refiere a los asuntos del mundo venidero. Es decir, habrá una armonía y distribución correcta de esfuerzos entre las ocupaciones que enriquecen la existencia de este mundo y las acciones que la conducen a la vida eterna.

[48] **entre el todo y el todo.** La paz que empezará por la fidelidad en la familia reinará en las relaciones de los diferentes elementos de la totalidad de los sistemas que existen en el Universo.

[49] **La fe interior.** La lealtad en el seno de la existencia entre todas sus partes.

הַבִּלְתִּי מָעוּל בֵּין אִישׁ לְאִישׁ, בֵּין שָׂכִיר לְשׂוֹכְרוֹ, בֵּין עוֹבֵד לְנוֹתֵן־עֲבוֹדָה, בֵּין חַכְמֵי חִידוֹת לַעֲמֵלֵי כַּפַּיִם, בֵּין עַמִּים רַבִּים, בֵּין יוֹשְׁבֵי אַקְלִימִים וּמְדִינוֹת שׁוֹנוֹת, בֵּין הַתְּבִיעוֹת הַבְּשָׂרִיּוֹת לַתְּבִיעוֹת הַנִּשְׁמָתִיּוֹת אֲשֶׁר לָאָדָם, בֵּין הָאָדָם וּבֵין כָּל הַיְצוּר, בֵּין חַיֵּי שָׁעָה לְחַיֵּי עוֹלָם, בֵּין הַכֹּל אֶל הַכֹּל.

הָאֱמוּנָה הַפְּנִימִית, הַיּוֹדַעַת אֶת כְּבוֹדָהּ, אֶת אָשְׁרָהּ וּגְבוּרָתָהּ הַמְדֻשֶּׁנֶת עֹנֶג פְּנִימִי, הַמַּכִּירָה שֶׁהִיא

שונים במציאות כפי שהולך ומתפרט, ישובו למצב של איזון והרמוניה על ידי השכלול של האמון המשפחתי.

[41] **הַבִּלְתִּי מָעוּל**. שאין בו עוול.

[42] **אִישׁ לְאִישׁ, בֵּין שָׂכִיר לְשׂוֹכְרוֹ...** כיום ה"ערכים היחושיים" בין גורמים שונים באנושות אינם צודקים והוגנים. הרב מפרט כמה מסוגי העיוותים והמתחים החברתיים שימצאו את תיקונם מתוך השבת האמון, כגון מעמדות כלכליים שונים.

[43] **חַכְמֵי חִידוֹת**. האנשים העוסקים בעניינים מופשטים (בשיחות הרצ"י פרש: חכמי הסוד).

[44] **בֵּין עַמִּים רַבִּים, בֵּין יוֹשְׁבֵי אַקְלִימִים וּמְדִינוֹת שׁוֹנוֹת**. העוינות וחוסר האמון בין עמים שונים יתוקנו וישרור שלום עולמי.

[45] **בֵּין הַתְּבִיעוֹת הַבְּשָׂרִיּוֹת לַתְּבִיעוֹת הַנִּשְׁמָתִיּוֹת אֲשֶׁר לָאָדָם**. גם בתוך האדם עצמו ישרור שלום בין התביעות המנוגדות שכיום גורמות לקונפליקט פנימי.

[46] **בֵּין הָאָדָם וּבֵין כָּל הַיְצוּר**. יחזור שווי המשקל והיחס הנכון בין האנושות לשאר הבריאה.

[47] **בֵּין חַיֵּי שָׁעָה לְחַיֵּי עוֹלָם**. חיי שעה הם העניינים הקשורים לעולם הזה הזמני וחיי עולם הם אלו השייכים לעולם הבא הנצחי. כלומר, תהיה הרמוניה וחלוקת כוחות נכונה בין מה שאדם מקדיש לקיומו בעולם הזה לבין המעשים המביאים אותו לחיי נצח.

[48] **בֵּין הַכֹּל אֶל הַכֹּל**. השלום שיתחיל מתוך האמון המשפחתי ישרור בכל מערכות היחסים הקיימות בעולם בין כל הגורמים השונים הקיימים בו.

[49] **הָאֱמוּנָה הַפְּנִימִית**. האמונה הגדולה שקיימת בפנימיותה של כל המציאות בין כל חלקיה.

interna, que sabe que rige todo, que distribuye con medida, peso de justicia y rectitud, luz y vida, a toda la multitud infinita de criaturas, de acuerdo con un orden y valor de relaciones fieles, guiados con un espíritu de paz y verdad: esta confianza universal será la hermosura de todo, «una corona de gloria en mano del Eterno»; «una mujer virtuosa, corona de su esposo».

[50] **que sabe que rige todo, que distribuye con medida y peso de justicia y rectitud, luz y vida, a toda la multitud infinita de criaturas.** La fe interior, es decir, la armonía que está en el fundamento de la existencia, otorga el lugar adecuado «con medida y peso» de acuerdo con la necesidad de cada elemento y lo necesario que él sea para la existencia global del Universo.

[51] **relaciones fieles.** Una relación correcta y equilibrada.

[52] **guiados.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[53] **esta confianza universal.** La creencia interior mencionada al principio de la frase. Es decir, la lealtad que existe entre todas las partes de la existencia.

[54] **será la hermosura de todo.** *ṪiFEReṪ* significa la extensión y amplitud, en armonía y correspondencia entre las diferentes partes. La creencia interior produce armonía y equilibrio que permiten que el mundo evolucione hacia su perfección.

[55] **una corona de gloria en mano del Eterno.** *YeSH'AYaHU* compara en esta profecía a *TSION* y a *YeRUSHaLaYiM,* con una corona de gloria en mano del Eterno. Esta metáfora significa que *YiŚRaEL* será el origen de la revelación del Eterno y la armonía del mundo.

[56] **una mujer virtuosa, corona de su esposo.** Literalmente se refiere a la esposa, mujer virtuosa, corona de su marido, cuyo honor y éxito dependen de ella. En forma alegórica el texto expresa la relación de la congregación de *YiŚRaEL* y el Eterno, cuya corona, gloria y revelación en el mundo se hace por medio de ella. Estas dos versiones del mismo texto simbolizan el nexo entre la fidelidad en la familia y la fe en el Universo.

בַּכֹּל מוֹשֶׁלֶת, שֶׁהִיא מְחַלֶּקֶת בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל שֶׁל צֶדֶק וְיֹשֶׁר, אוֹר וְחַיִּים, לְכָל הֲמוֹן יְצוּרִים לְאֵין תַּכְלִית, עַל־פִּי סֵדֶר וְעֵרֶךְ שֶׁל יְחוּשִׂים נֶאֱמָנִים, דְּרוּכִים בְּרוּחַ שָׁלוֹם וֶאֱמֶת, אֱמוּנַת עוֹלָמִים זוֹ תִּהְיֶה תִּפְאֶרֶת הַכֹּל, "עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּיַד ד'", "אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ".

[50] **הַמַּכִּירָה שֶׁהִיא... לְאֵין תַּכְלִית.** האמונה הפנימית, היינו ההרמוניה שביסוד המציאות, נותנת את המקום הנכון, "במידה ובמשקל" לכל הגורמים הקיימים במציאות.

[51] **יְחוּשִׂים נֶאֱמָנִים.** יחס נכון ומאוזן.

[52] **דְּרוּכִים.** מודרכים.

[53] **אֱמוּנַת עוֹלָמִים זוֹ.** האמונה הפנימית המוזכרת בתחילת המשפט, היינו האמונה שקיימת בפנימיות המציאות, בפנימיות כל העולמים בין כל חלקי המציאות.

[54] **תִּהְיֶה תִּפְאֶרֶת הַכֹּל.** משמעות המושג תפארת היא התפשטות והתרחבות מתוך הרמוניה והתאמה בין החלקים השונים. האמונה הפנימית שמייצרת הרמוניה ואיזון מאפשרת את התרחבות ושכלול הקיום העולמי עד לתיקונו.

[55] **עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּיַד ד'.** ישעיה הנביא פונה אל ציון וירושלים ואומר להן: "והיית עטרת תפארת ביד ד'". כלומר, כנסת ישראל היא התפארת שביד ה', היינו המקור להתפשטות ההתגלות האלוהית וההרמוניה בעולם.

[56] **אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ.** פסוק זה לפי הפשט מדבר על היחס בין אישה לבעלה, שאשת החיל, היא העטרה של בעלה, כבודו והצלחתו. פסוק זה רומז ליחסים בין ד' לכנסת ישראל, שעטרת ד', כבודו והתגלותו בעולם הם דרך כנסת ישראל. המשמעות המילולית והסימלית ממחישים את הקשר בין האמון והאהבה בתא המשפחתי לאמון והאהבה העולמיים.

Sección XXVII

El olvido de la partición en tribus como base de la unión de la nación

El olvido de la partición en tribus consolidó la unión de la nación, elemento vital para la subsistencia en el exilio, con el inconveniente de que el individuo pierde parte de su singularidad al no poder ajustar su camino a los atributos de su tribu. Sin embargo, el beneficio es mayor que la pérdida. En el futuro volverá la división en tribus a partir de una unión armónica; esta es la labor de *ELiYaHU*, el profeta, que edifica la paz en la nación por medio de los secretos de la *ṪORaH*, que permite la variedad de tonalidades dentro de la globalidad.

El olvido de la pertenencia a la tribu era necesario para la unión de la nación y como protección frente al exilio.

El olvido de la genealogía de las tribus es una preparación para la unión de la nación. Con el

[1] En esta parte el *RaB* sigue analizando el tema de la unidad, después de exponer en la sección anterior el tema de la unión familiar, aquí pasa a tratar la armonía entre las tribus que conforman la nación israelita.

El pueblo de *YiŚRaEL* que salió de Egipto estaba compuesto de trece tribus (contando la de *LeVI* y los dos hijos de *YOSeF, EFRaYiM* y *MeNaSHeH,* por separado). Cuando llegó a la tierra cada tribu recibió su propio territorio exceptuando la de *LeVI,* que fue esparcida en ciudades a lo ancho de todo el país. Cada individuo tenía clara su procedencia.

En la época de *ReHaB'AM,* hijo de *SHeLoMoH*, se dividió la nación. El reinado del sur incluía las tribus de *YeHUDaH, BiNYaMiN* y *SHiM'ON,* y el del norte el resto de las tribus.

SaNḤeRIB, rey de Asiria, llevó al exilio a los habitantes del reinado del Norte y no se sabe exactamente cuál fue su suerte, paradero ni destino. Hay quienes opinan que regresaron y se mezclaron con la población de las tres tribus restantes; otros, que se quedaron en el exilio y volverán en el futuro. Existe una tercera opinión que afirma que jamás lo harán.

De todas formas, existe la certeza que antes y después de su exilio, parte de las diez tribus se mezclaron con las del Sur, por lo que la población actual del pueblo judío es una mezcla de todas, aunque la proporción de la gente de *YeHUDaH, BiNYaMIN* y *SHiM'ON* probablemente sea la mayor.

Desde la época del Segundo Templo desapareció la ascendencia tribal de cada individuo.

[2] **El olvido de la genealogía de las tribus es una preparación para la unión de la nación.** La división del pueblo judío en tribus tenía sus ventajas

פרק כז

שכחת החלוקה לשבטים כבסיס לאחדות האומה

בשכחת החלוקה לשבטים יש ברכה שכן היא מביאה לאחדות האומה החיונית להישרדות עם ישראל בזמן הגלות. יש בה גם חסרון שכן האדם לא יכול לכוון את דרכיו לפי האופי המיוחד של שבטו, אבל הברכה עולה על החיסרון. לעתיד לבוא תחזור החלוקה לשבטים מתוך אחדות הרמונית. זוהי עבודתו של אליהו שבונה את השלום באומה על ידי רזי תורה הנותנים מקום לכל הגוונים השונים כחלק מהכלל.

שכחת היחס של כל יחיד לשבטו הייתה הכרחית לצורך אחדות האומה ולשמירתה בגלות.

שִׁכְחַת הַשְּׁבָטִים לְיִחוּסָם הִיא הֲכָנָה לְאַחְדוּת הָאֻמָּה. עַל־יְדֵי הַזִּכָּרוֹן שֶׁל חִלּוּק הַשְּׁבָטִים הָיְתָה

[1] לאחר שבפסקה הקודמת דיברנו על ההרמוניה בתא המשפחתי הרב עובר לדבר על ההרמוניה במסגרת הרחבה יותר של השבטים המרכיבים את עם ישראל.

כשיצא עם ישראל ממצרים הוא מנה 13 שבטים (אם מונים את שבט לוי ואת בני יוסף – אפריים ומנשה כשני שבטים). עם הגעתו לארץ התנחלו השבטים כל אחד בנחלה נפרדת לבד משבט לוי שהתנחל בכל הארץ בערים מיוחדות, וכל אחד ידע בדיוק לאיזה שבט הוא משתייך.

בימי רחבעם בן שלמה נפלגה הממלכה בין יהודה בנימין ושמעון (שהתערבב עוד קודם לכן בתוך שבט יהודה) בדרום ושאר השבטים בצפון ובעבר הירדן.

בימי סנחריב הוגלו עשרת השבטים ולא ברור מה עלה בגורלם. לדעות מסוימות הם חזרו והתערבבו בשלושת השבטים הנשארים, לדעת אחרים הם נשארו בגלות ועתידים לחזור לעתיד לבוא ולדעת אחרים אבדו לתמיד. מכל מקום ישנן הוכחות לכך שגם לפני גלות עשרת השבטים וגם לאחריה התערבבו מהם אנשים בשלושת השבטים, ולכן היום אנו צאצאיהם של כל 13 השבטים (אם כי ייתכן שיש בינינו אחוזים יותר גבוהים משבט יהודה, שמעון, בנימין ולוי). בימינו, וככל הנראה כבר מימי בית שני, אין לנו ידיעה ברורה לאיזה מהשבטים כל אחד מאיתנו שייך.

[2] **שִׁכְחַת הַשְּׁבָטִים לְיִחוּסָם הִיא הֲכָנָה לְאַחְדוּת הָאֻמָּה.** העובדה שעם ישראל היה מחולק לשבטים כללה יתרון וחסרון. מצד אחד לכל שבט יש אופי מיוחד משלו, כך לדוגמא כל שבט קיבל ברכה מיוחדת המתאימה לו מיעקב וממשה לפני מותם. כשכל שבט מכיר את ייחודו ואת אופיו הוא יכול למלא בצורה מלאה וטובה יותר את תפקידו בתוך מכלול האומה. אמנם דבר זה גרם גם לחיסרון, כיון

recuerdo de la partición de las tribus, el exilio hubiera ocasionado que cada una se dividiera y se separara totalmente del conjunto de la nación y el veneno de la extranjería habría penetrado en las fracciones particulares y aisladas.

El olvido de la tribu hace que el hombre no pueda vivir conforme a su carácter particular.

Sin embargo, con este olvido de la especificidad se acrecentó la confusión y la mezcla, no solo en los rezos singulares, reservados a cada tribu particular en la restauración del mundo,

e inconvenientes. Por un lado, cada tribu tenía sus cualidades y características, y recibió una bendición especial por parte del patriarca *Ya'AQoB* y de *MoSHeH*. Al conocerse mejor, cada una podía asumir mejor su misión. Sin embargo, esto creaba discrepancias y rivalidades que fomentaban la desunión de la nación.

Por este motivo, se puede considerar que la pérdida de esta identidad no es una simple coincidencia histórica, sino que es un hecho provocado intencionalmente por la Providencia con la finalidad importante de fortalecer la unidad del pueblo.

[3] **Con el recuerdo de la partición de las tribus...** Si cada individuo hubiese recordado su origen tribal...

[4] **Con el recuerdo de la partición de las tribus, el exilio hubiera ocasionado que cada una se dividiera y se separara totalmente del conjunto de la nación.** Existe una importancia relevante en este olvido, ya que, si cada tribu hubiese conservado su identidad en el exilio, se habrían dividido completamente, convirtiéndose cada una en una nación distinta.

[5] **el veneno de la extranjería habría penetrado en las fracciones particulares y aisladas.** En ese estado de secesión, en que cada tribu se hubiese mantenido aislada y débil, la influencia negativa de las naciones se hubiese incrementado en forma tal que la llevaría a su perdición y asimilación total.

[6] **se acrecentó la confusión y la mezcla.** Al olvidar la pertenencia tribal se incrementó la unión; pero, se perdió la identidad particular de cada individuo y su misión en la nación, y todas las múltiples tendencias se mezclaron y confundieron.

[7] **no solo en los rezos singulares, reservados a cada tribu particular en la restauración del mundo.** Está escrito en el libro *SHa'AR HaKaVaNOṪ*, citando *HaARI ZaL*: «Hay doce ventanales en el cielo, cada uno está destinado a recibir la oración de una tribu (...) No hay duda de que, si todas las oraciones fueran iguales, no se necesitarían las doce aberturas (...) Esto prueba que sus oraciones son diferentes y, por este motivo, cada una necesita una ruta particular. Conforme con el origen y la raíz de las almas de la tribu tiene que ser la tradición de su rezo».

(Estas ideas posiblemente se basan en el *ZOHaR* (*SHeMOṪ* 251a) que afirma: «La sinagoga de abajo tiene que estar

הַגָּלוּת גּוֹרֶמֶת, שֶׁכָּל שֵׁבֶט יְחֻלַּק וְיִפָּרֵד לְגַמְרֵי מִכְּלָלוּת הָאֻמָּה, וְאֶרֶס הַנָּכְרִיּוּת הָיָה חוֹדֵר בַּחֲלָקִים הַמְיֻחָדִים וְהַבְּדוּדִים.

שכחת השבטים גורמת לכך שהאדם לא חי על פי אופיו המיוחד של שבטו.

אָמְנָם עַל־יְדֵי הַשִּׁכְחָה הַזֹּאת שֶׁל הַהִתְפָּרְטוּת נִתְרַבָּה הַבִּלְבּוּל וְהָעִרְבּוּב, לֹא רַק הַתְּפִלּוֹת הַמְיֻחָדוֹת וּרְאוּיוֹת לְכָל שֵׁבֶט שֵׁבֶט בִּפְנֵי עַצְמוֹ בְּתִקּוּן הָעוֹלָם נִתְבַּלְבְּלוּ, כִּי אִם כָּל עֶרְכֵּי

שהחלוקה לשבטים גרמה לשנאה ותחרות בין השבטים ומכאן לחוסר אחדות באומה.

לכן, העובדה ששכחנו את ייחוסנו הספציפי כל אחד לשבט מסוים איננה צירוף מקרים היסטורי, אלא נעשתה בכוונת מכוון של הבורא, למען המטרה החשובה יותר של הגברת אחדות האומה.

[3] **עַל־יְדֵי הַזִּכָּרוֹן שֶׁל חִלּוּק הַשְּׁבָטִים...** אם היינו זוכרים לאיזה שבט שייך כל אחד – הייתה הגלות וכו'.

[4] **עַל־יְדֵי הַזִּכָּרוֹן... מִכְּלָלוּת הָאֻמָּה.** במיוחד ישנה חשיבות לשיכחת הייחוס לשבטים בזמן הגלות, כיון שאם עם ישראל היה מחולק לשבטים בזמן הגלות השבטים היו נפרדים לגמרי אחד מהשני וכל אחד היה הופך לעם בפני עצמו.

[5] **וְאֶרֶס הַנָּכְרִיּוּת הָיָה חוֹדֵר בַּחֲלָקִים הַמְיֻחָדִים וְהַבְּדוּדִים.** במצב זה, אילו עם ישראל היה מחולק לשבטים, וכל שבט היה עומד בודד בפני עצמו, ההשפעה השלילית של הגויים הייתה מתגברת על כל קבוצה נפרדת ומוחלשת עד כדי אובדנה והתבוללותה בין העמים חלילה.

[6] **נִתְרַבָּה הַבִּלְבּוּל וְהָעִרְבּוּב.** השכחה אמנם הרבתה את האחדות אבל גם את הבלבול והערבוב, כיון שכאשר לא ניכר כל שבט לעצמו היחיד לא מכיר את אופיו המיוחד ואת תפקידו באומה, וכל הנטיות השונות מתערבבות ומתבלבלות.

[7] **לֹא רַק הַתְּפִלּוֹת... נִתְבַּלְבְּלוּ.** כתב בשער הכוונות: "ואמנם בעיקרי המנהגים שיש הפרשים... אמר לי מורי ז"ל שיש ברקיע י"ב חלונות כנגד י"ב שבטים וכל שבט ושבט עולה תפילתו דרך שער א' מיוחד לו... והנה אין ספק כי אם תפילות כל השבטים היו שוות לא היו צורך לי"ב חלונות ושערים... אלא ודאי מוכרח הוא שכיון שתפילותיהם משונות לכן צריכים שערים מיוחדים לכל שבט ושבט, כי כפי שורש ומקור נשמות השבט ההוא כך צריך להיות סדר תפלתו".

כלומר, לכל שבט הייתה תפילה המיוחדת לו הפועלת על פי אופיו וייעודו בעולם, ועל ידי צרוף כל התפילות מגיע תיקון העולם השלם מכל הבחינות השונות. עם שכחת ייחוס השבטים נשתכחו התפילות המיוחדות לכל שבט והתערבבו לכלל תפילה אחידה כלל ישראלית (עם הבדלים קלים בין העדות, ועיין

sino también todos los valores de la vida, los internos y externos, todas las características de los sentimientos, estudios, costumbres y adiestramientos, que cada uno en su lugar añade perfección, luz y vida que corresponde al temperamento de la tribu y edifica su mundo; a veces, cuando está enmarcado en órdenes que no le corresponden, enturbia y destruye una edificación.

dispuesta en la misma forma que la de arriba (...) Arriba la gran sinagoga posee doce ventanales; así ha de hacerse abajo» (véase también *ZOHaR SHeMOṪ* 201b). En consonancia, el *SHULḤaN 'ARUJ* establece (*ORaḤ ḤaYIM* 90, 4): «Es bueno que la sinagoga tenga doce ventanas».)

De acuerdo con esta teoría, cada tribu poseía un rezo particular elaborado según su carácter y misión. La unión de todos permitía alcanzar la perfección del mundo desde todas las perspectivas. Con esta pérdida de identidad, se olvidaron también los diferentes matices de la oración y se integraron en una sola para toda la colectividad de *YiŚRaEL*.

Siguiendo al autor de *SHa'AR HaKaVaNOṪ* podemos considerar las diferencias actuales en nuestros rezos como el reflejo de las diferencias en las oraciones de las tribus.

[8] **sino también todos los valores de la vida...** Además de las oraciones, también se confundieron todos los valores de la vida, tal como se detalla a continuación.

[9] **los internos y externos.** Las diferencias que se manifiestan con el mundo interior de cada tribu: los sentimientos, pensamientos, estudio de la *ṪORaH,* etc., y las que se vinculan con el exterior: la acción, las leyes y las costumbres.

[10] **que cada uno.** Cada uno de los valores de la vida mencionados en la oración anterior.

[11] **cada uno en su lugar añade perfección, luz y vida que corresponde al temperamento de la tribu y edifica su mundo.** Cuando cada tribu conoce su carácter y su esencia, y actúa de acuerdo con sus propias costumbres en el rezo, el estudio, los sentimientos y las acciones. Esto añade luz y vida en forma particular, ya que cada uno usa el camino que mejor se adapta a su personalidad interior y así el mundo de ese individuo o de ese grupo se construye en la forma más correcta y conveniente.

[12] **cuando está enmarcado en órdenes que no le corresponden, enturbia y destruye una edificación.** Cuando la persona no actúa en la forma correcta, según le corresponde a su tribu y a su personalidad, puede ocasionar gran destrucción y ruina.

הַחַיִּים, הַפְּנִימִיִּים וְהַחִיצוֹנִים, כָּל צִבְיוֹנֵיהֶם שֶׁל הַהַרְגָּשׁוֹת, הַלִּמּוּדִים, הַמִּנְהָגִים וְהַהַדְרָכוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם בִּמְקוֹמוֹ הוּא מוֹסִיף תִּקּוּן אוֹר וְחַיִּים מַתְאִים עִם הֲלָךְ הַנֶּפֶשׁ הַשִּׁבְטִית וּבוֹנֶה אֶת עוֹלָמוֹ, וְהוּא לִפְעָמִים מְעַכֵּר וְסוֹתֵר בִּנְיָן בִּהְיוֹתוֹ מְלֻפָּף בִּסְדָרִים שֶׁאֵינָם מֵעִנְיָנוֹ.

שם בשער הכוונות שמייחס הבדלים אלה לתפילות השבטים השונות).

[8] **כִּי אִם כָּל עֶרְכֵי הַחַיִּים...** לא רק התפילות התבלבלו והתערבו אלא כל ערכי החיים כפי שהולך ומתפרט בהמשך המשפט.

[9] **הַפְּנִימִיִּים וְהַחִיצוֹנִים.** ההבדלים השייכים לעולם הפנימי של כל שבט כמו רגשות, מחשבות, לימוד תורה וכדו׳, וההבדלים השייכים לעולם החיצוני המעשי כגון הלכות מעשים ומנהגים.

[10] **שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם.** כל אחד מערכי החיים המפורטים במשפט הקודם.

[11] **שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם בִּמְקוֹמוֹ... וּבוֹנֶה אֶת עוֹלָמוֹ.** כאשר כל שבט מכיר את אופיו וייחודו ונוהג במנהגים המיוחדים, בנוסח התפילה, צורת הלימוד, הרגשות והמעשים כנ״ל, הדבר מוסיף אור וחיים באופן מיוחד כיון שהדרך הזאת מתאימה לאופיו הפנימי ואז עולמו של אותו אדם ואותו שבט נבנה בצורה ישרה ונכונה.

[12] **וְהוּא לִפְעָמִים... שֶׁאֵינָם מֵעִנְיָנוֹ.** כאשר אדם נוהג באופן מסוים שאינו מתאים לאופי השבט שאליו הוא שייך שהוא אופיו הפנימי, הדבר עלול לגרום לחורבן והרס מחמת חוסר ההתאמה לאופי האדם.

Este daño es temporal y pequeño comparado al beneficio de la unión.

Sin embargo, todo esto ocasiona solo pena y tristeza temporal; pero, en el interior de la vida, vive el alma general que se estimuló mucho por la eliminación de los rasgos particulares; si el encanto y la organización se redujeron, la amargura y los sufrimientos espirituales y materiales acompañan todas nuestras acciones; a pesar de todo, «aunque me oprima y me entristezca, mi amado es mío y entre mis pechos reposa».

La unión contribuirá al retorno del orden y la separación en tribus.

Desde la unidad heterogénea, llena de mezclas y carente de orden, aparecerá un contenido de vida, perfecto y organizado, que se revelará y se mostrará en el surgimiento de una luz de vida

[13] **todo esto ocasiona solo pena y tristeza temporal.** Los daños que se producen por la confusión de costumbres y el olvido de la identidad propia son solo temporales.

[14] **en el interior de la vida, reside el alma general que se estimuló mucho por la eliminación de los rasgos particulares.** Al eliminar los rasgos individuales de las tribus, el sentimiento de pertenencia colectiva se fortalece y se estimula el alma de la nación. Por este motivo la ganancia del fortalecimiento general es mayor que el daño de la pérdida de la particularidad.

[15] **si el encanto y la organización se redujeron.** Aunque se perdió el encanto que produce la identificación del camino especial de cada persona con sus acciones y el orden, las diferencias se diluyeron...

[16] **una amargura y sufrimientos espirituales y materiales acompañan todas nuestras acciones.** La reducción del encanto y el orden causa que nuestro servicio al Eterno esté acompañado de amargura y sufrimientos espirituales y materiales.

[17] **aunque me oprima y me entristezca, mi amado es mío y entre mis pechos reposa.** Aun cuando se multipliquen las penurias, sabemos que todo es para nuestro bien a largo plazo, ya que el fortalecimiento de la unión interior de la nación justifica las dificultades momentáneas; Así lo afirma el *MiDRaSH* sobre el versículo del *SHIR HaSHIRIM*: aunque el amado, es decir, el Eterno, haga sufrir al pueblo de *YiŚRaEL*, todo es el resultado del amor y Él siempre lo acompaña. Aun en los momentos más difíciles, actúa en su favor.

[18] **Desde la unidad heterogénea, llena de mezclas y carente de orden, aparecerá un contenido de vida, perfecto y organizado.** Después del estado temporal de una unidad carente de orden y singularidades, y de su fortalecimiento, se recuperará la organización perfecta y

הנזק הזה הוא זמני וקטן יותר מהתועלת שבאחדות.

אָמְנָם כָּל זֶה מְסַבֵּב רַק צָרָה וְיָגוֹן אֲרָעִי, אֲבָל בִּפְנִימִיּוּת הַחַיִּים חַיָּה הִיא הַנְּשָׁמָה הַכְּלָלִית שֶׁנִּתְעוֹרְרָה הַרְבֵּה עַל־יְדֵי מְחִיַּת הַקַּוִּים הַפְּרָטִיִּים, וְאִם הַנֹּעַם וְהַסִּדּוּר נִתְמַעֵט וּמְרִירוּת וְיִסּוּרִין רוּחָנִיִּים וְגַשְׁמִיִּים מִתְחַבְּרִים עִם כָּל מַעֲשֵׂינוּ, בְּכָל־זֶה "אַף־עַל־פִּי שֶׁמֵּצֵר וּמֵמֵר לִי דוֹדִי לִי וּבֵין שָׁדַי יָלִין".

האחדות תביא להחזרת הסדר והחלוקה לשבטים.

וּמִתּוֹךְ הָאַחְדוּת הַבְּלוּלָה, הַמְלֵאָה עִרְבּוּב וְחֶסְרוֹן־סִדּוּר, יֵצֵא לָאוֹר תֹּכֶן חַיִּים מְתֻקָּן וּמְסֻדָּר, שֶׁיִּגָּלֶה וְיֵרָאֶה בְּהוֹפָעַת אוֹר חַיִּים שֶׁל גְּאֻלָּה וִישׁוּעָה,

[13] **אָמְנָם כָּל זֶה מְסַבֵּב רַק צָרָה וְיָגוֹן אֲרָעִי.** הנזק הנובע מבלבול המנהגים ושכחת האופי המיוחד הוא זמני.

[14] **אֲבָל בִּפְנִימִיּוּת... הַקַּוִּים הַפְּרָטִיִּים.** על ידי מחיקת הקווים הפרטיים השבטיים מתחזקת הרגשת השייכות לצד הכללי שיש בעם ישראל וכך מתעוררת הנשמה הכללית של האומה. אם כן, התועלת שמהתחזקות הכלליות רבה יותר מהנזק של מחיקת הפרטיות.

[15] **וְאִם הַנֹּעַם וְהַסִּדּוּר נִתְמַעֵט.** אף על פי שעקב שכחת היחס מתמעטים הסדר שבאומה והנועם שמגיע מההתאמה של הדרך המיוחדת של כל אדם עם מעשיו...

[16] **וּמְרִירוּת וְיִסּוּרִין... כָּל מַעֲשֵׂינוּ.** מיעוט הנועם והסדר גורמים לכך שעבודת ד׳ שלנו מלווה במרירות וייסורים רוחניים וגשמיים.

[17] **בְּכָל־זֶה... שָׁדַי יָלִין.** אע״פ שהייסורים מתרבים אנו יודעים שהייסורים וחוסר הנעימות הם לטובתנו בטווח הארוך כיון שהמטרה של חיזוק האחדות הפנימית מצדיקה את המרירות הזמנית. כך עולה גם מהמדרש על הפסוק בשיר השירים שאף שהדוד, היינו הקדוש ברוך, מצר וממר לעם ישראל, מכל מקום הדבר נובע מאהבה, ובאמת גם בזמן הייסורים הוא נמצא עמם ופועל לטובתם.

[18] **מִתּוֹךְ הָאַחְדוּת... מְתֻקָּן וּמְסֻדָּר.** לאחר המצב הזמני של אחדות חסרת סדר וחסרת ייחוד שבטי, ומתוך חיזוק אחדות האומה, ישוב ויתגלה הסדר המתוקן והנכון שבו כל שבט מפתח ומגלה את אופיו המיוחד.

ELiYaHU es el encargado de restablecer la unión de la nación a partir de la separación en tribus por medio de los secretos de la *ṪORaH* que se difunden en la nación.

de redención y salvación, e *YiṠRaEL* retornará a su lugar y el poder de sus tribus regresará a él con unidad armónica y «de nuevo pasará el ganado por las manos del contador».

Asimismo, el altar del Eterno destruido se

correcta en la que cada tribu podrá desarrollar y revelar su carácter individual.

[19] **unidad armónica.** En la unidad anterior se suprimieron las singularidades, para llegar a una superior, en la que todas las fuerzas se expresarán libremente y con armonía, sin que queden anuladas las diferentes tonalidades.

[20] **y de nuevo.** La conjunción «y» no forma parte del versículo bíblico.

[21] **pasará el ganado por las manos del contador.** El profeta compara al pueblo de *YiṠRaEL* en el futuro con un rebaño que es contado por el pastor. Esta comparación resalta el punto que hemos explicado. El conteo se hace en forma individual; pero, luego todas las ovejas se unen para formar el rebaño. Igualmente, en el pueblo de *YiṠRaEL* cada tribu tendrá su lugar por separado; pero, todas integrarán el conjunto de la nación.

[22] **Asimismo, el altar del Eterno destruido...** Para el entendimiento del resto de la sección hacemos una breve introducción, según lo descrito en *MeLaJIM* I capítulo 17:

El profeta *ELiYaHU* decreta la ausencia del rocío y de la lluvia; huye de *AḤAB,* el rey de *YiṠRaEL,* y se esconde durante tres años, hasta que D-ios le ordena presentarse ante él. En ese momento, reta a los profetas del *Ba'AL* a una prueba en el que intentarán hacer descender un fuego del cielo, ante el pueblo reunido en la montaña del Carmel. Después del fracaso de los profetas del *Ba'AL*, *ELiYaHU* construye el altar del Eterno destruido, tomó doce piedras igual al número de las tribus de *YiṠRaEL* y logró que baje un fuego celestial y consuma su sacrificio.

El pueblo impresionado ante tal hazaña exclama: «El Eterno es el D-ios, el Eterno es el D-ios». Acto seguido *ELiYaHU* mata a los profetas del *Ba'AL* y, después del largo período de sequía provocado por él, hace que llueva de nuevo.

Como consecuencia de su proceder, tiene que huir de *IZeBeL*, la esposa de *AḤAB*. Así llega a *ḤOReB*, la montaña del Eterno. Ahí, D-ios se le manifiesta y le pregunta: «¿Qué haces aquí, *ELiYaHU*?» El responde: «He sido muy celoso por la causa del Eterno porque abandonaron Tu pacto...». El Eterno envía a *ELiYaHU* a realizar unas misiones adicionales y a nombrar su sucesor al profeta *ELISH'A*. El texto bíblico cuenta que al final *ELiYaHU* termina subiendo al cielo en un carruaje de fuego (*MELAJIM II* 2).

El *MiDRaSH* explica que la razón por la que *ELiYaHU* detiene la lluvia es porque en el reino de *EFRaYiM* habían dejado de practicar la circuncisión y agrega que D-ios le dijo en la montaña de *ḤOReB*: «¿Acaso por siempre has de sentir celos?

וְיִשְׂרָאֵל יָשׁוּב עַל מְכוֹנוֹ וְכֹחַ שְׁבָטָיו יָשׁוּב אֵלָיו בְּאַחְדוּת הַרְמוֹנִית, "וְעֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶה".

אליהו הוא הבונה את אחדות האומה מתוך החלוקה לשבטים על ידי רזי תורה המתפשטים באומה.

וּמִזְבַּח ד' הֶהָרוּס יִבָּנֶה עוֹד הַפַּעַם עַל־יְדֵי שְׁנֵים עָשָׂר אֲבָנִים, "כְּשְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי בְּנֵי יַעֲקֹב

[19] **בְּאַחְדוּת הַרְמוֹנִית.** במצב הקודם האחדות ביטלה ומחקה את ההבדלים היחודיים, זאת כדי להגיע למצב שבו תהיה אחדות חדשה הרמונית, בה כל הכוחות באים לידי ביטוי בשלמות ומבלי לבטל את הגוונים השונים.

[20] **וְעֹד.** בפסוק מופיע בלי האות ו, לכן צריך להיות כתוב כך: ו"עֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶה".

[21] **וְעֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶה.** הנביא מדמה את עם ישראל לעתיד לבוא לכבשים הנספרים על ידי הרועה. הדימוי בין עם ישראל לבין ספירת כבשים מדגיש את הנקודה המבוארת בפסקה: מנית הכבשים נעשית כל כבש בפני עצמו אך לבסוף הכבשים הבודדות מצטרפות אל כל העדר, כך לעתיד לבוא כל שבט יעמוד בפני עצמו מתוך אחדות של כל האומה.

[22] **וּמִזְבַּח ד' הֶהָרוּס...** להבנת המשך הפסקה נסקור בקצרה חלק מהמסופר בספר מלכים א פרק יז ואילך הרלוונטי לפסקה, בתוספת המדרש בפרקי דרבי אליעזר פרק כט ונבואת מלאכי בפרק ג.

בספר מלכים מסופר שאליהו הנביא גזר שלא יהיה טל ומטר בארץ. הוא נמלט מאחאב מלך ישראל ומתחבא במקומות שונים במשך שלוש שנים עד שד' מצווה עליו להראות אל אחאב. בפגישתם אליהו מזמין את נביאי הבעל והאשרה לתחרות בהר הכרמל שבה ינסו להוריד אש מן השמים. נביאי הבעל כושלים במשימה, וכשמגיע תורו של אליהו הוא בונה את "מזבח ד' ההרוס, ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ד' אליו לאמר ישראל יהיה שמך". לאחר מכן הוא מוריד אש מן השמים שאוכלת את קורבנו. עם ישראל מתפעל מאד מהמאורע: "וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ד' הוא האלוהים ד' הוא האלוהים". אליהו שוחט את כל נביאי הבעל, ויורד גשם לאחר שלוש שנות הבצורת.

בעקבות האירוע אליהו נאלץ לברוח מפני איזבל אשת אחאב. בסופו של דבר הוא מגיע להר האלוהים חורב. ד' פונה אליו ושואל אותו "מה לך פה אליהו?" ואליהו עונה "קנא קניתי לד' כי עזבו בריתך..." בסופו של דבר ד' שולח את אליהו למספר משימות וביניהם למנות לו מחליף, ולאחר כמה פרקים נוספים אליהו עולה השמיימה במרכבות אש (מלכים ב' פרק ב').

המדרש מוסיף על הסיפור הנ"ל שהסיבה שאליהו גזר שלא יהיה טל ומטר היא משום שמלכות אפרים הפסיקו למול את בניהם, ומתוך קנאתו של אליהו לברית הוא גזר על הגשם. המדרש מוסיף גם שד' אמר לאליהו

construirá de nuevo con doce piedras, «igual a las doce tribus de los hijos de *Ya'AQoB*, con el que la palabra del Eterno fue para decirle: "*YiŚRaEL* será tu nombre"»; por medio de *ELiYaHU*, el ángel del pacto –[por el] que, como resultado de su celo, se invoca «el Eterno es el D-ios»– se dedica desde entonces a la labor de la paz para hacer retornar los corazones de los padres a sus

En *SHiTIM* sentiste celos por la prostitución del pueblo con las hijas de *MOAB* [ver *BeMiDBaR* 25. El *MiDRaSH* identifica a *PiNḤaS* con *ELiYaHU*] y ahora lo haces de nuevo. Por tu vida que no habrá un *BeRIṪ MILaH* que tú no veas». Por este motivo los rabinos instauraron en esa ceremonia la costumbre de poner un trono, para recibir al profeta *ELiYaHU*, que se le añadió desde entonces el sobrenombre de «Ángel del Pacto».

De este *MiDRaSH* se deduce que D-ios amonesta a *ELiYaHU* por su ira excesiva y le exige la defensa del pueblo de *YiŚRaEL*, que sigue practicando este precepto a pesar de sus muchos pecados y errores, y la presencia en todas estas ceremonias.

Además, el último de los profetas, *MaLAJI*, anuncia en los últimos versículos de su libro: «Recuerden la ley de *MoSHeH*, Mi siervo, al que lo encomendé en *ḤOReB*, para todo *YiŚRaEL*, las leyes y los juicios. He aquí que yo os envío a *ELiYaHU*, el profeta, antes de que llegue el día de *A-DoNaY*, día grande y terrible. Y hará volver el corazón de los padres a los hijos y el corazón de los hijos a sus padres, para que Yo no venga y castigue la tierra con destrucción».

En este pasaje se puede ver un cambio de actitud en la misión profética de *ELiYaHU*, que deja de ser agresiva y censuradora para transformarse, al final de los tiempos, en conciliadora entre hijos y padres, para hacer reinar la paz en el pueblo de *YiŚRaEL*.

[23] **Asimismo, el altar del Eterno destruido se construirá de nuevo con doce piedras.** El altar que representa el servicio de D-ios estará hecho de doce piedras distintas, lo que nos enseña que cada tribu conservará su peculiaridad dentro de la unión general.

[24] **igual a las doce tribus de los hijos de *Ya'AQoB*...** en el versículo original bíblico aparece: «igual al número de los hijos de *Ya'AQoB*...» lo cual difiere de nuestro texto.

[25] **por medio de *ELiYaHU*.** La revelación de la unión de la nación por medio de las individualidades se hará con el profeta *ELiYaHU*, como se explica en la profecía de *MaLaJI*.

[26] **el ángel del pacto.** Es el profeta *ELiYaHU*, como se explicó anteriormente.

[27] **como resultado de su celo se invoca «el Eterno es el D-ios».** A partir de su celo, enfrentamiento y reto con los profetas de *Ba'AL*, el pueblo de *YiŚRaEL* invoca al Eterno con esta oración.

אֲשֶׁר הָיָה דְבַר ד׳ אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ״, עַל יְדֵי אֵלִיָּהוּ מַלְאַךְ הַבְּרִית, אֲשֶׁר מֵאָז נִקְרָא עַל־יְדֵי קִנְאָתוֹ ״ד׳ הוּא הָאֱלֹהִים״ הוֹלֵךְ הוּא וְעוֹבֵד עֲבוֹדַת הַשָּׁלוֹם לְהָשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם, עַל־יְדֵי

בהר חורב: ״לעולם אתה מקנא? קנאת בשיטים על גלוי עריות (ע״פ המסופר בספר במדבר פרק כה על פנחס, ולפי המסורת (לדוגמא: פרקי דרבי אליעזר פרק מז) לפיה פנחס הוא אליהו)... וכאן קנאת. חייך שאין עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך. מכאן התקינו חכמים לעשות כסא אחד מכובד למלאך הברית שנקרא אליהו זכור לטוב, מלאך הברית...״

בנוסף, בסוף ספר מלאכי, אחרון הנביאים, הנביא מתנבא על יום ד׳ הגדול והנורא שיבוא באחרית הימים. בין השאר מדובר שם על מלאך הברית אליו אנו מצפים (פסוק א), שע״פ המדרש הנ״ל הוא אליהו, ובסוף הפרק נאמר: ״זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחרב על כל ישראל חקים ומשפטים. הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ד׳ הגדול והנורא, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, פן אבוא והכיתי את הארץ חרם״.

העולה לכאורה מן המדרש שד׳ מוכיח את אליהו על דרכו שהיא קנאית מדי, ושעליו ללמוד ללמד זכות על עם ישראל שכן הם שומרים את הברית למרות חטאיהם הרבים, ולכן הוא מופיע בכל ברית כדי לראות זאת בעיניו. בספר מלאכי ניתן לראות את היפוך תפקידו של אליהו, מהמקנא לד׳ למלאך הברית שבא להשיב את לב הבנים והאבות זה לזה ולעשות שלום בעם ישראל לפני בוא יום ד׳ הגדול בסוף הימים.

[23] **וּמִזְבַּח ד׳... עָשָׂר אֲבָנִים.** המזבח, המסמל את עבודת ד׳ יהיה בנוי משתים עשרה אבנים שונות, כלומר כל שבט ישמור על אופיו בתוך האחדות הכללית.

[24] **כִּשְׁנֵים עָשָׂר.** צ״ל כְּמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי יַעֲקֹב (כך בפסוק).

[25] **עַל יְדֵי אֵלִיָּהוּ.** הגילוי הזה של אחדות האומה מתוך הפרטים נעשה על ידי אליהו הנביא לעתיד לבוא כפי שמבואר בנבואת מלאכי הנ״ל שד׳ ישלח את אליהו להשיב לב אבות וכו׳.

[26] **מַלְאַךְ הַבְּרִית.** הוא אליהו הנביא.

[27] **אֲשֶׁר מֵאָז נִקְרָא עַל־יְדֵי קִנְאָתוֹ ״ד׳ הוּא הָאֱלֹהִים״.** על ידי קנאתו של אליהו נקרא בקול גדול בקרב העם המשפט ״ד׳ הוא האלוהים״.

hijos y los de los hijos a sus padres, por medio de la luz de los secretos supremos de la *ṪORaH* que va corriendo en la congregación de *YiŚRaEL* y penetra en todas sus obras, sus movimientos políticos, su literatura, sus esperanzas y sus acciones, que aparecen en formas distintas, en lo sagrado y en lo profano, en la edificación y

[28] **se dedica desde entonces a la labor de la paz para hacer retornar los corazones de los padres a sus hijos y los de los hijos a sus padres.** Aunque el profeta *ELiYaHU* se caracterizó por su celo en contra de los pecadores, tanto en el caso de los profetas del *Ba'AL*, como el de *PiNḤaS* en *SHiTIM*. Sin embargo, después de su ascenso al cielo y las palabras del Eterno que relata el *MiDRaSH*, él cambia de actitud y actúa en favor de la paz, resaltando la fidelidad de *YiŚRaEL* con el pacto que los une con el Eterno.

La paz de *ELiYaHU* no significa la abolición de las particularidades; se trata, por el contrario, de una unión armónica en que cada orientación tiene su lugar, en la que las corrientes y características diferentes de las tribus se complementan y contribuyen a la riqueza multifacética de la nación.

[29] **por medio de la luz de los secretos supremos.** Esta unión y paz, que incluyen todos los diferentes aspectos, se producen solo a la luz de los secretos supremos de la *ṪORaH*, que permite descubrir el nexo profundo entre las diferentes posiciones, que desde una visión superficial parecen inconciliables.

[30] **que va corriendo en la congregación de *YiŚRaEL*.** En las últimas generaciones, los secretos de la *ṪORaH* y los conceptos que se derivan de la *QaBaLaH* se van difundiendo, aun en medios ajenos a ella, por diferentes vías, y tienen una influencia cada vez mayor en el pensamiento judío, que se manifiesta en la vida de la nación.

[31] **y penetra en todas sus obras.** Como se detalla a continuación.

[32] **sus movimientos políticos.** Sus políticas con todas sus corrientes y posiciones contradictorias.

[33] **su literatura.** El mundo de las ideas, con sus controversias.

[34] **sus esperanzas.** Los diferentes anhelos que se expresan de manera distinta, en bandos opuestos.

[35] **sus acciones.** Las obras que ejecutan los diferentes sectores y asociaciones.

[36] **que aparecen en formas distintas.** Todas estas fuerzas se manifiestan en formas distintas, que pueden parecer a veces opuestas; pero, a la luz de los secretos supremos de la *ṪORaH,* forman parte de la misma edificación y se complementan.

[37] **en lo sagrado y en lo profano.** Se refiere tanto a los movimientos que se dedican a lo sagrado como los que principalmente se ocupan de lo profano.

אוֹר רָזֵי תּוֹרָה הָעֶלְיוֹנִים הַהוֹלֵךְ וְשׁוֹטֵף בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמִתְפַּלֵּשׁ בְּכָל מַעְבָּדֶיהָ, עַסְקָנוּתָהּ, סִפְרֻיּוֹתֶיהָ, תִּקְווֹתֶיהָ וַעֲבוֹדוֹתֶיהָ, הַמִּתְרָאִים בְּצוּרוֹת שׁוֹנוֹת, מִקֹּדֶשׁ וּמֵחֹל, מִבִּנְיָן וְגַם

[28] **הוֹלֵךְ הוּא... עַל אֲבוֹתָם.** אמנם אליהו בחייו היה קנאי ודרכו הייתה על ידי גזירת בצורת, חיסול נביאי הבעל או קנאותו של פנחס בשיטים, אך בעקבות התעלותו לשמים, ודברי ד׳ אליו על פי המדרש, הוא משנה את דרכיו ופועל על ידי השכנת שלום באומה ועל ידי הדגשת נאמנותם של ישראל לברית בינם לבין ד׳.

משמעותו של השלום שאליהו הנביא מביא הוא לא אחידות שבה כולם אותו דבר, אלא אחדות הרמונית, היינו מתוך קיומם של זרמים שונים ותכונות שונות של השבטים, כאשר כל זרם לא שולל ונלחם בשני אלא מקבל אותו, ומתוך כך מופיעה השלמות שבה כל אחד תורם את חלקו.

[29] **עַל־יְדֵי אוֹר רָזֵי תּוֹרָה הָעֶלְיוֹנִים.** עבודת האחדות מתוך השלום בין הבחינות השונות נעשית על ידי אור רזי תורה העליונים, שהרי במבט פשטני ישנם ניגודים במציאות שנאבקים זה בזה, ורק מבט פנימי יכול לגלות את האחדות ביניהם.

[30] **הַהוֹלֵךְ וְשׁוֹטֵף בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.** בדורות האחרונים רזי התורה ורעיונות שמקורם בקבלה הולכים ומתפשטים באומה, אף בקרב אלו שאינם לומדים קבלה, בדרכים שונות ומשפיעים יותר ויותר על דרך החשיבה של עם ישראל, וצורת חשיבה זו הולכת ומתגלית באומה ובחייה.

[31] **וּמִתְפַּלֵּשׁ בְּכָל מַעְבָּדֶיהָ.** חודר בכל מעשיה. זהו הכלל ההולך ומתפרט בהמשך המשפט: עסקנותה, ספריותיה וכו׳.

[32] **עַסְקָנוּתָהּ.** הפוליטיקה שלו על כל זרמיה השונים ומפלגותיה הנאבקות זו בזו.

[33] **סִפְרֻיּוֹתֶיהָ.** הספרות שלה, עולם הרוח על נטיותיו השונות.

[34] **תִּקְווֹתֶיהָ.** השאיפות המנוגדות המופיעות בפלגים השונים.

[35] **וַעֲבוֹדוֹתֶיהָ.** המעשים השונים הנעשים על ידי כל אחד מהזרמים.

[36] **הַמִּתְרָאִים בְּצוּרוֹת שׁוֹנוֹת.** כל הכוחות האלו מופיעים בצורות שונות, שלעיתים אפילו נראות מנוגדות, אבל לפי אור רזי תורה העליונים הם חלק מהבניין ומשלימים זה את זה.

[37] **מִקֹּדֶשׁ וּמֵחֹל.** תנועות העוסקות בקודש וגם אחרות שעיקר עיסוקן בחול.

también en la destrucción; sin embargo, todos unidos se ocupan de la construcción interna y externa, particular y general, muy por encima del rango del conocimiento de aquellos mismos que actúan y trabajan, y de todas sus metas limitadas, solo de acuerdo con el propósito del Eterno que decidió dar a su pueblo un futuro y una esperanza. «En el final de los días reflexionarán en ella para entender».

[38] **en la edificación y también en la destrucción.** Se refiere a todas las múltiples corrientes que se dedican a la construcción; pero, también a las que se ocupan de la destrucción de diferentes aéreas, como la *ṪORaH*, la tradición o los valores nacionales, etc. De igual manera estas fuerzas negativas forman parte del complejo tejido de la nación, que al final contribuirán a su verdadera edificación, pues la devastación tiene un fin constructivo superior.

[39] **muy por encima del rango del conocimiento de aquellos mismos que actúan y trabajan y de todas sus metas limitadas.** El proceso de la unión y el perfeccionamiento interior se desarrolla sin el conocimiento de sus propios ejecutores, que realizan todas las funciones antes mencionadas. Cada uno actúa en favor de su causa, su ideal y su visión; sin embargo, todo se asocia a un proceso mucho más grande e importante de lo que se imaginan.

[40] **solo de acuerdo con el propósito del Eterno que decidió dar a su pueblo un futuro y una esperanza.** Todos estos procesos se realizan con la sabiduría e intención del Eterno, en favor del futuro de *YiŚRaEL* y su redención.

[41] **En el final de los días reflexionarán en ella para entender.** Solo en el fin de los tiempos entenderemos retroactivamente cómo todas las fuerzas opuestas realmente se complementaron y formaron esta edificación perfecta.

מֵהֶרוּס, אָמְנָם כֻּלָּם כְּאֶחָד עֲסוּקִים בַּבִּנְיָן הַפְּנִימִי וְהַחִיצוֹנִי, הַפְּרָטִי וְהַכְּלָלִי, לְמַעְלָה לְמַעְלָה מֵחוּג הַכָּרָתָם שֶׁל כָּל הַפּוֹעֲלִים וְהָעוֹבְדִים עַצְמָם וְגָבוֹהַּ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכָּל מַטְּרוֹתֵיהֶם הַמְצֻמְצָמוֹת, רַק בַּעֲצַת ד׳ אֲשֶׁר יָעַץ לָתֵת לְעַמּוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה. ״בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָהּ בִּינָה״.

[38] **מִבִּנְיָן וְגַם מֵהֶרוּס.** מתוך מה שבונים הזרמים השונים, אבל אפילו מהזרמים והתנועות העסוקות בהרס, כגון הרס התורה והמסורת או הלאומיות וכדו׳, גם הן מהוות חלק ממארג הכוחות של אומה שבסופו של דבר יתרמו לבניינה, כיוון שההרס הוא הכנה לבניה עליונה יותר.

[39] **לְמַעְלָה לְמַעְלָה... מַטְּרוֹתֵיהֶם הַמְצֻמְצָמוֹת.** מהלך האחדות וההשלמה הפנימיים קורה ללא הכרתם של הפועלים היוצרים את כל הנ״ל. כל אחד פועל למען מטרתו לפי האידיאל שלו והשקפת עולמו, אך בעצם משתתף במהלך הרבה יותר גדול ממה שהוא מכוון אליו וממה שהוא פועל באופן פרטי.

[40] **רַק בַּעֲצַת ד׳ אֲשֶׁר יָעַץ לָתֵת לְעַמּוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה.** כל המהלכים האלו נעשים בחוכמתו ובעצתו של ד׳ למען עתידו של עם ישראל וגאולתו.

[41] **בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָהּ בִּינָה.** רק באחרית הימים נוכל להבין למפרע איך כל הכוחות המנוגדים בעצם משלימים זה את זה והם חלק מהבניין הגדול והשלם.

Sección XXVIII

La redención de Egipto y la última redención

La redención que empezó con la salida de Egipto avanza en un proceso continuo que culminará con la última redención.

La Redención continúa y sigue avanzando. La salida de Egipto y la salvación futura perfecta es una misma acción, que no se interrumpe: el producto de la mano fuerte y el brazo tendido, que empezó en Egipto y realiza sus obras en todas las circunstancias. *MoSHeH* y *ELiYaHU* son los redentores de una misma salvación: el que empieza y el que termina, el que abre y el que sella; ellos juntos completan la proeza. El

[1] **La Redención continúa y sigue avanzando.** El *RaB* explica en esta sección que la Redención es un proceso histórico largo e ininterrumpido, y no un instante definido en el tiempo, como a veces se percibe. Lo que en realidad ocurre es que al final brota en forma efectiva; pero, los movimientos que la edifican y la hacen avanzar se fortalecen día a día.

El proceso empezó con la salida del pueblo judío de Egipto: en ese momento comienza el perfeccionamiento del mundo con la dirección del pueblo judío, según los dictámenes de la *ṪORaH,* y continúa hasta la redención final.

[2] **el producto de la mano fuerte y el brazo tendido.** Estos son los medios usados en la salida de Egipto; pero, su acción no fue interrumpida y ambos seguirán actuando hasta la redención total.

El *RaB TSeBI YeHUDaH* explica, citando a su padre (*ṠIḤOṪ HaRaB TSeBI YeHUDaH* sobre *YiṠRaEL UṪḤIYaṪO*, pág. 259) que la «mano» representa las obras manifiestas y el «brazo», la acción oculta, de tal forma que, aunque el avance no siempre sea visible, en lo recóndito el Eterno actúa en favor de la redención del mundo y de Su pueblo.

[3] **realiza sus obras en todas las circunstancias.** En todos los hechos y eventos que ocurren en la historia.

[4] ***MoSHeH* y *ELiYaHU* son los redentores de una misma salvación: el que empieza y el que termina, el que abre y el que sella.** La redención que se inició por medio de *MoSHeH* en la salida de Egipto sigue ejecutándose a lo largo de las generaciones y culminará por medio del profeta *ELiYaHU,* como se explica en la profecía de *MaLAJI* (final del Capítulo 3).

El profeta empieza mencionando a *MoSHeH:* «Recuerden la enseñanza de *MoSHeH,* mi siervo, que le ordené en *ḤOReB*», e inmediatamente sigue: «He aquí, que Yo os envío a *ELiYaHU,* el profeta, antes de que llegue el día de *A-DoNaY,* día grande y terrible».

פרק כח

גאולת מצרים והגאולה האחרונה

הגאולה שהתחילה ביציאת מצרים ממשיכה לפעול לאורך כל הדורות עד הגאולה האחרונה.

הַגְּאֻלָּה נִמְשֶׁכֶת הִיא וְהוֹלֶכֶת. גְּאֻלַּת מִצְרַיִם וּגְאֻלַּת־הֶעָתִיד הַשְּׁלֵמָה הִיא פְּעֻלָּה אַחַת שֶׁאֵינָהּ פּוֹסֶקֶת, פְּעֻלַּת הַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזְּרוֹעַ הַנְּטוּיָה, אֲשֶׁר הֵחֵלָּה בְּמִצְרַיִם וְהִיא פּוֹעֶלֶת אֶת פְּעֻלּוֹתֶיהָ בְּכָל הַמְּסִבּוֹת. מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ גּוֹאֲלִים הֵם לִגְאֻלָּה אַחַת, הַמַּתְחִיל וְהַגּוֹמֵר, הַפּוֹתֵחַ וְהַחוֹתֵם הֵם יַחַד

[1] **הַגְּאֻלָּה נִמְשֶׁכֶת הִיא וְהוֹלֶכֶת.** לעיתים נתפסת הגאולה כרגע מסוים בסוף ההיסטוריה שבו העולם עובר בבת אחת למצב של גאולה. בפסקה זו מתברר שאין זה כך שכן הגאולה היא תהליך היסטורי ארוך שמתרחש ללא הפסק. בסוף התהליך מתגלית הגאולה בפועל, אך התהליכים הבונים אותה ומקדמים אותה פועלים כל הזמן.

במיוחד החל התהליך מהופעת ישראל בעולם כעם וגאולתו משעבוד בזמן יציאת מצרים. אז מתחיל מהלך ארוך של תיקון עולם בהנהגת עם ישראל ועל פי התורה שניתנה לו זמן קצר לאחר יציאתו. אותו מהלך ימשיך להתקיים עד הגאולה השלמה.

[2] **פְּעֻלַּת הַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזְּרוֹעַ הַנְּטוּיָה.** היד החזקה והזרוע הנטויה היו האמצעים שדרכם גאל ד׳ את עמו בזמן יציאת מצרים, אך פעולתם לא פסקה והיא תימשך עד לגאולה השלמה

הרצ״י מסביר בשם אביו (שיחות הרצ״י על ישראל ותחייתו עמוד 259) שהיד היא הפעולה הגלויה והזרוע היא הפעולה הסמויה. כלומר, אף על פי שלא תמיד הפעולות הן גלויות, במסתרים ד׳ ממשיך לפעול ולגאול את עמו ואת העולם.

[3] **בְּכָל הַמְּסִבּוֹת.** בכל המאורעות השונים הקורים בהיסטוריה.

[4] **מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ... הַפּוֹתֵחַ וְהַחוֹתֵם.** הגאולה שהחלה על ידי משה ביציאת מצרים ממשיכה לאורך כל הדורות ומסתיימת על ידי אליהו הנביא שישלח אלינו לפני בוא יום ד׳ כמבואר בנבואת מלאכי סוף פרק ג.

הנביא בפסוקים אלו מזכיר תחילה את משה "זכרו תורת משה עבדי אשר ציוויתי אותו בחורב", ומיד לאחר מכן ממשיך עם אליהו "הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא". כלומר זה מהלך אחד שמתחיל במשה ומסתיים באליהו.

כמו כן, בזוהר מבואר שמשה קשור להופעת המשיח שכן בפסוקים בהם רמוז נושא המשיח נאמר: "עד כי יבוא שיל"ה דא משה, חושבן

espíritu de *YiŚRaEL* percibe el sonido de los movimientos de las gestas libertadoras, que surgen de todas las circunstancias hasta completar el brote del poderío de la Redención en su plenitud y bondad.

Vemos cómo se hace mención aquí de estas dos grandes figuras que forman parte de una misma proeza que se sigue gestando.

Asimismo, el *ZOHaR* menciona el versículo que hace alusión al *MaSHYaḤ (BeRESHIṪ* 49, 10): «hasta que venga *SHILO*» afirmando que se refiere a *MoSHeH*, pues su nombre tiene el mismo valor numérico de *SHILO*, resaltando el nexo entre los dos. Además, *ELiYaHU* es también considerado como el último redentor. El *PeSIQṪA RaBaṪI* escribe: «Encuentras que dos profetas salieron de la tribu de *LeVI*: *MoSHeH,* el primero, y *ELiYaHU,* el último». Esto viene a resaltar la profunda relación entre estos dos personajes.

[5] **y el espíritu de *YiŚRaEL* percibe el sonido de los movimientos de las gestas libertadoras...** El espíritu del pueblo de *YiŚRaEL* está atento a todos los movimientos históricos y ve cómo la mano del Eterno los va dirigiendo hacia la Redención. Aunque, de hecho, no todo miembro del pueblo de *YiŚRaEL* la perciba en los movimientos históricos, el espíritu general de la nación (que reside en los grandes personajes y, especialmente, en los que estudian los secretos de la *ṪORaH*) sí la reconoce y puede asociarse y actuar con ella para hacer avanzar la redención perfecta.

מְמַלְּאִים אֶת הַחֲטִיבָה. וְרוּחַ יִשְׂרָאֵל מַקְשִׁיב הוּא אֶת קוֹל הַתְּנוּעוֹת שֶׁל פְּעֻלּוֹת הַגְּאֻלָּה, הַהוֹלְכוֹת מִכָּל הַמְּסִבּוֹת עַד מְלֹא צְמִיחַת קֶרֶן הַיְשׁוּעָה בִּמְלוּאָהּ וְטוּבָהּ.

דא כדא". תרגום: עד כי יבוא שילה – זה משה... (משה גימטריה שילה). בנוסף, אליהו נחשב לגואל האחרון. כך לדוגמא בפסיקתא רבתי כתוב: "אתה מוצא שתי נביאים עמדו להם לישראל משבטו של לוי, משה ראשון ואליהו אחרון". כלומר, ישנו קשר בין הגואל הראשון והאחרון.

[5] **וְרוּחַ יִשְׂרָאֵל מַקְשִׁיב הוּא אֶת קוֹל הַתְּנוּעוֹת שֶׁל פְּעֻלּוֹת הַגְּאֻלָּה...** הרוח של עם ישראל קשובה לכל אותן תנועות היסטוריות והוא רואה דרכן את פעולת ד' המובילה אל הגאולה. אין הכוונה שכל יחיד מישראל רואה את כל אותם תהליכים ואת יד ד' הפועלת בהם , אלא שהרוח הכללית של האומה (שחיה באופן גלוי יותר בגדולי ישראל ובמיוחד בחכמי תורת הסוד) מכירה זאת ויכולה להצטרף ולפעול עמהם לקרוב הופעת הגאולה השלמה.

Sección XXIX

La luz de la *TORaH* y la santidad de la naturaleza israelita

La Redención es el estado natural de *YiŚRaEL*. *MoSHeH* expresa la elección bajo la dirección de la *ṪORaH* y *ELiYaHU* la santidad natural de *YiŚRaEL*. Dentro de la congregación de *YiŚRaEL* está el grupo que está más relacionado con la *ṪORaH*, que se denomina «padres», y el de los hijos, que se vincula más con la naturaleza de la nación. En el final de los tiempos, *ELiYaHU* vendrá para unir las dos tendencias, de tal forma que la santidad que existe en la naturaleza de *YiŚRaEL* brille por medio del cumplimiento de la *ṪORaH*.

La Redención es natural para *YiŚRaEL*. *MoSHeH* expresa la elección y el esfuerzo, y *ELiYaHU*, la santidad intrínseca de *YiŚRaEL*.

La Redención está marcada en la naturaleza de *YiŚRaEL*; es un sello interior. «Y tú también, por la sangre de tu pacto, he sacado a tus presos del pozo sin agua». *MoSHeH* hace brillar la luz

[1] **La Redención está marcada en la naturaleza de *YiŚRaEL*; es un sello interior.** En la primera sección de esta parte (*YiŚRaEL UṪḤiYaṪO*) se indica que el objetivo y la cualidad de *YiŚRaEL* es el relato de las alabanzas del Eterno en el mundo. Es decir, la revelación de la presencia Divina y la creación del nexo entre el Creador y las criaturas.

La Redención significa el estado ideal del pueblo de *YiŚRaEL*, cuando está en su tierra, el *BĖṪ HaMiQDaSH* edificado, cuando todos los órganos del Estado y la vida del individuo se rijan por las leyes de la *ṪORaH*, y que al mismo tiempo sirva de luz para las naciones, de tal forma que pueda realizar su misión con perfección. Esta es la circunstancia que más se adapta a su esencia y a su estado natural. El *GaLUṪ*, por el contrario, es una coyuntura accidental y temporal (ver *NeTSaḤ YiŚRaEL* del *MaHRaL* Capítulo I). El pueblo de *YiŚRaEL* fue creado con el objetivo de alcanzar este nivel de perfección.

Esto está también relacionado con el pacto del Eterno con el pueblo de *YiŚRaEL*, que se expresa en el *BeRIṪ MILaH*, y está sellado en su cuerpo, en forma permanente.

[2] **Y tú también, por la sangre de tu pacto, he sacado a tus presos del pozo sin agua.** El pacto del Eterno con *YiŚRaEL* significa el carácter Divino particular que está impreso en él (ver observación No. 5 de esta sección que empieza con la expresión «la santidad del pacto») que es conveniente para la era de la Redención, por el mérito de este pacto libera a los «presos», el pueblo de *YiŚRaEL*, «del pozo sin agua», el exilio. En este versículo hay también una alusión al *BeRIṪ MILaH*, por cuyo mérito viene la Redención.

פרק כט

אור התורה וקדושת הטבע הישראלי

הגאולה היא המצב הטבעי של ישראל. משה מבטא את הבחירה בהדרכת התורה ואליהו את הקדושה הישראלית הטבעית. בעם ישראל ישנה קבוצה שנקראת ה״אבות״ שקשורה יותר לתורה וקבוצת ה״בנים״ שקשורה יותר לטבעיות האומה. באחרית הימים אליהו יאחד בין שתי המגמות כך שקדושת הטבע הישראלית תאיר דרך קיום התורה.

הגאולה היא טבעית לישראל. משה מבטא את הבחירה והעמל ואליהו את הקדושה הטבעית.

הַגְּאֻלָּה מֻטְבַּעַת הִיא בְּטֶבַע יִשְׂרָאֵל, הִיא חוֹתָם פְּנִימִי. ״גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ״. מֹשֶׁה מֵאִיר אֶת אוֹר

[1] **הַגְּאֻלָּה מֻטְבַּעַת הִיא בְּטֶבַע יִשְׂרָאֵל, הִיא חוֹתָם פְּנִימִי.** בפסקה הראשונה בחלק זה (ישראל ותחייתו) ראינו שמטרתו ותכונתו הפנימית של עם ישראל הוא סיפור תהילת ד׳ בעולם. כלומר, גילוי האלוקות ויצירת הקשר בין הבורא לנבראים.

הגאולה היא המצב האידיאלי בו עם ישראל חי את חייו בארצו, בית המקדש בנוי וכל מערכות השלטון וחיי היחיד מנוהלים על פי התורה, ועם ישראל מהווה אור לגויים. במצב זה עם ישראל יכול למלא את תפקידו בצורה השלמה והמלאה ביותר והוא המצב המתאים ביותר לתכונתו. לכן הגאולה מוטבעת בטבע ישראל, כלומר מתאימה בצורה שלמה לטבע הישראלי. לכן, מצב הגאולה הוא המצב הטבעי של האומה לעומת הגלות שהיא מציאות בלתי טבעית ולכן זמנית (עיין ספר נצח ישראל למהר״ל פרק א׳ ד״ה ועוד שיש לבאר עניין הגלות תחילה). עם ישראל נברא על מנת לחיות במצבו הטבעי והשלם בזמן הגאולה.

דבר זה קשור גם לברית בין ישראל לד׳ שמבוטאת בברית המילה. ברית המילה טבועה בבשר והיא ה״חותם״ לאופי האלוהי המיוחד של ישראל, שטבועה בגוף בכל המצבים.

[2] **גַּם אַתְּ... מַיִם בּוֹ.** ד׳ כרת ברית עם ישראל במובן זה שהוא טבע בם את האופי האלוהי המיוחד (עוד בעניין הברית עיין לקמן בהערה 5 ד״ה קדושת הברית בפסקה זו) המתאים לתקופת הגאולה לכן, בזכות ברית זו, הוא משלח את האסירים, כלומר עם ישראל, מבור בלי מים, כלומר מן הגלות. גם פסוק זה רומז לברית המילה שבזכותה אנו יוצאים מהגלות.

de la *ṪORaH* y *ELiYaHU*, la luz de la naturaleza limpia israelita: la santidad del pacto, el celoso por el pacto, el ángel del pacto...

[3] **la naturaleza limpia israelita.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[4] ***MoSHeH* hace brillar la luz de la *ṪORaH* y *ELiYaHU*, la luz de la naturaleza limpia israelita.** Igual que en las dos secciones anteriores, el *RaB* explica la relación entre *MoSHeH* y *ELiYaHU* y cómo los dos se conectan con la Redención.

MoSHeH entrega la *ṪORaH*. Ella indica la ruta que el individuo debe seguir para realizar su existencia en forma correcta. En esta vía todo está en sus manos. De su libre albedrío y actuar dependen sus logros y elevación, o sus fracasos y tropiezos.

Muy diferente es la luz de *ELiYaHU*: ella refleja la naturaleza limpia intrínseca de *YiŚRaEL*, la condición particular que lo distingue, independientemente de sus acciones; está en su propia esencia y es la característica permanente de su alma. *El BeRIṪ MILaH* es la revelación de esta fuerza, representada por *ELiYaHU*, el ángel del pacto.

Con el esfuerzo y el empeño en el estudio y la práctica de los preceptos de la *ṪORaH* se ratifica la afinidad de la naturaleza limpia israelita. *MoSHeH* empieza el proceso y *ELiYaHU* lo concluye, ya que los dos representan un mismo ideal: la revelación práctica por medio de la *ṪORaH* de esta singularidad oculta, que culminará en el momento de la redención final.

[5] **la santidad del pacto, el celoso por el pacto, el ángel del pacto.** La luz de la naturaleza israelita pura es la santidad del pacto. Como hemos visto en la sección anterior, *ELiYaHU* es denominado el «Ángel del pacto» y está vinculado fuertemente con el *BeRIṪ MILaH*. Él es celoso por este precepto, que el pueblo abandonó yendo en contra de su naturaleza; pero, también es él el testigo permanente de su ejecución.

El concepto de *BeRIṪ*, pacto, entre *YiŚRaEL* y el Eterno, no es el mismo que el de un acuerdo normal en él que las dos partes se someten a una serie de compromisos. Aquí se trata de un carácter especial Divino con el que *YiŚRaEL* es dotado. Igual que la circuncisión es una incisión en el cuerpo, este pacto está sellado dentro del alma. La marca en la carne es la prueba de la marca interior en el alma israelita, que crea su personalidad particular y no varía ni es influenciada por sus propias acciones. En la bendición que se recita en el momento de la circuncisión afirmamos lo siguiente: «Que ha santificado al amado desde las entrañas y un decreto puso en su carne y a sus descendientes selló con la señal del pacto sagrado...». Esto significa que la santidad precede el nacimiento, no depende de las acciones y está gravada y sellada en el cuerpo mismo de cada judío.

ELiYaHU, aquel que cela la circuncisión, el testigo del pacto del Eterno con *YiŚRaEL* que se refleja en las facultades de su alma, que llegarán a su plenitud en el momento de la Redención, es el encargado también de ejecutarla.

הַתּוֹרָה וְאֵלִיָּהוּ – אֶת אוֹר הַטֶּבַע הַיִּשְׂרְאֵלִית הַנְּקִיָּה, קְדֻשַּׁת הַבְּרִית, הַמְקַנֵּא לַבְּרִית, מַלְאַךְ הַבְּרִית.

[3] **הַיִּשְׂרְאֵלִית הַנְּקִיָּה.** מתייחס לטבע (לעיתים קרובות מתייחסים למילה טבע בלשון נקבה. ובשמונה קבצים הגרסה: הישראלי הנקי)

[4] **מֹשֶׁה מֵאִיר אֶת אוֹר הַתּוֹרָה וְאֵלִיָּהוּ – אֶת אוֹר הַטֶּבַע הַיִּשְׂרְאֵלִית הַנְּקִיָּה.** כמו בשני הפרקים הקודמים הרב מבאר את הקשר בין משה לאליהו ואת השייכות של שניהם לעניין הגאולה.

משה, הוא נותן התורה, שהיא הדרך שבה יש ללכת על מנת לחיות באופן הנכון. דרך זו כוללת בחירה ועמל שמביאים להתעלות האומה והיחיד ולנפילה ועונש כאשר הם אינם בוחרים בדרך זו.

אמנם אליהו מאיר את אור הטבע הישראלי הנקי, כלומר לעם ישראל ישנו אפי מיוחד שאינו תלוי במעשיו ומיוצג על ידי הברית הקשורה לאליהו – מלאך הברית.

על ידי העבודה והעמל שבלימוד וקיום תורת משה, מתגלה, בסופו של דבר, שהטבע הישראלי הנקי מתאים לתורה. לכן, משה מתחיל את המהלך ואליהו מסיים אותו כיוון ששניהם עניינם אחד, גילוי הטבע הישראלי בפועל על ידי התורה. הגילוי השלם יתקיים בזמן הגאולה.

[5] **קְדֻשַּׁת הַבְּרִית, הַמְקַנֵּא לַבְּרִית, מַלְאַךְ הַבְּרִית.** אור הטבע הישראלי הנקי הוא קדושת הברית. כפי שראינו בשתי הפסקאות הקודמות אליהו מכונה מלאך הברית והוא קשור באופן הדוק עם מצוות ברית המילה. הוא מקנא לברית שעם ישראל הפר כאשר הלך בניגוד לטבעו "קנא קנאתי... את בריתך הפרו", אבל הוא גם המעיד על קיום הברית.

מושג הברית בפסקה זו ובהקשר של הברית בין ישראל לד' איננה הסכם בין שני צדדים כמו ברית בין מדינות או בין אנשים. משמעות הברית שד' כורת עם ישראל היא שהוא חקק בהם אופי מיוחד נצחי אלוהי. כשם שברית המילה חקוקה בבשר הישראלי כך הברית עם האומה חקוקה בנשמתה. הברית בבשר מעידה על חקיקה פנימית יותר בנשמה הישראלית שיוצרת את האופי הישראלי המיוחד שאינו משתנה ואינו מושפע ממעשיו של עם ישראל. כך לדוגמא בברכה שמברכים על המילה אומרים: אשר קידש ידיד מבטן וחק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קודש וכו'. כלומר הקדושה היא מבטן ואינה תלויה במעשים, ואותה קדושה חקוקה וחתומה בבשר עצמו על ידי ברית המילה.

לכן אליהו דווקא, המקנא לברית, הוא זה שמעיד על כך שהברית חתומה בבשר ובנשמה הישראלית, ואותה חקיקה ואופי מחייבים את הופעת הגאולה שבה האופי הנשמתי הזה יכול להופיע במלא שלמותו, ולכן הוא זה שנשלח לגאול את ישראל.

En el pueblo de *YiŚRaEL* existen dos tendencias: una que se identifica con el cumplimiento de la *ṪORaH* y la otra con la naturaleza israelita, y *ELiYaHU* es el encargado de unirlas.

En los padres, se fortalece la luz de la *ṪORaH*; en los hijos, la luz de la naturaleza israelita santa y esto brotará en el final de los días en su fusión, «y hará volver el corazón de los padres hacia los hijos y el corazón de los hijos hacia los padres», y *MoSHeH* y *ELiYaHU* se unirán ambos en la nación y en cada individuo de *YiŚRaEL*, por sí mismo. «Por las manos del Fuerte de *Ya'AQoB*, de allí pastorea la piedra de *YiŚRaEL*»; «el padre y los hijos de la casa de *YiŚRaEL*».

[6] **En los padres, predomina la luz de la *ṪORaH*; en los hijos, la luz de la naturaleza israelita santa.** El pueblo de *YiŚRaEL* está dividido en padres e hijos. Los primeros permanecen fieles a la *ṪORaH* y fortalecen su luz con el estudio y la práctica de los preceptos. Los segundos representan los que se alejaron de la tradición; pero, tienen una fuerte identidad con la naturaleza israelita santa, que se expresa en su relación con la tierra de *YiŚRaEL*, con el deseo de volver a ella, resucitar su idioma, crear su propia nación y ejército, además de tener inculcados valores universales de justicia, desarrollo y avance. En ellos el carácter inherente israelita santo se manifiesta en forma natural primitiva, sin estar cultivado ni dirigido por los principios de la *ṪORaH*.

[7] **y esto brotará en el final de los días en su unión, «y hará volver el corazón de los padres hacia los hijos y el corazón de los hijos hacia los padres».** Hoy las dos tendencias son opuestas y alejadas, y a veces con manifestaciones de odio entre ellas. Los hijos desprecian la tradición y los padres subestiman la importancia del desarrollo de la tierra y la nación. La misión de *ELiYaHU* es fusionarlas de tal forma que el brillo de la *ṪORaH* exponga claramente la luz de la naturaleza israelita.

[8] ***MoSHeH* y *ELiYaHU* se unirán ambos en la nación y en cada individuo de *YiŚRaEL*, por sí mismo.** En la nación en general y en cada individuo en particular brillará la luz de *MoSHeH* –la *ṪORaH*– y la de *ELiYaHU*, la naturaleza israelita, y ambas se unirán en una sola forma de vida perfecta.

[9] **Por las manos del Fuerte de *Ya'AQoB*, de allí pastorea la piedra de *YiŚRaEL*.** El Fuerte de *Ya'AQoB* es el Eterno. ¿Quién es la piedra de *YiŚRaEL*, *EBeN YiŚRaEL*? De acuerdo con el *ṪaRGUM ONQeLOS* se trata de los padres y los hijos, las dos partes de la nación que se fusionan en una sola pieza. La unión de *AB*, «padre», y *BeN*, «hijo», conforma la palabra *EBeN*, en hebreo.

[10] **El padre y los hijos de la casa de *YiŚRaEL*.** Es la versión del *ṪaRGUM ONQeLOS* de nuestro versículo: los padres y los hijos de los descendientes de *YiŚRaEL*.

בעם ישראל יש קבוצה שנוטה יותר לתורה ואחרת שנוטה יותר לטבע הישראלי ואליהו יאחד ביניהם.

בָּאָבוֹת מִתְגַּבֵּר אוֹר הַתּוֹרָה, בַּבָּנִים – אוֹר הַטֶּבַע הַיִּשְׂרְאֵלִי הַקָּדוֹשׁ, וְזֶה יוּצַץ בְּאַחֲרִית־הַיָּמִים בְּחִבּוּרָם, "וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם", וּמֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ יִתְחַבְּרוּ יַחַד בָּאֻמָּה וּבְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בִּפְנֵי עַצְמוֹ, "מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל", – "אָב וּבְנִין דְּבֵית יִשְׂרָאֵל".

[6] **בָּאָבוֹת מִתְגַּבֵּר אוֹר הַתּוֹרָה, בַּבָּנִים – אוֹר הַטֶּבַע הַיִּשְׂרְאֵלִי הַקָּדוֹשׁ.** עם ישראל מחולק לאבות ובנים. האבות הם החלק הנאמן לתורה ולמסורת, ובו מתגבר אור התורה – לימודה וקיום מצוותיה. הבנים הם אותם שהתרחקו מהתורה אך בהם מתגבר הטבע הישראלי הקדוש שבא לידי ביטוי ביישוב הארץ, תחיית השפה, הקמת המדינה והצבא, וכן ערכים אוניברסליים של צדק, פיתוח והתקדמות, אך לא באופן המודרך על ידי התורה והמצוות המעשיות.

[7] **וְזֶה יוּצַץ... עַל אֲבוֹתָם.** כיום ישנו מאבק וריחוק ולעיתים אפילו שנאה בין שני חלקי האומה האלו. הבנים מזלזלים במסורת ישראל והאבות בחשיבות פיתוח הארץ והאומה. תפקידו של אליהו הוא לחבר ולהביא את השלום והאיחוד ביניהם, כאשר אור התורה יבטא את אור הטבע הישראלי בצורה גלויה, וכך יקרה באחרית הימים.

[8] **יַחַד בָּאֻמָּה וּבְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בִּפְנֵי עַצְמוֹ.** בתוך האומה בכללה, ובתוך כל אחד מיחידיה יזרח אור התורה של משה ואור הטבע הישראלי של אליהו כדרך חיים אחת שלמה.

[9] **מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל – אָב וּבְנִין דְּבֵית יִשְׂרָאֵל.** אביר יעקב הוא ד', הוא רועה – מנהיג את אבן ישראל. מהי אבן ישראל? לפי תרגום אונקלוס מדובר באבות ובנים, היינו שני חלקי האומה שהופכים להיות מאוחדים כדבר אחד. אב ובן – אבן.

[10] **אָב וּבְנִין דְּבֵית יִשְׂרָאֵל.** בארמית – האב והבנים של בית ישראל. בתרגום אונקלוס שלפנינו: "אב ובנין זרעא דישראל", כלומר האב והבנים של זרע ישראל.

Sección XXX

El despertar de todas las fuerzas de la nación en el proceso de la Redención

Todas las fuerzas de la nación se tienen que avivar en el marco de su renacimiento. Ellas florecen especialmente en la tierra de *YiṠRaEL*. La nación debe reconocer su pureza interior, comprendiendo que todos sus anhelos surgen de lo sagrado y que forman parte de su despertar.

En el proceso de la Redención hay que activar todos los poderes de la nación.

Hay que provocar el renacimiento de *YiṠRaEL* con todas las fuerzas acumuladas en la nación, con toda su *ṪORaH*, su fe, sus virtudes, su bondad, su riqueza, su fuerza, sus ideas, su poesía, su esencia, con todo el calor de su vida, su inteligencia y conocimiento, su energía y el éxito de sus facultades. Hay que extraer todas las luces que hay en su interior, de los archivos ocultos a la luz de la vida.

[1] **Hay que provocar el renacimiento de *YiṠRaEL* con todas las fuerzas acumuladas en la nación.** La resurrección del pueblo judío y su retorno a su tierra, después de miles de años de exilio, es un avance significativo en el proceso de la Redención, que es su meta y también el objetivo último del mundo. Para este propósito excelso hay que agrupar todas las fuerzas de la nación, no solo en santidad –los esfuerzos espirituales en el estudio de la *ṪORaH* y práctica de las *MiTSVOṪ*–, sino también en lo profano, ejército, agricultura, industria, ciencia y las demás fuerzas detalladas a continuación; todas tienen que despertar como parte de este resurgimiento nacional.

[2] **con toda su *ṪORaH*.** Todas las diferentes áreas del estudio de la *ṪORaH*: *ṪaNaJ*, *MiSHNaH*, *ṪaLMUD*, *HaLaJaH*, *AGaDaH*, lo revelado y lo oculto, ética y filosofía.

[3] **su esencia.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[4] **con todo el calor de su vida.** El anhelo de su vida.

[5] **todas las luces que hay en su interior, de los archivos ocultos a la luz de la vida.** Las luces, es decir, las facultades en las distintas áreas de la vida –en lo santo y secular–, siempre existieron en

פרק ל

התעוררות כל כוחות האומה בתהליך הגאולה

כל הכוחות שבאומה צריכים להתעורר בתחייתה. כוחות אלו פורחים בעיקר בארץ ישראל. האומה צריכה להכיר את צדקתה הפנימית ומתוך כך תבין שכל שאיפותיה קשורות אל הקודש וצריכות להיות חלק מאותה התעוררות.

יש צורך לעורר את כל כוחות האומה בתהליך הגאולה.

צְרִיכִים לְעוֹרֵר אֶת תְּחִיַּת יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַכֹּחוֹת הַמְכֻנָּסִים בָּאֻמָּה, בְּכָל תּוֹרָתָהּ, בְּכָל אֱמוּנָתָהּ, בְּכָל מִדּוֹתֶיהָ, בְּכָל טוּבָהּ, בְּכָל עָשְׁרָהּ, בְּכָל כֹּחָהּ, בְּכָל הֶגְיוֹנוֹתֶיהָ, בְּכָל שִׁירָתָהּ, בְּכָל עָצְמָהּ, בְּכָל חֹם חַיֶּיהָ, בְּכָל שִׂכְלָהּ וְהַשְׂכָּלָתָהּ, בְּכָל מִרְצָהּ וְנִצְחוֹן כִּשְׁרוֹנוֹתֶיהָ. אֶת כָּל הָאוֹרוֹת כֻּלָּם שֶׁבְּקִרְבָּהּ צְרִיכִים לְהוֹצִיא מֵחֶבְיוֹן הַגְּנִיזָה לְאוֹר הַחַיִּים.

[1] **צְרִיכִים לְעוֹרֵר... הַמְכֻנָּסִים בָּאֻמָּה.** תחיית ישראל וחזרתו לארצו לאחר אלפי שנות גלות היא התקדמות משמעותית בתהליך הגאולה שהיא מטרתם הסופית של עם ישראל והעולם כולו. למען מטרה נעלה זו, יש לגייס את כל הכוחות שבאומה, לא רק בקודש, היינו מאמצים רוחניים של לימוד תורה וקיום מצוות, אלא גם בחול כגון צבא, חקלאות, תעשיה, מדע ושאר תחומי החיים והכוחות השונים המפורטים בהמשך הפסקה. כולם צריכים להתעורר.

[2] **בְּכָל תּוֹרָתָהּ.** בכל הצדדים השונים של התורה: מקרא, משנה, תלמוד, הלכה, הגדה, נגלה ונסתר, מוסר ופילוסופיה וכו׳.

[3] **עָצְמָהּ.** עצמיותה.

[4] **חֹם חַיֶּיהָ.** תשוקת החיים.

[5] **אֶת כָּל הָאוֹרוֹת... לְאוֹר הַחַיִּים.** כל האורות הללו – הכישרונות בתחומי החיים השונים של הקודש והחול – קיימים באומה בפנימיותה באופן פוטנציאלי. במשך דורות רבים לאורך הגלות עם ישראל היה מוגבל לתחומים מסויימים ולא יכל לפתח כשרונות מסויימים כגון בתחום הצבאי או החקלאי וכדו׳. עם תחיית האומה וחזרתה לארצה יש

La manifestación de las fuerzas se produce especialmente en la tierra de *YiŚRaEL* y desde la unión con ella.

El sentido espiritual ve una antorcha de *YiŚRaEL* que asciende, desde la tierra de *YiŚRaEL* todo florece. El tesoro de los núcleos de las almas de todo *YiŚRaEL* se encuentra ahí, «desde *TSION*, perfección de hermosura». Cada miembro de la nación tiene su núcleo en la tierra de *YiŚRaEL*, que está apresado en el interior de su espíritu con enorme anhelo y amor, si está descubierto o

el interior de la nación. Durante muchos siglos ciertos talentos del pueblo judío no pudieron desarrollarse en plenitud, como, por ejemplo, la actividad militar, la agrícola, etc. Con el renacimiento de la nación todas estas áreas toman una importancia práctica y hay que devolverlas a la vida real.

[6] **El sentido espiritual ve una antorcha de *YiŚRaEL* que asciende.** La persona que no se limita con una visión superficial de los hechos y que tiene la facultad espiritual de reconocer los procesos internos, puede identificar el desarrollo y la manifestación de las fuerzas mencionadas en las últimas generaciones.

[7] **desde la tierra de *YiŚRaEL* todo florece.** El lugar principal donde ocurre este florecimiento y despertar es la tierra de *YiŚRaEL*. Como se explica en la primera parte del libro *OROṪ*, existe una coincidencia perfecta entre ella y el pueblo de *YiŚRaEL*, y solamente ahí puede desarrollar todo su potencial extraordinario. Por este motivo, al regresar a su territorio comienzan a manifestarse todos sus poderes.

[8] **El tesoro de los núcleos de las almas de todo *YiŚRaEL* se encuentra ahí.** La raíz del alma de cualquier judío, incluyendo al de la Diáspora, está en la tierra de *YiŚRaEL*. Esto significa que existe una fuerte relación que lo conecta con ella y a partir de la cual puede desarrollar sus facultades y realizarse.

[9] **desde *TSION*, perfección de hermosura.** Este versículo muestra cómo todo florece a partir de la tierra de *YiŚRaEL*. El tratado de *YOMA* 54b afirma: «De *TSION* se creó el mundo, pues está escrito: "Desde *TSION*, perfección de hermosura". Ahí se origina la belleza del mundo».

[10] **apresado en el interior de su espíritu.** En hebreo está escrito *'ATSUR*, término que se deriva de *'ATSIRaH*, el proceso de extraer el aceite apresado en la aceituna. De igual manera en cada israelita está oculto y aprisionado su nexo con la tierra de *YiŚRaEL*.

[11] **con enorme anhelo y amor.** En cada judío esta aprisionado un anhelo y un amor enorme por la *EReTS YiŚRaEL*.

[12] **y amor.** En el libro de *OROṪ* impreso hay aquí una coma; pero, aparentemente debería haber un punto, tal como está en *ŚIḤOṪ HaRaB TSeBI YeHUDaH* sobre el libro *OROṪ* y en otras ediciones recientes.

[13] **si está.** El amor a la tierra de *YiŚRaEL*.

התגלות הכוחות מתרחשת בעיקר בארץ ישראל ומתוך הקישור אליה.

הַחוּשׁ הָרוּחָנִי רוֹאֶה אֲבוּקַת יִשְׂרָאֵל עוֹלָה, מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל פּוֹרֵחַ הַכֹּל. אוֹצַר גַּרְעִינֵי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל שָׁמָּה הוּא, "מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי". כָּל יָחִיד וְיָחִיד שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ גַּרְעִינוֹ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא עָצוּר בִּפְנִימִיּוּת רוּחוֹ בְּעֹצֶם תְּשׁוּקָה וְאַהֲבָה, אִם הִיא גְּלוּיָה אוֹ

צורך להוציאם אל הפועל ולהחזירם לחייה הממשיים של האומה.

[6] **הַחוּשׁ הָרוּחָנִי רוֹאֶה אֲבוּקַת יִשְׂרָאֵל עוֹלָה.** אדם שיש לו חוש רוחני, היכול לזהות תהליכים פנימיים שלא נראים על פני השטח, יכול לראות התפתחות והתגלות של כוחות גדולים בעם ישראל בדורות האחרונים.

[7] **מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל פּוֹרֵחַ הַכֹּל.** המקום העיקרי בו מתרחשת הפריחה והתעוררות הכוחות האלו הוא ארץ ישראל. כפי שמבואר בחלק הראשון של ספר אורות, ישנה התאמה פנימית בין ארץ ישראל לעם ישראל ורק בה הוא יכול להוציא אל הפועל את כל הפוטנציאל העצום הטמון בו. לכן, יחד עם החזרה לארץ ישראל מתחילים כל הכישרונות האלו להתגלות באומה ולפרוח.

[8] **אוֹצַר גַּרְעִינֵי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל שָׁמָּה הוּא.** שורש נשמתו של כל יהודי הוא בארץ ישראל, גם אותם הגרים בחוץ לארץ. המשמעות של זה היא שלכל יהודי קישור והתאמה פנימית לארץ ישראל ומתוך הקשר הזה הוא יכול לפתח את כישרונותיו.

[9] **מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי.** מפסוק זה רואים ש"מארץ ישראל פורח הכל". ובגמרא (יומא נד עמוד ב): "מציון נברא (העולם)... ואומר מציון מכלל יופי – ממנו מוכלל יופיו של עולם".

[10] **עָצוּר בִּפְנִימִיּוּת רוּחוֹ.** המילה עצור באה מתחום הפקת השמן. השמן עצור בתוך הזיתים ותהליך ההפקה מוציא אותו לעולם. כך עצור בתוך רוחו של כל יחיד, גנוז ושמור, הקשר לארץ ישראל.

[11] **בְּעֹצֶם תְּשׁוּקָה וְאַהֲבָה.** בתוך כל יהודי עצורות וגנוזות תשוקה ואהבה עצומה לארץ ישראל.

[12] **וְאַהֲבָה.** בספר אורות הנדפס יש פה פסיק, אמנם נראה שצריך להיות נקודה, וכן הוא במהדורת שיחות הרצ"י על ספר אורות ובעוד מהדורות חדשות.

[13] **הִיא.** האהבה לארץ ישראל.

escondido, esto es solo una diferencia de grado; pero, la conexión del alma existe y la llama del fuego santo tiene que avivarse a partir de todas las fuerzas, las interiores y exteriores, aquellas que conservaron su identidad y no se desviaron hacia afuera, y de las que, por la profundidad del exilio u otros motivos, antiguos o recientes, se opacó su rasgo. La declaración global tomará con ella todo y en el fundamento de la vida general de *YiŚRaEL* la profundidad de la *ṪeSHU-BaH* está atesorada.

[14] **si está descubierto o escondido.** Algunas personas sienten el anhelo y amor a la tierra de *YiŚRaEL* en forma manifiesta y otras no; pero, el sentimiento se encuentra en ellas en forma oculta.

[15] **una diferencia de grado, pero la conexión del alma existe.** Es decir, existe solo una diferencia cuantitativa, mas en esencia es lo mismo.

La persona que siente su vínculo con la tierra de *YiŚRaEL*, el amor y el anhelo, y la que no, son en esencia lo mismo, pues es solo una diferencia de nivel. Las dos están atadas con un fuerte lazo a la tierra de *YiŚRaEL*, es decir, con una conexión espiritual.

[16] **la llama del fuego santo tiene que avivarse.** La llama santa de la unión y el amor con la tierra de *YiŚRaEL* tiene que incrementarse y alimentarse de todas las fuerzas de la nación.

(Se puede interpretar que «la llama del fuego santo» se refiere al conjunto de todas las fuerzas que cooperan en el proceso de la Redención que tienen que avivarse, como mencionamos en el inicio de la sección. En *SHeMONaH QeBaTSIM* hay un punto final que precede la palabra «llama», lo cual justificaría esta versión, que desconecta la nueva oración del tema anterior, el amor a la tierra de *YiŚRaEL*. Sin embargo, hemos interpretado todo el resto de la sección de acuerdo con la primera propuesta).

[17] **aquellas que conservaron su identidad y no se desviaron hacia afuera.** Las fuerzas que quedaron fieles a la santidad y a las cualidades de *YiŚRaEL*.

[18] **de las que por la profundidad del exilio u otros motivos (...) se opacó su rasgo.** Aquellas fuerzas que se erosionaron por el tiempo se desviaron del camino y se manifestaron fuera de los límites de la tradición. En ellas también se fortalece y engrandece el amor a la tierra de *YiŚRaEL*.

[19] **La declaración general tomará con ella todo.** El despertar del sentimiento de unión con la tierra se manifestará en todas las fuerzas de la nación, también en las que se alejaron de la tradición, para atraer a todo el pueblo hacia la Redención.

[20] **en el fundamento de la vida general de *YiŚRaEL* la profundidad**

מְסֻתֶּרֶת זֶהוּ רַק חִלּוּק דַּרְגָּאִי, אֲבָל הַקִּשּׁוּר הַנִּשְׁמָתִי יֶשְׁנוֹ, וְשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ הַקֹּדֶשׁ צְרִיכָה לְהִתְלַהֵב מִכָּל הַכֹּחוֹת, מֵהַכֹּחוֹת הַפְּנִימִיִּים וְהַחִיצוֹנִיִּים, מֵאוֹתָם הָעוֹמְדִים בְּצִבְיוֹנָם וְלֹא פָּנוּ חוּצָה וּמֵאוֹתָם אֲשֶׁר מֵעֹמֶק הַגָּלוּת אוֹ מִסִּבּוֹת אֲחֵרוֹת, קְדוּמוֹת אוֹ מְאֻחָרוֹת, נִתְטַשְׁטֵשׁ צִבְיוֹנָם. הַהַכְרָזָה הַכְּלָלִית תִּקַּח עִמָּהּ אֶת הַכֹּל, וּבִיסוֹד הַחַיִּים הַכְּלָלִיִּים אֲשֶׁר לְיִשְׂרָאֵל עֹמֶק הַתְּשׁוּבָה גָּנוּז.

[14] **אִם הִיא גְּלוּיָה אוֹ מְסֻתֶּרֶת.** ישנם אנשים שמרגישים תשוקה ואהבה לארץ ישראל באופן גלוי, וישנם כאלה שלא, אך גם בהם התשוקה הזאת נמצאת באופן נסתר.

[15] **זֶהוּ רַק חִלּוּק דַּרְגָּאִי, אֲבָל הַקִּשּׁוּר הַנִּשְׁמָתִי יֶשְׁנוֹ.** חילוק דרגאי היינו חילוק של מדרגות אבל לא חילוק והבדל מהותי.

כלומר, אותו אדם שמרגיש את הקישור שלו לארץ ישראל באופן גלוי, ואדם שלא מרגיש זאת הם במהות אותו דבר, וההבדל ביניהם הוא של מדרגה בלבד. שניהם קשורים בקשר עמוק לארץ ישראל. לכן – "הקישור הנשמתי ישנו".

[16] **וְשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ הַקֹּדֶשׁ צְרִיכָה לְהִתְלַהֵב.** שלהבת אש הקודש של הקישור והאהבה לארץ ישראל צריכה לגדול ולשאוב מכל הכוחות שבאומה.

[ניתן לפרש שהמילים "שלהבת אש הקודש" לא מתייחסות לקישור לארץ ישראל דווקא, אלא לכל הכוחות המסייעים לתהליך הגאולה שהם צריכים להתעורר כפי שנאמר בתחילת הפסקה. בשמונה קבצים ישנה נקודה לפני המילה "ושלהבת", כלומר זהו משפט חדש ולכן יותר קל לפרש שזה לא מתייחס לאהבה לארץ ישראל המוזכרת במשפט הקודם אלא באופן כללי יותר. על כל פנים את המשך הפסקה פרשנו לפי האפשרות הראשונה].

[17] **מֵאוֹתָם הָעוֹמְדִים בְּצִבְיוֹנָם וְלֹא פָּנוּ חוּצָה.** אותם כוחות שנשארו נאמנים לקודש ולסגולה הישראלית.

[18] **וּמֵאוֹתָם אֲשֶׁר... נִתְטַשְׁטֵשׁ צִבְיוֹנָם.** אותם כוחות שלאורך הזמן התקלקלו וסטו מן הדרך והם באים לידי ביטוי באופן שאינו נאמן לקודש. אמנם גם מכוחות אלו מתחזקת וגדלה שלהבת האהבה לארץ ישראל.

[19] **הַהַכְרָזָה הַכְּלָלִית תִּקַּח עִמָּהּ אֶת הַכֹּל.** התעוררות הקשר עם הארץ באופן גלוי תשתמש בכל הכוחות של האומה, גם אלו שהתרחקו מהמסורת, כדי להתפתח ולסחוף את עם ישראל אל הגאולה.

[20] **וּבִיסוֹד הַחַיִּים הַכְּלָלִיִּים אֲשֶׁר לְיִשְׂרָאֵל עֹמֶק הַתְּשׁוּבָה גָּנוּז.** החיים הכלליים של עם

El reconocimiento de sus virtudes lo conduce a entender que todos sus anhelos se derivan de lo sagrado, y todas se tienen que avivar y desarrollar.

El reconocimiento de la justicia interior de la nación, que comprende su verdad suprema y la futilidad de todo deleite y toda felicidad mundana a favor de los anhelos más duraderos y poderosos, para atar todo lo bueno y lo ansiado, lo recto y lo justo de cada rincón; unir todo lo positivo y sublime; todo lo espléndido y santo que colme todo, y todo se enaltecerá con su elevación y con la grandeza del avivamiento de la llama de la santidad para prominencia y alteza; todo contenido y todo deseo recto

de la *ṪeSHUBaH* está atesorada. «La vida general», es decir, los procesos que vive la nación, le permiten avanzar hacia la Redención, que es el significado verdadero de la *ṪeSHUBaH*, un movimiento hacia el bien absoluto. Los sucesos que parecen negativos, como un alejamiento de lo sagrado y el abandono de la *ṪORaH* por parte de la juventud, aun en ellos encontramos, en forma oculta, un proceso de *ṪeSHUBaH*, porque contribuyen al perfeccionamiento del establecimiento del pueblo judío en su tierra, lo cual es el bien verdadero.

[21] **El reconocimiento de la justicia interior de la nación.** El pueblo necesita conocerse: hacerse consciente de su potencial de santidad, su poder de reparación del mundo, la justicia interna en su forma de vida. Este aprendizaje es vital en el renacimiento y crecimiento de las fuerzas de la nación.

[22] **futilidad de todo deleite y toda felicidad mundana a favor de los anhelos más duraderos y poderosos.** Del conocimiento propio de la nación, de su justicia interior, entiende que todos sus anhelos, incluso los deleites y placeres mundanos, que pueden considerarse bajos y despreciables, son realmente derivados de aspiraciones eternas y supremas.

[23] **para atar todo lo bueno y lo ansiado, lo recto y lo justo de cada rincón.** En cada parte de la nación existen valores positivos que no se ven por el ardor de las disputas o porque se ocultan debajo de ciertos rasgos negativos.

[24] **para unir todo lo bueno y elevado, todo lo espléndido y santo que colme todo.** El conocimiento de la nación de su justicia interior y de la santidad de sus deseos le permitirá unir todo lo positivo que hay en cada una de las diferentes partes de la nación.

[25] **todo se enaltecerá con su elevación.** Cuando se eleven y se unan todos los valores que existen en cada parte de la nación, entonces todo el Universo se enaltecerá.

[26] **con la grandeza del enardecimiento de la llama sagrada para**

הכרת האומה את צדקתה מביאה להבנה שכל תשוקותיה נובעות מהקודש וכולן צריכות להתעורר ולהתפתח.

הַכָּרַת הַצֶּדֶק הַפְּנִימִי שֶׁל הָאֻמָּה, הַמַּכִּירָה אֶת אֲמִתָּהּ הָעֶלְיוֹנָה וְאֶת הַהִשְׁתָּרְגוּת שֶׁל כָּל חֶמְדָּה וְכָל אֹשֶׁר עוֹלָמִי לְשֵׁם כָּל הַתְּשׁוּקוֹת הַיּוֹתֵר נִצְחִיּוֹת וְהַיּוֹתֵר נֶאְדָּרוֹת, לְאַגֵּד כָּל הַטּוֹב וְכָל הַנֶּחְמָד, כָּל הַיֹּשֶׁר וְכָל הַצֶּדֶק שֶׁבְּכָל פִּנָּה, לְקַשֵּׁר אֶת כָּל טוֹב וְנִשְׂגָּב, אֶת כָּל הָדוּר וּמְקֻדָּשׁ הַמָּלֵא בַּכֹּל, וְהַכֹּל יִתְרוֹמֵם בְּרוֹמְמוּתָם, וְעִם גֹּדֶל תַּבְעֵרַת לַהַב הַקֹּדֶשׁ לְרוֹמְמוּת וּלְשִׂגּוּב, כָּל תֹּכֶן

ישראל, היינו התהליכים העוברים על האומה בכללותה, הם תהליכים של התקדמות אל הגאולה, וזו המשמעות האמיתית של התשובה – תנועה אל הטוב המוחלט. לכן גם תהליכים שנראים כלפי חוץ כשליליים או כהתרחקות מהקודש כמו התפשטות הכפירה או הנטייה של הצעירים החלוצים להתרחק מהתורה, גם ביסוד התהליכים הכלליים האלו יש תהליך תשובה באופן נסתר כיון שהם מקדמים את עם ישראל לקראת חיים שלמים בארצו שזהו הטוב האמתי.

[21] **הַכָּרַת הַצֶּדֶק הַפְּנִימִי שֶׁל הָאֻמָּה.** האומה צריכה להכיר את עצמה – את פוטנציאל הקדושה שבה, את כוחה לתקן את העולם, ואת הצדק הפנימי שבדרכה ובחייה. לימוד והכרה אלו חיוניים בתהליך התחיה וצמיחת הכוחות של האומה.

[22] **הַהִשְׁתָּרְגוּת... וְהַיּוֹתֵר נֶאְדָּרוֹת.** מתוך הכרת האומה את עצמה ואת צדקתה הפנימית היא מבינה שכל השאיפות והתשוקות שבה, גם לדברים שיכולים להיחשב חומריים ובזויים ("אושר עולמי"), גם הן נובעות ("משתרגות") מהתשוקות הנצחיות והעליונות.

[23] **כָּל הַטּוֹב וְכָל הַנֶּחְמָד, כָּל הַיֹּשֶׁר וְכָל הַצֶּדֶק שֶׁבְּכָל פִּנָּה.** בכל אחד מחלקי האומה ("בכל פינה") קיימים דברים טובים ונחמדים ישרים וצודקים, אלא שלפעמים הם נבלעים בלהט המחלוקת או בתוך הצדדים השליליים.

[24] **לְאַגֵּד כָּל הַטּוֹב... הַמָּלֵא בַּכֹּל.** ההכרה של האומה בצדקתה הפנימית ובקדושת תשוקותיה מביאה לאיחוד כל השאיפות וכל הצדדים החיוביים שבחלקים השונים של האומה.

[25] **וְהַכֹּל יִתְרוֹמֵם בְּרוֹמְמוּתָם.** כל המציאות תתרומם כאשר אותם ערכים שנמצאים בחלקים השונים של האומה יתעלו ויתאחדו.

[26] **וְעִם גֹּדֶל תַּבְעֵרַת לַהַב הַקֹּדֶשׁ לְרוֹמְמוּת**

servirá de ayuda; el mejoramiento del estado de vida en toda forma y manera; la adición de fuerza física y poder moral; el robustecimiento interior y la grandeza en delicadeza; la ampliación de la *ṪORaH* y la culminación de la sabiduría; el fortalecimiento de la espiritualidad y el surgimiento de la acción; la acentuación de la forma de vida y la consolidación de la hermandad general; la pasión por la paz global y el deseo de la felicidad mundial; la vigorización de los huesos y el brillo del estudio; la presencia ante reyes y la conexión con las personas de todas las clases; el aislamiento sublime con una unión interior con el objetivo de la vida y el mundo, con el propósito de la existencia con

prominencia y alteza. Cuando se fortalece el anhelo a la santidad y a la elevación.

[27] **todo contenido y todo deseo recto servirá de ayuda.** Cuando se fortalece el conocimiento de su propia justicia y se crea el deseo de elevarse, todos los contenidos y los valores y todas las aspiraciones y las voluntades rectas y buenas sirven de ayuda para los objetivos sagrados de la nación. El *RaB* detalla a continuación estos contenidos y deseos.

[28] **poder moral.** Esta observación no tiene sentido en la traducción y la hacemos para conservar el correlativo con el texto hebraico.

[29] **el surgimiento de la acción.** Actuar en favor del desarrollo y progreso.

[30] **la acentuación de la forma de vida y la consolidación de la hermandad general.** Enfatizar el carácter particular de cada individuo al mismo tiempo que se fortalece la unión de la nación a pesar de las diferencias.

[31] **la pasión por la paz general y el deseo de la felicidad mundial.** Los valores universales de la búsqueda de la paz y del bien de la humanidad.

[32] **la vigorización de los huesos.** Se alude al ejercicio y al cuidado de la salud física.

[33] **la presencia ante reyes.** La participación en la política mundial.

[34] **la conexión con las personas de todas las clases.** La hermandad y solidaridad entre las diferentes clases sociales.

וְכָל מְבֻקָּשׁ יָשָׁר מְשַׁמֵּשׁ לְעֶזְרָה; הֲטָבַת מַצַּב
הַחַיִּים בְּכָל תֵּאוּר וּבְכָל אֹפֶן, הוֹסָפַת עֹז גּוּפָנִי
וְעִזּוּז מוּסָרִי, אֹמֶץ פְּנִימִי וּגְדֻלָּה שֶׁל עֲדִינוּת,
הַרְחָבַת הַתּוֹרָה וּמִלּוּי הַחָכְמָה, הַגְבָּרַת הָרוּחָנִיּוּת
וְהוֹפָעַת הַפֹּעַל, הַבְלָטַת צוּרַת הַחַיִּים וְהַגְבָּרַת
הָאַחְוָה הַכְּלָלִית, חֵשֶׁק הַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי וְחֵפֶץ
הָאֹשֶׁר הָעוֹלָמִי, חִלּוּץ עֲצָמוֹת וְהַבְרָקַת הָעִיּוּן,
הִתְיַצְּבוּת לִפְנֵי מְלָכִים וְהִתְעָרְבוּת בֵּין הַבְּרִיּוֹת
מִכָּל הַשְּׂדֵרוֹת, הִתְבּוֹדְדוּת עֶלְיוֹנָה בְּהִתְקַשְּׁרוּת
פְּנִימִית לִמְגַמַּת הַחַיִּים וְהָעוֹלָם, לְמַטְּרַת הַהֲוָיָה

וּלְשַׂגּוּב. כאשר התשוקה להתעלות ולקדושה מתחזקת.

[27] **כָּל תֹּכֶן וְכָל מְבֻקָּשׁ יָשָׁר מְשַׁמֵּשׁ לְעֶזְרָה.** כאשר ההכרה בצדקת האומה מתגברת ונוצרת תשוקה להתעלות ולקדושה, ממילא כל התכנים והערכים ("תכן") וכל התשוקות והרצונות הישרים והטובים ("מבוקש") משמשים לעזרת אותה שאיפת קודש כללית באומה. הרב הולך ומפרט בהמשך המשפט את אותו תוכן ומבוקש.

[28] **וְעִזּוּז מוּסָרִי.** עוצמה מוסרית.

[29] **וְהוֹפָעַת הַפֹּעַל.** פעילות מעשית של פיתוח ויצירה.

[30] **הַבְלָטַת צוּרַת הַחַיִּים וְהַגְבָּרַת הָאַחְוָה הַכְּלָלִית.** הדגשת האופי הייחודי של כל יחיד יחד עם הגברת האחדות באומה על אף השוני.

[31] **חֵשֶׁק הַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי וְחֵפֶץ הָאֹשֶׁר הָעוֹלָמִי.** הערכים האוניברסליים של רדיפת השלום וטובת המין האנושי.

[32] **חִלּוּץ עֲצָמוֹת.** פעילות גופנית לשמירת בריאות הגוף.

[33] **הִתְיַצְּבוּת לִפְנֵי מְלָכִים.** מעורבות בפוליטיקה העולמית.

[34] **וְהִתְעָרְבוּת בֵּין הַבְּרִיּוֹת מִכָּל הַשְּׂדֵרוֹת.** יחסי אחווה ורעות בין המעמדות.

sus recónditos misterios y la diligencia de restauración y el estímulo de espíritu; todo junto debe estar englobado y todo exige su misión y exclama con voz alta: ¡despierta, despierta!

[35] **el aislamiento sublime con una unión interior con la tendencia de la vida y el mundo, con el propósito de la existencia con sus recónditos misterios.** La separación y el alejamiento de la sociedad de algunos individuos para lograr una elevación espiritual y la unión con las metas internas y ocultas del Universo, de acuerdo con las enseñanzas místicas.

[36] **la diligencia de restauración.** Se puede interpretar como reparación espiritual o simplemente el mejoramiento del mundo físico.

[37] **englobado.** En el texto original está escrito *MUQaTS*, despierto (en vez de *MUQaF,* englobado, en nuestra versión). Es decir, que todos estos valores que están en ese momento tenues tienen que vigorizarse.

[38] **el mejoramiento de la situación de vida en toda forma y manera (...) y el estímulo de espíritu (...) todo junto debe estar englobado...** Todos estos elementos forman parte de la vida de la nación cuando está saludable y sirven de herramientas para la realización de sus aspiraciones sagradas; por eso, tienen que vigorizarse y estar incluidos todos en su desarrollo.

בְּרָזֵי רָזֶיהָ, וְחָרִיצוּת שֶׁל תִּקּוּנִים וְהִתְעוֹדְדוּת רוּחַ, – הַכֹּל בְּיַחַד מֵכְרָח לִהְיוֹת מֻקָּף, וְהַכֹּל דּוֹרֵשׁ אֶת תַּפְקִידוֹ וְקוֹרֵא בְּקוֹל גָּדוֹל: עוּרִי, עוּרִי!

[35] **הִתְבּוֹדְדוּת עֶלְיוֹנָה... בְּרָזֵי רָזֶיהָ.** התעלות רוחנית אישית של יחידים על פי תורת הסוד שעל ידי התבודדות והתרחקות מההמון מגיעים להתעלות שכוללת התקשרות למגמות הפנימיות הנסתרות של העולם.

[36] **וְחָרִיצוּת שֶׁל תִּקּוּנִים.** ניתן להבין במשמעות של תיקונים רוחניים, או בפשטות תיקונים ממשיים במציאות הגשמית.

[37] **מֻקָּף.** נראה שצ"ל: מוקָץ. מלשון להקיץ ולהתעורר, וכך מופיע בשמונה קבצים. כלומר, כל אותם ערכים שכרגע הם חלושים וישנוניים צריכים להתעורר ולפרוח.

[38] **הֲטָבַת מַצַּב הַחַיִּים... וְהִתְעוֹדְדוּת רוּחַ, – הַכֹּל בְּיַחַד מֻכְרָח לִהְיוֹת מֻקָּף.** כל הדברים הללו הם חלק מחיי האומה הבריאה ומשמשים ככלים להגשמת שאיפות הקודש של האומה, לכן צריכים להעיר ולפתח אותם. (לפי הגירסא בדפוס – מוקף – צריך לפרש שכל הדברים הללו צריכים להיות כלולים באותה המגמה).

Sección XXXI

Cómo manejar la lucha por los valores del nacionalismo y la religiosidad

Los que tratan de dividir nacionalidad y religión cometen un gran error, ya que estos dos valores se unen y es imposible aferrarse a uno y combatir el otro. Una equivocación más grave es el pensar que esta separación es posible, conduciendo a un conflicto implacable lleno de rencor e ira. La manera correcta de llevar esta lucha es mostrar, a cada una de las partes, que su teoría no es contraria a la de su rival, sino que, por el contrario, la incluye y no existe la posibilidad de eliminarlo. En esta forma, se evitará el mal gasto de energías en una batalla de antemano perdida y se permitirá que estas dos verdades se manifiesten en forma perfecta en todos los aspectos de la vida.

En *YiŚRaEL* es un gran error dividir el nacionalismo y la religión.

Están en un gran error los que no sienten la unidad específica de *YiŚRaEL* y quieren, en su fantasía, comparar este asunto Divino –que es singular al carácter israelita– a cualquier otro

[1] **la unidad específica de *YiŚRaEL*.** En *YiŚRaEL* lo sagrado y lo profano se unen, de forma tal que la cuestión nacional –que generalmente está vinculada con temas mundanos como la economía, la fuerza militar, ciencia y desarrollo– y el tema religioso –la relación con lo sagrado y el culto– constituyen una sola entidad indivisible.

En la época del *RaB* surgieron grupos secesionistas que acentuaban la importancia de una parte desvirtuando la otra. Estaban por un lado los que definieron el judaísmo como una religión, reduciendo la importancia de la parte nacional, y por el otro los que resaltan el amor a la tierra y la lucha por la recuperación de la libertad nacional, anulando los sentimientos religiosos y alejándose de la fe y práctica de los preceptos. Esta sección analiza la forma correcta de abordar estas dos posiciones por parte de las personas de fe perfecta que perciben esta unidad y la comprenden.

[2] **Están en un gran error los que no sienten la unidad esencial de *YiŚRaEL*.** Los que no perciben esta unidad y no creen en ella cometen un gran error que provoca un comportamiento equivocado en relación con las diferentes corrientes de la nación, tal como se explica a continuación.

[3] **este asunto Divino.** Se refiere a la unidad específica de *YiŚRaEL*, mencionada al principio.

פרק לא

דרך המאבק למען ערכי הלאומיות והדתיות

טעות גדולה היא לאחוז בצד הדתי או הלאומי ולהתנגד לשני, שכן בישראל שניהם מאוחדים. גרוע יותר לחשוב שבאמת ניתן להפריד בין שני הצדדים, כיוון שמתוך כך נובעת צורת מאבק מוטעית שכן הפחד שההפרדה תצליח גורם לכך שהמאבק נעשה בצורה מלאת זעם. צורת המאבק הנכונה היא להראות לכל אחד מהצדדים שהצד השני אינו מנוגד לו אלא כלול בתוכו ושאין באמת אפשרות למחוק אותו. כך יוכלו כולם לא לבזבז כוחות על מאבק אבוד שרק מחליש אותם ואותם צדדים יופיעו בצורה שלמה על פני כל החיים.

טעות גדולה היא לחלק בין העניין הלאומי והעניין הדתי בישראל.

טָעוּת גְּדוֹלָה הִיא בְּיַד אוֹתָם שֶׁאֵינָם מַרְגִּישִׁים אֶת הָאַחְדוּת הַסְּגֻלִּית שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, וַחֲפֵצִים הֵם בְּדִמְיוֹנָם לְהַשְׁווֹת אֶת הָעִנְיָן הָאֱלֹהִי הַזֶּה, הַמְיֻחָד

[1] **הָאַחְדוּת הַסְּגֻלִּית שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל.** בישראל הקודש והחול מאוחדים. כך, העניין הלאומי הקשור בדרך כלל לענייני חול כמו כלכלה, עוצמה צבאית, מדע ופיתוח גשמי מצד אחד, והעניין הדתי, היינו הקשר לקדושה ולאלוהות מצד שני, אינם שני עניינים נפרדים אלא עניין אחד.

בתקופת הרב החלו להתפתח קבוצות שונות השמות דגש על צד אחד ומזלזלות בצד השני. כך היו יהודים מאמינים שהגדירו את היהדות כדת בלבד והתעלמו או המעיטו בחשיבות הצד הלאומי, ומצד שני היו יהודים שביטלו את הצד הדתי, התרחקו מהאמונה והמצוות, ושמו דגש רק על ערכים לאומיים כמו אהבת הארץ, חרות, לאומיות וכדו׳. הפיסקה עוסקת ביחס הנכון לשני הזרמים האלו מצד אנשי האמונה השלמה, המבינים את האחדות הישראלית.

[2] **טָעוּת גְּדוֹלָה... שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל.** אותם שלא חשים את האחדות הזו ולא מאמינים בה טועים טעות גדולה שגורמת להתנהלות לא נכונה ביחס לזרמים השונים שבאומה כפי שמתברר בהמשך הפסקה.

[3] **הָעִנְיָן הָאֱלֹהִי הַזֶּה.** האחדות הסגולית שבישראל.

atributo de pueblo o idioma de todas las familias de la tierra; de ahí proviene la voluntad de separar el tema nacional y religioso en dos fracciones y ambas heredaron en esto una falsedad, ya que todas las cuestiones del pensamiento, sentimiento e idealismo, que encontramos en la nación israelita, constituyen una unidad indisoluble y todo junto forma su imagen particular.

Una equivocación peor es pensar que esta separación es posible; de ahí surge una forma negativa de enfrentamiento.

Sin embargo, igual que se equivocan los que luchan por fragmentar estas partes indivisibles, más aún lo hacen los que opinan que este

[4] **a cualquier otro atributo de pueblo o idioma de todas las familias de la tierra, y de ahí proviene la voluntad de separar el tema nacional y religioso en dos fracciones**. Por la falta de un entendimiento claro del carácter Divino de la unidad de *YiŚRaEL*, existe el intento de comparar sus cuestiones sagradas y profanas a las de las demás naciones, y querer separar erróneamente el asunto nacional y religioso, convirtiendo estos dos temas en antagónicos.

[5] **ambas heredaron en esto una falsedad.** Están equivocados tanto los que anteponen el tema religioso como los que privilegian el nacional.

[6] **las cuestiones del pensamiento.** Son las diferentes posiciones filosóficas y de pensamiento de la nación.

[7] **sentimiento.** Los sentimientos religiosos o nacionales.

[8] **idealismo.** Los ideales y valores de los distintos grupos.

[9] **todas las cuestiones del pensamiento (...) constituyen una unidad indisoluble.** En *YiŚRaEL* todos estos temas forman una sola entidad. El ideal nacional forma parte de la religión y la religión constituye un tema nacional inquebrantablemente.

[10] **y todo junto forma su imagen particular.** La combinación entre los diferentes elementos que parecen divergentes y su transformación en una entidad le otorgan precisamente el carácter especial a la nacionalidad y la religiosidad israelitas. El judaísmo no es solo el medio para que individuos se eleven espiritualmente ni tampoco su carácter nacional es consecuencia de un interés y una cultura común, como suele ocurrir en los demás pueblos, sino que se trata del reflejo de una vida nacional de carácter Divino que asocia a todos sus componentes.

[11] **estas partes indivisibles.** Religión y nación. Se equivocan los que dan importancia a un solo valor y pretenden anular o combatir el otro.

בָּאֹפִי הַיִּשְׂרְאֵלִי, לְעִנְיַן כָּל תֹּכֶן שֶׁל עַם וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר בְּכָל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה, וּמִזֶּה בָּא הָרָצוֹן לְפַלֵּג אֶת הָעִנְיָן הַלְאֻמִּי וְאֶת הָעִנְיָן הַדָּתִי לִשְׁתֵּי פְלֻגּוֹת, וּשְׁתֵּיהֶן יַחַד נָחֲלוּ בָּזֶה שֶׁקֶר, כִּי כָּל עִנְיְנֵי הַמַּחֲשָׁבָה, הַהַרְגָּשָׁה וְהָאִידֵאָלִיּוּת, שֶׁהִנְנוּ מוֹצְאִים בָּאֻמָּה הַיִּשְׂרְאֵלִית, חֲטִיבָה אַחַת בִּלְתִּי מְחֻלָּקָה הִיא, וְהַכֹּל בְּיַחַד עוֹשֶׂה הוּא אֶת צוּרָתוֹ הַמְיֻחָדָה.

טעות גדולה יותר היא המחשבה שהפרדה זו אפשרית, ומטעות זו נובעת צורת מאבק שלילית.

אָמְנָם כְּשֵׁם שֶׁטּוֹעִים הַמִּתְאַמְּצִים לְהַפְרִיד אֶת הַחֲלָקִים הַבִּלְתִּי מִתְחַלְּקִים הַלָּלוּ, כָּכָה יוֹתֵר

[4] **לְעִנְיַן כָּל... לִשְׁתֵּי פְלֻגּוֹת.** מתוך חוסר ההבנה של ייחודיות עניין האחדות הסגולית בישראל ישנו ניסיון מוטעה להשוות את ענייני הקודש והחול בין ישראל לבין שאר העמים, ומתוך כך מגיעים לטעות שהעניין הלאומי והעניין הדתי בישראל הם שני נושאים נפרדים שלא קשורים אחד לשני.

[5] **וּשְׁתֵּיהֶן יַחַד נָחֲלוּ בָּזֶה שֶׁקֶר.** בין אותם הרוצים להפריד בין העניין הלאומי לדתי ישנה גישה הנותנת עדיפות לעניין הדתי ומבטלת את העניין הלאומי, וישנה גישה הפוכה. שתיהן טועות.

[6] **עִנְיְנֵי הַמַּחֲשָׁבָה.** השיטות המחשבתיות־פילוסופיות השונות.

[7] **הַהַרְגָּשָׁה.** כגון רגשות לאומיים או דתיים.

[8] **וְהָאִידֵאָלִיּוּת.** האידיאלים והערכים שהקבוצות השונות מאמינות בהם.

[9] **כִּי כָּל עִנְיְנֵי... הִיא.** בישראל עניינים אלו הם דבר אחד. הלאומיות יוצאת מתוך הדתיות והדתיות היא עניין לאומי ואין להפריד ביניהם.

[10] **וְהַכֹּל בְּיַחַד עוֹשֶׂה הוּא אֶת צוּרָתוֹ הַמְיֻחָדָה.** השילוב בין הגורמים השונים שנראים כנפרדים והפיכתם לדבר אחד הוא הנותן לאומה את אופייה המיוחד. אין מדובר ביחידים שמתעלים מבחינה רוחנית כפי שניתן למצוא יחידים כאלו בקרב האומות, ולא בלאום שהמחבר אותו הוא אינטרסים משותפים או איזה תרבות היסטורית משותפת כפי שמקובל בין העמים, אלא מדובר בשילוב של שני הגורמים שיחד מהוים חיים לאומיים אלוהיים משותפים באומה אחת.

[11] **הַחֲלָקִים הַבִּלְתִּי מִתְחַלְּקִים הַלָּלוּ.** הדתי והלאומי. כלומר, טועים אותם המייחסים חשיבות רק לצד אחד, הדתי או הלאומי, ומבטלים או נלחמים בצד השני.

esfuerzo en lograr la división y la separación de la pareja puede tener éxito y esta es la razón por la que se enfrentan con los que se aferran a una mitad de la unidad israelita, con una ira brutal, por su separación ilusoria, sin prestar atención a la forma como esta batalla debe realizarse.

Como la separación es imposible, el objetivo de la lucha debe ser la demostración del error en la teoría del antagonismo entre religión y nacionalismo.

Si ciertamente fuera posible separar los contenidos espirituales de la congregación de *YiŚRaEL* y estuviera prohibido solo por alguna ley de la *ṪORaH*, entonces la guerra tendría que dirigirse

[12] **la separación de la pareja.** El término en el texto hebraico es *ṪiYOMeṪ* y designa la punta superior del *LULaB* en la que se unen las dos hojas de ambos costados y se ven como un solo elemento. La *GueMaRaH* afirma que, si se abre la *ṪiYOMeṪ*, el *LULaB* queda invalidado. El *RaB* ilustra con esta metáfora la idea de que la separación de los elementos los inhabilita.

[13] **más aún lo hacen los que opinan que este esfuerzo en lograr la división y la separación de la pareja puede tener éxito.** El error de los que piensan que la división es posible es mayor que el de aquellos que intentan separar entre la ideología nacional y la religiosa.

[14] **de la unidad israelita.** La conjunción entre lo nacional y lo religioso.

[15] **y esta es la razón por la que se enfrentan con los que se aferran a una mitad de la unidad israelita, con una ira brutal.** La lucha que se produce en el pueblo es el resultado de la suposición errada de que es posible mantener una vida judía plena eliminando una de estas dos doctrinas, y cada lado pelea por la conservación de sus valores. Los religiosos luchan por que la religión no desaparezca y los nacionalistas por que no se pierda su ideología. Este combate que parte de una base equivocada provoca miedo, por lo que es acompañado de fanatismos, odio e ira.

[16] **su separación ilusoria**. Llena de necedad.

[17] **sin prestar atención a la forma como esta batalla debe realizarse.** Por causa del miedo y la ira que este error provoca, los que pelean por el objetivo correcto de conservar su ideología, realizan su lucha en una forma incorrecta.

[18] **Si ciertamente fuera posible separar los contenidos espirituales de la congregación de *YiŚRaEL* y estuviera prohibido solo por alguna ley de la *ṪORaH*.** Aquí aborda la hipótesis de si separar la parte religiosa y nacional fuera posible en forma práctica; pero, solo estuviera prohibida desde un punto de vista religioso.

הֵם טוֹעִים אוֹתָם שֶׁהֵם סְבוּרִים שֶׁאֶפְשָׁר הַדָּבָר שֶׁהַחִלּוּק וְהַפֵּרוּד יַעֲלֶה בְּיָדָם שֶׁל כָּל הַמִּתְאַמְּצִים לְהַפְרִיד אֶת הַתְּיֹמֶת, וּמִזֶּה בָּא שֶׁהֵם לוֹחֲמִים נֶגֶד מַחֲזִיקֵי חֵלֶק אֶחָד מֵהַחֲטִיבָה הַיִּשְׂרְאֵלִית בְּחֵמָה שְׁפוּכָה, עַל הַפְרָדָתָם הַמְהֻבֶּלֶת, מִבְּלִי לָשִׂים עַל לֵב אֵיךְ צְרִיכָה הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת לְהִתְכּוֹנֵן.

כיון שההפרדה בלתי אפשרית, מטרת המאבק היא להראות לטועים את טעותם ואיך באמת אין סתירה בין הצד הדתי והצד הלאומי.

אִם הָיָה אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֶּאֱמֶת אֶת הַתְּכָנִים הָרוּחָנִיִּים שֶׁבִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא שֶׁהַדָּבָר מָנוּעַ מִפְּנֵי אֵיזֶה חֹק תּוֹרִי, אָז הָיְתָה צְרִיכָה הַמִּלְחָמָה לִהְיוֹת מְכֻוֶּנֶת נֶגֶד הַמַּחֲזִיקִים בְּחֵלֶק

[12] **לְהַפְרִיד אֶת הַתְּיֹמֶת.** התיומת היא ראשו של הלולב שהוא חיבור בין שני עלים משני צדדיו שנראים כאחד. הגמרא אומרת שכאשר נחלקה התיומת הלולב פסול. המטאפורה באה להמחיש שהפרדה בין שני החלקים שצריכים להיות מאוחדים כשני צדדים של דבר אחד היא דבר פסול.

[13] **כָּכָה יוֹתֵר... אֶת הַתְּיֹמֶת.** יותר מאשר טועים אותם המנסים להפריד בין הצד הלאומי לדתי, טועים אותם החושבים שהפרדה כזאת אפשרית, וייתכן שתתרחש במציאות.

[14] **מֵהַחֲטִיבָה הַיִּשְׂרְאֵלִית.** האחדות הישראלית בין החלק הלאומי והדתי.

[15] **וּמִזֶּה בָּא... בְּחֵמָה שְׁפוּכָה.** כיון שהנחת היסוד העומדת ביסוד המאבק שמתרחש בעם ישראל היא שייתכן חיים ישראליים בלי אחד מהצדדים הללו, אותם הנאבקים למען צד אחד עושים זאת מתוך מחשבה שייתכן שאותו צד יעלם מחיי האומה. כך לדוגמה אותם הנאבקים למען הדת, חוששים שייתכן מצב שבו הדת תיעלם חלילה ויישאר רק הלאום, וכן הנאבקים למען הלאום חוששים בסתר ליבם ממצב שבו היהדות תישאר דת בלבד ללא חיים לאומיים. מתוך המחשבה המוטעית הזו, שההפרדה בין הדת ללאום יכולה להתקיים, המאבק נעשה באופן שגוי, שכן הוא מלווה בזעם ושנאה שנובעים מפחד עצום שהצד השני ימחוק את הבחינה הקרובה לליבם.

[16] **הַמְהֻבֶּלֶת.** מלאה הבל. שטותית.

[17] **מִבְּלִי לָשִׂים עַל לֵב אֵיךְ צְרִיכָה הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת לְהִתְכּוֹנֵן.** מתוך הפחד והזעם הנובעים מטעות זו, אותם הנאבקים למען המטרה הנכונה של שמירת האידיאל שלהם, מנהלים מאבק זה בלי לשים לב איך הוא צריך להתנהל באמת.

[18] **אִם הָיָה... חֹק תּוֹרִי.** אם ההפרדה בין העניין הלאומי והדתי הייתה אפשרית באופן מעשי אך אסורה מבחינה דתית.

contra los que se aferran a una parte específica, para eliminar y destruir su carácter de la faz de los cielos de la nación.

Pero, como la imposibilidad de división es absoluta, estamos seguros de que los secesionistas, los que se aferran a las parcialidades, no yerran más que en los conceptos de su imaginación, mas no en la realidad de su existencia, ya que el fundamento de esta porción particular se encuentra realmente en la vida global de la nación, por lo que la totalidad también ya se encuentra en ella y la batalla tiene que dirigirse

[19] **una parte específica.** Es decir, en contra de los laicos que apoyan únicamente la tesis nacional y pretenden separar los contenidos religiosos de la nación.

[20] **entonces la guerra tendría que dirigirse contra los que se aferran a una parte específica, para eliminar y destruir su carácter de la faz de los cielos de la nación.** Si ciertamente esto fuera técnicamente posible y se podría eliminar los contenidos religiosos de la nación, entonces habría que emprender una lucha total en contra de los que apoyan esta tesis, con el fin de evitar el intento de segregación y erradicarlos de la nación. Pero, como esta separación es imposible, no hay lugar para esta actitud extrema.

[21] **la imposibilidad de división es absoluta.** No se trata de la transgresión de un mandamiento, sino de que es un hecho imposible.

[22] **los que se aferran a las parcialidades.** Los que se identifican con cualquiera de los grupos.

[23] **no yerran más que en los conceptos de su imaginación y no en la realidad de su existencia.** El que piensa que se puede ser solo israelí o religioso tiene solo un error de carácter ideológico, pero en su vida práctica pertenece realmente a los dos bandos, ya que la actividad secular israelí es sagrada y la religiosa atañe a todas las dimensiones nacionales, también los materiales y corporales. Por lo tanto, los que apoyan a una de las partes están fortaleciendo realmente la vida nacional en su totalidad.

[24] **ya que el fundamento de esta porción particular se encuentra realmente en la vida global de la nación, por lo que la totalidad también ya se encuentra en ella.** Puesto que la tendencia de cualquiera de estos grupos, religioso o nacionalista, tiene su origen en la vida de toda la nación, que está compuesta de estas dos partes indivisibles, contiene en el fondo todas sus dimensiones. De tal manera, que en la vida nacional está presente la religión y viceversa. Así pues, si una persona piensa que solo está

נִפְרָד מְיֻחָד, לְבַלֵּעַ וּלְכַלּוֹת אֶת צִבְיוֹנָם מֵעַל שְׁמֵי הָאֻמָּה.

אֲבָל כֵּיוָן שֶׁמְּנִיעַת הַפֵּרוּד הִיא מְנִיעָה מֻחְלֶטֶת, בְּטוּחִים אֲנַחְנוּ שֶׁהַמַּפְרִידִים, מַחֲזִיקֵי הַחֲלָקִים הַבּוֹדְדִים, אֵינָם טוֹעִים כִּי־אִם בְּצִיּוּר דִּמְיוֹנָם וְלֹא בְּפֹעַל הֲוָיָתָם, כִּי בֶּאֱמֶת בְּזֶה הַחֵלֶק הַפְּרָטִי, כֵּיוָן שֶׁיְּסוֹדוֹ בְּחַיֵּי הָאֻמָּה בִּכְלָלָהּ, הֲרֵי הַכֹּל כְּבָר נִמְצָא בּוֹ, וּצְרִיכָה הַמִּלְחָמָה לִהְיוֹת מְיֻחֶדֶת

[19] **בְּחֵלֶק נִפְרָד מְיֻחָד.** כלומר אותם המחזיקים בצד הלאומי ומנסים להפריד את התכנים הרוחניים הדתיים מהאומה.

[20] **אָז הָיְתָה... מֵעַל שְׁמֵי הָאֻמָּה.** אם הדבר היה כך, אם באמת היה אפשרי מבחינה טכנית למחוק את התכנים הרוחניים דתיים בניגוד לתורה, אם כן היה צריך להיאבק בכל הכוח נגד אותם התומכים בכך לבל יצליחו במזימתם. מלחמה זו הייתה צריכה להיות מלחמה טוטאלית עד להשמדתם מהאומה. אמנם כיון שהפרדה כזו אינה אפשרית מבחינה מציאותית אין מקום לגישה קיצונית כזו.

[21] **מְנִיעָה מֻחְלֶטֶת.** לא איסור תורני שיש לאכוף פן יפרו אותו אלא מציאות בלתי אפשרית.

[22] **מַחֲזִיקֵי הַחֲלָקִים הַבּוֹדְדִים.** אותם הדוגלים באחד מהצדדים.

[23] **אֵינָם טוֹעִים כִּי־אִם בְּצִיּוּר דִּמְיוֹנָם וְלֹא בְּפֹעַל הֲוָיָתָם.** הם טועים מבחינה אידיאולוגית במה שהם חושבים שאפשר להיות רק דתי או רק ישראלי, אך בפועל, בחייהם הממשיים, הם שייכים לשני החלקים גם אם הם טוענים אחרת, שכן כל חיי החול הישראליים הם קודש, וכל חיי הקודש נוגעים לכל ממדי החיים של האומה גם הגשמיים הגופניים, לכן בחיזוק כל אחד מחלקי האומה חיים את הכל.

[24] **כִּי בֶּאֱמֶת בְּזֶה... הֲרֵי הַכֹּל כְּבָר נִמְצָא בּוֹ.** כיון שאותו החלק שיש באותה קבוצה, דתי או לאומי, מקורו בחיי האומה בכללה, והרי בחיי האומה שני החלקים הללו הם בלתי נפרדים, הרי שבעומקו של אותו חלק הכל כלול. אם כן, אף על פי שאותו אדם חושב שהוא מחזק רק את הצד שלו בעצם הוא מחזק את הכל בלי ידיעתו.

solo a mostrarles su error y aclararles que todos los esfuerzos de sus energías por dividir la unidad suprema israelita no tendrán éxito. Así pues, la postura adoptada por los perfectos de pensamiento y voluntad israelitas, en toda la profundidad de su naturaleza, debe ser solo de crítica a la visión parcial en todos sus lados y mostrar en ella misma todas las señales de su perfección y su integración en la suma de todos los asuntos, incluyendo aquellos conceptos que

trabajando en pro de su grupo específico, la verdad es que está fortaleciendo a toda la nación.

[25] **y la batalla tan solo tiene que ser dirigida para mostrarles su error y aclararles que todos los esfuerzos de sus energías por dividir la unidad suprema israelita no tendrán éxito.** Puesto que prácticamente en su forma de vida, «en la realidad de su existencia», no se puede debilitar la unión de la nación y su contenido espiritual, la lucha debe enfocarse en mostrar su error y no en contra de las personas o sus acciones. Así, por ejemplo, no se puede criticar la obra sionista porque sus creadores están alejados del mundo de la *ṪORaH,* ni a los religiosos por no luchar por la creación del Estado. La lucha debe consistir en aclarar que tal antagonismo no existe y que estos dos mundos son las dos caras de una misma moneda.

[26] **la postura adoptada.** El entrenamiento para esta batalla ideológica.

[27] **los perfectos de pensamiento y voluntad israelitas.** Los justos que tienen un pensamiento correcto y cuya visión del mundo se ajusta a la *ṪORaH,* que percibe nacionalismo y religión como un solo elemento, y quienes, además, tienen el deseo de hacer lo bueno y lo conveniente no se someten a sus instintos, de tal forma que son perfectos tanto en sus actos como en sus pensamientos.

[28] **la profundidad de su naturaleza.** Se refiere aparentemente a la profundidad de la naturaleza de la voluntad. Es decir que el deseo natural de la nación israelita es hacer el bien y apegarse al Creador. Aquellos perfectos están unidos a esta voluntad en toda su naturaleza.

[29] **tiene que ser solo de censura a la visión parcial en todos sus lados.** La batalla tiene que estar enfocada únicamente en mostrar que se trata de una visión parcial y censurar esta parcialidad, tanto si se trata en favor de la religión o de la nación.

[30] **y mostrar en ella misma todas las señales de su perfección y la integración en la suma de todos los asuntos.** Mostrar a cada grupo o individuo cómo, en su lado particular en el que considera que está la visión de todo, se encuentra también incluido el otro.

רַק לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת טָעוּתָם וּלְבָרֵר לָהֶם, שֶׁכָּל מַאֲמַצֵּי חֵילָם לְהַפְרִיד אֶת הָאַחְדוּת הַיִּשְׂרְאֵלִית הָעֶלְיוֹנָה לֹא יַעֲלוּ בְּיָדָם. וְהַהִסְתַּגְּלוּת שֶׁל שְׁלֵמֵי הַמַּחֲשָׁבָה וְהָרָצוֹן הַיִּשְׂרְאֵלִי, בְּכָל עֹמֶק טִבְעִיּוּתוֹ, צְרִיכָה רַק לִהְיוֹת לְבַקֵּר אֶת הַחִזָּיוֹן הַחֶלְקִי מִכָּל עֲבָרָיו, וּלְהַרְאוֹת בּוֹ בְּעַצְמוֹ אֶת כָּל סִימָנֵי תַּמּוּתוֹ וּכְלִילִיּוּתוֹ מִכָּל הַנּוֹשְׂאִים כֻּלָּם, גַּם מֵאוֹתָם

[25] **וּצְרִיכָה הַמִּלְחָמָה... לֹא יַעֲלוּ בְּיָדָם.** אם כן, כיון שבפועל בדרך חייהם, "בפועל הוויתם", אין כדי לפגוע באמת באחדות האומה ובתכונת רוחה, אם כן המאבק אמור להיות רק בטעותם ולא במפעלם. כלומר, אין להאבק במפעל הציונות או בעולם לימוד התורה עצמם מכיון שאינם אוחזים גם בצד השני, אלא לנסות לברר להם שבאמת אין סתירה בין שני החלקים, והניסיונות להפריד ולחיות רק חלק אחד מבניהם לא יצלח.

[26] **וְהַהִסְתַּגְּלוּת.** ההתרגלות לצורת הלחימה, היינו המאבק האידיאולוגי.

[27] **שְׁלֵמֵי הַמַּחֲשָׁבָה וְהָרָצוֹן הַיִּשְׂרְאֵלִי.** הצדיקים ששלמים הן במחשבתם, היינו שהשקפת עולמם שלמה ומבוססת על התורה הרואה בלאומיות ובדתיות דבר אחד, והן ברצונם לעשות את הטוב והראוי, שאינם נכנעים לייצרם, ובזה הם שלמים במעשיהם ולא רק במחשבתם.

[28] **עֹמֶק טִבְעִיּוּתוֹ.** נראה שהכוונה לעומק טבעיותו של הרצון. היינו הרצון הטבעי של האומה הישראלית הוא לעשות את הטוב ולהידבק בבורא. אותם שלמי מחשבה ורצון מחוברים לרצון הישראלי בכל טבעיותו.

[29] **צְרִיכָה רַק לִהְיוֹת לְבַקֵּר אֶת הַחִזָּיוֹן הַחֶלְקִי מִכָּל עֲבָרָיו.** המאבק צריך להיות מכוון אך ורק לזה, היינו להראות שזהו חיזיון חלקי ולבקר את החלקיות שבו, בין שהיא חלקיות שמתרכזת בדתיות או כזאת המתרכזת בלאומיות.

[30] **וּלְהַרְאוֹת... הַנּוֹשְׂאִים כֻּלָּם.** להראות לאותם טועים איך באותו צד שאותה קבוצה או אדם רואים בו את חזות הכל כלול גם הצד השני.

los ideólogos quisieron alejar de sus mentes y arrancar de sus almas.

Se entenderá que el conflicto causa solo debilitamiento y sufrimiento, y que la perfección de cada una de las partes surgirá solo de la unión.

Con el esclarecimiento de este asunto verdadero, los secesionistas llegarán finalmente a la conclusión de que es inútil desperdiciar vanamente sus fuerzas; en lugar de asirse a una parcialidad imaginaria, en la que están incluidas todas las aspiraciones y los contenidos generales de toda la nación, con todos sus valores –solo que están opacos y borrosos– y es por ello que privan a las almas que se aferran a ella de la satisfacción espiritual, limitan la amplitud de su espíritu y las conducen por senderos llenos de obstáculos;

[31] **incluyendo aquellos conceptos que los ideólogos quisieron alejar de sus mentes y arrancar de sus almas.** Los que se aferran a uno u otro bando, a veces quieren eliminar de sus mentes el otro. Por ejemplo, los nacionalistas desean borrar los sentimientos religiosos. No se trata de combatirlos, sino de mostrar que dentro de su misma ideología está incluida la parte religiosa. Caso contrario, a los que quieren identificarse solo con la religión y desvincularse de los valores nacionales, como el amor a la tierra y el deseo de libertad, es necesario explicarles que esto forma parte esencial de la religión.

[32] **este asunto verdadero.** La «unidad específica de *YiŚRaEL*» que reúne nación y religión en una sola entidad.

[33] **Con el esclarecimiento de este asunto verdadero, los secesionistas llegarán finalmente a la conclusión.** Como explicamos, se trata de una batalla de ideas y conceptos, cuya meta debe ser la aclaración y el entendimiento del error que cometen los que se aferran a una sola de las partes.

[34] **en lugar de asirse a una parcialidad imaginaria (...) solo que están opacos y borrosos.** En lugar de aferrarse a una parte, que en su imaginación está separada y es única, pero que en realidad contiene todas las aspiraciones y los contenidos de la nación, aunque por el hecho de que ellos los nieguen, aparecen en forma opaca y borrosa. (la estructura de la oración es como sigue: en lugar de asirse a una parcialidad imaginaria... sería más conveniente para ellos...).

[35] **y es por ello que privan a las almas que se aferran a ella de la satisfacción espiritual, limitan la amplitud de su espíritu y las conducen por senderos llenos de obstáculos.** El adherirse solo a una facción no proporciona la complacencia psíquica ni espiritual deseada, y hace que la persona se sienta limitada e

הָרַעְיוֹנוֹת שֶׁבַּעֲלֵי הָרוּחַ רָצוּ כְּבָר לְהַסִּיחַ מֵהֶם אֶת דַּעְתָּם וּלְעָקְרָם מִנַּפְשׁוֹתֵיהֶם.

עַל־יְדֵי בֵּרוּר עִנְיָן אֲמִתִּי זֶה יַעַמְדוּ סוֹף סוֹף כָּל בַּעֲלֵי הִתְפָּרְדוּת עַל הַהַכָּרָה, שֶׁדַּי לָהֶם לְכַלּוֹת לַשָּׁוְא אֶת כֹּחָם, וְתַחַת לְהַחֲזִיק בְּחֵלֶק נִפְרָד מְדֻמֶּה, שֶׁכָּל הַשְּׁאִיפוֹת וְהַתְּכָנִים הַכְּלָלִיִּים שֶׁל כָּל הָאֻמָּה כֻּלָּהּ, בְּכָל עֲרָכֶיהָ, כְּלוּלִים בּוֹ, אֶלָּא שֶׁהֵם כֵּהִים וּמְטֻשְׁטָשִׁים, וּמִתּוֹךְ כָּךְ מוֹנְעִים הֵם מֵהַנְּפָשׁוֹת הַמַּחֲזִיקוֹת בּוֹ אֶת שָׂבְעָם הָרוּחָנִי, מְצַמְצְמִים אֶת מֶרְחַב רוּחָם וּמַדְרִיכִים אוֹתָם בִּנְתִיבוֹת מְלֵאֵי חַתְחַתִּים, –

יובן שהמאבק רק גורם להחלשה וסבל ושהשלמות של שני הצדדים תגיע מתוך אחדות.

[31] **גַּם מֵאוֹתָם... מִנַּפְשׁוֹתֵיהֶם.** אותם האוחזים באחד מן הצדדים רוצים לעיתים לעקור מנפשם את האידיאל השני. לדוגמא אנשי הרוח שבקרב הדוגלים בלאומיות רוצים לעקור מנפשם את הרעיון הדתי. המאבק לא צריך להיות נגד הניסיון הזה אלא לנסות להראות להם שבתוך הרעיון הלאומי כלול גם הרעיון הדתי. וכן להיפך, ישנם הרוצים לאחוז רק ברעיון הדתי ולהתנתק לגמרי מערכים לאומיים כגון אהבת הארץ ושאיפת החרות המדינית. מטרת המאבק בהם תהיה להראות שהלאומיות כלולה בתוך הדת.

[32] **עִנְיָן אֲמִתִּי זֶה.** האחדות הסגולית שבאומה הישראלית הכוללת את העניין הלאומי והדתי כדבר אחד.

[33] **עַל־יְדֵי... עַל הַהַכָּרָה.** כאמור, המאבק הוא ברור הכרתי מחשבתי. לכן, מטרתו היא שהאוחזים בצד אחד יגיעו לבירור והבנה של טעותם.

[34] **וְתַחַת לְהַחֲזִיק... כֵּהִים וּמְטֻשְׁטָשִׁים.** הם מתעקשים להחזיק בחלק אחד, שבדמיונם הוא נפרד ויחידי, אך באמת התכנים הכלליים של האומה כלולים בו, כלומר גם הצד השני אליו הם מתכחשים נכלל בצד שלהם, לכן הצד הזה בהכרח יופיע, אך באופן כהה ומטושטש.

(המשך המשפט במילים: יותר נח... כלומר: תחת להחזיק בחלק נפרד... יותר נוח יהיה להם להכיר...) .

[35] **וּמִתּוֹךְ כָּךְ... מְלֵאֵי חַתְחַתִּים.** האחיזה בצד אחד אינה מספקת מבחינה נפשית ורוחנית וגורמת לאדם להיות מצומצם וחלקי. דווקא מתוך מה שהרעיון גדול ורחב הרבה יותר, הנפשות שואפות לאותו גודל ולא מסתפקות בהופעתו החלקית הפרודית, לכן, ההדרכה של

más conveniente para ellos sería conocer con certeza la verdad real y adquirir todo el contenido vivo sagrado de la luz de *YiŜRaEL* que es perfecto en todas sus manifestaciones reveladas.

Así salvarán sus almas de todo sufrimiento y oscuridad, y verán y se dirigirán hacia el Eterno y Su bondad, y no necesitarán más afligir sus almas con fragmentos de ideas opacas y borrosas, de las que no podrán, por un lado, liberarse nunca ni, por el otro, encontrar para ellas esclarecimiento e iluminación de espíritu, porque

incompleta, ya que el concepto es mucho más amplio y los que aspiran a aquella grandeza no pueden satisfacerse con la manifestación de uno solo de sus aspectos. Esto conduce a múltiples errores en la vida práctica, es decir, a senderos llenos de obstáculos. Sin religión la vida nacional israelí es una parcialidad que no satisface y sin una vida nacional la religión judía no se manifiesta en su perfección ni en su forma correcta, de tal forma que las personas quedan contrariadas y la vida religiosa y nacional desvirtuada en muchos aspectos.

[36] **más conveniente.** Veamos la estructura de la oración: en lugar de asirse a una parcialidad imaginaria... Más conveniente para ellos sería conocer con certeza la verdad...

[37] **en todas sus manifestaciones reveladas.** Es más conveniente, satisfactorio y correcto cuando el contenido se revela en todos sus aspectos y no cuando una parte está manifiesta y la otra oculta y débil, como ocurre con los que se aferran a una de las parcialidades.

[38] **afligir más sus almas con fragmentos de ideas opacas y borrosas.** El rechazo del otro lado, por la falta de posibilidad real de liberarse de él, y el enfrentamiento con él cuando aparece en forma opaca y débil provocan sufrimientos psíquicos y conflictos interiores.

[39] **de las que no podrán, por un lado, liberarse nunca.** Como hemos explicado no hay forma de borrar el otro lado que se pretende negar. Es así como los que se adhieren únicamente a la idea nacional no se pueden desligar de su judaísmo y su significado religioso; siempre permanecerá en ellos, pero en forma errónea y débil. Igualmente, los que se aferran únicamente a la religión y niegan los valores nacionales no podrán deshacerse de ellos y los conservarán de manera equivocada.

[40] **y por el otro encontrar esclarecimiento e iluminación de espíritu.** Por otro lado, mientras traten de negarlos e ignorarlos, no podrán entenderlos y permanecerán débiles y opacos causando conflictos interiores.

יוֹתֵר נֹחַ יִהְיֶה לָהֶם לְהַכִּיר בֶּאֱמֶת אֶת הָאֱמֶת הַמְּצִיאוּתִית וּלְהַחֲזִיק בְּכָל הַתֹּכֶן הַחַי הַקֹּדֶשׁ שֶׁל אוֹר יִשְׂרָאֵל הַשָּׁלֵם בְּכָל הוֹפָעוֹתָיו בְּגָלוּי.

בָּזֶה יוֹשִׁיעוּ אֶת נַפְשָׁם מִכָּל צָרָה וּמַחֲשַׁכִּים, וְיַבִּיטוּ וְיִנְהֲרוּ אֶל ד׳ וְאֶל טוּבוֹ, וְלֹא יִצְטָרְכוּ עוֹד לְעַנּוֹת אֶת נַפְשָׁם בְּשִׁבְרֵי רַעְיוֹנוֹת כֵּהִים וּמְטֻשְׁטָשִׁים, אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ מֵעֵבֶר מִזֶּה לְהִפָּטֵר מֵהֶם לָנֶצַח וּמֵעֵבֶר אַחֵר לִמְצֹא לָהֶם בֵּרוּר וְהֶאָרַת רוּחַ, כִּי הֵם

חיי המעשה מלאה טעויות – נתיבות מלאות חתחתים. ללא הדת חיי הלאומיות הישראלית הם חלקיים ולא מספקים, וכן ללא חיי הלאום הדת היהודית לא יכולה להופיע בשלמותה ובצורתה הנכונה. התוצאה היא שהאנשים לא מסופקים והחיים הדתיים והלאומיים שלהם מוטעים.

[36] **יוֹתֵר נֹחַ**... המשך המשפט: ותחת (במקום) להחזיק בחלק נפרד.... יותר נוח יהיה להם להכיר וכו׳.

[37] **בְּכָל הוֹפָעוֹתָיו בְּגָלוּי.** יותר נוח, כלומר, מספק ונכון, כאשר התוכן השלם מופיע בגלוי ובצורה ברורה, ולא כאשר תוכן אחד חלקי מופיע בגלוי והשני באופן נסתר כפי שקורה לאותם המחזיקים בצד אחד בלבד.

[38] **לְעַנּוֹת אֶת נַפְשָׁם בְּשִׁבְרֵי רַעְיוֹנוֹת כֵּהִים וּמְטֻשְׁטָשִׁים.** הדחיה של הצד האחר, מתוך חוסר היכולת להיפטר ממנו באמת, וההתמודדות איתו כשהוא מופיע בצורה כהה ומטושטשת גורמים לייסורים נפשיים וקונפליקטים פנימיים.

[39] **אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ מֵעֵבֶר מִזֶּה לְהִפָּטֵר מֵהֶם לָנֶצַח.** כאמור, אין באמת אפשרות למחוק את אותו צד שאליו מנסים להתכחש. כך לדוגמא אותם הדוגלים בלאומיות בלבד לעולם לא יוכלו להשתחרר מיהדותם ומשמעותה הדתית, ולכן צד זה יישאר עמם לנצח אך בצורה מטושטשת ומעוותת. וכן אותם הדוגלים בדת בלבד לא יוכלו באמת להיפטר משייכותם לערכי הלאום של האומה ואלו יישארו עמם בצורה מוטעית.

[40] **וּמֵעֵבֶר אַחֵר לִמְצֹא לָהֶם בֵּרוּר וְהֶאָרַת רוּחַ.** מצד שני, כל עוד ינסו להתכחש להם ולהתעלם מהם, אותם רעיונות לא יוכלו להגיע לברור והארה ויישארו מטושטשים וכהים ויגרמו לסבל ולקונפליקטים פנימיים.

son asuntos cuya bondad y alimento vital, apasionante y poderoso, no se revelarán más que sobre el amplio y completo foro en él que toda la vida israelita, en su esencia global y total, se exhibe con toda la intensidad de sus poderes.

[41] **porque son asuntos cuya bondad y alimento vital (...) no se revelará más que sobre el amplio y completo foro en él que toda la vida israelita (...) se exhibe con toda la intensidad de sus poderes...** Estos asuntos, el religioso y el nacional, reciben toda la intensidad de sus poderes y vitalidad solo cuando se manifiestan en forma completa y en unidad en la vida israelí.

תְּכָנִים אֲשֶׁר טוּבָם וּלְשַׁד חַיֵּיהֶם הַנִּלְהָב וְהֶעָצוּם לֹא יִתְגַּלֶּה כִּי־אִם עַל הַכִּכָּר הָרָחָב וְהַשָּׁלֵם שֶׁכָּל הַחַיִּים הַיִּשְׂרְאֵלִיִּים, בְּמַהוּתָם הַכְּלָלִית וְהַשְּׁלֵמָה, מִתְרָאִים בּוֹ בְּכָל מְלֹא עַזִּיזוּתָם.

[41] **כִּי הֵם תְּכָנִים אֲשֶׁר... מְלֹא עַזִּיזוּתָם.** את מלוא עוצמתם וחיותם כאשר הם באים התכנים הללו, הדתי והלאומי, מקבלים בשלמות ובאחדות בחיים הישראלים.

Sección XXXII

El clamor interior a la elevación

En el interior del hombre existen anhelos supremos de elevación que producen intranquilidad y tratan de materializarse. Bienaventurado el que sabe oír este clamor. También la luz del *MaSHYaḤ* desea manifestarse y sufre en las profundidades. En el momento de la Redención, podremos escuchar esta voz que ya se está revelando.

Existen anhelos ocultos de santidad que provocan inquietudes en el hombre, la nación y la humanidad; bienaventurado aquel que sabe satisfacerlos.

Los efluentes, los arroyos de agua de la vida suprema del alma pura fluyen en las profundidades, en las honduras de la naturaleza corporal y en el fondo de la carne y de la sangre rugen y se estremecen; sin embargo, irrumpen hacia arriba, gritan y lloran, se balancean y quejan, se esfuerzan y retuercen constantemente para

[1] **Los efluentes, los arroyos de agua de la vida suprema del alma pura fluyen en las profundidades.** En la profundidad de la personalidad del hombre, en su subconsciente más profundo, hay corrientes de vida, sentimientos y anhelos supremos de una vida llena de contenido espiritual. La psicología moderna nos induce el pensamiento de que nuestro subconsciente está lleno de instintos e inclinaciones oscuras. Pues bien, de alguna forma, esto es cierto. Sin embargo, hay una dimensión más profunda en la que las aspiraciones son nobles y elevadas.

[2] **rugen y se estremecen...** Los efluentes, los arroyos de agua. Es decir, los anhelos interiores.

[3] **en las honduras de la naturaleza corporal y en el fondo de la carne y de la sangre rugen y se estremecen.** Estas corrientes interiores ocultas existen también en la naturaleza del cuerpo y en las tendencias de la carne que pueden verse como bajas. No obstante, en lo más hondo se esconden deseos sublimes. Por ejemplo, en los instintos sexuales está el deseo de la continuidad de la vida.

[4] **irrumpen hacia arriba.** Esos anhelos superiores del espíritu y de la carne, a pesar de estar ocultos, actúan sobre el hombre sin descanso y crean una intranquilidad y sentimientos de imperfección e insatisfacción por la frustración de no lograr su materialización en la vida.

[5] **gritan y lloran.** Porque sufren la frustración de no poder brotar ni realizarse, y el hombre queda atrapado en sus bajos instintos.

[6] **se balancean y quejan.** Por el estado deplorable en el que el hombre se encuentra.

פרק לב

התביעה הפנימית להתעלות

ישנן בפנימיות האדם שאיפות עליונות להתעלות שגורמות לאי שקט ומנסות לצאת אל הפועל. אשרי היודע להקשיב לתביעה זו. כך גם אורו של משיח שואף להתגלות בעולם וסובל במעמקים. כשתגיע הגאולה נוכל להקשיב לקול הפנימי הזה, שכבר הולך ומתגלה.

ישנן שאיפות נסתרות אל הקודש שגורמות לאי שקט פנימי, אשרי מי שיודע לחיות לפי אותן שאיפות.

הַפְּלָגִים יִבְלֵי הַמַּיִם שֶׁל הַחַיִּים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַטְּהוֹרָה, בַּמַּעֲמַקִּים הֵם זוֹרְמִים, בְּמַעֲמַקֵּי הַטֶּבַע הַגּוּפָנִי וּבְתַחְתִּית הַבָּשָׂר וְהַדָּם הִנָּם הוֹמִים וְרוֹעֲשִׁים, אָמְנָם מִתְפָּרְצִים הֵם אֶל עַל, צוֹעֲקִים וּבוֹכִים, מִתְנוֹדְדִים וְקוֹבְלִים, מִתְאַמְּצִים

[1] **הַפְּלָגִים... הֵם זוֹרְמִים.** במעמקי האישיות של האדם, בתוך התת מודע העמוק ביותר שלו ישנם "פלגים"–תנועות חיים, רגשות ושאיפות עליונות להתעלות ולחיים של קדושה. אנו רגילים לחשוב, בעקבות הפסיכולוגיה המודרנית, שהתת מודע שלנו מלא יצרים אפלים ונטיות שפלות. ייתכן שברובד מסוים יש בזה מן האמת, אמנם ישנו רובד עמוק יותר בו השאיפות הן נאצלות ועליונות.

[2] **הִנָּם... הֵם...** הפלגים יבלי המים. כלומר השאיפות הפנימיות (וכן בהמשך המשפט: מתפרצים, צועקים וכו').

[3] **בְּמַעֲמַקֵּי הַטֶּבַע... הוֹמִים וְרוֹעֲשִׁים.** זרמים פנימיים חבויים אלו קיימים גם בתוך הטבע הגופני ובנטיות הבשר שיכולות להראות כשפלות. גם במעמקיהם של אותם יצרים גופניים ישנן שאיפות עליונות נסתרות. כך לדוגמה בתוך היצרים המיניים ישנה שאיפת המשכיות החיים.

[4] **אָמְנָם מִתְפָּרְצִים הֵם אֶל עַל.** אמנם אותן שאיפות עליונות שברוח ובבשר הן נסתרות, אך הן פועלות על האדם ללא הרף, יוצרות אי שקט ותחושת חוסר שלמות וחוסר סיפוק, כיון שהן כל הזמן שואפות להתגלות בפועל ולהעלות את האדם למדרגות עליונות ואינן מצליחות.

[5] **צוֹעֲקִים וּבוֹכִים.** כיון שהן אינן מצליחות לפרוץ בדרך כלל, והאדם נשאר שבוי ביצרים הנמוכים ולא בשאיפות העליונות שלו.

[6] **וְקוֹבְלִים.** מתלוננות על מצבו של האדם.

subir a la superficie, para revelarse en forma luminosa viva de una vida completa, llena de brillo, magnificencia y gloria de la majestad de la fortaleza del sanctasanctórum.

Bienaventurado el hombre que oye la voz de su alma desde sus profundidades y bienaventurado el pueblo que escucha el eco de su alma global cómo se sacude desde sus honduras; bienaventurado el oyente puro que atiende la reverberación de la voz de toda la Creación, que clama del interior de sus abismos por una revelación clara sublime, pura y santa.

[7] **para subir a la superficie.** Para salir de las profundidades donde se esconden y manifestarse en la vida.

[8] **para revelarse en forma luminosa viva de una vida completa, llena de brillo, magnificencia y gloria de la majestad de la fortaleza del sanctasanctórum.** El objetivo de aquellos anhelos secretos, los efluentes o arroyos de agua, es irrumpir en la vida en forma completa y superior, y no permanecer en las profundidades como aspiraciones sin realizar, por lo que continuamente incitan y tratan por diferentes medios de guiar a la persona para que viva de acuerdo con esos ideales.

[9] **Bienaventurado el hombre que oye la voz de su alma desde sus profundidades.** La mayoría no percibe esa voluntad interior, la ignora y explica su sentimiento de insatisfacción e intranquilidad atribuyéndolo a alguna otra carencia. El hombre que sabe oír aquella voz oculta e interpretarla en forma correcta, podrá tener una vida plena llena de felicidad con satisfacciones espirituales.

[10] **bienaventurado el pueblo que escucha el eco de su alma global cómo se sacude desde sus honduras.** Igual que en el individuo, el alma de cada nación tiene sus aspiraciones superiores. En especial la israelita tiene un alma global con sus deseos e ideales. El pueblo ha de oír el clamor de su alma y conducir su vida a su luz.

[11] **bienaventurado el oyente puro que atiende la reverberación de la voz de toda la Creación, que clama del interior de sus abismos por una revelación clara sublime, pura y santa.**

Igual que cada individuo y nación poseen un alma con aspiraciones sublimes, el mundo en general y todos los seres que habitan en él también tienen un alma con deseos supremos de apegarse al Creador. Los grandes *TSaDIQIM*, que se denominan «el oyente puro», se pueden unir a esos sonidos universales ocultos en cada ser, identificarlos y atenderlos.

וּמִתְפַּתְּלִים הֵם בְּאֵין הֶרֶף לַעֲלוֹת אֶל הָרוּם, לְהִגָּלוֹת בְּצוּרָה מְאִירָה חַיָּה חַיִּים שְׁלֵמִים, מְלֵאִים זִיו הוֹד וּפְאֵר הַדְרַת גְּבוּרַת־קָדְשֵׁי־קָדָשִׁים.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ, הַשּׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל נִשְׁמָתוֹ מִתּוֹךְ מַעֲמַקָּיו, וְאַשְׁרֵי הָעָם הַמַּאֲזִין אֶת הֵד־הַקּוֹל שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַכְּלָלִית שֶׁלּוֹ, אֵיךְ הִיא מִתְגַּעֶשֶׁת מִתּוֹךְ מַעֲמַקֶּיהָ, וְאַשְׁרֵי הַמַּקְשִׁיב הַטָּהוֹר אֲשֶׁר יַקְשִׁיב אֶת בַּת־הַקּוֹל שֶׁל כָּל הַיְצוּר הַקּוֹרֵא מִתּוֹךְ מַעֲמַקָּיו לְהִתְגַּלּוּת בְּהִירָה עֶלְיוֹנָה, טְהוֹרָה וּקְדוֹשָׁה.

[7] **לַעֲלוֹת אֶל הָרוּם.** לצאת מהמעמקים בהם הן נסתרות ולהתגלות בחיים.

[8] **לְהִגָּלוֹת... גְּבוּרַת־קָדְשֵׁי־קָדָשִׁים.** מטרתן של אותן שאיפות פנימיות, הפלגים יבלי המים, היא להתגלות בחיים בפועל בצורה שלמה ועליונה, ולא להישאר במעמקים כשאיפות לא ממומשות, והן כל הזמן דוחפות ומנסות בדרכים שונות להביא את האדם לידי כך שיחיה את חייו לפי אותם זרמים עמוקים.

[9] **אַשְׁרֵי הָאִישׁ, הַשּׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל נִשְׁמָתוֹ מִתּוֹךְ מַעֲמַקָּיו.** מרבית האנשים לא יודעים לזהות את אותו רצון פנימי ומתעלמים ממנו. הם מייחסים את תחושת אי השקט והרגשת חוסר הסיפוק לבעיה כזו או אחרת. האיש שיודע לשמוע את אותו קול פנימי הקורא לו ולפרש אותו בצורה נכונה ידע לחיות את חייו לפי אותן שאיפות פנימיות ויחיה חיי אושר, התעלות וסיפוק רוחני.

[10] **וְאַשְׁרֵי הָעָם... מִתּוֹךְ מַעֲמַקֶּיהָ.** כשם שיש שאיפות פנימיות עליונות לכל אדם, כך בנפש האומות, ובמיוחד האומה הישראלית, ישנה נשמה כללית שגם לה שאיפות ומאוויים עליונים. העם צריך להקשיב לקול נשמתו ולנהל את חייו לאורו.

[11] **וְאַשְׁרֵי הַמַּקְשִׁיב... טְהוֹרָה וּקְדוֹשָׁה.** וכשם שבנשמת כל עם, ובמיוחד עם ישראל, יש את הקול הפנימי הקורא לו לנהל את חייו לפי ערכיו העליונים, כך בנשמת העולם כולו, ובפנימיות כל היצורים ישנה שאיפה פנימית להתעלות ולהידבק בבורא. הצדיקים הגדולים, "המקשיב הטהור", יכולים להתחבר לאותם קולות עולמיים שבפנימיות כל היצורים ולהקשיב להם.

La luz del *MaSHYaḤ* sufre en las profundidades y desea manifestarse, y, con la redención de *YiṠRaEL*, se aclara que en todos los movimientos está presente.

La luz del *MaSHYaḤ* está encerrada en la prisión de las aflicciones de las honduras más abismales y en el momento de la redención final –en el instante en que aparezca un solo rayo con una cualidad de luz tenue para apresurar una redención general para la casa de *YiṠRaEL*– se revelarán y descubrirán estas señales que indican el grito de la profundidad y desde todos los movimientos generales y particulares, mentales y corporales, será atendido ese rugido potente y fuerte: «una voz en *RaMaH* se oye, gemido y llanto amargo; *RaḤeL* se lamenta por sus hijos, rehúsa ser consolada por sus hijos, porque no está».

El *RaB* propone tres niveles: el eco del alma del individuo, de la nación y del Universo.

[12] **La luz del *MaSHYaḤ*.** Los ideales que se encuentran en el fundamento del mundo y se manifiestan en el período de la Redención.

[13] **la prisión de las aflicciones de las honduras más abismales.** Estos ideales, antes de la redención total, están sumergidos en las profundidades, con el deseo fallido de manifestarse en el mundo en forma práctica, por lo que se encuentran en la prisión de las aflicciones.

[14] **en el momento de la redención final.** Cuando empiece la época de la Redención.

[15] **en el instante en que aparezca un solo rayo con una manifestación de algún brillo de luz para apresurar una redención general para la casa de *YiṠRaEL*.** Cuando se manifieste cualquier indicio del proceso de la Redención...

[16] **se revelarán y descubrirán estas señales que indican el grito de la profundidad.** Cuando empiece la luz a revelarse, entonces se manifestarán las señales del grito interior del alma de *YiṠRaEL,* que no se satisface con el solo renacimiento material, sino que exige altas metas espirituales.

[17] **desde todos los movimientos generales y particulares, mentales y corporales.** En el momento de la Redención, se revelarán las señales desde todas las corrientes del pueblo de *YiṠRaEL*, las cercanas a la tradición y las alejadas, los movimientos políticos, culturales, los intereses generales de la colectividad de *YiṠRaEL* o lo que atañe a grupos específicos e inclusive a individuos.

[18] **será atendido ese rugido potente y fuerte.** En todas estas corrientes se podrá oír aquella exigencia poderosa.

[19] **una voz en *RaMaH* se oye, gemido y llanto amargo; *RaḤeL* se lamenta por**

אורו של משיח סובל במעמקים ושואף להתגלות וכשמתחילה גאולת ישראל מתברר שהוא מופיע בכל התנועות.

אוֹרוֹ־שֶׁל־מָשִׁיחַ נָתוּן בְּכִלְאֵי הַיִּסּוּרִים שֶׁל עָמְקֵי הָעֲמָקִים, וּבְעֵת קֵץ גְּאֻלָּה, בְּעֵת אֲשֶׁר רַק קַו אֶחָד יִגָּלֶה בִּתְכוּנָה שֶׁל אֵיזוֹ זַהֲרוּרִית אוֹרָה לְהָחִישׁ יְשׁוּעָה כְּלָלִית לְבֵית יִשְׂרָאֵל, יִגָּלוּ וְיֵחָשְׂפוּ אֵלֶּה הַסִּימָנִים הַמּוֹרִים עַל צַעֲקַת הָעֹמֶק, וּמִתּוֹךְ כָּל הַתְּנוּעוֹת הַכְּלָלִיּוֹת וְהַפְּרָטִיּוֹת, הַנַּפְשִׁיּוֹת וְהַגּוּפָנִיּוֹת, יֻקְשַׁב אוֹתוֹ הַקּוֹל הָאַדִּיר וְהֶחָזָק, "קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ".

כלומר, יש פה שלוש מדרגות: קולה של נשמת היחיד, העם ושל כל הבריאה.

[12] **אוֹרוֹ־שֶׁל־מָשִׁיחַ.** האידיאלים הנמצאים ביסוד העולם ומתגלים בתקופת הגאולה.

[13] **נָתוּן בְּכִלְאֵי הַיִּסּוּרִים שֶׁל עָמְקֵי הָעֲמָקִים.** לפני הגאולה השלמה אותם אידאלים נתונים במעמקים, כלומר שואפים להתגלות בעולם בפועל ללא הצלחה ונתונים בייסורים.

[14] **וּבְעֵת קֵץ גְּאֻלָּה.** בתקופה שבה תתחיל הגאולה.

[15] **בְּעֵת אֲשֶׁר... לְבֵית יִשְׂרָאֵל.** כאשר יתחיל רק דבר קטן מתהליך הגאולה להתגלות בעולם...

[16] **יִגָּלוּ וְיֵחָשְׂפוּ אֵלֶּה הַסִּימָנִים הַמּוֹרִים עַל צַעֲקַת הָעֹמֶק.** כאשר יתחיל האור להיגלות, אז יתגלו גם סימנים לזעקה הפנימית של נשמת עם ישראל, שלא מסתפקת רק בתחיה גשמית אלא יש בה שאיפות עליונות יותר.

[17] **וּמִתּוֹךְ כָּל הַתְּנוּעוֹת הַכְּלָלִיּוֹת וְהַפְּרָטִיּוֹת, הַנַּפְשִׁיּוֹת וְהַגּוּפָנִיּוֹת.** מתוך כל התנועות השונות בעם ישראל בתקופת הגאולה, גם אלו הרחוקות מתורה וגם אלו הקשורות יותר למסורת, תנועות פוליטיות, תרבויות, כלל ישראליות או הנוגעות לקבוצה כזו או אחרת או אפילו לאדם בודד.

[18] **יֻקְשַׁב אוֹתוֹ הַקּוֹל הָאַדִּיר וְהֶחָזָק.** בתוך כל אותן התנועות, ניתן יהיה לשמוע את אותה תביעה אדירה של הקול הפנימי.

[19] **קוֹל בְּרָמָה... כִּי אֵינֶנּוּ.** הפסוק מדבר על רחל היושבת ובוכה על בניה שיצאו לגלות. ניתן להבין שהפסוק מסמל שאיפה עמוקה וגדולה לגאולה, לחזרת הבנים. קול הבכי, שהוא אותו הקול הפנימי הקורא לאדם ולעם, והסירוב להתנחם, מעידים על חוסר השלמה עם המציאות החלקית והנמוכה שבגלות, והרצון והשאיפה המתמדת לשלמות עליונה וחיים רוחניים שמתבטאים בגאולה וחזרת הבנים.

La voz sube y se eleva en las características de la vida y de la acción, de las ideas y del pensamiento, en los atributos de multitud de naciones y el espíritu de tiranos, las cualidades de almas sedientas, que anhelan y esperan las propiedades de soñadores que se enervan y se irritan; en los rasgos de personas tranquilas y moderadas, constructoras y perfeccionistas; en las facultades de personas santas que contemplan y esperan, actúan y observan la Redención y la Salvación, y de todos surgirán y se revelarán los

sus hijos, rehúsa ser consolada por sus hijos, porque no está. Este versículo se puede entender el retorno de los hijos como un gran anhelo por la Redención. El llanto y la negación del consuelo muestran una falta de aceptación de la realidad parcial y baja del exilio, y el deseo y la continua aspiración a una perfección superior y a una vida espiritual que se expresa en la Redención y el retorno de los hijos.

[20] **la voz sube y se eleva.** La voz Divina interior que clama en el alma de *YiŚRaEL* se va manifestando y perfeccionando en la realidad con todas las corrientes de la vida del pueblo judío y del mundo en general.

[21] **las características de la vida y de la acción, de las ideas y del pensamiento.** Con el renacimiento nacional del pueblo de *YiŚRaEL* que empezó al final del siglo XIX se manifiestan nuevas fuerzas de vida: avances científicos, culturales y espirituales, y también en el ámbito de la *ṪORaH*. Todas estas corrientes engrandecen y convierten en real la voz interior que clama por la Redención. (El *RaB* cambia de una conjugación en futuro «se revelarán y se descubrirán estas señales» a otra en presente «Y la voz sube y se eleva», esto es porque él podía sentir cómo este proceso empezaba a manifestarse).

[22] **de los atributos de multitud de naciones y el espíritu de tiranos.** También las corrientes y los desarrollos en las naciones, aun las que no simpatizan y se oponen a *YiŚRaEL*, aportan una ayuda indirecta a la revelación de la luz del *MaSHYaḤ*.

[23] **los rasgos de personas tranquilas y moderadas, constructoras y perfeccionistas.** Por un lado, están los revolucionarios idealistas que se rebelan en contra del *statu quo* y tratan de revertirlo de inmediato y, por el otro, los que construyen dentro de las condiciones existentes con paciencia y en forma gradual. Todos se asocian de diferentes maneras para contribuir con sus habilidades y conocimientos para el surgimiento del clamor interno de la nación.

[24] **las facultades de personas santas que contemplan y esperan, que actúan y observan la Redención y la Salvación.** La gente santa de la nación espera la Redención y actúa en forma práctica para

וְהַקּוֹל עוֹלֶה וּמִתְעַלֶּה בִּתְכוּנוֹת חַיִּים וּמַעֲשֶׂה, בִּתְכוּנוֹת רַעְיוֹן וּמַחֲשָׁבָה, בִּתְכוּנוֹת הֲמוֹן גּוֹיִים וְרוּחַ עָרִיצִים, בִּתְכוּנוֹת נְפָשׁוֹת כְּמֵהוֹת, עוֹרְגוֹת וּמְקַוּוֹת, בִּתְכוּנוֹת חוֹלְמֵי־חֲלוֹמוֹת כּוֹעֲסִים וּמִתְקַצְּפִים, בִּתְכוּנוֹת אַנְשֵׁי יִשּׁוּב וּמְתִינוּת, בּוֹנִים וּמְשַׁכְלְלִים, בִּתְכוּנוֹת אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ מַשְׂקִיפִים וּמְקַוִּים, פּוֹעֲלִים וְצוֹפִים יְשׁוּעָה וּגְאֻלָּה, וּמִכֻּלָּם

[20] **וְהַקּוֹל עוֹלֶה וּמִתְעַלֶּה.** הקול האלוהי הפנימי הזועק בנשמת עם ישראל הולך ומתגלה משתכלל בפועל עם כל תנועות החיים של עם ישראל ושבעולם בכלל.

[21] **בִּתְכוּנוֹת חַיִּים וּמַעֲשֶׂה, בִּתְכוּנוֹת רַעְיוֹן וּמַחֲשָׁבָה.** עם התחיה הלאומית של עם ישראל החל מסוף המאה התשע עשרה מתגלים כוחות חיים חדשים. פיתוח מדעי, תרבותי, ספרותי, וגם רוחני ותורני. כל תנועות החיים הללו מגדלות ומוציאות אל הפועל את הקול הפנימי הקורא לגאולה (הרב עובר מלשון עתיד – "יגלו, יחשפו" ללשון הווה – "עולה ומתעלה". כלומר, הוא מרגיש שכבר בימיו זה מתחיל להתגלות).

[22] **בִּתְכוּנוֹת הֲמוֹן גּוֹיִים וְרוּחַ עָרִיצִים.** גם התנועות וההתפתחויות בקרב האומות, אפילו אלו העוינות את ישראל ומתנגדות להם, יש בהם משום עזרה עקיפה לאורו של משיח להתגלות.

[23] **בִּתְכוּנוֹת... בּוֹנִים וּמְשַׁכְלְלִים.** מצד אחד מהפכנים אידיאליסטים הזועמים על הסדר הקיים ומנסים להפכו בבת אחת, ומצד שני אנשים הבונים מתוך הסדר הקיים במתינות ובאופן הדרגתי. כולם משתתפים באופנים שונים בגילוי קול הזעקה הפנימית של האומה.

[24] **בִּתְכוּנוֹת... יְשׁוּעָה וּגְאֻלָּה.** אנשי הקודש שבאומה מקווים לישועה וגם פועלים בפועל להבאתה. פעולתם היא חלק מההוצאה אל הפועל של הקול הפנימי.

torrentes de los ríos subterráneos, que todos declaman el mismo enunciado de salvación consoladora: «“Reprime tu voz de llanto y tus ojos de lágrima, porque hay recompensa para tu acción –dice el Eterno– y volverán de la tierra del enemigo. Y hay esperanza para tu porvenir”, dice el Eterno, y los hijos retornarán a su propia tierra».

su advenimiento. Su acción forma parte de la exteriorización y realización de la voz interior.

[25] **de todos surgirán y se revelarán los torrentes de los ríos subterráneos.** Mediante todos los movimientos, las corrientes, las acciones y los distintos pensamientos podrán en fin de cuenta revelarse en forma perfecta la voz interior y los ríos profundos.

[26] **Reprime tu voz de llanto y tus ojos de lágrima (...) y los hijos volverán a su propia tierra.** Esta es la continuación del versículo antes mencionado: el Eterno consuela a *RaḤeL* y le promete que su esfuerzo y su llanto habrán valido la pena, pues al final sus hijos retornarán. Es decir, la falta de resignación, el llanto y el rechazo de la realidad imperfecta provocan la restauración y la realización concreta del clamor interior.

יַעֲלוּ וְיִגָּלוּ זִרְמֵי אֲפִיקֵי הַנְּחָלִים שֶׁל הַמַּעֲמַקִּים, שֶׁכֻּלָּם אוֹמְרִים אוֹתָהּ הַתְּשׁוּעָה הַמְנַחֶמֶת: "מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ, נְאֻם ד', וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב, וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ, נְאֻם ד', וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם".

[25] **וּמִכֻּלָּם יַעֲלוּ וְיִגָּלוּ זִרְמֵי אֲפִיקֵי הַנְּחָלִים שֶׁל הַמַּעֲמַקִּים.** מתוך כל התנועות, הזרמים, הפעולות והמחשבות השונות יצליח בסופו של דבר הקול הפנימי, הנחלים של המעמקים, להתגלות בפועל בעולם באופן שלם.

[26] **מִנְעִי קוֹלֵךְ... בָנִים לִגְבוּלָם.** זהו המשך הפסוק הנ"ל בו הקדוש ברוך הוא מנחם את רחל ואומר שמאמציה ובכיה ישאו פרי ואכן יחזרו הבנים. היינו בזכות אי השקט, חוסר ההשלמה והזעקה הפנימית אל התיקון, בסופו של דבר התיקון אכן יגיע והקול הפנימי יצא אל הפועל במציאות הממשית בזמן הגאולה.

מראי מקומות

פסקה א

יִשְׂרָאֵל מְסַפְּרִים תְּהִלַּת ד׳. ע״פ ישעיה מג, כא

בִּמְלֹא תִּפְאֶרֶת מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ. ע״פ תהילים קג, כב

מֵעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. ע״פ תהילים קג, יז

מֵעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה. ע״פ נחמיה ט, ה

יִשְׂרָאֵל מַכִּיר הוּא אֶת כֹּחַ מַעֲשֵׂי ד׳. ע״פ תהילים קיא, ו

וְאַתֶּם עֵדַי נְאֻם ד׳ וַאֲנִי אֵל. ישעיה מג, יב

פְּאַר מְקַדְּשִׁים. ע״פ פיוט חמול על מעשיך לר״ה ויו״כ.

אֲשֶׁר בָּנֵינוּ... מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל. תהילים קמד, יב

מְזָוֵינוּ מְלֵאִים... שַׁד׳ אֱלֹהָיו. שם יג – יד

וְשֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ. ע״פ שבע ברכות.

וְחֵקֶר כְּבוֹדוֹ כָּבוֹד. ע״פ משלי כה, כז

אֱמוּנַת־אֹמֶן. ע״פ ישעיה כה, א

אֲשֶׁר הֵמָּה כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ וְהוּא קָם וְהִתְעוֹדָד. ע״פ תהילים כ, ט

רְצוּצֵי מִשְׁפָּט. ע״פ הושע ה, יא

כֹּחַ מַעֲשָׂיו... קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ. תהילים קיא, ו – ט

הַנֹּטֶה צָפוֹן עַל תֹּהוּ. ע״פ איוב כה, ז

אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי אָרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ. תהילים צה, ד

מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם. דברים לג, כז

מָעוֹן אַתָּה... אַתָּה אֵל. תהילים צ, א–ב

עַד מָתַי... אֵל אֱלֹהִים עֶלְיוֹן. מתוך תחנונים לשני וחמישי

לִפְנֵי אֶפְרַיִם וּבִנְיָמִן וּמְנַשֶּׁה עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ וּלְכָה לִישֻׁעָתָה לָּנוּ. תהילים פ, ג

הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ. תהילים כח, ט

וּפָדָה גּוֹי וֵאלֹהָיו. ע״פ שמואל ב, ז, כג

וּפָדֹה תִפְדֶּה. ע״פ במדבר יח, טו

כִּי גוֹאֵל חָזָק אָתָּה. מתוך תפילת עמידה ליום חול.

כִּי בְכָל חַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאֵין כָּמוֹךָ. ירמיה י, ז

מֵאֵין כָּמוֹךָ ד׳ גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל שִׁמְךָ בִּגְבוּרָה. שם ו

מִי כָמוֹךָ... בְּשִׁמְךָ יְרַנֵּנוּ. תהילים פט ט – יב

כִּי לַד׳ מָגִנֵּנוּ, וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מַלְכֵּנוּ. שם יט

כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַד׳ שָׁמַיִם עָשָׂה. שם צו, ה

פסקה ב

צֶמַח לֹא יַעֲשֶׂה קֶמַח. ע״פ הושע ח, ז

פסקה ג

אֱמֶת וֶאֱמוּנָה. מתוך ברכות קריאת שמע של ערבית.

הַדִּינִים, דִּינֵי תּוֹרַת אֱלֹהִים חַיִּים מְצֻיָּנִים אוֹתָנוּ מִכָּל עַם וְלָשׁוֹן. עיין דברים ד, ה–ח ורמב״ן שם פסוק ה׳ ושאר מפרשים.

בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָעֵהוּ. משלי ג, ו

פָּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל גּוּפֵי תּוֹרָה. ברכות סג. עיין הקדמות הרמב״ם למשנה, הקדמה לפרקי אבות (שמונה פרקים), פרק חמישי

וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ עָלֶיהָ. ע״פ סנהדרין יד עמוד א

קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַד׳. ע״פ ירמיה ב, ג

כִּי יָבֹא אֵלַי... וְאֶת תּוֹרֹתָיו. שמות יח, טו ־ טז

חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. ע״פ דברים לב, ט

יְסוֹד הָעוֹלָם. ע״פ אבות א, יח

מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. ע״פ שמואל ב, כג, א. ובהערות הרצ״י: זוהר ויקרא יט עמוד ב

וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים. תהילים ט, ט

פסקה ד

כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר. ע״פ במדבר כב, ד

מֻכֶּה כִּשְׁאִיָּה שָׁעַר. ע״פ ישעיה כד, יב. עיין גמרא בבא קמא כא עמוד ב, זוהר בלק קפו (ע״פ הערות הרצ״י בסוף ספר אורות).

יָנוּסוּ הַצְּלָלִים. ע״פ שיר השירים ב, יז

וְאוֹר חָדָשׁ עַל צִיּוֹן יָזְרַח. ע״פ ברכת יוצר המאורות נוסח אשכנז.

פסקה ה

עַם זוּ יָצַר לוֹ אֵל לְסַפֵּר תְּהִלָּתוֹ. ע״פ ישעיה מג, כא

מִבִּרְכַּת אַבְרָהָם. ע״פ בראשית כח, ד

הַבָּרוּךְ לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. ע״פ בראשית יד, יט

לְעָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב. ע״פ במדבר כג, ט

ד׳ בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר. דברים לב, יב

חֶמְדָּה גְּנוּזָה. ע״פ מסכת שבת פח עמוד ב

כְּלִי חֶמְדָּה, שֶׁבָּהּ נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. ע״פ מסכת אבות פרק ג משנה יד, וכן בראשית רבה א, א

אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים. ישעיה ל, כו

לְמַמְלְכוֹת הָאֱלִיל. ישעיה י, י

בְּפוּם מְמַלֵּל רַבְרְבָן. ע״פ דניאל ז, ח

לֵאמֹר הַרְבֵּה וְשֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת גַּם מְעַט. ע״פ מסכת בבא מציעא פז עמוד א. ואבות דרבי נתן פרק יג משנה ג

שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. ע״פ בראשית ב, א

בְּמַחְיַת שֵׁם וּשְׁאָר. ע״פ ישעיה יד, כב

וְאוֹר יִזְרַח לַיְשָׁרִים. ע״פ תהילים קיב, ד

הַשִּׁתּוּף. ע״פ סנהדרין סג עמוד ב, תוד״ה אסור ושו״ע או״ח סימן קנ״ו סעיף א בהג״ה ועוד הנצרות נחשבת עבודה זרה בשיתוף.

אוֹצְרוֹת רֶשַׁע. ע״פ משלי י, ב

שֶׁיֵּשׁ לוֹ טַלְפֵי חֲזִיר... רְאוּ שֶׁאֲנִי טָהוֹר. ע״פ ויקרא רבה יג ומדרש תהילים מזמור פ

פסקה ו

אוֹיֵב חֵרֵף ד׳ וְעַם נָבָל נִאֲצוּ שְׁמֶךָ. תהילים עד, יח

תַּאֲוַת עֲנָוִים. תהילים י, יז

מִקְסַם כָּזָב. ע״פ יחזקאל יג, ט

וְשֶׁקֶר שֶׁאֵין לוֹ רַגְלַיִם. ע״פ אותיות דרבי עקיבא אות ש׳ ועוד אוספי מדרשים. עיין גם שבת קד.

שבית האויב והחזרת כל הנפש והרכוש. ע״פ בראשית יד, טז, וכן שם כא.

כִּמְצוּלָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים וְכִמְצוּדָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן. ע״פ ברכות ט עמוד ב

פסקה ז

נַפְשׁוֹ הוּא חוֹבֵל. ע״פ דברים כד, ו

הַהִשְׁתַּמְּרוּת מֵאִשָּׁה זָרָה. ע״פ משלי ז, ה

דַּרְכֵי שְׁאוֹל בֵּיתָהּ. משלי ז, כז

רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת. שם ה, ה

הוֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ פִּתְאֹם כְּשׁוֹר אֶל טֶבַח יָבֹא וּכְעֶכֶס אֶל מוּסַר אֱוִיל. שם ז, כב

מִפַּח יוֹקְשִׁים. תהלים קכד, ז

בְּסִפְרָתוֹ. ע״פ תהילים נו, ט

לְעַם עַז. ע״פ ביצה כה עמוד ב

עֹז לוֹ בֵּאלֹהִים סֶלָה. ע״פ תהילים פד, ו

פסקה ח

ד׳ צְבָאוֹת. אחד משמות ד׳, מופיע לראשונה בספר שמואל א, א, ג.

בְּמִכְתַּב אֱלֹהִים. ע״פ שמות לב, טז

כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם״. תהילים קיא, ו. עיין עוד בראשית רבה א, ב ורש״י על בראשית א, א

וּמְחַדֵּשׁתוֹ בְּכָל יוֹם. ע״פ ברכת יוצר המאורות.

מִפִּי הַגְּבוּרָה שָׁמַעְנוּ ״אָנֹכִי״ וְ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״. ע״פ מכות כד עמוד א

״אָנֹכִי״, ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״. שמות כ, ב. דברים ה, ו

וְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ קִבֵּל מֹשֶׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה. הקדמת הרמב״ם לפרק חלק, היסוד השמיני.

אֵל עוֹלָם. ע״פ בראשית כא, לג

אָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי. ספרי שלח פסקה קז. (בהערות הרצ״י מפנה למנחות קי עמוד א וזבחים מו עמוד ב, אך לא מופיע שם בלשון זו).

תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. ע״פ איכה ב, א

בֶּאֱמֶת לְיַעֲקֹב. ע״פ מיכה ז, כ

לֹא בָּרֶכֶב וְלֹא בַּסּוּסִים. ע״פ תהילים כ, ח

בְּשֵׁם ד׳ אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר, הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד. תהילים כ, ח–ט

כִּימֵי עוֹלָם. ע״פ מלאכי ג, ד

וְיוֹצֵר רוּחַ הָאָדָם בְּקִרְבּוֹ. זכריה יב, א

מְקוֹר חַיִּים אֲשֶׁר עִמּוֹ. ע״פ תהילים לו, י

מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלְמֵי עַד. ע״פ תהילים קג, יז, ודברי הימים א, כט, י

וְהִתְגַּדִּלְתִּי וְהִתְקַדִּשְׁתִּי, וְנוֹדַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי ד׳. יחזקאל לח, כג

כִּי יָמִין וּשְׂמֹאול... אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקָּרֵא. ישעיה נד, ג–ה

פסקה ט

מְחָרֶפֶת וּמְגַדֶּפֶת אוֹמֶרֶת: מִי לִי בַשָּׁמָיִם . ע״פ ויקרא רבה יג, ה, וכן פסיקתא דרב כהנא ד, ט

מִי לִי בַשָּׁמָיִם. תהילים עג, כה

וּדְבָרֶיהָ חָלְקוּ מַחְמָאוֹת. ע״פ תהילים נה, כב

לִהְיוֹת סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים. ע״פ שמות יט, ה ועוד

מְסוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה. ע״פ ירמיה ב, כא

וְלֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ. ע״פ תהילים פב, ה

אֱלֹהֵי עוֹלָם ד׳. ישעיה מ, כח

עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע. ישעיה מה, ז

וְהַכֹּל עֲבָדֶיו. ע״פ תהילים קיט, צא

לֹא כְאֵלֶּה... צְבָאוֹת שְׁמוֹ. ירמיה נא, יט

צוּר־עוֹלָמִים. ישעיה כו, ד

יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם. ע״פ בראשית רבה א, יב

אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ. דברים ד, לה

אֲפִלּוּ מַעֲשֵׂה כְּשָׁפִים שֶׁמַּכְחִישִׁים פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה. ע״פ סנהדרין סז עמוד ב

בְּרִית עוֹלָם לֹא תִשָּׁכֵחַ. ירמיה נ, ה

וְהֶעָנִי הָרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר. ע״פ זכריה ט, ט

עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר־אֱנָשׁ אָתֵה. ע״פ דניאל ז, יג

וְהֶעָנִי הָרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר בְּעַצְמוֹ עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר־אֱנָשׁ אָתֵה. ע״פ סנהדרין צח עמוד ב

פסקה י

הַעֲבָרַת רוּחַ הַטֻּמְאָה. ע״פ זכריה יג, ב

שְׁמוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ שֶׁקָּדַם לָעוֹלָם. בראשית רבה א, ד. פסחים נד עמוד א. נדרים לט עמוד ב

פָּרָה אֲדֻמָּה מְכַפֶּרֶת. מועד קטן כח עמוד א

מֵחֶטְאָ הָאָרֶץ. ע״פ בראשית רבה ה, ט

קִטְרוּג הַלְּבָנָה. ע״פ חולין ס עמוד ב

זְקִיפַת לְבֵנָה. ע״פ סנהדרין קז עמוד ב

כִּי כַאֲשֶׁר... וְשִׁמְכֶם. ישעיה סו, כב

פסקה יא

וּלְהוֹצִיא מִלִּבָּן שֶׁל צְדוֹקִים. ביטוי המופיע כמה פעמים בדברי חז״ל בהקשרים אחרים מהמופיע בפסקה זו, וביניהם: מכות ה עמוד ב

לוֹמַר: בָּרְכוּ אֶת ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. ע״פ ברכות נד עמוד א (ע״ע תענית טז עמוד ב)

בָּרְכוּ אֶת ד׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. ע״פ נחמיה ט, ה

מִפְלְאוֹת תְּמִים דֵּעִים. איוב לז, טז

פסקה יב

בְּחַגְוֵי סְלָעִים וְסִתְרֵי מַדְרֵגוֹת. ע״פ שיר השירים ב, יד

בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה, בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים. ע״פ דברים כו, ח

בְּגִלּוּי שְׁכִינָה. ע״פ הגדה של פסח: ובמורא גדול – זהו גילוי שכינה.

מֵרֹאשׁ מִקַּדְמֵי תֵבֵל. ע״פ משלי כג ח (עין מצודות שם).

אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁנִּבְרָא קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. ע״פ פסחים נד עמוד א, נדרים לט עמוד ב ובראשית רבה א, ד. ובכל המקומות הנ״ל נכתב: שמו של משיח (ולא אורו של משיח).

אָז יְרַד שָׂרִיד לְאַדִּירִים עָם, ד׳ יְרַד לִי בַּגִּבּוֹרִים. שופטים ה, יג

וְלַעֲבֹד עֲבוֹדַת ד׳ וְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. ע״פ דברי הימים ב, לה, ג

רוּחַ ד׳, רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ד׳. ישעיה יא, ב

זֻהֲמַת הַנָּחָשׁ. ע״פ גמרא מסכת שבת קמה עמוד ב – קמו עמוד א

הַסִּרְחוֹן הַתּוֹלַדְתִּי. ע״פ מסכת אבות ג, א

וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת... יָמִית רָשָׁע. ישעיה שם ג־ד

בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ... שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם. תהלים צ, ב־ג

גּוֹאֵל חָזָק. ע״פ משלי כג, יא

צוּר יִשְׂרָאֵל. ע״פ שמואל ב, כג, ג וישעיה ל, כט. הביטוי צור ישראל וגואלו הוכנס לאחר מכן לתפילה לשלום המדינה שחוברה ע״י הרב הראשי לישראל הרצוג ומקורו בירושלמי ברכות פרק א דף ג.

וְגוֹאֲלוֹ ד׳ צְבָאוֹת שְׁמוֹ. ע״פ ישעיה מז, ד

אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר. ירמיה לב, כז

אֱלֹהִים לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ. ע״פ מלכים ב, יט, טו. שם יט. ישעיה לז, טז

אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים. מתוך פיוט הנאמר בתפילת שחרית של שבת בברכת יוצר אור.

צוּר כָּל הָעוֹלָמִים צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת. מתוך הברכות שלאחר ההפטרה.

תַּבִּיעַ אֲמָרֶיהָ. ע״פ תהילים יט, ג

הָלוֹךְ וָאוֹר. משלי ד, יח

שֶׁכִּצְלָלִים נֶהֱלָכוּ. ע״פ תהילים קט, כג

וְאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה. ע״פ גמרא יבמות מט עמוד ב ועוד מקומות.

אֲבָרְכָה אֶת ד׳ בְּכָל עֵת, תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי. תהילים לד, ב

אֵשׁ דָּת. ע״פ דברים לג, ב

מִפְלְשֵׂי הָעֲנָנִים. ע״פ איוב לז, טז (שם מופיע מפלשי עב. רש״י פרש מפלשי לשון גילוי, ובפרוש המיוחס לרשב״ם כתב שהוא לשון כיסוי עב ושפרוש הקונטרס לא יתכן. בפסקה זו הרב משתמש בביטוי לפי פרוש הרשב״ם)

הִנֵּה ד׳ אֱלֹהִים... וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו. ישעיה מ, י

הַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה. ע״פ מסכת אבות פרק ג משנה טו

מַחְשְׁבוֹת אָדָם אֲשֶׁר הֵמָּה הָבֶל. ע״פ תהילים צד, יא

יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיץ וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם. ישעיה מ, ח

פסקה יג

סוֹד ד׳ לִירֵאָיו. תהילים כה, יד

רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר. תהילים כו, יב

כְּסוּפָה יִרְדְּפוּ. ספר יצירה א, ו

וְהָעֵינַיִם לְמֵישָׁרִים חוֹזוֹת. ע״פ תהילים יז, ב

עַל כֵּן... בְּלֵב יַמִּים. תהילים מו, ג

וְקוֵֹי ד׳... יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ. ישעיה מ, לא

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא ... יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ. סנהדרין צב עמוד ב

מֵאֶלֶף הַשָּׁנִים שֶׁל הַחֻרְבָּה הַכְּלָלִית. ע״פ סנהדרין צז עמוד א, שם עמוד ב, ראש השנה לא עמוד א

תָּחִיל אֶרֶץ וְתָנוּעַ. ע״פ תהילים קיד, ז וישעיה כד כ

יֶהֱמוּ יֶחְמְרוּ... לִפְנוֹת בֹּקֶר. תהילים מו ד־ו

אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ. ישעיה לז, טז

וְהַזְּרוֹעַ מוֹשֶׁלֶת. ע״פ ישעיה מ, י

לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם, כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ. תהילים קיט, צא

וּצְפִיַּת הַיְשׁוּעָה. ע״פ שבת לא עמוד א

וַעֲרָבוֹת הִיא רוֹכֶבֶת. ע״פ תהילים סח, ה

עַד לֹא... עֲיָנוֹת תְּהוֹם. משלי ח, כו־כח

מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. ע״פ תהילים נ, ב

לְאַסְפַּקְלַרְיָא הַבִּלְתִּי מְאִירָה. ע״פ גמרא יבמות מט עמוד ב

בְּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת. במדבר יב, ח

הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁתְּחַיֶּה אֶת בְּעָלֶיהָ. ע״פ קהלת ז, יב

כִּי לַד׳ עֵין אָדָם וְכֹל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. זכריה ט, א. בהערות הרצ״י ציין גם למכילתא יתרו פרשה ד (ד״ה ויאמר ד׳ אל משה רד העד בעם).

הִתְיַצְּבוּת לִפְנֵי מְלָכִים. ע״פ משלי כב, כט

עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ. שיר השירים ב, ט

כְּאֵשׁ מְטַהֵר וּכְבוֹרִית מְכַבְּסִים. ע״פ מלאכי ג, ב

אֵת כָּל נְאוֹת יַעֲקֹב. ע״פ איכה ב, ב

וּמִגְדַּל עֹז שֵׁם ד׳ בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. ע״פ משלי יח, י

וְנִשְׂגַּב ד׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. ישעיה ב, יא ושם יז.

פסקה יד

רָם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד. ע״פ ישעיה נב, יג. ובהערות הרצ״י הפנה גם למדרש תנחומא תולדות יד.

וּמָשִׁיחַ גָּנוּז הוּא בְּקַן צִפּוֹר. זוהר שמות ז עמוד ב, שם ח עמוד א, שם במדבר קצו עמוד ב (מתוך הערות הרצ״י)

לְהוֹצִיא כֵּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ. ע״פ ישעיה נד, טז

קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְחַד מִסְכֵּנָא. ע״פ הקדמת ספר הזוהר דף ו עמוד א (מתוך הערות הרצ״י)

רָזָא דִּמְלָא דִּשְׁטוּתָא, וְאֵיךְ הִיא מִצְטָרֶפֶת לְהָאִיר רָזָא דְּחָכְמְתָא, כְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא. ע״פ זוהר ויקרא מז עמוד ב, תיקוני זוהר תיקון כא (מתוך הערות הרצ״י)

וְחֶבְלֵי מָשִׁיחַ. בהערות הרצ״י ציין לזוהר שמות ריב עמוד א, תיקונים מזוהר חדש בהגר״א ל־לא, פסיקתא רבתי פ׳ לב (ונראה שיש להגיה: פרשה לו, שם מדובר על יסוריו של המשיח) נצח ישראל (למהר״ל) פרק לד

אֲשֶׁר חֵרְפוּ... בָּרוּךְ ד׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. תהילים פט, נב – נג

שְׂרֵפַת נְשָׁמָה וְגוּף קַיָּם. סנהדרין נב עמוד א

וְאָכַל קְצִירְךָ וְלַחְמֶךָ יֹאכְלוּ בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ. ירמיה ה, יז

הַחֻצְפָּא. ע״פ סוטה מט עמוד ב

רוּחָא דִּמְשִׁיחָא. בהערות הרצ״י מציין למקורות הבאים: בראשית רבה פרשה ב, עבודה זרה ה׳ ותוס׳ ד״ה כי, תיקוני זוהר תיקון תלתין ותיקון כה בגר״א

פסקה טו

שְׂמָמִית בְּיָדַיִם תְּתַפֵּשׂ וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ. משלי ל, כח

לֹא שָׁעָה ד׳ אֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ. ע״פ בראשית ד, ה

וְהַחַטָּאת הָרוֹבֵץ עַל הַפֶּתַח. ע״פ בראשית שם ז

שֶׁתִּיטַב בְּעֵינֵי ד׳. ע״פ ויקרא י, יט

וּפָנֶיהָ נוֹפְלִים וְחָרָה לָהּ מְאֹד. ע״פ בראשית שם ה

שֶׁאֵלֶיהָ תְּשׁוּקָתוֹ. ע״פ בראשית שם ז

וְעָשְׂתָה שַׁמּוֹת. ע״פ תהילים מו, ט

מָלֵאתִי כֹחַ. מיכה ג, ח

לַהֲרֹס אֶת הַשָּׁתוֹת. ע״פ תהילים יא, ג

כָּל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם ד. במדבר טז, ג

יֵהָפֵךְ לְרוֹעֵץ. ע״פ סנהדרין כב עמוד א

שֶׁיֵּרֵד חַיִּים שְׁאוֹלָה, לְהֵאָבֵד מִתּוֹךְ הַקָּהָל. ע״פ במדבר שם לג

וְלִהְיוֹת לְעוֹלָם לְאוֹת לִבְנֵי מֶרִי. ע״פ במדבר יז, כה

שֶׁלֹּא יִהְיוּ עוֹד כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ. ע״פ במדבר שם ה

נוֹעַ תָּנוּעַ... וְלֹא תֹסִיף קוּם. ישעיה כד, כ

עַד אֲשֶׁר יָפוּחַ הַיּוֹם. ע״פ שיר השירים ד, ו

וְיִפְקֹד ד׳... עַל הָאֲדָמָה. ע״פ ישעיה שם כא

לֵית דְּעָתִיד מֶחֱזֵירָא. שבת קנה עמוד ב

וְדַמְיָן מֵעַיָּה לִבְנֵי אֱנָשֵׁי. תענית כא עמוד ב

קֵץ יוֹשֵׂם לְכָל אוֹתוֹ הַחֹשֶׁךְ. ע״פ איוב כח, ג

לִבְזֹה נֶפֶשׁ... קְדֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרֶךָּ. ישעיה מט, ז

הֵן עַד לְאוּמִּים... כִּי פֵאֲרָךְ. ישעיה נה, ד־ה

מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ. שמות יט, ט

עַם ד׳ אֵלֶּה עַם נַחֲלַת ד׳. ע״פ יחזקאל לו, כ

וְשׁוֹמְרִים דֶּרֶךְ ד׳. ע״פ בראשית יח, יט

אָז יוּסְרוּ פְּנֵי הַלּוֹט מֵעַל כָּל הָעַמִּים וְהַמַּסֵּכָה הַנְּסוּכָה עַל הַגּוֹיִים. ע״פ ישעיה כה, ז

ד׳ עֻזִּי... וְאֵין בָּם מוֹעִיל. ירמיה טז, יט

וְנִשְׂגַּב ד׳... כָּלִיל יַחֲלֹף. ישעיה ב, יז – יח

לֹא יָרֵעוּ... לַיָּם מְכַסִּים. יא, ט – י

פסקה טז

וְאָהַבְתָּ אֵת ד׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ. דברים ו, ה

וְאָהַבְתָּ אֵת... וּבְיֵצֶר הָרָע. ברכות נד עמוד א

סוֹד ד׳ אֲשֶׁר לִירֵאָיו. ע״פ תהילים כה, יד

גֻּלֹּת עִלִּיּוֹת וְגֻלֹּת תַּחְתִּיּוֹת. ע״פ יהושע טו, יט ושופטים א, טו

וְהַכֹּל אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא. ע״פ קהלת א, ה

פסקה יז

חֻצְפָּא יִסְגֵּי... כִּפְנֵי הַכֶּלֶב. ע״פ סוטה מט עמוד ב

חָזוֹן יָקָר. ע״פ שמואל א, ג, א

אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ. קהלת י, טז

עֵצָה מֵרָחוֹק. ע״פ ישעיה כה, א

רוּחַ חָכְמָה... וְיִרְאַת ד. ישעיה יא, ב

פסקה יח

אֶלֶף דּוֹר. ע״פ תהילים קה, ח, דברי הימים א, טז, טו ורש״י על שני פסוקים אלו ע״פ מדרש שוחר טוב תהילים קה. חגיגה יג עמוד ב רש״י ד״ה על אשר קומטו.

וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה. הושע יב, יא

הָאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְצֻחְצַחַת. ע״פ יבמות מט עמוד ב

נִשְׁלְחוּ מֵאֵת יְהוֹשֻׁעַ... וּשְׁמָהּ רָחָב. ע״פ יהושע ב, א. ובהערות הרצ״י: עץ החיים שער הקליפות פרק ב, ד

אָז תָּבֹאנָה שְׁתַּיִם נָשִׁים זֹנוֹת. מלכים א, ג, טז. ובהערות הרצ״י: עץ החיים שער הקליפות פרק ד ושער קליפת נגה פרק ט׳. ספר הליקוטים יהושע

הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת. ע״פ מלכים א, יא, א ־ י

לְיִסּוּד כְּרַךְ גָּדוֹל שֶׁל רוֹמִי. ע״פ שבת נו עמוד ב

וְיִצְרָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה נֶעֱצַר ״בְּדוּדָא דְּאַבְרָא״. ע״פ יומא סט עמוד ב

וּנְכִיס יִצְרָא. עבודה זרה יז עמוד ב

אֵין עוֹד נָבִיא אִתָּנוּ. ע״פ תהילים עד, ט

הַקָּטֹן יִהְיֶה... בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. ישעיה ס, כב

פסקה יט

לְבֵנָה עֲזוּבָה יִשָּׁבֵר לוֹ. ע״פ סוטה מז עמוד א ושבת קז עמוד ב

שֶׁזֻּהֲמַת הַנָּחָשׁ. ע״פ שבת קמו עמוד א

כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל אֵשֶׁת־חַיִל הִיא. ע״פ משלי לא, י. זוהר תזריע מב עמוד ב

תּוֹמֶכֶת הִיא אֲשֻׁרֶיהָ. ע״פ תהילים יז, ה

לְכָל חוֹלֵם חֲלוֹם. ע״פ דברים יג, ב, וכן בהמשך הפרק מספר פעמים.

לְכָל מֵסִית וּמַדִּיחַ. ע״פ דברים יג, ז ואילך, פרשת מסית ומדיח ועיר הנידחת.

שְׁפִיטַת עַמִּים מִישׁוֹר. ע״פ תהילים סז, ה

אָמְנָם יִצְרְפוּ לְאֻמִּים וְיִזַּקְקוּ בְּכוּר עֹנִי. ע״פ ישעיה מח, י

יְכוֹתְתוּ גוֹי בְּגוֹי. ע״פ דברי הימים ב, טו, ו

תִּשָּׂא דֵּעָה לְמֵרָחוֹק. ע״פ איוב לו, ג

תִּרְאֶה לָדַעַת. ע״פ דברים ד, לה

עַד לְאֵין מַרְפֵּא. ע״פ דברי הימים ב, לו, טז

יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל. ע״פ תפילת עלינו לשבח

יוֹנַת אֵלֶם. ע״פ תהילים נו, א ובהערות הרצ״י ציין לתרגום ירושלמי על הפסוק, וכן לספר עץ החיים שער פנימיות וחיצוניות (שער מ דרוש ו).

אוֹר תּוֹרָה וְנֵר מִצְוָה. ע״פ משלי ו, כג

יְיקַר בָּעוֹלָם מִזָּהָב וּמִפְּנִינִים. ע״פ משלי ג, טו (וכן שם כ, טו)

וְהָיָה ד׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ד׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. זכריה יד, ט, וכך מסתיימת תפילת עלינו לשבח שנרמזה לעיל.

פסקה כ

עַיִן לְצַפּוֹת. ע״פ תפילת נשמת כל חי

זְמִירוֹת שָׂרֵי קֹדֶשׁ וְנֹעַם שִׂיחַ סוֹד הֲמוֹנֵי מַעְלָה. ע״פ קדושה וקדושת כתר

מֵעֹמֶק רֵאשִׁית עַד עֹמֶק אַחֲרִית. ע״פ ספר יצירה פרק א משנה ה, ותיקוני זוהר קכה עמוד א

כָּל חוֹסֵי בָהּ. ע״פ תהילים לד, כג

נָעָה וְנָדָה. ע״פ בראשית ד, יב

בְּשַׂר חֲמוֹרִים. ע״פ יחזקאל כג, כ

וּלְעִיטָה שֶׁל נְזִיד עֲדָשִׁים. ע״פ בראשית כה, כט ־ לד

חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם. ברכות ו עמוד א

מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. ע״פ דברי הימים א, יז, כא, שמואל ב, ז, כג

כְּתָגָא עַל רֵישָׁא דְּסֵפֶר תּוֹרָה. ע״פ זוהר תרומה קנח עמוד א ותיקוני זוהר תיקון כא (סא עמוד ב) ד״ה פתח ואמר זרקא (ע״פ הערות הרצ״י) ושם מד עמוד ב

נָמוֹטוּ הַפְּעָמִים. ע״פ תהילים יז, ה

אֲנִי וָהוֹ הוֹשִׁיעָה נָּא. סוכה מה עמוד א. תפילת הושענות בימי סוכות.

פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹי וֵאלֹהָיו. ע״פ שמואל ב, ז, כג. פסוק דומה בדברי הימים א, יז, כא
אֶרֶץ כַּשִּׁכּוֹר תָּנוּעַ. ע״פ ישעיה כד, כ
עַמִּים עָפִים בְּדֵי רִיק. ע״פ ירמיה נא, נח וחבקוק ב, יג
וְשָׂרֵי קֹדֶשׁ. ע״פ ישעיה מג, כח
לְמֵרָחוֹק שְׁעוֹת דֵּעָה. ע״פ איוב לו, ג
מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב, מִצָּפוֹן וּמִיָּם. תהילים קז, ג
מֵרֹאשׁ אֲמָנָה. שיר השירים ד, ח
כְּתוּבָה בְּבַרְזֶל וָדָם. ע״פ ירמיה יז, א
בִּבְרִית בָּשָׂר וּבְרִית לָשׁוֹן. ע״פ ספר יצירה ו, ח (ויש ספרים שבהם משנה ז)
וּבְרִית עָם. ע״פ ישעיה מב, ו, ושם מט, ח
בִּבְרִית עוֹלָם. ע״פ בראשית ט, טז. וכן שם יז, יג. המושג ברית עולם מופיע בעוד מקומות בתנ״ך.
אֶחָד בְּאֶחָד מַגָּשׁ. ע״פ איוב מא, ח
רוּחַ הַטֻּמְאָה יְבֹעַר מִן הָאָרֶץ. ע״פ זכריה יג, ב
וּבִלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח. ע״פ ישעיה כה, ח
יִפְרֹשׂ עָלֵינוּ אֶת הוֹדוֹ וְאֶת סֻכַּת שְׁלוֹמוֹ. ע״פ ברכת שמע קולנו.
לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא יִזָּכֵר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד. תהילים פג, ה
יָשׁוּבוּ, יֵבֹשׁוּ. ע״פ תהילים ו, יא
וּגְבוּרַת רַעַם. ע״פ איוב כו, יד
תָּסֹל מְסִלָּתָהּ. ע״פ ישעיה סב, י
וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַד׳ בְּרֹאשָׁם. מיכה ב, יג

פסקה כא

הַמְרוֹמָמָה מִכָּל לָשׁוֹן. ע״פ קידוש ותפילה לשלוש רגלים וראש חודש.
אִדְּרִין וְאַכְסַדְרָאִין מִתְמַלְּאִין מִנֵּהּ. ע״פ זוהר נשא קלו עמוד א, שם האזינו רפט עמוד ב, שם רצו עמוד א (ע״פ הערות הרצ״י), וכן שם משפטים קכג עמוד א (אע״פ שנכתב בפנים בין מרכאות אין זה ציטוט מדוייק).
תצ״ט וּפַלְגָּא מִכָּאן וְתצ״ט וּפַלְגָּא מִכָּאן. ע״פ זוהר וארא כז עמוד ב (ע״פ הערות הרצ״י. גם ציטוט זה אינו מדויק)
הַמְמַלֵּא בְּאוֹרוֹ הָרוּחָנִי אֶת כָּל הַחֲדָרִים בְּהוֹן יָקָר וְנָעִים. ע״פ משלי כד, ד
וְנָתַתִּי שָׁלוֹם... תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם. ויקרא כו, ו

פסקה כב

יִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל. ע״פ במדבר כד, יח
לִהְיוֹת עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ. ע״פ דברים כו, יט, שם כח, א
כַּטַּל יִזְּלוּ. ע״פ דברים לב, ב
לִמּוּדֵי ד׳. ע״פ ישעיה נד, יג
הָעוֹמְדִים בְּבֵית ד׳. ע״פ תהילים קלד, א
חַכְמֵי חִידוֹת. ע״פ קרובות לשחרית של יום ראשון של ראש השנה לפי נוסח אשכנז.

פסקה כג

וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם. זכריה ח, י
וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא... לְתַלְמוּד אֵין שָׁלוֹם. ע״פ חגיגה י עמוד א
בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא. ע״פ סוטה מט עמוד ב
וְיָחוֹג וְיָנוּעַ. ע״פ תהילים קז, כז
נוֹעַ תָּנוּעַ... עַל הָאֲדָמָה. ישעיה כד, כ – כא
וְיַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לוֹ, שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לוֹ. ע״פ ישעיה כז, ה
וְתוֹרָה חוֹזֶרֶת לְלוֹמְדֶיהָ. סנהדרין צז עמוד א
וּבְשׁוּבָה וָנַחַת יִוָּשֵׁעוּ. ע״פ ישעיה ל, טו

פסקה כד

פּוֹרֵץ הוּא גְּדֵרִים. ע״פ קהלת י, ח
לֹא יֵרָצֶה. ע״פ ויקרא ז, יח ועוד מקומות
(מֵי)מֵי הַשִּׁלֹחַ הַהֹלְכִים לְאַט. ישעיה ח, ו
עִלִּית וְתַחְתִּית. ע״פ יהושע טו, יט
בְּמִגְדַּל עֹז ד׳. ע״פ משלי יח, י
תּוֹרַת אֵם. ע״פ משלי א, ח
בְּלֹא פֶּרֶץ וּבְלֹא יוֹצֵאת. ע״פ תהילים קמד, יד
וּבְשׁוּבָה וָנַחַת יִוָּשַׁע. ע״פ ישעיה ל, טו

פסקה כה

הֲסִרַת סִיגָיו וְצֵרוּף בְּדִילָיו. ע״פ ישעיה א, כה
ד׳ הוּא נַחֲלָתָהּ. ע״פ דברים יח, ב
הַכֹּל עִם אֵל פֹּעֲלִים. ע״פ במדבר כג, כג, ירושלמי שבת פרק ו הלכה ט, ויקרא רבה כז, ב
בְּצֵל שַׁדַּי תִּתְלוֹנָן. ע״פ תהילים צא, א
הָעֵצָה הָעֲמֻקָּה. ע״פ משלי כ, ה ובראשית רבה פד, יג
מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם. ע״פ משלי ח, כג
וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ... בְּנֵי אָדָם. משלי ח, ל
לֹא כַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים. זכריה ח, יא
מֶלֶךְ עוֹלָמִים יַחֲזִיק בִּידֵי מַלְכוּת שָׁמַיִם לַהֲקִימָהּ. בהערות הרצ״י הפנה לזוהר פקודי רמ עמוד א, ויקרא ו עמוד א וב, והקדמת תיקוני זוהר (בהקדמת תיקוני זוהר לא מצאתי, בתיקוני זוהר נמצא בדף צה עמוד ב).
וְנִשְׁמַת כָּל אָדָם וְכָל חַי. ע״פ תפילת נשמת כל חי.

צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ. עיין מראי מקומות לפסקה יב על מילים אלו.

וּבֵית תְּפִלָּתוֹ. ע״פ ישעיה נו, ז

תָּקוּם סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת. ע״פ עמוס ט, יא

אֹהֶל בַּל... הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ. ע״פ ישעיה לג, כ – כב. הפסוק נכתב בין מרכאות כציטוט, אך איננו מהווה ציטוט מדויק של המקרא (כנראה נכתב מן הזיכרון). הערנו על השינויים בפרוש.

מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. בראשית מט, כד

פסקה כו

דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. משלי ג, יז

ד׳ אֵל־הָעוֹלָם. ע״פ בראשית כא, לג

אֱמוּנַת־אֹמֶן. ישעיה כה, א

וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי... וְיָדַעַתְּ אֶת ד׳. הושע ב, כא ־ כב

חַכְמֵי חִידוֹת. ע״פ קרובות לשחרית של יום ראשון של ראש השנה לפי נוסח אשכנז.

מְחַלֶּקֶת בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל. ע״פ ויקרא יט, לה

עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּיַד ד׳. ישעיה סב, ג

אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ. משלי יב, ד

פסקה כז

הַתְּפִלּוֹת... בִּפְנֵי עַצְמוֹ. ע״פ שער הכוונות דרוש עניין נוסח התפילה דרוש א ד״ה ואמנם

דּוֹדִי לִי וּבֵין שָׁדַי יָלִין. ע״פ שיר השירים א, יג

אַף־עַל־פִּי... שָׁדַי יָלִין. שבת פח עמוד ב

עֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶה. ירמיה לג, יג

וּמִזְבַּח ד׳ הֶהָרוּס. ע״פ מלכים א, יח, ל

כִּשְׁנֵים עָשָׂר... יִהְיֶה שְׁמֶךָ. שם לא

אֵלִיָּהוּ מַלְאַךְ הַבְּרִית. ע״פ מלאכי ג, א ופרקי דרבי אליעזר פרק כט סד״ה וכל ערל

ד׳ הוּא הָאֱלֹהִים. מלכים שם לט

לְהָשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם. ע״פ מלאכי ג, כד

לָתֵת לְעַמּוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה. ע״פ ירמיה כט, יא

בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָהּ בִּינָה. ירמיה כג, כ

פסקה כח

הַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזְּרוֹעַ הַנְּטוּיָה. ע״פ דברים ד, לד

מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ. זוהר בראשית כה (עמוד ב), כז (עמוד א), ואתחנן רס (עמוד א), תיקוני זוהר תיקון כא ושם בהגר״א (עיין שם נב עמוד ב ד״ה ובגין ההוא כרוזא ובד״ה ול״ו יקה״ת עמי״ם, ובאור הגר״א שם ד״ה ולו יקהת עמים) . שער הגלגולים הקדמה לו דף מב (ד״ה גם בעניין אליהו ז״ל), לקוטי תורה ויחי ד״ה יבא שילה (כל המקורות שבתורת הסוד הם ע״פ הערות הרצ״י). וע״ע פיסקתא רבתי פסקה ד׳ ד״ה ויקח אליהו

צְמִיחַת קֶרֶן הַיְשׁוּעָה. ע״פ תפילת עמידה.

פסקה כט

גַּם אַתְּ... מַיִם בּוֹ. זכריה ט, יא

מַלְאַךְ הַבְּרִית. ע״פ מלאכי ג, א ופרקי דרבי אליעזר פרק כט

וְהֵשִׁיב... אֲבוֹתָם. מלאכי ג, כד

מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. בראשית מט, כד

אָב וּבְנִין דְּבֵית יִשְׂרָאֵל. על פי תרגום אונקלוס על בראשית שם

פסקה ל

מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי. תהלים נ, ב. בהערות הרצ״י הפנה גם ליומא נד עמוד ב

חִלּוּץ עֲצָמוֹת. ע״פ ברכות טז עמוד ב

הִתְיַצְּבוּת לִפְנֵי מְלָכִים. ע״פ משלי כב, כט

וְהִתְעָרְבוּת בֵּין הַבְּרִיּוֹת. ע״פ כתובות יז עמוד א

עוּרִי, עוּרִי. ישעיה נב, א

פסקה לא

נָחֲלוּ בָּזֶה שֶׁקֶר. ע״פ ירמיה טז, יט

חֲטִיבָה אַחַת. ע״פ ברכות ו עמוד א

לְהַפְרִיד אֶת הַתְּיֹמֶת. ע״פ סוכה לב עמוד ב

בְּחֵמָה שְׁפוּכָה. ע״פ יחזקאל כ, לג, ושם לד

וַיַּבִּיטוּ וַיִּנְהָרוּ. ע״פ תהילים לד, ו

אֶל ד׳ וְאֶל טוּבוֹ. ע״פ הושע ג, ה

פסקה לב

קוֹל בְּרָמָה... כִּי אֵינֶנּוּ. ירמיה לא, יד

וְצוֹפִים יְשׁוּעָה. ע״פ שבת לא עמוד א

מִנְעִי קוֹלֵךְ... בָנִים לִגְבוּלָם. ירמיה שם טו – טז

ANEXO

Anexo

Glosario de Términos Hebraicos

'AQuIBA **עקיבא** Un hombre Aquibá —

Rabí *'AQuIBA BEN YOSeF;* Nació en el siglo I, murió alrededor del 136. Uno de los autores de la *MiSHNaH*, vivió en *EReTS YiŚRaEL*. Apoyó la revuelta de *BaR KOJBA*. Fue ejecutado en forma cruel como uno de los diez sabios mártires ajusticiados por Roma.

'AMOS **עמוס** Un hombre / Un texto Amós —

Uno de los profetas del reino del Norte de *YiŚRaEL* cuando ahí reinaba *YaRoB'AM* II y en *YeHUDaH* el rey *UZiYaH*. Lleva su nombre uno de los libros que componen los doce profetas menores del *ṪaNaJ*.

'EZRA / 'EZRA el escriba **עזרא** Un hombre / Un texto Esdras —

Uno de los dirigentes más importantes del pueblo judío en el inicio del período del Segundo Templo. Fue nombrado gobernador de la provincia de Judea por el rey de Persia. Se ocupó de inculcar en el pueblo la importancia del estudio de la *ṪORaH* y el cumplimiento de sus preceptos. Hay un libro de los *KeṪUBIM* (Hagiógrafos) que lleva su nombre y narra su historia.

'IQBeI HaTSON **עקבי הצאן** Un texto Los talones del rebaño —

El primer libro publicado por el *RaB* Kuk en *YiŚRaEL* (1906/1907). El libro está compuesto de siete ensayos. El más famoso, se denomina, *El discurso de la generación* y está dedicado a la relación requerida del mundo religioso del antiguo asentamiento con la joven generación de los pioneros sionistas, fuertemente involucrados en la reconstrucción de la tierra de *YiŚRaEL*, pero alejados de los principios de la *ṪORaH*.

'EŚaV **עשו** Un hombre Esaú —

Hijo de los patriarcas *YiTSḤaQ* y *RiBQaH*, hermano gemelo de *Ya'AQoB*, fue descartado de la sucesión espiritual marcada por

ABRaHaM e *YiTSḤaQ* por su perversidad. Se llama también *EDOM* o *Ṡe'IR*.

'ETS ḤaYIM **עץ החיים** Un texto Árbol de la vida —

Ensayo fundamental en los escritos del ARI ZaL (rabí *YiTSḤaQ Luria ASHKeNaZI*, siglo XVI). El libro fue redactado por el rabino *ḤaYIM* Vital, que era su discípulo más destacado, y en el que desarrolla la doctrina de su maestro tal y como la recibió de su boca.

El libro renovó el estudio de la *QaBaLaH* e influyó mucho en el pensamiento judío y, especialmente, en los movimientos cabalistas y jasídicos.

ABINeR **אבינר** Un hombre Abiner —

SHeLOMO ḤaYIM HaKoHeN ABINeR (Francia – 1943) es rabino del *YeSHUB BĖṪ EL* y director de la *YeSHIBaH HaTeReṪ KoHaNIM* en Jerusalén. Publicó más de 200 libros en diferentes idiomas y es considerado como una de las autoridades más representativas del sionismo religioso en la actualidad, así como también uno de los intérpretes más importantes del *RaB* Kuk. En nuestra obra hemos consultado constantemente sus comentarios.

ABOṪ **אבות** Un tratado Padres —

Uno de los tratados del orden de *NeZIQuIN* (daños y perjuicios). No posee *GueMaRaH* asociada. Este tratado posee dos características excepcionales: 1.- no se dedica al estudio de ningún precepto en particular, sino que ofrece consejos de ética y moral y 2.- presenta el orden de la transmisión de la *ṪORaH* desde *MoSHeH* hasta el final del período de la *MiSHNaH* (*RaBI* y su hijo). El tratado está formado por cinco capítulos, más uno adicional, formado por *BaRaIṪOṪ* que fueron añadidas posteriormente. Muchas comunidades acostumbran a estudiar este tratado en las seis semanas que separan las festividades de *PeSaḤ* y *SHaBU'OṪ*, como una preparación a la recepción de la *ṪORaH*.

ABRaHaM **אברהם** Un hombre Nuestro padre Abraham —

ABRaHaM es el primero de los tres patriarcas del pueblo de *YiṠRaEL*.

ADaM **אדם** Un hombre Adán o una persona —

El nombre del primer ser humano, la humanidad se denomina en hebreo los "hijos de *ADaM*".

ADNUṪ **אדנות** Un nombre Divino Señorío —

Denominación del santo nombre del Eterno *A-DoNaY*.

A-DoNaY **אדנ־י** Uno de los nombres de D-ios Mis Señores —

Uno de los nombres del Eterno. De acuerdo con la normativa religiosa judía cuando se pronuncia este nombre hay que pensar en el Señor de todo el Universo.

A-DoNaY TSeBAOṪ **אדנ־י צבאות** Un nombre Divino D-ios de los Ejércitos —

Nombre compuesto del Eterno que significa D-ios o Señor de los Ejércitos.

AGaDaH **אגדה** Un texto Leyenda —

La parte que no es halájica en el *ṪaLMUD,* la cual tiene como finalidad hacer exhortos morales y consejos prácticos, y que ayudan a comprender e interpretar la *ṪORaH*.

AḤAB **אחאב** Un hombre Acab —

Es considerado como uno de los reyes más malvados de *YiṠRaEL*. Estaba casado con *IZeBeL* de origen sidonita e introdujo el culto del *Ba'AL* en *YiṠRaEL* con sus falsos profetas. La *MiSHNaH* en el *Tratado de SaNHeDRIN* (10:2) lo cuenta entre los tres reyes que no tienen parte en el próximo mundo.

AMeN **אמן** Un término Amén —

La palabra amén aparece en la Biblia. Se utiliza en las oraciones e indica el consentimiento a lo que se dijo antes. Significa "verdadero" o "así sea".

ARaM **ארם** Un pueblo Aram —

Un pueblo que habitaba la zona actual de Siria e Irak.

ARaM NaHaRaYIM **ארם נהריים** Un lugar Aram Naharaím —

Región situada en la región entre el norte de Siria y la frontera con Turquía.

Ba'AL **בעל** Nombre de un ídolo El esposo o señor / Baal —

Una idolatría muy difundida en Oriente Medio en la época bíblica. Hay varios tipos de divinidades conocidas con ese nombre.

BaBA BaṪRA **בבא בתרא** Un tratado La última puerta —

El tercero de los tres tratados del *ṪaLMUD* del orden de *NeZIQuIN,* que trata de leyes monetarias. *BaBA BaṪRA* expone principalmente las leyes de sociedad, propiedad, herencia, y documentos.

BĖṪ HaMiQDaSH **בית המקדש** Un lugar La casa del santuario/ el Templo de Jerusalén —

La casa designada para el culto de Di-os en Jerusalén como continuación del *MiSHKaN* que fue construido en el desierto y luego colocado en varios lugares de la tierra de *YiŚRaEL*. En el Templo se realizaba la obra de sacrificios, incienso, etc. Es considerado el centro espiritual del pueblo de *YiŚRaEL*. Existieron dos y ambos fueron destruidos. Una de las principales aspiraciones y esperanzas del pueblo de *YiŚRaEL* es la construcción del Tercer Templo, pronto en nuestros días.

BeMiDBaR **במדבר** Un texto En el desierto / Números —

El cuarto de los cinco libros de la *ṪORaH*.

BeRaJOṪ **ברכות** Un tratado Bendiciones. —

El primer tratado del Orden de la *MiSHNaH*, las "Semillas". Sobre este tratado existen los comentarios del *ṪaLMUD BaBLI* (babilónico) y *YeRUSHaLMI* (jerosolimitano). Trata sobre las leyes de las bendiciones y los rezos.

BeRESHIṪ **בראשית** Un texto Al inicio/ Génesis —

El primero de los cinco libros de la *ṪORaH*.

BeRIṪ BeIN HaBeṪaRIM **ברית בין הבתרים** Un pacto El pacto entre las partes. —

El pacto hecho entre el Eterno y *ABRaHaM* está descrito en el libro de *BeRESHIṪ* - Génesis (15: 7-21). En él se le anuncia al patriarca que su descendencia será esclavizada en una tierra extranjera, pero que regresará a la Tierra de *YiŚRaEL* y la heredará. El pacto se realizó con el paso entre diferentes partes de animales, lo cual da origen a su nombre.

BiL'AM **בלעם** Un hombre Balaam —

Personaje descrito en *BeMiDBaR* - Números (22: 2-29) como un mago con poderes para lastimar en forma efectiva. *BaLaQ*, rey de *MOAB*, lo invita a maldecir a *YiŚRaEL*, pero Di-os no se lo permite y por el contrario pone en su boca bendiciones.

BiNYaMIN **בנימין** Un hombre Benjamín —

El menor de los hijos de *Ya'AQoB*, fue el padre de una de las tribus de *YiŚRaEL*. Su madre *RaḤeL* murió después de su parto.

DaViD **דוד** Un hombre David —

Soberano del Reino Unido de *YiŚRaEL* (después del rey *SHAUL*), y el fundador de una dinastía que siguió gobernando en *YeHUDaH* durante unos 420 años hasta la destrucción del Primer Templo. De su dinastía ha de nacer el rey *MaSHYaḤ*. Según la tradición, es el autor del libro de *TeHiLIM* (Salmos).

DeBaRIM **דברים** Un texto Deuteronomio —

El quinto libro de la *ṪORaH*.

DeBORaH **דבורה** Una mujer Débora —

Profetisa y líder del pueblo judío en el período de los Jueces.

DeRaSH **דרש** Un término —

Una de las cuatro formas de la hermenéutica bíblica. Etimológicamente significa una búsqueda y se trata de una forma de aprendizaje con la intención de indagar un significado e interpretación más amplios que la comprensión textual.

DeReJ HaSHeM **דרך השם** Un texto El camino de D-ios —

Fue escrito en 1730 por R. *MoSHeH ḤaYIM* Luzzato. El libro trata los temas principales del pensamiento judío de una manera filosófica construida sobre un camino cabalístico.

DiBRĖ HaYaMIM **דברי הימים** Un texto Crónicas —

Uno de los libros de los *KeṪUBIM*. Narra la genealogía desde *ADaM* hasta las familias de las doce tribus y sus descendientes. Luego cuenta los sucesos del pueblo judío desde el final del reinado de *SHAUL* hasta la destrucción del reinado de *YeHUDaH* y la declaración de Ciro. El libro está divido en 2 partes. *DiBRĖ HaYaMIM I* y *DiBRĖ HaYaMIM* II.

EFRaYiM **אפרים** Un hombre Efraín —

Uno de los hijos de *YOSeF*, nacido en Egipto. Por la bendición de *Ya'AQoB* su abuelo, se convirtió en padre de una de las tribus de *YiŚRaEL*. El reino del Norte de *YiŚRaEL* es frecuentemente nominado reino de *EFRaYiM*.

E-L **א־ל** Un nombre de D-ios Fortaleza —

Uno de los nombres del Eterno, que significa que posee una gran fortaleza.

ELISH'A **אלישע** Un hombre Eliseo —

Fue un profeta que sirvió en el reino de *YiŚRaEL* en los siglos IX y VIII a. e. c., durante el reinado de los reyes *AḤaZYaH*, *YORaM*, *YeHU*, *YeHOAḤaZ* y *YeHOASH*. Se hizo famoso como discípulo de *ELiYaHU* y su sucesor en la lucha por el D-ios de *YiŚRaEL* y hacedor de milagros.

ELiYaHU **אליהו** Un hombre Elías —

Es un profeta que actuó durante el reinado de *AḤAB* y *AḤaZYaH*, los reyes de *YiŚRaEL*, es famoso por sus enfrentamientos con *AḤAB* y su esposa *IZeBeL* y por su lucha en contra del culto del *Ba'AL* y sus profetas. A su figura se le da una gran importancia en la tradición judía, que considera que siempre está presente en cualquier ceremonia de circuncisión de un niño judío y será el precursor de la redención. Su historia es narrada en los libros de *MeLaJIM* I, 17 hasta *MeLaJIM* II, 2.

ELOqIM **אלוקים** Un nombre de Di-os Di-os / juez —

Uno de los nombres del Eterno, que designa su manifestación en la naturaleza y su atributo de Justicia.

El término ha sido escrito exprofeso con error ortográfico, tanto en hebreo como en español, con la finalidad de no profanarlo.

La *ṪORaH* utiliza a veces este término para referirse a jueces y hombres de poder.

EMUNaH **אמונה** Un término Fe —

Se refiere a la fe judía. Existe mucha literatura rabínica dedicada al estudio de los fundamentos básicos de la fe. Así como también para determinar cuáles son, explicarlos y demostrar su veracidad.

EMUNOṪ VeDe'OṪ **אמונות ודעות** Un texto Creencias y opiniones —

Libro filosófico (se denomina también lo selecto de las creencias y opiniones), escrito en judeoárabe por el rabino *Sa'ADIaH GAON* en el siglo IX de la era común. Es considerado como un libro fundamental y el primero de filosofía judía. El propósito del texto es demostrar la veracidad de los fundamentos del judaísmo en relación con varios temas filosóficos como, por ejemplo, la creación del mundo, la unicidad del Creador y otros.

GaBRIEL **גבריאל** Un ángel Gabriel —

Aparece en el libro de *DaNIEL*. Según la tradición, es uno de los cuatro ángeles, que junto a *MIJaEL, ReFaEL* y *URIEL* se encuentra frente al trono Divino.

GaLUṪ **גלות** Un término Exilio —

La condición de una persona o un pueblo que se encuentra por un período prolongado fuera de su tierra por deportación, persecución o una situación política difícil. También se refiere al lugar de residencia de un exiliado.

El pueblo de *YiŚRaEL* fue deportado de su tierra varias veces: el exilio de Egipto, asirio, babilónico y el último después de la destrucción del Segundo Templo, que duró alrededor de 2000 años y terminó con el establecimiento del Estado de *YiŚRaEL*.

GaN ʻEdeN **גן עדן** Un lugar Jardín del Edén. —

Un lugar en la tierra en el que fueron colocados *ADaM* y *ḤaVaH* en el momento de su creación y del que fueron expulsados después que desobedecieron la orden Divina y comieron del árbol del conocimiento. Algunos pensadores asocian este término con el sitio donde los justos, después de la muerte, reciben su recompensa por sus buenas acciones.

GueBUROṪ HaSHeM **גבורות השם** Un texto El poder de Hashem —

Texto del *MaHRAL* de Praga que fue publicado por primera vez en su vida, en 1582. Trata de la esclavitud del pueblo judío y su salida de Egipto, y constituye además un comentario a la *HaGaDaH* de *PeSaḤ*

GuEONiM **גאונים** Época en la literatura rabínica Los genios o los grandes —

Título de los jefes de las academias religiosas de *SURA* y *PUMBeDITA* en Babilonia y de la *YeSHIBaH* de *YiṠRaEL* a partir del siglo VI y hasta mitad del siglo XI. Este período en que los *GuEONIM* eran la autoridad máxima en materia religiosa se conoce como el período de los *GuEONIM*. El término *GAON* se origina en el versículo: "Él elige nuestra herencia para nosotros, "la gloria" (*GuEON*) de *Ya'AQoB* a quien Él ama eternamente". (*ṪeHILIM* 47, 5).

GueMaRaH **גמרא** Un texto Estudio —

Ver *ṪaLMUD*

GuEULaH **גאולה** Un término Redención —

Se refiere principalmente a la liberación del pueblo judío del exilio y el retorno a su tierra para vivir como una nación independiente. La redención está íntimamente ligada con la llegada del *MaSHYaḤ*, la reconstrucción del *BĖṪ HaMiQDaSH* en *YeRUSHaLaYiM,* y a la corrección del mundo instaurando el reino Divino en la tierra. Existe la obligación halájica de creer en la *GuEULaH* y esperarla. Esto constituye uno de los trece principios de fe de Maimónides. La creación del Estado de *YiṠRaEL* y el retorno a él de un gran número de judíos es para muchos el inicio de la Redención.

HaARI ZaL **האר״י ז״ל** Un hombre El León de bendita memoria —

El rabino *YiTSḤaQ BeN SHLoMoH* Luria *ASHKeNaZI*, conocido como el *HaARI HaQaDoSH*, el Santo León, es uno de los más grandes cabalistas de *TSFaṪ* en el siglo XVI. Creó una nueva escuela de *QaBaLaH*, que ha sido adoptada por muchos grandes estudiosos de la materia y que ha tenido una gran influencia en las grandes corrientes del pensamiento judío.

HaGaDaH **הגדה** Un texto Relato de Pascua o Pésaj —

La *HaGaDaH* es el texto que se lee durante la cena de *PeSaḤ* o *SeDeR*, en el que se relata la salida del pueblo judío de Egipto y se establece el orden de la ceremonia pascual. El nombre proviene de la expresión ״והגדת לבנך״, “Y le contarás a tu hijo”.

HaGRA **הגר״א** Un nombre El genio rabí Eliyahu —

Rabí *ELiYaHU BeN SHLoMoH* Zalman (Siglo XVIII), conocido como *GaON* de Vilna era un *POSeQ* (jurista experto en la *HaLaJaH*), cabalista y hombre de cultura amplia, que se destacó como autoridad rabínica suprema. El *GRA* se negó a ocupar ningún cargo rabínico para temor a abandonar el estudio de la *ṪORaH*. Fue uno de los grandes opositores al jasidismo. Por su iniciativa muchos de sus discípulos emigraron a *YiṠRaEL* en una ola conocida como la “*‘ALIYaH* de los estudiantes del GRA” con lo que se restableció en *YeRUSHaLaYiM* la comunidad askenazí.

ḤaGuIGaH **חגיגה** Un tratado Celebración —

Último tratado del orden de *MO’ED,* Celebración, que trata principalmente del sacrificio de *ḤAGuIGaH*, que se ofrecía en el *BĖṪ HaMiQDaSH* en las tres festividades *(PeSaḤ, SHaBU’OṪ y SUKOṪ)*. De ahí su nombre.

HaKeTaB VeHaQaBalaH **הכתב והקבלה** Un texto Lo escrito y la tradición —

Comentario al Pentateuco, escrito por el Rabino *Ya’AQoB TSeBI* Mecklenburg, de origen alemán en el siglo XIX, cuya meta principal es demostrar la relación entre la *ṪORaH* escrita y la oral, como su nombre mismo lo indica.

HaLaJaH **הלכה** Un término Código de ley judía. —

Compendio de leyes que rigen la vida judía.

HaSHGaḤaH **השגחה** Un término Providencia —

Se refiere a la supervisión Divina para conducir la Creación hacia su objetivo y juzgar las acciones del hombre en particular y las naciones, en general, para darles el castigo o la recompensa que merecen.

HaSHeM **השם** Un término El Nombre —

Vocablo que se usa en la tradición para referirse al Eterno y evitar mencionar uno de Sus Nombres por la santidad que revisten.

ḤaSHMONaYiM **חשמונאים** Una dinastía Los asmoneos o hasmoneos —

Dinastía de sumos sacerdotes reyes y gobernantes provenientes del sacerdote *MaṪiṪYaHU*, quien encabezó la revuelta hasmonea contra el gobierno seléucida durante el período del Segundo Templo, en cuya conmemoración celebramos la fiesta de *ḤaNUKaH*.

ḤaVaH **חוה** Una mujer Eva —

La primera mujer, esposa de *ADaM* que lo indujo a desobedecer la orden Divina de comer la fruta del árbol prohibido.

HaVaYaH **ה־ו־י־ה** Nombre de D-ios Lo existente —

Ver Y-H-V-H.

ḤaZaL **חז״ל** Título / época de la literatura rabínica Nuestros sabios de bendita memoria —

Acrónimo de *ḤaJaMeNU ZiJRONaM LiBRaJaH*, nuestros sabios de bendita memoria, que hace referencia a los maestros de la tradición judía especialmente en la época del final del Segundo Templo y los primeros siglos después de la destrucción.

HeBeL **הבל** Un hombre Abel —

Segundo hijo de *ADaM* y *ḤaVaH* que fue asesinado por su hermano mayor *QaIN*.

ḤeBRON **חברון** Un lugar Hebrón —

Ver *QuiRIYaṪ ARB'A*.

ḤeRMON **חרמון** Lugar Hermón —

Es la montaña más alta de *YiŚRaEL* situada al noreste del país.

HiLJOṪ De'OṪ **הלכות דעות** Parte del libro *MiSHNĖ ṪORaH* Las leyes de las opiniones o Leyes de las cualidades —

Segunda parte del Libro del Conocimiento, primer libro del *MiSHNĖ ṪORaH* de Maimónides que trata de las leyes de como el hombre debe mejorar sus cualidades personales para servir al Eterno y acercarse a su prójimo.

HiLJOṪ MeLaJIM **הלכות מלכים** Parte del libro *MiSHNĖ ṪORaH* Las leyes de los reyes —

Última parte del Libro de Jueces, último libro del *MiSHNĖ ṪORaH* de Maimónides que trata de las leyes de los Reyes en la que están incluidas las leyes del *MaSHYaḤ*.

HiLJOṪ YeSoDĖ HaṪORaH **הלכות יסודי התורה** Parte del libro *MiSHNĖ ṪORaH* Las leyes de Los fundamentos de la *ṪORaH*. —

La primera parte del Libro del Conocimiento, primer libro del *MiSHNĖ ṪORaH*, trata de los fundamentos de la fe como la creencia en un Di-os único y la obligación de temerLo y santificar Su Nombre al igual que la obligación de creer en las palabras de los profetas.

ḤOJMaṪ HaEMeṪ **חכמת האמת** Un término Ciencia de la verdad —

Se refiere al estudio de la mística judía, es decir, la *QaBaLaH*

ḤOQ **חוק** Un término Ley —

Decreto emanado de la *ṪORaH* que no tiene una explicación lógica, como, por ejemplo, el proceso de purificación con las cenizas de la vaca bermeja.

ḤoReB **חורב** Un lugar Horeb —

Segundo nombre para la montaña de Sinaí, lugar donde D-ios se manifestó a *YiŚRaEL* para entregarle la *ṪORaH*.

ḤULIN **חולין** Un tratado Cosas ordinarias o profanas —

Pertenece al orden de *QODaSHIM* que es el quinto orden de la *MiSHNaH*. Habla de las normas del *KaSHRUṪ* y la forma en que deben ser sacrificados los animales que se han de consumir.

IGROṪ HaREiYaH **אגרות הראיה** Un texto Epístolas del *Rab* Kuk —

Las cartas del *RaB* Kuk fueron recopiladas en una serie de libros.

IYOB **איוב** Un hombre/ Un texto Job —

El libro pertenece a los *KeṪUBIM* que es la tercera parte del *ṪaNaJ*. El protagonista del libro es *IYOB*, quien es puesto a prueba por el *ŚaTaN*, y sufre grandes desgracias, desde la pérdida de su fortuna, muerte de sus hijos hasta grandes enfermedades personales. La historia aborda el tema de la aceptación de la justicia Divina, la recompensa y la cuestión del justo que le va mal en la vida.

IZeBeL **איזבל** Una mujer Jezabel —

Ver *AḤAB*.

KaLeB / KaLeB hijo de YeFuNeH **כלב** Un hombre Caleb —

Jefe de la tribu de *YeHUDaH* que formaba parte de los doce espías enviados por *MoSHeH RaBĖNU* para explorar la tierra de *YiŚRaEL*. Junto con *YeHOSHu'A BiN NUN*, no habló mal de la tierra como los otros, sino que por el contrario declaró con valor que era “muy, muy buena”. Gracias a esto, los dos sobrevivieron al decreto que condenó a toda esa generación a morir en el desierto y además recibió Hebrón como parte de su heredad.

KaSHRUṪ **כשרות** Un término Leyes dietéticas judías —

Las leyes dietéticas que regulan los alimentos permitidos, su preparación y el momento de su ingesta.

KeNa'AN **כנען** Un lugar/ Un pueblo Canaán —

Nombre antiguo de la tierra de *YiŚRaEL* antes de que fuera conquistada por el pueblo judío. También es el nombre de uno de los siete pueblos que la habitaba. Asimismo, *KeNa'AN* era nieto de *NoaḤ,* hijo de *ḤaM*.

KeṪeR **כתר** Un termino Corona —

La primera de las 10 *SeFIROṪ*.

KoHeN **כהן** Un término Sacerdote —

Descendiente de *AHaRON* el sumo sacerdote. La misión principal de los *KoHaNIM* era el servicio en el Templo.

KUZaRI **כוזרי** Un texto Libro del Cuzarí. —

Escrito en 1139 por el Rab. *YeHUDaH HaLeVI* en judeoárabe. Trata sobre la búsqueda de la religión verdadera por el rey *KUZaR* y relata una supuesta conversación entre él y un sabio judío que se denomina "*HaBeR*". El libro se llama también: *Libro de refutación y prueba en defensa de la religión despreciada*. Este texto es considerado fundamental en el pensamiento de *YiŚRaEL* e incluye conceptos básicos e importantes como la elección del pueblo judío, la santidad de la tierra de *YiŚRaEL* y otros. Lo esencial del libro es que presenta un punto de vista de la fe que no se fundamenta en el rigor filosófico, sino en una revelación profética histórica.

LeḤeM HaPaNIM **לחם הפנים** Una ofrenda El Pan de la Proposición —

Una ofrenda de doce panes que se colocaban todos los sábados sobre el *SHULḤaN,* mesa, que estaba dispuesta para ello en el *MiSHKaN* primero y posteriormente en el *BĖṪ HaMiQDaSH*. La obligación de que los panes permanezcan ahí en forma continua constituye uno de los 613 preceptos. Estos eran consumidos por los *KoHaNIM* a la semana siguiente. Según la tradición conservaban la misma frescura que el día de su preparación.

LeVI **לוי** Un nombre / Una tribu Leví —

Tercer hijo de Jacob y Lea. Forma una de las tribus de *YiŚRaEL* de donde descienden los *KoHaNIM* y los *LeViYiM,* encargados del culto y el servicio en el Templo.

LULaB **לולב** Un objeto de culto Rama de palmera —

Una rama cerrada de la palmera datilera que forma parte de las cuatro especies utilizadas durante la festividad de *SUKOṪ*. Las otras especies son el *HaDaS* (mirto), *'ARaBaH* (sauce) y *ETROG* (cidra). La

unión del *LULaB*, el *HaDaS* y la *'ARaBaH* se conocen comúnmente como "el *LULaB*".

MaHRaL **מהר"ל** Un hombre Maharal de Praga —

El rabino *YeHUDaH* Loew *BeN BeTSaLEL* (1520-1609) conocido por las siglas *MaHRaL*, que significan nuestro gran maestro Levái. Fue rabino de la ciudad de Praga. Escribió libros de carácter filosófico, cabalístico, interpretación bíblica y *HaLaJaH*. Es considerado como uno de los grandes pensadores del judaísmo.

MaLAJI **מלאכי** Un texto / una persona Malaquías —

Último libro del *TRE ´ASAR* (Conjunto de doce profetas menores). Recoge las palabras del líder espiritual de ese mismo nombre que vivió al principio del período del Segundo Templo y constituye el último de los profetas de la Biblia.

MaLBIM **מלבים** Un hombre Meír Leibush Ben Yehiel Michel Wisser —

Fue un famoso rabino comentarista del *ṪaNaJ* que vivió en el siglo XIX. *MaLBIM* es el acrónimo de su nombre en hebreo.

MaLKITSeDeQ **מלכי־צדק** Un nombre Melquisedec —

Personaje bíblico rey de *SHaLeM* que según la tradición se identifica con *YeRUSHaLaYiM*. En *BeRESHIṪ* se relata su encuentro con *ABRaHaM* después de que este último derrotara a los cuatro reyes y salvara a los cautivos de Sodoma y la región y a su sobrino *LOT*, ofreciéndoles pan y vino, y bendiciéndolos.

MaMZeRUṪ **ממזרות** Un término Bastardía —

Un judío que nace de relaciones incestuosas, prohibidas en la *ṪORaH* (*VaYiKRA* XVII), cuyo castigo es *KaReṪ*. Esta condición es perpetua y hereditaria. El *MaMZeR* no puede contraer matrimonio con un miembro de la congregación de *YiṠRaEL*.

MaSHYaḤ **משיח** Un término Mesías —

Varón de la casa de *DaViD* que será nombrado rey con el fin de redimir al pueblo judío y al mundo. La creencia en la llegada de esta persona forma parte de los trece principios de fe del judaísmo de acuerdo

con Maimónides. En función de este concepto se derivan otras ideas como la era mesiánica, el tobillo del Mesías y otros.

MeGuILaH **מגילה** Un texto Tratado de Meguilá —

Pertenece al orden de *ZeMaNIM* que es el segundo tratado de la *MiSHNaH*. Habla principalmente de las leyes de la lectura de la *MeGuILaH* de *ESṪeR* y la festividad de *PURIM*.

MeJILṪaH **מכילתא** Un texto Mejiltá de rabí Ismael —

MeJILṪaH o MeJILṪaH de *ReBI YiSHMaEL*. Comentarios al libro de *SHeMOṪ*. Pertenece a la categoría del *MiDRaSH*.

MeLaJIM **מלכים** Un texto Reyes —

Uno de los libros proféticos del *ṪaNaJ*. Relata la historia del pueblo israelita desde el final del reino de *DaViD* hasta la destrucción del Primer Templo y el exilio del reinado *YeHUDaH* y finaliza con la liberación de *YeHOYaQuIM* de su prisión. El libro está dividido en dos partes *MeLaJIM* I Y *MeLaJIM* II. De acuerdo con la tradición fue escrito por el profeta *YeRMiYaHU*.

MeNaḤOṪ **מנחות** Un tratado Ofrendas —

Pertenece al orden de *QODaSHIM* que es el quinto de la *MiSHNaH*. Habla principalmente de las leyes de las ofrendas al *BĖṪ HaMiQDaSH* de origen vegetal, como trigo o cebada. El cuarto capítulo se dedica a las leyes de *SeFeR ṪORaH, ṪeFILIN, MeZUZOṪ* y tangencialmente aborda también las leyes del *TSiTSiṪ*.

MeNaSHeH **מנשה** Un hombre Manasés —

Uno de los hijos de *YOSeF*, nacido en Egipto. Él y su hermano *EFRaYiM* recibieron de *Ya'AQoB,* su abuelo, una bendición especial que los convirtió a cada uno en padre de una de las tribus de *YiŚRaEL*.

MeSILaṪ YeSHaRIM **מסילת ישרים** Un texto La senda de los rectos —

Texto ético y moralista escrito por el *RaB MoSHeH ḤaYiM* Luzzato o *RaMḤaL* (1707-46).

MeTSUDOṪ **מצודות** Un texto Fortaleza de David – Fortalezas de Sion. —

Comentario a una parte de los libros de los *NeBIIM* y de los *KeṪUBIM* compuesto por rabí *DaViD* Altschuler en el siglo XVII y fue completado por su hijo rabí *YeḤIEL HILeL*. La obra está dividida en dos partes. La primera, *MeTSUDAṪ DaViD*, es un comentario del texto. La segunda, *MeTSUDAṪ TSION*, explica algunas palabras difíciles.

MeZUZaH MeZUZOṪ **מזוזה מזוזות** Un objeto de culto Mezuzá —

Es un objeto sagrado colocado en el lado derecho del marco de la puerta (en dirección de entrada) de una vivienda y de las habitaciones. Contiene un pergamino con las dos *PaRaSHOṪ* de *SHeM'A YiŚRaEL* y *VeHaYaH IM SHaMo'A*. Hay una *MiTSVaH* de colocar la *MeZUZaH* en los lugares necesarios.

MiDRaSH RaBaH **מדרש רבה** Un texto Gran Comentario —

Es el nombre general para diez escritos de *MiDRaSH AGaDaH* que comenta los cinco libros del Pentateuco y las cinco *MeGuILOṪ*.

MiDRaSH/MiDRaSHIM **מדרש/מדרשים** Un texto Hermenéutica —

El *MiDRaSH* o *DRaSHaH* es un comentario bíblico de versículos con el fin de darles un significado adicional. El concepto de *MiDRaSH* se aplica a la compilación de comentarios como el *MiDRaSH RaBaH*, el *MiDRaSH ṪaNḤUMA* y otros. Esta categoría de comentarios también puede encontrarse en el *ṪaLMUD* o en otras fuentes. (Así por ejemplo es frecuente la expresión: en la *GueMaRaH* aparece tal *MiDRaSH*).

MIJaH **מיכה** Un hombre/ Un texto Miqueas —

Fue profeta en los reinados de *YeHUDaH* e *YiŚRaEL* hacia la mitad del período del Primer Templo. Actuó al mismo tiempo que otros tres profetas: *HOSHe'A*, *YeSH'AYaHU* y *'AMOS*. Su libro, que lleva su mismo nombre, está incluido en *TRE ´ASAR* (Conjunto de doce profetas menores).

MILaH / BeRIṪ MILaH **מילה** Un término Circuncisión —

La obligación de la extirpación del prepucio es uno de los preceptos de la *ṪORaH* que fue transmitido al patriarca *ABRaHaM* y simboliza el pacto entre el pueblo de *YiŚRaEL* y el Eterno.

MILON HaREiYaH **מילון הראיה** Un texto El diccionario del *REiYaH* (acrónimo del nombre de *Rab* Kuk) —

Este libro fue compuesto por el rabino *YOSeF* Kelner y está destinado a explicar conceptos y palabras de la obra del *RaB* Kuk, de acuerdo con las definiciones que él mismo escribió o sus alumnos más destacados, como los rabinos *DaViD HaKoHeN* (*HaRaB HaNaZiR*) y *TSeBI YeHUDaH HaKoHeN* Kuk, su hijo. En algunas ocasiones nos hemos servido de este libro como ayuda.

MiRYaM **מרים** Una mujer Míriam —

Profetisa, hermana mayor de *MoSHeH y AHaRON.*

MiSHLĖ **משלי** Un texto Proverbios —

Forma parte de los libros atribuidos al rey *SHLoMoH*. Pertenece a la tercera parte del *ṪaNaJ,* los *KeṪUBIM*. Contiene enseñanzas acerca del comportamiento moral, el significado de la vida humana y la conducta correcta que debe llevar el ser humano.

MiSHNaH **משנה** Un texto La Mishná —

Fue redactada en el siglo III de la era común por rabí *YeHUDaH HaNaṠI*. Es la compilación de toda la tradición transmitida oralmente hasta ese momento. Es un libro fundamental del judaísmo. Está compuesto por seis órdenes (*SeDaRIM)*: Semillas, Festividades, Mujeres, Daños y perjuicios, Santidades y Purificación. Cada orden se divide en varios tratados de acuerdo con los subtemas.

MiSHPaTIM **משפטים** Un pasaje bíblico Leyes —

PaRaSHaH del libro de *SHeMOṪ*.

MiTSVOṪ/ MiTSVaH **מצוות/מצווה** Un término Preceptos/ Precepto —

Orden Divina dirigida al hombre. Según la tradición judía existen 613 preceptos. 248 se refieren a los positivos de hacer, como la obligación de ayudar al necesitado, *ṪeFILIN*, etc. 365 a prohibiciones como no matar, no ingerir alimentos impuros, etc. (Hay diferentes opiniones acerca de cuáles son exactamente las *MiTSVOṪ*). Los preceptos se pueden clasificar en forma diferente: los racionales, que tienen una explicación lógica, y los estatutos que no tienen ninguna

explanación aparente. También se pueden dividir en los que dependen de la estada en la tierra de *YiŚRaEL* y los que se pueden ejecutar en cualquier lugar. La meta del cumplimiento de los preceptos es la elevación del hombre y su apego al Creador, y también para obtener méritos para la vida en el mundo por venir.

MO'ED QaTaN **מועד קטן** Un tratado Festividad menor —

Pertenece al orden de *MO'ED* que es el segundo orden de la *MiSHNaH*. Habla de las normas de *ḤOL HaMO'ED,* los días intermedios de *PeSaḤ* y *SUKOṪ*, así como también las leyes del duelo.

MOAB **מואב** Un pueblo Moab —

Reinado al este del Jordán al borde del mar Muerto. Según la tradición este pueblo desciende de la relación incestuosa de la hija mayor de *LOT* con su padre. La *ṪORaH* prohíbe contraer matrimonio con un moabita. A lo largo de la historia hubo varios enfrentamientos entre el pueblo de *YiŚRaEL* y *MOAB*.

MOReH NeBUJiM **מורה נבוכים** Un texto La guía de los perplejos —

Una de las obras filosóficas más importantes del pensamiento judío, compuesta por *HaRaMBaM* en el siglo XII en judeoárabe. Originalmente el libro estaba dedicado a su alumno *YOSeF BeN YeHUDaH IBN SHiM'ON*, y su objetivo era resolver las dudas del judío practicante de las leyes religiosas y que estaba confundido en su fe por sus estudios filosóficos.

MOSaD HaRaB Kuk **מוסד הרב קוק** Una editorial Mossad Harav Kook —

Es una fundación de investigación religiosa y editorial a nombre del *RaB* Kuk, con sede en Jerusalén. Entre sus publicaciones más importantes se encuentran la serie *Da'AT MiKRA*, comentario a la *ṪaNaJ*, las ediciones renovadas de *HiDUSHĖ HaRITBA* y *RaSHBA*, *RaMBaM LaHaM* (*MiSHNĖ ṪORaH* y otras obras de Maimónides vocalizadas con un simple comentario), y los escritos completos del *RaB* Kuk.

MoSHeH / MoSHeH RaBĖNU **משה / משה רבינו** Un hombre Moisés / Moisés, nuestro maestro —

Varón de la tribu de *LeVI*, hermano de *AHaRON* y *MiRYaM*, elegido por el Eterno para sacar al pueblo judío de Egipto, guiarlos en la travesía del desierto y entregarles la *ṪORaH*. *MoSHeH* llegó al nivel de profecía máximo al alcance de un ser humano.

MUSaR **מוסר** Un término Ética —

Su objetivo es enseñarle a la persona reglas y valores para el comportamiento en todos los ámbitos de la vida, la familia, amigos y extraños, etc. En el siglo XIX surgió en Europa un movimiento con ese nombre, y ese mismo objetivo dirigido por el *RaB* Salant.

NaSO **נשא** Un pasaje bíblico Transportado —

PaRaSHaH del libro de *BeMiDBaR*.

NeBIIM **נביאים** Parte de la biblia Profetas —

Ee Es la segunda sección del *ṪaNaJ*, compuesta por los libros proféticos. Se acostumbra a dividir a los profetas en dos partes: los primeros –*YeHOSHu'A*, *SHOFeTIM*, *SHeMUEL* y *MeLaJIM*– y los últimos, que incluye los libros de *YeSH'AYaHU*, *YeRMiYaHU*, *YeḤeZQuEL*, *TRE 'AṠAR* (compuesto por los doce profetas menores).

NeḤeMYaH **נחמיה** Un hombre /un texto Nehemías —

Gobernador de Judea al principio del segundo templo, nombrado por el rey de Persia. Reconstruyó los muros de *YeRUSHaLaYiM* y, junto con *'EZRA,* contribuyó al mejoramiento económico, político y religioso de los que retornaron a *TSION*. El libro que narra su historia lleva su nombre y está en los *KeṪUBIM*.

NeTSaḤ YiṠRaEL **נצח ישראל** Un texto La victoria de Israel o La eternidad de Israel. —

Estudio filosófico del exilio y redención del pueblo judío, escrito por el *MaHRaL*.

ONQueLOS **אונקלוס** Un hombre Onkelos —

Prominente romano que se convirtió al judaísmo en el siglo I de la era común, se llama también *ONQueLOS,* el converso. Es considerado

como uno de los *ṪaNaYiM* (tanaítas o sabios rabínicos de la época de la *MiSHNaH*).

ONQueLOS **תרגום אונקלוס** Un texto Traducción de Onkelos —

Traducción de la Biblia al arameo atribuida a *ONQueLOS,* el converso. Es la más popular y aceptada. De acuerdo con la tradición, fue redactada por inspiración Divina y es considerada como la autoridad máxima de la traducción literal de la *ṪORaH*. Aunque en ocasión encierra también alguna interpretación que va más allá de la simple translación del texto.

ORaḤ ḤaYIM **אורח חיים** Un texto El camino de la vida —

Es la primera parte del *SHULḤaN ´ARUJ* que trata de las leyes del comportamiento diario, la oración, las bendiciones y los días especiales del calendario judío.

OROṪ **אורות** Un texto Luces —

Libro de pensamiento escrito por el rabino *ABRaHaM YiTSḤaQ HaKoHeN* Kuk.

OROṪ EReTS YiṠRaEL **אורות ארץ ישראל** Un texto Las luces de la tierra de Israel —

Es la primera parte del libro *OROṪ* del *RaB KUK*. Es la obra que tradujimos y comentamos en el tomo I.

OROṪ HaQODeSH **אורות הקודש** Un texto Las luces de la santidad —

Libro compuesto a partir de los escritos del *RaB* Kuk por su alumno, el rabino *DaViD HaKoHeN*. Es considerado como uno de los más complejos y profundos del *RaB KUK*. El texto trata muchos temas cabalísticos y pretende abarcar todo el pensamiento del *RaB* sobre temas como el mundo, el hombre y la Divinidad. La primera parte se publicó por primera vez en 1938 y posteriormente salieron a la luz tres tomos adicionales.

OROṪ HaṪeḤiYaH **אורות התחיה** Un texto Las luces de la resurrección —

La cuarta parte del libro *OROṪ*. El tema principal es la resurrección del pueblo judío en las últimas generaciones.

OROṪ HaṪeSHUBaH **אורות התשובה** Un texto Las luces de la teshubá —

Libro compuesto a partir de los escritos del *RaB* Kuk por su hijo el *RaB TSeBI YeHUDaH* (con excepción de los tres primeros capítulos escrito por el mismo autor). El libro trata de la *ṪeSHUBaH* presentando una visión renovada y profunda del tema. Fue publicado en 1925.

OROṪ YiṠRaEL **אורות ישראל** Un texto Las luces de Israel —

Última parte del libro de *OROṪ* que trata de la esencia de la congregación de *YiṠRaEL*, de sus atributos y de su relación con el resto de las naciones.

PaRaSHaH (o PaRaSHaṪ HaSHaVU'A) **פרשה / פרשת השבוע** Un término Porción (o el pasaje de la semana) —

Porción semanal de la *ṪORaH* que se acostumbra a leer en la sinagoga el sábado después del rezo de la mañana. Los cinco libros de la *ṪORaH* se dividen en 54 partes con el fin de completar la lectura total en un año. (En el pasado existían divisiones diferentes)

PeRUSHIM **פרושים** Una corriente Fariseos —

Una de las principales sectas judías durante el período del Segundo Templo. Creían en la *ṪORaH* oral y en su origen Divino, en la autoridad de los sabios para interpretar y legislar, en la vida después de la muerte y en la resurrección. Los fariseos se identificaban con los estratos populares y sus principales oponentes eran los aristocráticos saduceos.

PeSaḤ **פסח** Una festividad Pésaj o Pascua —

Una de las tres festividades mayores del candelario judío. Se celebra en conmemoración de la salida de Egipto. Empieza el 14 de *NISaN* en la noche. En el tiempo del Templo había la obligación de subir a *YeRUSHaLaYiM* para hacer el sacrificio de *PeSaḤ*.

PeSaḤIM **פסחים** Un tratado Sacrificios de Pascua —

Pertenece al orden de *MO'ED* que es el segundo de la *MiSHNaH*. Habla de las normas del sacrificio de *PeSaḤ* y de esta festividad en general.

PiNḤaS **פנחס** Un hombre Fineés —

Hijo de *EL'AZaR*, nieto de *AHaRON*. Se hizo famoso cuando mató a uno de los jefes de las familias de la tribu de *SHiM'ON*, que se prostituyó con la hija de un príncipe de *MiDIAN*, durante un motín pecaminoso en el que las hijas de *MOAB* salieron a seducir a los hijos de *YiŚRaEL* e inducirlos a la idolatría. Después de este acto, *PiNḤAS* fue proclamado *KoHeN* para siempre. A la muerte de su padre le sucedió como Sumo Sacerdote.

PeSIQṪA RaBaṪI **פסיקתא רבתי** Un texto Grandes secciones —

Un comentario a la *ṪORaH* del tipo de *MiDRaSH*.

PeQUDĖ **פקודי** Un pasaje bíblico Mando —

Última *PaRaSHaH* del libro de *SHeMOṪ*

PiRQĖ DeRiBI ELI'EZeR **פרקי דרבי אליעזר** Un texto Capítulos de rabí Eliézer —

Texto agádico-midráshico atribuido a rabí *ELI'EZeR*.

QaBaLaH קבלה Una enseñanza Recepción —

Enseñanzas esotéricas del judaísmo, que se ocupan de temas como la Divinidad, su emanación en el mundo a través de las *SeFIROṪ*, su revelación y los caminos de unión del hombre con Ella.

QaIN קין Un hombre Caín —

Hijo mayor de *ADaM* y *ḤaVA* que mató a su hermano mayor *HeBeL*.

QODeSH HaQODaSHIM קודש הקודשים Un lugar *Sancta Sanctorum* o Santo entre los santos —

El lugar más sagrado del Templo, donde estaba colocada el Arca de la Alianza en el Primer Templo. En el segundo, aunque ya no estaba, el lugar siguió conservando su santidad. Únicamente el Sumo Sacerdote podía entrar ahí en el día de *KIPUR*.

QoHeLeṪ RaBaH **קהלת רבה** Un texto Eclesiastés el grande —

Comentario al libro de *QoHeLeṪ* que pertenece al *MiDRaSH RaBaH.*

QORaḤ **קורח** Un hombre/ Un pasaje bíblico Córaj —

Varón de la tribu de *LeVI* que se rebeló en contra de *MoSHeH* y *AHaRON*, y finalmente fue tragado por la tierra. Su historia y la de la controversia que dirigió se describen en el libro de *BeMIDBaR*, capítulos 16-17, en la *PaRaSHaH* que lleva su nombre.

RaB (El RaB) **רב** Un título El rabino —

Apodo del rabino Kuk. Entre sus alumnos y sus seguidores, se llama el *RaB* en forma honorífica.

RaBA **רבא** Un hombre Raba —

De los rabinos principales de la cuarta generación que participan en el *ṪaLMUD*. Vivió en Babilonia. Es famoso por sus discusiones con su contemporáneo *ABaYĖ*.

RaBI ABA **רבי אבא** Un hombre Rabí Aba —

Un miembro de la Asamblea mencionado en el *ZOHaR*. De acuerdo con algunas opiniones se trata del Sabio del *ṪaLMUD RaB*.

RaBI AḤA **רבי אחא** Un hombre Rabí Aja —

Uno de los rabinos de la época de la *MiSHNaH* que vivió al final del siglo II. Aunque no está mencionado en ella, su nombre aparece varias veces en el *ṪaLMUD*.

RaB AḤA BeRIaH DeRaBA **רב אחא בריה דרבא** Un nombre Rabí Aja hijo de Raba —

De los rabinos de la séptima generación que participan en el *ṪaLMUD*. Vivió en Babilonia y sirvió como jefe de la *YeSHIBaH* de *PUMBeDITA*.

RaBI EL'AZaR **רבי אלעזר** Un hombre Rabí Elazar —

Un miembro de la Asamblea mencionado en el *ZOHaR*. Es posible que sea rabí *EL´AZaR* el hijo de rabí *SHiM'ON BaR YOḤaY.*

RaB HaMNUNA **רב המנונא** Un hombre El rabino Hamnuná —

Sabio de *EReTS YiŚRaEL* en la tercera generación de *ṪaNaYiM,* al final del Segundo Templo, mencionado muchas veces en el *ZOHaR*, pero no en el *ṪaLMUD*. Era un gran conocedor de la *ṪORaH* oculta, después de su muerte los sabios siguieron estudiando sus enseñanzas por medio de su libro conocido como *SiFRA DeRaB HaMNUNA SaBA*, y en encuentros con su hijo pródigo, *HaYeNOKA* de la aldea de Sajnín.

RaB QaTINA **רב קטינא** Un hombre —

Sabio del *ṪaLMUD* en la segunda generación de los *EMORaYiM* de Babel.

RaB 'OBaDIaH BeN Ya'AQoB Sforno **רב עובדיה בן יעקב ספורנו** Un hombre Rabí Abdías ben Jacob Sforno —

Exégeta bíblico italiano del siglo XV-XVI, rabino, médico y uno de los líderes de la comunidad judía de Roma y Bolonia. Famoso por su comentario de la *ṪORaH*.

RaBI TSeBI YeHUDaH Kuk **רבי צבי יהודה קוק** Un hombre Rabino Tseví Yehudá Kuk —

El rabino *TSeBI YeHUDaH HaKoHeN* Kuk (1891-1982) era el hijo único del *RaB ABRaHaM YiTSḤaQ HaKoHeN* Kuk, su alumno principal y seguidor de su camino. Compiló una gran parte de sus escritos (*OROṪ*, *OROṪ HaṪeSHUBaH* y otros). Fue jefe de la academia rabínica *MeRKaZ HaRaB* y de los dirigentes espirituales de sionismo religioso.

RaBI YeHOSHu'A BeN PeRaḤ YaH **רבי יהושע בן פרחיה** Un hombre Rabino Josué hijo de Perajia —

Presidió el *SaNHeDRIN* y actuó conjuntamente con *NiṪAY HaARBeLI* en la segunda mitad del siglo II antes de la era común. Huyó a Egipto ante la persecución que los reyes hasmoneos *ALeXaNDER YaNaY* y *YOHaNaN BeN HiRQaNOS* desataron contra los *PeRUSHIM* (fariseos).

RaBI YeHUDaH BeN EL'AI **רבי יהודה בן אלעאי** Un hombre Rabí Yehudá hijo de Elái —

Rabí *YeHUDaH BaR EL'AI* (generalmente mencionado como Rabí Yehudá) fue un *ṪaNA* en la cuarta generación del período de los *ṪaNAYiM* (la segunda mitad del siglo II de la era común). Uno de los más grandes discípulos de rabí *'AQuIBA*. Cientos de citas de sus comentarios se mencionan en los seis órdenes de la *MiSHNaH*.

RaBI YeHUDaH BeN BaBA **רבי יהודה בן בבא** Un hombre Rabí Judá ben Baba —

Contemporáneo de rabí *'AQuIBA*. Vivió durante la rebelión de *BaR KOJBA*. Ordenó a cinco grandes rabinos, contraviniendo el decreto romano que prohibía la *SeMIJaH*, razón por la cual fue ejecutado.

Rabí YeHUDaH HaLeVY **רבי יהודה הלוי** Un hombre Rabí Judá Haleví —

Ver RYHaL

RaḤaB **רחב** Una mujer Rajab —

Una figura bíblica que aparece en el libro de *YeHOSHu'A* y se describe como una residente de Jericó que albergó a los espías de Josué. Su ayuda fue esencial en la conquista de Jericó y, según el *MiDRaSH*, se convirtió al judaísmo y se casó con Josué. El *ṪaNaJ* la describe como *ISHaH ZONaH* lo que significa literalmente que era una prostituta.

RaḤeL **רחל** Una mujer Raquel —

Una esposa del patriarca *Ya'AQoB,* madre de *YOSeF* y *BiNYaMIN,* una de las cuatro matriarcas del pueblo judío.

RaMaH **רמה** Un lugar Rama —

Una ciudad en el territorio de la tribu de *BiNYaMIN*. Significa literalmente "meseta".

RaMBaM/ HaRaMBaM **רמב"ם/הרמב"ם** Acrónimo de un nombre Rabino Moisés ben Maimón o Maimónides. —

RaMBaM o rabí *MoSHeH BeN MaIMON* (1138-1204) uno de los más grandes casuistas y pensadores judíos de todos los tiempos. Nació en Córdoba (España) y luego emigró a Marruecos, *EReTS YiŚRaEL* y

falleció en Egipto. Escribió muchos libros, entre los que más se destacan son su comentario a la *MiSHNaH*, su libro filosófico el *MOReH NeBUJiM* y su obra halájica *MiSHNĖ ṪORaH*.

RaMHaL **רמח״ל / רבי משה חיים לוצאטו** Acrónimo de un nombre Rabí Moisés Hayim Luzzato —

Un rabino, poeta, cabalista, moralista, escritor y erudito judío italiano (1707 - 16 de mayo de 1746).

RaSHI **רש״י** Acrónimo de un nombre Rabino Salomón Itsjakí —

Rabí *SHeLoMoH YiTSḤaQuI* o rabí *SHeLoMoH* hijo de *YiTSḤaQ* (1040 aprox. – 1105) actuó en Francia y se considera como el mayor comentarista del *ṪaNaJ* y el *ṪaLMUD*.

RaBI AMI **רבי אמי** Un hombre El rabino Ami —

ReBI AMI BeN NaṪaN forma parte de los *AMORaYiM* (sabio del *ṪaLMUD*) de la tierra de *YiŚRaEL* de la tercera generación, alumno de *RaBI YOHaNaN*.

REiYaH **ראיה** Un apodo y un acrónimo En un juego de palabras, también significa "la visión". —

Uno de los apodos del *RaB* Kuk, está compuesto por las iníciales de su nombre *RaB ABRaHaM YiTSḤaQ HaKoHeN* y alude a su facultad de observación y análisis profundo, y a su capacidad de visión.

ReMeZ **רמז** Un término Insinuación / alegoría —

Uno de los cuatro niveles de entendimiento de la *ṪORaH*, que son: *PeSHaT* (sentido literal), *ReMeZ* (sentido alégorico), *DeRaSH* (sentido interpretativo de acuerdo a la reglamentación de la tradición rabínica) y *SOD* (método místico de interpretación).

ROSH ḤODeSH **ראש חודש** Una festividad Primer día del mes —

Primer día del mes que en el calendario judío coincide con la luna nueva. En ese día se traía sacrificios especiales al *BĖṪ HaMiQDaSH*. En recuerdo a ellos hay rezos especiales en las oraciones.

RYHaL / RaBI YeHUDaH HaLeVI **ריה״ל / רבי יהודה הלוי**
Acrónimo de un nombre Rabino Judá Haleví —

Rabí *YeHUDaH BeN SHeMUEL HaLeVI*, en abreviación *RYHaL* (1075-1141). Uno de los grandes maestros de *SeFaRaD* (España). Poeta, filósofo y exégeta. Su obra central es el libro del *KUZaRI*, en el que defiende la religión judía de los argumentos de las demás religiones. Muchos de sus poemas se introdujeron en los libros de oraciones y se cantan en festividades y celebraciones.

SaNHeDRIN **סנהדרין** Un tratado Tribunal —

Uno de los tratados del orden de daños y perjuicios, en el que hay *MiSHNaH* y *GueMaRaH* y trata de las leyes de los tribunales y los castigos.

SaNḤeRIB **סנחריב** Un hombre Senaquerib, rey de Asiria —

Rey de Asiria. Llevó al exilio a los habitantes del reinado del Norte de *YiṠRaEL*, pero no logró conquistar *YeRUSHaLaYiM*. Según describe el libro de II *MeLaJIM*, cap. 19 cuando se disponía a sitiar la ciudad se produjo una epidemia que mató a su ejército.

ṠaTaN **שטן** Un término Satán o Satanás —

Es mencionado varias veces en el *ṪaNaJ.* En el libro de *IYOB* se presenta como un ángel acusador. En la tradición es percibido también como el que incita al hombre al pecado.

SeFeR HaYeTSIRaH **ספר היצירה** Un texto El libro de la Creación. —

Libro de *QaBaLaH* antiguo, escrito en idioma hebreo. De acuerdo con la tradición se atribuye su autoría al patriarca *ABRaHaM*, a rabí *‘AQuIBA* o a *ADaM*, el primer hombre. De acuerdo con la opinión de *RaB Sa’ADIaH GAON*, las ideas del libro fueron transmitidas al patriarca *ABRaHaM*, pero su redacción es de la época de la *MiSHNaH*. El libro trata de los fundamentos con los que fue creado el mundo, las veintidós letras y las diez *SeFIROṪ*. En el transcurso de las generaciones se escribieron varios comentarios filosóficos o cabalísticos de esta obra, como los de *RaB Sa’ADIaH GAON*, *RaMBaN*, *HaGRA* y muchos otros.

SeFeR ṪORaH **ספר תורה** Un objeto de culto Rollos de la Torá —

Son los cinco libros del Pentateuco escritos a mano sobre cuero, por un *SOFeR* o escribano. El rollo de la *ṪORaH* es un objeto sagrado que se conserva en la sinagoga en el *ARON HaQODeSH*, un arca construida especialmente para guardarlo. Se saca para leerlo los días lunes, jueves, sábados y los festivos.

SeFIROṪ **ספירות** Un término Atributos o emanaciones —

Concepto básico cabalístico que se refiere a los diez atributos emanados del Infinito y por medio de los cuales D-ios creó el mundo e influye sobre él. Hay diez *SeFIROṪ* que se dividen en diferentes formas.

SeGULaH **סגולה** Un término Tesoro o algo muy preciado. —

Término usado en la *ṪORaH* para describir la relación especial del pueblo judío con el Eterno.

SeLaH **סלה** Un término Sela —

Vocablo bíblico que aparece al final de algunos salmos (también aparece tres veces en el libro del profeta *ḤaBaQUQ*). Su significado, de acuerdo con la interpretación rabínica, es "para siempre", como *Va'ED* o *'AD 'OLaM*, hasta siempre.

SHa'AR HaKaVaNOṪ **שער הכוונות** Un texto Portal de las intenciones —

Libro de *QaBaLaH* escrito por el rabino *ḤaYIM* Vital (siglo XVI), en base a las enseñanzas de su maestro el *ARI ZaL*. Trata sobre los pensamientos y las intenciones de las oraciones y *BeRaJOṪ*.

SHaBaṪ **שבת** Un término El séptimo día / sábado —

Séptimo día de la semana, el más sagrado en el que D-ios descansó de las seis jornadas de la Creación. En este día hay diferentes preceptos como la prohibición de realizar ciertos trabajos, la obligación de recordar, de honrar y de celebrar. Tiene diferentes significados como la rememoración de la Creación, la salida de Egipto y otros.

SHaBaṪ **(מסכת) שבת** Un tratado Tratado de *Shabat* Pertenece al orden de *MO'ED* que es el segundo de la *MiSHNaH*. Habla principalmente sobre las leyes del *SHaBaṪ*. —

SHaBU'OṪ **שבועות** Un tratado Tratado de *SHaBU'OṪ* Pertenece al orden de *NeZIQuIN* que es el cuarto de la *MiSHNaH*. Habla básicamente sobre los juramentos y las promesas, aunque los dos primeros capítulos están dedicados a las leyes de impureza referente al Templo y a sus cosas sagradas. —

SHaLeM **שלם** Un lugar Salem —

Antiguo nombre de *YeRUSHaLaYiM* (ver *MaLKITSeDeQ*).

SHeJINaH **שכינה** Un término Presencia Divina —

Revelación de la Divinidad en el mundo. Proviene de verbo *LiSHKON,* morar, es decir que reside entre nosotros como en el versículo: "Harán para Mí un santuario y moraré entre ellos". (*SHeMOṪ* 28, 8) o también: "Moraré entre los hijos de *YiŚRaEL* y seré el *ELOqIM* de ellos".

SHeLoMoH **שלמה** Un hombre Salomón —

Monarca del reino unido de *YiŚRaEL*, hijo de *DaViD*. Construyó el *BĖṪ HaMiQDaSH*. Se destacó por su inteligencia.

SHeMONaH QueBaTSIM **שמונה קבצים** Un texto Ocho antologías —

Son ocho de los apuntes del *RaB* Kuk donde están gran parte de sus enseñanzas. A partir de ellos fue que su alumno el rabino *DaViD HaKoHeN* editó el libro *OROṪ HaQODeSH* y su hijo el *Rab TSeBI YeHUDaH* los libros *OROṪ*, *OROṪ HaṪeSHUBaH*, y *'OlaṪ REiYaH*

SHeMOṪ **שמות** Un texto Nombres / Éxodo —

El segundo de los cinco libros de la *ṪORaH*.

SHeMUEL **שמואל** Un hombre Samuel —

El último de los jueces que logró unificar a todo el pueblo judío bajo su mando y nombró a los primeros reyes de *YiŚRaEL*: *SHAUL* y *DaViD*.

SHeMUEL **שמואל** Un texto Libro de Samuel (I y II) —

Uno de los libros de los profetas que describe la historia del pueblo judío desde el nacimiento de *SHeMUEL* hasta el final del reinado de *DaViD*. Según la tradición fue redactado por los tres profetas: *SHeMUEL*, *NaṪaN* y *GaD*. La parte más grande está dedicada a las crónicas del rey *DaViD*. Está dividido en dos partes: *SHeMUEL* I y *SHeMUEL* II.

SHILoH **שילה** Una ciudad Siló —

Era una ciudad importante en la época de los Jueces. Ahí estaba ubicado el *MiSHKaN*. La tradición rabínica lo interpreta también como el nombre del *MaSHYaḤ*.

SHILOaḤ **שילוח** Un manantial Siloé —

Manantial ubicado en *YeRUSHaLaYiM*.

SHiM'ON **שמעון** Un hombre Simeón o Simón —

Segundo hijo de *Ya'AQoB* y *LeAH*. Padre de una de las doce tribus de *YiŚRaEL*.

SHIR HaSHIRIM **שיר השירים** Un texto Cantar de los Cantares —

Una de las cinco *MeGuILOṪ* que se encuentra en los *KeṪUBIM*. La tradición atribuye su composición al rey *SHLoMoH* y su compilación al rey *ḤiZQuiYaHU* (Ezequías) y su equipo. Contiene cánticos de amor entre un varón y su amada que describen, en forma alegórica, el amor entre el pueblo judío y el Eterno.

SHiTIM **שטים** Un lugar Shitim —

Un lugar donde se asentó el pueblo de *YiŚRaEL* en la ribera este del Jordán, en su peregrinaje en el desierto. Ahí salieron las hijas de *MOAB* a prostituirse con los hijos de *YiŚRaEL* y a inducirlos a la idolatría. Entonces interviene *PiNḤAS* para aplacar la ira Divina y mata al jefe de la tribu de *SHiM'ON* y a la hija del príncipe de *MiDIAN*.

SHOAH **שואה** Un término Holocausto —

El holocausto es el genocidio de seis millones de judíos por el régimen nazi y sus colaboradores entre los años 1939 y 1945 con la finalidad del exterminio del pueblo de *YiŚRaEL*.

SHOFeTIM **שופטים** Un texto Jueces —

Uno de los libros de los profetas que describe el período entre la muerte de *YeHOSHu'A* hasta el nacimiento del profeta *SHeMUEL*. En ese período las tribus estaban regidas por diferentes autoridades locales que se llamaban *SHOFeTIM*, jueces.

SHULḤaN ´ARUJ **שולחן ערוך** Un texto La mesa servida —

Compilación de leyes extraídas de la *ṪORaH* y el *ṪaLMUD* y sus comentaristas por el rabino *YOSeF* Caro y que se considera como una de las obras de *HaLaJaH* universalmente aceptadas del judaísmo. Está compuesto por cuatro libros: *ORaḤ ḤaYIM*, *YOReH De'AH*, *'EBeN Ha'EZeR* y *ḤOSHeN MiSHPaT*.

ṠIḤOṪ HaRaB TSeBI YeHUDaH / ṠIḤOṪ HaRTSY **שיחות הרב צבי יהודה / שיחות הרצ"י** Un texto Charlas del rabino Tseví Yehudá —

Charlas y conferencias del *RaB TSeBI YeHUDaH* hijo del *RaB* Kuk, recogidas y transcritas por el *RaB ABINeR* sobres diversos temas de judaísmo: Los cinco libros de la *ṪORaH*, las festividades, el libro *OROṪ* etc.

SISeRA **סיסרא** Un hombre —

El jefe del ejército del rey de *ḤaTSOR*. Durante veinte años, oprimió a *YiṠRaEL*. El dirigió la guerra contra algunas de las tribus lideradas por *BaRaQ BeN ABINo'AM* y *DeBORaH,* la profetisa.

SOD **סוד** Un término —

La interpretación mística de la *ṪORaH*.

SOTaH **(מסכת) סוטה** Un tratado Mujer sospechosa de infidelidad —

Pertenece al orden de *NaSHIM* que es el tercero de la *MiSHNaH*. Habla principalmente sobre las leyes de la *SOTaH*: la mujer de la que se cree que ha sido adúltera.

SUKOṪ **סוכות** Una festividad Fiesta de las Cabañas —

Es una de las tres fiestas de peregrinaje, que recuerda el viaje del pueblo judío en el desierto. Durante su celebración está la obligación de comer y dormir en la *SUKaH* (una cabaña) y tomar el *LULaB*.

TaBOR **תבור** Un lugar Monte Tabor —

Una montaña situada al noreste de *YiŚRaEL*.

ṪaLMUD (BaBLI o YeRUSHaLMI) **תלמוד בבלי / ירושלמי** Un texto Talmud (babilónico o jerosolimitano) —

El *ṪaLMUD* o la *GueMaRaH*. Es el compendio de las enseñanzas de los rabinos que vivieron después de la clausura de la *MiSHNaH* desde el siglo III hasta el siglo VI aproximadamente. Está redactado en forma de comentarios y ampliación a la *MiSHNaH*; sin embargo, no se limita a su contenido y puede abordar nuevos temas, *AGaDOṪ*, consejos éticos, etc.

Existen dos *ṪaLMUDIM*, el *YeRUSHaLMI*, que se llama también el *ṪaLMUD* de la tierra de *YiŚRaEL* y que se adjudica al *AMORA* rabí *YOḤaNaN,* aunque se menciona en él otros *AMORAYiM* que vivieron después de su muerte. Es más sucinto y difícil de estudiar que el *ṪaLMUD BaBLI*.

El *ṪaLMUD* babilónico fue compilado según la tradición por *RaBINA* y *RaB ASHI* (también en este caso aparecen en él *AMORAYiM* posteriores) y fue ordenado por segunda vez en el período de los *SaBORAYiM* en el siglo VII. El *ṪaLMUD* babilónico fue aceptado como el fundamento del estudio de la *ṪORaH*, es el más consultado y comentado, y constituye la base de la *HaLaJaH* y de una gran parte del pensamiento judío.

Los dos *ṪaLMUDIM* fueron escritos principalmente en arameo, aunque hay referencias de la época de la *MiSHNaH* que están en hebreo.

ṪaNaJ **תנ״ך** Un texto La Biblia —

La Biblia judía. El término es un acrónimo de las palabras *ṪORaH* (Pentateuco,) *NeBIIM* (Profetas) y *KeṪUBIM* (Hagiógrafos). Es una colección de libros que son las santas escrituras del judaísmo.

ṪaNḤUMA **תנחומא** Un texto Toma el nombre a partir de un rabino —

Compendio de comentarios de *AGaDaH* sobre los cinco libros de la *ṪORaH* atribuidos al *AMORA* de la Tierra de *YiŚRaEL* rabí *ṪaNḤUMA*.

ṪaRGUM YeRUSHaLMI **תרגום ירושלמי** Un texto Traducción del *ṪaNaJ* al arameo —

Es una traducción del *ṪaNaJ* que además agrega algunos comentarios.

ṪeFILaH **תפילה** Texto Rezo —

La oración. Principalmente se refiere a la *'AMIDaH* que es el conjunto de 19 bendiciones copiladas por la gente de la gran congregación y se recitan tres veces al día.

ṪeFILIN **תפילין** Objeto de culto Filacterias —

Dos cajitas de cuero que contienen cuatro pasajes bíblicos. Existe el precepto de colocarlas una sobre el brazo y la segunda sobre la frente.

ṪeHILIM **תהילים** Un texto Salmos —

Uno de los libros de los *KeṪUBIM* compuesto de 150 salmos que tratan diversos temas: alabanzas al Eterno, súplicas, etc. De acuerdo con la tradición el rey *DaViD* los compuso por medio de diez ancianos (*ADaM*, *ABRaHaM*, *MoSHeH*, los hijos de *QORaḤ*, etc.)

ṪeRUMaH **תרומה** Un precepto Un donativo para el sacerdote —

Un precepto de la *ṪORaH* que obliga a dar una parte de la cosecha al *KoHeN*.

ṪeSHUBaH **תשובה** Un término Retorno / arrepentimiento —

El concepto de *ṪeSHUBaH* tradicionalmente se refiere a la reparación del pecado que el hombre realiza por medio de un proceso de arrepentimiento, penitencia, etc. El *RaB* Kuk amplió el significado de la *ṪeSHUBaH* como un movimiento hacia una reparación en todas las dimensiones (el individuo, la nación, el mundo, etc.).

ṪiFEReṪ YiŚRaEL **תפארת ישראל** Un texto Gloria de Israel —

Libro del *MaHRaL* de Praga dedicado a la importancia de la *ṪORaH* y al cumplimiento de los preceptos.

ṪIQUN 'OLaM **תיקון עולם** Un concepto La reparación del mundo —

La perfección del mundo, su elevación, es una de las misiones de *YiŚRaEL*: atraer la santidad a la vida en la tierra mediante el cumplimiento de la *ṪORaH*. Su logro es el objetivo de la era mesiánica.

ṪOHU **תוהו** Un término Caos —

En el libro de *BeRESHIṪ* el mundo antes de la creación esta descrito en un estado de *ṪOHU* y *BOHU* caos y desolación. En la *QaBaLaH* este período también es considerado como de inestabilidad y transición que precedió la Creación.

ṪOLDOṪ **תולדות** Un pasaje Descendientes/ eventos —

Es la sexta *PaRaSHaH* del libro de *BeRESHIṪ*.

ṪORaH **תורה** Un término /un texto La Ley o Pentateuco —

Los cinco libros que escribió *MoSHeH RaBĖNU* por dictado Divino. Este término se usa también para describir toda la sabiduría transmitida por el Eterno al hombre y el desarrollo de esta por él. Se divide en la *ṪORaH* oral y la escrita.

TSaDIQuIM **צדיקים** Un término Varones justos y piadosos —

Es un hombre que observa fielmente los preceptos de la *ṪORaH,* con un comportamiento ético y moral ejemplar superior al estándar social normal.

TSeDUQuIM **צדוקים** Una corriente Saduceos —

Una de las sectas importantes del pueblo judío a finales del Segundo Templo. Interpretaban la biblia en forma literal, rechazando la *ṪORaH* oral y las enseñanzas rabínicas y negaban la creencia en la vida después de la muerte y la resurrección. Se identificaban con la aristocracia y el sacerdocio.

TSION **ציון** Un lugar Sion —

Uno de los nombres de *YeRUSHaLaYiM*.

VaYiQRA **ויקרא** Un texto Levítico —

Tercer libro de la *ṪORaH*.

VaYIQRA RaBaH **ויקרא רבה** Un texto Levítico (el grande) —

Comentario al libro de *VaYiQRA* que pertenece al *MiDRaSH RaBaH*.

Ya'AQoB **יעקב** Un hombre Jacob —

El tercero de los patriarcas.

YaNAY **ינאי** Un hombre Janneo —

Rey y Sumo Sacerdote de la dinastía de los *ḤaSHMONaYiM*. Gobernó entre 125 y el año 76 antes de la era común. Expandió el territorio de *YiŚRaEL*. Se identificó con los saduceos combatiendo sin misericordia a los sabios fariseos y, por ende, mató a un gran número de ellos.

YeBaMOṪ **יבמות** Un tratado Levirato —

Pertenece al orden de *NaSHIM* que es el tercero de la *MiSHNaH*. Habla de las normas del *YiBUM* (levirato), relaciones incestuosas y leyes de conversión entre otros.

YeḤeZQuEL **יחזקאל** Un hombre Ezequiel —

YeḤeZQuEL hijo del sacerdote *BUZI*, era un profeta de la época final del Primer Templo y después de su destrucción. Fue exilado con el rey *YeHOYaJIN*, y ahí profetizó sobre la destrucción del Templo y la redención futura.

YeḤeZQuEL **יחזקאל** Un texto Ezequiel —

Uno de los libros de los Profetas. Contiene las profecías de *YeḤeZQuEL* hijo de *BUZI*, compilado por los miembros de la Gran Asamblea. El libro se caracteriza por muchas de las visiones simbólicas del profeta, como *Ma'AŚeH MeRKaBaH* (el trono celestial) y los huesos secos. Al final, el profeta se refiere a la última redención y también describe la imagen del Tercer Templo y la repartición de la tierra a las distintas tribus.

YeHOSHu'A **יהושע** Una persona Josué —

YeHOSHu'A hijo de *NUN*, alumno más destacado de *MoSHeH RaBĖNU*, y posteriormente su sucesor. *YeHOSHu'A* condujo al pueblo judío a la tierra de *YiŚRaEL* y la conquistó de manos de sus habitantes.

YeHOSHu'A **יהושע** Un texto Josué —

El libro de *YeHOSHu'A*, el primero de los profetas, describe la historia del pueblo de *YiŚRaEL* después de la muerte de *MoSHeH* y hasta el final de la vida de *YeHOSHu'A*. Los temas centrales del libro: La entrada del pueblo a la tierra de *YiŚRaEL* y su conquista de mano de sus habitantes y su división entre las tribus.

YeHUDaH **יהודה** Un reinado Reino de Judá o Judea —

Al morir el rey *SHLoMoH* se dividió el reinado de *YiṠRaEL* en dos. El del Norte formado por las diez tribus, cuyas ciudades principales eran *SheJeM* (Siquem) y *SHOMRON* (Samaria), y el del Sur, poblado por las tribus de *YeHUDaH* y *BiNYaMIN*, cuya capital era *YeRUSHaLaYiM* (Jerusalén).

YeRIḤO **יריחו** Una ciudad Jericó —

Se sitúa a diez km al norte del mar Muerto. Fue la primera ciudad que conquistó *YeHOSHu'A* en la tierra de *YiṠRaEL*.

YeRMiYaHU **ירמיהו** Un hombre Jeremías —

YeRMiYaHU hijo de *HiLKiYaH* profetizó en el final del período del primer templo y después de su destrucción durante el reinado de *YoSHiYaH*, *YeHOAHaZ*, *YeHOYaQuIM*, *YeHOYaJIN* y *TSiDKiYaH*. Gran parte de su profecía es sobre la destrucción. Otra es de consuelo. Después de la destrucción se quedó con el remanente del pueblo en la tierra de *YiṠRaEL* y después bajó con ellos a Egipto y allí aparentemente falleció.

YeRMiYaHU **ירמיהו** Un texto Jeremías —

El libro que contiene las profecías de *YeRMiYaHU* hijo de *HiLKiYaH*. Forma parte de los profetas del *ṪaNaJ*. Cuenta también algunos relatos sobre su época, el período de la destrucción del Primer Templo y los momentos posteriores.

YeRUSHaLaYiM **ירושלים** Una ciudad Jerusalén —

La ciudad más importante del pueblo judío que constituye su centro espiritual, religioso y político; está relacionada con algunos eventos históricos importantes como el sacrificio de *YiTSḤaQ*, fue la capital del reinado de *DaViD* y sus descendientes y el lugar del primer y segundo templo. Hoy en día es la capital del Estado de *YiṠRaEL*.

YeSH'AYaHU **ישעיהו** Un hombre Isaías —

El profeta *YeSH'aYAHU* hijo de *AMOTS* actuó en el reinado de *YeHUDaH* a mitad del período del Primer Templo en la época de los reyes *'UZiYaHU (*Uzías o Azarías*)*, *AḤaZ (*Acaz*)* y *ḤiZQuiYaHU (*Ezequías*)*.

YeSH'AYaHU **ישעיהו** Un libro Isaías —

Uno de los libros de los Profetas. Muestra las palabras de *YeSH'AYaHU* que contienen consuelo, recriminación y advertencias de destrucción. De acuerdo con la tradición fue redactado por el profeta y compilado por el rey *ḤiZQuiYaHU* y su equipo.

YeSHIBaH / YeSHIBOṪ **ישיבה ישיבות** Una institución Escuela talmúdica / Escuelas talmúdicas —

Es un centro de estudios de *ṪORaH* y *ṪaLMUD* dirigido a varones para una formación religiosa y rabínica. También se las suele conocer como academias talmúdicas.

YeSHU **ישו** Un hombre Jesús —

Nombre del fundador del cristianismo.

Y-H-V-H **י־ה־ו־ה** Uno de los nombres de Di-os Tetragrámaton o las cuatro letras. —

El *SHeM HaMeFORaSH* nombre revelado de D-ios, el más sagrado que por su gran santidad, solo se puede escribir y no pronunciar y cuando surge se lee como "*A-DONaY*".

YiSHaY **ישי** Un hombre Isaí o Jesé —

Padre del rey *DaViD*.

YiṠRaEL UṪḤIYaṪO **ישראל ותחייתו** Un texto Israel y su resurrección —

Título del presente trabajo, tercera parte del libro *OROṪ*.

YiTRO **יתרו** Un hombre/un pasaje bíblico Jetró —

YiTRO fue sumo sacerdote de *MiDIaN* suegro de *MoSHeH*, padre de *TSIPORaH* su esposa. Según nuestros sabios abandonó sus creencias y se apegó a la fe de *YiṠRaEL*. Hay una *PaRaSHaH* con su nombre.

YiTSḤaQ **יצחק** Un hombre Isaac —

Segundo de los tres patriarcas.

YOMA **יומא** Un tratado El día (en arameo) —

Uno de los tratados del orden de los Tiempos, trata de las leyes del *YOM KIPUR*.

YOSeF **יוסף** Un hombre José —

Hijo de *Ya'AQoB* y *RaḤeL*. Su padre sentía una predilección especial por él, lo que condujo a una fuerte rivalidad con sus hermanos, que lo vendieron a una caravana de comerciantes que lo llevó a Egipto. Ahí llegó a ser virrey y fue la causa por la que su padre y sus hermanos descendieran a ese país con sus familias, donde posteriormente se transformaron en esclavos del Faraón.

ZeJaRYaH **זכריה** Un hombre Zacarías —

ZeJaRYaH hijo de *BeRaJYaH* hijo de *'IDO* el profeta, vivió al principio de los días del Segundo Templo y actuó para estimular a los que venían a la tierra para su construcción.

ZeJaRYaH **זכריה** Un texto Zacarías —

El libro de *ZeJaRYaH*, pertenece al libro del *TRE 'AŚAR* que forma parte de los profetas del *ṪaNaJ*. La segunda parte del libro trata de profecías sobre los últimos días.

ZiR'ONIM **זרעונים** Un texto Semillas —

Parte del libro *OROṪ*. En su segunda edición, en el año 1950, el rabino *TSeBI YeHUDaH* agregó tres partes al original: *LeMaHaLaJ HaIDĖOṪ BeYiŚRaEL* (La evolución de las ideas en Israel), *ZiR'ONIM* (Semillas), y *OROṪ YiŚRaEL* (Luces de Israel).

ZOHaR **זוהר** Un texto El esplendor —

Libro fundamental de la ciencia de la *QaBaLaH*. Según la tradición se atribuye su autoría a rabí *SHiM'ON BaR YOḤAY* y sus alumnos. Fue escrito en arameo. Incluye comentarios sobre la *ṪORaH* en forma mística al igual que relatos y artículos. Se divulgó en el siglo XIII por medio de rabí *MoSHeH BeN SHeM TOB* de León.

CRITERIOS DE TRANSLITERACIÓN:

En el presente libro se hizo un trabajo minucioso de transliteración del alefato al abecedario latino, tratando de mostrar una mayor fidelidad entre los términos en hebreo y su correspondencia en español (sin que mediara la escritura acostumbrada). Así pues, las mayúsculas representan las letras que están en la escritura hebrea y las minúsculas las vocales omitidas. Así podemos observar el siguiente vocablo:

SHaBaṪ
שבת

En el caso de los nombres propios de los personajes de la *ṪORaH* se trató de mantener esta correspondencia. En cambio, en el caso de los rabinos se usó el siguiente criterio: los nombres propios se transliteraron, pero los apellidos occidentales se mantuvieron en su ortografía original, como el caso de Rabino Shimshon Refael Hirsch, que aparece reflejado como *SHiMSHON ReFaEL* Hirsch.

Los equivalentes de cada letra hebrea en el abecedario es la siguiente:

Alefato	Abecedario
א	Vocal en mayúscula
ב	B
ג	G – Gu (antes de E e I)
ד	D
ה	H
ו	V – O – U
ז	Z
ח	Ḥ
ט	T

Alefato	Abecedario
י	Y – I – Ė
כ	K
כ ך	J
ל	L
מ ם	M
נ ן	N
ס	S
ע	‘(vocal en mayúscula)
פ	P
פ ף	F
צ ץ	TS

Alefato	Abecedario
ק	Q – Qu (delante de E e I)
ר	R
ש	SH
ש	Ṡ
ת	Ṫ
”	Signo para denotar siglas o número. No se translitera.